

Walter Lüthi

ADAM

patnáct kázání o historii stvoření
se vstupními a závěrečnými
modlitbami

přeložil Ladislav Kopecký
revidoval Bedřich B. Bašus

KALICH 1987

Aus dem vergriffenen Buch von WALTER LÜTHI,
ADAM. Die Schöpfungsgeschichte,
ausgelegt für die Gemeinde;
Friedrich Reinhardt Verlag Basel, 1966.

STVOŘITEL

Bože Otče,
v tísní a útrapách tohoto času
hledáme u tebe bezpečí.
U tebe je pokoj,
neboť u tebe je Syn,
který nás s tebou smířil,
když za nás umřel.
Ano, Otče, u tebe je odpuštění,
aby tím bázeň před tebou vzbuzena byla.
Prosíme tě teď o tvé slovo.
Obdaruj nás jím, aby nás očistilo,
posílilo a obnovilo.
Dej, abychom pro Kristovo milosrdenství
v tuto první neděli v novém roce
neodešli z tohoto místa bez požehnání.
Dej, aby z našeho shromáždění,
zde i všude jinde,
vyzařovaly radost, světlo, síla a proměna.
Pomoz nám, aby lidé,
s nimiž se budeme potkávat v nadcházejícím týdnu,
na nás poznali, že jsi k nám mluvil.
Tobě buď vzdána čest,
pocta, chvála a dík
zde na zemi a jednou před tvým trůnem,
nyní i na věky.
Amen.

*Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země pak byla nevzhledná
a pustá a tma byla nad propastí a Duch boží vznášel se nad vodami.*

1. Mojžíšova 1,1—2

NA POČÁTKU STVOŘIL BŮH — ale Bůh stvořil i ten počátek. On, který sám žádný počátek nemá, protože je Bohem od věků na věky. Bůh na počátku, Bůh na konci. Bůh před každým začátkem, Bůh za koncem všeho, co nazýváme světem. Je to tentýž Bůh, který se pak v plnosti času stal ve svém věčném synu člověkem. Řekneme to hned předem: Tam i zde, při zrození Krista i při stvoření světa, je při díle stejná láska. Bůh je ten, který vždycky začíná a začaté přivádí ke konci. Tento věčný Bůh se rozhodl stvořit svět. A vzápětí povolává k existenci člověka, Adama. „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.“ Jedno je přitom jisté: Všecko začíná dobře.

Když se lidé v prvních dnech nového roku potkávají, obyčejně k pozdravu připojí otázku, zda ten nový rok dobře začal. Záleží na tom, co se myslí slovem „dobře“. Může mít několikový význam. Buď že jsme se o silvestrovském večeru nermoutili a nenudili, nebo že jsme naopak nebyli příliš bujní a rozverní, zkrátka že všecko proběhlo v přijatelném ovzduší. Anebo že naše práce, do níž jsme se po svátečních dnech pouštěli s malou chutí, už zase běží na plné obrátky. Ale když se v příběhu o stvoření světa mluví o dobrém začátku, neznamená to cokoli, ale jen jedno jediné: začátek s Bohem. A co s Bohem začíná, dobře začíná. Jenže začít nový rok s Bohem znamená něco jiného, než si představuje onen počestný, pobožný občan, který „začátek s Bohem“ vidí v tom, že na Silvestra četl bibli, zatímco druzí četli jen noviny, a na Nový rok šel do kostela, zatímco jiní šli do hospody nebo se z hospody vrátili a vyspávali. S takovým pyšným sebevědomím začínat rok s Bohem vůbec není dobré. Ten pobožný člověk dává všemožně najevo, že on, on! začal rok s Bohem. Bohu přitom připadá úloha průvodce, sekundanta, spolujezdce. Je mu milostivě dovoleno, aby se vezl s sebou, vzadu na tandemu. Člověk začíná sám, Bůh smí pouze asistovat. Ale tak to nemá být! Bůh začíná nový rok. Protože je nám milostiv, smíme jej provázet, nikoli on nás. My nejsme božími pány, Bůh je náš pán. A právě tak to tehdy začalo se světem. Je tu jediné a výhradně Bůh. Ani nad ním, ani před ním, ani za ním, ani vedle něho není nikdo jiný. Doslova tak, jak to říká Jan: „Na počátku bylo Slovo a to Slovo bylo u Boha a to Slovo byl Bůh. Všecky věci skrze ně učiněny jsou a bez něho nic není učiněno, co učiněno jest“ (J 1,1—3). Od věčnosti se na tom všem podílí i jednorozený Syn, o němž píše Pavel Kolosenským: „Jím stvořeny jsou všecky věci“ (Kol 1,16). Svět začíná s Bohem tak, že

trojjediný věčný Bůh je začínajícím i začátkem. Bůh na počátku. A protože je to Bůh, který dává světu začátek, proto platí, že „všecko začíná dobře“.

„Na počátku stvořil Bůh.“ Bůh stvořil. Také my víme, co to znamená tvořit; vždyť i my jsme tvůrci. Jenže si pod tím slovem představujeme různé věci. Jeden vynakládá svůj čas na vynález děrovačícího stroje, druhý na jeho obsluhu. Lidská tvorba se projevuje v tom, že někdo stojí osm hodin denně u běžícího pásu a dělá stále stejný pohyb, jiný se pokouší sestrojít kosmickou loď a třetí píše bestseller roku. Při tom všem jde o lidskou produkci. Musíme však vzít na vědomí, že slovo, které v původním hebrejském textu znamená „stvořit“ — Bůh stvořil —, nemá s lidským jednáním nic společného. Je vyhrazeno výlučně pro boží stvořitelské dílo, takže je to slovo vskutku svaté. Také my bychom vlastně měli to slovo vyhradit pouze pro boží dílo — a jestliže si přesto dovoluujeme mluvit o „tvůřivém člověku“, o „tvůrci filmu“ a „tvůrci módy“, říkáme-li, že Gottlieb Duttweiler „vytvořil obchodní domy Migros“ a že Heinrich Pestalozzi je „tvůrce švýcarského školství“, musíme mít ustavičně na zřeteli, že to znamená něco zcela jiného, než když mluvíme o Bohu. Jediný Bůh je stvořitel. Tak, jak on tvoří, jak tvořil na počátku a bude tvořit až do konce, tak člověk nikdy tvořit nebude. Zde končí jakékoli srovnávání, zde se ocitáme na konci svého chápání. Jen a jedině o Bohu je možno říci, co říkají první slova bible: „Na počátku stvořil Bůh.“

Bůh stvořil na počátku nebe a zemi. „Nebe a zemi“ — co to znamená? Především se jedná o slovní obrat, který byl lidem v tehdejší pohanském světě Blízkého východu zcela běžný. Když chtěli Babylóňané označit veškeré jsoucno, učinili tak termínem: „Nebe, země a moře“. Tohoto pohanského termínu užívá zde i bible. Jenomže — platí-li kdy přísloví: „Když dělají dva totéž, není to totéž,“ pak platí určitě v této souvislosti. Babylónský pohan myslí na hvězdné nebe nad hlavou a pokouší se je probádat, pokud mu to jeho nedokonalé možnosti dovolují. Bible užívá sice týchž slov, ale vkládá do nich jiný obsah. Pro biblického člověka znamená slovo „nebe“ něco úplně jiného než pro babylónského astrologa. Jistě i v bibli znamená hvězdné světy. Ale vedle toho je tak označen i zvláštní boží svět, neviditelný, lidské ruce a lidskému rozumu nepřístupný a nepoznatelný. Jistě se mívá nějaké místo, ale to místo, kde přebývá Bůh, je

docela jiné než všechna místa, která si dovedeme představit na zemi a ve vesmíru. Na počátku stvořil Bůh nejen zemi a také nejen zemi a vesmír, nýbrž „nebe a zemi“. Oblast božího stvoření je nesrovnatelně obsáhlejší než všechny lidské oblasti, naše moderní věda a technika na ni nestačí. Tento neznámý rozměr božího stvoření má na mysli Gerhard Tersteegen, když svou píseň uzavírá smělym prohlášením: „Světě, jsi malý nám! / My jdeme za Ježíšem / do jeho věčné říše, / kde přebývá on sám.“ Dílo božího stvoření přesahuje tedy náš horizont, ale rozhodující je tato skutečnost: Začátek je dobrý, protože začíná Bůh. „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.“

Dál se tu říká: „Země byla nevzhledná a pustá a tma byla nad propastí.“ Když jde o lidské tvoření, je samozřejmé, že vychází z určitých nezbytných předpokladů, že má k dispozici nějakou látku, hmotu, kterou zpracovává. Jen pošetilec a fantasta si představuje, že může vytvořit něco z ničeho. Ale právě to dělá Bůh, obejde se při svém stvořitelském díle bez jakýchkoli předpokladů, bez jakékoli „suroviny“. On jediný dokáže tvořit z ničeho. Jeho stvoření je stvoření z ničeho, creatio ex nihilo. Co to však znamená: „nic“? Jakými slovy můžeme toto slovo definovat nebo aspoň opsat? Můžeme říci něco jiného, než že nic je prostě nic? Ale biblický člověk zná takovou definici, používá k ní výrazů, které tu čteme: „nevzhlednost, pustota, tma, propast“. Opět to jsou slovní obraty, jichž se v tehdejší pohanském světě užívalo pro chaos, označovala se tak neuspořádaná, nestvůrná, strašidelná oblast nepřátelských mocí a sil. Jména těchto nebezpečných mocí a sil se biblickému člověku hodí k tomu, aby jimi vyjádřil, co to znamená „nic“. Vedle Boha je všecko, co nás děsí, pouhé nic. Co chce být něčím vedle Boha a mimo Boha, není ničím. Země byla nevzhledná a pustá a tma byla nad propastí. A z tohoto „ničeho“ stvořil Bůh nebe a zemi. Protože to učinil na počátku všemohoucí Bůh, protože on sám je všeho začátkem, začíná všecko dobře.

„A Duch boží vznášel se nad vodami,“ praví se dále. Boží Duch nad prvotním chaosem, nad nevzhledností a pustotou, nad tmou a nad propastí, nad ničím. Jak tomu máme rozumět? Všecko úsilí o pochopení bezradně ustává. Boží stvořitelský Duch nad ničím! Trochu nám může pomoci krátká zpráva o Ježíšově křtu v Jordánu. Říká se v ní, že na Ježíše sestoupil Duch svatý, který na sebe vzal podobu poletující holubice. Anebo vzpomeňme na vyprávění o první

svatodušní události. Najednou sestoupil Duch přímo shora, jako když zaduje mocný víchř, a naplnil přítomné učedníky „mocí z výsosti“. Právě tak se zde vznášel Duch boží nad vodami. Bylo tu něco slavnostního, napětí a očekávání. V každém okamžiku může boží stvořitelský Duch uchopit to, co je ničím, a učinit z toho nebe a zemi a všecko, co v nich jest. Tak začíná podle bible dílo stvoření světa. Začíná s Bohem, proto začíná dobře. Bůh sám začíná. „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země pak byla nevzhledná a pustá a tma byla nad propastí a Duch boží vznášel se nad vodami.“ Žalmista to v 93. žalmu vyjadřuje těmito slovy: „Utvrzen jest trůn tvůj přede všemi časy, od věčnosti ty jsi. Pozdvihují se řeky, Hospodine, pozdvihují řeky hlas svůj, pozdvihují řeky vlnobití svá. Nad zvuk mnohých vod, nad sílu vln mořských mnohem silnější jest na výšině Hospodin.“

Po celou dobu se nám neodbytně vnucuje otázka: Kdo to všecko říká? Kdo napsal první kapitolu bible? Samozřejmě někdo z lidí. Na světě nebylo nic napsáno, co by neneslo příznačné rysy lidského rukopisu. Je-li tedy pisatelem zprávy o stvoření člověk, nemohl být tehdy na počátku přítom. Není to žádná reportáž, nemluví tu očitý svědek. Uvažujícího, hledajícího a hloubajícího Joba vyzývá Bůh: „Kde jsi byl, když jsem zakládal zemi? Pověz, jestliže znáš smysl všeho.“ Kdo by předstíral, že byl přítom, musel by si nechat líbit stejné boží napomenutí. Bůh sám je svým jediným svědkem, jediným očitým svědkem, on jediný byl na počátku, nikdo jiný. A teď nám nastává obtíž. Musíme se spolehnout, že slova, která čteme na začátku bible, pocházejí opravdu od toho, jenž je jediným svědkem, že je to skutečně boží zjevení, podobně jako 8. nebo 19. nebo 104. žalm. Pokud jde o zprávy o pozdějších božích činech a zásazích, jsme na tom o něco lépe, neboť máme k dispozici výpovědi lidských svědků. Tak například o Kristově zmrtnýchvstání výslovně vypovídají očití svědkové: „Co bylo od počátku, co jsme slyšeli, co jsme očima svýma viděli, o čem jsme uvažovali a čeho se ruce naše dotýkaly — co jsme viděli a slyšeli, zvěstujeme vám.“ Velikonoční událost, slova a činy Kristovy, to všecko slyšely lidské uši, viděly lidské oči, dotýkaly se lidské ruce — ale při stvoření světa nebylo nic takového. Jistě, i apoštolská velikonoční zvěst vyžaduje naši plnou víru. A ani tato víra není bez obtíží. Přece se však můžeme — aspoň do jisté míry — opírat o lidské svědectví. Ale když

se jedná o zázrak stvoření, jsme odkázáni cele a výhradně na to, co Bůh vypovídá sám o sobě. Je to velmi vzrušující, dokonce přímo pobuřující. Slovo o stvoření světa je odkázáno na to, zda mu lidé uvěří. Když však Bůh dává člověku víru, že narozený v Betlémě je jeho Syn, že ukřižovaný na golgotském kříži je vysvoboditel od hříchu, že třetího dne zmrtnýchvstalý je přemožitel smrti, pak tentýž Bůh může a chce dát člověku také víru, že to, co se v bibli píše o počátku všech věcí, bylo vskutku tak, i když pro to nejsou lidští očití svědkové. Ten, kdo směl uvěřit v Krista, Spasitele světa, ten také ví jednou provždy, že Bůh je dobrý a že byl dobrý už tehdy, když stvořil svět. Boží „milost a otcovská dobřota“ jsou při díle od samého počátku. Ten, kdo poznal Stvořitele všech věcí v Kristu, Spasiteli, ten může jen vděčně a radostně vyznat: Ano, všecko začíná dobře, protože začíná s Bohem, a Bůh je dobrý.

Tak vypovídá Bůh sám o sobě. Ale také my lidé máme o počátku všech věcí své představy a názory, které nepocházejí od Boha, nýbrž z nás samých. Nemůžeme o tom nepřemýšlet; nebyli bychom ani lidé, kdybychom si nekladli otázky „odkud — kam“. Naše odpovědi se sice navenek velmi liší, ale v jádře se nápadně shodují. Například staří Babylóňané, ale také Indové a Japonci si představovali, že na počátku bylo ohromné vejce, jakési pra-vejce, a z toho že vzešel svět. Jeden domorodý kmen ve Střední Africe se zase domnívá, že na počátku byl kokosový ořech. A staří Germáni odpovídali na otázku po vzniku světa zhruba takto: Na počátku byl jen led a jíní. Přišla kráva a svým teplým jazykem zformovala z věčného ledu postavu člověka a vdechla jí život. Tento první člověk byl obr. Umir či Ymir. Brzy se objevili další obři a vedení Odinem pustili se s Umirem do boje a přemohli jej. Z těla poraženého obra vznikla země, z jeho kostí skály, z rozlité krve povstalo moře, z posledního výdechu vítr, z rozteklého mozku mračna. Ale i v pozdějších dobách se lidé s pomocí vědeckých nebo polovědeckých hypotéz snažili dopátrat, jak to bylo na počátku. Tak se objevila teorie o praohni, o praslunci, od něhož se odloučily a vydaly na pouť vesmírem planety a mezi nimi i naše Země. Dále je tu teorie o pramlhovině, jež se postupně smršťovala a srážela v koncentrát, ze kterého se vytvořilo všecko ostatní. Anebo teorie o praslizu, z něhož vzešly první živé bytosti. Všecky tyto odpovědi, staré i nové, vycházejí z toho, že na počátku něco bylo, ale zůstávají dlužny vysvětlení, odkud se to „něco“ vzalo.

Proto jeden starý řecký filozof postoupil ještě o krok dál a vyslovil domněnku, že úplně na začátku byl „protonkinon“, prapohnutka, praimpuls. Ale nám docela stačí, co je psáno v bibli: Na počátku byl Bůh. A protože je na počátku on, začíná všecko dobře.

Na počátku tedy nebylo něco, nýbrž někdo: totiž Bůh. Teď ovšem může kdokoliv přijít a ptát se: Odkud se vzal ten první někdo, odkud se vzal Bůh? Na to je snadná odpověď. Patří k samé boží podstatě, že člověk nemůže vědět a tím méně říci, odkud se vzal Bůh. Kdyby to člověk věděl, přestal by Bůh být Bohem a stal by se výtvozem lidského myšlenkového úsilí, tedy modlou. Přestal by být naším Pánem a Stvořitelem — naopak, my bychom byli jeho pány a stvořiteli. Ale tak to není. Bůh je na počátku a Bůh je na konci, ale Bůh navíc přesahuje i počátek i konec. Bůh, Bůh samojediný je bez počátku a bez konce. Bůh je věčný. „Dříve než hory stvořeny byly, nežli jsi zformoval zemi a okrsek zemský, ano hned od věků a až na věky ty jsi Bůh mocný.“ Nedá se to dokázat. Nemáme se ani pokoušet to dokázat. Nedá se však dokázat ani opak. Víra i pochybnost stojí proti sobě bez důkazu. Blaze však každému, komu bylo dáno uvěřit: Všecko začíná dobře, protože Bůh je ten, kdo začíná. A Bůh je dobrý.

Také mnohá naše lidová přísloví mluví o začátku. Ale především velmi opatrně říkají: „Konec dobrý, všecko dobré.“ Pokud jde o lidské začátky, je ta opatrnost namístě. Nejednou jsme už udělali zkušenost, že něco dobře začalo a vzalo špatný konec. Když však začíná Bůh, můžeme směle, s plnou smělostí své víry říci: „Začátek dobrý, všecko dobré.“ Vztahuje-li se to na sám začátek světa, tím spíše to můžeme vztáhnout na právě začínající kalendářní rok! Lidové přísloví říká také: „Každý začátek je těžký.“ Zase je to pravda, když myslíme na své lidské začínání a podnikání. Ale když, jak to stojí v bibli, je na začátku Bůh, když začíná on, pak můžeme zmíněnému přísloví odporovat a radostně prohlásit: „Každý začátek je lehký.“ Neprohlašuje to opovážlivost nadčlověka, ale pokorná důvěra v Boha.

Při návštěvě v jedné nemocnici jsem se stal svědkem zvláštní příhody. Nad každým lůžkem visela tabulka se jménem pacienta a se záznamem teploty. Na tabulce nad lůžkem asi pětadvacetileté pacientky bylo uvedeno jméno „Polní“. Ozvala se otázka, co je to za neobvyklé jméno. Pacientka se začervenala, zhluboka vzdychla a pak řekla hlasitě, aby to slyšely i ostatní pacientky, vlastně skoro vykřikla, že s jejím jménem je spojena podivná a smutná historie.

Našli ji jako nemluvně na poli blízko silnice, tam, kde sedlák předchozí den skončil práci a kde měl příští den zase pokračovat. Objevil ji šofér nákladního auta. Neměla u sebe žádné doklady a v ranní rose nezůstaly žádné stopy po tom, kdo ji tu odložil. Třeba to udělal její vlastní otec. A protože ji našli na poli, dostala příjmení Polní. Dala by všecko za to, kdyby se o svém otci aspoň něco dověděla. Ale neví nic. Nikdo si nedovede představit, jak je takový úděl těžký.

Také svět se stal po dobrém začátku nemocnicí. Všecko boží stvoření je více nebo méně nemocné. Nemocný je člověk, ale i vzduch. A také voda. Za těchto okolností je dobré, že něco víme o Otci. Otec všech věcí se od nich neodtáhl. Svět se nestal nalezcem. Dnes jsme se dověděli, že se k nám Otec přiznává, přiznává se k celému svému světu, ke všemu svému stvoření. A jak se k němu přiznává! Svět zná svého Otce. Nevíme o něm jen tak něco, víme toho hodně. A když budeme dále číst v knize, kterou jsme dnes otevřeli, dovíme se, jak nepředstavitelně, neuvěřitelně dobrý je Otec. Proto říkáme radostně: „Začátek dobrý, všecko dobré.“ Všecko začíná dobře, protože začíná Bůh. Amen.

Bože Otče,
rozeslal jsi svou církev
mezi všechny národy,
aby zvěstovala tvé slovo a vzdávala ti čest.
A zaslíbil jsi, že boží lid
zůstane na světě až do konce.
Za tuto církev tě nyní především prosíme.
Probud' ji ze spánku zvykovosti.
Obnov ji svým Duchem.
Obdaruj ji věrohodným kázáním.
Pohni starým křesťanstvem,
aby malověrní nabyli odvahy,
aby pochybující uvěřili,
aby malomyslní začali doufat,
aby dosavadní nepřítelství vystřídala láska.
A nakonec, Otče,
zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Tvá dobrota sahá tak daleko, jak daleko je nebe,
tvá pravda tak daleko, jak daleko jdou mraky,

a ten, kdo miluje tvá přikázání,
nachází hluboký pokoj.
Jsme plni důvěry,
že ty, který jsi všecko začal,
všecko také slavně dokončíš.
A kdo nyní v tebe věří, bude tě vidět tváří v tvář.
Amen

Bože Otče,
Dárce všech dobrých a dokonalých darů,
děkujeme ti, že i dnes nám dáváš příležitost,
abychom slyšeli tvé slovo.
Dej našim nervům klid a zbav je napětí,
abychom byli schopni se ztišit a naslouchat.
Zbav nás lenosti a skrytého odporu.
Zavolej nás zpět z nepravých cest.
Shromáždí svůj rozptýlený lid.
Dej, ať zazní prosba, modlitba, přímluva a dík.
Vyzbroj nás silou z výsosti.
Soužené posilni vírou ve tvou věrnost,
malomyslné důvěrou ve tvou všemohoucnost.
Prosíme tě také za to, abychom byli schopni
lépe vycházet s lidmi kolem sebe, doma, v zaměstnání.
Pomoz nám snášet i nejbližší příbuzné.
Učiň, ať tvé jméno nemá kvůli nám špatnou pověst.
Naplň nás v této ranní modlitbě vděčností a radostí,
aby lidé poznali, že si přeješ
budovat mezi námi v této době své království,
až nastane onen velký den,
kdy to, co jsi začal, dokončíš
v moci a slávě.
Amen

*I řekl Bůh: Buď světlo! I bylo světlo. A viděl Bůh, že světlo jest dobré;
i oddělil Bůh světlo od tmy. A nazval Bůh světlo dnem a tmu nazval
nocí. I byl večer a bylo jitro, den první.*

1. Mojžišova 1,3–5

„ŘEKL BŮH.“ Bůh by přece mluvit nemusel. Mohl by zůstat mlčícím Bohem. On však své mlčení přerušuje. „Řekl Bůh.“ Náš rozum se cítí pohoršen, že se Bohu přisuzuje něco tak typicky lidského, jako je řeč. Dali bychom přednost Bohu, který nemluví. Bohu, který je věčné bytí, vznešená myšlenka, nepostižitelné božství, tajemný symbol, ideál mravnosti, nedohledná hlubina — který je vysoko povznesen nad naši všednost. Jako jsou milovníci abstraktního umění, tak jsou i lidé — a není jich málo —, jež můžeme nazvat milovníky abstraktního náboženství. Vyhovoval by nám Bůh, podobající se obrazu, pověšenému na stěně, Bůh, který do ničeho nemluví. Naopak Bůh, který mluví a zase mlčí, který se o nás zajímá, vstupuje do našeho soukromí, oslovuje nás a tyká nám, Bůh, který přikazuje a požaduje, který říká: „toto musíš“, a „tohle nesmíš“, Bůh, který nás staví před rozhodnutí, který vyzývá: „Zvolíš si poslušnost nebo neposlušnost? — Ano nebo ne?“ — takový Bůh je nevídaný. Působí nám potíže. Čistá „idea božství“ by byla vznešenější. Pouhý „pojmem Boha“ by byl méně přízemní, měl by vyšší úroveň. Jenže v bibli stojí: „I řekl Bůh.“ Osobní Bůh, který mluví — ať se nám to líbí nebo ne.

Boží řeč ovšem není pouze nevídaná a obtížná; tam, kde jde o tajemství víry, je potěšující, a nebojme se říci: krásná. S Bohem si můžeme udělat zkušenosti, a nejsou to zkušenosti špatné, nýbrž dobré a povzbuzující. Poznáme totiž, že Bůh za svým slovem stojí. Jeho slovo nezůstává pouhým slovem, ale stává se událostí, dějem. U Boha je slovo a čin totéž. Izrael, boží lid, se mnohokrát přesvědčil, že na boží slovo je spolehnutí. Smělý a po lidsku bezvýhledný odchod z Egypta se mohl podařit jen na boží podnět, příkaz a zaslíbení. A v pozdějších dobách izraelští proroci ustavičně opakovali svou monotónní větu: „Takto praví Hospodin.“ Bohem pověření ohlašovali, že spoléhat se na spolky a smlouvy a opírat se o bohatství, o válečnou jízdu a podobné mocenské prostředky národ nezachrání. Je třeba spoléhat na Boha, na něho jediného. „Zlořečený ten muž, který doufá v člověka a který považuje tělo za svou oporu, od Hospodina pak odstupuje srdce jeho,“ říká prorok Jeremiáš. Proroci se svým „takto praví Hospodin“ měli pravdu, stokrát měli pravdu. Když byl Jeruzalém dobyt, chrám rozbořen a lid odveden do zajetí, zůstalo jim jediné, nač mohli spolehnout: na boží zaslíbení, že se ze zajetí opět vrátí do vlasti. Mohli se na to spolehnout, protože Bůh

svému slovu vždy dostojí. Dostal mu i tentokrát. Kdo se držel jeho slova, nebyl nikdy zklamán. Po staletí vyzkoušená a osvědčená spolehlivost božího slova dává Izraeli, a což teprve křesťanům, kteří znají ještě mnohé další důkazy věrnosti božího slova, dává jim ochotu, ano odvalu, smělost uvěřit, že Bůh vskutku stvořil svět svým slovem. Svět a všechno, co v něm z boží vůle existuje, byl povolán k existenci na boží podnět a příkaz. Nevznikl sám od sebe a nevyvíjí se sám ze sebe. Bůh jej svým slovem stvořil záměrně a cílevědomě. Země je boží stvoření. Nestydíme se věřit ve všemohoucnost boží vůle a božího Slova, přes všechny námitky a protiargumenty. „Věrou rozumíme, že učinění jsou věkové Slovem božím, takže z ničeho jest to, co vidíme, učiněno,“ tak to čteme v epištole k Židům (11,3). Proto bez zdráhání a bez rozpaků vyznáváme spolu s křesťany předchozích staletí: „Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země.“

„I řekl Bůh: Buď světlo! I bylo světlo.“ Nevíme, co se tu nazývá světlem. Můžeme vzít na pomoc básnickou obraznost a mluvit s Goethem o „nádheře prvního dne“. Můžeme se obrátit k bohatému a velikému světu tónů, který nám nabízí Josef Haydn ve svém oratoriu „Stvoření světa“. Ale s jistotou víme jen jedno: světlo bylo stvořeno. Dřív než slunce, měsíc a hvězdy. My si nedovedeme světlo jinak představit, než ve spojitosti s nějakým jeho zdrojem, s nějakým světelným tělesem. Zde je zdrojem a dárce světla Bůh. „U tebe jest studnice života a ve světle tvém světlo života spatřujeme“ (Ž 36,10).

Ještě nebyly žádné lidské uši, aby slyšely, co Bůh říká. Ještě nebyly žádné lidské oči, aby viděly, co Bůh učinil, když přikázal: „Buď světlo!“ Ještě nebylo žádné lidské srdce, aby se ze světla radovalo. Ale byl tu Bůh. Bůh slyšel, boží oči s láskou hleděly na světlo, boží srdce v něm našlo zalíbení. Jinými slovy: „A viděl Bůh, že světlo jest dobré.“ To není úsudek o jeho kvalitě. Bůh je dobrý, a k čemu se ve své dobrotivosti skloní, to se stává dobrým. Tak to kdysi vyjádřil Kristus: „Nikdo není dobrý, než jediný Bůh.“ Ano, kromě Boha není nic a nikdo dobrý. Ale na kom spočine boží pohled, jeden jediný boží pohled, vycházející z božího srdce, ten je dobrý. A Bůh na nás chce takto hledět, Bůh nás chce milovat, Bůh v nás chce mít zalíbení. Boží dobrotivost koná dobré věci. „A viděl Bůh, že to bylo dobré.“

Od prvního dne nepřestal Bůh „vidět, že je to dobré“. Od té chví-

le se chce Bůh radovat ze svého stvoření, nejen z toho, co bylo učiněno prvního dne, nejen ze světla. Bůh hledí stejným pohledem lásky na byliny, na hvězdy a na zvířata. A také na lidi. Obrací svůj milující pohled na Noé, na Abrahama, na Mojžíše, na Samuele, na Davida. Maria dokáže jen vděčně říci: „Vzhlédl Bůh na ponížení služebnice své.“ A pak nastane ono jitro, kdy Bůh, jenž má před očima ubohost svého stvoření, vzhledne na rybáře u jezera, na Petra a na Ondřeje. Obrací svůj pohled na ty bezvýznamné, kteří druhým nestojí za povšimnutí. Hledí na lidi na ulicích města, podle cesty a mezi ploty. Hledí na Zachea na planém fíku. Hledí na Saule, jdoucího do Damašku, jdoucího za zločinem. Hledí na ně na všechny, a to znamená, že je miluje. „A viděl Bůh všechno, co učinil, a aj, bylo to velmi dobré.“ Kalvín k tomuto verši poznamenává, že „se máme s tímto božím úsudkem ztotožnit a nezlehčovat a nesnižovat to, co Bůh stvořil“. Nemáme právo božím stvořením pohrdat a tupit ho. Když užíváme názvů zvířat nebo rostlin jako nadávek, znevažujeme tím Stvořitele a dotýkáme se jeho cti. Ani prase ani vrabčák ani ropucha ani štěnice ani zemský červ ani brambor ani muchomůrka si nezaslouží našeho opovržení, jestliže Bůh na ně s láskou pohleděl a vyslovil nad nimi své zalíbení. Především však nemáme právo pohrdat jeden druhým a navzájem se tupit, neboť zejména o nás platí: „Viděl Bůh, že to bylo dobré.“

Teď si musíme všimnout jedné věci. Mluví se o tom, že Bůh stvořil světlo a pohlédl na ně, ale nic se neříká o tmě. Co to znamená? Máme z toho vyvozovat, že Bůh tmu nestvořil? Stvořitelem a pánem tmy by pak byl někdo jiný, nějaký vzdorobůh. Tak učí staré perské náboženství Zarathuštrovo, hovoří o boji dvou rovnorodých božských sil, o stálém boji světla s temnotou, temnoty se světlem. Podobně učila starokřesťanská sekta manichejců. Tento boj dvou božských principů je hrozný tím, že zůstává nerozhodný. Síly světla a temnoty jsou vyrovnané. Avšak křesťanská víra ví, že Bůh je „Otec všemohoucí, Stvořitel nebe i země“. A vedle toho jediného Stvořitele a Pána není žádný jiný. Bůh učinil obojí, světlo i tmu. „Aby poznali od východu slunce i od západu, že není žádného kromě mne. Já jsem Hospodin a není žádného více. Vytvářím světlo a tvořím tmu, působím pokoj a tvořím zlo, já Hospodin činím to všechno“ (Iz 45, 6–7).

K boji mezi světlem a tmou samozřejmě dochází. Tma na světlo

útočí a ohrožuje je. Často, vždy znovu se zdá, jako by byla mocnější a jako by světlo muselo podlehnout. Ale už v prvních větách Písma svatého je jasně řečeno: Bůh je jednak příznivcem světla, jeho přítelem, dokonce „Otcem světla“, stojí na jeho straně, a jednak je také Pánem a vládcem tmy. Nikdy nepřipustí, aby jí připadlo konečné vítězství. Právě toto, nic víc a nic méně, je vyjádřeno skutečností, že se mluví o stvoření světa a nikoli tmy. Na to ukazují také slova: „Oddělil Bůh světlo od tmy.“ Bůh vykázal tmě určitý prostor, aby tak chránil světlo před jejím útokem a nápoem. Sám si pro všechny časy vyhradil rozhodnutí, kam až může tma vniknout a proniknout. Stanovil jí hranice s příkazem: „Až sem — a dál už ne.“ On sám „přebývá ve světle nepřístupitelném“ (1Tm 6,16), tím je výslovně řečeno, že u Boha nemá tma co pohledávat.

S tímto božím nárokem na vládu nad tmou i světlem souvisejí další slova: „A nazval Bůh světlo dnem a tmu nazval nocí.“ Pojmenování není v bibli dílem náhody nebo hříčkou, jak to obvykle děláme my. Pojmenování má v sobě něco závazného. Čí jméno člověk nebo věc nese, tomu náleží. Asi jako když označíme klobouk nebo deštník nebo plášť svým monogramem, abychom zabránili záměně, nebo když vypálíme do dřevěného držadla nástroje své jméno. Jestliže tedy Bůh dává světlu i tmě jméno, vyvádí je z anonymity; stávají se jeho vlastnictvím. Vyhlašuje tím své právo jimi disponovat: světlem i tmou, dnem i nocí.

Ale když Bůh dává dnu i noci jméno, neznamená to ještě, že jsou rovnocenné a stejnorodé. V závěrečných slovech zprávy o prvním dnu stvoření vychází zřetelně najevo, že Bůh dává přednost dnu a světlu. „I byl večer a bylo jitro, den první.“ Tato slova se ozvou šestkrát po sobě. Vracejí se jako refrén po každé sloce oslavného žalmu, kterým zde bible začíná. Všimněme si pořadí. Je jiné, než jsme zvyklí. Naše prožitky, myšlenky a pocity, které se vryly do našeho vědomí, postupují v opačném sledu: začínají ráno a končí večer. U nás se pracuje „od rána do večera“. Rytmus našeho vnímání i jednání začíná ráno na nejvyšším bodu a večer klesá k bodu nejnižšímu. Vlastně celý průběh života si člověk zvykl vidět z tohoto zorného úhlu. Začínáme jitem života, v poledne se ocitáme v jeho polovině a s večerem života nastává konec. Po večeru pak následuje noc.

Písmo svaté také zná spojitost večera a noci s podsvětím. Nikdy

nebere hrozby tmy, nástrahy a nebezpečí noci na lehkou váhu. Opětovně upozorňuje na „noc temnoty“. Ale celkový biblický obraz jednoznačně svědčí o vítězství dne. Tma zde nikdy nemá poslední slovo. Všecko boží jednání směřuje k časovému bodu, který nese tajuplný název „den“. Jako se v pravidelných intervalech objevuje na stěně tunelu světélko, tak se v biblickém svědectví vždy znovu vynoří „den“. O „onom dni“ mluví starozákonní proroci. A když se naplnil čas, ten vytoužený „den“ nastal. Kristus představuje jeho příchod. Není náhodou, že se jednotlivé fáze života, utrpení a oslavení Páně vždy oslavují jako dny: den Velkého pátku, den velikonoční, den nanebevstoupení, den svatodušní. Jen jediná noc je mezi nimi, noc vánoční, a ta je naplněna světlem, jasnějším než tisíc sluncí: „Sláva Páně osvítila je.“ Svůj sabat, sváteční den odpočínutí, nazývají první křesťané „den Páně“. Cíl všeho běhu světa, cíl všech božích cest vidí v „onom dni“, kterému my říkáme „den soudný“. U proroků je ještě nazýván „velikým a hrozným dnem Hospodinovým“. Ale apoštol Pavel o něm mluví jako o ději plném světla: „Noc pomínula a den se přiblížil.“ A apoštol Petr dokonce mluví o „denici, která vzešla v srdcích našich“. O toto biblické svědectví se opírá Martin Luther, když se odvažuje mluvit o „vytouženém soudném dni“. A Heidelberský katechismus, vyznavačská knížka reformovaných, vyzývá věřící v Krista, aby „s radostí a se vztyčenými hlavami šli vstříc soudnému dni“. Z čeho pochází tato smělost? Z víry, že Kristus na kříži vzal na sebe a podstoupil hrůzy posledního soudu za všechny, kdo v něho věří. Může se tedy přímo říci: Na kříži se „z velikého a hrozného dne“ stal „vytoužený soudný den“. „A byl večer a bylo jitro, den první.“

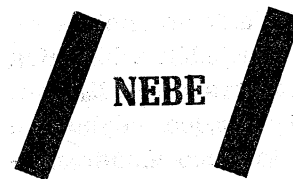
Pravidelné střídání večera a jitra, tmy a světla, noci a dne není ovšem — podle toho, co říká Písmo — definitivní. Běh světa skončí jednou tím, že už žádná noc nevystřídá den. Již Velký pátek významně ukazuje na vítězství světla. Nastala tma a slunce se ztmělo. Tma trvala „od hodiny šesté do hodiny deváté“, vzepjala se k poslednímu bezmocnému útoku, ale ten, který o sobě praví: „Já jsem světlo světa,“ ji v rozhodujícím boji poráží. A ve své řeči o konci světa připomíná Kristus, že „po dnech soužení slunce se zatmí a měsíc nedá světla svého a hvězdy nebeské budou padat a mocností, které jsou na nebi, pohnou se“ (Mk 13,24—25). Posléze Zjevení Janovo ukazuje město svaté, nový Jeruzalém, který „nepotře-

buje slunce ani měsíce, aby svítily v něm, neboť sláva boží jej osvětluje“. Toto dovršené vítězství dne, po němž nebude následovat žádná noc, je cílem všech božích cest.

Dosud nejsme u cíle, ale chceme jej mít stále před očima, aby nás žádná noc neděsila a žádná bludička nezmátla a nesvedla z cesty. Chtěl bych teď vyprávět jednu ze svých prvních vzpomínek, která se vztahuje k dnešní naší zvěsti: 9. leden roku 1905 byl pro mou rodnou vesnici na úpatí pohoří Jura skutečným mezníkem mezi starým a novým časem. Rozhodující úlohu přitom mělo elektrické světlo. Toho večera mělo být poprvé uvedeno v činnost veřejné osvětlení. My děti jsme se na tu událost těšily stejně jako krátce předtím na vánoční stromeček. Teď budeme moci jít pozdě v noci po vsi beze strachu před temnými kouty. Ve škole se nacvičovaly slavnostní zpěvy a lidé si rozechvěně šeptali, že napříště každý večer obecní sluha jedním otočením vypínače v jediném okamžiku ozáří celou obec. Staří litovali, že se toho nedožili jejich otcové a matky. Inženýr, který měl v celém kraji na starosti instalaci pouličního osvětlení, byl oslavován jako nositel osvěty. V ten večer, tak památný pro naši vesnici a pro celou generaci, jsem poprvé slyšel ta velká slova: „Buď světlo! I bylo světlo.“ Když konečně po setmění nadešla ta očekávaná chvíle, stáli staří i mladí venku před domem a vyhlíželi, kdy se to zázračné světlo rozzáří. A „viděl Bůh, že světlo je dobré“. Jak by nebylo dobré! Vždyť to elektrické světlo byl dar našeho Stvořitele.

Ale právě toho večera v jednom domku světlo zhaslo — jak lidé říkají: „zhaslo navždy“. V té rodině náhle zemřel otec. Sousedé stáli kolem úmrtního lože, bez rady a beze slova. Šesti osiřelým dětem všechna záře elektrického osvětlení naráz pohasla. Vdovu obklopila temnota, noc, na niž nestačí žádné světlo tohoto světa. Nežůstalo nic. Nic, kromě slova. „I řekl Bůh.“ Bůh napřed vyslovil své stvořitelské slovo. A potom vyslovil své velikonoční slovo, že Kristus přemohl temnoty smrti i smrt samu. Toto slovo velikonočního evangelia zde bylo a stalo se toho večera světlem v domě smutku. „I řekl Bůh: Buď světlo! I bylo světlo. I byl večer a bylo jitro, den první.“ Od té chvíle Bůh nepřestal mluvit a bude mluvit stále, dokud nenastane poslední večer a poslední jitro a s nimi poslední den. Amen

Bože Otče,
ty jsi řekl: „Buď světlo!“
Promluv také dnes.
Dej, ať tvé slovo na nás působí tak,
že bude tvou vůlí a tvým rozkazem.
Kde slabí lidé slouží tvému slovu,
vyzbroj je svou mocí.
K mluvení z Ducha přidej také slyšení z Ducha.
Zbav nás, křesťany, strachu před tvým zásahem,
abychom už nestáli tvému působení v cestě.
Když tvé slovo vzbuzuje nelibost a odpor,
dej nám pochopit, že je to tvá vůle.
Daruj obyčejným členům sboru i představitelům církve
schopnost unést nepřízeň a neúspěch.
Požehnej chudému a prázdnému klínu své církve.
Dej, ať nastane nový počátek,
jak jsi to vždy činil, když tvé dílo bylo v úpadku.
Obnov naše myšlení, řeč, psaní i činy,
aby náš národ poznal, že jsi živý a že jednáš.
Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Dej našemu národu
nového Ducha pravdy.
Když máme tvé slovo,
můžeme se mocí tvého Ducha
uzdravit.
Ty své dílo dovedeš k cíli.
Žádný člověk a žádná moc ti nemůže zabránit,
abys vykonal to, co jsi zaslíbil,
Pane, věrný Bože a Otče.
Amen

Bože Otče,
ty víš, co nás přimělo, abychom sem přišli.
Vidíš, jak to kolem nás vypadá,
jak jsme bezradní,
čím jsme se provinili a čím se provinili jiní proti nám.
Znáš nás, protože nás v Kristu miluješ.
Daruj nám dnes slovo, které potřebujeme,
poznání, které nám pomůže jít dál.
Prosíme tě o příspěvní tvého Ducha,
abychom uvěřili nepochopitelnému,
abychom doufali v nepravděpodobné,
abychom dokázali činit nemožné.
Děkujeme ti, Otče,
že jsi měl s námi až do dnešního dne trpělivost.
Leží ti na srdci
naše časné blaho i naše věčné spasení.
Svět, který jsi stvořil
a v němž smíme žít,
máš pevně ve své všemohoucí ruce.
Neustaneš,
dokud na zemi nebude každý jazyk vyznávat,
že ty jsi Pán, hodný veškeré chvály na věky.
Amen

*Řekl také Bůh: Buď obloha uprostřed vod a odděluj vody od vod!
I učinil Bůh tu oblohu a oddělil vody, které jsou pod oblohou, od vod,
které jsou nad oblohou. A stalo se tak. A nazval Bůh oblohu nebem.
I byl večer a bylo jitro, den druhý.*

1. Mojžišova 1,6—8

„A NAZVAL BŮH OBLOHU NEBEM.“ Nejdříve byla řeč o „nebi a zemi“, nyní tedy o nebi samotném. Slovo „nebe“ je jeden z hlavních termínů v Písmu svatém, jen v Novém zákoně se vyskytuje 284krát. Toto veliké a milé slovo nám vychází ze rtů i ze srdce, kdykoli se modlíme: „Otče náš, kterýž jsi v nebesích.“ Je to slovo mnohoznačné. Ne nadarmo se s ním jak v Starém tak v Novém zákoně setkáváme v množném čísle: „ta nebesa“. V teologickém naučném slovníku je mu věnováno plných 47 stran velkého formátu. Ale všechny jeho významy, ať jsou jakkoli rozdílné, mají jedno společné: Když se mluví o nebi, mluví se zároveň o Bohu. Oba výrazy, „nebe“ a „Bůh“, jsou si tak blízké, že mohou být, ne sice vždycky, ale v určitých případech, zaměněny. Například v Schillerově dramatu volá Vilém Tell v roklí na fojta Gesslera: „Vypořádej se s nebem, fojte, musíš umřít, tvá hodina udeřila.“ Říká-li se „nebe“, může se tím tedy mínit také Bůh.

Špatně bychom tomu však rozuměli, kdybychom vyvozovali, že Bůh může být jen v nebi, jako by byl zajatcem nebe. Bůh je svobodný; chce-li, může být v nebesích, ale právě tak v nebesích být nemusí. Nelze si představit žádné místo, kde by Bůh nebyl, ale také žádné, které by nemohl opustit. Když Horst Bannach pojmenoval svůj výklad epištoly ke Kolosenským: „Nebe už není nahoře“, byl to spíš senzacechtivý titul než věcné vystižení skutečnosti. Není proč se domnívat, že by Bůh někde nemohl přebývat. Jde o jednu ze základních božích vlastností, o jeho všudypřítomnost, kterou dosvědčuje žalmista těmito slovy: „Jestliže bych vstoupil na nebe, tam jsi ty; pakli bych sobě ustlal v hrobě, aj, přítomen jsi. Vzal-li bych křídla záře jitřní, abych byl při nejdelším moři, i tam by mne ruka tvá provedla a pravice tvá by mne popadla.“

O boží všudypřítomnosti a svobodě svědčí známá slova proroka Izaiáše: „Taktó praví ten důstojný a vyvýšený, který ve věčnosti přebývá, jehož jméno jest Svatý: Na výšině a v místě svatém bydlím, ale k tomu, který jest zkroušeného a poníženého ducha, se skláním; obživuji ducha ponížených, obživuji také srdce zkroušených.“ Na tuto ničím neomezitelnou boží svobodu myslil také král Šalomoun, když postavil — poprvé v historii božího lidu — Bohu stálý příbytek, chrám v Jeruzalémě. Právě při posvěcení chrámu si uvědomil, jak nesmyslné a neuskutečnitelné by bylo jeho dílo, kdyby Bůh sám s ním nebyl srozuměn: „Zdali vpravdě bydlení bude Bůh na zemi?

Aj, nebesa a dokonce nebesa nebes tě obsáhnouti nemohou, mnohem méně pak dům tento, který jsem vystavěl“ (1Kr 8,27).

A nyní pozoruhodné zjištění: Ačkoli Bůh může být, a také nemusí být, všude — může být na východě i na západě, na jihu i na severu, může být nahoře, dole, uprostřed, může být ve mně nebo mimo mne —, ačkoli není k žádnému místu trvale připoután, přece zřejmě dává určitým místům přednost, je na nich téměř zabydlen. Je až nápadné, že jsou to naporád místa, která označujeme slovy „výšina“ a „nahoře“. Bůh nám dovoluje, abychom, když na něho myslíme, obraceli mysl „vzhůru“. Zjevně chce pro nás být „Bohem na výšině“ a jistě má proto své důvody. Můžeme to chápat tak, že tím stanoví jakýsi stupeň hodnoty, stupeň pořadí. Je to něco podobného jako místo v čele stolu. Co je nahoře, má zvláštní důležitost. Samozřejmě to platí pouze v duchovním smyslu. Pravý důvod, proč Bůh dává přednost místům „na výšině“ a „nahoře“, neznáme. Prostě je tomu tak. Stejně dobře by mohl Bůh přebývat „v hlubině“ nebo „ve středu“. Ale on si zvolil „výšinu“. My lidé bychom vlastně měli všechny důvody umístit Boha do hlubiny, hledat jej „dole“. Přírodní člověk, pohan, tam své bohy opravdu hledá. Všecko, čím se člověk sytí, co potřebuje k životu, tráva, obilí, brambory, přichází přece především zdola. Podle toho bychom mohli podobně jako pohané uctívat božstva země a bohyně plodnosti. Ale právě od tohoto přírodního a člověku blízkého pojetí se Bůh co nejrozhodněji distancuje. Pohanští národové sice říkají: „Všecko požehnání přichází zdola,“ ale Bůh rozhodl a způsobil, že veškeré požehnání přichází shora: „Všeliké dání dobré a každý dar dokonalý shůry sestupuje od Otce světél, u něhož není proměny ani střídání světla a stínu.“

Když jsme si toto objasnili, můžeme bez obav z nepochopení povědět, že podle svědectví Písma existuje vrchní a spodní nebe, dokonce nejvyšší a nejnižší nebe. I toto nejvyšší nebe je „místo“, tak o něm mluví sám Ježíš. Ale toto místo je nepředstavitelné. Je to tajemství. Všecka, i ta nejdlehlější místa ve vesmíru, všechny nekonečné kosmické prostory patří na tuto stranu, na naši stranu, a je možno myslet na to, že se lidem dříve nebo později podaří všech jich dosáhnout. Avšak „nejvyšší“ nebe je místo na druhé, na opačné straně všeho myslitelného a dosažitelného, je to „místo, kam člověk přijíti nemůže“. Tam přebývá podle své vlastní vůle Bůh. Tam je bezpočet andělů a svatých, kteří dnem i nocí oslavují Boha. Ale Bůh

tam nejen přebývá, také tam vládne. „Trůn“ je ztělesněním vládce. A tam je také, jak to říká Karl Barth, „boží úřadovna“. Tam dochází k rozhodnutím. A protože existuje tato „boží úřadovna“, nebe, v němž Bůh vládne, proto má modlitba smysl. Kdyby nebylo žádné místo, kde se vládne a odkud se nařizuje, byla by modlitba neúčinná. K tomuto místu se obracíme, když říkáme: „Otče náš, kterýž jsi v nebesích.“

Z tohoto místa vyšlo ustanovení, dodnes pro nebe i pro zemi rozhodující, aby Ježíš Kristus, který byl od věčnosti u Otce, přišel na svět a stal se člověkem, s úkolem spasit lidstvo. Do tohoto místa, skrytého našemu poznání, mohl Pán nahlédnout při svém křtu v Jordáně, když se mu otevřela nebesa a viděl Ducha svatého přicházejícího na něj. S tímto místem byl Pán v stálém spojení, když probděl celé noci při rozmluvě s Otcem, vyjma ten jediný okamžik, kdy musel vzkřiknout, že jej Bůh opustil. Na toto místo jej Otec povýšil po nejhlubším ponížení. Tam se odebral v den nanebevstoupení. A tam, na pravici Otcově, je mu „dána všeliká moc na nebi i na zemi“. Odtud od té doby vykonává svou vladařskou moc. Tam za nás prosí a za nás se přimlouvá. Odtud je ve spojení s těmi, kdo v něho na zemi věří, a odtud na ně působí. On je v nebi hlavou a jeho věrní jsou na zemi jeho údy. Proto má smysl obracet se v modlitbě ke Kristu.

Na tuto „úřadovnu“ na nejvyšší úrovni, dokonce nad všemi nejvyššími úrovněmi, myslí Ježíš, když vyzývá své věrné, aby se nebáli; když jim říká, že ani jediný vrabeček nepadá na zem, aniž by o tom nebeský Otec nevěděl, že jim bez Otcovy vůle ani vlas z hlavy nepadne, když jim říká: „Na světě soužení míti budete, ale doufejte, já jsem přemohl svět.“ Na toto „nejvyšší“ nebe jistě myslel Martin Luther, když mu s nejlepším úmyslem namítali: „Když tě dá papež do klatby a císař se tě zřekne, kam se poděješ?“ Reformátor jim na to odpověděl: „Pod nebesa.“ Blaze každému, kdo z milosti Ježíše Krista a s pomocí Ducha svatého smí věřit: Je jedno místo, kam se můžeme uchýlit, odkud nás nikdo a nic nemůže vyhnat: nebe. Toto „nejvyšší“ nebe je ovšem nepředstavitelně vysoko nad tím nebem, o němž se mluví zde: „A nazval Bůh oblohu nebem.“

To slovo „obloha“ se různě překládá. Luther je překládá výrazem „Feste“, což obvykle znamená „pevnost“, ale na tomto místě „plát“. Něco naplocho roztepaného, rozválcovaného, jako když kuchařka

tence vyválí těsto nebo když válcovna vyrobí tenký ocelový plech. Něco široce rozprostřeného, jemného jako pavučina, a přece pevného. Latinská bible užívá výrazu „firmamentum“ a přesně tím vyjadřuje, co je tu míněno. Bůh učinil tenkou, pevnou klenbu mezi vodami a oddělil tak od sebe vody nad klenbou a vody pod klenbou. Kalvín má nepochybně pravdu, když k tomuto místu poznamenává: „Jsem pevně přesvědčen, že zde máme před sebou toliko svět viditelných věcí.“ Ano, zde jde o to nejnižší, nám dostupné nebe, na které se díváme a od dětství je nebem nazýváme. Toto „nejnižší“ nebe má zřejmě na mysli skupina mládeže sboru, která nedávno oznámila své diskusní téma: „Budeme diskutovat o nebi.“ A také jen na toto „nejnižší“ nebe, na „oblohu“, může myslet Bertolt Brecht, když v divadelní hře Život Galileův říká o svém hrdinovi: „Dne 10. ledna roku 1610 prohlásil Galileo Galilei: Nebe je odstraněno.“ Na tuto viditelnou klenbu hledí také Ježíš Kristus, když říká: „Pohleďte na ptactvo nebeské, že nesejí, ani nežnou, ani neshromažďují do stodol, ale Otec váš nebeský živí je.“ O toto „nejnižší“ nebe, nebe dětí, ptáků a Galilea Galileiho, se lidé odjakživa živě zajímali. Babylonané, Řekové, ale i bibličtí lidé si je představovali jako tenkou a přitom pevnou klenbu nad zemí, na níž je připevněno slunce, měsíc a hvězdy. Nad klenbou pak prostory, které plní funkci vodních nádrží. Bůh je otvírá a zase zavírá a tím vypouští na zem nebo zadržuje déšť, rosu, sníh, kroupy, snad také vítr. Možná to tak ve dnech svého pozemského putování viděl i Ježíš, protože říká: „Otec nebeský velí slunci svému vycházet na dobré i na zlé a déšť dává na spravedlivé i na nespravedlivé“ (Mt 5,45). Bůh může tímto způsobem dát najevo nejen svou dobrotivost, ale také svůj hněv. Když oblohu uzavře, nastane sucho jako za dnů Eliášových. Když ji naopak otevře dokořán, přijde potopa jako za dnů Noé.

Dnes máme docela jiné představy, jak vypadá to nejnižší nebe, víme o něm víc. Leckdo z našich současníků se těm někdejší „znalostem“ útrpně usměje. Mezi křesťany není málo těch, kdo se tímto posměchem dají ovlivnit, nebo s ním aspoň skrytě sympatizují. Také někteří vykladači prvních kapitol bible pocítují jakoby stud a trapné rozpaky nad tím, že se v bibli vyskytují takové zaostalé a dávno překonané názory. Ale tento odstup, stud a omluvy jsou zbytečné. Náš vědecký i technický pokrok se týká pouze toho nejnižšího z biblických nebes. Ano, v biblických dobách chodili lidé

pěšky, cestovali na velbloudu nebo na oslu, lodi poháněli veslem nebo plachtou, zatímco my jezdíme na kole nebo v automobilu, dokonce létáme v tryskových letadlech. Tenkrát se lidé řídili přírodními úkazy a hvězdami, kdežto my máme meteorologické předpovědi a kompas. To však nemá co dělat se skutečností Boha a lidí. Takzvaný „dnešní člověk“ se svou podstatou velmi málo liší od někdejšího člověka s jeho nepatrnými znalostmi. Ostatně bychom se měli mít na pozor! To, čemu s takovou pýchou říkáme vědecký a technický pokrok, se rozvíjí tak překotně, že se úlohy mohou rychle obrátit. Dnes už se můžeme vysmívat vědomostem našich otců a bývalých učitelů. A zatímco se jim budeme vysmívat, budou se už naše děti a jejich učitelé smát nám. Dietrich Bonhoeffer má rozhodně pravdu, když k našemu oddílu poznamenává: „Vzhledem k rychlým proměnám našeho vlastního poznání přírody není sebejistý posměch nijak rozumný.“

Při všem vývoji a proměnách vědeckého poznání a technických možností nepřestává platit slovo o „obloze“, slovo o nejnižším nebi v tom smyslu, že Bůh tímto způsobem poskytuje zemi ochranu před takzvanými „přírodními silami“. Žádné „forces majeures“, žádné „vyšší mocnosti“ nemohou vtrhnout na zemi a zničit ji, aby se stala pro člověka neobyvatelnou. Tím si můžeme být jisti. Ať jde o tento náš svět nebo o vesmírné prostory, vždycky je „nahore“ řád a stabilita jako ochrana proti všem ničivým silám. Někdy ovšem dojde k „průtrži mračen“, ale to jsou výjimky a nemohou existenci života na zemi ohrozit. Může přijít bouře, mohou padat kroupy, veliké jako holubí vejce nebo třeba jako slepičí vejce — trakaře zatím ještě nikdy nepadaly —, ale po tom všem zase vysvitne slunce. Díky ochranné „obloze“, kterou Stvořitel učinil nad zemí a do dnešního dne dobrotivě zachoval, jsme my, obyvatelé této planety, aspoň z této strany, „shora“, poměrně dobře chráněni. To, co je „nahore“, pokud si to dovedeme představit, nás nemusí nijak lekat. Občas se zableskne, ale jinak tam všechno vypadá přívětivě a přátelsky. Nemusíme se ploužit se svěšenou hlavou a se zatajeným dechem, můžeme se „do nebe“ dívat radostně. Je pozoruhodné, že idea, touha i odvaha k létání i ke kosmickým letům se nejdříve objevila u národů kdysi křesťanských — nepochybně proto, že na základě biblického svědectví můžeme beze strachu a s důvěrou zamířit „vzhůru“. Je to tak: Bůh stvořil zemi dobře. Je pro člověka obyvatelná. V ne-

poslední řadě proto, že má nad sebou ochrannou oblohu. Šťastný je člověk, který má „střechu nad hlavou“. Stvořitel lidstvu takovou „střechu nad hlavou“ daroval. Je krásné bydlet na boží zemi. I když čas od času přece jen potřebujeme přikrýt hlavu kloboukem, rozláhnout deštník nebo nasadit tropickou přilbu.

Ozve se možná otázka: Není to, čemu se tu říká „obloha“, prostě zákon přírody? Proč by ne? Dnes tomu tak říkáme. Zkoumáme přírodní zákony a je to správné a je to podle vůle boží, že to děláme. Jenže Bůh je Pánem i nad tím, čemu říkáme „příroda“. Za poslední války vyšla ve Spojených státech malá knížka kapitána letectva Jamese Whittakera s názvem: „Jako by zpívali andělé“. Formou deníku vypravuje, jak americký bombardér zbloudil nad nedohlednou hladinou Tichého oceánu a musel nouzově přistát na moři. Posádka musela na několika gumových záchranných člunech protrpět jednadvacet dní mučivého hladu a žízně, tropického vedra a chladných nočních lijáků, stále obklopena hladovými žraloky. Už po pěti dnech byli vyhladovělí a žízniví, na pokraji vyčerpání. Když začala nouze o vodu, jeden z nich nesměle navrhl, že by se měli pomodlit. Ostatní si napřed mysleli, že je to naprostý nesmysl chtít uprostřed nekořečných bouřících vod přivolat pomoc bezmocným mumláním modlitby. Kdosi měl u sebe malý kapesní Nový zákon a vždycky večer z něj přečetl oddíl. Toho nejkritičtějšího šestého večera jej otevřel u slov: „Proto nepečujte o zítřejší den, neboť zítřejší den bude pečovatí o své věci. Dost má dnešek na svém trápení.“ A pak začali, nezvyklí se modlit, jen tak po svém hovořit s Bohem: „Starý pane, víme, že tyto biblické verše nejsou žádnou zárukou, že zítra ráno opravdu dostaneme něco k jídlu. Ty dobře víš, jak jsme na tom zle. Necháváme tedy ten zítřek na tobě, jen tě prosíme, přidej nám k němu aspoň pozítří. Starý pane, uvažuj, co bys pro nás mohl udělat.“ Je to pozoruhodné zejména proto, že šlo o muže, jejichž oborem byla technika, zkoumání zákonů přírody a ovládání strojních mechanismů. Modlili se, protože věřili v Boha, který je Pánem přírody i Pánem strojů. On je Stvořitelem i „nejnižšího“ nebe, tedy také Pánem povětrnostní situace. Kdysi dokázal svou moc tím, že Kristus utišil bouři na moři. Není důvodu, proč by nemohl udělat zázrak znovu, a to právě v případě mužů vědy a techniky.

Ještě se musíme, aspoň ve zkratce, vypořádat s jednou námitkou. Vzali jsme na vědomí, že Bůh zemi dobře vybavil a zajistil proti

zhoubným silám nejnižšího nebe. Ale jak to bude, když nyní lidstvo toto nejnižší nebe čím dál tím víc ovládá? Nedávno se v novinách objevila reportáž, která zprvu zněla jako masopustní vtíp. Průmyslový velkopodnik „General Motors“ v Bielu zkonstruoval šestikolové vozidlo, které dokáže třicetikilogramový náklad převézt přes překážky vysoké půl druhého metru. Je to model vozidla, jakého se bude používat na Měsíci. Bude tam dopravovat rozhlasové a televizní přístroje. Ale co když to jednoho dne nebudou jen rozhlasové přístroje? Co když to budou atomové, vodíkové, megatonové bomby, které budou velmoci na šestikolových vozidlech dopravovat nahore na „obloze“? Co když v dohledné době začnou na obloze našeho dobrotivého Stvořitele pracovat američtí, ruští a čínští atomoví odborníci? Bude potom „střecha světa“ vbuzovat důvěru? Budeme potom moci ještě žít jinak než se svěřenou hlavou a se zatajeným dechem? Nebudeme se potom muset od kolébky do hrobu, od večera do rána bát toho, co přichází „shora“, protože to nebudou už jen kroupy jako holubí nebo slepičí vejce, ale radioaktivní sněh, radioaktivní rosa, radioaktivní vítr? Jak to potom bude?

Můžeme dnes říci jedno: Nejnižší nebe a také země jsou pod vládou, pod kontrolou a pod správou nejvyššího nebe. Tam se rozhoduje s konečnou platností. A k tomu rozhodnutí tam už došlo — ne o zničení země, ale o její záchraně. My zde „dole“ nejsme jen pod nejnižším nebem, ale také pod nejvyšším nebem. To platí i v atomovém věku. „Ten, kdo v skrýši Nejvyššího přebývá, v stínu Všemohoucího odpočívati bude. Říkám Hospodinu: Útočiště mé a hrad můj jsi ty, Bůh můj, v němž naději skládati budu.“ Amen

Bože, Otče náš v nebesích,
ty vidíš, v jakém strachu žijeme
na této zemi, kterou jsi tak dobře stvořil.
Ty znáš naši tíseň, vždyť jsi sám řekl:
„Na světě soužení míti budete, ale doufejte,
já jsem přemohl svět.“
Děkujeme ti, že nám dokonale rozumíš.
Poslal jsi svého Syna, aby nám odpustil.
Dej, abychom dovedli pochopit, že on je pravý vítěz.
Probuď nás v této nebezpečné době novou důvěrou v tebe.
Dej lidem novou odvahu k dalšímu životu.

Dej nám pokoj, jaký jen ty můžeš dát.
Nedovol národům, aby si počínaly lehkovážně.
Zneškodni všechny zlé úklady.
Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Ty dovedeš ke konci své slavné dílo,
neboť jsi Spasitel a Soudce národů.
Ty jsi První i Poslední. Kromě tebe není žádný jiný.
Tvé jméno je Hospodin. Amen

ZEMĚ

Bože Otče,
jak máme lidem povědět,
že ty jsi stvořil zemi, přírodu i nás?
Ty, který znáš lidská srdce,
znáš také překážky,
které v každé době, i dnes,
brání víře v tvou všemohoucnost.
Proto tě teď prosíme
o přítomnost tvého dobrotivého Ducha.
Dej, aby nám otevřel oči,
aby otevřel i naše srdce a učinil nás schopnými
sledovat výklad příběhu stvoření.
Prosíme tě také za ty,
kteří se vlivu tvého Slova vyhýbají.
Ty, jenž chceš, aby se všem lidem dostalo pomoci
a aby přišli k poznání pravdy,
ty znáš také prostředky a cesty, jak se s nimi setkat.
Zbav svou církev zla samospravedlnosti.
Dej nám poznat, že za všechno, co jsme a co máme,
vděčíme jen tvé milosti.
Stůj také při nás, služebnících Slova,
aby naše kázání vycházelo z víry.
Věrný Duchu svatý,
učiň z nás nyní sbor,
který tě může poznávat a smí tě velebit jako svého Stvořitele,

na tomto místě a všude,
kde se dva nebo tři shromáždí ve tvém jménu,
které buď na věky pochváleno.
Amen

Řekl také Bůh: Shromáždte se vody pod nebem v místo jedno a ukaž se místo suché! A stalo se tak. A nazval Bůh místo suché zemi, shromáždění vod pak nazval mořem. A viděl Bůh, že to bylo dobré. Potom řekl Bůh: Zplod' země trávu, bylinu vydávající símě a strom plodný, nesoucí plody podle druhu svého, v nichž by bylo símě jeho na zemi. A stalo se tak. A země vydala trávu, bylinu nesoucí semeno podle druhu svého i strom přinášející plody, v nichž bylo símě jeho, podle druhu svého. A viděl Bůh, že to bylo dobré. I byl večer a bylo jitro, den třetí.

1. Mojžišova 1,9—13

ZEMĚ! — „Nazval Bůh místo suché zemi.“ Dnes obrací Bůh naši pozornost k zemi. Minule to bylo nebe, teď přichází se stejnou naléhavostí na řadu země. Nám křesťanům se leckdy předhazuje, že si země málo všímáme. Radí se nám, abychom stáli oběma nohama na zemi. Abychom si raději hleděli svých pozemských povinností než nadpozemských věcí. Tato výtka je bohužel namístě tam, kde jde o zbožnost, která se opravdu vyhýbá světu a hledí si jen sebe samé. Ale biblické zvěsti se to netýká. Vášnivý protest Friedricha Nietzsche: „Zapřisáhám vás, bratři, zůstaňte věrni zemi!“ nachází u Boha otevřené dveře. Jestliže je kdo zemi věrný, pak je to Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův, kterého známe jako Otce Ježíše Krista. Biblická zvěst je jedinečné svědectví o boží věrnosti zemi. Zatímco ona světu se vyhýbající zbožnost, kterou jsme zmínili, směřuje od země k nebi, je to v bibli od první do poslední stránky právě naopak: zde všechen pohyb, všechno dění směřuje z nebe k zemi.

Dostatečným dokladem, že Bůh má o zemi zvláštní zájem, je už prostá skutečnost, že ze všech kosmických těles neurčil jako místo přebývání člověka ani Měsíc, ani Slunce, nýbrž Zemi. Od začátku tak Bůh navazuje a udržuje se zemí nejtěsnější vztah. Svůj záměr být Pánem všech národů a všech míst této země začíná uskutečňovat tím, že si ze všech národů vyvolí jeden a ten usadí na jednom určitém zeměpisném místě. Tak se „vyvolený národ“ a „zaslíbená

země“ stávají pádným důkazem boží věrnosti zemi. A když potom Bůh po celá staletí prostřednictvím svých služebníků tak houževnatě bojuje o svůj národ, je to proto, že ten „vyvolený národ“ reprezentuje všechny národy a „zaslíbená země“ všechny země světa. Celý Starý zákon je možno shrnout do jediné věty: „Hospodinova jest země, i to, co ji naplňuje, okrsek zemský, i ti, kteří jej obývají“ (Ž 24,1).

A potom, když se naplnil čas, následuje generální útok nebe na zemi, invaze nebe na zemi. Sám Bůh poctívá zemi svou návštěvou. Stojíme před tajemstvím, že se Bůh stal člověkem. Vstupuje na tuto zemi. Bydlí a působí zde uprostřed nás. Je do země pohřben. Ze země vstává z mrtvých. Vyhláší svůj všeobecný rozkaz k pochodu, který zní: „Až do posledních končin země!“ Nevstoupí dřív na nebe, dokud neoznámí svůj opětovný příchod. A posléze se skutečně vylití Ducha svatého z nebe přímo na zemi. Tato jedinečná dokumentace boží věrnosti zemi nemá nikde mezeru. Bůh má nejen zájem, dokonce žhavý zájem o tuto zemi — Bůh ji miluje. Miluje ji tak, že pro ni obětuje svého Syna. Ježíš Kristus, jeho osoba a jeho spásitelné dílo, je zárukou nepomíjitelné boží věrnosti zemi: „On, jenž nebe, zem a moře / se vši jejich nádherou / z ničeho svým „Budiž!“ tvoře, / ze tmy vyved rukou svou, / on, ten světa panovník, / věren každý okamžik.“

Bůh nám zde milostivě sděluje, že jeho zájem o zemi je starší než země sama. Bůh měl o ni zájem a miloval ji dřív, než vůbec začala existovat. Země by byla nevznikla, kdyby ji byl Bůh nemiloval. Z první stránky bible slyšíme, že Bůh stvořil zemi (srv. Karl Barth, Kirchliche Dogmatik III, 1, str. 166 nn.). Z dnešního oddílu se dovídáme, že se tak stalo nadvakrát. Stvoření země probíhá jakoby ve dvou etapách. Nejprve přikáže Stvořitel vodám, aby se shromáždily v místo jedno. Když se tak stane, objeví se to, co je tu pojmenováno „místo suché“. Bůh od sebe odděluje vody a místo suché, nedochází k tomu samo od sebe — výslovně se tu říká: „Řekl také Bůh: Shromážděte se vody pod nebem v místo jedno a ukaž se místo suché! A stalo se tak.“ — „Ukaž se místo suché!“ Země na obzoru! Když 12. října 1492 vyšlo nad nekonečným oceánem slunce, uviděli Kolumbus a jeho lidé po dlouhé, strastiplné plavbě zemi. Ale když se poprvé v historii země ozvalo „Země na obzoru“, nebyl u toho žádný Kolumbus. Nebyl u toho vůbec žádný člověk. Byl tu jen Bůh sám, Bůh, na kterého se obrací to „se“ v příkazu: „Ukaž se místo suché!“

Hned nato začíná Bůh dávat jména: „A nazval Bůh místo suché zemi, shromáždění vod pak nazval mořem“ (v hebrejském textu je množné číslo). Tímto pojmenováním vyhláší Bůh své vlastnické právo. Obojí je jeho majetek, pevnina i moře. Nápadné je, že už teď, ještě před ukončením třetího dne stvoření, je řečeno: „A viděl Bůh, že to bylo dobré.“ Toto urychlené konstatování má své opodstatnění. Bůh dává najevo, že oddělení pevniny od moře je správné. Země potřebuje ochranu před mořem. Bůh jí tuto ochranu poskytuje, zabezpečuje ji proti nepřátelským útokům moře. Staví jakousi ochrannou hráz.

Ocitáme se tím před zázrakem mořského břehu. Bůh nepoužívá při stavbě své ochranné hráze vyztuženého betonu jako my, když stavíme přehradu, nýbrž toho nejjemnějšího a nejtvrdnějšího materiálu, který se jinak hodí jen ke hrám malých i velkých dětí na pláži: „mořského písku“. Proti náporu a síle moře postaví Bůh písek. A tento sypký materiál odolá a stačí. Je to jeden z božích paradoxů. Na tento paradox poukazuje prorok Jeremiáš, když vyčítá tvrdošíjnému božím lidu: „Což se mne nebudete báti? praví Hospodin. Což se před obličejem mým nebudete třásti? Já jsem postavil písek za hráz moři ustanovením věčným, kterou nepřekračuje. Ačkoli zmítá se, přece ji nepřekoná, ačkoli zvučí vlnobití jeho, přece přes ni nepřejde“ (Jr 5,22). Ještě zřetelněji je to vysloveno v knize Job, kde Hospodin říká bezúspěšně útočícímu moři: „Až potud vycházeti budeš, a ne dál, a zde se zastaví dutí vlnobití tvého“ (Jb 38,11). Bůh obdařil pevninu touto hrází mořského břehu, protože zemi vyhlédl a určil za místo pro rostliny, pro zvířata i pro lidi. Tím ochranným opatřením zajistil Bůh obyvatelnost země.

Samozřejmě to neznamená naprostou a trvalou bezpečnost. I my, novodobí lidé, jsme do značné míry ohroženi vodou. Obyvatelé údolí pod přehradami myslí na to, že už nejednou došlo k protržení hráze, a jsou si vědomi stálého ohrožení. V tomto případě je možno říci, že ty hráze jsou dílo lidských rukou. Ale připomeňme si strašlivou záplavu, jaké není pamětníka, která před několika lety postihla obyvatele severního pobřeží, od Holandska až po Hamburk. Tisíce lidí zůstaly bez přístřeší. Desítky lidí přišly o život. Luther má pravdu, když v této souvislosti připomíná, jak jsme v každé době a na každém místě cele odkázáni na dobrotivou boží ochranu: „Pohléd, jak by to bylo pro Boha snadné, kdyby chtěl svět utopit.“

Té dobrotivé boží ochrany se zemi dostává nejen proti moři. Víme přece, že existují moderní, dokonce supermoderní možnosti, jak zničit celý tento svět, starou dobrou zemi. Tato hrozba se v nás od nějakého času tak zakořenila, že vítáme slova, která čteme na první stránce bible, jako radostné poselství. Vydechneme úlevou, když zde slyšíme, že Stvořitel vzal od samého začátku ochranu lidského světa za svou věc. Ten, který od začátku pečuje o to, aby chránil svět, obydlený lidmi, před mořem, dokáže jej ochránit i před každou jinou ničivou mocí. Znovu a znovu se ve svém slovu osvědčuje jako všemohoucí Bůh, jako pán a vládce všech „knížatstev a mocností“. Provedl svůj lid „suchou nohou“ mořem a Jordánem. Také v Novém zákoně dokazuje Bůh svou převahu nad „panstvy, knížatstvy a mocnostmi“. Opětovně se přesvědčujeme, že Kristus je Pánem i nad mořem. Není také náhodné a bezvýznamné, že kniha, která vypravuje o „velikých skutcích božích“, Skutky apoštolské, líčí ve dvou nápadně rozsáhlých a podrobných kapitolách plavbu apoštola poháněnou mořskou bouří a zuřícími živly.

Úplné a definitivní osvobození od nebezpečí moře a všech starých i nových ničivých sil ovšem ještě nenastalo. Teprve na konci věků budou trvale zneškodněny. Potom bude vskutku platit: „A moře již nebylo“ (Zj 21,1). Do té doby je třeba — ve věku techniky také, ne-li ještě víc — se denně odevzdávat boží vůli a ochranné moci.

Kdyby byl člověku přidělen pouze prázdný prostor, nestačilo by to k životu. Dílo třetího dne stvoření proto pokračuje. Dochází na druhou etapu. Bůh obstaral místo k pobytu, teď se začíná starat o výživu. Na boží pokyn vydává země trávu, byliny a stromy. Na zemi začíná život. Dosud zde život nebyl. Nyní ze suché země vzhází zeleň. Z mrtvé země život. Život nevzniká sám od sebe. Výslovně je tu řečeno: „Potom řekl Bůh: Zploď země trávu, bylinu vydávající símě a strom plodný, nesoucí plody podle druhu svého, v nichž by bylo símě jeho na zemi.“ Bůh, který z ničeho stvořil všechno, nyní dává ze suché země vzejít zelení, z mrtvé země život. Je to tentýž Bůh, který později bude na vyprahlé poušti živit svůj lid a dávat mu nápoj ze skály; který rabbimu z Galileje udělí moc nasytit na pustém místě jednou čtyři tisíce a podruhé pět tisíc lidí. Je to tentýž Bůh, o němž Jan Křtitel u Jordánu prohlásí: „Mocen jest Bůh z kamení tohoto Abrahamovi vzbuditi syny.“ Tentýž Bůh, který vzkřísí svého Syna z hrobu ve skále.

Stvořením zeleně dal Bůh do budoucna lidem i zvířatům základ obživy. Zvířatům dává pastvu. Lidstvu prostírá stůl. Když matka prostírá stůl, je v tom vždycky něco podivuhodného, je to téměř posvátný obřad. Zde prostírá stůl Otec. Musíme v této chvíli myslet na účel a význam modlitby před jídlem. Není to jen krásný starý zvyk, který se tu a tam ještě udržuje, ale povětšinou je už zapomenut. Modlitba před jídlem je v pravém slova smyslu existenční záležitost. Kdyby byl Stvořitel nestvořil zeleň a kdyby jí byl nezachoval dodnes, nebyl by náš život možný. Opravdu: „Oči všechněch v tebe doufají a ty dáváš jim pokrm jejich v čas příhodný. Otvíráš ruku svou a nasycuješ všechno, co žije, podle vůle své“ (Ž 145,15—16).

Nakonec se opět objeví několikeré „ale“.

Za prvé. „Ale“ což nejsou na zemi pouště, kde nic zeleného neroste? Pouště kamenné, písečné, ledové? Jistěže jsou. Nesmíme však ukvapeně přičítat za všechny tyto pouště odpovědnost Bohu Stvořiteli. Arnold Toynbee, anglický filozof dějin a kultury, upozorňuje ve svém třináctisvazkovém díle o „průběhu světových dějin“, že zdaleka ne všechny pouště na zemi jsou způsobeny podnebím. Jsou mnohé pouště, které kdysi byly pokryty zelení. Pouštěmi je učinila lidská neodpovědnost. Touha po majetku a po moci.

Dál: „Ale“ co máme říci o skutečnosti hladu ve světě? V poslední době se o něm mluví stále víc. Jistě, hlad ve světě existuje. Ale není správné činit za to odpovědným Boha. A zcela nesprávné je tvrdit, že on je toho viníkem. Původcem hladu ve světě není Stvořitel, nýbrž lidé, kteří jeho dary nerovnoměrně rozdělují.

A konečně třetí „ale“. Už delší dobu se ze všech stran ozývají poplašné zvěsti o nebezpečí přelidnění. Bude-li se prý lidstvo nadále rozmnožovat dosavadním tempem, jednoho dne nebude pro ně dost potravy. Jinými slovy: je otázka, zda Bůh prostřel pro své stvoření dostatečně velký stůl. Mohli bychom poukázat na prohlášení vynálezce silážování zelené píce, Fina Virtanena, který vypočítal, že zeleň, jež stačí na zemi vyrůst, zajistí obživu pro dvacet miliard lidí. My však nespolehneme na lidské výpočty a předpovědi, ani když jde, jako v tomto případě, o nositele Nobelovy ceny v oboru přírodních věd. Spolehneme na to, že Bůh je Stvořitel, který stvořil zeleň a tím položil základ obživy lidstva. Učinil tak dřív, než ho někdo požádal a než to vůbec někdo potřeboval. Dřív, než se objevilo na zemi první zvíře, daleko dřív, než se objevil první člověk. Učinil to

jako vždy velkoryse, štědře, marnotratně. Otec nebeský ví, co všechno potřebujeme, ví to dřív, než ho o to prosíme. „Nepečujte tedy, odívati?“ Bůh, který živí ptactvo nebeské, jež neseje a nežne a neříkajíce: Co budeme jísti? anebo co budeme pít? aneb čím se budeme shromažďuje do stodol; Bůh, který odívá kvítí polní, že ani Šalomoun v celé slávě své tak oděn nebyl, třebaže nepracuje a nepředě; tento Bůh se o člověka, když ho ještě nebylo, dostatečně postaral tím, že dal na suché zemi vzejít zeleni rostlinstva. „Ó vy malověrní!“

Je to tak: Bůh otázku pobytu a výživy lidstva vyřešil dobře. Zlovolné námitky proti jeho stvořitelenskému dílu nejsou ani zvlášť zbožné ani zvlášť rozumné. Raději si na závěr všimneme sice nepatrné, ale velmi důležité podrobnosti, s níž se setkáváme na první stránce bible. Na konci každého dne stvoření je řečeno: „A viděl Bůh, že to bylo dobré.“ Třetí den stvoření, den stvoření země, je jediný, o němž je to řečeno dvakrát; dvakrát je zdůrazněno, že „to bylo dobré“. Nemusíme mít o zemi strach. Od samého začátku to bylo dobré, v Kristu to dobré zůstává a zůstane až do konce: „Já jsem alfa i omega, počátek i konec, praví Pán, který jest a který byl a který přijíti má, ten všemohoucí.“

Amen

Bože Otče,

děkujeme ti, že se ti zalíbilo
učinit zemi.

Obdařil jsi ji mnohou krásou.

A nám jsi dal oči, aby tu krásu mohly vidět,
a srdce, aby se z ní mohlo radovat.

Zejména ti děkujeme, že se všichni, staří i mladí,
smíme těšit, že brzy přijde jaro.

Prosíme tě však také za nemocné a umírající,
kteří se s tímto světem musí rozloučit.

Ukaž jim, že Kristus odešel,
aby nám připravil místo ve svém království.

Náš pozemský čas je ve tvých rukou.

Pomoz nám, lidem technického věku, pochopit,
že rostliny, zvířata i lidé

jsou tvé stvoření.

Probuď v nás za ně novou odpovědnost.

Zachovej nám lesy, vodu a vzduch.

Nauč nás užívat tvých štědrých darů tak,
aby žádný člověk nemusel mít hlad.

Zabraň všemu, co vede k atomové válce.

Dej, aby se naše pokolení naučilo děkovat.

Kéž se mnozí spojí k modlitbě před jídlem:

„Oči všechněch v tebe doufají

a ty dáváš jim pokrm jejich v čas příhodný.

Otvíráš ruku svou

a nasycuješ všechno, co žije, podle vůle své.“

Amen

Bože Otče, který jsi byl před stvořením světa,
 Světlo světa, když ještě nebylo slunce,
 Pane hvězd,
 ty, který nemáš počátek ani konec,
 ty, který jsi od věků na věky.
 Pane Ježíši Kriste, jednorozený boží Synu,
 který jsi od věčnosti u Otce,
 ty jsi přišel na svět, když se naplnil čas,
 stal ses člověkem
 a nestyděl ses být naším bratrem.
 Otec ti dal všecky věci
 a mnozí spatřili tvou slávu
 a uvěřili.
 Věrný Duchu svatý,
 Duchu pravdy a pokoje,
 Duchu stvořiteli, který ses na počátku vznášel nad vodami,
 ty jsi byl vylit v svatodušní den,
 naplnil jsi celý dům svou mocí,
 a učedníci začali novými jazyky
 chválit veliké skutky boží
 a vyšli učít všecky národy.
 Svatý trojjediný Bože,
 přijmi nás milostivě, když tě vzýváme.
 Dej, ať se dnes staneme posluchači Slova
 a v nastávajícím týdnu jeho činiteli.
 Učiň naše mluvení, slyšení a jednání svědectvím,
 aby mnozí v tebe uvěřili
 a vzdávali ti čest.
 Amen

Opět řekl Bůh: Buďte světla na obloze nebeské, aby oddělovala den od noci a byla na znamení a k určování svátků, dnů a let a aby svítila na obloze nebeské a osvětlovala zemi. A stalo se tak. I učinil Bůh dvě světla veliká, světlo větší, aby správu drželo nade dnem, a světlo menší, aby správu drželo nad nocí; též i hvězdy. A dal je Bůh na oblohu nebeskou, aby osvětlovala zemi a aby správu držela nade dnem a nocí a oddělovala světlo od tmy. A viděl Bůh, že to bylo moudré. I byl večer a bylo jitro, den čtvrtý.

1. Mojžišova 1,14—19

„ZNAMENÍ — SVÁTKY — DNY A LÉTA.“ Čtvrtý den stvoření se celý týká času. O času sice můžeme mluvit už od té chvíle, kdy byl z věčnosti učiněn počátek, ale zde se jedná o čas jako boží dar člověku. Minule jsme se dověděli, jak Bůh pečoval o to, aby člověku připravil prostor k obývání, a dnes uslyšíme, že Bůh stejně dobrotivě připravuje člověku i prostor času. Bůh nechce, abychom měli na zemi jenom místo. Dává nám také čas. Obojí potřebujeme k životu, obojí je dokonce nevyhnutelnou podmínkou života. Dnešní svět strádá tím, že to s jeho časem není v pořádku — náš čas jako by měl rychlé úbytě. Vidíme to všude kolem sebe, i mezi svými příbuznými a známými, každý má času málo nebo jej nemá vůbec. Jeden rozvážný zahradník nedávno řekl, že ve svém zdánlivě poklidném podniku nejčastěji slyší slovo: „Honem!“ Básník Richard Dehmel už skoro před sto lety vystihl vzrušenými slovy tíseň továrního dělníka přetíženého dlouhou pracovní dobou:

„Máme svůj stůl a máme postel svou,
 má ženo,
 dřinu svou máme, dost jí pro dva je,
 a vítr, déšť, dny s modrou oblohou,
 jen jedna věc nám chybí do ráje,
 abychom volni byli ptáků svobodou —
 — jen čas.“

V průmyslu se to od té doby už hodně změnilo, pracovní doba byla zkrácena, ale v mnoha povoláních ta „jedna věc“ stále chybí. Před týdnem jsem zaslechl, jak automechanik už zdaleka vítá zákazníka nevlídnou poznámkou: „Já vím, ten váš vůz měl být opraven nej-

později včera.“ Tak je tomu i v celé řadě dalších profesí: Zboží by mělo být dodáno dřív, než bylo objednáno. „Nejpozději včera.“ Paní, která se vystěhovala do Francie, píše v neděli odpoledne příbuzným ve Švýcarsku dopis a omlouvá se v něm, že tak dlouho nedala o sobě vědět. Mluví o přepracování, o stálém spěchu; teprve po kolika týdnech našla chvíli ke čtení a k psaní dopisů. Končí povzdechem: „Často se ptám sama sebe, kam se všecken čas ztrácí.“ Opravdu, čas uniká jako vzduch z pneumatiky a člověk se marně ptá, kudy. Neplatí to jen o pracovní době, ale také o pracovním volnu. Čím je náš víkend delší, tím se zdá být kratší. I při nedělním výletu autem jsme ustavičně poháněni heslem: „Honem!“ Spisovatel Ernst Jünger podává v knize „U zdi času“ diagnózu této situace. Říká, že naše pokolení churaví především tím, že je nemocný jeho čas. Ta nemoc se jmenuje „jednotvárnost bez přestávky“. Bude-li tato nemoc postupovat, půjdeme nevyhnutelně vstříc hromadné explozi: „Svět je tak přeplněn hodinami, že se sám stal hodinovým strojem. Čas je stále cennější. Všecky naše hodiny a hodinky jej počítají a měří, ale my ve strachu tušíme, že jsou nastaveny na tutéž konečnou hodinu.“

Čas od času na nás doléhá úzkost, že by se čas — tato životní nezbytnost — mohl jednoho dne najednou zastavit. Časová tíseň by mohla dospět k nule. To by byl konec. A tato možnost tu je, dokonce je nutno s ní počítat. Jako měl čas svůj začátek, tak bude mít i svůj konec. Dnes se však dovídáme, že začátek času má ve svých rukou Bůh. Bůh určil a přikázal, že mají být „znamení, svátky, dny a léta“. Ten Bůh, který rozhoduje o počátku času, rozhoduje také o jeho konci. Nemusíme na to myslet. Dost starostí působí přítomnost. Starost o konec času máme a smíme přenechat Bohu. Je to pro nás úleva, přímo radostné poselství, že Bůh má ve svých rukou počátek a nepochybně i konec času. Starý i Nový zákon nás výslovně ujišťují, že Bůh je pánem, jediným pánem veškerého pozemského času. Ve výčtu všeho toho, co má zůstat beze změny až do konce světa, je výslovně zmíněn i čas: „Dokavad země trvati bude, setí a žeň, studeno a horko, léto a zima, den také a noc nepřestanou.“ A když Ježíš Kristus mluví o konci času, říká svým učedníkům, že Bůh stanovení konečného termínu ponechal výhradně sobě: „O tom dni a hodině žádný neví, ani andělé, kteří jsou v nebesích, ani Syn, jedině Otec.“ Tak drží Bůh pozemský čas od počátku do konce pev-

ně a verně ve svých silných a laskavých rukou. Je Pánem „znamení, svátků, dnů a let“: „Míjejí naše léta / a nevrátí se zpět. / I všecka sláva světa / uvadne jako květ. / Bůh, Otec náš, však věčnosti i času vládne — / nemějme bázně žádně!“ (Matthias Claudius).

Čteme zde také, že čas úzce souvisí se světem hvězd. Každý den nám to připomíná závěr zpráv v rozhlase: „Časové znamení ohlásí dvanáct hodin, třicet minut.“ Přesný čas určují astronomové podle postavení a dráhy hvězd. A právě na tuto souvislost času a hvězd upozorňuje už první stránka bible: „Opět řekl Bůh: Buďte světla na obloze nebeské, aby oddělovala den od noci a byla na znamení a k určování svátků, dnů a let.“ Světlo se objevilo už v první den stvoření, když Bůh oddělil světlo od tmy. Nyní stvořil Bůh světlo-noše, světelná tělesa. Jak mohlo být světlo dřív než tito světlo-nošové? Kalvín říká, že to má zvláštní význam: Bůh nám tím chce ukázat, že on, on jediný, je nositel a dárce světla, dávno předtím, než se objevila nebeská světelná tělesa. Ta jsou pouze světlo-noši, jsou pověřena činit to, co činil Bůh od počátku. Jejich úkolem je oddělovat světlo a tmu, rozlišovat den a noc. Dělit čas na jednotlivé oddíly a období: na roky, týdny, dny a noci, na hodiny, minuty a sekundy, na roční období, na části dne a noci. Světla, světelná tělesa, pomáhají člověku orientovat se v nepřehledném toku času. Podle nich rozvrhuje rolník polní práce. Podle nich se řídí cestovatel, poutník na poušti i mořeplavec. Světla na obloze nám pomáhají vytvořit si životní řád. Jim také děkujeme za přístroje či nástroje, nenahraditelné pomocníky při práci a v životě vůbec: za kompas a hodiny. Bez času by nebyl život možný.

Je tu řeč především o dvou světlech: „I učinil Bůh dvě světla veliká, světlo větší, aby správu drželo nade dnem, a světlo menší, aby správu drželo nad nocí; též i hvězdy.“ Ta dvě veliká světla mají nejen svítit, mají také vládnout. To však neznamená, že budou vládnout samostatně. Bůh zůstává jediným pánem. Dovoluje jim vládnout, ale ne neomezeně. Nebudou vládnout člověku. Jejich vládě podléhá jen den a noc. Člověku budou sloužit, světlem a teplem. Viděno v kosmickém měřítku, vypadá to skoro groteskně. Nesmírné, hrdé Slunce má obsluhovat a živit nepatrnou Zemi. Tak to Bůh ustanovil. Dnešní lidé, kteří vědí o vesmírných rozměrech a vzdálenostech, nebudou mít daleko k úsudku, že je to přinejmenším velkášství připisovat Zemi takovou váhu a důležitost. Ale Bůh ví, že

k nejdůležitějším budoucím událostem nedojde ani na Měsíci ani na Slunci, ale na Zemi. Na Zemi budou bydlet lidé. Na té nepatrné Zemi budou vánoce, Velký pátek, velikonoce. Údiv nad tím, že Bůh propůjčuje této směšně malé Zemi tak výjimečné postavení, je vyjádřen v žalmech o stvoření, kde čteme: „Když spatřuji nebesa tvá, dílo prstů tvých, měsíc a hvězdy, které jsi tak upevnil, říkám: Co jest člověk, že jsi naň pamětliv, a lidský syn, že o něj pečuješ? Ač jsi ho omezil, že není jako bůh, přece slávou a ctí korunoval jsi jej. Pánem jsi ho učinil nad dílem rukou svých, všecko jsi podložil pod nohy jeho“ (Ž 8,4—7). Tak to Bůh od počátku ustanovil. „Bůh má v ruce své žezlo královské.“

Náš údiv nepřestává. Ještě vzrůstá, když povážíme, v jakém prostředí byla psána první stránka bible. Na celém Blízkém východě byl tenkrát člověk od kolébky do hrobu v područí hvězd. Tehdejší člověk viděl ve hvězdách síly, které určují jeho osud, jimž je bez obrany poddán, které o něm libovolně rozhodují. Je nápadné, že zde, na první stránce bible, nejsou slunce a měsíc jmenovány — mluví se pouze o světlech. Slunce a měsíc byla tehdy jména božstev, stála za nimi barvitá a rozvitá mytologie. Právě proto jsou zde tato jména opomenuta. Celá zpráva o čtvrtém dni stvoření je namířena proti zbožnění hvězd, proti pohanskému hvězdnému kultu. Slunce a měsíc jsou docela prostě a lidově nazývány světly. Jsou to, jak už vyslovil Kalvín, jen „čeledínové a služky“, účelová zařízení, určená k osvětlování a ohřívání země. Nejsou nic víc než služebná stvoření, která má Bůh v ruce.

Bible ostře odmítá zbožnění světa hvězd i na jiných místech. V páté knize Mojžíšově stojí vedle jiných napomenutí také výslovný zákaz kultu hvězd: „Aniž pozdvihuj oči svých k nebi, abys, vida slunce a měsíc i hvězdy se vším zástupem nebeským a ponuknut jsa, klaněl se jim a sloužil jim“ (Dt 4,19). Dobře známe z Desatera: „Neučiníš sobě rytiny ani jediného podobenství těch věcí, které jsou na nebi svrchu, ani těch, které na zemi dole, ani těch, které u vodách pod zemí. Nebudeš se jim klaněti, ani jich ctíti“ (Ex 20,4—5). A prorok Jeremiáš varuje: „Takto praví Hospodin: Cestě pohanů neučte se, aniž se znamení nebeských děste, neboť se jich děsí pohané“ (Jr 10,2). Je jen jediná, avšak pouze zdánlivá výjimka, a to na začátku Nového zákona. Je to zpráva o příchodu mudrců od východu, kteří se vypravili, aby se klaněli děťátku; neboť „viděli hvěz-

du jeho“. Není tu však jedním slovem řečeno, že by to nebyli pohané, a tím méně, že bychom měli přijmout jejich pohanské názory. Jejich příchod pouze dokazuje, že povolání a vyvolení nepřišli k narozenému Kristu, zatímco pohanští ctitelé hvězd přišli, aby se mu poklonili. Konečně Job mluví o velikém pokušení, které v sobě vždyc-ky chová astrologická víra v osud: „Což jsem hleděl na světlo sluneční, jak září, a na měsíc spanile chodící? A dalo se svěsti srdce mé k tomu, aby potají z úcty k nim kladl ruku svou na ústa svá? Také to by byla nepravost odsouzení hodná, neboť bych tím zapíral Boha shůry“ (Jb 31,26—28). Už vědomí, že jsou ve vesmíru milióny slunečních soustav, vzdálených od sebe tisíce a tisíce světelných roků, naplňuje dnešního člověka — jak to říká Karl Barth — „úděsem z něčeho nepředstavitelného a tajemného, magickým respektem“. Ale nemálo našich současníků, a nejsou to jen lidé s nízkou inteligencí, doopravdy věří hvězdám. Setkáváme se s touto pověrou na každém kroku: „Tvůj osud je napsán ve hvězdách!“ Neměli bychom to podceňovat. Před několika lety jsem byl v jedné nemocnici svědkem, jak z pokoje vyběhla sestra a volala o pomoc, protože pacient se chtěl zastřelit, když se ukázalo, že jeho nemoc je nevyléčitelná. Ten člověk později uvěřil v Boha a naučil se přijímat blízcí se smrt s odevzdaností do boží vůle. Jeho žena byla školená ošetřovatelka, takže mohl zbývající měsíce života prožívat doma. Přátelé, kteří jej navštěvovali, bývali zaražení, že tento věřící křesťan mluví se svou ženou, která o něho ve dne v noci oddaně pečovala, podrážděným, někdy až agresivním tónem. Příčinou bylo to, že tento muž měl horoskop. Nákladný horoskop, čítající čtyřicet stran strojopisu, jaký si mohou dovolit jen zámožní lidé. Předpovídal mu úspěch za úspěchem. Celá desetiletí se jím řídil a skutečně se nakonec stal ředitelem velkého podniku. Ve dnech nemoci znovu horoskop podrobně pročítal a všiml si přitom maličkostí, které ve své úspěšné době nevěnoval pozornost. Stálo tam, že se má vyhýbat lidem, kteří jsou narozeni v určitý den určitého měsíce. V tu chvíli si uvědomil, že jeho žena se narodila právě toho dne. A teď už věděl, co si o ní má myslet. Všecka její oddanost je jen naoko. Podle horoskopu je tato milující žena jeho úhlavní nepřítel! Naštěstí se celá věc rozumně vysvětlila a skončila tím, že pacient horoskop spálil. Ale v tak strašlivém područí se může člověk ocitnout, když podřídí svůj život hvězdám místo Bohu. A to šlo o velmi inteligentního člověka! Jindy

jsem zase ve společnosti slyšel vyprávět holandského hosta, že se v mládí řídil horoskopem. Kupodivu, všecko vycházelo. Ale když se stal upřímně věřícím křesťanem, přestal horoskop fungovat. Bylo mu to znamením, že ten, kdo se nechá vést a ovládat hvězdami, podřizuje se vedení, které je Bohu cizí. Víra ve hvězdy znamená stát se nevěrným Bohu. Kdo se jimi řídí, uznává nad sebou jiného pána a jedná proti vůli boží. Není možno poslouchat Boha a horoskop zároveň. Buď máme bázeň před Bohem nebo před osudem. Buď důvěřujeme osudu nebo Bohu. Boha máme nade všecko milovat, protože on je náš jediný Pán.

Bůh je však nejen Pánem počátku a konce času, ale také Pánem všeho, co je mezi tím. Pánem mezičasu. Bible mluví o středu času a míní tím čas přítomnosti Krista v těle, období jeho lidství: „Když přišla plnost času, poslal Bůh Syna svého.“ Bible zjevně rozeznává naplněný a prázdný čas. Bůh naplnil čas tak, že napřed zasáhl slovem, potom činem a nakonec přišel ve svém Synu a vstoupil ve svatodušní den při vylití Ducha svatého. Čas našeho života může být obojí, buď naplněný, nebo prázdný. Každému z nás Bůh vyměřil určitý časový úsek. Nikdo nežije ani o den déle ani o hodinu více, než Bůh stanovil. A nikdo nemůže vědět, kdy nastane jeho poslední den.

V jednom nás však nenechává Bůh na pochybách: Čas našeho života nemá být naprázdno odpočítán kyvadlem, má to být čas plný, naplněný, využitý. Souhlasíme s tím. Kdo by nechtěl využít daru života? Kdo by netoužil prožít plný život? Otázka však zní: Čím naplněný? Jak využitý? Čímkoli? Jakkoli? Na začátku jsme mluvili o našem chronickém nedostatku času. Čas nám zřejmě nestačí ke všemu a na všecko. To nás nutí rozeznávat, co je podstatné a co vedlejší. K jednomu nám však chce Bůh především dát čas: K setkání s ním. S Bohem. Jestliže nám nevybude čas k tomuto setkání, pak byl náš pobyt na této planetě prázdný, zbytečný, nicotný. Říká to jedna naše píseň: „Když čas náš v každé době / nenáleží jen tobě, / byl navždy promarněn“ (Gerhard Tersteegen). Ano, bez Boha je náš život špatně prožitý, promarněný. Jiná naše píseň zpívá: „Nebesa plná světla jsou, / aby nám jasnou září svou / vždy pomáhala život vést, / jímž budem dělat Bohu čest“ (Johannes Zwick). Proto stvořil Bůh světla nebeská, abychom v čase, nad nímž tato světla drží správu, to znamená ve dne i v noci, po celý čas života, se setkávali s Bo-

hem. A samozřejmě také s bratrem. K tomu nám Bůh dává čas především. A potom — proč ne? — i ke všemu ostatnímu.

Čas prožitý bez Boha a bez bratra je prázdný. Ještě hůř než prázdný, propadá jiným silám, silám zla. A čas bez Boha se stává modlou. Je otázka, zda dokážeme nepodlehnout pokušení udělat si z času modlu. Reformovaní bratři na Balkáně mi před několika lety vyprávěli o indické lékařce, věřící křesťance, která byla u nich na návštěvě. Při jednom rozhovoru se zmínila, jakého se jí kdysi dostalo na indickém gymnáziu poučení: „Křesťanský Západ uctívá nebezpečnou a nadmíru krutou modlu. Její obraz visí na každém pracovišti, na každém nároží a v každé nádražní hale. Je na každé školní budově, na každé kostelní věži. Tuto modlu uvidíte v každém obyvacím pokoji a v ložnici na nočním stolku. Lidé ji dokonce nosí s sebou v kapse nebo na zápěstí.“ Indická křesťanka mluvila o tom, co jsme udělali z času, který nám Bůh daroval. Mluvila o hodinách a hodinkách. Darovaný čas, důkaz božího dobrodiní, se nám stal modlou. Dnes nám však Bůh připomněl, že on je dárce a pán času. Že on je jediný Pán, Pán všeho. Tedy i Pán hodin. A Bůh nám dává dostatek času. Dává nám ho dost, aby nám stačil na setkání s ním i s bratrem.

Amen

Bože Otče,
vznáváme před tebou,
že jsme čas uchvátili pro sebe jako kořist
a svémocně s ním nakládali.
Odpusť nám tento hřích.
Nauč nás prožívat každý den našeho života
s vděčností a s odpovědností před tebou.
Nauč nás také mít na paměti, že náš čas pomíjí,
abychom uvedli moudrost v srdce.
Chraň nás před náhlou smrtí,
na niž bychom nebyli připraveni.
Pomoz nám vykupovat čas
ve službě bratru.
Dej dětem otce a matky, kteří mají čas,
nemocným lékaře, kteří nejsou v časové tísní,
bezradným pastýře, kteří nemusí spěchat.

Invalidům dej trpělivé pečovatele.
Ty jsi poslal Syna svého na svět,
aby nám pomohl
a zbavil nás bezbožného spěchu.
Bože, ty jsi nás stvořil pro sebe
a nepokojné je srdce naše,
dokud nespočine v tobě.
Amen

ZVÍŘATA

Všemohoucí Stvořiteli,
ty jsi větší než všechno, co člověka děsí.
Ty víš, jak rychle ztrácíme odvahu,
je ti známo, že nevycházíme ze starostí.
Odpusť nám pro Krista naši malomyslnost
a posilni naši víru.
Pomoz nám dnes poznat tvou dobrotivost,
která od stvoření světa
vládne nad vším tvorstvem.
Naše hříchy vyvolávají tvůj hněv
a stíháš každý zlý čin,
ale v Ježíši Kristu, svém milém Synu,
jsi milosrdný až do tisícího pokolení.
Ano, tvá dobrotivost je přítomna i dnes ráno
a tvé milosrdenství ještě neskončilo.
Pro lásku Kristovu
požehnej v této ranní chvíli
matkám, otcům, rodičům a dětem,
aby se manželství, rodina i národ tebou uzdravily
a aby všechny národy poznaly,
že ty jsi Pán,
dnes i na věky.
Amen

Řekl ještě Bůh: Oplývejte vody živými tvory a ptactvo nebeské nechť létá nad zemí pod oblohou nebeskou! I stvořil Bůh veliké mořské netvory a všelijaké živé tvory, hýbající se, jimiž oplývaly vody podle druhů jejich, a všelijaké ptactvo, křídla mající, podle druhů jeho. A viděl Bůh, že to bylo dobré. A požehnal jim Bůh, řka: Ploďte a množte se a naplňte vody mořské; též ptactvo ať se rozmnožuje na zemi. I byl večer a bylo jitro, den pátý.

1. Mojžíšova 1,20—23

BLÍŽÍME SE K VRCHOLU stvořitelského díla — ke stvoření člověka. Celá historie stvoření zjevně míří k této události. Bůh uzpůsobuje zemi tak, aby byla nakonec pro člověka, pro Adama, obyvatelná. Pátý den stvoření věnuje Stvořitel zvláštní pozornost oběma oblastem, které bezprostředně hraničí s prostorem, který bude Adam v budoucnu obývat: v hlubině a výšině. Oceánu a vzdušnému prostoru. Bůh dává hlubině i výšině obyvatele. Naplňuje moře „hýbajícími se živými tvory“ a vzduch „ptactvem křídla majícím“ či (podle jiného překladu) „okřídlenými létavci“. Tato první zvířata, ryby a ptáky, tvoří Bůh opět všemohoucím stvořitelským slovem: „Řekl ještě Bůh: Oplývejte vody živými tvory a ptactvo nebeské nechť létá nad zemí pod oblohou nebeskou!“

Víme, že Kristus nazval svět, který lidé obývají, místem soužení. „Na světě soužení mítí budete.“ Lutherův překlad tu mluví o strachu: „Na světě máte strach.“ Ježíš nás pro to nijak nekárá, pouze to konstatuje. Má porozumění pro naši situaci. Zná svět tak dobře, že nám náš strach nijak nevymlouvá. Svět je takový, že člověk má všechny důvody, aby měl strach: „Na světě máte strach.“ To platí především o těch dvou sousedních oblastech, o moři a vzduchu. Člověk k nim chová nedůvěru, budí v něm hrůzu. Bylo to tak vždycky a víceméně to platí i dnes. Když jsem byl poprvé u moře, všiml jsem si, jak jsou obyvatelé pomorí k moři nedůvěřiví. Dlouholetá zkušenost je poučila, že moře není hračka a že nerozumí žertu. Jeden sedlák nás tehdy před ním varoval a vyprávěl, jak musel jako chlapec bezmocně přihlížet, když mu před očima zrádná vlna nelítostně uchvátila a odnesla jeho spolužáka. Lidé z pobřeží musí být stále ve střehu. V Amsterdamu ukazují turistům věž, z níž kdysi matky, ženy a nevěsty mávaly na rozloučenou svým mužům, otcům a bratrům, když vyjížděli na mnohadenní nebezpečný rybolov. „Na světě máte strach.“

Pocit ohrožení živly a přírodními silami se ještě stupňuje strachem z démonských mocí, které sídlí ve výšinách i v hlubinách. Na Blízkém východě byl jedním z netvorů mořských hlubin Leviatan. Kniha Job o něm říká: „Vztáhni jen na něj ruku svou a neučiníš více zmínky o boji“ (Jb 40,27). A nyní má být člověk tohoto strachu před výšinou i hlubinou zbaven. Tím, že jim dal jejich obyvatele Stvořitel, přestávají být pro člověka neznámé. Nejde jen o duchaplnou domněnku, zpráva o pátém dnu stvoření podává přesvědčivý důkaz. Zvláště je zmíněn jeden druh ryb. Luther i Kraličtí jej nazývají „velryby“, ale přesnější je výraz „mořští netvoři“. O těchto netvorech se tu praví, že i je stvořil Bůh. Bůh je pán, nikoli živly moře a vzduchu, i když se tváří strašlivě a divoce. Člověk není vydán démonským silám, vypluje-li na moře a vznesení se do vzduchu. Také tam, ano právě tam, v těchto neznámých končinách, v největších mořských hlubinách a v propastných vzdušných prostorech stojí člověk pod boží ochranou. Žádná moc, ani přírodní ani démonská, není mocnější než všemohoucí. Není myslitelný žádný úkryt, žádná tajná skrýše, kam by nedosáhla boží ruka. To je radostné poselství, slov: „I stvořil Bůh.“ V původním textu je zde opět užito slova, vyhrazeného pouze pro boží stvoření: „I stvořil Bůh veliké mořské netvory a všelijaké živé tvory, hýbající se, jimiž oplývaly vody podle druhů jejich, a všelijaké ptactvo, křídla mající, podle druhů jeho.“ Toto radostné poselství je zdůrazněno ještě tím, že se výslovně dodává: „A viděl Bůh, že to bylo dobré.“

Možná, že se bude někomu zdát přehnané a příliš smělé, když řekneme, že Bůh tím vším vytvořil předpoklady a podmínky pro pozdější zpřístupnění moře a vzduchu. K obojím, k mořeplavbě i ke vzduchoplavbě, je třeba i dnes mít odvalu a důvěru v Boha. Když Lindbergh v roce 1927 usedal do letadla, v němž poprvé přeletěl oceán, povzdechl: „Vstupuji do své popravčí cely.“ Není správné, když někteří zbožní lidé zatracují všechno cestování po moři a vzduchem jako satanské dílo. Jistě, k dobývání těchto oblastí vedlo někdy člověka titánství a pýcha. Přesto máme považovat parníky, letadla i družice za boží dary. Mezi námořníky a piloty najdeme bohabojné lidi. Například onen Švýcar, který první přistál v sedle hory Jungfrau a má tam pamětní desku, byl zbožný otec rodiny. Před jedním zvláště odvážným letem se loučil se svými blízkými těmito slovy: „Vy jste v božích rukou na zemi. Já jsem v božích rukou nad zemí.“

A má-li to být — budeme v božích rukou i pod zemí.“ V božích rukou.

Bůh se však nespokojil tím, že učinil ryby a ptáky, a tím nám přiblížil hlubiny a výšiny. Udělal ještě mnohem víc, aby překonal náš strach: Poslal na svět svého Syna. Ježíš Kristus, náš Spasitel, sestoupil až do „nejdolejších míst“, až do nepředstavitelně hrozných hlubin říše mrtvých: „Sestoupil do pekel.“ A vystoupil ne jenom k Měsíci nebo k Marsu, nýbrž „vstoupil na nebesa“. Ve víře v Boha, který svou stvořitelskou a vykupitelskou moc rozšířil až do nejnížší hlubiny a nad nejvyšší výšiny, může už starozákonní člověk vyznat: „Jestliže bych vstoupil na nebe, tam jsi ty; pakli bych sobě ustlal v hrobě, aj, přítomen jsi. Vzal-li bych křídla záře jitřní, abych bydlil při nejdělním moři, i tam by mne ruka tvá provedla a pravice tvá by mne popadla“ (Ž 139,8—10). Protože Kristus je Spasitel hlubiny i výšiny, má právo k nám promluvit: „Na světě (na pevnině, na vodě i ve vzduchu) máte strach; ale doufejte, já jsem svět (na zemi, na vodě i ve vzduchu) přemohl.“

Ale to všecko je jen záblesk jasu, který nám září ze zprávy o stvoření ptáků a ryb. Hlavní překvapení pátý den stvoření teprve chystá. Rychle čtěme dál. „A požehnal jim Bůh, řka: Plodte a množte se a naplňte vody mořské; též ptactvo ať se rozmnožuje na zemi.“ „A požehnal jim Bůh.“ Zakrátko to bude řečeno o zvířatech na zemi a především o člověku, o Adámovi, teď tedy nejdříve o rybách a o ptácích. Poprvé v příběhu o stvoření se ozývá to veliké slovo. Měli bychom při něm pociťovat vzrušení. „Požehnání.“ Co to je? Především se tu jedná o plození, o udržení a pokračování rodu. Už prostá skutečnost, že se rostliny, zvířata a lidé mohou množit a tím i pokračovat, prozrazuje tajemství boží dobrotivosti. Požehnání se děje slovy: „A požehnal jim Bůh a řekl.“ Požehnání je slovo. Boží milostí dochází k tomu, že slovo požehnání nezůstane prázdné, že se stává mocně působící silou. Tato síla život neničí a nepřekáží mu, naopak jej tvoří a napomáhá mu. Požehnání se stává tak mocnou boží silou, že se jeho působení vymyká každému lidskému vlivu, jakékoli lidské manipulaci. Požehnání je dar svobodné boží milosti. Slepý Izák požehnal svému synu Jákobovi proti své vůli, ale nebylo už v jeho moci požehnání odvolat (Gn 27). Balám chtěl nad božím lidem vyslovit kletbu, zatím však z jeho úst vycházela slova požehnání (Nu 23—24). Boží požehnání je svobodné boží rozhodnutí. A na něm závisí nejen něco, nejen mnoho, ale všecko. Kde nepůsobí milostivá

boží síla, tam dříve nebo později dojde k vymírání. Nedávno při rozhovoru, jehož se zúčastnili zemědělstí odborníci, rolníci a také faráři, položil jeden agronom, absolvent vysoké školy, otázku, zda dnešní zemědělci mohou ještě mluvit o božím požehnání. Mohou to lidé technického věku vůbec pochopit? Není to zastaralé a překonané hovořit o božím požehnání, když se například provádí umělé oplodňování dobytka? Slovo o božím požehnání i o tom všem, co je třeba vidět za ním, je jistě nepochopitelné. Ale ne teprve dnes. Bylo tomu tak vždy, i před technickou revolucí, a je tomu tak i dnes, ve století techniky, a nebude tomu jinak ani v budoucnu. Boží požehnání je možno chápat a přijímat jen vírou, rozum na to nestačí. Požehnání je zázrak boží milosti. Bez víry zůstane slovo požehnání cizím, nesrozumitelným slovem. Blaze však tomu, kdo věří v požehnání, které nám Bůh v Ježíši Kristu znovu nabízí.

Boží požehnání se však netýká jen fyzického rozmnožování. Bůh si přeje, aby každý, komu požehná, předával přijatý boží dar dál. To dvojí je bytostně spjato: „Požehnám tobě a budeš požehnaním“ (Gn 12,2). Mohou však tomuto požadavku dostat ptáci a ryby? Vzpomeňme na ta drobná dobrodiní, která nám ryby a ptáci poskytují. Třeba na to, že mnoha lidem ve městech patří k nezbytným životním potřebám klec s ptáčkem nebo akvárium s rybičkami. Myslí v této chvíli na velké akvárium ve vstupní hale městského domova důchodců, kolik potěšení působí obyvatelům domova. Neurologové zase doporučují některým pacientům rybolov jako léčebný prostředek. Profesor Erich Hoffmann, badatel v oboru výživy, ve svých úvahách o budoucí výživě světa poukazuje na to, že rybolov v mořských hlubinách, umožněný moderními technickými prostředky, představuje pro člověka přirozenou, téměř nevyčerpatelnou, stále se doplňující zásobárnu potravy. Ale nejvlastnějším požehnáním, které přichází od ryb a ptáků k lidem, je slovo. Nový zákon obsahuje nejen „zvěst dítěte“, ale také nepřeslechnutelnou „zvěst ryb a ptáků“. Není náhodou a není bezvýznamné, že první Kristovi učedníci byli rybáři. Že jim Ježíš hned při jejich povolání dal ulovit velké množství ryb, a tak jim dokázal, že má moc nad mořem a jeho hlubinami, a učinil je „rybáři lidí“. Není náhodou, že k jednomu z jeho posledních setkání s učedníky po zmrtvýchvstání dochází u jezera Tiberiadského a že při druhém zázračném rybolovu je znovu ujišťuje, že je Pánem i nad mořem. Že s nimi potom zasedá k večeři a při ní

dělí mezi ně chléb a na ohni pečenou rybu. Že prvotní církev přijímala při večeři Páně nejen chléb, ale i rybu, protože Ježíš nasycil zástupy na pustém místě chlebem a rybami. Není bezvýznamnou maličkovostí, že jedním z hlavních symbolických znamení prvních křesťanů je ryba. Ryba — ta příslovečně němá ryba! — se tak stává zvěstovatelem dobrotivosti a milosrdenství Stvořitele a Spasitele světa.

Ještě zřetelnější je novozákonní „zvěst ptáků“. Ježíš vysílá učedníky a zbavuje je strachu trojnásobnou mocnou výzvou: „Nebojte se!“ Pak následuje jeho památný výrok o ptácích: „Zdali nebývají prodáváni dva vrabečkové za penízek? A přece ani jeden z nich nepadá na zem bez Otce vašeho. Vaše pak i vlasy na hlavě všechny sečteny jsou. Proto nebojte se, dražší jste vy nežli mnoho vrabců“ (Mt 10,19—31). Jak je to podivuhodné, že se už nemusíme bát, když Kristus řekl své slovo o vrabcích. Ještě výmluvněji je to řečeno v kázání na hoře: „Hledte na ptactvo nebeské: neseje ani nežne ani neshromažďuje do stodol, ale Otec váš nebeský živí je“ (Mt 6,26). Stojí za to číst, s jakou mohutností ducha vykládá Sören Kierkegaard zvěst o ptácích. Pták žije z toho, co najde. Stále je v pohybu, proto si nemůže dělat zásoby. K životu mu stačí málo, jen to nejnnutnější. Nesní víc, než potřebuje. Napije se z kaluže nebo z moře, ale vždy vypije jen tolik, aby utišil žízeň. Ani ho nenapadne, že by mohl vypít celé moře. Nestará se o pokrm ani o oděv. Ať je to střízlík nebo orel, král vzduchu, ať je to černý datel, zelená žluna nebo strakatý strakapúd, vždycky je takový, jaký je. Netouží dostat jiné peří. Nepokouší se přidat jediný loket k délce svého života. Naproti tomu člověk se stará o pokrm a nápoj. Ve své neúkojnosti shromažďuje pošetilé poklady. Člověk chce „vypít moře“ a činí si na ně nárok. Dělá si takové zásoby, že by v den své smrti měl ještě sto, ještě tisíc let co jíst. Proto, právě proto je v bohatém božím světě tolik hladových. Strach a starost o živobytí vedou lidi k tomu, aby se pokoušeli získat moře, zatímco by jim stačila studánka nebo sklenice vody. „Hledte na ptactvo nebeské!“ Ptáci se stávají našimi učiteli. Když člověk slyší jejich zvěst, když se nechá Kristem osvobodit od starostí a strachu, bude mít boží země pokrm, oděv i střechu nad hlavou pro všechny.

Tím se opět dostáváme, jako už tak často, k prosbě o Ducha svatého. Právě dnes, v neděli Rogate, prosíme zvlášť naléhavě: Kéž Duch

svatý přijde a dotkne se našich duší. Kéž nás zbaví starostí a strachu, vysvobodí nás z jejich otroctví. Přitom si všimneme ještě jedné věci: Není náhodou, že na samém začátku historie stvoření čteme: „Duch boží vznášel se (doslova: seděl na vejcích) nad vodami.“ Duch svatý je tu srovnáván s ptačí matkou, sedící na vejcích. A když Duch sestupuje při křtu Kristově, bere na sebe opět podobu ptáka. Rovněž není náhodou, že prvotní křesťanská církev používala vedle symbolu ryby také symbolu holubice. Té holubice, na kterou myslíme, když teď prosíme: „Otče, dej Ducha svého nám, / ježž vyprosil nám Syn tvůj sám / z vysokosti tvých nebes.“ Amen

Bože Otče,
Pane těch, kteří v tebe věří,
a Otče i těch, kteří se ti odcizili,
Pane církve a Otče světa,
ty víš, jak mnohé, co začalo Duchem,
skončilo tělem.
Smiluj se nad svou církví,
dej, ať na ni přijde nové požehnání.
Nás, kteří jsme pokřtěni v tvé trojjediné jméno,
obnov křtem Ducha svatého.
Vzbuď a obživ slovo, které by chválilo tebe
a tvé veliké činy.
Dej, ať se dějí znamení a divy,
aby svět poznal, že jsi.
Prosíme tě také o dar jednoty
a pravého pokoje mezi církvemi,
aby z úst mnoha svědků vycházelo jednomyslné vyznání,
že jsi milosrdný, všemohoucí a spravedlivý.
Dnes tě zvlášť prosíme
o přítomnost tvého Ducha v našich rodinách.
Dej dětem věřící matky a modlící se otce,
aby vyrostlo pokolení,
které se tě bude bát a bude ti důvěřovat.
Prosíme tě také za prarodiče.
Dej jim děti a vnoučata, které by jim pomáhaly
nést břímě let.

Všecko, k čemu nám chybějí slova, předkládáme ti v modlitbě,
které nás tvůj Syn naučil a přikázal,
abychom se takto modlili:
„Otče náš, kterýž jsi v nebesích . . .“
Amen

ČLOVĚK

Bože Otče,
jak si připadáme malí
v noci pod tvou oblohou,
když vidíme měsíc a hvězdy, které jsi stvořil,
a nekonečnost hvězdných světů.
A přece si nás všímáš.
Víš o tom, když člověk přijde na svět.
Neujde ti, když někdo zemře.
Znáš nás všechny podle jména.
Nad tak velkou laskavostí můžeme jen žasnout.
Učinil jsi nás pány nad svým stvořením.
Tak velká důvěra nás zahanbuje a rozechvívá.
Dovoluješ nám, abychom se s tebou osobně setkávali.
Oslovuješ nás svým svatým slovem.
Dovoluješ nám, abychom ti odpovídali modlitbou.
Kdo jsme my?
Co je člověk, že ho tak vyvyšuješ?
Prosíme tě dnes o jediné:
abychom nikdy nezapomínali,
kdo jsi ty a kdo jsme my,
a vzdávali ti čest,
pokud nás bude země nosit.
Amen

Řekl též Bůh: Vydej země živé tvory podle druhů jejich, dobytek a zeměplazy i zvěř zemskou podle druhů jejich. A stalo se tak. I učinil Bůh zvěř zemskou podle druhů jejich, též dobytek podle druhů jeho i všelijaké zeměplazy podle druhů jejich. A viděl Bůh, že to bylo dobré. Řekl opět Bůh: Učiňme člověka k obrazu našemu, k podobě naší, a ať panují nad rybami mořskými a nad ptactvem nebeským i nad zvířaty a nad celou zemí i nad všelijakým zeměplazem, hýbajícím se na zemi. I stvořil Bůh člověka k obrazu svému, k obrazu božimu stvořil jej, jako muže a ženu stvořil je. A požehnal jim Bůh a řekl jim Bůh: Plodte a rozmnožujte se a naplňte zemi a podmaňte si ji a panujte nad rybami mořskými a nad ptactvem nebeským i nad každým živočichem, hýbajícím se na zemi. Řekl ještě Bůh: Aj, dávám vám veškerou bylinu, vydávající símě, která jest na tváři země, a veškeré stromovní, na němž jsou plody jeho, nesoucí símě; to bude vám za pokrm. Všechněm pak živočichům zemským i všemu ptactvu nebeskému a všemu tomu, co se hýbe na zemi, v čem jest duše živá, veškerou bylinu zelenou dal jsem ku pokrmu. I stalo se tak. A viděl Bůh vše, co učinil, a aj, bylo to velmi dobré. I byl večer a bylo jitro, den šestý.

1. Mojžíšova 1,24—31

TEĎ TEDY PŘICHÁZÍME na řadu my. Nejprve se dozvídáme, že my lidé jsme boží stvoření. Bůh stůj dnes při nás, abychom to pochopili a řekli z celého srdce: „Ano, je to tak, člověk je boží stvoření.“ Ale božím stvořením nejsme jen my sami. Kromě nás a ještě před námi stvořil Bůh světlo, oblohu, zemi s jejím rostlinstvem, moře, světla na obloze a časové úseky, ptáky ve vzduchu a ryby ve vodě. A konečně zvířata na suché zemi. Z toho všeho stojí člověku nejbliž zvěř zemská a dobytek. Biblická zvěst tuto sounáležitost člověka a zvířete vyhlašuje velice důrazně. Šestý den stvoření zahrnuje stvoření dobytka, zvěře, zeměplazů a — člověka. Otevřeně se nám tím říká, že člověk a zvíře patří k sobě — víc, než si obvykle myslíme. Biblický text mluví o obojím, o zvířatech i o lidech, když praví: „A požehnal jim Bůh.“ Dostalo-li se požehnání ptákům a rybám, dostává se samozřejmě také zvířatům na zemi. Rovněž obojímu, lidem i zvířatům, je určena výzva: „Plodte a rozmnožujte se.“ A obojímu, tedy i lidem, jsou dány za potravu rostliny. Tím je stanovena zřetelná hranice. Vláda člověka nad zvířaty není neomezená. Člověk nemá mít za potravu především zvířata. Původně je vůbec neměl zabíjet.

Teprve později, po pádu, dokonce teprve po potopě světa mu bylo výslovně dovoleno porážet dobytek. Jinak však bible svědčí o tom, že člověk a zvíře mají k sobě zvlášť blízko. Při potopě je spolu s člověkem zachráněno i zvíře. Na požehnání dne odpočinku se má podílet i dobytek. Apoštol Pavel ví, že všecko stvoření sténá a spolu s námi lidmi touží po dni spasení. Zvíře je vždycky „přítom“. Je přítomno i v poslední knize Písma svatého. V blízkosti božího trůnu vidíme tajuplná „čtyři zvířata“. Od samého začátku vždy a znovu nás Stvořitel zjevně vede ke společenství a k solidaritě se světem zvířat, neměli bychom se jí vyhýbat. Je to tak, jsme stvoření boží zároveň se zvířaty.

Vzápětí je však vyzvednut také rozdíl mezi lidmi a zvířaty. Takřka všichni vykladači upozorňují, že se dosud při každém stvořitelském božím činu opakovala stejná slova: „I řekl Bůh: Staň se . . . a stalo se tak.“ Ale teď, při stvoření člověka, jako by se Bůh na okamžik zastavil a zamyšleně se odmlčel. Odmlka jako by signalizovala: Pozor, teď přijde něco zvláštního, něco velice důležitého! „Řekl opět Bůh: Učiňme člověka k obrazu našemu, k podobě naší. . .“ Teď už je jasné, co Bůh chtěl — člověka. „Člověk — to zní hrdě!“ řekl Maxim Gorkij. Člověka měl Bůh po celou dobu před očima a na mysli. Všecko, co až dosud učinil, stalo se ve prospěch tohoto stvoření. Člověk je cílem celého stvořitelského díla.

Před lety jsem vídal v jedné odlehle ulici v přízemí starého domu mladého muže, jak se v malé truhlářské dílně ohání hoblíkem. Často svítival ještě po desáté hodině večer. I náhodný chodec si musel všimnout, že ten člověk nevypadá uštvane a zatrpkle, jak to bývá u lidí, kteří musí pracovat dlouho přesčas. Měl jasnou tichou tvář, jako by něco potají očekával. Teprve později jsem se dověděl, že tento mladý dělník vyráběl po večerech skromný nábytek pro svou budoucí rodinu. Tajemstvím jasu jeho tváře byla láska. Myslím si, kdyby byl někdo v průběhu prvních pěti dnů stvoření mohl pohlédnout do tváře Pánu Bohu, uviděl by podivuhodnou záři. Lásku k tomu, kdo bude žít na této zemi, lásku k člověku, lásku k budoucí lidské boží rodině na zemi, lásku, jež byla při díle po celou dobu stvoření. A nyní přišel velký den radosti. Nyní Bůh říká: „Učiňme člověka . . . člověka!“

Při stvoření člověka je boží vůle zvlášť zdůrazněna: „Učiňme . . .!“ Člověk — vezměme na vědomí tuto velkou skutečnost — člověk je

tu z boží vůle. Víme, že se rodí i nechtěné, nežádoucí děti. Není to lehký úděl být takovým dítětem; někoho to může tížit po celý život. Lidské stvoření není „nežádoucí dítě“. Bůh si přeje, aby tu byl člověk. A neplatí to jen obecně a abstraktně; Bůh si přeje, abys tu byl ty, abych tu byl já. Ty i já jsme mu žádoucí. Jsme zde, protože Stvořitel to chtěl. Bůh řekl ano k naší existenci, proto i my smíme, dokonce musíme přijmout svůj život se souhlasem. Málokdo z nás má plnou jistotu, zda ho rodiče opravdu chtěli. Rozhodující je, co se dovídáme na první stránce bible: Stvořitel nás chtěl. Možná je mezi námi někdo, kdo má blízko k té hrozné možnosti říci životu ne, přát si, aby nežil, zlořečit dnům svého početí. Tak, jak to říká těžkomyslná východní moudrost: „Spánek je dobrý, smrt je lepší, nenarodit se by bylo nejlepší.“ Patrně to každý z nás jednou pocítil. Ani to však není rozhodující. Naše početí, zrození a celá naše existence stojí v zářivém světle slova: „Řekl opět Bůh: Učiňme člověka k obrazu našemu, k podobě naší.“

Kurt Marti napsal báseň, která se hodí do této souvislosti, má název „Narození“.

*nikdo se mě neptal
při mém početí
ani těch kdo mě počali
se nikdo neptal
při jejich početí
nikdo nebyl dotázán,
kromě Jediného
a ten řekl
ano
nikdo se mě neptal
při mém narození
ani té která mě porodila
se nikdo neptal
při jejím narození
nikdo nebyl dotázán,
kromě Jediného
a ten řekl
ano*

„K obrazu našemu, k podobě naší... i stvořil Bůh člověka k obrazu svému, k obrazu božimu stvořil jej, jako muže a ženu stvořil je.“ Dovidáme se tu nejen, že nás Bůh chtěl, ale především také, jaké nás Bůh chtěl. Bůh stvořil člověka záměrně, plánovaně, cílevědomě. Toto stvoření má být člověk. Nikoli zvíře. Ale ani anděl. Člověk. A má to být muž a žena. (Všimněme si, že tu nemluví o bílých a barevných. Tím méně o Němcích a o Češích, o Američanech a o Rusech!) A tento člověk má být obrazem Boha. Jak máme či nemáme tomuto slovu rozumět? O tom bychom mohli dlouho a pracně přemýšlet. Je člověk obrazem Boha tělesně nebo jen duševně? Doslovně nebo jen symbolicky? Jsme božím obrazem proto, že jsme jím oslovitelní? Chce nás mít za svůj „protějšek“? Za partnera při rozhovoru? Máme být bytostmi, schopnými s Bohem jednat a mít k němu osobní vztah? Jedno je podstatné: *jsme* obrazem Boha. Jsme jím skutečně, nikoli jen zdánlivě.

Našemu stvoření k božimu obrazu lze rozumět jen z hlediska božího. Nikdy a za žádných okolností z hlediska člověka. Vycházíme-li při svých úvahách od člověka, vycházíme ze špatného konce. Musíme začít u Boha. Boží obraz není něco, co by bylo člověku vrozeno, není to jeho povahový rys. Na člověku vůbec nezávisí, jediné na Bohu. V Bohu je zakotven a odtud proniká a dosahuje k člověku. Člověk sám ho nemůže ani získat ani ztratit. Stejně jako boží milost je „nový a svěží každého jitra“. A také „přetrvá sebedelší den, o tom buď každý ujištěn“. Ať tomu rozumíme nebo nerozumíme, ať o tom víme nebo nevíme, ať to chceme nebo nechceme — Bůh to tak chtěl: „Stvořil Bůh člověka k obrazu svému.“ Nám se klade pouze otázka, zda tomu věříme. Víra je zde nezbytná. Kéž Bůh posiluje naši víru, že jsme jeho obrazem.

Teď se však hlásí o slovo otázka — skoro se neodvažují ji vyslovit: Ano, Bůh chce, abychom byli jeho stvořením a jeho obrazem — ale co když *my* nechceme? Co když člověk nechce být božím stvořením a obrazem? Co si Bůh počne, když narazí na takové rezolutní odmítnutí?

A druhá otázka souvisí s první: Co když by někdo božím stvořením a obrazem rád byl, ale není toho schopen? Co když po tom už dlouho touží, je proto téměř zoufalý, ale není v jeho silách, aby to dokázal? Zůstane pak jen lítost a marná touha po něčem, co Bůh chtěl, ale co se nesplnilo? Zůstane stvořitelský záměr s člověkem jen

toužebným božím přáním? Věčným, ale nikdy nedosažitelným cílem? Může být naše neochota, naše nemohoucnost, naše selhání, naše slabost, náš hřích pro Boha nepřekročitelnou překážkou?

Ne! Stojíme teď před posledním božím tajemstvím: Boží stvořitel-ská vůle zůstává a nemění se ani tváří v tvář lidskému hříchu. Do-konce v této kritické chvíli začíná jednat naplno. Bůh chce, aby člověk, který poznává, že je notorický boží odpůrce, beznadějný hříšník, byl jeho stvořením a obrazem. Bůh prosazuje svou vůli vel-mi pozoruhodným způsobem. První boží rozhodnutí: „Učiňme člo-věka k obrazu našemu, k podobě naší“ má svou reprízu, když se Bůh rozhodne učinit člověkem toho, kterého apoštol Pavel nazývá „dru-hým Adamem“. Narodí se Kristus. Tím se na zemi nezadržitelně prosadí boží vůle mít člověka jako své stvoření a svůj obraz. Není bez zajímavosti, že i tento „druhý Adam“ má blízko ke zvířatům — vždyť přichází na svět ve stáji, ve společnosti zvířat.

Zmocňuje se nás však hrůza, když si uvědomíme, že ani tento boží obraz na zemi jsme si my lidé nepřáli. Právě při setkání s Kristem vychází náš vzdor a naše selhání najevo jako nikdy předtím. „Viděli jsme jej, ale nic nebylo na něm viděti, proč bychom ho žádostivi byli.“ Ten, který se stal člověkem, byl na zemi „nežádoucí“ jako ni-kdo před ním. Dělalí jsme, co bylo v našich silách, abychom se ho zbavili. S úspěchem. Zabili jsme ho. A přece bez úspěchu. Teď Bůh prosadil svou vůli s konečnou platností a neodvolatelně. Ani smrt mu nezabránila, aby uskutečnil svou vůli: „Učiňme člověka k obra-zu svému, k podobě naší.“ Ježíš Kristus, který se stal člověkem, ten ukřižovaný a zmrtvýchvstalý, je konečný a věčný boží obraz.

A dále: Kristus chce svou podobností k božímu obrazu, kterou má od věčnosti od Otce a kterou s sebou přinesl k lidem, obdařit ty, kdo v něho věří. „Kristus jest obraz Boha neviditelného“ (Ko 1,15). Věřit v Krista znamená, jak píše Pavel Galatským, „Krista obléknout“ (Ga 3,27). Obléknout jej, boží obraz, jako se obléká plášť. A ještě něco víc. V Krista věřit znamená, „aby Kristus vytvořen byl ve vás“ (Ga 4,19). Neboť, jak píše Pavel k Římanům, je vůlí Otcovou, aby věřící „byli podobni obrazu Syna jeho, aby tak on byl prvorozený mezi mnohými bratřími“ (Ř 8,29). Kristus nechce být na zemi ojedinelým, výjimečným exemplářem, chce mít z nás lidí své bratry, a nejen některé, ale mnohé chce uzpůsobit k svému obrazu. Taková je ko-nečná a neměnná boží vůle, poprvé vyslovená a ohlášená na první

stránce bible: „Učiňme člověka k obrazu našemu, k podobě naší. I stvořil Bůh člověka k obrazu svému, k obrazu božímu stvořil jej, jako muže a ženu stvořil je.“ (O tom bychom si měli říci něco víc, ale k tomu bude ještě příležitost.)

Od té doby, co nám Bůh dal poznat, kdo my lidé jsme a co s námi zamýšlí, lidstvo značně zestárlo. Kdysi se stáří lidstva odhadovalo na šest tisíc let. V osmnáctém století je vypočítali na sedmdesát pět tisíc let. Dnes už se mluví o miliónech, prý lidstvo existuje patnáct a více miliónů let. A stáří země odhadují geofyzikové ve věku auto-matických počítačů a elektronických mozků na tři miliardy let. Člo-věk už není ani schopen si tak závratné časové údaje představit.

Stárnutí má nepochybně své klady i zápory. Byl jsem jednou svěd-kem, jak se několik mladíků bavilo na účet starého pána ze soused-ství. Měl se zúčastnit svatby v našem Münsteru, svátečně se tedy oblékl a vydal se na cestu. Ale na stanici tramvaje u nádraží najed-nou nevěděl, kam to jde. Napřed bezradně přešlapoval, pak si přece vzpomněl, odkud přišel, a šel do blízké telefonní budky zavolat do-mů, kam má vlastně jít. Takové věci se stávají, když člověk zestár-ne. Ten starý pán mohl dokonce mluvit o štěstí, že si aspoň vzpom-něl, kde bydlí. Možná jednou zapomene i to a nebude třeba ani vědět, jak se jmenuje. Těm mladým lidem bychom však měli dopo-ručit, aby se příliš nevysmívali stařecké skleróze. Nikdo z nich přece neví, co čeká ve stáří jeho. A pak: Vědí ti mladí lidé, kam oni jdou? Vědí, odkud přicházejí? Vědí, kdo jsou? A co lidé ze střední gene-race, lidé „v nejlepších letech“? Ví každý z nich přesně, kam jde? A ví každý s jistotou, kdo vlastně je?

Před touto otázkou stojí celé naše stárnoucí lidské pokolení. Je si dnešní Adam jasně vědom, odkud přichází, kam jde a kdo vůbec je? Není nejistota v těchto základních otázkách mnohem obecnější, než si myslíme? Nejistota, jak vznikl a z čeho vzešel člověk, proniká až do hloubi naší bytosti. Zejména mladí lidé se trápí otázkami, jak sebe sama poznat a sobě samému porozumět. Současně se objevuje zřetelný sklon k devalvací, až k popření lidství. Adam nemá vysoký kurs. V pracích celé řady spisovatelů se setkáváme s nechutí a s od-porem k lidství. Rolf Hochhuth ve svém dramatu „Náměstek“ uvádí jako motto k příšerné sklepní lovecké scéně slova: „Koruna stvoře-ní, člověk, vepř.“ Kéž by existovala telefonní budka, odkud bychom mohli zavolat a zeptat se, odkud přicházíme, kam jdeme a kdo jsme!

Ale vždýt v ní už skoro hodinu jsme, otevřeli jsme knihu a dostáváme dnes informaci, že Adam je stvoření boží, že byl stvořen k božímu obrazu, který nám byl zprostředkován Kristem.

A ještě na závěr: Otázku, kdo je Adam a kdo jsme my, nám už neklade s někdejší naléhavostí svět zvířat a přírody, ale klade nám ji ještě palčivější svět techniky. Americký spisovatel William Saroyan líčí ve své knize „Lidská komedie“ výjev, kdy chlapec z malého města vidí poprvé v životě mechanického člověka. Je vystaven za výlohou jako pouťová atrakce — jeho údy se samočinně pohybují, jeho ústa se samočinně otvírají a zavírají, jeho oči se samočinně otáčejí. Chlapec k smrti polekán přiběhne domů, celý se chvěje a srdceryvně vzlyká. Spatřil to, z čeho na nás stále víc a častěji sahá ledová hrůza, spatřil robota, Adama automatického věku. Kdysi zněla otázka: Jsem člověk nebo zvíře? Dnes zní jinak: Jsem člověk nebo stroj? Na tuto otázku jsme dnešního dne dostali odpověď: Od samého začátku jsme byli lidé. Jsme lidé. A budeme lidé. Adam zůstane Adamem. V Kristu, prvorozeném mezi bratřími, jsme připodobněni božímu obrazu. Taková je nezměnitelná vůle našeho Stvořitele. Amen

Nebeský Otče,

děkujeme ti, že jsi nás stvořil
a zachoval až do dnešního dne.

Budiž ti chvála a čest za to, že ses stal člověkem,
abys nás zachránil.

Dej však, abychom měli dost na tom, že jsme lidé.

Ať jsme si vždy vědomi toho,
čím podle tvé stvořitelské vůle jsme.

Pomoz nám, abychom byli a zůstali lidští,
abychom v druhém člověku poznávali bližního
a milovali ho, protože ty miluješ nás.

Ty jsi stvořil také zvířata
a dal jsi jim pocíťovat radost i utrpení.

Musí za nás dávat život.

Vzdychají spolu s námi po dni spasení.

Myslíme před tebou i na tyto němé tvory.

I oni jsou dílem tvých rukou.

Bože Otče, především nás však zachovej ve víře ve své božství.

Ty jsi pramen všeho života.

Dej, aby tvá církev hořela bratrskou láskou.

Rozmnož mezi národy lidskost.

Zabraň všemu, co vede k atomovému zločinu,

a aby svět poznal, že ty jsi náš otec a že my bratři jsme.

Amen

DOKONČENÍ

Bože Otče,
dáváš nám tento den volna,
abychom ti sloužili.
Pomoz nám prožít jej tak,
jak to odpovídá tvému moudrému záměru.
Dej, abychom se v tomto dnešním shromáždění
setkali s tebou.
Pomoz nám, abychom zvěstovali a slyšeli jen tvé slovo.
Probud' v církvi radostnou ochotu
vzývat tě v Duchu a v pravdě,
modlit se, chválit, zpívat a hrát.
Obdaruj nás novou touhou po tvém pokrmu.
Ať se nám všem tento den, který požehnááš a posvěcuješ,
stane opravdovým svátkem.
Ať z něho vycházejí mnohé podněty i síla k jejich uskutečnění.
Ty si nepřejješ, abychom byli otroky práce,
ale chceš, abychom svobodně a radostně sloužili.
Nemáš radost ani z otroků volného času.
Dej tedy, ať dnes i zítra
z celého srdce rádi usilujeme,
abychom se ti líbili a konali tvou vůli.
A jednou nám z milosti dovol podílet se
na veliké slavnosti skvělého dokončení.
Dopřej nám, abychom patřili k těm,
kdo vejdou v pokoj tvůj.
Ty budeš s nimi přebývat
a oni budou tvůj lid
na věky.
Amen

A tak dokonána jsou nebesa a země i všecko vojsko jejich. A dokonal Bůh sedmého dne dílo své, které dělal, a odpočinul v den sedmý ode všeho díla svého, které byl dělal. I požehnal Bůh dni sedmému a posvětil ho, neboť v něm odpočinul Bůh ode všeho díla svého, které byl stvořil, a tak učiněno bylo.

1. Mojžíšova 2,1-3

BŮH. „Dokonal Bůh sedmého dne dílo své a odpočinul.“ „I požehnal Bůh dni sedmému a posvětil ho.“ A ještě jednou: „V sedmý den odpočinul Bůh ode všeho díla svého.“ Bůh — Bůh — Bůh. Obsah a význam sedmého dne jako by byl shrnut a vyjádřen tím jediným slovem: Bůh. Trochu nás ten sedmý den přivádí do rozpaků. V dosavadních šesti dnech vykonal Bůh vždy jeden stvořitelství čin: Stvořil světlo a tmu. Oblohu, která odděluje věci nahoře a věci dole. Moře a pevninu s rostlinami. Hvězdný svět a čas s jeho úseky. Ryby a ptáky. Zvířata a člověka. Každý z šesti dnů stvoření má konkrétní obsah, který si dovedeme představit. Ale sedmý den neobsahuje žádné boží dílo s konkrétním obsahem. Říká se tu pouze: Bůh. Bůh. Bůh. Někteří vykladači proto pokládají sedmý den za přívěšek, přívěšek, za jakési „sedmé“ či vlastně „páté kolo u vozu“. Ale co když je to naopak? Celá naše pozornost má být tímto způsobem obrácena k Bohu. Sedmý den je výhradně boží den, tím je určen jeho smysl a úkol. Jako palec, postavený proti ostatním prstům, teprve tvoří celou ruku, tak sedmý den působí, aby všecko, co bylo dosud učiněno, se stalo v plném slova smyslu božím stvořením. Zvláštní boží den není nadbytečný přídavek. Je to koruna celého stvořitelství díla. V něm pulsuje srdce všech věcí. Bez něho by bylo všecko jen tělo bez hlavy. Podobá se jedničce, bez níž by všechny následující nuly měly jen nulovou hodnotu.

Právě proto, že obsahem tohoto dne je pouze Bůh, dělá nám potíže pochopit, co z toho vyplývá. Čteme tu: „A tak dokonána jsou nebesa a země i všecko vojsko jejich. A dokonal Bůh sedmého dne dílo své, které dělal.“ Jak máme rozumět slovu „dokonání, dokončení?“ Chce se tím říci, že boží dílo není hotovo? Vždyť jsme slyšeli, že „viděl Bůh vše, co učinil, a aj, bylo to velmi dobré“. To nevypadá jako nedokončené dílo. Nebo bylo boží dílo sice hotovo v celku, v hrubé stavbě, ale chyběly ještě nějaké drobnosti ve vnitřním vybavení? Znamená „dokončit“ totéž co „naposled přiložit ruku“? Nevíme.

Víme však, že o „dokončení“ všech věcí mluví poslední kniha Písma svatého a že z tohoto dokončení vychází světlo tak jasné, že s ním nelze nic srovnat. Bude nové nebe a nová země. A nový Jeruzalém bude zářit křišťálem, zlatem a drahokamy. A „nevejde do něho nic nečistého“. Nový Jeruzalém nebude potřebovat slunce ani měsíc, neboť „sláva boží jej osvětluje“. Čtenář bible si může tyto představy vybavit už nyní, když se praví o sedmém dni, že v něm Bůh „dokonal nebesa a zemi i všechno vojsko jejich“. Sedmý den zalévá boží dílo světlem tak jasným, že září „slavně jako prvního dne“.

A co znamená, že Bůh „odpočinul v den sedmý ode všeho díla svého, které by dělal“? Je Bůh unaven? Je Stvořitel vyčerpán? Musí si odpočinout? Prospat se? Proč ne? Což je u Boha něco nemožné? Kdo by mu chtěl něco vyčítat nebo dokonce zakazovat? Ale takové chápání božího odpočinku neodpovídá pravdě. Prorok Izaiáš přece říká: „Bůh věčný, Hospodin, který stvořil končiny země, neochabuje ani nezemdlívá“ (Iz 40,28). Podobně žalmista: „Aj, nedříme, ovšem nespí ten, který drží stráž nad Izraelem“ (Ž 121,4). Nikdo z nás neví, co pro Boha znamená „odpočinout“. Uděláme dobře, když si i zde uvědomíme boží jedinečnost a nesrovnatelnost a nebudeme si o božím „odpočinutí“ dělat žádné představy.

Jedno však smíme říci: boží „odpočinutí“ souvisí s „dokončením“. Září tu stejná radost jako tehdy, když anděl volal: „Aj, zvěstuji vám radost velikou.“ V tento boží den září něco z jasu svobody, o níž praví Kristus: „Jestliže vás Syn vysvobodí, jistě svobodní budete.“ Z božího odpočívání vychází aureola pokoje, který Ježíš slibuje učedníkům: „Pokoj zanechávám vám, pokoj svůj dávám vám; ne jako svět dává, já dávám vám. Nermuť se srdce vaše ani nestrachuj.“ Pokoj, o němž říká Pavel, že převyšuje všeliký rozum“. Tak se nám boží odpočinutí stává pojmem pro radost, svobodu a pokoj. A ještě toto platí: boží „dokončení“ a boží „odpočinutí“ by měly být pro nás nanejvýš žádoucí. Víc než všechno, co si můžeme představit pod pojmem štěstí a rozkoš. Boží dokončení a boží odpočinutí by měly být pro nás blahoslavenstvím. Měly by? Již jsou, jak hned uvidíme.

Tento boží den přináší nám lidem také překvapení. Dar. Člověk, Adam, není sice v našich třech verších slovem zmíněn. Jako by tu nebyl. A přece tu je. Bůh člověka nevyklučuje ze svého pokoje a z dokončeného díla. Nechce toho sedmého dne sedět osamělý jako král

z Thule ve svém trůnním sále. Bůh si přeje, aby jeho pokoj a jeho svoboda byly i naším pokojem a naší svobodou, jeho den radosti i naším dnem radosti, jeho den odpočinutí i naším dnem odpočinutí. Bůh se chce s člověkem dělit o své odpočinutí i o dokončené dílo. Člověk nemusí pasivně sedět v božím trůnním sále, sedět beze slova u božího hodovního stolu. Člověk je přece božím obrazem. Bůh se nespokojí tím, že má člověka u sebe. Chce s Adamem mluvit a totéž dovoluje Adamovi. Začíná s ním rozhovor. Požehnáním sedmého dne je obecenství s Bohem. Ozve se přítom i to slovo, slovo požehnání. Nebyl by to boží den, den Páně, kdyby se neozvalo.

Tento dar dostává člověk naprosto nečekaně, ale také naprosto nezaslouženě. Adam dosud nic nedokázal. Boží sedmý den je přece prvním dnem člověka. Člověk byl teprve stvořen, Adam ještě nehnul jedním prstem, a už ho Bůh bere do svého trůnního sálu, k svému stolu! Boží slavností člověk začíná. Staré pořekadlo sice říká: „Napřed práce, potom zábava.“ Ale u Boha je to jinak. Tam je nejdříve slavnost. Na práci dojde až potom. Napřed odpočinek, potom námaha. Napřed radost, potom bolest. Napřed svoboda, potom služba. Napřed mír, potom boj. Tak to Bůh ustanovil. Den Páně má být naším prvním dnem. Do dalšího pracovního týdne smí člověk radostně sestupovat z požehnané výše dne Páně. V tom je smysl slov: „I požehnal Bůh dni sedmému.“ Zároveň s ním požehnal i lidem. Dobrodiní a sláva tohoto dne připadly člověku. Jeho svoboda, jeho radost a jeho pokoj se staly naší radostí, naším pokojem a naší svobodou. Tak Bůh Adama miluje.

„A posvětil ho.“ Při výkladu první stránky bible jsme už několikrát shledali, jak velice Bohu záleží na ochraně člověka. Chrání ho oblohou. Chrání ho mořským břehem proti útokům ničivých sil. A teď chrání Adama také svým sedmým dnem, tím, že jej posvěcuje. „A posvětil ho.“ Vyzdvihuje jej z řady obyčejných dnů. Vyhrazuje mu zvláštní postavení. Obsazuje, rezervuje si ho. Vypíná domovní zvonek. Vyvěšuje telefon. Bůh tak zajišťuje sedmý den proti vstupu každodenních prací, povinností a starostí. Chce, aby Adam, nerušen, s ním měl obecenství a přijímal jeho slovo. Pro dobro člověka prohlašuje Bůh tento den za svůj den. „Posvěcuje“ ho.

Tak chápe posvěcení a požehnání dne Páně Starý i Nový zákon. Vzpomínáme na čtvrté přikázání: „Šest dní pracovati budeš a dělati všeliké dílo své; ale dne sedmého odpočinutí jest Hospodina, Boha

tvého. Nebudeš dělati žádného díla, ty i syn tvůj i dcera tvá, služebník tvůj i služebnice tvá, dobytek tvůj i příchozí, který jest v bránách tvých. Neboť v šesti dnech učinil Hospodin nebe a zemi, moře a všecko, co v nich jest, a odpočinul dne sedmého; proto požehnal Hospodin den sobotní a posvětil ho.“ Také Kristus mluvil o svěcení dne sobotního a prohlásil: „Sobota pro člověka učiněna jest a ne člověk pro sobotu.“ Tím polemizuje proti těm, kdo z dobrodiní dne Páně udělali břemeno lidských předpisů.

Ano, teprve u Krista můžeme poznat a pocítit, co znamená „dokončení“ a „odpočinutí“, co je „požehnání“ a co „posvěcení“. Od něho se nám dostává zářivá nabídka radosti, svobody a pokoje. On shlazuje hřích a přemáhá smrt. Vystupuje proti ničivým silám, které by nás chtěly o radost, svobodu a pokoj připravit. Jeho synovská moc obnovuje pozvání ke dni Páně a nabízí nám pokoj, připravený pro boží lid. Jeho pozvání zní: „Pojďte ke mně všickni, kdo nesete břímě zákona a vyčerpání jste a já vám odpočinutí dám. Vezměte jho mé na sebe a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem, a naleznete odpočinutí duším svým. Jho mé zajisté jest rozkošné a břímě mé lehké.“

Zvěst o dni Páně nepůsobí jen rozpaky, rovněž ne jen radostná překvapení, ale také zklamání. Nikoli z Boha, ale z nás samotných, z našeho počínání. Odpočinutí, to se nám líbí. Radost, svoboda a pokoj, nic nám není vítanějšího. Den, kdy se nám dostává ochrany, kdo by si ho nepřál. Ale to všecko bychom chtěli mít výhradně pro sebe. To znamená, bez Boha. Bůh si nechce slávu svého dne nechat pro sebe, je ochoten se s námi o svůj sváteční den dělit, ale my mu nesplácíme stejnou mincí. Přejeme si odpočinutí, ale nikoli jeho, nýbrž naše odpočinutí. Přejeme si radost. Ničeho si neceníme víc než svobody, ale má to být „svoboda naše milá“. Obecenství s Bohem je pro nás obtížné. Boží slovo? Co na něm záleží? Prostě si den Páně přivlastníme a uděláme z něj den člověka.

A Bůh si to kupodivu nechává líbit. Necháává Adama, aby jednal po své vůli. Jak tedy vypadá den člověka, tato naše kořist, to, čemu říkáme „neděle“? Bůh dovolil, aby lidé v boji o svůj den odpočinku, o svou radost, o svou svobodu, o svůj pokoj dosáhli podivuhodných úspěchů. Tato radostná vítězství, skutečné triumfy, jsou výsledkem důsledného lidského úsilí a trochu také důsledkem technického pokroku. Bůh dobře ví, že v nejednom ohledu to byl spravedlivý boj —

kolik sociálního bezpráví jím bylo odstraněno! Nejprve se podařilo zkrátit pracovní dobu na osm hodin. Pak o jeden den zkrátit pracovní týden. Pracovní rok zkrátila placená dovolená. A konečně byl zákonem snižen na určitou hranici i počet pracovních let. Kde je zaveden čtyřicetihodinový pracovní týden s volnými sobotami a nedělemi a kde je zaručena dovolená, tam se jednu třetinu roku nepracuje. Řada lidí se ještě netěší z tohoto usnadnění života. Zemědělci. Zaměstnané ženy. Matky s dětmi. Mnozí z dříve protěžované vrstvy vzdělanců, u nichž se proto stále častěji objevují následky přepracování. Otázka organizace volného času se stává stále naléhavější. Problémy, jak naložit s volným časem, jsou neméně závažné než problémy pracovní. Styl života moderního člověka v pracovním volnu má svá pravidla. Člověk si vytváří jakési ochranné pásmo volného času, izolované od ostatního života. Chrání tuto rezervaci před každým konfliktem a jakoukoli zátěží. K bližním a sousedům se chová slušně, ale s odstupem. Nedbale oblečen kráčí Adam po trávníku za sekačkou. Svátek volného času je v plném proudu. Ve Spojených státech je devatenáct miliónů rybářů, patnáct miliónů držitelů honebních lístků, pět miliónů majitelů motorových člunů. Tak vypadá svátek volného času. Vylomili jsme, jak kdosi jásá, životu jedovaté zuby. Vyměnili jsme neděli za víkend. Náš lidský den překonal den Páně.

S tím, co se nazývá volný čas, máme i my své vlastní zkušenosti. Mnoho se mluví o tom, jak se zaměstnávat ve volném čase. Zajímavé věci říkají psychologové; mluví o „melancholii prázdnoty“, o „skrytém zklamání z volného času“, o „neúkojném růstu přání“. Už se vytvořilo celé průmyslové odvětví, které současně vyvolává touhu po zábavě a rafinovanými prostředky ji uspokojuje. Lékaři konstatují, že se ve volném čase nervy ještě víc opotřebovávají, že prodlužování volna nepřispívá k zotavení člověka. Volný čas nezaručuje Adamovi štěstí. Sociologové tvrdí, že pro člověka může být prokletím nejen dlouhá pracovní doba a automatizovaná práce, ale také pracovní volno, jestliže se v něm člověk sám sobě odcizuje. Je to zvláštní, ale je to tak. Tak vypadá volnost bez Boha. I ta volnost má jedovaté zuby, a my je nedovedeme vylomit.

Tak Bůh připouští, aby se naši neděli bez něho dařilo — a přece nedařilo. V tom je naše štěstí! Bůh je a zůstává Pánem sedmého dne, ať s Adamem nebo bez Adama. Jeho královská nabídka, že tomuto

dni požehná a posvěti ho, nepozbývá platnosti. Bůh má dost času. Může čekat, až se Adam obrátí od marnosti víkendového provozu ke klidu, požehnání a posvěcení dne Páně. „Zůstává svátek lidu božímu. Neboť kdokoli vešel v odpočinutí jeho, také on odpočinul od skutků svých, jako i Bůh od svých.“ Právě odpočinutí je stále ještě na dosah. Ještě je čas obrátit se a přijmout, co nám Bůh ve své dobrotivosti připravil a zaslíbil. „Snažme se tedy vejít do tohoto odpočinutí, aby někdo neupadl v týž příklad nevěry“ (Žd 4,9—11). Dostává se nám nevýslovně laskavého božího pozvání. „Snažme se tedy vejít do toho odpočinutí.“ Neboť „nepokojné je Adamovo srdce, dokud nespočine v Bohu“. Amen

Bože, Otče všech věcí,
ty víš, jakou máme starost o běh světa.
Často se ptáme, co-by se mělo udělat,
aby nedošlo ke katastrofě tohoto století,
a připadáme si malí a nemohoucí.
Avšak od tebe, Otče a Stvořiteli nebe i země,
očekáváme i nemožné.
Ty jediný můžeš zabránit neštěstí.
Jde přece o tvůj svět!
O tvé rostliny a zvířata!
O tvé lidi!
Ty jsi poslal Syna svého,
aby se stal člověkem.
Obětoval jsi ho za tuto zemi,
neboť tak jsi miloval svět.
Daroval jsi nám lidem tento den,
kdy dostáváme čas a příležitost
vzpamatovat se vlivem a mocí tvého Slova.
Den, kterému nad jiné žehnáš,
den, kdy nás oblažuješ svou přítomností,
tvůj den Páně.
Dej, aby tvá velká dobrotivost
přivedla toto pokolení,
aby se obrátilo k tobě.
Dej lidem tohoto století jeden jediný den,
který by byl nedělí podle tvé vůle,

který by nás, národy i vládcy donutil na kolena.
Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Zasvěť obličej svůj nad námi
a uzdravení budeme.
Vyhlížíme tvůj den, kéž tvůj den přijde.
Amen

EDEN

Nebeský Otče,
ty sis vyvolil svůj lid,
v Kristu jsi zbudoval své panství,
v moci Ducha jsi založil svou církev.
Budiž ti za to chvála a dík.
Teď se tvůj hlas obrací i k nám.
Otevři nám uši, abychom jej slyšeli.
Dej, ať tvou církev poutá k minulosti
pouze vděčnost.
Dej, ať pozná, jaká je tvá vůle v přítomnosti.
Probud' v ní víru v budoucnost,
aby se s nadějí nechala vést po nových cestách.
Dej, aby tvoji křesťané znovu bděle vyhlíželi
příchod tvého království.
Rozmnož mezi námi ochotu
stát se pro tvou věc
na světě hosty a příchozími.
Tomu, kdo je osamělý,
pošli bratra, který jej navštíví.
Svěřujeme ti také všecky nespokojené
i ty, kdo se bouří a bojují za lepší svět.
Zahrň do své lásky také ty,
kteří tě popírají a odmítají,
a přesto činí tvou vůli.
Dej, ať je jejich usilování požehnané
a jejich boj ať slouží dobru.
Až znovu přijdeš, abys uskutečnil své království,
učiň, aby byli nalezeni mnozí,
které oslovíš jako požehnané Otcovy.
Amen

Toto jsou dějiny nebes a země, když stvořeny byly. V den, kdy učinil Hospodin Bůh zemi i nebe, kdy ještě nebylo žádného křoví polního na zemi a žádná bylina polní ještě nevzcházela, neboť Hospodin Bůh nesesílal déšť na zemi, aniž bylo člověka, který by dělal zemi, když pára vystupovala ze země a svažovala všecken povrch země, tehdy vytvořil Hospodin Bůh člověka z prachu země a vdechl v chřípí jeho dchnutí života a člověk se stal duší živou. Vysadil pak byl Hospodin Bůh zahradu v Eden na východě a postavil tam člověka, kterého byl vytvořil. A vypudl Hospodin Bůh ze země všelijaký strom na pohled žádoucí s ovocem chutným k jídlu; též strom života uprostřed zahrady a strom poznání dobrého a zlého. A řeka vycházela z Eden k svažování zahrady a tam se dělila, a to ve čtyři hlavní řeky. Jméno jedné Pison, ta obchází celou zemi Hevilah, kde jest zlato. A zlato země té jest výborné; tam jest i bdelium a kámen onyx. Jméno pak druhé řeky jest Gihon, ta obchází celou zemi Chus. A jméno řeky třetí jest Tigris, ta teče východně od Asyrské země. A řeka čtvrtá jest Eufrates. Vzal tedy Hospodin Bůh člověka, postavil jej do zahrady v Eden, aby ji obdělával a střežil ji. I zapověděl Hospodin Bůh člověku, řka: Z každého stromu v zahradě svobodně jísti budeš, ale ze stromu poznání dobrého a zlého jísti nesmíš, neboť v den, kdy bys z něho jedl, umřeš. Řekl také Hospodin Bůh: Nemíj dobré člověku býti samotnému; učiním jemu pomoc, která by při něm byla. Když byl vytvořil Hospodin Bůh ze země všecku zvěř polní i všecko ptactvo nebeské, přivedl je k člověku, aby pohleděl na ně, jak by kterého nazval; a jak by nazval člověk kterého živého tvora, tak aby pojmenován byl. I dal člověk jména všem zvířatům i ptactvu nebeskému a veškeré zvěři polní; člověku však není nalezena pomoc, která by při něm byla. Proto uvedl Hospodin Bůh hluboký spánek na člověka, a když usnul, vyňal jedno ze žebber jeho a to místo vyplnil tělem. A z toho žebra, které vyňal z člověka, udělal Hospodin Bůh ženu a přivedl ji k člověku. I řekl člověk: Tato jest vskutku kost z kostí mých a tělo z těla mého; ta nazývati se bude žena, neboť z muže vzata jest. Z té příčiny opustí muž otce svého i matku svou a připojí se k manželce své, i budou jedno tělo. A byli oba dva nazí, člověk i žena jeho, a nemuseli se báti.

1. Mojžišova 2,4—25

„AMEN PRAVÍM TOBĚ, že dnes budeš se mnou v ráji.“ Tato známá slova, která řekl Pán Ježíš lotru na kříži, nám přicházejí na mysl,

když teď čteme v bibli neméně známou zprávu o rajské zahradě. Hned na počátku svých úvah se vědomě obracíme k místu, kde Kristus mluví o ráji jako o skutečnosti. O skutečném ráji. Spasitel ubohému spolutrpiteli po své pravici, který vyznává své hříchy a lituje jich, nic nepředstírá. Pro sny a fantazie, pro vypravování pohádek není kříž to pravé místo. Ježíš říká muži, který je pln smrtelné úzkosti a strachu před peklem, pravdu. Vyslovuje ji s plnou vážností: „Amen, pravím tobě . . .“ Ráj, který nabízí Ukřižovaný na Velký pátek umírajícímu zločinci, není vidina vzdušného zámku, nýbrž přesnými a stručnými slovy vyjádřené odpuštění hříchů. Zaslíbením ráje dává Ježíš ztracenému člověku podíl na svém blízkém velikonočním vítězství. Činí tak se svrchovanou mocí božího Syna, který na kříži „za všechny mé hříchy dokonale zaplatil a mě ze vší moci ďáblovy vykoupil“ (Heidelberský katechismus). Kdo jiný než Spasitel na kříži by byl schopen a oprávněn nabídnout nám lidem ráj?

Rájem ovšem Ježíš nerozumí toliko stav duše, ale také určité místo, zřejmě přívětivé místo. Říká jindy: „Jdu, abych vám připravil místo“ (J 14,3). Mluví o ráji jako o „příbytcích“, jako o „domě Otce“, kde je možno být „uvnitř“, skrýt se, cítit se doma: „V domě Otce mého příbytkové mnozí jsou.“ Především je ráj místo, kde po návratu k Otci bude on, Syn: „Abyste, kde jsem já, i vy byli.“ Kde máme toto místo hledat? Všecka místa, byť sebevíc vzdálená, která si umíme představit, jsou někde na tomto světě. Ale ráj, který slibuje Ukřižovaný lotru po pravici, je mimo tento svět, nikde na zemi, nikde ve vesmíru. Ráj, který Pán nabízí kajícímu hříšníkovi, je místo na onom světě.

Jen na onom světě? A co my, kteří ještě na onom světě nejsme? Nám se nenabízí nic? Zaslíbení ráje nemá s námi nic společného? Musíme přiznat, že Ježíšova zvěst nebyla nikdy hůř nepochopena a znevážena, než když z ní lidé udělali záležitost výhradně onoho světa a tím ji vyloučili z tohoto světa. Smysl a význam osoby a díla Ježíše Krista spočívá přece právě v tom, že přinesl ráj na zemi. Každé slovo, které při svém pobytu na této planetě promluvil, je zvěstí o onom světě, ale zároveň zvěstí pro tento svět. Každý krok, který tu učinil, zanechal na zemi stopu ráje. Každý nemocný, kterého se dotkl, mrtví, které vzkřísil, pocítili na těle i v kostech sílu ráje na zemi. Každý ubožák, jemuž Ježíš oznámil: „Odpouštějí se tobě hříchové“ — lotr na kříži nebyl z nich první ani poslední —, jedl ze

stromu života. Kdo se napije vody, kterou Kristus lidem dává, napil se z řeky ráje. Kdo v něho věří, má, jak praví Písmo, život věčný. S Kristem přišlo království boží, s ním je ráj mezi námi. Ve středověku se říkalo: „Kam šlápne noha Turka, tam tráva neroste.“ Kde na této zemi stane noha Páně, tam „roste tráva“. Tam se všechno zelená a kvete, tam roste a zraje rajské ovoce, ovoce víry, naděje a lásky. Tak reálně máme pochopit pozvání, zahrnující tento i onen svět, nebe i zemi, které bylo vysloveno na Velký pátek umírajícímu banditovi a které je dnes vysloveno každému z nás: „Amen pravím tobě, že dnes budeš se mnou v ráji.“ Nám, kteří jsme tu dnes spolu a společně čteme vyprávění o rajské zahradě, se nenabízí nic menšího než ráj. Právě dnes a na tomto místě máme být s Kristem v ráji.

Dobře si všimněme, že Ježíš nemluví na Velký pátek o ráji na kterémkoli místě. Činí tak před hradbami města Jeruzaléma. Ježíš se nenarodil, nezemřel a nepřinesl na zemi ráj na náhodném místě. Došlo k tomu v nepatrném národě, který Bůh vyvolil a shromáždil ze všech národů země a výslovně prohlásil za svůj vlastní národ. A došlo k tomu na zcela určitém a nezaměnitelném kousku země mezi Jordánem a Středozezemním mořem, známém jako „země zaslíbená“, „země oplývající mlékem a strdí“. Tuto zemi Bůh pro svůj národ vybral, „zaslíbil“, slíbil, že mu ji dá do vlastnictví, když bude zachovávat smlouvu, kterou s ním uzavřel, když bude jeho jediného uctívat, když nebude mít jiné bohy kromě něho. Toto místo se podle božího promyšleného záměru mělo stát středem světa, odtud mělo vzejít požehnání pro všechny národy.

Izraelští proroci po dlouhá staletí zápasili o to, aby tento národ zůstal vyvoleným národem, aby tato země zůstala zaslíbenou zemí. Do prvních řad tohoto prorockého boje se staví první ze sto padesáti žalmů: „Blahoslavený ten muž, který nechodí podle rady bezbožných a na cestu hříšníků nevstupuje a na stolicí posměvačů nesedá. Ale v zákoně Hospodinově jest zalíbení jeho a zákon jeho opakuje si dnem i nocí. Neboť bude jako strom štípený při tekoucích vodách, který ovoce své vydá časem svým, jehož list nevadne, a cokoliv činiti bude, šťastně se mu povede. Ne tak budou bezbožní, ale jako plevy, které rozmítá vítr.“ Být božím stromem, štípeným při tekoucích vodách, a ne plevami, které rozmítá vítr, takové bylo poslání Izraele, národa zaslíbené země. Dále slyšíme hlas velkého ka-

ratele, Jeremiáše: „Opustili mne, pramen vod živých, aby sobě vykopali cisterny, cisterny dřevé, které nedrží vodu.“ Potom zazní hlas velkého těšitele, Ezechiele. V době, kdy Izrael stojí pod božím soudem, protože se odvrátil k bohům cizím, kdy se zdá, že boží zaslíbení přestalo platit, dostává se Ezechielovi od Boha prorockého vidění: Vidí proud, pramenící zpod obětního oltáře v jeruzalémském chrámě, který se rozlévá po celé zemi a všude, kam dosáhne, rozšiřuje požehnání. Potom překročí hranice zaslíbené země, proudí do světa pohanů, nikde se nezastaví, až nakonec dospěje k moři. Na jeho březích rostou stromy, které vydávají ovoce dvanáctkrát do roka. Kdo z těchto stromů jí, uzdraví se. Ezechiel chce tím říci, že Izrael zůstává vyvoleným národem a země zaslíbená středem světa, i když ho Bůh pro jeho nevěrnost musí trestat a pokutovat. A na tento kousek země, nikoli náhodně vybraný, přinesl Ježíš ráj. Jeho národ ho zavrhl. Ale Bůh zůstává Izraeli věrný. Na tomto místě, před zraky Ježíšových katů, se ozývá památné: „Amen pravím tobě, že dnes budeš se mnou v ráji.“ Toto slovo je a zůstane rozhodujícím slovem i pro Izrael. Z tohoto středu světa zakrátko řekne Zmrtvýchvstalý svým učedníkům: „Jděte do celého světa.“ Díky Kristu proud požehnání, pramenící v Jeruzalémě, nikdy nevyschne, ani v časnosti ani na věčnosti. Také z poslední knihy Písma se ozývá zaslíbení: „Tomu, kdo zvítězí, dám jísti ze stromu života, který jest uprostřed ráje božího.“ Reálné zaslíbení ráje nepřestává platit, jak pro Izrael, tak pro národy země, tak také pro nás, kteří jsme tu shromážděni v této ranní hodině: „Amen pravím tobě, že dnes budeš se mnou v ráji.“

A teď se konečně odvážíme vstoupit do rajské zahrady, o níž vypravuje náš dnešní oddíl. Učiníme to takřka „zadními vrátky“. Urazili jsme dalekou cestu od Velkého pátku celým Starým zákonem až sem. Nelitujeme té námahy. Máme za sebou potřebné úvahy, abychom to, co čteme na začátku bible, neviděli jako „starou báji“, ale jako boží slovo. Co se nám zde vypráví, je skutečnost. Bůh, který vyvolil pro Izrael zaslíbenou zemi, který v Kristu přináší ráj Izraeli i národům světa, je tentýž Bůh, o němž je tu řečeno: „Vysadil Hospodin Bůh zahradu.“ To neznamená, že by zprvu byla celá země boží zahradou. Nikoli, Bůh — je to pro něho příznačné — si vybere jedno místo na zemi a to určí, aby bylo jeho zahradou. Posvátným okrskem. Svatým středem. Líčení rajského místa je nápadně zdrženlivé. Není

tu ani stopy po žhavé fantazii, která se tak často dostává ke slovu při vypočítávání rajských požitků. Boží zahrada je osázena stromy, které nesou ovoce na pohled žádoucí. Do zahrady je postaven člověk, aby — jak se tu říká suše a bez fantazie — „ji obdělával a střežil ji“. Adam má být rolník a strážce. Taková představa nemá nic společného s „hanáckým nebem“.

Adam v ráji. Bůh jej vytvořil z prachu země, z obyčejné hlíny. Jako dává Bůh rostlinám a zvířatům dech života, tak i člověku. Praví se tu velmi masívně, že vdechl v chřípí jeho dchnutí života. „A člověk se stal duší živou.“ Člověk je prach a popel. Když mu Bůh vdechne svůj dech života, stane se živým tělem a živou duší. Když mu Bůh svůj dech zase odejme — k tomu má kdykoli právo a možnost —, změní se Adam s tělem i duší zase v prach a popel. Člověk se nadarmo nejmenuje „Adam“. Pro nás je to již vlastní jméno, ale v hebrejštině, původním jazyce bible, slovo „adama“ znamená „země“. Když Bůh dává člověku jméno „Adam“, nazývá ho vlastně „Zeman, Zeměnin“, to znamená „ze země zrozený“. Adam je zeman, polan, rolník, zemědělec. Adam, vzatý ze země, se má věnovat zemi. Bůh mu dává k dispozici svou zahradu. Adam v ní má pracovat a žít se ovocem, které v zahradě roste.

A to všecko v obecenství s Bohem! Pán Bůh je přítomen. Bůh je uprostřed všeho. V boží zahradě je atmosféra boží otcovské blízkosti. Bůh je s Adamem, Adam je s Bohem. Připomeneme si slova vánoční písně: „Pohleďte již, / jak Pán jde blíže a blíže / k hříšníku zahynulému.“ Boží přítomnost a blízkost je ozdobou a slávou ráje. Jakákoliv jiná okrasa by působila rušivě. Boží blízkost je ta pravá rozkoš biblického ráje.

Ráj, střed světa, má navíc svůj vlastní střed. „A vyvedl Hospodin Bůh ze země všelijaký strom na pohled žádoucí s ovocem chutným k jídlu; též strom života uprostřed zahrady a strom poznání dobrého a zlého.“ (Ke stromu poznání se vrátíme příště.) Z tohoto středu světa vychází řeka, která se dělí ve čtyři hlavní řeky. Jejich počet připomíná čtyři světové strany. Z boží zahrady má proudit požehnaní do celého světa. V oblasti čtyř řek je zlato a další drahocenné věci.

Na člověka v ráji jako by však padl stín. Adam je sám. Až dosud se vždycky zdůrazňovalo, že „to bylo dobré“, že „to bylo velmi dobré“. Teď poprvé něco „není dobré“. Být sám není dobré ani v ráji. Bůh proto svolí, aby si člověk hledal společnost. Před Adamem defi-

luje zvěř polní a ptactvo nebeské. Člověk jim dává jména a zjišťuje, zda by se někdo z nich hodil, aby mu pomohl překonat samotu. „Člověku však není nalezena pomoc, která by při něm byla.“ Proto zasáhne Bůh. Biblické vyprávění o stvoření (doslova: o „udělání“) ženy překvapivě připomíná moderní chirurgický zásah: narkóza, vynětí žebra, plastika. Na toto téma se už psalo i mluvilo velice mnoho — vhodně i nevhodně, hloupě i chytře. Jedno je nepochybné: stvoření ženy je výlučně dílem Stvořitele. „A z toho žebra, které odňal z člověka, udělal Hospodin Bůh ženu a přivedl ji k člověku.“ O nějakém lidském spolupůsobení — nebo dokonce o spolupůsobení nějakých jiných sil — tu není ani zmínky. Jestliže člověk asistuje, tedy nanejvýš ve spánku. A když pak Adam procitne — jaké překvapení, jaká radost, jaké vzrušení! „Tato jest vskutku kost z kostí mých a tělo z těla mého.“ Zní to jako v té známé písni o dobrém kamarádovi: „jako by byl částí mne!“ Podstatné je, že člověk konečně má vytouženého partnera, který se k němu hodí. Toto partnerství je tak závažné, že v budoucnu „opustí muž otce svého i matku svou a připojí se k manželce své, i budou jedno tělo“. Oba partneři jsou nazí. A nemusí se bát.

Když si uvědomíme, že jsme tento ráj na zemi — otcovskou blízkost mezi Bohem a člověkem, bratrskou blízkost mezi člověkem a druhým člověkem, úzký vztah mezi člověkem a zvířetem — opravdu ztratili, je to pocit téměř nesnesitelný. Jen považme, co ve světě, v němž žijeme, znamená „zlato“. A co znamená sexualita a co krev. Kdekoli na světě zazáří zlato, tam brzy vzplane ničivý oheň, tam se brzy otevře mezi lidmi propast. Zlato rozděluje. Specialista na dědické záležitosti by nám to potvrdil. Zlato znamená válku. A nejinak je to s krví. Kde se na světě začne ozývat krev, tam se rajske rozkoše brzy změni v pekelná muka. A teď čteme v bibli, že v boží zahradě je do atmosféry otcovské a bratrské blízkosti přijata nejen práce, ale také zlato a manželství, peníze i sexualita. S naprostou samozřejmostí se tu mluví o „výborném zlatu“. Muž a žena nemají žádný důvod, proč by měli mít strach před Bohem nebo jeden před druhým. Skutečnost ztraceného ráje by byla nesnesitelná, doslova k pláči, kdyby nebyl přišel Kristus, jemuž je dána moc, aby nás očistil a vysvobodil z démonské síly peněz a z kletby krve. Myslíme v této souvislosti na všechny lidi, o nichž nám vypravují evangelia, jak byli zbaveni pout mamonu a okovů posedlosti sexem. Na těle

i na duši zakusili, co znamená Ježíšovo slovo: „Amen pravím tobě, že dnes budeš se mnou v ráji.“

Ještě něco na závěr. Nedávno se vrátil jeden člověk ze severní Ameriky. Na otázku, jaký byl jeho celkový dojem, odpovídal jinak, než většina posluchačů očekávala. Je pravda, že bezmála mytická Amerika mrakodrapů, pohádková Amerika strojů a motorů, Amerika automobilů a dálnic zůstává dál a denně se rozrůstá. Ale daleko mocnějším a překvapivějším zážitkem pro návštěvníka je Amerika jednoposchodových rodinných domků, Amerika zahrádek. Tam za mořem se především bydlí. Lidé mají nespoutanou, dětinskou, nadšenou radost z bydlení, tato radost vyzařuje z celého jejich počínání. Obchodní centrum, mozek města, je nepatrným jádrem obrovitého celku, který tvoří poschodové domky se zahrádkami. Jedete autem deset, třicet, padesát kilometrů, a pořád mezi vilkami v zahrádkách. Z letadla vypadají velkoměsta jako obrovské koberce, sešité z malých čtverečků zahrádek. Člověk zapomíná sám na sebe a věnuje se svému domku, zvelebují jej, kráší, zasadí tam stromek, tady květinu, přes nízký plot vymění se sousedem několik zdvořilých slov, v košili bez límečku chodí po trávníku za sekačkou. Tak vypadá nejnapadnější a pravděpodobně i nejčastější lidský typ v Americe. Americký Adam.

Musíme se ptát: Není takový jednoposchodový domek se zahrádkou také naším snem? Snem moderního člověka vůbec? Nemáme v duši pocit jakéhosi stesku po domově? Stesku po ráji? Jenže — jak je to s tím miniaturním rájem, o němž dnešní Adam — lhostejno na kterém kontinentu — sní a který si buduje? Je tam přítomen Pán Bůh, aby změnil zahradu v ráj? Přebývá tu otcovská blízkost nebes? Bratrská blízkost lidí? Plynou z této zahrádky a z tohoto domku proudy požehnání? Nebo tu vládne heslo (ať napsané nebo nenapsané): „Soukromý majetek!“ a „Pozor, zlý pes!“?

Dnes jsme slyšeli, že je božím úmyslem a boží vůlí, aby se naše zahrádky, aby se celý svět stal zahradou boží. Tato boží vůle se uskutečňuje tam, kde Kristus bere naše peníze a naši krev, naše srdce a všecko, co jsme a co máme, do svých očišťujících, zachraňujících, spásitelných rukou. Všecko závisí na tom, abychom všichni, ty i já, uslyšeli a přijali to slavné pozvání: „Amen pravím tobě, že dnes budeš se mnou v ráji.“ Dnes. Hned teď. Dnes a věčně. Amen

„Otče náš, kterýž jsi v nebesích:“
Tvá je země i to, co ji naplňuje,
okrsek zemský i ti, kteří jej obývají,
a také všecko, co je pod zemí:
železo, uhlí, nafta a všechny ostatní suroviny.
„Posvět se jméno tvé:“
Tobě patří i to, co je nad zemí,
vzduch, slunce a měsíc.
„Přijď království tvé:“
Také lidé jsou tvoji,
i zvířata, květiny, andělé.
A ty jsi ustanovil,
abychom panovali nad veškerým tvým stvořením.
„Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi:“
Děkujeme ti za toto bohatství.
Nauč nás, abychom ho užívali a rozmnožovali
pro dobro svých bližních a tobě ke cti.
„Chléb náš vezdejší dej nám dnes:“
My se však ženeme za pomíjivými věcmi.
„A odpusť nám viny naše,
jakož i my odpouštíme viníkům našim:“
Každý jsme si hleděli jen svého.
Sloužili jsme mamonu.
„I neuvoď nás v pokušení:“
Byli jsme nevěrní správci,
tvůj hněv jsme si více než zasloužili.
„Ale zbav nás od zlého:“
A přesto jsi v Kristu
zbudoval na této zemi své království.
Učinil jsi z nás svou rodinu,
protože nechceš, abychom zahynuli.
„Neboť tvé jest království
i moc
i sláva
na věky.“
Amen

HŘÍCH

Bože Otče,
toužíme ti dnes poděkovat,
že jsi nás potěšil takovou záplavou slunce.
Děkujeme ti společně s bratrem rolníkem,
který se raduje z bohaté sklizně tohoto léta,
i s bratrem dělníkem,
který svou každodenní práci vykonává s požehnáním.
Děkujeme ti spolu se staříčkou sestrou,
která přijímá svůj důchod z tvé ruky.
Slyšíš naše prosby o vezdejší chléb
a přeješ si, abychom se za něj modlili.
Děkujeme ti za Ducha, který nás učí
vzdávat ti čest za všechny tvé dary.
Děkujeme ti i za slovo, které dnes pro nás máš.
Především ti však děkujeme
za dobrý a dokonalý dar,
který nám nabízíš v svém Synu.
Dej, aby tak velká a nezasloužená dobrotivost
nás zavazovala milovat a pomáhat všude,
kde to náš bližní potřebuje.
Pomoz nám, abychom přispívali k tvé chvále,
dokud ještě počítáme hodiny na této zemi,
až ti jednou spolu s anděly
budeme sloužit bez ustání.
Amen

Had pak byl nejchytřejší ze všech živočichů polních, které učinil Hospodin Bůh. A ten řekl ženě: Opravdu vám Bůh řekl, že nesmíte jísti ze žádného stromu v zahradě? I řekla žena hadu: Ovoce stromů v zahradě smíme jísti, jen o ovoci stromu, který jest uprostřed zahrady, řekl Bůh: Nejezte z něho, ani se ho nedotýkejte, jinak zemřete. I řekl had ženě: Nikoli nezemřete! Ale Bůh ví, že v den, kdy z něho jísti budete, otevrou se oči vaše a budete jako Bůh znáti dobré i zlé. Když viděla žena, že ten strom jest vskutku dobrý k jídlu i příjemný očím, že jest to strom žádoucí k nabytí rozumnosti, vzala z ovoce jeho a jedla; dala také i muži svému, který byl s ní, a on jedl. Tedy otevřeny jsou oči obou dvou a poznali, že jsou nazi; i svázali listí fíkové a nadělali sobě věnčíků. V tom uslyšeli kročeje Hospodina Boha, chodícího po zahradě na sklonku dne, i skryl se člověk a žena jeho před tváří Hospodina Boha mezi stromy v zahradě. I zavolal Hospodin Bůh člověka a řekl jemu: Kde jsi? A on řekl: Slyšel jsem tebe v zahradě a bál jsem se, že jsem nahý; proto skryl jsem se. I řekl Hospodin Bůh: Kdo ti oznámil, že jsi nahý? Nejedl jsi z toho stromu, z něhož jsem ti jísti zapověděl? I řekl člověk: Žena, kterou jsi mi dal, aby byla se mnou, ona mi dala ze stromu toho, a jedl jsem. I řekl Hospodin Bůh ženě: Co jsi to učinila? A žena řekla: Had mne podvedl, a jedla jsem. Tedy řekl Hospodin Bůh hadu: Že jsi to učinil, zlořečený budeš mezi všemi zvířaty a mezi všemi živočichy polními; po břicho svém plaziti se budeš a prach žráti budeš po všechny dny života svého. A nepřítelství položím mezi tebou a ženou i mezi rodem tvým a rodem jejím; on zaútočí na tvou hlavu a ty zaútočíš na jeho patu. Ženě řekl: Velice rozmnožím těžkosti tvé po početí tvém, v bolestech roditi budeš děti a v moci muže tvého bude žádost tvá a on panovati bude nad tebou. Adamovi také řekl: Že jsi uposlechl hlasu ženy své a jedl jsi ze stromu toho, který jsem ti zapověděl, řka: Nebudeš jísti z něho, zlořečená bude země pro tebe, s bolestí jísti budeš z ní po všechny dny života svého. Trní a bodláčí tobě ploditi bude, i budeš jísti byliny polní. V potu tváří své chléb jísti budeš, dokud se nenavrátiš do země, poněvadž jsi z ní vzat. Neboť prach jsi a v prach se navrátiš. Dal pak byl člověk jméno ženě své Eva, protože ona byla matka všech živých. I udělal Hospodin Bůh Adamovi a ženě jeho oděv kožený a přioděl je. Tedy řekl Hospodin Bůh: Aj, člověk učiněn jest jako jeden z nás, zná dobré i zlé; a nyní, aby nevztáhl ruku svou a nevzal také ze stromu života

a jedl by i byl by živ na věky, vyžeňme jej. I vypověděl jej Hospodin Bůh ze zahrady Eden, aby obdělával zemi, z níž vzat byl. A tak vyhnal člověka a osadil zahradu Eden cherubíny k východní straně s mečem plamenným blýskajícím se, aby střežili cestu ke stromu života.

1. Mojžíšova 3,1—24

NÁŠ DNEŠNÍ ODDÍL je ponuré čtení. Bezděčně se ohlížíme po nějaké skulině či štěrbině, kterou by proniklo aspoň trochu světla. Ale až teprve na konci, jakoby mimochodem, jako nepodstatná poznámka na okraji, stojí slovo o koženém oděvu, kterým Bůh přioděl oba hříšníky: „I udělal Hospodin Bůh Adamovi a ženě jeho oděv kožený a přioděl je.“ Bůh nevyhání lidí z ráje nahé. Napřed je opatří oděvem. Komu by se přitom nevybavilo Ježíšovo podobenství o otci, který po návratu marnotratného syna nařizuje: „Přineste roucho nejlepší a oblecte jej a dejte prsten na ruku jeho a obuv na nohy!“ A kdo by nevzpomněl na jiné podobenství o královské svatbě a o hostu bez roucha svatebního! „I udělal Hospodin Bůh Adamovi a ženě jeho oděv kožený a přioděl je.“ Hle, paprsek světla!

Ale to je až na konci oddílu. Teď se musíme vrátit zpět do tmy. Jako do vězení. Ostatně příběh, který se tu vypráví, není tak neobvyklý a mimořádný, jak se na první pohled zdá. Ve skutečnosti je to kapitola z mého i z tvého života. Lev Nikolajevič Tolstoj v novele „Smrt Ivana Iljiče“, v příběhu malého úředníka, jehož život pendluje mezi kanceláří a rodinou, říká: „Jeho život byl velmi obyčejný a velmi hrozný.“ V té či oné míře to platí o každém z nás. A platí to i o našem příběhu z bible, je „velmi obyčejný“ a „velmi hrozný“. Takový, jako lidský život vůbec. Jde tu o člověka — o Adama.

Teď se odvážíme v temném prostoru této kapitoly trochu rozhlédnout. První, čeho si všimneme, je had. Dovídáme se o něm tři věci. Nejprve, že je — i on! — boží stvoření. Dále, že patří do světa zvířat, do rodu plazů. Je to ovšem zcela mimořádný exemplář. Vyniká svým nadáním nad všechny ostatní. Je „nejchytřejší ze všech živočichů polních“. A za třetí se o něm říká, že má schopnost dorozumět se s člověkem. Není řečeno, že je to satan. Může však být jeho nástrojem, jeho „agentem“. Je nápadné, že ďábel není v této kapitole zmíněn jediným slovem. A jistě to není bez významu. V každém případě je had záhadné stvoření. Některé jeho rysy připomínají pokušitele, jak je známe z jiných biblických míst. Celé jeho jednání je

děsivé. Objeví se znenadání, jak to umí právě had a jak to známe z přírody. Hned v této kapitole, jakmile se objeví první zlo, vychází najevo strategie této záhadné bytosti, její úskoky a lsti. Nepochybně také proto, abychom se poučili a byli připraveni, až v tomto „velmi obyčejném a velmi hrozném životě“ přijde hodina hada, hodina pokušení.

Dále zjišťujeme, že pokušitel přichází v přestrojení, v rouchu zbožnosti. Začíná Bohem, teologickým rozhovorem. Bůh lidem dovolil jíst ze všech stromů v zahradě, s výjimkou jediného, který stojí uprostřed zahrady. Na toto boží rozhodnutí pokušitel navazuje. Užívá téhož triku jako později při pokušení Ježíšově. Snadno poznáme, kde je čertovo kopýtko. Pokušitel prostě připojí k božímu slovu otazník. Otazník znamená zpochybnění toho, co Bůh řekl, a odtud je přímá cesta k neposlušnosti a k odpadnutí. Nejistota o božím slovu a boží vůli je první krok na šikmé ploše. Otazník je přitom položen tak rafinovaně, že si jej člověk zprvu ani neuvědomí. Pokušitel hned netvrdí, že boží slovo je lež. Proveďte jen malý posun: „Opravdu vám Bůh řekl, že nesmíte jíst ze žádného stromu v zahradě?“ Ale to právě Bůh neřekl. Naopak. Bůh řekl, že smějí jíst ze všech stromů v zahradě, s jednou jedinou výjimkou. Úmyslně nepřesnou formulaci dává pokušitel Evě příležitost, aby se Boha zastávala, aby ho obhajovala, a přitom prostoduše a nevědomky dábla poučila: Ne, tak malicherný Bůh není, aby nám zakazoval jíst ze všech stromů. Výslovně nám to dovolil. Zákaz se vztahuje na jediný strom uprostřed zahrady. Nato se rozhovor mezi pokušitelem a Evou jemně přeladí. Když pokušitel vzbudil v člověku důvěru, náhle spustí: „I řekl had ženě: Nikoli nezemřete!“ To už je otevřený útok na boží slovo a boží pravdivost. Bůh je označen za lháře.

Tak je tomu při každém pokušení, které na nás přijde; ještě než mu podlehneme, přichází okamžik nejistoty a strachu z možných následků. V té chvíli pokušitel uklidňuje: Jen žádný strach. Nikdo to přece nevidí. Jednou je tolik co nikdy. „Nikoli nezemřete!“ A když pokoušený ještě váhá a rozmýšlí se, přistoupí pokušitel ke slibům, začne podněcovat lákavými vyhlídkami. Ani tady nechybí taková lákavá nabídka. Pokušitel bleskurychle dodá: Když budete jíst ze zakázaného stromu, nejen to nebude mít zlé následky, naopak, účinek bude nad očekávání kladný: „Bůh ví, že v den, kdy z něho jíte budete, otevrou se oči vaše a budete jako Bůh znáti dobré i zlé.“

Chce tím říci: Bůh to s vámi nemyslí dobře. Nechce vám dopřát štěstí, tak závrtné štěstí. Závídí vám. A mimochodem, také se bojí o své výsadní postavení. Samojediný chce být do všeho zasvěcen, samozřejmě chce vědět všechno. Svou vševědoucností nás drží na uzdě: „Bůh ví, že v den, kdy z něho jíte budete, otevrou se oči vaše a budete jako Bůh znáti dobré i zlé.“ Znat, vědět jako Bůh! Být jako Bůh! Kdo by byl proti? Vědět, to něco znamená! Být jako Bůh. Vědět. Jen ať se někdo opovází prohlašovat, že touha po vědění je něco špatného!

Musíme se ptát: Což nemá pokušitel pravdu? Vědění je moc a otvírá netušené možnosti. Nevzdělanec, nevědomec se ocitá na vedlejší koleji. Kdo zná, může druhé ovládat. Tak to je. Jenže, v posledních desetiletích začínáme cítit, že v tomto „velmi obyčejném a velmi hrozném životě“ jsou dvě možnosti. Vědění je veliká síla. Ale vědění je také veliká slabost. Vědění bez Boha, vědění v protikladu, v konkurenci vůči Bohu, vědění, které slibuje člověku pokušitel, takové vědění člověka zavádí. Vede do slepé uličky. Je to bumerang, který se vrátí zpátky k člověku a zasáhne ho. Rok od roku je jasnější, kam vede vědění, které chce být jako Bůh. Robert Oppenheimer, otec první atomové bomby, řekl: „Člověk je určen k tomu, aby žil se svým vědáním. Kdo se této nezbytnosti vyhýbá, není člověk.“ Je to sebevědomé slovo, a přece se z něho ozývá povzdech toho, kdo nese těžké břemeno. „Člověk je určen k tomu, aby žil se svým vědáním.“ Je to pravda, ale ne celá pravda. Na prvních stránkách bible se otevřeně říká, že původně to nebylo „naše určení“. „Muset žít se svým vědáním“ není jen osud. Od počátku a po všechny časy je to také hřích.

„Viděla žena, že ten strom jest vskutku dobrý k jídlu i příjemný očím, že jest to strom žádoucí k nabytí rozumnosti.“ Nyní přichází na řadu pohled. Pohled je důležitý a rozhodující mezník, než dojde k přestoupení zákona. Když už dospěl pokušitel tak daleko, že přiměl lidi, aby pohleděli, pak není daleko k činu. Vzpomínáme na známé čtyřverší Gottfrieda Kellera: „Oči, moje drahá okýnka, / obraz za obrazem zlehýnka / vpouštíte, kam sahá vzpomínka: / smutná vás též zastře hodinka.“ Ano, ano, vpouštějte obraz za obrazem, naše drahá okýnka. Jenomže v našem „velmi obyčejném a velmi hrozném životě“ se vyskytují nejen líbezné, ale také otravné obrazy. Obrazy, které vedou na scestí, pokřívují fantazii a otravují život. V Německu

je nejčtenějším časopisem bulvární plátek BILD (tj. Obraz). Ve Švýcarsku zas kdekdo čte, takzvaně lepší lidé samozřejmě potají, jiný bulvární plátek BLICK (tj. Pohled). Často se ptám, zda si vydavatelé ilustrovaných pornografií, jejichž produkce se dnes tak závratně rozrostla, uvědomují dosah slov z biblického příběhu o pokušení: „Viděla žena.“

„Vzala z ovoce jeho a jedla; dala také i muži svému, který byl s ní, a on jedl.“ K jakému přestoupení mezi tu došlo? Jaké červené světlo, jaká bílá dělicí čára tu nebyly dodrženy? Které dveře s nápisem „Vstup zakázán“ tu byly otevřeny? Pád člověka není nikde ve Starém zákoně propracován v učení o dědičném hříchu. Ale poprvé je tu zmíněna ta „velmi obyčejná a velmi hrozná“ skutečnost, že člověk neuposlechl Boha. Stalo se něco, co je vřdycky strašné, ať se stane poprvé, posté, pomiliónté. Něco dosud neznámého, cizího. Zde — uprostřed ráje — je spáchán hřích! Jasný boží příkaz byl překročen, hříšně znevážen. Tím nás tato kapitola staví před temné tajemství hříchu. Před událost s nedozírným dosahem.

A také s nedozírnými následky. Po tom neblahém skutku, po nejstrašnějším ze všech neštěstí — které se od té doby stalo zcela běžným —, následuje „soudní dohra“. Oba obžalovaní jsou na tom bedně. Teď už neznají jen dobré, teď už vědí, co je dobré a co je zlé. Stojí tu jako spadlí z nebe. Jsou zklamaní. Stydí se a mají strach. To všecko by jim mohlo sloužit k dobrému, oni však začnou ze špatného konce. Odmítají odpovědnost, vymlouvají se, zapírají. Adam, který je při výslechu volán k odpovědnosti jako prvý, říká: „Žena, kterou jsi mi dal.“ A žena volaná k odpovědnosti, říká: „Had mne podvedl, a jedla jsem.“ Nikdo se nepřiznává k vině. Svalují ji jeden na druhého. A nakonec se pokoušejí svalit vinu na Boha. Kdyby byl Bůh předvolal k výslechu i hada, had by byl asi drze a otevřeněji než Adam prohlásil: Bože, ty jsi mne stvořil, ty jsi tedy první a poslední a hlavní původce všeho a tím i první a poslední a hlavní viník. Nakonec se svalí vina na Boha. Samozřejmě. To je ono. Za všecko může Bůh.

V této souvislosti se objevuje další otázka, prastará otázka po původu zla. Lidský rozum si s oblibou pomáhá tím, že vidí v ďáblu druhého boha, případně vedlejšího boha, a přičítá existenci zla jemu. Chce tak brát Boha v ochranu a zbavit jej obvinění, že přivedl na svět zlo. Jestliže je však satan jakýmsi dalším stvořitelem, jak je to

s boží jedností? Ale jestliže je to naopak a jediným Pánem a Stvořitelem je Bůh — jako že je —, a jestliže tedy Bůh stvořil také hada a zlo v něm i za ním, jak je to s boží svatostí? Nezbyvá, než tento problém tvrdě domyslet až do konce. Náš duch bádá, patří to k jeho podstatě. Jsou však otázky — a ta o původu zla k nim patří —, na něž nám bible nedává odpověď. Činí to velmi uváženě. Apoštol Pavel upozorňuje: „Nedokonale zajisté poznáváme a nedokonale prokujeme (tj. kážeme).“ Všecko je jen částečné, s mnoha mezery. „Ale když přijde dokonalé, potom to, co jest nedokonalé, v nic přijde.“ Až „uvidíme tvář v tvář“, dostane se nám odpovědi i na nejpálčivější otázky. Bůh není povinen nám odpovědět na všechny otázky, především už ne na každou zvlášť. Role jsou opačné, Bůh nám nedluží odpověď, my ji dlužíme jemu. Nikoli on, my tu stojíme před soudcem jako obžalovaní. Když člověk tvrdohlavě a neústupně vyžaduje odpověď na otázku po původu zla, je to vždy podezřelé. Může jít o úhybný manévr. Člověk se chce vyhnout obtížným otázkám po vlastním hříchu. Když čteme v novinách, že řidič ujel z místa dopravní nehody, kterou zařadil, rozhořčí nás to a řekneme, že je to bezohledný a neodpovědný člověk. Ale neměli bychom se se svým rozhořčením ukvapit. V této třetí kapitole první biblické knihy také „zmizel řidič“. A my jsme si hned zkraje řekli, že je to kapitola ze života každého z nás. V našem životě, „velmi obyčejném a velmi hrozném“, se už vyskytla řada situací, kdy „zmizel řidič“. My jsme to byli, kdo utekl před odpovědností.

Zde se však řidiči zmizet nepodaří. „Jestliže bych vstoupil na nebe, tam jsi ty. Vzal-li bych křídla záře jitřní, abych bydlil při nejdalším moři, i tam by mne pravice tvá popadla.“ Rozsudek je vynes. Jak zní? Vlastně byl vynes už předem: „V den, kdy bys z něho jedl, umřeš.“ Je to tedy rozsudek smrti. Bůh jej neodvolal. Stále platí: „Odplata za hřích jest smrt.“ A přece k našemu nemalému údivu Bůh právě v této chvíli váhá a prodlévá. Adam a s ním všecko stvoření žijí od té doby pod božím soudem. Ale Bůh, který soudí, nechce zničit, nýbrž zachránit. Spolu s božím soudem skrytě jedná i boží milost. Slova soudu dopadají ráz na ráz. Kdo však má uši k slyšení, zaslechne pod údery boží pěsti tep božího srdce.

Padne první slovo prokletí. Čekali bychom, že zasáhne člověka. Mine ho však a zasáhne hada. Dále zasáhne Adamovu pomocnici, jež se mu stala svůdkyní. Její vztah k muži, vztah mezi pohlavími, který

měl být jedním z nejvzácnějších božích darů, bude napříště provázen bolestí a ponížením. Boží rozsudek zasáhl Evu v místě, kde je zvláště zranitelná: v jejím ženství a mateřství. „V bolestech roditi budeš děti.“ Těžce na ni doléhá boží ruka. Smí se však, i když v bolestech, stát matkou. A dokonce se smí nazývat Eva. „Eva“ v původním hebrejském jazyce znamená „život“. Ta, která si zaslouží smrt, ponese v budoucnu jméno „Život“. Jaká je to milost, milost v soudu!

Potom zazní podruhé slovo prokletí. Adam už se předem shýbá. On, muž na místě řidiče, za volantem, nese hlavní odpovědnost a je hlavní viník. Když jej stihne boží kletba, nesmí se tomu divit ani on ani my. Blesk však sjede těsně kolem jeho hlavy do země. Spravedlivý boží hněv je doslova „uzemněn“. „Zlořečená bude země pro tebe.“ Přesto boží soud zasáhne Adama velmi citelně. V jeho práci, v jeho zaměstnání, tam kde dobývá svůj chléb. Pole mu bude plodit trní a bodláčí. Pole mu však bude dávat také zrno, po celý život ho bude živit. V potu tváře své bude jíst chléb, ale vždycky bude chléb mít. Na poli poroste i bodláčí i obilí. Tak vypadá boží spravedlivý soud, a víc než spravedlivý, boží milosrdný soud. Jak to formuloval Dietrich Bonhoeffer: to jsou „hněvivé a milosrdné boží ruce“. Právě zde, kde je dvakrát řeč o boží kletbě, musíme souběžně uvést slovo apoštola Pavla: „Kristus vykoupil nás ze zlořečenství zákona, učiněn byv pro nás zlořečenstvím, neboť psáno jest: Zlořečený každý, kdo visí na dřevě“ (Ga 3,13).

Nakonec dochází na to nejstrašnější a zároveň nejohleduplnější: na vyhnání z ráje. Zákony mnoha států znají vypovězení ze země. Toto vypovězení ze země se považuje za jeden z nejtěžších trestů. Švýcarské zákonodárství jej připouští jen v době války. Vypovězení z ráje byl ještě těžší trest. Neexistuje možnost návratu. Cesta zpět je v plném slova smyslu odříznuta. Znemožňuje ji anděl s taseným ostrým mečem. Cesta od Adama do ráje prostě není. Zato je cesta z ráje k lidem. Cesta toho, který pravil: „Já jsem ta cesta.“ Cesta na kříž. Cesta do hrobu. Cesta k velikonočnímu vítězství. Cesta nového příchodu. Cesta Kristova. Nezapomínejme na to.

A nezapomeňme ani na to, co jsme připomněli už na začátku. Na slovo o oděvu. Oděv, něco tak samozřejmého, kus naší každodennosti. Ale kdo měl někdy příležitost shlédnout módní přehlídku, uvědomil si, že se tam projevuje především touha: touha po kráse a půvabu, po barvě a pohybu, touha po něčem stále lepším a doko-

nalejším. V tom je hluboký a krásný význam úsilí ženy o eleganci. Ale v tom byl také význam toho oděvu, kterým Bůh přioděl lidi před vyhnáním z ráje. Ten kožený oděv je měl upomínat na ráj. Měl v nich probouzet touhu, ne po kráse a eleganci, nýbrž touhu po ušlechtilosti a čistotě, touhu po pokoji a spravedlnosti. Měl v nich vyvolávat stesk po ztraceném ráji a současně jim otvírat výhled na ten šat, o němž se mluví v poslední knize Písma svatého. Před trůnem božím tam stojí zástup veliký lidí, oblečených „v bílé roucho, palmy v ruku jejich“. Kdo jsou tito lidé a odkud přišli? „To jsou ti, kteří přišli z velikého soužení a očistili roucha svá a vybělili je v krvi Beránkově.“ Amen

Bože Otče,
patříme tobě
se vším, co jsme a co máme,
a také s tím, co nejsme a co nám chybí.
Zbloudili jsme,
ale ty, velký Bože, jsi nás nenechal padnout.
V Ježíši Kristu
jsi hledal a zachránil ztracené.
Veď nás, věrný Duchu svatý,
veškerým hledáním, blouděním,
klopýtáním a vrávoráním přítomnosti.
Ujmi se mladých lidí, veď je a vychovávej.
Nedopusť, aby zoufali nad smyslem života.
Dej starým lidem, aby neztratili z očí cíl,
ke kterému vedeš každého, kdo ti upřímně důvěřuje.
Prosíme tě za svou zemi.
Dej, abychom všichni poznali,
že bázeň boží je počátek moudrosti.
Pomoz nám, abychom měli větší porozumění pro ty,
kdo jsou jiní než my.
Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Posiluj svůj lid, aby vytrval až do konce.
Dej, ať mnozí v tvých dobrodiních
i v tvých těžkých navštíveních poznají,
co jim slouží ku pokoji.

Pane, my víme,
že „mír rozprostře se všude,
až přijdeš s láskou svou,
a celá země bude
ti ležet u nohou“.
Smiluj se nad námi
a obdaruj nás svým pokojem.
Amen

BRATŘI

Po rušném týdnu
přicházíme dnes k tobě
hledat v tvém slovu orientaci a sílu.
Všecko nám chybí:
víra, naděje
a především láska.
Ty však, Pane Ježíši Kriste, jsi tentýž
včera i dnes i na věky.
Nikdo z lidí není schopen ti dostatečně poděkovat,
že jsi šel v tomto světě na kříž.
Tak jsi dal vzniknout lásce,
která všecko snáší a nemá hranic.
Daruj nám dnes trochu té lásky
a dej nám zejména lásku k lidem,
kteří nás zraňují.
Ty, jenž nám odpouštíš naše viny,
pomoz nám, abychom odpustili našim viníkům.
Nedopusť, abychom pokládali za ztraceného
člověka, kterého jsi zachránil.
Posilni dnes naši naději,
že přijdeš,
abys dokončil započaté dílo.
Amen

Adam pak poznal Evu, ženu svou, a ta počala a porodila Kaina a řekla: Obdržela jsem muže od Hospodina. A dále porodila bratra jeho Abele. I byl Abel pastýř ovcí a Kain byl oráč. Po přejití nějakého času stalo se, že obětoval Kain z úrody zemské obět Hospodinu. Abel také obětoval z prvorozených kusů stáda svého a z tuku jejich. I shlédl Hospodin na Abele a na obět jeho. Na Kaina pak a na obět jeho neshlédl. Proto rozlítit se Kain náramně, že tvář jeho nebyla přijata. I řekl Hospodin Kainovi: Proč ses tak rozlítit? Že tvář tvá nebyla přijata? Zdali nebudeš přijat, budeš-li dobře činiti? Pakli nebudeš dobře činiti, hřích ve dveřích číhá a na tebe upíná žádost svou, ale ty bys měl panovati nad ním. I mluvil Kain k Abelovi, bratru svému. Stalo se pak, když byli na poli, že povstav Kain proti Abelovi, bratru svému, zabil jej. I řekl Hospodin Kainovi: Kde jest Abel, bratr tvůj? Ten odpovéděl: Nevím. Zdali jsem já strážným bratra svého? I řekl Hospodin: Co jsi to učinil? Slyš, krev bratra tvého volá ke mně ze země. A nyní zlořečený budeš před tou zemí, která otevřela ústa svá, aby přijala krev bratra tvého z ruky tvé. Když budeš obdělávati zemi, nebude více vydávati plody své tobě; tulákem a poběhlíkem budeš na zemi. I řekl Kain Hospodinu: Větší jest potrestání mé, než mohu unésti. Aj, vyháníš mne dnes pryč ze země a před tváří tvou skrývati se budu a budu tulákem a poběhlíkem na zemi. I stane se, že každý, kdo mne nalezne, zabije mne. I řekl mu Hospodin: Nikoli; kdo by zabil Kaina, sedmerou pomstou stížen bude. Pročež vložil Hospodin znamení na Kaina, aby ho žádný nezabil, kdo by jej našel. Tedy odešel Kain pryč od tváře Hospodinovy a bydlil v zemi Nód, východně od Eden. Poznal pak Kain ženu svou, a ta počala a porodila Enocha. I stavěl město a nazval jméno města jménem syna svého Enoch. I narodil se Enochovi Irád a Irád zplodil Maviaele. Maviael pak zplodil Matuzaele a Matuzael zplodil Lámecha. A Lámech pojal dvě ženy: jméno jedné Ada a jméno druhé Zilla. I porodila Ada Jábale; ten byl otcem přebývajících ve stanu a při stádu. A jméno bratra jeho bylo Jubal; ten byl otcem všech hrajících na harfu a na flétnu. A Zilla také porodila, a to Tubalkaina; ten byl původcem veškerého řemesla v mědi a v železe. Sestra pak Tubalkainova byla Noéma. I řekl Lámech ženám svým: Ado a Zillo, slyšte hlas můj, ženy Lámechovy, naslouchejte řeči mé: Zabil jsem muže za ránu svou a mladíka za jizvu svou. Jestliže sedmerou pomstou pomstěn by byl Kain, tedy Lámech sedmdesáterou sedmerou. Poznal

pak ještě Adam ženu svou, a ta porodila syna a nazvala jméno jeho Set, neboť řekla: Dal mi Bůh jiné dítě místo Abele, kterého zabil Kain. Setovi pak také narodil se syn a nazval jméno jeho Enos. Tehdy začalo se vzývání jména Hospodinova. 1. Mojžíšova 4,1—26

RÁJ SE ZA LIDMI ZAVŘEL. Život však pokračuje. Eva přivede na svět první dítě a jása: „Obdržela jsem muže od Hospodina.“ Vyhnanci dělají dobře, že se nepřipravují jen na příjemná překvapení. Ale první překvapení, které je venku čeká, je radostné. Stávají se rodiči. Dostávají to od Hospodina. Zpráva o dalších událostech obsažená v této a v následujících kapitolách, není zdaleka úplná. Spíše je to řada obrazů, které na sebe volně navazují. První je obraz rodiny. Sotva je na světě co utěšenějšího než mladé štěstí rodičů. Otcovská pýcha. Mateřská radost. Zdravý, silný chlapec. Jméno Kain znamená „kopí“ nebo „šíp“. Vzpomeneme přitom na žalmistova slova: „Jako střely v ruce udatného, tak jsou dítky zdárné; blahoslavený muž, který by jimi naplnil toul svůj“ (Ž 127,3—4). Matka Eva nepřestává jásat. Ale důvodem k radosti jistě není jen dítě. Eva právě udělala s Bohem dobrou zkušenost. Před vyhnáním z ráje jí slíbil, že zůstane dárkyní života, že se stane matkou. Dodržel slovo. Boží zaslíbení se teď uskutečňuje a Evino štěstí je bezmezné. Bůh ji neopustil. Bůh je s ní i mimo ráj. Obdržela syna od Hospodina. Ať bude život před zavřenými branami ráje jakýkoli, bude to život s Bohem. Vždyť s ním tento život začíná, obdržení syna je toho dokladem. „S Pánem všecko začínej, / důvěřivě k němu vzhlédej, / na svou sílu nespolehej, / marné pýše výhost dej. / S Pánem všecko začínej.“

Později — není řečeno, za jak dlouho — se narodilo druhé dítě, opět chlapec. Dostal jméno „Abel“, to znamená „dech“ nebo „pomíjivost“. Možná tím mělo být řečeno, že toto dítě bylo slabé, sotva schopné života. Také jásoť matky je — jak to ostatně bývá při druhorozeném — tlumenější. Nic to však nemění na tom, že i tohoto syna Eva obdržela „od Hospodina“. Také děti, s nimiž jsou starosti, jsou boží dar. Nejsou méněcenné, mají stejné právo na život jako kdokoli jiný.

O dětství obou bratří se dovídáme málo, skoro nic. Ale jak se u dětí zbožných rodičů nedá ani jinak čekat, vyrůstají oba „v bázni boží“. Oba si zvolí životní povolání. Oba pracují a plní náboženské povin-

nosti. Naučili se modlit a pracovat. Kain, provorozený, obdělává pole, Abel je pastýř ovcí.

Druhý obraz je neméně povzbudivý. Ukazuje nám Kaina a Abele při oběti. Dnes bychom řekli: v kostele. Mladí mužové v kostele — co bychom chtěli víc? Vykladače ovšem překvapí, že se tu najednou objevují oltáře a že lidé přinášejí oběti. Je to opravdu něco nového a cizího. V ráji nic takového nebylo. První oltář, první stupeň chrámového kultu, se stává pro člověka, jenž se ocitl mimo ráj, pomůckou zbožnosti. Oltáře a chrámy, kostely a kapličky svědčí o porušeném stvoření, jsou znamením ztraceného ráje. Na počátku jich nebylo třeba. A nebude jich třeba ani na konci, na nové zemi, pod novým nebem, v novém Jeruzalémě. Kain a Abel tedy dělají to jediné, co po vyhnání z ráje zbývá zbožnému člověku: Přinášejí oběť. Obdarovávají Boha. A už tehdy to dělají odděleně, každý na svém oltáři.

A tu nás překvapí věta: „I shlédl Hospodin na Abele a na oběť jeho; na Kaina pak a na oběť jeho neshlédl.“ Není tu uvedeno, jak to poznali. Dokonce se ani nevysvětluje, tím méně zdůvodňuje, proč Bůh jedná s oběma bratry a jejich oběťmi tak rozdílně. Bůh nemusí přijímat dary a nemusí brát bohoslužby na vědomí. Může je odmítnout. Je svobodný. „Smiluj se, nad kým se smiluji, a slituji se, nad kým se slituji“ (Ex 33,19). Pokud má vůbec smysl něco vysvětlovat, tedy stačí říci, že Bůh není vázán požadavkem rovnosti. Svobodně dává jednomu bratru víc než druhému, aby ten, jemuž dal přednost, druhému bratrsky pomáhal. Ne rovnost, nýbrž rozdílnost je potřebným předpokladem bratrství. To, že Bůh jedná s každým z bratří jinak, že chce prvorozenému a silnému požehnat v mladším a slabším, může připadat nepochopitelné jen tomu, kdo nezná bibli. My si myslíme, že pomoc může vždycky přijít jen od velkých, silných, zdravých, bohatých a schopných, ale slovo boží nám ukazuje docela jinou možnost. Největší pomoc, nad všechen rozum a všecko pomyšlení, v bibli přichází v dítěti v jeslích a v bezmocném na kříži. Pán Ježíš mluví o chudých, kteří bohatého muže „přijímají do věčných stanů“. Apoštol Pavel říká, že je silný tehdy, když je sláb. A blahoslavenství nás nenechávají ani na okamžik na pochybách, že Bůh zbohacuje svět a žehná mu prostřednictvím lidí, u nichž se zdůrazňuje, že jsou utištění, lkající, tiší, lačníci a protivensství trpící. Proto se Bohu zalíbilo nedat požehnání Kainovi přímo, ale prostřednictvím

bratra. Dává mu požehnaného bratra. Mít na této zemi požehnaného bratra není malá věc. Ale Kain není s tímto rozdělením úloh spokojen. Sice nahlas neodmlouvá, ale postaví se proti vůli boží. Co u rodičů, u Adama, byla pouze neposlušnost, v druhé generaci, u Kaina, se stává vzpourou proti Bohu.

A to je třetí obraz: Kainova vzpoura. Kainovo srdce vzplane. Ne však ohněm lásky, ale doutnajícím ohněm vzdoru proti Bohu. „Rozlítil se Kain náramně, že tvář jeho nebyla přijata.“ Tento výraz je překládán různým způsobem: „opadla tvář jeho“, „změnil tvář svou“, „těžce to nesl“, „zesinal v tváři“. A také „nechal padnout tvář svou k zemi“. Kain klopí oči. Nevzhlíží už k Bohu. Uhýbá božímu pohledu. Obrací zrak k zemi. Přitom Bůh není proti Kainovi zaujat. Matka Eva Kaina „obdržela od Hospodina“. A Hospodin nepřestal s Kainem být. Bůh vidí Kainův vzdor, jde mu vstříc, setkává se s ním a otcovsky mu domlouvá. Kaine, dej si pozor! Hřích číhá ve dveřích jako dravec. Všemohoucí Bůh se Kaina nezříká, nevydává ho dravci vplen. Když se však Kain od Boha sám odloučí, otevřou se dravci, připravenému ke skoku, dveře dokořán, Kain se bez obavy a bez ochrany stane jeho kořistí. „Zdali nebudeš přijat, budeš-li dobře činiti? Pakli nebudeš dobře činiti, hřích ve dveřích číhá a na tebe upíná žádost svou, ale ty bys měl panovati nad ním.“

Následující událost nás už nemůže překvapit, zato v nás vyvolává úžas a zděšení. Po rozhovoru, jehož obsah tu není zaznamenán, Kain, kterého jsme chvíli předtím viděli u obětního oltáře, svého bratra zabil. „I mluvil Kain k Abelovi, bratru svému. Stalo se pak, když byli na poli, že povstav Kain proti Abelovi, bratru svému, zabil jej.“

K tomuto příšernému činu došlo jakoby na cestě z kostela. Venku na poli. Dovídáme se tu něco velice důležitého. Existuje bezbožnost, která Boha otevřeně popírá slovem i písmem. Ale je také bezbožnost, která Boha slovem i písmem vyznává, ale popírá jej jednáním vůči bratru. Tato kainovská, náboženská forma bezbožnosti je nebezpečnější, protože je zastřená. Je naléhavě třeba, abychom si tuto skutečnost uvědomili v plném dosahu. To, co se zde stalo, není epizoda ze soukromé kroniky nějaké zvlášť zkažené rodiny. Máme před sebou začátek světových dějin, ale také — rychle dodejme — začátek dějin církve. Jiskra z Kainových prsou zanítila celosvětový požár. Kain je žhář světového formátu. Z Kainovy pěsti pochází kyj, potom meč a kopí, pak puška a dělo, nakonec bomba a raketa. A při

každém rozpoutání války se kouří z oltářů. A vždycky je Kainův čin doprovázen hlasem chrámových zvonů a zpěvem chorálů.

Čtvrtý obraz: Milostivý boží soud. Bůh volá bratrovraha, žháře světového formátu, k účtování. Tady vidíme, co znamená „odpovědnost“. Povolán před nejvyšší soudní instancí, musí člověk odpovídat, musí se zodpovídat. Slyšíme pověstnou otázku: „Kde jest Abel, bratr tvůj?“ V ráji zněla poněkud jinak: „Kde jsi?“ Zde je bratr dotazován na druhého, na svého bratra. A následuje neméně pověstná odpověď: „Zdali jsem já strážným bratra svého?“

I otázka i odpověď se týkají nás osobně. Po celou dobu je řeč o nás. Max Piccard chtěl po válce svou knihou „Hitler v nás“ varovat před lacinou samospravedlností. Podobně můžeme říci i teď: „Kain v nás.“ Bůh se dnes táže nás na našeho bratra. Kdyby se otázka vztahovala pouze na bratry, které jsme skutečně zabili, byla by odpověď pro většinu z nás jednoduchá, až příliš jednoduchá. Jenže se vztahuje také na bratra, vůči němuž chováme nebratrské city a úmysly: „Ale já pravím vám, že každý, kdo se hněvá na bratra svého, propadne soudu.“ Ano, „kdo nenávidí bratra svého, vraždník jest“. Patří sem i každé zraňující slovo i každý skandalizující článek v novinách, jímž jsme bratra „smrtelně urazili“. „Kdo by řekl (bratru svému): Blázne, propadne pekelnému ohni.“ V podobenství o posledním soudu se Kristus ptá lidí nejen na to, co dobrého učinili, ale také na to, co zanedbali: „Čeho jste koli nečinili jednomu z nejmenších těchto, ani mně jste nečinili.“ Neprokázané dobro, opomenutá nebo dokonce odepřená pomoc je také bratrovražedný skutek. A takto obtížené svědomí má mnohem více lidí, než si myslíme. Otázka: „Kde jest Abel, bratr tvůj?“ je položena dnes nám. A Bůh až do dne posledního soudu nedovolí, aby tato otázka na této zemi umlkla.

Kain se chce vyhat. Nikdo to přece neviděl ani neslyšel. Ale mýlí se. Země, boží země, která musela pozřít lidskou krev, volala k nebi. Děje-li se křivda bezejmennému a bezvýznamnému, kde není svědka ani žalobce, soudce ani mstitele, tam je svědkem, žalobcem, soudcem i mstitelem sám Bůh. A Bůh teď učiní to, co předtím neučinil. Vysloví nad člověkem kletbu: „A nyní zlořečený budeš před tou zemí, která otevřela ústa svá, aby přijala krev bratra tvého z ruky tvé.“ V budoucnu bude země bratrovraha odpírat své požehnání: „Tulákem a poběhlíkem budeš na zemi.“

Pozorujeme, jak se zlo šíří. Nejprve se Kain vzepřel Bohu. Ze

vzpourey povstala bratrovražda a ta má za následek ztrátu domova. Teprve nyní, když ztratil půdu pod nohama, se Kain vzpamatovává. „Větší jest potrestání mé, než mohu unést.“ Není v tom lítost. Kain má strach před následky svého činu a ztrácí nervy.

Tím podivuhodnější je boží jednání. Bůh nebere zpět slovo, že od nynějška nebude mít Kain na zemi stálé místo. Umožňuje však odsouzení existenci tím, že mu slibuje ochranu. Tak posvátný je Stvořiteli lidský život, že i život bratrovraha prohlašuje za nedotknutelný. Kdo vztáhne na Kaina ruku, nad tím vykonává Bůh sedmeronásobnou pomstu. „Kdo by zabil Kaina, sedmerou pomstou stížen bude.“

Tento svůj milosrdný slib Bůh zpečetí tím, že na bratrovraha vloží — jak je tajuplně řečeno — znamení. Není řečeno, jak to „Kainovo znamení“ vypadá. Když se mluví o „vypáleném znamení“, je to nesprávný výklad. Jde přece o znamení boží shovívavosti a božího milosrdenství, ne o cejch hanby. Bůh nepřestává být milostivý, i když soudí a trestá. Až jednou naše poznání už nebude kusé a budeme moci všechny věci vidět, jaké opravdu jsou, poznáme, že je to znamení toho, který byl na Velký pátek ráno místo vraha Barabáše odsouzen a brzy nato mezi dvěma vrahy ukřižován, znamení toho, který se nejen zařadil mezi vrahy, ale zaujal místo určené pro vraha. Je silnější než Kain, proto může usmířit Kainovu bratrovraždu, je silnější než Kain v nás, silnější než Kain v dějinách světa a církve. V Kainově znamení můžeme spatřovat znamení kříže.

Na řadu přichází pátý obraz. Tato kapitola už nám připravila nejedno překvapení a ještě jim není konce. Nejdříve čteme, že se Kain stále víc vzdaluje od ráje, od tváře boží. Odchází na východ do země Nód. Není známo, kde tato země leží, ale slovo „nód“ znamená „toulat se; kočovat“. Kain se tedy vydává na svou pouť bez cíle, do země, která mu nebude domovem. A tam — ani se tomu nechce věřit — buduje tento člověk bez domova pro sebe a pro své potomky město. Někteří jsou uváděni jménem a je zmíněno i jejich zaměstnání. Jedni jsou pastýři, jiní řemeslníci, kováři a mědikujci. Ve městě se pěstuje i umění, hra na harfu a na flétnu.

Vedle pastýřů a řemeslníků jsou tam také vojáci. Jeden z bojovníků je rovněž uveden jménem. Tento tvrdý hoch se jmenuje Lámech, což pravděpodobně znamená „silák“ nebo „zabiják“. Nedbal na to, co Bůh na počátku ustanovil, a vzal si hned dvě ženy. Má

zálibu v divokých výhrůžkách. „Jestliže sedmerou pomstou pomstěn by byl Kain, tedy Lámech sedmdesáterou sedmerou.“ Vraťme se však ke Kainovi. Vlastně jej můžeme nazvat praotcem budovatelů měst. Člověk bez domova hledá domov ve městě. Už tehdy začalo známé „tažení do města“. „Hle, havrani / se s křikem k městu sletují. / V oblacích snůh. / Já vlast si hledám. Najdu ji?“ (Friedrich Nietzsche).

Napadá nás otázka: Vede Kaina ke stavbě města vzdor vzbouřence? Bůh jej přece odsoudil k životu bez vlasti! Chce Bohu dokázat, že tento trest není zdaleka tak hrozný? Že vybudováním města dokáže překonat ztrátu obecnství a bezvýchodné kočování změnit v pohodlí městského života?

A v případě, že to byl opravdu ten důvod, musíme se ptát: Podaří se Kainova demonstrace? Budou si lidé skutečně blíží, když budou bydlet pohromadě? Bude domov na městské dlažbě lepší než na rodné hroudě? Od dob Kaina, toho prvního projektanta měst, na bylo lidstvo v tomto ohledu nemálo zkušeností. Na město jako na lidské sídliště se už dnes nedíváme příliš optimisticky. Například na silnicích spojujících města dochází neustále k dopravním bratrovraždám. Jen v malém Švýcarsku je jich ročně víc než tisíc. Nad miliónovými moderními městy nám mimovolně vyvstanou v myslí jména jako Hirošima a Nagasaki. Město se stává dějištěm nepředstavitelného množství budoucích bratrovražd.

Nebo takováto věc: Před čtrnácti dny nedaleko odsud zastavil u jednoho domu sanitní vůz ústavu soudního lékařství. Přijeli pro člověka, který byl už osm dní mrtev. Nikdo z mnoha obyvatel domu o tom nevěděl. Nakonec jej kdosi objevil víceméně náhodou. Ve velkém městě to není nic neobvyklého. Ve městě, kde Kain kdysi doufal najít domov a bližní. Se zvláštní naléhavostí zní právě tato otázka: „Kde jest Abel, bratr tvůj?“

A konečně šestý, poslední obraz. Skoro bychom neměli mluvit o obrazu, protože tu nejde o žádný konkrétní výjev. A přece v určitém smyslu je tento šestý obraz nejdůležitější. Zase musíme začít otázkou: Bude Kain věčným tulákem? Což vskutku nikde nenajde pokoj a domov? Odpověď dávají poslední slova této kapitoly. Jakoby na okraji se tu poznamenává: „Tehdy začalo se zývání jména Hospodinova.“ Zní to tiše a tajemně. Právě v době raného podnikání se několik lidí začalo modlit. Jejich modlitby nezůstaly nevyslyšeny. Boží odezvou je nové bratrství, nový pokoj, nový domov. Není roz-

hodující, zda tito lidé bydlí ve městě nebo na vesnici, v „tiché krajině u jezera“, v „zeleném údolí“ nebo v tichu hor. Nezáleží také na tom, kolik jich je. Když se tehdy přestali dívat do země a začali se modlit, poznali, že není jen „Kain v nás“, ale také „Kristus v nás“.

Tam, kde „Kristus v nás“ začne žít, vzniká na této zemi domov i pro lidi bez domova. Tak, kde Bůh začne Duchem modlitby v lidech přebývat, dochází k hluboké, zásadní změně. Věřící lidé bez domova, byť to byli i Kainovi potomci, přijímají svou situaci ne se stýskáním, ale s radostí. „Každá cizina je jim vlastní, každá vlast cizinou.“ Tak to říkali o prvních křesťanech jejich pohanští současníci. „Nemáme zde města zůstávajícího, ale budoucí hledáme.“ „Nové nebe a novou zemi podle zaslíbení jeho čekáme, kde spravedlnost přebývá.“ Zde se uprostřed věčných poutníků rodí nový počátek. Několik lidí se začalo modlit. Takový začátek je dobrý začátek. A nový začátek je dnes žádoucí, velice žádoucí. Začněme tedy! Amen

Bože Otče,
děkujeme ti, že jsi ve svém Synu
založil na této zemi své království.
Dej každému z nás, aby měl podíl
na oživující síle pokoje a spravedlnosti.
Překonej mocí svého Ducha Kaina v nás.
Chraň všechny své unavené vyznavače
před hříchem a před rezignací.
Učiň z nás svědky,
nositele a trpitele pokoje,
který převyšuje všeliký rozum.
Zvláště tě dnes prosíme
za rozdvojené a rozvrácené rodiny.
Dej, ať se v nich usídí Duch lásky.
Veď národy světa k dorozumění
a k úsilí překonat v míru všechny rozpory.
Světové radě církví dej pravé slovo,
které by v celém světě sloužilo k trvalému míru.
Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Dej sílu vytrvat až do konce.
Naplň svou církev bratrskou láskou,

aby se jí každá cizina stávala domovem

a každý domov cizinou.

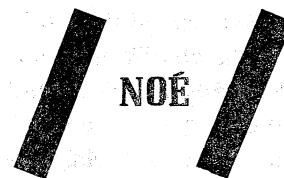
Dej, ať radostně očekáváme

příchod Páně

a s ním nové nebe a novou zemi,

kde spravedlnost přebývá.

Amen

Bože Otče,
v pokoře stojíme dnes
před zázrakem tvé lásky k člověku.
Od začátku světa
jsi dokazoval, že jsi Otec,
který to s námi dobře myslí.
A potom jsi pro nás všechno obětoval,
svého Syna,
sebe sama.

Dej, ať dnes spatříme a okusíme,
jak jsi k nám laskavý a blízký.
Čekáme na tvou pomoc
a toužíme po síle od tebe.
Ať se děje tvá vůle
i při nás nyní
ať se prosadí tvé panování.
Učiň to z lásky své k nám.
Kromě tebe a tvého Syna, Ježíše Krista,
kterého jsi poslal,
není jiného zachránce.
Dej tedy, aby mnozí z nás poznali,
jak velice potřebujeme tvou pomoc,
a byli ochotni
dát se tebou zachránit.
Pane Ježíši Kriste,
smiluj se nad námi,
sešli nám potěšení
a sílu k poslušnosti.
Amen

Toto jest kniha rodů Adamových. V ten den, v kterém stvořil Bůh člověka, k podobě boží učinil ho. Jako muže a ženu stvořil je a požehnal jim. A v ten den, kdy stvořeni byli, nazval jméno jejich Adam.

Byl pak Adam ve stu a třiceti letech, když zplodil syna k podobě své a k obrazu svému a nazval jméno jeho Set. I bylo dnů Adamových po zplození Seta osm set let a plodil syny a dcery. A tak bylo všech dnů Adamových, v kterých byl živ, devět set a třicet let i umřel. Set pak byl ve stu a pěti letech, když zplodil Enose. A po zplození Enose živ byl Set osm set a sedm let a zplodil syny a dcery. I bylo všech dnů Setových devět set a dvanáct let, i umřel. Byl pak Enos v devadesáti letech, když zplodil Kainana. A po zplození Kainana živ byl Enos osm set a patnáct let a plodil syny a dcery. I bylo všech dnů Enosových devět set a pět let, i umřel. Kainan pak byl v sedmdesáti letech, když zplodil Mahalaleele. A po zplození Mahalaleele živ byl Kainan osm set a čtyřicet let a plodil syny a dcery. I bylo všech dnů Kainanových devět set a deset let, i umřel. Mahalaleel pak byl v šedesáti a pěti letech, když zplodil Járeda. A po zplození Járeda živ byl Mahalaleel osm set a třicet let a plodil syny a dcery. I bylo všech dnů Mahalaleelových osm set devadesát a pět let, i umřel. Járed pak byl ve stu šedesáti a dvou letech, když zplodil Enocha. A po zplození Enocha živ byl Járed osm set let a plodil syny a dcery. I bylo všech dnů Járedových devět set šedesát a dvě léta, i umřel. Enoch pak byl v šedesáti a pěti letech, když zplodil Matuzaléma. A chodil Enoch stále s Bohem po zplození Matuzaléma tři sta let a plodil syny a dcery. I bylo všech dnů Enochových tři sta šedesát a pět let. A chodil Enoch stále s Bohem a nebyl více, neboť vzal ho Bůh. Matuzalém pak byl ve stu osmdesáti sedmi letech, když zplodil Lámecha. A po zplození Lámecha živ byl Matuzalém sedm set osmdesát a dvě léta a plodil syny a dcery. I bylo všech dnů Matuzalémových devět set šedesát a devět let, i umřel. Lámech pak byl ve stu osmdesáti a dvou letech, když zplodil syna, jehož jméno nazval Noé, řka: „Tento nám úlevu přinese od díla našeho, od těžké práce rukou našich, kterou máme se zemí, již zlořečil Hospodin. A po zplození Noé živ byl Lámech pět set devadesát a sedm let a plodil syny a dcery. I bylo všech dnů Lámechových sedm set a sedmdesát a sedm let, i umřel. Noé pak byl v pěti stech letech, když zplodil Sema, Chama a Jáfeta.

1. Mojžíšova 5,1—32

„PLODTE A ROZMNOŽUJTE se a naplňte zemi.“ Tak zní první boží výzva k lidem. A oni dovedou té velkorysě nabídky využít. Opravdu jsou plodní. Opravdu se rozmnožují. A jak! Jsou schopni naplnit zemi. Místa je na ní dost. Bude trvat hodně dlouho, než se naplní. Z těchto prvních stránek bible vyzařuje na nás, unavené potomky, velice povzbuzující radost z šíření života.

Ještě slyšíme jásot pramatky lidského rodu: „Obdržela jsem muže od Hospodina.“ Dnes jsou na řadě otcové. Je tu vyjmenováno hned deset praotců, ale o náplni a smyslu jejich života se nepíše nic víc, než že plodili děti. „A plodil syny a dcery — a plodil syny a dcery,“ ozývá se monotónně. O kontrole porodnosti, o ochranných prostředcích, o plánovaném rodičovství, o možnosti přelidnění se tehdy ještě nic nevědělo.

Tyto pramatky a praotce ani nenapadlo, že člověka na zemi bude jednou soužití dvojí, protichůdný strach: strach, že země nebude dost úrodná, a strach, že bude úrodná příliš. Strach z přelidnění, a naopak, strach z nadprodukce. Nedokázali si představit, že by to na zemi mohlo dojít tak daleko, že například v Severní Americe farmář neposeče louku nebo neoseje pole a dostane za to od státu prémii, protože země obdělávaná moderními technickými prostředky dává obrovskou úrodu. Netušili, že Jižní Amerika, která dnes čítá sotva dvě stě miliónů obyvatel, by jich mohla uživit dvě miliardy. Ty pramatky a praotcové pouze věděli, že Bůh je jejich Stvořitel a také Stvořitel země. To jim stačilo. Proto rodokmen od Adama k Noé nám neříká nic jiného, než že jsou lidé plodní, že se rozmnožují, že naplňují zemi plozením synů a dcer. Jedním slovem: žijí a plní tak vůli svého Stvořitele.

Lidé žijí, ale lidé také umírají. Se stejnou jednotvárností se osmkrát po sobě opakuje: „I umřel.“ Adam, Mahalaleel, Matuzalém a kterýkoli jiný plodil syny a dcery, byl tak a tak stár a zemřel. Kdyby to osminásobné „i umřel“ bylo jedinou zvěstí této podivné kapitoly, nebyla by napsána nadarmo, zasloužila by si, abychom ji pozorně četli. Je to hlasité „memento mori“. Připomíná nám, že každý na této zemi je nejen počat, nejen se narodí, nejen žije, ale také zemře; že nejsou jen rodokmeny a křestní listy, ale také matrika zemřelých. A do té bude jednoho dne o každém z nás zapsáno: X. Y. plodil syny a dcery, byl tak a tak stár a zemřel. Hned na začátku nás Bůh učí, že si máme uvědomovat nevyhnutelnost smrti, abychom

zmoudřeli. Takže teď víme něco velmi důležitého: víme, že se na této zemi žije a že se tu umírá.

Dál čtete o tom, jak dlouho tito lidé žili. Uváděný věk deseti praotců se nám zdá neuvěřitelně vysoký. Pohybuje se mezi 365 a 969 roky. Jak si poradíme s těmito téměř astronomickými číselnými údaji? Odedávna docházelo k pokusům tento problém rozřešit. Nejsnazším řešením, po němž mnozí hned sahají, když něco v bibli přesahuje jejich obzor — je názor, že tu jde o básnickou nadsázku, kterou není třeba brát doslova. Už v prvních stoletích církve tvrdili někteří vykladači, že tyto „roky“ byly patrně kratší než naše, že šlo možná o čtvrtletí, ne-li dokonce jen o měsíce. Jiní zastávali názor, že se nejedná o délku života jednotlivců, ale celých rodů. Rody a rodiny mohou opravdu přetrvat staletí, existovat tisíc a více let.

Ale všechny tyto dobře míněné vykladačské pokusy nerespektují doslovné znění textu. Není možno popřít, že se tu mluví o letech. Ne v tom smyslu, že by tehdy trval lidský život neomezeně dlouho. Už tehdy byl vymezen, natolik vymezen, že žádný z praotců nepřekročil tisíci rok života, i když se někteří k této hranici těsně přiblížili. Ale „tisícovku“ nikdo neoslavoval. Zřejmě to byl podle boží vůle nepřekročitelný práh. Později stanovil Pán života a smrti ještě nižší věkovou hranici. Po potopě se pohybuje lidský věk mezi 100 a 200 lety. Když zemřel Abraham, bylo mu 175 let. Mojžíšovi bylo vyměřeno 120 let. Délka života nebyla tenkrát a není ani dnes výsledkem čiré náhody. Určila ji Stvořitelova vůle. Toto boží rozhodnutí vyhlašuje žalmista proslulými slovy: „Všech dnů let našich jest sedmdesát, aneb, jestli kdo silnější, osmdesát let, a i to, co jest nejzdařnějšího z nich, jest práce a bída, a když to pomine, hned odlétáme.“ Pro nás je sedmdesát či osmdesát let normální hranicí lidského věku, zatímco žalmista ji nepovažuje za nijak vysokou, ale výslovně za nízkou. Ta nízká hranice je všecko, nač si můžeme dělat dnes naději. Přitom tento „biblický věk“ je skrovný zbytek původně nesrovnatelně delšího života. Žalmista zná také důvod, proč lidé musí umírat tak brzy: „My zajisté hyneme od hněvu tvého a rozhořčením tvým jsme zděšení.“ Nad délkou našeho života leží stín smrti. „Odplata za hřích jest smrt.“

V této řadě praotců jsou zvláště zdůrazněni dva. Jedním z nich je Noé. Je jmenován naposled a jeho jméno má pozoruhodný význam. „Noé“ znamená „oddechnutí“, pocítí úlevu, ale může také znamenat:

útěcha, potěšení. Čtete, že když se Noé narodil, vyslovil jeho otec prorocký výrok: „Tento nám úlevu přinese od díla našeho, od těžké práce rukou našich, kterou máme se zemí, již zlořečil Hospodin.“ Nebylo by moudré, kdybychom praotcům záviděli jejich dlouhý život. Právě jsme slyšeli, jak namáhavý, vyloženě klopotný to byl život na zemi, které zlořečil Hospodin. Život nejen pod břemenem smrtelnosti, ale také pod břemenem hříchu. Přináší-li Noé do tohoto kletbou obtíženého života oddechnutí, úlevu, přichází-li jako utěšitel a potěšitel, co to může znamenat jiného než odpuštění hříchů, proměnu kletby v požehnání?

Podle Písma svatého není stárnutí nic zvlášť žádoucího. Kniha Kazatel mluví o „létech, o nichž řekneš: Nemám v nich zalíbení“ (Kaz 12,1). O praotci Izákově se říká, že zemřel „stár jsa a plný dnů“ (Gn 35,29). Také David „zestárnul a byl pln dnů“ (1Pa 23,1). Job zemřel „stár jsa a pln dnů“ (Jb 42,17). Dokonce i ten, od kterého bychom to nejméně čekali, apoštol Pavel, píše z vězení v epištole k Filipenským: „Z obou stran jsem váben: Mám touhu odejítí a býti s Kristem, což by bylo to nejlepší, ale pozůstatí v těle potřebnější jest pro vás.“ Také Pavel má tedy chvíle, kdy by se rád zbavil těla a odložil je. Zdržuje ho jen vědomí, že Kristus považuje za nutné, aby dále žil a pracoval. A pokud zde bude mít Kristus pro něho úkol, bude muset zůstat v těle. Ale každý den a každou hodinu, kdy ještě zůstává v těle, spoléhá Pavel na božího „Noé“, na úlevu odpuštění, na útěchu, které se mu dostává v životě i ve smrti, na smírce, který na kříži proměňuje kletbu v požehnání a svým malomyslným dětem a unaveným služebníkům říká: „Pojďte ke mně všickni, kdo nesete břímě zákona a vyčerpání jste,“ já jsem váš „Noé“, vaše oddechnutí, „já vám odpočinutí dám“.

Kromě jména Noémova je v rodokmenu praotců uvedeno ještě jedno význačné jméno: Enoch. Tím se dostáváme k nejtemnějšímu a zároveň k nejjasnějšímu místu celé kapitoly. K něčemu ještě nepochopitelnějšímu a ještě víc vzrušujícímu než Adamových 930 let. Také Enoch „plodil syny a dcery“. Také délka jeho života je omezená, dokonce je kratší než u jiných. Enoch do dožívá pouze 365 let, tolika let, kolik má rok dní. Praví se o něm, že „chodil stále s Bohem“. O žádném jiném z praotců nic takového neslyšíme. Znovu se opakuje: „Chodil stále s Bohem.“ A pak tajuplně: „A nebyl více, neboť vzal ho Bůh.“ Devětkrát se tvrdě a nelitostně konstatuje:

„I umřel.“ Jen u jednoho, u Enocha to chybí, u něho se nepřipomíná, že umřel. Enoch smí odejít, aniž by musel okusit smrti. Apoštol Pavel neskrývá touhu, že by chtěl být „přioděn“ novým životem, aniž by byl předtím smrtí „vysvěcen“ (2K 5,4). Toho se zřejmě dostalo Enochovi, který „chodil stále s Bohem“. Jinde Pavel píše, že až Pán znovu přijde, budou všichni věrní, kteří vytrvají až do konce, bez předchozí smrti přímo proměnění (1K 15,51). Tak byl k věčnému životu přímo proměněn i Enoch. V epištole k Židům je vypočteno osmnáct hrdinů víry, patří mezi ně také Enoch. Říká se o něm: „Vírou Enoch přenesen jest, aby neviděl smrti, a není nalezen, protože jej Bůh přenesl. Ještě dříve, než jest přenesen, svědectví měl, že se líbil Bohu. Bez víry pak nemožné jest líbiti se jemu; neboť přistupující k Bohu věřiti musí, že jest Bůh, a že těm, kteří ho hledají, odplatu dává“ (Žd 11,5—6). Člověku se až tají dech: „Enoch přenesen jest, aby neviděl smrti.“ Starozákonní Enoch tak ukazuje na toho, který jako první nebude jen přenesen, odňat smrti, ale sám ze smrti vyjde, vstane z mrtvých, na Krista. V něm vypadl z okovů smrti jeden článek. On je v železné bezvýjimečnosti, jejíž jméno je smrt, jediná výjimka, jediný rušitel neměnného řádu. Teprve Kristus „zlomí všechna pouta“. Ale už tady, u Enocha, vzhází nad zástupem mužů, plodících děti a umírajících, úsvit velikonoc, záře velikonočního vzkříšení.

Jeden můj známý, zdejší penzista, stál na zemské výstavě dlouho a zamyšleně před unikátním soustrojím zhotoveným ze šrotu a starého železa, z vyřazených tyčí, kolejnic, pák, šroubů a spirál. Soustrojí běží, hrmotí a rachotí, jde pravidelně jako hodiny, a přece nekoná žádnou práci. Běží naprázdno. Samoučelně. Myšlenky diváka se mimovolně vracejí k filmu o chovancích útulku pro přestárlé, který shlédl předtím na téže výstavě. Komentář přitom vypočítával: „Švýcarsko musí dnes živit a opatrovat tři sta tisíc zestárlých spoluobčanů. Za tolik a tolik let jich bude milión.“

Divákovi, který si uvědomuje, že sám je také penzista, je přitom těžko u srdce. Co je vlastně smyslem života? Aby konal své povinnosti, přitom stárnul a nakonec uslyšel, že ho ostatní musí živit? Odpověď, kterou nám dává dnešní kapitola, zní: Náš život je námaha a práce. Na prokleté zemi. Bůh nám však dal „Noé“, oddechnutí, útěchu, potěšení. Nejsme jen materiál, který se soustavně opotřebovává a nakonec se hodí jen do „starého železa“. Jsme boží stvo-

ření. Náš život je v božích rukou. On je Pán našeho stárnutí i naší mladosti. V jeho rukou je život i smrt. Věčnost a všechno, co přijde potom. Je oporou a obsahem života mladých lidí. A také starých lidí. Na tuto oporu i náplň života ukazuje muž Enoch z hlubin Starého zákona. Na Krista, který pro nás přemohl smrt. Amen

Pane Ježíši Kriste,
ty jsi miloval až do konce
a byl jsi poslušný až do smrti kříže.
Povolal jsi svou církev a uložil jsi jí,
aby sloužila nejmenším z tvých bratří.
Probud' i náš sbor, aby byl hotov
rozdávat lásku, kterou od tebe přijal.
Děkujeme ti, že se ve tvé církvi
vždy najdou pomocné a pečující ruce.
Děkujeme ti za sborové sestry a za diakonky,
za ošetřovatelky a pečovatelky,
a vůbec za všechny, kdo pomáhají svým bližním
z celého srdce a ze všech sil.
Požehnej službě každého sboru,
aby ti mnozí vzdávali díky
a aby tvá sláva mezi námi rostla.
Ty, který jsi s námi po všechny dny,
abys hledal a spasil, co bylo zahynulo,
ty, Panovníku, panuj,
Přemožiteli, přemáhej,
Králi, ujmí se vlády.
Amen

Bože Otče,
 který přebýváš v světle nepřístupitelném,
 v tomto adventním čase jsi nám blízko
 ve svém slovu a Duchu, v našem zpěvu a modlitbách.
 Prosíme tě teď za všechny,
 kteří dnes jdou do kostela.
 Učiň, aby byli ochotni
 tvé slovo přijmout a nechat na sebe působit,
 i když z něho mnohé nedovedeme pochopit.
 Dej, abychom přistupovali k tvému stolu s nadějí.
 Smiluj se také nad těmi, kdo zde s námi nejsou.
 Ty, který chceš, aby se všem lidem dostalo pomoci
 a aby přišli k poznání pravdy,
 dej, ať brzy přijde ten den,
 kdy už bratr bratra nebude muset učit.
 Dovol, abychom pak i my byli mezi těmi,
 kteří na tebe budou hledět tváří v tvář.
 Potom tě bude tvá církev
 spolu s anděly a se všemi svatými
 bez přestání slavit.
 A bude jeden pastýř a jedno stádce.
 Amen

Stalo se pak, když se počali množiti lidé na zemi a dcery se jim
 zrodily, že vidouce synové boží, že dcery lidské krásné jsou, brali
 sobě za ženy všechny ty, které si vyvolili. Pročež řekl Hospodin: Ne-
 bude se zaměstnávati duch můj s člověkem na věky, protože jest pou-
 hé tělo, a bude dnů jeho toliko sto a dvacet let. V těch dnech, ano i po-
 tom, obrové byli na zemi, neboť když vcházelí synové boží k dce-
 rám lidským, ony jim je rodily. To jsou ti hrdinové dávného věku,
 muži proslavení. Když viděl Hospodin, že člověk množí zlo na zemi
 a že každé dílo myšlení srdce jeho jest jen zlé po všecken čas, tu
 lítoual Hospodin, že učinil člověka, a bolest měl v srdci svém. Tedy
 řekl Hospodin: Vyhladím ze země člověka, kterého jsem stvořil, lidi
 i zvířata, hmyz i ptactvo nebeské, neboť líto mi jest, že jsem je učinil.
 Ale Noé našel milost před Hospodinem.

Toto jsou příběhy Noé: Noé jediný byl muž spravedlivý a zbož-
 ný ve své době, s Bohem ustavičně chodil Noé. Zplodil pak Noé tři
 syny: Sema, Chama a Jáfeta. Ale země byla porušena před tváří boží
 a naplněna byla země bezprávím. Viděl tedy Bůh zemi, a aj, porušena
 byla, neboť bylo porušilo všeliké tělo cestu svou na zemi. Proto řekl
 Bůh k Noé: Konec všelikého těla přichází přede mne, neboť naplně-
 na jest země bezprávím jeho; z té příčiny, hle, do zkázy je uvrhnu
 i se zemí. Učiň sobě archu ze dřeva gofer; příhrady uděláš v té arše
 a vymažeš ji uvnitř i zvenčí smolou. A na tento způsob uděláš ji:
 Tři sta loket bude délka té archy, padesát loket šířka její a třicet
 loket výška její. Loketní vikýř uděláš ve střechě archy a zavřeš jej,
 do boku archy vsadiš dveře a uděláš v ní spodní, střední a vrchní
 palubu. Já pak, aj, uvedu potopu vod na zemi, aby zahlazeno bylo
 pod nebem všeliké tělo, v němž jest duch života. Všecko, co jest na
 zemi, pomře. S tebou však ustavím smlouvu svou; a vejdeš do archy,
 ty i synové tvoji, žena tvá i ženy synů tvých s tebou. A ze všech
 živých tvorů všech druhů po dvou z každého uvedeš do archy, aby
 s tebou živí zachováni byli; samec a samice to budou. Z ptactva po-
 dle druhů jejich a ze zvířat podle druhu jejich, také ze všelikého
 zeměplazu podle druhu jejich po dvou z každého vejdu k tobě, aby
 živi zůstali. Ty pak naber s sebou rozličnou potravu, která se jísti
 může, a shromažď ji sobě, aby byla tobě a jim ku pokrmu. I učinil
 Noé všecko tak, jak mu přikázal Bůh; vsutku tak učinil.

Potom řekl Hospodin k Noé: Vejdi ty i všecka rodina tvá do archy,
 neboť jsem viděl, že ty jsi jediný spravedlivý přede mnou v pokolení

tomto. Ze všech zvířat čistých vezmeš s sebou sedm párů, samce a družku jeho, ale ze zvířat nečistých dva páry, samce a družku jeho. Též z ptactva nebeského sedm párů, samce a samičku, aby život potomstva pokračoval na tváři celé země. Neboť již po sedmi dnech já deštěm bítí budu zemi po čtyřicet dnů a čtyřicet nocí; a vyhladím z povrchu země veškeré tvorstvo, které jsem učinil. Tedy učinil Noé všecko tak, jak mu přikázal Hospodin.

Byl pak Noé v šesti stech letech, když ta potopa přišla na zemi. I vešel Noé a synové jeho i žena jeho i ženy synů jeho s ním do archy před vodami potopy. Také ze zvířat čistých i ze zvířat nečistých i z ptactva a ze všeho, co se hýbe na zemi, po páru vešli k Noé do archy samec a samice, tak jak byl přikázal Bůh Noé. Stalo se pak po sedmi dnech, že vody potopy přišly na zemi. Léta šestistého věku Noé, druhého měsíce, sedmnáctého dne téhož měsíce, v ten den protrženy jsou všechny prameny hlubiny veliké a průduchové nebeští otevřeni jsou. I byl příval na zemi po čtyřicet dnů a čtyřicet nocí. Právě toho dne vešel Noé, Sem a Chám a Jáfet, synové Noé, do archy, též žena Noé a tři ženy synů jeho s nimi. Oni i všeliký živočich podle druhu svého i všeliká zvířata podle druhů svých i všeliké ptactvo podle druhů svých, všelijací ptáci, všecko, co křídla má, vešli k Noé do archy, po páru ze všelikého těla, v němž jest duch života. A ti, co vešli, vešli jako samec a samice ze všelikého těla, tak jak byl přikázal jemu Bůh; i zavřel Hospodin za ním. A když byla potopa po čtyřicet dnů na zemi, tedy rozmnoženy jsou vody, až vyzdvihly archu, takže se vznesla ze země. Neboť rozmohly se vody a rozmnoženy jsou velmi nad zemí, i plula archa po vodách. A tak náramně rozmohly se vody nad zemí, že přikryty jsou všechny hory vysoké pod celým nebem, a vystoupily vody patnáct loket nad vrcholy hor. I pomřelo všeliké tělo, které se hýbe na zemi, jak z ptactva, tak ze zvířat a živočichů i z všelikého hmyzu, který se hemží po zemi, i každý člověk. Ze všeho, co bylo na suché zemi, zemřelo všecko, co mělo dech ducha života v chřípích svých. A tak vyhladil Bůh veškeré tvorstvo, které bylo na tváři země, od člověka až do zvířete, do zeměplazu a do ptactva nebeského; to všecko vyhlazeno bylo ze země a zanechán byl toliko Noé a ti, kteří s ním byli v arše. I rozmáhaly se vody nad zemí po sto a padesát dnů.

Rozpomenul se pak Bůh na Noé i na všechny živočichy a na všechna zvířata, která s ním byla v arše; pročež uvedl Bůh vítr na zemi, i za-

stavily se vody. A zavřeny jsou prameny hlubiny i průduchové nebeští a ustal příval z nebe. I navracely se vody z povrchu země, odcházejíce zpět; teprve po stu a padesáti dnech začaly klesat, takže spočinula archa sedmého měsíce, v sedmnáctý den toho měsíce na horách Ararat. A vody odcházely a klesaly až do desátého měsíce; prvního dne téhož měsíce ukázali se vrchové hor. I stalo se po čtyřiceti dnech, že otevřel Noé okno v arše, které byl udělal, a vypustil krkavce. Ten vylétal a zase se vracel, dokud nevyschly vody na zemi. Potom vypustil Noé holubici z archy, aby zvěděl, zda opadávají vody z povrchu země. Když holubice nenašla, kde by odpočinula noha její, navrátila se k němu do archy, neboť vody byly po celé zemi. On pak vztáhna ruku svou, vzal ji a vnesl k sobě do archy. A počkal ještě dalších sedm dní a opět vypustil holubici z archy. I přiletěla k němu holubice v čas večerní, a aj, list olivový utržený v ústech jejích. Tedy poznal Noé, že opadly vody z povrchu země. I čekal ještě dalších sedm dní a opět vypustil holubici, ale ta se nevrátila k němu více. I stalo se šestistého prvního léta, v první den měsíce prvního, že vyschly vody na zemi. I sňal Noé příkrov korábu a uzřel, že již osychá povrch země. Druhého pak měsíce, v dvacátý sedmý den téhož měsíce oschla země.

1. Mojžíšova 6,1—8,14

HLED NA ZAČÁTKU biblického příběhu o potopě světa narazíme na zvláštní zmínku o Bohu. Nepřehlédněme ji, je důležitá. Říká se tu: „Bolest měl v srdci svém.“ V dramatu Ernsta Barlacha „Potopa světa“ vznáší malomocný žebrák, který zoufale hledí na hrůzy, jež potopa nese s sebou, otázku: „Má Bůh vůbec srdce?“ A sám si odpovídá: „Nevěřím tomu.“ Bůh, který něco takového dopustí, nemůže mít srdce.

V bibli však čteme něco jiného: „Bolest měl v srdci svém.“ „Velice ho to trápilo“ (Curyšská bible). Biblický Bůh není ani neosobní idea, ani abstraktní pojem. Bůh pocituje ve svém nitru bolest. Bůh má srdce. Biblické vyprávění o potopě — v tom je jeho záměr a vlastní smysl — dává nahlédnout do božího nitra, do božího srdce, naplněného nevýslovnou bolestí. Lidé trpí. Zvířata trpí. Rostliny trpí. Všecko živé stvoření trpí. Ale kdybychom mohli utrpení všeho živého sečíst, byl by to jen nepatrný díl toho, co cítí nebeský Otec, když vidí své stvoření trpět. Nejtěžší břemeno utrpení při potopě nenese

ani rostlina ani zvíře ani člověk, ale Bůh. Bůh „má bolest v srdci svém“.

Hluboký boží zármutek nevyvolal teprve fyzický zánik jeho stvoření. Bůh trpí mnohem víc tím, co předchází. Hromadné smrti předchází hromadné odpadnutí od Boha. Bezbožnost božích dětí. Čas bezprostředně před potopou ukazuje, jak vypadá lidské pokolení bez Boha. Lidé jsou zkažení a suroví. Jsou prostopášní, zvrácení, bezuzdní. Mravní rozpad postupně zachvacuje manželství, rodinu, společnost. Násilí a bezpráví je na denním pořádku. Silný se chce vyžít. Běda slabému v té době.

Tyto neřesti bují v těle lidstva jako zhoubný nádor. Kainova vražda byla jeho odnoží. Další metastázu představuje pověstný Lámech, který hrozí, že se na bližním pomstí sedmasedmdesátkrát (Gn 4, 23—24). A bezprostředně před přívalem potopy se bezuzdnost a násilí ještě stupňují. Temná nárážka naznačuje, že si lidé začínají s neviditelnou mocí. Známe vyprávění z řeckých bájí, jak se bohové zasnubovali s lidmi. Z dětí, které vzejdou z takového spojení, se stávají hrdinové a zářné vzory, jako třeba obdivovaný silák Herakles. V bibli jsou však taková „smíšená manželství“ mezi lidmi a nadpozemskými silami pokládána za hříšné titánství, za hrozné rouhání, za urážlivou výzvu Bohu. Lidé, kteří v bezmezné zpupnosti překračují všechny meze, až se nakonec spojují s bohy, přivádějí na svět potomky podle toho. „Hrdiny dávného věku, muže proslavené.“ Jindy se jim říká obři. Ale také géniové síly, nadlidé, vůdcovské osobnosti.

Když se lidé odvrátili od Boha, přišla doba nadčlověka. „Země byla porušena a naplněna bezprávím.“ Kdyby k tomu Bůh jen přihlížel a připustil to, byla by potopa zbytečná. Takové národy a pokolení tak jako tak spějí pomalu, ale jistě ke zkáze. Samy pracují na svém rozkladu. Anglický filozof dějin Arnold Toynbee ve své knize „Běh světových dějin, růst a zánik kultur“ přesvědčivě dokazuje, že rozpad kultury začíná téměř vždy pýchou a velikáštvím jedné generace.

Situace pokolení před potopou je vážná. „Země byla porušena před tváří boží a naplněna byla země bezprávím. Viděl tedy Bůh zemi, a aj, porušena byla, neboť bylo porušeno všeliké tělo cestu svou na zemi.“ Země je porušena, zkažená — tak zní výsledek lékařské prohlídky. Beznadějně zkažená. Všecko tělo, všecko „maso“

je zkažené. Víme, že se zkaženým masem nejsou žádné žerty. Nemůžeme s ním udělat nic jiného, než je co nejrychleji vyhodit. Zkažené maso je škodlivé, jedovaté, páchne. Vypadá to, že Bůh za těchto okolností opravdu uvažuje o tom, že své stvoření zruší a své stvořitelské dílo zničí. „Konec všelikého těla přichází přede mne.“ Dvakrát je řečeno: „Litoval Hospodin, že učinil člověka.“ Může nás zrazit, že by Bůh něčeho litoval. Ale Bůh není pouhý pojem. Bůh má srdce. Proto nechce, aby lidé propadli pomalému a jistému rozkladu. Neprohlašuje svět za beznadějně shnilý, ale za nadějně zralý. Samozřejmě, zralý k soudu. Bůh má pro pacienta ještě naději. Proto se rozhodne pro operaci.

Zásah bude pochopitelně hluboký: „Vyhladím ze země člověka, kterého jsem stvořil.“ To sloveso vlastně zní: „smetu“. Neboť „bylo porušeno všeliké tělo cestu svou na zemi“. Proto pryč s ním. Nadešel jeho konec. Bude to však konec z božího rozhodnutí. Proto vzejde z tohoto konce začátek. Potopa světa nebyla jen přírodní katastrofou, jak se popravdě tvrdívá, ale především božím soudem, akcí Boha Stvořitele. A nepracovala přitom jen boží ruka, ale také boží srdce. Potopou světa hledíme do jeho srdce.

Mnohem později se tentýž Bůh rozhodl pro zcela jiný zásah: „Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi.“ Bůh vzal na sebe naše tělo, vstoupil do našeho zkaženého, škodlivého, páchnoucího masa. Vánoční píseň nad tím žasne: „Bůh přišel v těle. / Před tajemstvím tím zmlknou ústa.“ Stojíme před nejniternějším tajemstvím božího srdce. Jeho starost o nás lidi jej nakonec vede k tomu, že se slovo stává tělem. Potopa tedy představuje záhubu a zároveň záchranu. Je to soud a zároveň milost. Konec a zároveň začátek. Protože Bůh má srdce. Protože Bohem je Bůh.

Konečně přichází na scénu Noé. Kdo je to Noé? Co bych za to dal, kdybych to věděl. Noé patří k nejzáhadnějším postavám v božím království. Ježíš ho zmiňuje: „A co se dalo za dnů Noé, to bude i při příchodu Syna člověka. Neboť jako za dnů těch před potopou žrali a pili, ženili se a vdávaly se, až do toho dne, kdy Noé vešel do kórábu, a nevěděli, až přišla potopa a zachvátila všecky; to bude i při příchodu Syna člověka“ (Mt 24,37—39). Pozorujeme-li současnost a myslíme-li na budoucnost našeho pokolení, přichází nám jméno Noé stále častěji na mysl, stále naléhavěji se nám připomíná událost biblické potopy. Nejsme sami, i mnohým jiným se tak děje. Slyšel

jsem, že jeden městský činitel zahájil schůzi slovy: „Pánové, člověk na odpovědném místě si dnes připadá jako za přívalu potopy — snažíme se plavat a to nás drží nad vodou.“ Mladý dramatik Hugo Loetscher napsal divadelní hru s názvem „Noé“; v záhlaví prvního aktu čteme: „Archa přináší Mezopotámii konjunkturu.“ A jiný moderní umělec, hudební skladatel Willy Burkhard, nazval své dílo: „Potopa světa“. Noé se stává klíčovou postavou dnešní doby.

V celém příběhu o potopě neuslyšíme ani jedině slovo z úst Noé. Mluví jen Bůh. On jediný má slovo. Přikáže postavit loď Ne však na vodě, nýbrž na suché zemi. Bláhový nápad! Ale Noé uposlechne a staví loď na suché zemi. Neodmlouvá, na nic se neptá. Záhadný Noé uposlechne bez jediného slova.

Pak mu Bůh poroučí vstoupit do archy a vzít s sebou manželku, tři syny, jejich manželky a po páru z každého zvířecího druhu. Nikde žádná voda. Pro okolí to musela být podivná: Loď bláznů! A Noé zase beze slova uposlechne. „A činil Noé všechno tak, jak mu přikázal Hospodin.“

„I zavřel Hospodin za ním.“ Dobře si toho všimněme. Noé nemá klíč od archy, nýbrž Bůh. Noé je teď vydán na milost a nemilost božím rukám. A jako Bůh stanovil, kdy má vejít do archy, tak také potom určuje, kdy ji má opustit: „I mluvil Bůh k Noé, řka: Vyjdi z archy, ty i žena tvá a synové tvoji i ženy synů tvých s tebou“ (Gn 8,15—16). A Noé opět uposlechne beze slova. Jako by byl němý.

Neubráníme se otázce, proč si Bůh vybral právě Noé. Proč se rozhodl zachránit ze všech lidí jen Noé a jeho rodinu, těchto osm duší? Musíme hned předem říci, že to bylo rozhodnutí naprosto jednostranné, že přišlo shůry, z boží strany. Noé na něm nemá žádný podíl. Naše přirovnání k chirurgickému zákroku právě tady velmi kulhá. Když chirurg odebírá člověku ledvinu, plicní lalok nebo část žaludku, odděluje to, co je zachváčeno chorobou a ponechává zdravé. Noé však nebyl uprostřed nemocných vrstevníků jediný zdravý, jediný, kdo by nebyl na boží zemi pacientem. Také Noé a jeho rodina, vlastně Noé především, potřebují lékaře. Jejich záchrana není jejich zásluhou.

Čteme tu, že Noé něco našel, že se stal šťastným nálezcem. A co našel? Můžeme to vyjádřit prostonárodním úslovím: „Slepý kohout našel perlu.“ „Ale Noé našel milost před Hospodinem.“ Jedině tato okolnost je důvodem, proč byl Noé se svou rodinou zachráněn. „Na-

šel milost před Hospodinem.“ Tato „milost před Hospodinem“ se projevila již při jeho narození. Tehdy nad ním jeho otec prohlásil: „Tento nám úlevu přinese od díla našeho, od těžké práce rukou našich, kterou máme se zemí, jíž zlořečil Hospodin“ (Gn 5,29). A Noé vskutku splnil, co se od něho čekalo; počíná si jako ten, kdo našel milost, ustavičně chodí s Bohem a je poslušný. Protože se mu dostalo milosti od Hospodina, může o něm být řečeno: „Noé jediný byl muž spravedlivý a zbožný ve své době, s Bohem ustavičně chodil Noé.“

I když tedy nevíme, proč Bůh zachránil právě tohoto člověka a jeho rodinu, víme zato přesně, proč je zachránil. Smyslem a účelem všeho božského jednání není nic menšího než záchrana lidského pokolení. A záhadný a poslušný Noé je nástrojem této záchrany, nástrojem v božích rukou. Výhradně v božích rukou. V babylónské báji o potopě se říká, že zachránění zanesli do archy především všechno své stříbro a zlato. O Noé neslyšíme nic takového. Noé je nástrojem záchrany, nástrojem milosti, nástrojem nového začátku po vykonaném soudu.

Nevíme také, co si Noé v průběhu příprav a během potopy myslí a co prožívá. V jednom holandském historickém muzeu jsem kdysi viděl obraz potopy světa od starého mistra. Zobrazuje archu plovoucí po stoupající hladině, obklopenou volajícími o pomoc, tonoucími a již utonulými. Na přední palubě klečí Noé a má sepjaté ruce. Vroucnou přímlyvnou modlitbou zápasí před Bohem o ty, kdo hynou. Je to jistě pěkná myšlenka, ale v bibli nic takového není. Skutečně nevíme, co se v tom člověku odehrávalo.

Teprve na konci příběhu některé projevy nepřímou prozrazují jeho vnitřní rozpoložení. Noé zřejmě touží po konci potopy a vyhlíží jej. V této situaci použije, jak to dělávali staří mořeplavci, ptáků jako kompasu. Mají mu pomoci zjistit, o kolik již vody poklesly. Již dny a týdny žije v úzkosti. Tvorové, kteří jsou s ním zavřeni v arše, jsou na tom stejně jako on; tento jejich stav popisuje Pavel v epištole k Římanům: „Víme, že všechno stvoření spolu lká a toužebně očekává, že vysvobozeno bude“ (Ř 8,19nn).

Nedokážeme si představit a tím méně spoluprožívat, co pocítil Noé a s ním ostatní čekající a doufající, když konečně holubice při svém návratu přinesla utržený olivový list jako první znamení záchrany. Holubice s olivovou ratolestí. V budově Organizace spoje-

ných národů v New Yorku, impozantním společném díle všech členských států, není nikde žádný náboženský symbol. Pouze na jednom nástěnném koberci, který věnoval král z Přední Asie, je vetkána sůra z koránu. Ale se slovem bible se tam návštěvník nesetká. Zato visí na zdi velký obraz a na něm holubice s olivovou ratolestí. Na tomto znamení touhy a naděje se zřejmě — při vší rozdílnosti světového názoru — dokázaly členské státy sjednotit.

Ale přicházejí další otázky. První: Stalo se to všechno přesně tak? Některé nesrovnalosti v těchto kapitolách ukazují, že jsou tu zpracovány dvě různé zprávy. Jedna říká, že potopa trvala jednašedesát dní, druhá mluví o roce a deseti dnech. Nechávám obě zprávy vedle sebe a nadále věřím, že potopa byla a že k záchraně Noé došlo, a to pro dobro celého lidského pokolení. Všecky nesrovnalosti a potíže s textem se vyřeší, až naše vědomosti a dohady přestanou být kusé.

Další otázka je stejně palčivá, ne-li ještě palčivější. Týká se přítomnosti a budoucnosti. Jestliže mohl Bůh něco takového učinit v minulosti, nemohl by to opakovat dnes nebo zítra? Nemuselo by to být navlas stejné. Tentokrát by Bůh nemusel použít vody. Mohl by to být například oheň — nebo atomová válka. Taková otázka se dnes vnucuje každému školákovi, dokonce každému prvňáčkovi, který se dívá na televizi. Dnešní člověk od narození slyší o možnosti celosvětové, ne-li kosmické katastrofy. Něco se chystá. Něco visí ve vzduchu. Všichni to cítíme. Stoupá to jako voda při povodni. Narůstá ve dne v noci. Je to nádor v těle lidstva? Nevíme, co to je. Jen cítíme, že jsme stále více ohroženi. „Pánové, člověk na odpovědném místě si dnes připadá jako za přívalu potopy — snažíme se plavat a to nás drží nad vodou.“

„Snažíme se plavat.“ Takový pocit má současný člověk. Můžeme se přitom utopit. Utopit se v množství denně přibývajících pracovních povinností. V záplavě papíru. V rostoucí nuditě. V penězích. Na hladině se vznášejí četné blahobytné mrtvoly a naplňují vzduch hnilobným zápachem. A to není zdaleka všechno, jak nám ukáže příští kapitola.

Dnešní člověk nepřihlíží k té hrozivé situaci trpně. Dnem i nocí přemýšlí, jak by se před přicházející nebezpečnou budoucností ochránil. Celou duší, celou myslí a všemi silami usiluje člověk našeho století o jedno: o jistotu. Jak bude voda dále stoupat, bude stále víc platit: „Zachraň se, kdo můžeš.“ Stavba archy se stává pří-

kazem dne. Jeden ji staví ze dřeva. Druhý z betonu. Třetí z ocele. Jeden si staví archu na okraji města v podobě domku pro klidnou penzi. Další v horách, co nejvíc z dostřelu. Nejvhodnější by byl osamělý ostrov, někde daleko v oceánu. Stavíme na zemi i pod zemí. Celá Evropa se proměnila v jediné staveniště. Stali jsme se pokolením stavitelů archy ve velkém stylu. Jen málo lidí nezachvátila tato horečka. Stavíme a investujeme a nebere to konce, protože za veškerým úsilím stojí mrazivý strach.

Stavíme archy. Ale jinak než Noé. Nestavíme je pro záchranu lidstva, ale abychom my osobně unikli tomu, co se blíží. Nestavíme je na boží příkaz, ale abychom se zajistili proti božím soudům. Urychleně stavíme své soukromé archy a usínáme klidně teprve tehdy, když máme klíče od nich spolehlivě v rukou. Ale Noé neměl od archy klíč, ten měl v rukou Bůh. Stavíme archy jako ti Babylóňané, kteří do nich nejdříve zanesli své stříbro a zlato.

Naštěstí smíme věřit, že Noé staví i dnes. Potichu. Na boží příkaz. Staví skutečnou záchranou archu. I tentokrát jsou boží stavitelé v očích současníků podiviny a blázny. Jak dnes vypadá stavba biblické archy, dovidáme se z dopisu, který přinesla pošta minulý týden. Píše ho vedoucí díla křesťanské služby jako adventní pozdrav přátelům a spolupracovníkům. Zní:

„Pokoj vám! Posílám vám na počátku nového církevního roku tento pozdrav, který na Ježíšův příkaz přinášeli jeho apoštolové do příbytků v Galileji. Nechci vás tím konejšit, ale chtěl bych, abyste věděli: I dnes je vám dána možnost, abyste byli zachráněni a zachováni v boží arše, obklopeni jeho mocí a milosrdenstvím. I dnes! Není znamením naší doby, že ubývá pevné půdy, že nás spojuje potopa duchovního, duševního a tělesného strádání? Pokoj vám! To znamená: Nemusíte žít ve strachu. Smíte doufat v zázrak záchrany.“

Kdo věří a miluje, smí mít naději. Naděje v zázrak záchrany není bláznovstvím, protože je při potopě světa o Bohu řečeno: „Bolest měl v srdci svém.“ Amen

Bože, Otče svatý,
dal jsi nám nahlédnout
do svého nepochopitelného jednání
a do svého srdce.
Pečuješ o nás,

protože ty jsi láska,
i když nás trestáš.
Ty, Bože, zůstáváš tentýž
i dnes i v budoucnosti.
Děkujeme ti,
že nemusíme mít strach před tím,
co přijde a o čem víš jen ty sám.
I soud je ve tvých rukou.
Nauč nás, abychom viděli budoucnost v tomto světle.
Probud' v našem ustrašeném pokolení
nadějnou touhu po spáse,
kterou jsi učinil skutečností ve svém Synu.
Nauč nás správně rozpoznat znamení času.
Otče, pomoz nám stavět archy víry,
archy lásky,
archy naděje.
Smiluj se nad bílými i černými bratry
a veď je ke vzájemné úctě a lásce.
Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Posiluj svůj lid, aby vytrval až do konce.
Ty nikdy nepřestaneš
zázračně zachovávat a zachraňovat.
Buduješ své království
a uskutečníš je přes všechny překážky.
Dovol nám, abychom v tebe doufali,
stáli ve tvých službách
a pracovali, dokud je ještě den.
Pro milosrdenství Kristovo
dej nám nalézt milost,
jako ji našel Noé.
Amen

SMLOUVA

Bože Otče,
dopřál jsi své církvi,
aby mohla slavit advent a vánoce.
Požehnal jsi nám svým Slovem.
Posilnil jsi lačné u svého stolu.
Vedl jsi naše první kroky do nového roku.
Stojíme teď před tebou,
protože chceš v tom dobrém díle, které jsi v nás započal,
pokračovat a dokončit je.
Dej nám víru, že nám odpouštíš minulé provinění,
naději, že při nás budeš stát v budoucích pracích a úkolech,
a pro každý nový den tohoto roku nám dej dostatek lásky.
Posilni především ty z nás,
kteří jsou vyčerpaní, bezradní a smutní.
Ty dáváš unaveným novou svěžest
a nemooucím novou sílu.
Podepři nás, abychom vytrvali až do konce.
Dej, abychom neztratili z očí vytčený cíl.
Drž nás pevně ve své věrné ruce,
až přijde den, kdy tě budeme na věky chválit
v tvé slávě.
Amen

I mluvil Bůh k Noé, řka: Vyjdi z archy, ty i žena tvá a synové tvoji i ženy synů tvých s tebou. Všecky živočichy, kteří jsou s tebou ze všelikého těla, jak z ptactva tak ze zvířat a všelikého zeměplazu, který se hýbe na zemi, vyveď s sebou, ať se hemží po zemi a rozplouží se a množí se na zemi. I vyšel Noé a synové jeho i žena jeho a ženy synů jeho s ním; každý živočich, každý zeměplaz a všecko ptactvo, všecko, co se hýbe na zemi, po čeledích svých vyšlo z korbů. Tedy postavil Noé oltář Hospodinu a vzav ze všech zvířat čistých i ze všeho ptactva čistého, obětoval zápaly na tom oltáři. I přivoněl Hospodin k vůni té příjemné a řekl Hospodin v srdci svém: Nebudu více zlořečiti zemi pro člověka, protože dílo srdce lidského zlé jest od mladosti jeho, aniž budu více bít všecko, co živo jest, jako jsem učinil. Dokavad země trvati bude, setí a žeň, studeno a horko, léto a zima, den také a noc nepřestanou.

A tak Bůh požehnal Noé i synům jeho a řekl jim: Plodte a rozmnožujte se a naplňte zemi. Strach a hrůza z vás padni na všelikou zvěř zemskou a na všecko ptactvo nebeské. Všecko, co se hýbe a jest živo, bude vám ku pokrmu; jako bylinu zelenou dal jsem vám to všecko. Toliko maso s krví jeho, v níž jest život jeho, nebudete jísti. Také prolitou krev vaši, v níž jest život váš, pomstou stíhati budu; budu pro ni stíhati každého živého tvora a každého člověka, ano i každého jeho bratra pomstou stíhati budu za smrt člověka. Kdo prolíje krev člověka, skrze člověka prolita bude krev jeho; neboť k obrazu svému učinil Bůh člověka. Vy pak plodte a množte se; v hojnosti se rozplodte na zemi a rozmnožení buďte na ní.

I mluvil Bůh k Noé a synům jeho s ním, řka: Já zajisté ustanovuji smlouvu svou s vámi i s potomstvem vaším po vás a se všelikým živým tvorem, který jest s vámi, z ptactva, ze zvířat a ze všech živočichů zemských, kteří jsou s vámi, ode všech, kteří vyšli z archy, až po všelikou zvěř zemskou. Ustanovuji tedy smlouvu svou s vámi, že nebude vyhlazeno více všeliké tělo vodami potopy, aniž bude více potopa ke zkáze země. I řekl Bůh: Toto bude znamení smlouvy, kterou uzavírám mezi mnou a vámi a každým živým tvorem, který jest s vámi, po všecka pokolení. Duha svou dávám na oblak a bude na znamení smlouvy mezi mnou a zemí. Kdykoli rozestřu oblak nad zemí a ukáže se duha na oblaku, rozpomenu se na smlouvu svou, která jest mezi mnou a vámi, a každým živým tvorem ze všelikého těla, a nebudou více vody k potopě ke zkáze všelikého těla. Když

bude duha ta na oblaku, popatřím na ni, abych se rozpomenul na smlouvu věčnou mezi Bohem a každým živým tvorem ze všelikého těla, které jest na zemi. I řekl Bůh k Noé: To jest znamení smlouvy, kterou jsem ustanovil mezi sebou a všelikým tělem, které jest na zemi. A synové Noé, kteří vyšli z archy, byli: Sem, Cham a Jáfet; Cham pak byl otec Kanánův. Tito tři jsou synové Noé a jimi zabydlena byla celá země.

I začal Noé, rolník, vysazovati vlnice. A pil víno a v opojení obnažil se uprostřed stanu svého. Tu Cham, otec Kanánův, spatřil nahotu otce svého a venku to pověděl bratřím svým. Tedy vzali Sem a Jáfet plášť, který oba položili na ramena svá, a jdouce pozpátku, zakryli nahotu otce svého; tváře pak jejich byly odvráceny a nahotu otce svého neviděli. Když se Noé probral z vína svého, zvěděl, co mu učinil syn jeho mladší. I řekl: Zlořečený Kanán, služebník služebníků bude bratřím svým. Řekl také: Požehnán buď od Hospodina, Boha mého, Sem, a buď Kanán služebníkem jeho. Rozšíř Bůh milostivě Jáfeta, aby bydlil v stanech Semových, a buď Kanán služebníkem jeho. Živ pak byl Noé po potopě tři sta a padesát let. I bylo všech dnů Noé devět set a padesát let, i umřel.

1. Mojžíšova 8,15—9,29

„I MLUVIL BŮH K NOÉ.“ Noé nemluví ani teď. Slovo má opět Bůh. Noé není na jeho slova odkázán o nic méně než před dobou soudu a v době soudu. Kdyby se teď, po veliké potopě, Bůh odmlčel, byli by Noé a jeho rodina s ním bezmezně opuštěni, nepředstavitelně sami. Ostatně, upřímně řečeno — představovali jsme si konec potopy a následující nový začátek po mnohé stránce jinak. Ale neměli bychom se příliš divit. Při čtení bible musíme být vždycky připraveni na překvapení. Známé pořekadlo říká: „Zaprvé to dopadne jinak, zadruhé než si myslíme.“ Jestli to někdy platí, pak tedy zde. Zdá se, že i sám Noé si to představoval jinak, než jak to potom dopadlo. Za svého pobytu v arše jistě myslel na den vysvobození, toužil po něm. A ten den konečně přišel. Noé má zase pevnou půdu pod nohama. Zase stojí na zemi. Je však půda pod jeho nohama opravdu tak pevná? Noé samozřejmě váhá udělat první krok. Archa byla jeho útočištěm. A jak to vypadá venku, na zemi? Bůh musí rozpačitému pomoci, musí přikázat: „Vyjdi z archy!“ Teď vyjdi!

I my to dobře známe. Neradi opouštíme bezpečná místa. Rodný dům, známé pracoviště, byt ve staré čtvrti, kde jsme prožili mnoho

let. Myslím, že někteří z nás odcházejí dokonce i z kostela se smíšenými pocity. Kostel není nadarmo přirovnáván k arše. Scházíme se zde a můžeme své problémy, soukromé i veřejné, postavit pod ochranu a do světla božího slova. Můžeme tu předkládat Bohu své modlitby, prosby, přímlyvy a díky. Je nám dobře ve společenství a v boží přítomnosti. A pak, po hodině, se máme rozejít a jít každý svou cestou. Vyjít z archy do svého podkroví nebo do komfortního bytu, kde si třeba i mezi vlastními lidmi budeme připadat cizí a nepochopení. Z archy ven do světa, kde můžeme přijít všelijak k úrazu. Za takových okolností bychom nejraději zůstali uvnitř. Bůh však přikazuje: „Vyjdi z archy!“ Archy a kostely jsou zde k tomu, abychom je v pravý čas vyhledali a pak zase opustili. „Jděte do celého světa.“ „I mluvil Bůh k Noé, řka: Vyjdi z archy, ty i žena tvá a synové tvoji i ženy synů tvých s tebou.“

Odchod z archy je popisován nápadně obsírně. Noé vychází se svou ženou, se svými syny, s ženami svých synů, a také se všemi zvířaty, s ptactvem a se všelikým zeměplazem, který se hýbe na zemi. Vypadá to jako průvod. Jako bohoslužebný úkon. Jako podivné, víc než podivné procesí. Na počínání tohoto muže je od samého začátku a také nyní patrná hluboká opravdovost, příznačná pro lidi, kteří se oprostili od všech věcí, oprostili se i od ohledu na sebe sama a cele se soustředili na uloženou službu. Jen porovnejme chování Noé po jeho zázračné záchraně s reakcí jednoho venkovského živnostníka, který jen o vlasek unikl smrti. Mezi vánocemi a Novým rokem jel do sousední vsí a najednou ztratil za volantem vědomí. Na nepřehledné frekventované silnici ujel několik desítek metrů po levé straně podél hlubokého srázu. Pak se přece probral a v poslední chvíli se mu podařilo strhnout volant. Jen zázrakem byl zachráněn. Nepochybný boží zásah na něho tak zapůsobil, že v následujících dnech a týdnech každému, koho potkal, a každému, s kým telefonoval, vyprávěl o svém zázračném zachránění. Pochopitelně. Ale srovnajme, jak věcně, skoro úředně po své záchraně jedná Noé.

Před potopou mu Bůh rozkázal, aby s sebou vzal do archy od některých zvířat víc než jeden pár, nutný k potomnímu rozmnožení. Sotva Noé opustil archu, začíná snášet kameny, aby z nich postavil oltář Hospodinu a na něm z těchto přespočetných zvířat a ptáků obětoval. Tak, jak to Bůh nařídil. I tato oběť se děje jako dosud všechno s mlčenlivou důstojností. „I přivoněl Hospodin k vůni té pří-

jemné.“ Kalvín k tomu poznamenává: „Spálené maso a vnitřnosti ohavně páchnou. Co je však zde Bohu milé a co se mu líbí, je obět-níkova poslušnost.“

A pak následují další překvapení. Dalo by se očekávat, že lidé po potopě světa, očištění božím soudem, budou zase jako první lidé v ráji, jako Adam před pádem. Že země po potopě bude dokonale očištěná. „Nádherná jako v první den“. Ale i v tomto případě je to „zaprvé jinak a zadruhé než si myslíme“. Ozve se boží slovo, které bychom po potopě nečekali. „Dílo srdce lidského zlé jest od mladosti jeho.“ Je to pro nás pořádné zklamání. To má být všechno? Nikoli, ještě toto: „I mluvil Bůh k Noé.“ Bůh přinejmenším nemlčí. Dejme pozor, co Bůh mluví k Noé: „Já zajisté ustanovuji smlouvu svou s vámi i s potomstvem vaším po vás.“

Obzor se vyjasňuje. Bůh sice zjišťuje, že člověk zůstal hříšníkem, že se v tomto směru nic nezměnilo, ale to není všechno. Pospíší si dodat: „Já zajisté ustanovuji smlouvu svou s vámi.“ Neznamená to nic menšího, než že se Bůh rozhodl nadále zachovat svůj obraz v člověku, k němuž ho stvořil. Proto prohlašuje tohoto člověka, třebaže je zlý od mladosti své, za hodna smlouvy. „Já zajisté ustanovuji“ — ačkoli vím, jací jste — „smlouvu svou s vámi.“ Obraz boží v člověku nemá zaniknout. Bůh to tak chce, chce s tímto obrazem ustanovit smlouvu. Je to vskutku podivuhodné. Proto: „zajisté!“

„Smlouva“ není ovšem totéž co úmluva, dohoda. Dohoda se uzavírá mezi dvěma partnery, jimž z ní vyplývají stejná práva i povinnosti. Každý z nich se k něčemu zavazuje, každý stanoví své podmínky. Ale „smlouva“, kterou Bůh uzavírá s lidmi po potopě, je jednostranný boží dar, nabídnutá boží milost. Bůh, v něhož věříme, chce nám být Bohem smlouvy. Prohlašuje nás za své smluvní partnery. Nás! Svou smlouvu, uzavřenou s Noé, obnoví s Abrahamem, později s Mojžíšem, potvrdí ji Davidovi, až nakonec přijde Kristus, Pán nové smlouvy, Nového zákona.

Obsah této smlouvy je takový, že posiluje naši důvěru. Potřebujeme to. Důvěra nás všech v budoucnost planety, kterou obýváme, je značně podlomena. Posledně jsme slyšeli, že mohou přijít nové potopy jako soud nad světem. Potopa ohně, potopa atomové války nebo jiných ničivých sil, které si dnes ani neumíme představit. Ale z boží smlouvy k nám zaznívá nadějně, osvobozující slovo: „Nebudu více bít všechno, co živo jest, jako jsem učinil. — Ustanovuji tedy smlou-

vu svou s vámi, že nebude vyhlazeno více všeliké tělo vodami potopy, aniž bude více potopa ke zkáze země.“

Potopa, k níž došlo za dnů Noé, záhuba všeho stvoření až na několik málo jedinců, má zůstat ojedinělá. Soud v takovém rozsahu nemá už nikdy přijít. Bůh to slibuje novou smlouvou, danou po první velké potopě. Přiznejme, že tento boží slib nás naplňuje větší jistotou než ujišťování atomových stratégů, že lidstvo přece nebude tak pošetilé, aby se pustilo do jaderné války. Lidstvo — a nebude tak pošetilé! Vždyť dílo srdce lidského zlé jest od mladosti jeho. Jak by neměli být lidé schopni — přes všecko odvolávání na rozum — dopustit se největší pošetilství všech věků a rozpoutat atomovou válku! Profesor Kretschmer připomíná, že jsou mezi lidmi „psychopatictí jedinci, kteří se v době míru chovají normálně a v době války dokáží dělat nejhroznější věci“. Ostatně, jednou z příčin první světové války byla právě lehkomyšlnost a neodpovědnost tehdejších státníků. Zakládáme proto svou důvěru v budoucnost lidského pokolení raději na božím slibu než na lidské rozvážnosti. Ano, ještě přijdou soudy. Nakonec soud poslední. A předtím nastane velké soužení, porodní bolesti božího království. Ale nebude se už opakovat soud v rozsahu biblické potopy. Od toho osudného dne, kdy se národy světa rozhodly vyzbrojit se jadernými zbraněmi, nás tento boží slib vede k odvaze bez ustání prosit: „Zabraň všemu, co vede k atomové válce.“ Můžeme vzít Boha za slovo. Připomenout mu, že řekl: „Nebude více potopa ke zkáze země.“

Tímtež směrem se ubírá i druhé zaslíbení, kterého se nám dostalo od našeho Boha smlouvy: „Dokavad země trvati bude, setí a žeň, studeno a horko, léto a zima, den také a noc nepřestanou.“ Bůh stanovil určitý rytmus přírodního dění — a to se zřetelem na člověka, k jeho dobru. Lidé v dnešním vysoce technizovaném světě jsou schopni počasí nejen předvídat, ale do jisté míry je ovlivňovat. Pro některá místa svého pobytu dovedou vytvořit umělé klima pomocí klimatizačního zařízení. Stvořitel nám umožnil a dovolil, abychom si počasí přizpůsobovali a ovládali.

Ale ne každá technická vymoženost je vždycky dobrá a vítaná. „Den a noc“ — jak ďábelskou věc jsme udělali z tohoto božího daru! „Den a noc“ — ach ty naše ubohé nervy, ach ty ubohé nervy našich dětí a vnuků! Ptám se s plnou vážností: je dobré měnit technickými prostředky den v noc a noc v den? Je to veliký pokrok, že si

dnes už rozmýšlíme oslavovat kdekteré vítězství techniky nad přírodou. Začínáme čím dál víc zjišťovat, že se v takových vymoženostech často skrývá čertovo kopýtko, o němž jsme předem neměli zdání. To neznámá, že bychom směli a chtěli zpátečnický ztracovat vládu člověka nad božím stvořením, kterou mu Bůh výslovně uložil a svěřil. Je však namístě, abychom byli ostražití. Má-li boží zaslíbení zůstat dobrodiním a nemá-li se změnit v trápení, musíme si počínat odpovědně a opatrně. „Nerozbij to, uvnitř je štěstí.“ Pěkné i špatné počasí je boží dar a jakékoli počasí je lepší než žádné. I nepříznivé a nevydařené roční období je boží dar a je vždycky lepší než žádné roční období. Podnebí, třeba drsné, je a vždycky bude víc než klimatizační zařízení. „Dokavad země trvati bude, setí a žeň, studeno a horko, léto a zima, den také a noc nepřestanou.“

Je tu ještě třetí ustanovení smlouvy. Třetí boží slib a třetí boží dar. Týká se lidského života. Člověk smí ke své obživě usmrcovat zvířata. Pouze s jedním omezením: Krvavé, dosud živé maso člověk jíst nesmí. „Toliko maso s krví jeho, v níž jest život jeho, nebude jísti.“ Mimo jiné má být toto nařízení zábranou proti zvířeckosti, která v člověku stále cihá. Ale kromě této výjimky smí člověk zabít zvíře, aby mu bylo potravou. Zvíře však člověka zabít nesmí. To je mu v boží smlouvě výslovně zapovězeno. Odtud pochází ustanovení v Mojžíšově zákoně, že býk, který zabije muže nebo ženu, má být ukamenován (Ex 21,28nn).

Především však člověk nesmí zabít svého bližního. Důležité je odůvodnění tohoto zákazu: „Neboť k obrazu svému učinil Bůh člověka.“ V člověku je boží obraz. Kdo sáhne na člověka, sahá na boží obraz. A také ten, kdo „sáhne sám na sebe“ — kdo sám ukončí svůj život, odhazuje boží obraz. V tomto doslovném i v širším smyslu je lidský život před Bohem svatý. Bůh vynakládá všechny síly, aby byl ohroženému životu ochranou. Tak doslova a skutečně „on nemoci naše vzal a bolesti naše vlastní on nesl“. A nezůstává přitom, že se staví za nás a vedle nás, nakonec se staví přímo na naše místo. Říká to vánoční zvěst: Bůh se stal člověkem.

A ještě je tu něco, jednak něco krásného, a vedle toho něco, co vzbuzuje pohoršení. Začneme s tím pohoršujícím. Vidět Noé po tom všem, co jsme spatřili a slyšeli, jak se zpitý do bezvědomí ocitá v ponížení a nevážnosti, je nesmírně trapné. Myslím, že mnozí vychovatelé mládeže a zejména učitelky nedělní školy by si přáli, aby

tato příhoda v bibli nebyla. Ale ona v ní je, a Bůh dobře ví, proč v ní má být. My lidé máme totiž podnes notorický sklon člověka zbožňovat a svatořečit. Ale boží slovo je v tomto směru zvláště bdělé. Jakmile se někde objeví svatozář, boží slovo zasáhne. Tak tomu je s Abrahamem, s Jákobem, s Davidem i s Petrem. A právě tak teď s Noé. Neúprosně je jim stržena nebezpečná svatozář, až se nám to možná zdá být nepietní, ne-li rouhavé. Ale i ten „nejsvětější“ žije jen z milosti. Každý, kdo nosí lidskou podobu, žije z odpuštění hříchů. Také Noé, jemuž se musela přihodit ta nechutná věc, že se zpil do bezvědomí, choval se nedůstojně a byl svým nejbližším k pohoršení. I Noé je živ z odpuštění. A Bůh mu je neodpírá. Použije si ho i dál, podobně jako Pavla a Petra po jejich pádu. Bůh potřebuje jeho službu pro další prorocké slovo a čin. Takový je smysl této nanejvýš trapné příhody. Neponechává nám v církvi ani nejmenší možnost zachovat si byť jen zlomek samospravedlnosti. A zároveň nás zve, abychom přijali nabízené odpuštění. Abychom měli dost na boží milosti.

Konečně přichází na řadu to krásné: Bůh ke slovu smlouvy připojuje také znamení smlouvy. Slovo boží smlouvy je, jak jsme se přesvědčili, něco tak úžasného, že to téměř ani nedovedeme pochopit. Bůh ostatně počítá s naším sklonem k malověrnosti, a proto považuje za správné a užitečné přidat ještě znamení. Za toto znamení své smlouvy zvolí přírodní jev, duhu, která vzniká lomem slunečního světla ve vodních kapkách. Úkolem duhy je, pokud budou duhy existovat, aby názorně potvrzovala slovo smlouvy, které Bůh dal Noé. Kdykoli věřící lidé uvidí na obloze duhu, mají a smějí myslet na smlouvu, kterou Bůh uzavřel s Noé. Je to smělý, až příliš smělý výrok, že duha má jemu, Bohu! připomínat smlouvu, kdyby se stalo, že by on, Bůh! na ni zapomněl. Tak svaté je boží rozhodnutí, tak nezrušitelná jeho vůle být světu nikoli záhubcem, nýbrž soudcem a zachráncem: „Když bude duha ta na oblaku, popatřím — já, Bůh! — na ni, abych se rozpomenul na smlouvu věčnou.“ Amen

Bože Otče,
děkujeme ti za tvou věrnost,
kterou jsi nám dnes ve svém slovu dosvědčil.
Ty jsi od počátku zachovával svou zemi
a pečoval jsi o své lidské děti.

Nikdy jsi nepřestal být shovívavý
a nekonečně dobrotivý.
Trestal jsi nás, protože nás miluješ.
Tvé soudy jsou spravedlivé.
I když nás trestáš, jsi náš Otec.
Pane, věrný Bože,
ty jsi ve svém Synu nesl trest
a trpěl bolest.
Nyní tě prosíme zejména za ty,
kdo nechápou tvé cesty
a nerozumějí tomu, co dopouštíš,
a byli proto uvedeni v pokušení.
Dovšedči nám, Duchu svatý,
že ani přítomnost ani budoucnost
nás nemohou odloučit od lásky Kristovy.
Smiluj se nad národy,
které tě ještě nebo už neznají.
Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Posiluj své věrné, aby vytrvali až do konce.
Dej, ať brzy nastane den,
kdy přijdeš ve své slávě.
Svou církev na zemi utvrď
v očekávání nového nebe a nové země,
kde spravedlnost přebývá.
Amen

MĚSTA A VĚŽE

Bože Otče,
i dnes jsi nás povolal k sobě.
Chceš slyšet naše modlitby, naslouchat našemu zpěvu.
Chceš k nám také mluvit.
Nemáme na to nárok.
V důvěře ve tvou dobrotu
prosíme tě o poučení, napomenutí a sílu.
Posilni víru všech přítomných,
aby dovedli mluvit, slyšet a poslouchat.
Pro Kristovo milosrdenství
požehnej naše shromáždění svou přítomností.
Požehnej tuto neděli také těm, kdo pozbyli naděje
a už se neodvažují přijít do kostela.
Nedopusť, aby vzpurní setrvali ve svém vzdoru.
Dej, ať tvé Slovo pronikne i k těm,
kdo tě dosud neznají,
aby se mnozí radovali z toho,
že miluješ lidi, dílo svých rukou,
a aby ti vzdávali čest.
Pane, věrný Bože,
tobě patří dík a chvála
všude a vždycky.
Amen

Byla pak všechna země jazyka jednoho a řeči jedné. I stalo se, když se ubírali k východu, našli nížinu v zemi Sinear a bydlili tam. A řekli jeden druhému: Nuže, nadělejme cihel a dobře je vypalme. I měli cihly místo kamene a zemskou smolu místo vápna. A řekli: Nuže, vystavějme sobě město a věž, jejíž vrchol by sahal až do nebe; a tak učiníme sobě jméno, abychom nebyli rozptýleni po celé zemi. Sestoupil pak Hospodin, aby viděl to město a věž, kterou stavěli synové lidští. A řekl Hospodin: Aj, lid jeden a jazyka jednoho jsou všickni tito, a toto jest začátek díla jejich; nyní jim nic nezabrání v tom, co si umínili vykonat. Nuže, sestupme a zmaťme tam jazyk jejich, aby jeden jazyku druhého nerozuměl. A tak rozptýlil je Hospodin po tváři celé země; i přestali stavěti to město. Proto nazváno jest jméno jeho Babel, neboť tam zmaťl Hospodin jazyk celé země a rozptýlil je Hospodin po tváři celé země.

1. Mojžišova 11,1—9

„SESTOUPIL PAK HOSPODIN, aby viděl to město a věž, kterou stavěli synové lidští.“ Na babylónské stavenišťe přišla vzácná návštěva. Nejvyšší stavební dozorce. Pán všech stavebníků. Nepochybně týž Pán, o němž kdysi řekl moudrý král Šalomoun (který o stavitelském řemesle něco věděl): „Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo usilují ti, kteří stavějí jej; nebude-li Hospodin držeti stráž nad městem, nadarmo bdí strážný. Nadarmo ráno vstáváte, dlouho vysedáváte a jíte chléb bolesti, poněvadž Bůh dává milému svému i sen.“

Bere Bůh opravdu na vědomí naše stavební záměry? Zajímá se o ně? Chce být u toho? Chce se dokonce účastnit našeho stavitelského podnikání? Co by nám mohlo být milejší a vítanější? Kdekoli se v Písmu svatém mluví o tom, že Bůh sestoupil na zem, k lidem, máme proč pozorně naslouchat. „Sestoupil Hospodin . . .“ Přichází-li Bůh, nepřichází jen tak někdo. Přichází láska. „Bůh jest láska.“ Je to událost tak nadějná, že se jí nic nevyrovná. Takže to je vskutku radostné poselství, jestliže zde čteme: „Sestoupil pak Hospodin, aby viděl to město a věž, kterou stavěli synové lidští.“

Bůh se raduje z podnikání svých dětí. Není pravda, že by se mu nelíbila naše pracovitost, píle a horlivost. Neznevažujme s odvoláním na boží jméno veškeré lidské konání. Už rajskou zahradu dal nám lidem s podmínkou, že ji budeme obdělávat. A už prvním lidem nejen dovolil, ale výslovně přikázal: „Plodte a rozmnožujte se a na-

plňte zemi a podmaňte si ji.“ Znovu to ještě jednou výslovně potvrdil pro dobu po soudu potopy. A rod Noé byl plodný, rozmnožil se a naplnil zemi. Z rodiny vzešly kmeny, čeledi, národy. Pestré, nepřehledné množství rozmanitých skupin a národních pospolitostí začalo postupně zalidňovat prostory a krajiny. A tak tomu má být. Taková je boží vůle. Tomu právě Bůh výslovně uděluje požehnání. Má tedy jistě radost i ze všeho nového, co lidé vynalezli v babylónské nížině: nebyly tam kameny ke stavbě, a proto se naučili plnit formy jílem, sušit cihly na slunci a vypalovat je, z čehož vznikl ve spojení se zemskou smolou, asfaltem, báječně pevný stavební materiál.

Neměl by mít Bůh i dnes radost z podobné lidské vynalézavosti? Když mě minulý pátek pozdě večer požádal k smrti unavený hlas, abych se s ním po telefonu modlil, tu se jistě andělé v nebi radovali, že máme na zemi telefon. A když tam tehdy „sestoupil Hospodin, aby viděl to město a věž, kterou stavěli synové lidští“, také by se nejraději radoval, jako se raduje otec, když pozoruje tříletého synka, který zručně klade jednu kostku na druhou. Ano, ovšem, jistě — ale . . . Však se k tomu ještě vrátíme.

Budování babylónské věže je sice příznačně lidským, a proto poněkud povážlivým dílem, ale zcela nesprávné a odsouzeníhodné není. Jeden z důvodů, pro něž se ti lidé rozhodli stavět město a věž, je velmi přijatelný. K tomu podivnému podnikání je přivedla starost, nemálo oprávněná a pochopitelná. „Celá země byla jazyka jednoho a řeči jedné,“ říká se na začátku. To je vzácná hodnota. Při všem rozštěpení a různosti jim zůstala jednota jazyka, cenný a jedinečný nástroj dorozumění. Tato „jednota v různosti“ je však vážně ohrožena — nepraví se tu, jak a čím. Proto se pouštějí do stavby. Doufají, že tak zachrání ohroženou kulturní hodnotu vysoké ceny. Společným dílem by chtěli zadržet rozpadnutí jediného světa mnoha národů. Vyslovují to otevřeně: „Abychom nebyli rozptýleni po celé zemi.“ Chtějí být „svorným svazkem bratří, jež nerozdělí ani nouze, ani nebezpečí“. Kdo jim to může mít za zlé? S tak ideálními snahami můžeme jen sympatizovat. Dokonce bychom se chtěli takového společenského budovatelského díla účastnit, vyhrnout si rukávy a se zápalem skandovat: „Vypalme cihly, budujme, ať nás nic nerozdělí!“ Chtěli bychom — jak se zpívá v písničce — „s radostí, bez umdlení / přinášet na lešení / své kameny“. Ale . . . — teď dochází na to „ale“. Někde je tu chyba. Ještě se k tomu vrátíme.

Babylónským stavebním podnikatelům nemůžeme upřít ani další sympatické vlastnosti. Jejich neochvějnost a vytrvalost potvrzuje sám Bůh: „Toto jest začátek díla jejich; nyní jim nic nezabrání v tom, co si umínili vykonati.“ Rozhodně jim nemůžeme vytýkat polovičatost. Tento sjednocovací akt, toto budovatelské dílo bude jistě dokonalá práce. Když řekli A, řeknou i B. Hrozí-li nebezpečí, že „budou rozptýleni po celé zemi“, bude skutečný muž hotov se obětovat, nasadit život: „Raději zemřít, než být rozptýleni po celé zemi!“ Nebezpečí je stmeluje k imponující jednotě, jaké u národů tohoto světa býváme svědky jen před vypuknutím války. Na staveništi v Babylóně vládne atmosféra takřka stoprocentní jednomyslnosti. Nikde žádný škarohlíd, pochybovač nebo rozvraceč. Dílo se musí podařit.

Ale . . . Je čas se vrátit k tomu dvakrát odsunutému „ale“. Dopovězme je — jde o jedno jediné slovo: Ale Bůh! Stavitelé babylónské věže se přepočítali. Usilují o jednotu bez Boha. Jsou a chtějí být lidmi bez Boha. Nejsou v tom však zcela důslední. Jak se dovídáme z vykopávek, nechyběla v babylónské věži svatyně. Staví tam — podle známého, žel příliš dobře známého vzoru — kapli s několika postranními oltáři; jako by si nechtěli starého pána rozhněvat. Kdyby se alespoň odvážili nekompromisně zůstat bez Boha! Ale odvaha k bezvýhradné bezbožnosti je právě tak výjimečná jako odvaha víry. Přitom jejich myšlení, vůle i realizace díla — přes tu přistavěnou svatyni — s Bohem vůbec nepočítá; je to jednání, myšlení a chtění bez Boha. Prakticky to znamená, že se sami staví na boží místo. Stali se sami sobě středem, kolem něhož se točí všechno jejich konání. Místo aby věřili ve věčného Boha, zvětčují sami sebe. Místo aby ctili boží jméno, činí jméno sami sobě. Všecky babylónské plány a stavby, včetně té zabudované domácí kaple, mají své ostří či hrot. Hrot namířený proti Bohu. „Nuže, vystavějme sobě město a věž, jejíž vrchol by sahal až do nebe.“ Podlehli našeptávání starého pokusitele: „Budete jako Bůh.“

Při tomto vyprávění se nás zmocňuje úlek a děs. Jak složité bytostí jsme my lidé! Vedle dobré vůle a vznešených ideálů v nás přebývá touha mít vliv a moc, uplatnit se, dosáhnout poct. Starozákonní příběh o stavbě babylónské věže tyto hlubiny lidské duše doslova obnažuje. Tak vypadá člověk bez Boha. Vznešené i nízké se ustavičně prolíná nejen při budování našich národních a mezinárodních babylónských věží, ale také při kutilství na našich soukromých vě-

žičkách, dokonce i tam, kde stavíme církevní věže. Člověku se mnoho podaří s Bohem i bez Boha. Jedno se mu však nikdy nepodaří: odpoutat se od svého vlastnictví. Tu je třeba lékaře.

Bůh to ví. Proto se rozhodne: „Nuže, sestupme a zmaťme tam jazyk jejich, aby jeden jazyku druhého nerozuměl.“ Bůh mezi ně pošle ducha rozkolu. Přestanou si rozumět a ztratí jednotu. Stane se to, čemu chtěli všemi prostředky zabránit: „A tak rozptýlil je Hospodin po tváři celé země, i přestali stavěti to město.“ Stavba je zastavena zásahem z nebe. Zásahem božím. To nás možná přímo pohoršuje, rozhodně to slyšíme neradi. Proč to Bůh udělal? Žárlí na lidskou samostatnost? Nesnáší, že ho lze postrádat? Závidí lidem? Nemůže nám dopřát, abychom podnikli akci bez něho, abychom něco sami dokázali? Je Bůh jako ten nevrlý děda, který z okna pozoruje, jak si vnoučata dělají z písku hrady, a nemá nic pilnějšího na práci než sjet výtahem a dětem je rozšlapat?

To by bylo nehorázné a pošetilé nedorozumění. Bůh přece nesešoupil ve vlastním zájmu! Cokoli dělá, nedělá pro sebe, ale vždycky pro nás. Ví, že všechno, co podnikneme bez něho nebo proti němu, se dříve nebo později obrátí proti nám. Proto zasáhl a zastavil stavbu, a tak vzal onu generaci bez Boha pod svou ochranu. Když Bůh sestupuje, třeba proto, aby vynesl rozsudek, děje se to k naší záchráně. Bůh je láska. Láska, která láskou zůstává, i když soudí.

Příběh stavby babylónské věže nás staví před skutečnost, s níž se těžko smiřují lidé všech dob, především však my, lidé dvacátého století. Nezdár dobrého díla jsme zvyklí přičítat lidské zlobě. Zde se nám však říká něco nepochopitelného a pohoršujícího: lidské pokolení může těžce ztroskotat i se svými ideálními cíli a snahami. Člověka mohou zničit jeho neřesti. Ale mohou jej zničit také jeho ctnosti. Může se přiřadit ke zdravým, kteří nepotřebují lékaře. Může se v životě minout s lékařem, věčnou spásou, s Kristem.

Poznání, že člověk může ztroskotat, i když má sebelepší úmysly, má v sobě něco hluboce pokořujícího. Ve švýcarském městečku Solothurnu, přímo na břehu řeky Aary, stojí tzv. „Křivá věž“. Vypráví se, že se stavitel oběsil, když poznal, že se mu jeho práce nezdařila. Zoufal si nad neúspěchem. Buď nevěděl, nebo si neuvědomil, že boží myšlení o nás je vždycky myšlení o pokoji. Platí to i v případě, že našemu dílu nedopřeje úspěch. Podle božího záměru nás neúspěch nemá vést k záhubě, ale k záchraně.

Poslední a rozhodující slovo ke stavbě babylónské věže vyslovil Bůh v Ježíši Kristu. Když se naplnil čas, sestoupil Bůh ve svém Synu. Věděl o našem ztroskotávání. A proto vzal stavbu věže a města do svých rukou, aby zachránil naše ztroskotané existence. Ne náhodou byl Ježíš Kristus, zachránce světa a budovatel království božího na zemi, tesařem, který tehdy stavěl domy. Sestoupil k nám, do našich největších hlubin. Až tam, kde ho přibili na břevno kříže. Tady, na kříži, položil Bůh základní kámen ke stavbě svého království na zemi. Kristův kříž je to centrum národů, které kdysi viděl už prorok Izaiáš, když mluvil o hoře, k níž se pohnou a na níž se shromáždí všichni národové země. Ve znamení kříže pokračuje Bůh od té doby v započatém díle výstavby a jednoty mezi všemi národy. Buduje své království a my lidé smíme být u toho. Ve všech národech země se učí a křtí ve jménu Otce, Syna a Ducha svatého. A když přišel den letnic, Hospodin znovu sestoupil. Tehdy se v Jeruzalémě shromáždili lidé ze všech zemí světa: „Partští, Médští, Elamitští, přebývající v Mezopotámii, Judeji, v Kappadocii, v Pontu, v Asii, ve Frýgii, v Pamfylíi, v Egyptě, v Libyi, v Cyrénu, příchozí Římané, Židé, nově na víru obrácení pohané, Krétské a Arabští.“ A ti „všichni slyšeli mluvit svými jazyky o velikých skutcích božích“. Ne o lidských, ale o božích velikých skutcích. Bůh sobě učinil v Ježíši Kristu na zemi velké jméno.

Od té doby sestupuje Bůh na zemi i nadále a staví své město a svou věž. Smíme být u toho. Neustane ve svém díle, dokud ještě jednou a naposledy nesešoupí „v slávě své a budou před ním shromážděni všichni národové“. A až je rozdělí na různě, na pravici a na levici, budeme smět, dá-li Bůh, být i potom u toho stolu s těmi zachráněnými, jimž pak řekne: „Pojďte, požehnaní Otce mého, dědičně vládněte královstvím, připraveným vám od ustanovení světa.“ Amen

Bože Otče,
dáváš svému slunci zářit na zlé i na dobré.
Sesíláš déšť a sníh
spravedlivým i nespravedlivým.
Přeješ si však také,
aby všichni lidé poznali Krista,
světlo světa.

Proto sis ze všech národů
shromáždil svou církev,
aby zvěstovala tvé veliké skutky
a měla v úctě tvé svaté jméno.
Uskutečnil jsi své dílo spasení
a také je dokončíš.

Obnov svou církev v tomto čase,
vyzbroj ji mocí Ducha svatého
ke službě Slova.

Dej, abychom svá rozhodnutí a kroky
činili z víry.

Dopřej nám, abychom byli u toho,
když stavíš město a věž,
jejichž základem i stavitelem jsi ty sám.

Myslíme dnes zejména na ty,
na něž doléhají hrůzy válek a bojů.

Odpusť nám náš podíl viny,
nestíhej nás za hříchy našich otců.

Zabraň všemu, co vede k atomové válce.

Posilni své věrné, aby zůstali věrni až do konce.

Smiluj se nad potomky starého Izraele,
dej, aby se i jim dostalo spasení.

A až ty, Pane všech národů,
znovu přijdeš, abys soudil a spasil,

smiluj se pro Krista
také nad naším národem.

Amen

POUŽITÁ LITERATURA

- Johannes Calvin: Auslegung der Heiligen Schrift, 1. Band, Genesis, Neukirchen 1956
Franz Delitzsch: Genesis, Leipzig 1887
Hermann Gunkel: Genesis, Göttingen 1917
Walther Zimmerli: 1. Mose 1—11, Die Urgeschichte, Zürich 1943
Gerhard von Rad: Das erste Buch Mose, Göttingen 1950
Karl Barth: Die Lehre von der Schöpfung. Kirchliche Dogmatik III/1, Zollikon 1945
Dietrich Bonhoeffer: Schöpfung und Fall, München 1958
Jakob Kroeker: Die erste Schöpfung und Noah, Giessen 1925/1930
Gustav Benz: Vom Anfang aller Dinge, Basel 1925
Ulrich Kunz: Das erste Buch Mose, Stuttgart 1954
Miloš Bič: Vom Geheimnis und Wunder der Schöpfung, Neukirchen 1959
Gollwitzer, Jänicke, Marquardt: Gott bleibt der Erde treu, Gelnhausen und Berlin 1963
Helmut Thielicke, Wie die Welt begann, Stuttgart 1960
Fritz Blanke — Festschrift: Mensch und Kosmos, Zürich—Stuttgart 1960
Adolf Portmann: Vom Ursprung des Menschen, Basel 1944
Adolf Portmann: Biologie und Geist, Zürich 1956

SLOVO O AUTOROVĚ

Walther Lüthi, ThDr. h. c., byl Švýcar; narodil se 5. 1. 1901 v Bettlachu (kanton Solothurn) v nezámožné rolnické rodině. Měl čtyři sourozence, otec mu brzy zemřel. Tísňivé poměry doma, živý vztah k dělníkům blízké továrny na výrobu hodin a vleklá nemoc jej přivedly k účasti na sociálním hnutí v církvi (Leonhard Ragaz a Hermann Kutter). Při studiu bohosloví byl osloven teologií Karla Bartha. Roku 1925 se stal farářem ve Vilenzu (kanton Bern), roku 1931 byl povolán do Basileje. V těžkém období nezaměstnanosti vykládal z kazatelny proroka Amose, poselství o boží výzvě k sociální spravedlnosti. V době nástupu a úspěchů nacismu vyslovil svůj protest v řadě kázání na proroka Daniele. Jeho knihy byly v Německu zakázány. Když v roce 1942 švýcarská vláda uzavřela hranice židům hledajícím azyl, vystoupil Lüthi ve svých kázáních otevřeně proti spolkové radě. Roku 1946 se stal farářem v Bernu. Kazatelna v Münsteru, hlavním bernském chrámu, se mu stala na dvaadvacet let tribunou, z níž svému sboru předkládal zvěst Starého i Nového zákona, postupně knihu po knize. Věrná a přesná exegeze, podrobná znalost homiletického prostředí, všestranná aktualizace, pozoruhodný kazatelský projev a stálý důraz na vlastní poselství evangelia jej učinily jedním z největších kazatelů naší doby. Tak jej zachytil výstižnou zkratkou i Friedrich Dürrenmatt ve své knize Soudce a jeho kat: „Konečně se otevřely portály Münsteru. Proud lidí byl mocný, kázání měl Lüthi.“ Jeho kázání byla přeložena do mnoha jazyků. Původně určená jednomu sboru slouží celému světu. Česky zatím vyšla roku 1947 jeho přednáška Bibel und soziale Frage pod názvem Svatý materialismus a roku 1949 sbírka kázání na knihu Nehemiáš s titulem Na boží stavbě, v níž se zamýšlí nad problémy rekonstrukce poválečné Evropy. Kázání o stvoření, obsažená v této knize, pocházejí z období od ledna 1964 do března 1965. Roku 1968 se rozloučil s aktivní službou. Sestoupil z kazatelny a soustředil se na pastorační službu starým lidem. Roku 1971 ovdověl a 3. září 1982 zemřel.

[Jako základ ke kázání používal Lüthi revidovaného Lutherova překladu bible. Následujeme ho tím způsobem, že užíváme kralického textu v revizi Bedřicha B. Bašuse a Blahoslava Pípala z let 1982—1985.

Připojujeme také seznam literatury, které Lüthi při exegetické přípravě použil. Čtenáře bude tento pohled do autorovy pracovní nepochybně zajímat.]

OBSAH

Stvořitel (Gn 1,1—2)	6
Světlo (Gn 1,3—5)	15
Nebe (Gn 1,6—8)	23
Země (Gn 1,9—13)	32
Časy (Gn 1,14—19)	40
Zvířata (Gn 1,20—23)	49
Člověk (Gn 1,24—31)	57
Dokončení (Gn 2,1—3)	66
Eden (Gn 2,4—25)	74
Hřích (Gn 3,1—24)	83
Bratři (Gn 4,1—26)	93
Noé (Gn 5,1—32)	103
Archy (Gn 6,1—8,14)	110
Smlouva (Gn 8,15—9,29)	121
Města a věže (Gn 11,1—9)	130
Použitá literatura	137
Slovo o autorovi	139

WALTER LÜTHI

ADAM

Patnáct kázání o historii stvoření.

Z německého originálu přeložil Ladislav Kopecký.

Odborná a jazyková revize Bedřich B. Bašus.

Grafická úprava, obálka, vazba a frontispis Miroslav Rada.

Vydal Kalich, Jungmannova 9, 111 21 Praha 1,

v Ústředním církevním nakladatelství, 1987. 1. vydání.

Odpovědný redaktor vydavatelství Kalich Luděk Brož.

Vytiskl Tisk, knižní výroba, n. p., závod 4, Přerov.

AA 8,58, VA 9,11. Cena vázaného výtisku Kčs 29,—

**Výklad 1. knihy Mojžíšovy,
kapitola 12 až 24**

**Čtrnáct kázání s úvodními
a závěrečnými modlitbami**

Přeložil Ladislav Kopecký

Walther Lüthi
ABRAHAM

Podle výroku apoštola Pavla je nazván „otcem všech věřících“. Jak vypadá tento předobraz všech věřících? To je jedna z otázek, jimž jsme věnovali pozornost při nedělních bohoslužbách během jednoho roku.

Přitom jsme si čas od času potvrdili zjištění: Abraham je jiný. Biblický „otec všech věřících“ je jiný než vzor bezúhonného zbožného člověka, jak si ho rádi představujeme. Skutečný Abraham není tak nevinný jako ten kdysi důvěřivý patriarcha, přicházející za stádem ovcí. Abraham má své záměry, je plný rozporů, dosti často je nepřístupný lidskému pochopení a sdílnému cítění, ba urážlivý.

Biblický Abraham je ovšem větší než ten obecně známý. Větší už tím, že tomuto „otci všech věřících“ nešlo nikdy o spásu vlastní duše, ani o časné blaho jeho rodiny, ale o budoucí Boží lid. O víc, o budoucnost všech národů. O příchod věčného království. Jiný a větší je Abraham především v tom, že neusiluje o to, aby měl Boží požehnání, ale aby byl Božím požehnáním. Tak se Abrahamova víra vymyká čistě individuální a také veškeré soukromé víře. Toto je praobraz „otce všech věřících“: Abraham patří k lidem Božího království.

Friedrich Nietzsche myslel bezpochyby na postavy jako Abraham, když nad Starým zákonem napsal slova: „Hovoří o lidech, věcech a slovech v tak velkém stylu, že k němu můžeme přirovnat řecké a indické písemnictví. Stojíme s obdivem a bázní nad děsivými pozůstatky toho, co kdysi bylo člověkem. Pochopení Starého zákona je prubířským kamenem pro ‚velké‘ a ‚malé.‘“

V otištěných čtrnácti kázáních jde o pokus ukázat něco z této nesmírné velikosti „otce všech věřících“, člověka, který je veliký ve své víře a naději, veliký ve svých otázkách a omylech, veliký ve svém vzdoru, ba dokonce i ve svém hříchu. Nic víc. Říká-li Kierkegaard: „Abrahama nemůže vystihnout žádný básník“ – nemělo by toto omezení platit taky a v první řadě o kazateli?

Vlastním rysem biblického svědectví však není zobrazení člověka, ani malého či velkého, ani oslavení člověka pevně či mdlé víry, ale Boha, velkého v jeho svatosti i slitování, velkého ve všem, co činí. Otec

Aus dem vergriffenen Buch von WALTER LÜTHI, ABRAHAM.

I. Mose, Kapitel 12 bis 24, ausgelegt für die Gemeinde.

14 Predigten mit Eingangs- und Schlußbeten.

Friedrich Reinhardt Verlag Basel, 1966.

Abraham je jen proto větší než můžeme pochopit, protože Bůh, který ho povolal a vyvolil, je větší. Jedině proto je Abraham jiný než naše představy, protože Bůh, kterého poslouchá a jemuž vzdoruje, je jiný.

V této souvislosti je třeba připomenout známý „Vzpomínkový list“ křesťanského myslitele Blaise Pascala. V noci z 23. na 24. listopadu 1654 setkal se při události, již je možno nazvat obrácením, se skutečným Bohem, s Bohem živým. Od oné památné noci nosí Pascal až do své smrti v podšívce kabátu kousek papíru s několika větami, v nichž krátce popisuje zkušenost onoho reálného setkání s Bohem. Mezi jinými tu čteme i tato významná slova: „Bůh Abrahamův, Bůh Izákův, Bůh Jákobův, ne Bůh filozofů a mudrců.“

Bůh dosvědčený v Bibli – chce tím zřejmě Pascal říct – není zdaleka jen pouhou idejí a obrazem lidského myšlení. Bůh praotců jedná, zasahuje a používá člověka k uskutečnění svých plánů. Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův dělá dějiny. Boží slova se stávají tělem. Věřit v tohoto Boha znamená sloužit mu, dát se jím ovládat a poslouchat ho. Bohu filozofů a myslitelů je právě tolik, kolik je myslících hlav. Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův je však jen jeden. Abrahamův Bůh není vymyšlen lidmi, ale je zjeven jím samým, Bohem.

Nesrovnatelný a nesrovnatelně veliký je Abrahamův Bůh v tom, že buduje a rozvíjí obecnství s hříšným člověkem, že povolává pomýjivé pozemšťany k budování svého věčného království. Teprve tato blahovůle, sklonění se velikého Boha k malému člověku dělá vlastně ze Starého zákona radostnou zvěst.

To ovšem znamená: Bůh, zjevující se člověku Abrahamovi a setkávající se s ním, je tyž, který nás potkává ztělesněn v Kristu. Tyto výklady dějin praotců tedy zvěstují tajemství vánoc. Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův jest, jak se píše v Pascalově „Vzpomínkovém listu“ – Bůh Ježíše Krista.

Autor

Bern v lednu 1967

POVOLÁNÍ

Bože Otče!

Dovoluješ nám, ba přikazuješ volat k tobě v nouzi, blížit se k tobě chválou a díky, jenže my to nedokážeme, pokud ty, od něhož přichází všechno dobré a dokonalé, nás k tomu sám neuschopníš!

Tak tě prosíme, Pane, nauč nás modlit se, očisti naši bohoslužbu od toho, na čem si zakládáme, vlož do našeho srdce prosby, jež převyšují naše touhy.

Pane, jak jsme před tebou nepatrní!

Dobře víš, co všechno jsme v tomto týdnu zůstali dlužni tobě i svým bližním.

A přece nás chceš mít dnes při sobě v tomto domě, okolo tvého stolu!

Děkujeme ti, že v řeči i naslouchání smíme počítat s tvým milosrdenstvím.

Zaslíbil jsi nám přítomnost Ducha, otevíráš sluch a naše srdce činiš povolné.

Smiluj se nad námi,

smiluj se i nad odloučenými,

posvěcuj nás svým slovem

a učiň nás požehnáním,

aby se tvé království šířilo

a tvé jméno aby bylo oslavováno po celém světě.

Amen.

I řekl Hospodin Abramovi: „Odejdi ze své země, ze svého rodiště a z domu svého otce do země, kterou ti ukážu.

Učiním tě velkým národem, požehnám tě, velké učiním tvé jméno. Staň se požehnáním! Požehnám těm, kdo žehnají tobě, prokleji ty, kdo ti zlořečí. V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země.“

A Abram se vydal na cestu, jakmile k němu Hospodin promluvil. Šel s ním také Lot. Abramovi bylo sedmdesát pět let, když odešel z Cháranu. Vzal svou ženu Sáráj a Lota, syna svého bratra, se vším jméním, jehož nabyli, i duše, které získali v Cháranu. Vyšli a ubírali se do země kenaanské a přišli tam. Abram prošel zemí až k místu Šekemu, až k božíšti Móre; tehdy v té zemi byli Kenaanci.

I ukázal se Abramovi Hospodin a řekl: „Tuto zemi dám tvému potomstvu.“ Proto tam Abram vybudoval oltář Hospodinu, který se mu ukázal. Odtud táhl dál na horu, která je východně od Bét-elu, a postavil svůj stan mezi Bét-elem na západě a Ajem na východě. Také tam vybudoval Hospodinu oltář a vzýval Hospodinovo jméno. Pak se vydal na další cestu směrem k Negebu.

1. Mojžíšova 12, 1 –9

„Veškeré čeledi země“ „dojdou požehnání“ (v. 3.). Dobře, že máme Bibli, v níž něco takového můžeme číst! Pokud jde o „veškeré čeledi země“, máme jako čtenáři novin notorický sklon ke škarohlídství. Co se projevuje v napětí a více či méně zjevných konfliktech, skrytých či otevřených výhrůžkách a pomluvách ve vzájemných vztazích mezi národy a kontinenty, dává tušit, jak explozivním místem pobytu je planeta, na níž žijeme.

Když v současné době tlumočí hlasatel v poledních rozhlasových zprávách takřka pravidelně prosbu, abychom zacházeli opatrně se zápalkami tam, kde hrozí lesní požár, abychom neodhazovali hořící nedopalky, pak myslíme jako posluchači

také na jiné nebezpečí, nejen na to ve vyprahlém lese. Snad si pomyslíme, že by se mělo ráno, v poledne i večer volat do svědomí národů a vlád, že po celé zemi není dobré zahrávat si s ohněm, že nejde jen o nebezpečí někde v lese, ale v celém světě. Ano, myslíme-li na nespočetné množství zápalných látek, které se neustále hromadí na zemi, nad zemí i pod zemí, pak není divu, že nás zneklidňuje pomyšlení na budoucnost tohoto světa.

A tu si otevřeme svoji Bibli a uvidíme třeba tato slova: „Veškeré čeledi země“ „dojdou požehnání“.

Jsou to sice slova, jež se začala před čtyřmi tisíci léty vlévat do lidských nádob a do tvarů řeči. Ale jak to tehdy na zemi vypadalo? Nebylo odhozených zápalek a cigaret. Nebylo taky možné zničit svět atomovou energií. Ale už tehdy to se světem a jeho národy nebylo v pořádku.

V uplynulém roce jsme se zamýšleli nad nejstarší biblickou historií. Slyšeli jsme nejprve o dobré Boží zemi, o dobrém a šťastném člověku. A potom o vzpouře proti Bohu. O neblahém odpadnutí. A jak začal doutnat lesní požár bezbožnosti. Jak se šířil. Slyšeli jsme nejprve o Kainově bratrovraždě, pak o všeobecné zkaženosti ve dnech Noemových. O velkolepé stavbě v babylónské nížině. Pak jsme se dověděli o nevyhnutelných zásazích, o Božích soudech. Bylo to vyhnání z ráje. Potopa. Konečně zmatení jazyků při stavbě věže.

A teď tu poprvé padne jméno muže Abrahama, žijícího v kaldejské zemi, v městě Uru. Četné vykopávky, které tam byly prováděny po celá desetiletí, dávají nahlédnout do Abrahamovy vlasti. Ležela při jižním toku Eufratu. Nedaleko Perského zálivu. Byla, zřejmě díky rozvinutému obchodu, silná a bohatá. Sedmi branami vedly silnice na všechny světové strany, po nich vyjížděli kupci se zbožím a s poklady. Lidé žili v blahobytné kultuře, bydleli ve státních domech, mnohdy o deseti, dvaceti místnostech vybavených vším myslitelným pohodlím: čalouněnými křesly, koberci, dřevěnými řezbami

a mozaikami. Především byli dobře zásobováni vodou! Obyvatelstvo mělo dobrou úroveň vzdělání. Nechyběly ani básně vznešené krásy.

Nálezky ukazují na hvězdný a především měsíční kult. Obyvatelé kaldejského Uru uctívali Měsíc. Konaly se okázalé slavnosti novměsíce. Lidé žili tedy plně také svým náboženstvím. Chrámy měly tvar umělých návrší, na jejich terasách rostla zeleň, důmyslně zavlažovaná systémem čerpadel. V protikladu ke smrtelně žhnoucímu slunci ve dne byl měsíc chladným, mírným vládcem nocí.

Jméno Pána zástupů, který stvořil nebe a moře, upadlo však v zapomnění. Boží země zpohanštěla. Bude se tím Bůh zabývat? Je Boží úmysl s jeho zemí a s jeho člověkem beznadějně zmařen naprostým podlehnutím hříchu? Nesměruje budoucí vývoj lidstva ke světu bez Boha? A nebude svět bez Boha znamenat konec světa?

Před tuto otázku nás staví počátek biblických dějů. A Boží odpověď zní: „Veškeré čeledi země“ „dojdou požehnání“.

Budme si však dobře vědomi, oč zde jde při objevení jména „Abraham“. Zároveň s ním se zde znovu vracíme k počátku. K počátku nedozírného dosahu. S „Abrahamem“ učiní Bůh díky nebeským znamením přítrž pohanskému zatmění světa. V noci, která se snesla na zemi, nyní rozžehne Bůh nové světlo.

Nejde tu o nic menšího, nežli že jsme svědky povolání Izraele, položení základů obecnství věřících na zemi. A Bůh si přitom počíná podle onoho tajuplného výběru, do něhož vidí jen on sám. Bůh dává počátek svému Izraeli, své obci věřících, v jedinci.

Proč právě a výslovně mužem jménem Abraham, nikdo neví, ani Abraham sám. Na Abrahamovi, který patřil k rodu ctitelů Měsíce, spočíne jednoho dne nevyzpytatelný Boží pohled. „V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země.“ Bůh chce zřejmě natrvalo nabídnout všem národům své požehnání.

Nad tímto mužem z kaldejského Uru stojí tajemství zvláštní jedinečnosti. Abraham vstupuje do dějin spásy jako „otec věřících“. Podle Boží vůle budou si smět od nynějška vzít z něho příklad všichni, kdo budou žít a věřit. Na otci Abrahamovi se také člověk bude nadále učit a cvičit v abecedě víry.

To se ví, každý věřící není Abraham. Abraham je jen jeden. Když se však přesto odvážíme táhnout spojovací linii od Abrahama až k nám, uvědomíme si snad odstup mezi ním a námi, mezi jeho a naší službou. Ale buď jak buď, taky Abraham jako každý jiný pohan a hříšník žije z dobroty toho, který si ho jednoho dne všimne a povolá ho k službě. „V tobě“ – slyšel jsi dobře, v tobě, občanu kaldejského města Uru, slyšícím na jméno Abraham, „v tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země“.

Není to zde sice řečeno, ale nebylo by se co divit, kdyby taky Abraham na toto jedinečné sdělení odpověděl asi jako Maria, když se dověděla, že se stane matkou Spasitele světa, a bezmocně zvolala: „Jak se to může stát, vždyť nežiji s mužem?“ Abraham sice ví o jisté ženě, ale je mu o ní známo, že nese úděl neplodnosti, a tato okolnost činí Boží povolání Abrahama ještě tajemnějším. Abrahamův Bůh je nevypočítatelný.

A teď si připomínáme v souvislosti s povoláním Abrahama k službě v Božím království, že pro dnešní neděli církevního roku bylo synodní radou pro naši církev heslo: „Výzva k službě“. Ze všech kazatelen naší zemské církve máme být dnes voláni k službě. Taková volání se dnes ozývají vzhledem k nesmírnému utrpení lidstva takřka ve všech křesťanských církvích. Křesťané, ať žijí kdekoli, jsou vyzýváni k pomoci.

Volání na poplach je tak naléhavé, že je nebezpečí otupení naší ochoty naslouchat. Nasloucháme a může se stát totéž, jako když jede ulicemi města požární vůz s kvílící sirénou a v tu chvíli se ulekne, brzy nás však uklidní svědomí, že požárníci a policie jsou tu vlastně proto, aby pomáhali.

Nemylme se však: Zaznívá-li dnes k nám křesťanům tak naléhavě výzva k pomoci blízkým i vzdáleným, tedy hoří i v našem domě. Každý z nás může být nemocný a dovolávat se pomoci, každý z nás stárne a jednoho dne bude odkázán na milosrdné ruce. Platí o každém z nás osobně, že v dnešní době pokulhává ochota k pomoci za potřebou pomoci, protože při pohledu na celek touha po výdělku je silnější než ochota k službě.

Ovšem více méně sobecký názor, že nikdo z nás by neměl ve vlastním zájmu přeslechnout poplašné volání k službě bližnímu, či obavy, že jednoho dne si už nikdo ani za peníze neopatří nemocniční lůžko a lékařskou péči, nestačí k tomu, aby toto pokolení někdo přiměl k službě.

Vezměme na vědomí, jak to bylo tehdy, když byl povolán Abraham do širého světa k službě, a důvěřujme Duchu svatému, že i dnes může otevírat sluch, naplňovat hlavy i srdce radostí, ruce a nohy pohnout k službě. Bída na zemi, denně vzrůstající, nabývající světových rozměrů, je tak drtivá, že už je třeba Boha, který musí volat a povolávat k službě. Lidské volání na poplach k tomu nestačí. Jestliže si Bůh našel mezi národy pomocníka před čtyřmi tisíciletími, kdy ho o to nikdo neprosil, jak by to nemohl učinit dnes, když ho o to jeho obecenství vážně prosí!

Ano, počítejme směle s tím, že právě teď, kdy uvažujeme o staré historii povolání Abrahama, upírá se na nás Boží zrak, zaznívá k nám Boží hlas, ukazuje na nás Boží prst. Že tedy i při vědomí odstupu mezi Abrahamem a námi je řeč o nás, když čteme: „V tobě dojdou požehnání lidé – v tobě!“

„I řekl Hospodin Abrahamovi: Odejdi ze své země, ze svého rodiště a z domu svého otce do země, kterou ti ukážu“ (v. 1). Dům a země, otce, matka a příbuzenstvo, všechno, co je mu milé a drahé, má teď Abraham opustit.

Zdá se, že je mu zatěžko uposlechnout. Přece však opustí svůj dům a táhne podél Eufratu na sever až k Cháranu. Od otce

se však zpočátku neoddělí. Otec Terach zatím putuje s ním (v. 31, 32). V Cháranu ho Bůh odděluje. Také svoje příbuzenstvo nemíní Abraham docela opustit. Bere s sebou svého synovce Lota. Lot dá o sobě ještě vědět.

Když zavolá Abrahamův Bůh, je třeba všechno opustit. Boží povolání k službě vyžaduje odevzdanost a vede k oběti. Naše myšlenky tu na okamžik odbíhají ke Genezaretskému jezeru, kde o dva tisíce let později povolává tentýž Bůh čtyři rybáře ke službě a my čteme: „Ined opustili loď i svého otce a šli za ním“ (Mt 4,22).

Taky Pavel sděluje Galatským, když ho Kristus povolal ke službě mezi pohany, že „nešel o radu k žádnému člověku, ale odešel“ (Ga 1,16).

Platí tedy, že máme opustit všechno, s čím jsme se szili, volá-li Abrahamův Bůh. Některé naše plány budou přitom ovšem zkříženy, protože Boží cesty jsou vyšší než naše. Toto opuštění vede často ke konfliktům.

Jistá matka otevřeně prohlásila, že by raději viděla, kdyby její dcera zůstala doma a přivedla jí do stavení pracovitěho zetě, nežli aby odešla do města studovat na školu pro sociální pracovnice, jež pečují o staré lidi. A jistý otec po ukončení studia svého syna by dal přednost místu pod penzí na místním gymnáziu před jeho odchodem na nejisté místo misijního učitele v Kongu.

Tím nechci říci, že snad Abrahamův Bůh činí z opuštění domova a příbuzenstva strohý princip. Podle okolností od nás žádá, abychom zůstali, kde jsme, a při svém přesvědčení víry setrvali v povolání, v rodině i mezi spoluobčany. Volá-li Bůh k službě, můžeme prožít „opuštění“ taky tak, že setrváme doma nepochopení a osamoceni.

„Odejdi do země, kterou ti ukážu.“ Jsou vystěhovalci, kterým nezbylo než odejít, protože se nemohli v zemi uživit. Jiní opouštějí svoji vlast hnání neklidnou krví. Ti hledají dobrodružství.

Ne tak Abraham. Od dobrodružství ho odlišuje jeho poslušná víra. Bůh mu ani nesdělí název místa jeho příštího pobytu. Na cestu se však nevydá, kudy ho oči povedou. Bůh mu tu zemi ukáže. Na jeho ujištění a s důvěrou v Boží zaslíbení se Abraham vydá na cestu.

Bůh na svém služebníkově nežádá nesmyslnou oběť. Cestě Abrahamovy poslušnosti požehná: „Požehnám tě, velké učiním tvé jméno.“ Mezi spoluobčany bude Abrahamovo jméno zprvu zesměšněno, potom zapomenuto. Bůh však jeho jméno zapíše do knihy života. V Božích letopisech neupadne Abrahamovo jméno v zapomenutí.

„Staň se požehnaním!“ Boží požehnání není určeno k vlastní spotřebě. Je dáno k požehnání bližnímu. Není takzvané k přivlastnění, ale k předávání. Jím má být budováno Boží království na zemi, jím má být uctíváno a s mohutným díkyčinením velebeno Boží jméno.

Dnes je mnoho těch, ba víc než se zdá, kteří jsou zde pro druhé. Je mezi nimi hodně ateistů, kteří dávají svůj život, sílu i čas ve službě svým bližním. Chtějí svým obětavým životem dokázat, že člověk může být i bez Boha dobrodincem a přítelem lidí. Takové dobročinnosti bez Boha není málo.

Ovšem – požehnání v tom není. Chybí tu vděčnost Bohu. Chybí svědectví, chybí prst, ukazující k Bohu. Bůh ti však „chce požehnat a ty se máš stát požehnaním“. Přitom nezáleží na velikosti činu a na množství toho, co člověk má a co dává. Směrodatné je, že dáváme svoji chabou či velkou sílu do Božích rukou, jak to říká Jonátan Davidovi: „Hospodinu nemůže nic zabránit, aby zachránil ať skrze mnoho nebo skrze málo“ (1 S 14,6). Žena, která kdysi v mládí ztratila obě nohy při úrazu, která položila zmrzačený zbytek svého těla do Božích rukou, když pak po celá čtyři desetiletí spravovala obchod s prádlem – nedaleko odtud – stala se požehnaním takového dosahu, který mohou ocenit jen nebeští andělé.

Ať stojíme v životě kdekoli, se vzděláním či bez něho, se

jménem nebo neznámí, bez hodnosti a titulu, záleží na tom, že jsme Bohem povoláni a že jsme jeho volání uslyšeli. Takové bytí, ať už je lidmi bráno na vědomí nebo přezíráno, stojí ve světle zaslíbení „a budeš požehnaním“.

Pak tu čteme zdánlivě nahodilou poznámku: „Abrahamovi bylo sedmdesát pět let, když odešel z Cháranu.“ I když v době patriarchů můžeme počítat s více než sto léty průměrného lidského věku, byl Abraham, když ho Bůh povolal k službě, ve zralém věku.

Tento číselný údaj je pro nás cenným ukazatelem v otázce věku k službě a věkové hranice v Božím království. Ke službě bývá zpravidla povolávána mládež, lidé, kteří stojí před volbou povolání a ti, kteří mají život dosud před sebou. Snad si někdo posmutněle a rezignovaně pomyslí: Pro mne je už pozdě. Škoda, že jsem nezaslechl Boží volání před deseti, třiceti či padesáti roky! Jenže tady musíme vzít s jistotou dávkou překvapení na vědomí, že Boží volání není zřejmě vázáno věkem. Ani mládím, ale zřejmě ani takzvanými „nejlepšími léty“.

Můžeme patřit k těm, jimž v podobenství o dělnících na vinici dává Pán teprve před západem slunce příležitost jít k němu do služby. V oblasti duchovenského povolání se mluví v naší církvi o takzvané „pozdně povolaných“. Právem. Bůh zná časně i pozdně povolané. Známe příslušníky církve, kteří byli po celý život činní v úradě, ve službě a často si naříkali, protože nemohli najít smysl své existence, a teprve v důchodu objevili radost a tajemství služby. Pozdně povolaný mívá okolo sebe dobrou společnost. Abraham byl Bohem povolán v pětasedmdesáti. Byl pozdního věku. Abrahamův Bůh kalkuluje jinak než ředitel penzijního ústavu.

Ať je člověk mladý nebo starý, v mladém věku nebo na sklonku života, na zaslíbení není nikdy pozdě: „a budeš požehnaním“.

A konečně se tu říká, že když Abraham přišel na místo přikázané Bohem, octl se v zemi Kenaan. Kenaanci byli pohané.

O nic méně pohanští než obyvatelé jeho vlasti při ústí Eufratu. V Kenaanu měl Abraham začít budovat. Čím začal? Stavbou města a věže? Hloubením studny pro dobytek? Stájemi se stodolou? Příbytkem pro ženu a pro příbuzné, kteří s ním přišli?

Nejraději bychom dnes slyšeli, že Abraham zbudoval školu pro místní zaostalé domorodce a u ní nemocnici. Místo toho tu čteme: „Abraham tam vybudoval Hospodinu oltář a vzýval Hospodinovo jméno.“ To je služba, kterou národy ve všech dobách považují za nejvíce opovrhovanou, takže většinou pochybujeme o tom, zda jde vůbec o službu nebo jen o dekoraci za určitých životních okolností. Otec Abraham je Bohem povolán ke službě kazatele, ke službě slovem, ke službě při oltáři v zemi Kanaan, k bohoslužbě.

V závěru nás staví zpráva o povolání Abrahama před zcela osobní otázkou. Požehná Bůh také mně a učiní mne požehnaným? Nebo jsou v Božím království taky nezaměstnaní? Neschopní? Nepožehnaní?

Tady je nám ukazatelem slovo, jež kdysi adresoval Albert Schweitzer těm, kteří se takto ptali a byli znepokojeni. Stojí zato si je zopakovat: „Opatřte si vedlejší zaměstnání! Otevřte oči. Hleďte, kde člověk nebo dílo konané ve prospěch člověka potřebuje trochu času, trochu přátelství, trochu účasti, trochu lidské práce . . . Nedejte se odradit čekáním nebo experimentováním! Buďte taky připraveni na zklamání. Vedlejší zaměstnání, v němž se jako člověk obětuje člověku, si však nedejte ujít. Nějaké je vám určeno, budete-li opravdu chtít.“

Je ti určena služba. I když nejde o tu jedinečnou a neopakovatelnou službu, k níž byl povolán otec Abraham, i tak to přece může být služba požehnaná. Není ani jednoho, kdo by nebyl schopen služby v Božím království. Protože je Abrahamův Bůh milostivý, připravil pro každého z nás službu. Vždyť „všechny čeledi země mají dojít požehnaní“.

A v této chvíli nás zve ke svému prostřenému stolu. Tady nám požehná a tady nás posílí – k službě! Amen.

Bože Otče!

Poslal jsi do světa svého Syna.

Ne proto, aby si dal sloužit,
ale aby prokletí změnil v požehnání
a tobě v tomto světě sloužil.

S důvěrou v Kristovo slitování
tě prosíme: Osvobod' nás od nás samých,
překonej v nás svéhlavost,
touhu po penězích a po uplatnění.
Ukaž nám, jak a kde ti máme sloužit
a tvé jméno velebit.

Požehnej nám a dej, abychom byli požehnaním
svým bližním v manželství a v rodině,
svým sousedům, spolupracovníkům a spoluobčanům.
Dej všem, kdo slouží nemocným a tělesně postiženým,
aby svoji práci nekonali s nářkem,
ale s vděčností a radostně.

Dej, ať sloužíme tvým slovem, ať věrně kážeme
upřímným srdcem v moci Ducha,
aby svět poznal, že můžeš žehnat
i požehnání odejmout.

Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Ty, který žehnáš všem národům země,
nenech náš malý národ bez požehnaní.
Učiň taky nás a naše děti požehnaním,
aby tvé jméno bylo posvěceno.

Amen.

ABRAHAMŮV BŮH

Otče v nebesích!

Ty víš, jak je tvoje církev ohrožovaná
svým selháním,

nepřátelstvím světa

i skrytým působením zla.

Dnešního rána však potvrzuješ,

že ani peklo nepřemůže tvůj lid.

Za to ti buď vzdána čest, chvála a dík.

Děkujeme ti, že také my

smíme být shromážděni pod mocí tvého slova.

Přitom dobře víš,

jak neúčinná je naše řeč

a nedostatečné naše naslouchání.

Dej nám pro své milosrdenství

Ducha svatého,

který by v této hodině tvoje slovo osvětil a požehnal.

Zvláště prosíme o nové skupiny bířmovanců;

dej jim poznat tajemství svého království.

A ještě o něco prosíme:

Dej, aby tě bez ustání

chválili ti, kterým žehnáš.

Amen.

I nastal v zemi hlad. Tu Abram sestoupil do Egypta, aby tam pobyl jako host, neboť na zemi těžce doléhal hlad. Když už se chystal vejít do Egypta, řekl své ženě Sáraji: „Vím dobře, že jsi žena krásného vzhledu. Až tě spatří Egypťané, řeknou si: ‚To je jeho žena. Mne zabijí a tebe si ponechají živou. Říkej tedy, žes mou sestrou, aby se mi kvůli tobě dařilo a abych tvou zásluhou zůstal naživu.“ Když pak Abram vešel do Egypta,

spatřili Egypťané tu ženu, jak velice je krásná. Spatřila ji také faraonova knížata a vychválila ji faraónovi. Byla proto vzata do domu faraóna a ten kvůli ní prokázal Abramovi mnoho dobrého, takže měl brav a skot a osly i otroky a otrokyně i oslice a velbloudy. Ale faraóna a jeho dům ranil Hospodin velikými ranami kvůli Abramově ženě Sáraji. Faraó tedy Abrama předvolal a řekl: „Jak ses to ke mně zachoval? Proč jsi mi nepověděl, že je to tvá žena? Proč jsi říkal: ‚To je má sestra?‘ Vždyť já jsem si ji vzal za ženu. Tady ji máš, vezmi si ji a jdi!“ A faraó o něm vydal svým lidem příkaz. Vyhostili jej i jeho ženu se vším, co měl.

1. Mojžíšova 12, 10 – 20 (srovnej také 1. Mojžíšova 20)

„Ale Hospodin.“ Kdo uslyšel a pochopil, co ta slova znamenají, odejde dnes po bohoslužbách domů v pokoře a s útechou.

„Ale Hospodin.“ Tajemství tohoto slova je veliké. Jen jeden je s to otevřít nám dveře k jeho pochopení, totiž on sám, Hospodin. Bůh Abrahamův. Právě jsme se k němu společně modlili o pomoc Ducha. Bude-li nám milostiv, naši prosbu vyslyší.

„Ale Hospodin.“ Právě na tomto místě vniká totiž světlo do tohoto poněkud nejasného biblického oddílu. Zde platí v plném rozsahu, co má na mysli Petr, když nazývá Boží slovo lampou a říká, že je „světlem, svítícím ve tmě“.

Místo, na němž toto světlo vzhází, je opravdu velmi nejasné. Pohybují se tu jako v soumraku dvě postavy: Abraham a Sáraj, jeho žena. Oba pocházejí, jak jsme slyšeli už minule, z Mezopotámie. Tam Boží ruka uchopila Abrahama. A Abraham důvěřoval Bohu, do té doby neznámému, dal se jím vést a putoval do země, již mu Bůh ukázal. Nejprve putovali územím od severu směrem k jihu, tu a tam zbudovali oltář, vzývali

a provolávali jméno Boží, jméno jim kdysi neznámého Boha, který je teď jejich Pánem a tím zároveň přivlastnili zemi tomuto Bohu.

Tato poslušná víra vynesla Abrahamovi nejkrásnější čestný titul pod sluncem. Pavel ho později nazývá „otcem věřících“. Teď by nás mohlo trochu zajímat, jak by takový „otec věřících“ mohl vypadat.

Nejprve vezmeme na vědomí, že Abraham byl pokoušen. Kdo si tedy myslí, že na věřícím není nic běžného, že takový žije v jakémsi chráněném území, bude muset změnit své mínění. Některým zbožným lidem opravdu tane na mysli, pokud jde o víru, představa bezúhonného, nad všechno nízké a nečisté povzneseného člověka, který ničím nezatížen zpívá: „Samá radost, samá radost, slunce svítí všemi dny.“ „Mé srdce jásá, smutek nezná.“ „Chvalte Hospodina, který nade vším tak moudře vládne.“

Jdou tak daleko, že skutečně věřícímu dokonce zazlívají, když ještě vůbec o něco prosí. Jeho prosba je přece zbytečná. Je v jakémsi trvalém stavu, kdy nic nepotřebuje a po ničem netouží. Jen děkuje.

Tak ovšem nevypadá ani „otec věřících“, ani věřící v Bibli. Jsou pokoušeni a ponižováni. Onomu obrazu věřícího, vymalovanému růžovými barvami, neodpovídá ostatně taky Petr v Novém zákoně, když píše křesťanům do Malé Asie. „Moji milovaní, nebuďte zmateni výhni zkoušky, která na vás přišla, jako by se s vámi dělo něco neobvyklého“ (1P 4,12). Taky Pavel ví o poslu satana, který ho sráží (2K 12,7). Věřící nesnáší potupení výjimečně, ale stále. Takoví jsou věřící v Abrahamova Boha.

„Ale Hospodin!“ Ve všech pokušeních však není satan, ale Hospodin Bůh. Nu, bratři a sestry, a na otce Abrahama nepřišlo nějaké navýsost duchovní, jemné a noblesní, ale hrubé a docela obyčejné pokušení. Jde o holou existenci. O živobytí.

Jednoho dne Abraham zjistil, že on a jeho doprovod už nemají co jíst. V zemi Bohem přislíbené vypukl hlad. Umíme si

představit, jak takové poznání vystěhovalcem otrásla. Doma zůstalo důvěrně známé hvězdné božstvo a s ním možnost práce a chleba. Příznivé hospodářské poměry.

Co dělat? Tím nejsnadnějším by bylo pomyšlení na zpáteční jízdenku. Nejkratší cesta zpět ke zřejmě bohatším a výkonnějším hvězdným bohům Mezopotámie. Většina Abrahamových kritiků by jistě v takové situaci rychle zařadila zpátečku. Kalvín zde zjišťuje, že v rozhodnutí pro zpáteční cestu zabránila Abrahamovi víra. Jak zvláštní dovede být víra, která se jednou zmocní člověka!

A tak Abraham neudělal to nejhorší, rozhodl se však ke kompromisu: Egypt! Světoznámá obilnice Předního Východu. Ne proto, že by chtěl opustit Bohem určenou zemi. Šlo jen o nouzové opatření. Tam zamýšlí zůstat jako cizinec, dokud nepomine hlad v zaslíbené zemi, a pak se zase vrátí do země, kterou mu Bůh ukázal. Takový je jeho dobře uvážený a dobře míněný úmysl.

Rozhodnuto, vykonáno. Vidíme ho teď s ženou na cestě do Egypta. Musíme uznat, že to jistě nedělá s lehkým srdcem. Dělá to z nouze, ne z vlastního rozhodnutí. „Ale Hospodin!“

Hospodin zjišťuje, že Abraham, „otec věřících“, podlehl pokušení. Bible nezná věřícího, který by vyzrál na pokušitele. Zná jen jednoho, jenž je „pokoušen stejně jako my“, kterého chtěl satan přemoci pokušením chleba. Tento jediný odráží pokušitele výpovědí Písma, že „nejenom chlebem bude člověk živ, ale každým slovem, které vychází z Božích úst“. A tento jediný může „pomoci těm, kteří jsou pokoušeni“.

Když učil prosbě „a neuvod nás v pokušení“, nechtěl si dělat z věřících dobrý den, ale chtěl je ujistit, že tuto prosbu také vyslyší.

To je to druhé, co u otce Abrahama zjišťujeme: My lidé, my věřící, můžeme pokušení podlehnout. Každý z nás. Kdo si myslí, že stojí, ať si dá pozor, aby nepadl. Kristus nás však učí, abychom se před pokušitelem utekli k modlitbě. Vítěz nad

děblem je mocný a chrání své proti pokušiteli. „Ale Hospodin.“

Proč však Abraham pokušiteli podléhá? Tato otázka dovede potrápiti. Odpověď je však dost jasná: místo aby v hodině pokušení hledal útočiště a pomoc u Boha, sáhne Abraham po svépomoci. A teď přicházejí události, jak přijít musejí. Abraham dosud stále věří. Během svého odbočení do Egypta nepřestane věřit. Je však na mimořádném výletu, do Egypta nejde na Boží příkaz, ale na vlastní pěst – a na vlastní odpovědnost. Jeho víra je neposlušná a od tohoto okamžiku vnitřně narušená. Naděje, důvěra v Boha je pryč.

Začne se hlásit obava. Obava se mění v strach. Na cestě do Egypta si uvědomí, že jeho žena je vyslovená krasavice. Abraham si toho byl vždycky vědom a nebyl by mužem, kdyby na to nebyl trochu pyšný. Jenže krása má někdy dvě podoby. Co bylo dobrodiním, obrátilo se v soužení. Teď si musí představit, co ho čeká v Egyptě. Hned si jeho ženy všimnou. A on, její muž, bude odstraněn jako překážka, on, vystěhovalec, cizinec. Konečně přijde přece jen ve svém odůvodněném strachu na myšlenku a uzraje ve něm rozhodnutí: pomůže si lži. Něco jako východ z nouze. Abraham bude svoji ženu, jak to bude později (ve 20. kapitole) opakovat král Abímelek, vydávat za svoji sestru. Tak zabije dvě mouchy jednou ranou. Jako bratr krasavice neutrpí Abraham škodu, ale bude z ní mít užitek. Velkolepé! Nejen že Abraham má krásnou ženu, ale Saraj má chytrého muže.

Účet má být vyrovnán. Po příchodu do Egypta budí Saraj všeobecnou pozornost. Kdosi na ni upozorní u dvora. Pak se octne obratem ruky na nejvyšším místě, na jaké se může vyšplhat Egyptanka: je to faraónův harém.

A teď začne blázinec. Abrahamovi se přitom daří dobře. Víc než dobře. Výborně. Z nemajetného cizince se díky kariéře jeho krásné ženy stane bohatý majitel stád: „Faraón prokázal Abrahamovi mnoho dobrého, takže měl brav a skot a osly i otroky a otrokyně i oslice a velbloudy“ (v. 16).

Tím Abraham dosáhl, lidsky řečeno, vrcholu životních nadějí: urostlý, chytrý, teď už taky bohatý a k tomu – zbožný. Člověk musí mít štěstí! „Ale Hospodin . . . Ale Hospodin.“

Abraham si lže. Chápeme příslušnici církve, která si před časem usmyslela, že přečte celou Bibli pěkně od začátku. Četla s rostoucím údivem. Když dočetla kapitolu o Abrahamově lži, byla zmatena. Nepochopila Bibli a nesetkala se tedy s Bohem, o kterém se tu svědčí. S Bohem Abrahamovým.

Dosud nejostřeji se o tomto místě vyjádřil Adolf Hitler se svým štábem ideových spolupracovníků, spolu s Ribentropem a Himmlerem. Mysleli si, že tu objevili dokladový materiál pro svůj antisemitismus. Podívejme se na ty Židy! To jsou celí oni! Už na jejich „otcích“ můžeme zjistit fatální znaky pozdějšího židovstva. Nejen se zřetelem na dnešní text nazvali Starý zákon sbírkou nemravných historek „chovatelů dobytka a kuplířů“ a „židovská Bible“ se octla na indexu jako perverzní literatura.

Kdo by nerozuměl morálnímu rozhořčení, jež se tu ozývá? Jako by při svém morálním rozhořčení ti, kdo přišli dočasně k moci, nebyli schopni ještě větších ohavností! „Ale Hospodin . . .“ vidí těm morálně rozhořčeným do srdce.

Abrahamova lež se dotýká na jedné straně morálky, na druhé víry. Po mravní stránce jde o hluboký pád.

Jak se může dát někdo vydržovat svojí ženou, která sice nemusí právě „šlapat chodník“, ale kterou muž pošle do harému! Může někdo klesnout hlouběji?

Ve světle víry je pád ještě horší. Nepřestaňme si připomínat, k čemu byli ti dva manželé Bohem vyhlédnuti. Bůh neměl nikdy s nikým větší plány než s Abrahamem. A tento člověk zašantročil matku, z jejíhož klína se měli narodit nositelé zalíbení a prostředníci požehnání, mezi ženy do faraónova harému. Hluboký mravní pád. Víc než to. Odpadnutí.

Starý zákon srovnává věrnost či nevěru vůči Bohu se vztahem v manželství a odpadnutí od Boha, odpadnutí k bo-

hům nazývá „smilstvem“. Tak se Abraham prohřešil „smilstvem“ ve smyslu mravnosti i víry.

Takový je tedy „otec věřících“! A není takový sám: Vedle Abrahamovy lži je v Bibli Davidovo cizoložství. Petrovo zapření. Saulovo vraždění křesťanů. Můžeme si pomyslet: Že se Bůh nestydí, mít takové zástupce své věci! Že nenechá zmizet černé listiny z dokladů svých služebníků! Kdybychom je měli my ve svých rukou! Černé listiny však zůstávají.

Každý jen trochu slušný občan by se propadl hanbou, kdyby měl takové známé nebo dokonce příbuzné, a udělal by všechno, aby zahladil každou stopu po svém vztahu k takové chásce. A v listu Židům čteme, že se Bůh nestydlí nazývat se jejich Bohem. „Ale Hospodin . . .“

Proč se Abrahamův Bůh nestydí? Proč si „takového“ nedrží od těla? Odpověď na sebe už dlouho nedá čekat. Blížíme se vlastnímu pohoršení, tajemství tohoto oddílu. Je totiž psáno: „Ale Hospodin ranil . . .“ Hluboce se vydechneme. Konečně Bůh udeřil! Konečně zjednává nápravu! Učiní přítrž. Konečně se Bůh zachová – mravně. „Ale Hospodin ranil.“ Koho ranil? „Ale faraóna a jeho dům ranil Hospodin velikými ranami kvůli Abrahamově ženě Sáraji“ (v. 17).

Slyšeli jsme dobře? Faraóna? Ne Abrahama? Nebude tím naše mravní citění teď teprve hluboce uraženo a zraněno? Bůh raní faraóna a jeho dům. A faraón pozná souvislost mezi nemocí a cizí ženou. A jako bohobojný pohan se hned dívá, co má dělat.

Saraj je z jeho domu propuštěna. Oba manžele dá odvést vojenskou stráž na hranice. A taky ovce, skot, osly, otroky a otrokyně, oslice a velbloudy. Jak přišel faraón k tomuto výjimečnému poznání, není zde napsáno.

Zde je jisté jen jedno: Bůh používá faraóna jako svůj nástroj. Není to ani ve Starém, ani v Novém zákoně naposledy, kdy Bůh zapřáhne vzdálené pohany, dokonce i neznabohy rozhodujícím způsobem do služby pro své království. A z ce-

lého faraónova počínání je zřejmé, že Boží dobrota vládne i nad tímto pohanem. „Ale Hospodin ranil faraóna – ale Hospodin.“ Abrahamův Bůh je jinaký.

Tu se objeví otázka, která nemůže být už déle zamlčována: proč Bůh zasáhne v tomto případně nevinného? A proč vlastně netrestá viníka, ale navíc mu ještě pozehná? Abrahamovi skutečně zůstane „mandát“ být nositelem zaslíbení a prostředníkem pozehnání národů. Ani písmeno o tom, že by zaslíbení dané Abrahamovi bylo odvoláno. Nezůstává nám tu rozum stát? Jistě, protože Abrahamův Bůh není totožný s naší představou. Bůh je Bůh. Tentýž Bůh, který později toho jednoho tepe a stíhá ho trápením a těžkým souzením, toho jednoho, který se ničím neprovinil, který je bez hříchu. Je to přesně týž Bůh, o kterém později Pavel prohlásil, že „neušetřil svého vlastního Syna, ale za nás všechny jej vydal; jak by nám spolu s ním nedaroval všecko?“ Protože Bůh je Bůh, tepal faraóna a ušetřil Abrahama, postihl svého Syna a ušetřil Izrael. A protože nešetří svého Syna, neváhá být naším Bohem. „Ale Hospodin . . .“ Bůh je jinaký. Ale jinak „jinaký“ než u pana Robinsona.

A Abraham? Je nápadné, že mlčí. Jak si vysvětlit, že oněmí? Bernský Simon Gfeller napsal krátkou povídku „Chleper Aenni“. Jednou se vyjádřil, že nejde o smyšlenku, ale o skutečnou příhodu. Životní příběh upřímné zbožné staré panny, která žila o samotě ve své chatrči. Této bezbranné ženě ukradl sousedův syn (byl to sám autor) hrušky ze stromu. Při blízkém setkání nabídla okradená tomu ničemovi hrušky, sladounké hrušky. „Kdyby mně hodila do obličeje hrst kopřiv, mé tváře by nemohly hořet víc.“

Podobně si můžeme představit Abrahamovo uzardění, jímž pro Boží dobrotu zahořely jeho tváře. Místo, aby ho Bůh poslal do nejhlubšího pekla, dovolí mu, aby se vrátil domů, do „zaslíbené země“. A je z toho cesta jako při návratu marnotratného syna domů – k hostině.

Tak poznal později David Boha Abrahamova, Izákova a Jákobova. Tak ho poznal Petr po svém hlubokém pádu. Tak i Pavel. Boží království je na zemi budováno ubohými hříšníky, v nichž slabost a odmítnutí Boží dobroty přináší maximální účinek.

Buduje své království také s naší slabostí, také s naším selháním. Cožpak není každá prostá modlitba, každé prosté otevření Bible, každé nesmělé přistoupení k večeři Páně, cožpak není každá váhavá návštěva kázání takovým návratem ztracených synů domů, návratem k hostině? Jestliže teď jediný člověk poznal, kdo je Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův, jestliže dnes jediný člověk pohlédl do srdce Boha, v něhož věříme a v jehož službě stojíme, pak sice budeme odcházet domů zahanbeni, ale také vděčni a ochotni k službě. A zítra ráno půjdeme do práce. „Ale Hospodin . . .“ Amen.

Hospodine, Bože Abrahamův!

Jsi jedinečný Bůh, protože se nestydíš za své spolupracovníky!

Dej, ať se taky my v rodině a na pracovišti nestydíme za svoji křesťanskou víru.

Dej, aby se nám tvá milost stala silou, jež nás naučí radostné a věrné poslušnosti.

Dej, aby na nás lidé viděli ovoce víry a chválili tebe, nebeského Otce.

Vyprošujeme víru pro tvoji církev.

Dej, ať věrně vyznává tvé jméno.

Prosíme tě o jednotu křesťanů.

Dej, ať rostou v Krista, svoji hlavu k tomu dni, kdy bude jeden pastýř a jedno stádo.

Prosíme tě za bratry v Izraeli, dej, aby dosáhli plnosti spásy.

Všemohoucí, věčný Bože,

prosíme tě o smír mezi národy.

Zabraň všemu, co vede k atomové válce.

Dej, ať ještě mnozí dojdou k poznání pravdy, než přijde onen den, kdy dokončíš své dílo.

Amen.

BLAHOBYT – A ROZEPŘE!

Bože Otče!

Děkujeme ti, že nás chceš oslovit.

Kdo vlastně jsme, že jsme hodni tvého slova!

Učinils nás vládci nad dílem svých rukou.

A učinils nás služebníky, kteří ti smějí sloužit, každý tím darem, který od tebe přijal.

A učinils nás svými dětmi v našem Pánu Ježíši Kristu.

Povolals nás z ciziny do svého domu, ke svému stolu.

Pro Kristovo smilování nám pomoz, abychom si navzájem dobře rozuměli a upřímně se měli rádi,

aby tak mnozí poznali, jak jsi veliký a dobrotivý a tebe, Otce v nebesích, chválili.

Věrný Duchu svatý, dej, ať jsme schopni chválit Boha z celého srdce.

Dej, ať v tichosti a s radostí přijímáme tvé světlo a dovolíme, abys v nás působil.

Amen.

I vystoupil Abram z Egypta se svou ženou a se vším, co měl, do Negebu; byl s ním i Lot. Abram byl velice zámožný, měl stáda, stříbro i zlato. Postupoval po stanovištích od Negebu až k Bét-elu, na místo mezi Bét-elem a Ajem, kde byl zprvu jeho stan, k místu, kde předtím postavil oltář; tam vzýval Abram Hospodinovo jméno. Také Lot, který putoval s Abramem, měl brav a skot i stany. Země jim však nevynášela tolik, aby mohli sídlit pospolu, a jejich jmění bylo tak značné, že nemohli bydlet

pohromadě. Proto došlo k rozepři mezi pastýři stáda Abramova a pastýři stáda Lotova. Tehdy v zemi sídlili Kenaanci a Perizejci. Tu řekl Abram Lotovi: „Ať nejsou rozepře mezi mnou a tebou a mezi pastýři mými a tvými, vždyť jsme muži bratří. Zdalipak není před tebou celá země? Odděl se prosím ode mne. Dáš-li se nalevo, já se dám napravo. Dáš-li se ty napravo, já se dám nalevo.“ Lot se rozhlédl a spatřil celý okrsek Jordánu směrem k Sóaru, že je celý zavlazován, že je jako zahrada Hospodinova, jako země egyptská. To bylo předtím, než Hospodin zničil Sodomu a Gomoru. Proto si Lot vybral celý okrsek Jordánu a odtáhl na východ. Tak se od sebe oddělili. Abram se usadil v zemi kenaanské a Lot se usadil v městech toho okrsku a stanoval až u Sodomy. Sodomští muži však byli před Hospodinem velice zlí a hříšní.

Poté, co se Lot od něho oddělil, řekl Hospodin Abramovi: „Rozhlédni se z místa, na němž jsi, pohlédni na sever i na jih, na východ i na západ, neboť celou tu zemi, kterou vidíš, dám tobě a tvému potomstvu až na věky. A učiním, že tvého potomstva bude jako prachu země. Bude-li kdo moci sečíst prach země, pak bude i tvé potomstvo sečteno. Teď projdi křížem krážem tuto zemi, neboť ti ji dávám.“ Hnul se tedy Abram se stany, přišel a usadil se při božišti Mamre, které je u Chebrónu. I tam vybudoval Hospodinu oltář.

1. Mojžíšova 13,1 – 18

Přečtená kapitola nás staví před otázku navýsost osobní: jak to bylo ve chvíli, kdy jsme zakoušeli Boží dobrotu a trpělivost, ačkoli jsme si zasloužili spravedlivý trest. A nejednou. Stokrát! Změnili jsme se? Zapůsobila na nás Boží dobrota tak, že jsme se zastyděli? Že jsme své špatné činy uznali? Že jsme prohlédli? Učinili svatý slib, že se už nikdy nedopustíme stejného hříchu? Zabránit mu celým srdcem, celou myslí a si-

lou? Vděčně jsme se zavázali respektovat v budoucnu Boží vůli? Boha už nikdy ve své oddanosti nezklamat?

Luther kdysi vyslovil tento zvláštní výrok: „Periculosissimum evangelium.“ Nanejvýš nebezpečné evangelium. Mimo jiné tím chtěl také říci, že zneužívat Boží milost je nejvýš nebezpečné. Někteří protestanté říkají o katolících, že chodí ke zpovědi jen proto, aby pak mohli klidně hřešit dál, a že spoléhají na odpuštění nových hříchů při další zpovědi. Luther je zřejmě toho mínění, že totéž nebezpečí hrozí i nám, kteří každé přistoupení k večeři Páně, ba každou účast na nedělním kázání, každou všední cestu na biblickou hodinu považujeme za zpytování svědomí a za zpověď před Bohem.

Stokrát a tisíckrát jsme si už uvědomili, že je nám Bůh milostiv. Dostavil se neočekávaný výsledek, že tím bylo rozhodujícím způsobem určeno, dotčeno, ovlivněno naše počínání? Vedla nás zakoušená milost k vytoženému, dobrému obratu? Zpozorovali na nás lidé, s nimiž jsme denně ve styku, že žijeme ovlivněni milostí? Jistě nikdo z těch, kdo může říct: „Dostalo se mi nezaslouženého milosrdenství“, nepřestává být hříšným člověkem. Člověk je hříšník až ke svému poslednímu vydechnutí. Až do konce života žije člověk z odpuštění.

A přece má Dietrich Bonhoeffer pravdu, když křesťanům vyčítá, že z milosti, která je tak drahá jako život Božího Syna, udělali partiové zboží, „lacinou milost“. Bonhoeffer má pravdu, požadujeme-li na dnešních křesťanech znaky následování, znaky zřetelnější, jasnější než dosud. My křesťané bychom to na sobě měli dát lépe znát, že jsme omilostněnými, zachráněnými lidmi. Že Kristus za nás zaplatil cenou svého života.

A teď se podívejme, jak to po této stránce vypadá s Abrahamem. Posledně jsme slyšeli, jak se „otec věřících“ při velkém nedostatku potravin v zaslíbené zemi dal k cestě do Egypta. Jak se tam dostal do osudné situace, když svoji ženu vydával za svoji sestru ze strachu, že by ho mohli Egypťané kvůli ní zabít. Jak se žena Sáráj, matka Izraele, dostala proto do faraónova

harému. Jaký zisk vynesl Abrahamovi jeho podlý skutek. Získal faraónovu přízeň. Nežil v Egyptě jako chudý emigrant, ale jako majitel stád.

„Ale Hospodin“ zasáhl a té hře učinil přítrž. Místo trestu zachránil Abrahama i matku Sáráj a poslal je zpátky tam, kam patřili. Zakusil-li někdo slitování, záchranu, milost bez zásluhy, pak jistě tento Abraham. A teď, po zachránění? Jsme trochu v napětí, jaké následky vykvetou ze zakoušené dobroty. Bude „ovoce vděčnosti“ zřejmé? Po této stránce, otevřeně řečeno, máme obavy, že Abraham učiní z drahé milosti lacinou.

Tato obava se ohlašuje a zdůrazňuje poznámkou, uvedenou hned na začátku kapitoly. Abraham se vrátil domů s těžkým zavazadlem. „Byl velice zámožný, měl stáda, stříbro a zlato.“ A přitom si uvědomujeme, jak způsobem víc než pochybným přišel Abraham k tomuto bohatství. Šlo mu do slova o mrzký mamon. Jak bude působit?

Upřímně řečeno, rádi bychom zde s úlevou četli, že Abraham na cestě do své země rozdál ještě v Egyptě své špinavě získané peníze. Nebo, proč ne? – že je zahodil. Že setřásl prach ze svých nohou. Něco takového, co udělal o 2000 let později vrchní celní inspektor Zacheus, když rozdál polovinu svých nezákonně získaných peněz. Odčinil spáchané bezpráví. Tehdy o něm Kristus řekl: „Dnes přišlo spasení do tohoto domu.“ Kéž by se taky Bohem zachráněný Abraham dovedl zřít egyptských peněz!

Bůh však nikdy nejedná podle schématu. Abrahamův Bůh zná různé prostředky a četné cesty, kterými zbavuje své služebníky mamonu, jak brzy uvidíme.

Opravdu se stalo, že na Abrahamově chování vidíme první jasné znamení milosti. Přesto, že má množství dobytka, stříbra a zlata, nemyslí Abraham po svém návratu v první řadě na zajištění svého jmění, ale na Boží povolání, na své pověření. Především jde nejkratší cestou na místo, ze kterého se předtím odebral do Egypta. Přesně na to místo, kde špatně přehodil

výhybku. Abraham se tedy při svém návratu nezastavuje v polovině cesty. Dokončí ji. Znamení zavazující vděčnosti.

Po dosažení toho místa si nedopřál klidu, dokud nezbudoval oltář k oslavení Božího jména. Jak mu asi bylo blaze, navrácenému utečenci, když stál tam u oltáře znovu jako kdysi! Že smí Abraham znovu sloužit slovem Bohu, je tím nejvyšším znamením milosti. Tato služba není něčím samozřejmým. Jasná hlava a řečnické nadání k tomu nestačí. Bůh je správcem svého slova. On je uděluje. On je taky může odejmout. Abrahamův Bůh může službu při svém slovu přijmout nebo odmítnout.

Náboženská obec je při bohoslužbě účastna na kázání aktivněji, než mnozí tuší. Jestliže se za služebníka slova vytrvale a věrně nemodlí, pak je to s kázáním špatné. Modlitba za kázání se vyplatí. Není třeba nechat to jen na kazateli. Modlete se za nás, tak jako my za vás.

Abraham smí znovu svědčit o Bohu. Přes to, co se stalo. Smí být lidu znovu k požehnání. Smí se opět ujmout služby při oltáři. Smí se modlit. Je mu to dovoleno!

Ovšem toto vzývání a volání Božího jména zdaleka neznamená dělat něco samozřejmého. Kde je dosvědčován Abrahamův Bůh, tam se objevuje vzdor. Sloužit Bohu slovem znamená v tomto světě boj. Nemůže tomu být jinak. Tohoto boje nezůstane ušetřen ani Abraham. Ohlašuje se však, odkud jsme to nejméně čekali. Ne z pohanských řad. Z vlastní Abrahamovy rodiny. Kdo si myslí, že odpor vůči Božímu slovu klade jen svět, mýlí se. Ten se může objevit přímo v církvi. Stále znovu se opakuje, že Boží slovo je tlumeno, oslabováno či dokonce potíráno přímo v církvi!

Je tu Lot. Patří do nejuzší Abrahamovy rodiny. Abraham je jeho strýc. Lot s ním vyšel z Mezopotámie. Byl s ním během celého putování. Taky Lot přitom zbohatl. Taky on má hodně dobytka, stříbra a zlata. A teď se hlásí ke slovu kletba egyptského bohatství. Člověka se zmocní čirá hrůza, když si uvědomí, že Abrahamův a Lotův majetek byl tak obrovský, že se

nevešel do celé země. Začala rozepře mezi Abrahamovými a Lotovými pastýři.

Ne že by strýc a synovec vyhledávali hádky! Jistě chtěli žít v pokoji. Jako příčina sporu je udán jejich majetek, jejich bohatství: „Země jim však nevynášela tolik, aby mohli sídlit pospolu, a jejich jmění bylo tak značné, že nemohli sídlit pohromadě“ (v. 6).

Tímto slovem je přímo v neobvyklé nahotě a přímosti odhalen a odkryt blahobyť jako hlavní příčina sporů a válek mezi lidmi. Uvědomme si, jak souvisí tato příhoda mezi Abrahamem a Lotem s dlouholetým tvrzením, že naše země je příliš malá. Pro všechny je tu příliš málo místa. Jako kdyby dal Stvořitel přijít na svět příliš mnoha lidem, nebo stvořil zemi příliš malou! Tady nalézáme pravou příčinu toho, že má obyvatelstvo na zemi příliš těsný prostor. Že jsou lidé, kteří nemají na zemi dost místa, je způsobeno jinými lidmi, kteří si pro své bohatství činí nárok na příliš mnoho místa.

Toto slovo by se mělo napsat velkými písmeny na první stranu všech školních a dějepisných knih: „Země jim však nevynášela tolik, aby mohli sídlit pospolu, a jejich jmění bylo tak značné, že nemohli sídlit pohromadě.“

Při této příležitosti vidíme na Abrahamově počínání po návratu z Egypta druhé znamení milosti: po znamení víry je to znamení lásky. Strýc říká synovci: „Ať nejsou rozepře mezi mnou a tebou a mezi pastýři mými a tvými, vždyť jsme muži bratři. Zdalipak není před tebou celá země? Odděl se prosím ode mne. Dáš-li se nalevo, já se dám napravo. Dáš-li se ty napravo, já se dám nalevo“ (v. 8.9).

Na jedné straně vyprahlá kenaanská hornatina s nedostatkem vody a pastvin, na druhé straně tučné lučiny, Jordán, studny, také sice vykřičená, ale blahobytná města Sodoma a Gomora. A strýc, starší i mocnější, dá svému synovci, mladšímu a slabšímu, přednost volby! „Lot se rozhlédl a spatřil celý okrsek Jordánu směrem k Sóaru, že je celý zavlažován, že je

jako zahrada Hospodinova, jako země egyptská“ (v. 10).

Lot „se rozhlédl“ stejně, jako se kdysi rozhlédla matka Eva a spatřila, že by bylo dobré jíst ze stromu poznání. Stejně, jako se později rozhlédl David, než došlo k cizoložství s Uriášovou ženou. Tak se zde rozhlédl Lot.

Oko, pohled, vstupní brána žádostivé touhy. Gottfried Keller píše v jedné ze svých básní o očích, kterými jako okénky vpouštíme obraz za obrazem s dychtivostí, která ví, že jednou se zatmí. Ať tedy oči sají, čím hýří svět.

Lot „vpouští obraz za obrazem“. Lot patří mezi lidi, „řízené zvnějška“. Tito lidé se bez odporu vzdávají svůdnému vlivu „obrazů“. Bylo tomu v době Lotově právě tak jako ve století obrazové techniky a psychologicky zaměřené reklamy.

Lot plně využije dané přednosti. Abraham tu stojí jako hlupák. Malou otázku: Proč Abraham ustupuje? Zaváhání ve slabé chvíli? Lítostivá povaha? Abraham má slabé chvíli. Zde jde však o něco jiného.

Nebo je jeho ústupnost výsledkem silného prožitku? Je tu příležitost k oslavení šlechetné mysli otce Abrahama, jak se to děje při výuce náboženství nebo v nedělní škole? Snad vhodné mravní vyvážení jeho selhání v Egyptě? Zde se však ukazuje na něco jiného.

Je nápadné, že právě na místě, kde je řeč o rozepři mezi pastýři obou stran, se praví: „Tehdy v zemi sídlili Kenaanci a Perizejci“ (v. 7). Tato poznámka tu není náhodou. Biblický zpravodaj zde má na mysli význam Abrahama jako služebníka slova mezi pohany. Příkaz, který dostal. A teď: Rozepře mezi věřícími! Spor o mé a o tvé! Před zraky Kenaanců a Perizejců!

Když jsem před léty navštívil z pověření církve v departementu du Doubs ve Francii rozptýlené evangelické a německy mluvící rolníky a pastevce, přišel jsem na vysoké planině francouzské Jury k odlehlé salaši. Bača právě řezal dřevo. Zprvu se nedal ve své práci rušit pozdravem příchozího. Klidně dořezal pole-no, ležící na koze. Pak teprve vzal na vědomí, že přišla návštěva.

Představil jsem se a jeho první bylo: „Tak, vy jste farář?“ Pak spustil: „Byl jsem sirotek. Vyrostl jsem jako čeledín na bohatém statku v Ementalu. Málo chleba. Hodně kamení. Pohlavků víc než dost. Na všechno jsem zapomněl. Co tam, to tam. Ale na pohlavky od faráře při konfirmačních cvičeních nezapomenu nikdy. Ty mě pálí na tváři dosud.“

Necitelné chování svědka zpochybňuje svědectví. Činí svědectví nevěrohodným. Kdo zvěstuje Boží slovo, kdo jde do kostela jako posluchač, vstupuje do skleněného domu. Právem je okolním světem posuzován přísněji než ostatní, kteří veřejně nevyznávají. Zdá se, že právě to Abraham věděl. Nechtěl své svědectví víry zatížit rozepří. Je zřejmě připraven zaplatit za zvěstování slova mezi Kenaanci a Perizejci jakoukoli cenu.

Ale ani to nemůže být konečným vysvětlením toho, oč zde jde. Při Abrahamovi se stane zázrak. Zde je při díle Duch svatý jako kdysi po letnicích, kdy se píše o prvních křesťanech, že se osvobodili od pout k majetku: „Všichni, kteří uvěřili, byli pospolu a měli všechno společně. Prodávali svůj majetek a rozdělovali všem podle toho, jak kdo potřeboval“ (Sk 2,44.45).

Ještě něco. První znamení milosti: Abraham smí Bohu znovu sloužit slovem. Také to činí. Druhé znamení milosti: Abraham je osvobozen od majetku. A ještě třetí znamení milosti od návratu z Egypta. Je jasnější než dvě předchozí.

Před odchodem z Mezopotámie bylo Abrahamovi poručeno odejít z vlasti, z okruhu přátel, z otcovského domu. Dosud byl s ním z jeho otcovského domu Lot. Proč, nevíme. Teď je uvolněno i to poslední pouto k jeho původu a k otcovskému domu. A teď, když tu stojí pod Boží oblohou sám, potká ho Bůh. Teď mu Bůh dovolí a přikáže: „Rozhlédni se z místa, na němž jsi.“ Bůh mu teď ukáže zemi, kterou dá „jemu a jeho potomstvu až navěky.“ Na něm se uskuteční: „Blaze tichým, neboť oni dostanou zemi za dědictví.“

A Bůh ho vyzve, aby se podíval na zaprášenou, vyprahlou a větry vysušovanou krajinu. Je možno prach spočítat, změřit?

Tak početní jako zrnka prachu na vyprahlé planině budou jeho potomci. Kalvín zde poznamenává: „Na prach se měl podívat! Mocně k němu zaznívá slovo, vyzývající k poslušnosti víry.“ A potom zázrak všech zázraků: „Abraham tam vybudoval Hospodinu oltář.“ To znamená, že Abraham věří a že velebí Boha. Vidí jen prach. Prach, kam oko dohlédne. Věří, nepotřebuje se dívat.

Tak se stává Abraham znovu a opět otcem věřících. Jestliže jsme řekli, že Lot byl „vyveden jinam“, pak je jasné, že Abraham byl „vyveden vzhůru“. A dal se šůry vést.

Touto kapitolou nás dnes oslovil Bůh. Oslovil nás jako svoji obec. To znamená jako věřící. Bůh se nás dnes zeptal, zda se chceme dát vést šůry. Nechť je nám milostiv. Amen.

Bože Otče!

To, co člověku nepříjde samo na mysl,
sdělil jsi těm, kdo tě milují.

Svým služebníkům, apoštolům a prorokům
jsi to zjevil svým Duchem.

A teď jsme směli uslyšet,
co nám chceš jejich slovem říct.

Pak jsi dal z prachu procítnout svému Synu
a tak jsi splnil svá zaslíbení daná Abrahamovi
pro jeho prosby a pro všechno, co pochopil.

A kdo věří v Syna, má život.

A ve tvém Duchu
se máme znovuzrodit.

To jsi učinil ty Jediný a Nesrovnatelný.

Posvěť se jméno tvé.

Z prachu si budeš probouzet své děti
po všechny věky.

Hospodine, posiluj naši víru tak,
aby byla poslušná jako ta Abrahamova.

Očisti svoji církev od smýšlení Lotova.

Dej, aby stojící vně

nebyli už pohoršováni
rozepří těch, které miluješ,
a roztržkami ve tvé církvi.

Ať naši současníci uvidí,

že vládneš a že tvé království přichází!

Pomáhej křesťanům na vedoucích místech,
aby si počínali spravedlivě, aby se varovali zlého.

Ať mnozí vidí, že jsi při díle,

ať jdou odvážně vstříc každému novému dni.

Dej, ať přijde tvé království v plnosti
a v slávě.

Amen.

ABRAHAM A VÁLEČNICKÉ ŘEMESLO

Bože Otče!

Když se teď po skončení týdenní práce
blížíme tvé svatosti, poznáváme,
co před tebou nemůže obstát.

Poznáváme, že nejsme schopni posvátné služby.
Otevíráme-li před tebou oči a ústa,
pak jen proto, že nás k tomu Kristus povzbuzuje.
Pane, Kriste!

Pro své nepochopitelné slitování jsi kdysi řekl:
„Kdo ke mně přijde, toho nevyženu ven.“

Pohleď, stojíme zde před tebou.

Očisti ostřím i laskavostí svého slova
naše city i myšlenky, rty i ruce.

Posiluj v nás však taky důvěru,
že tvoje síla může zachránit a obnovit.

Dej, aby nás tato bohoslužba
znovu připoutala k nepomíjivému.

Vyzbroj nás, abychom v pomíjivém byli věrnější,
aby lidé viděli, že jsi náš Otec a Pán,
aby chválili tvé vznešené jméno.

Amen.

V oněch dnech šineárský král Amráfel, elasarský král Arjók, élemský král Kedorlaómer a král pronárodů Tideál vedli válku proti Bérovi, králi sodomskému, Biršovi, králi gomorskému, Šineábovi, králi ademskému, Šemeberovi, králi sebójskému, a králi z Bely, což je Soár. Tito všichni tvořili spolek při dolině Sidímu, kde je nyní Solné moře. Dvanáct let otročili Kedorlaómerovi, třináctého roku se vzbouřili. Čtrnáctého roku přitáhl Kedorlaómer a králové, kteří byli s ním, a pobili Refájce

v Aštarót-karnajimu, Zuzejce v Hámu, Emejce na planině kirjatajimské a Chorejce v jejich horách seírských až k El-páranu, který leží proti stepi. Pak přitáhli obchvatem k Énpišpátu, což je Kádeš, a pobili vše na poli Amálekovců i Emořejce, kteří sídlili v Chasesón-támaru. Tu vytáhl král sodomský a král gomorský a král ademský a král sebójský a král belský, totiž sóarský, a seřadili se v dolině Sidímu k boji proti nim, to jest: proti élamskému králi Kedorlaómerovi, králi pronárodů Tideálovi, šineárskému králi Amráfelovi a elasarskému králi Arjókovi; čtyři králové stáli proti pěti. Dolina Sidím je plná asphaltových studní. Král sodomský a gomorský se do nich při útěku propadli. Ti, kteří zůstali, utekli do hor. Útočníci pak pobrali všechno jmění Sodomy a Gomory i všechny potraviny a odtáhli. Vzali s sebou též Abramova synovce Lota s jeho jméním, sídlil totiž v Sodomě.

Tu přišel uprchlík a pověděl o tom Hebreji Abramovi, který bydlil při božišti Emorejce Mamreho, bratra Eškólova a bratra Anérova; ti byli s Abramem spjati smlouvou. Když Abram uslyšel, že jeho bratr byl zajat, vytrhl se svými třemi sty osmnácti zasvěcenci zrozenými v jeho domě, a sledoval útočníky až k Danu. V noci se pak proti nim se svými služebníky rozestavil a pobíjel je a pronásledoval až po Chóbu, jež je na sever od Damašku. Všechno jmění přinesl zpět a nazpět přivedl též svého bratra Lota s jeho jméním, i ženy a lid.

Když se vracel po vítězství nad Kedorlaómerem a nad králi, kteří stáli na jeho straně, vyšel mu vstříc král sodomský k dolině Šáve, což je Dolina královská. A šálemský král Malkísedek přinesl chléb a víno; byl totiž knězem Boha Nejvyššího. Požehnal mu:

„Požehnán buď Abram Bohu Nejvyššímu,
jemuž patří nebesa i země.

Požehnán buď sám Bůh Nejvyšší,
jenž ti vydal do rukou tvé protivníky.“

Tedy mu dal Abram desátek ze všeho. Pak řekl Abramovi král Sodomy: „Dej mi lidi, a jmění si nech.“ Abram však sodomskému králi odvětil: „Pozdvihl jsem ruku k přísaze Hospodinu, Bohu Nejvyššímu, jemuž patří nebesa i země, že z ničeho, co je tvé, nevezmu nitku ani řemínek k opánkům, abys neřekl: Já jsem učinil Abrama bohatým'. Sám nechci nic, jen to, co snědla družina, a podíl pro muže, kteří šli se mnou; Anér, Eškól a Mamre, ti ať vezmou svůj podíl.“

1. Mojžíšova 14,1 – 24

„Je válka! Je válka! Ó anděli Boží, braň, a promluv k tomu! Je bohužel válka – a toužím nemít na ní vinu!“ Tato sloka Matyáše Claudia z jeho „Válečné písně“ mi teď tane na mysli.

Pro vykladače je celá tato 14. kapitola První knihy Mojžíšovy z několika důvodů nesnadná. K tomu přistupuje ta smutná skutečnost, že čtenář, který četl Bibli od začátku, setkává se zde poprvé s válkou. Dosud jsme slyšeli o sváru, nejprve mezi Kainem a Ábelem. V bezprostředně předcházející kapitole je pak řeč o roztržce mezi služebníky dvou zbohatlých příbuzných, Abrahama a Lota. Teď však jde o válku. Když už proti sobě nevystupují jen bratři, když temný požár nesvornosti zasáhne vesnice, města a národy, mluvíme o válce.

Jak už řečeno, je to poprvé, bohužel však ne naposledy, kdy jde o válku. Válečný ryk se ozývá celou Bibli od první do poslední knihy. Je sice psáno: „Setba i žeň a chlad i žár, léto i zima a den i noc nikdy nepřestanou po všechny dny země.“ Na jiném místě však, a to v Novém zákoně, slyšíme, že na této planetě bude válka takřka až do jejího zániku: „Budete slyšet válečný ryk a zvěsti o válkách; hleďte, abyste se nelekali. Musí to být, ale to ještě nebude konec. Povstane národ proti národu a království proti království, bude hlad a zemětřesení na mnoha místech“ (Mt 24,6.7).

Válka však není nezměnitelný osud. Tady má Matyáš Claudius pravdu: Válka je hřích. Válka být nemusí. Válka mezi národy je vždycky znamením, že minulost nebyla překonána. Neodpuštěný hřích je ta nejhlubší a nejvlastnější příčina války. Kde dosáhnou lidé odpouštějící Kristovy milosti, tam přestává především nesvár. Dále pak titi lidé začnou hasit válečný požár a tlumit rostoucí plamen nenávisti, protože v nich začal hořet jiný plamen, „feu sacré“, svatý plamen, který přišel do tohoto světa zanítit Kristus.

Teď je tu válka. V této kapitole se to hemží údaji míst a jmény králů. A to je další obtíž výkladu, že ještě dnes je s výkladem těchto jmen míst a králů spojena řada nejasností, že tedy i zde naše dohady a naše kázání jsou kusá, s mezerami, neúplná a přibližná.

Dnes ráno vám to při poslechu všech těchto jmen připadá jako při čtení novin, kdy se při zprávách z bojiště vzdálených kontinentů objevují jména, při jejichž vyslovení se nám div nezlomí jazyk, a kdy jsou zmíněna místa i osoby v situacích, jimž ani zdaleka nerozumíme.

Ale i kdyby nám takové válečné zprávy byly místně a časově bližší, řekněte, kdypak nám byly válečné procesy jasné? Včetně těch, které jsme sami prodělali? Ba dokonce a právě tam, kdy šlo o vyličení válek v dějinách vlastního národa a země?

Zde můžeme konstatovat skutečnost, že jde o devět králů z devíti opevněných měst a krajin. Dějištěm události je Jordán, krajina tehdy ještě neexistujícího Mrtvého moře a vysočina vpravo i vlevo podél jordánské nížiny. Města žila zprvu v jakémsi společném svazku.

Jeden z králů, Kedorlaómer, vynikl nad ostatní a předčil je. Jde o muže s dalekosáhlými plány a s dobytelskými úmysly, napoleonská postava. Žádný div, že se jím jeho spojenci po jistém čase přestali cítit chráněni, ale spíš utlačováni a ohrožováni.

Pět z těchto králů uzavřelo po dvanáctiletém útlaku zvláštní svazek a proti Kedorlaómerovi se vzbouřili. Zbývající tři vsadili na vůdce, táhli s ním do války, porazili těch pět odpadlých v jejich městech i na bojišti, v údolích i na návrších a zpusťovali města i zemi. Obtěžkán značným bohatstvím dobytých pěti měst táhne vítěz a ostatní samovládci v triumfálním pochodu zemí. Přitom žene podle tehdejšího válečného práva poražené, muže a ženy, jako otroky před sebou. „Je válka! Je válka! Ó anděli Boží, braň, a promluv k tomu! Je bohužel válka – a toužím nemít na ní vinu!“

Tak snad přemýšlel Abraham a tak pocítoval vypuknutí oné války. V této souvislosti je výslovně a nejen přibližně nazýván „Hebrejcem“, přistěhovalcem, cizincem, jak to dobře překládá Luther. Chová se v této válce právě jako cizinci, kteří jsou dost chytří, aby se v zemi hostitelů drželi v pozadí. Ani ho nenapadne, aby se pletl do záležitostí usedlíků.

Uvědomuje si, že je „Hebrejec“, žije jako tichý v zemi a zůstává neutrální – až ho jednoho dne navštíví kdosi neznámý. Ukáže se, že jde o jednoho z poražených, jemuž se podařilo utéct. Vypráví o hrozném osudu oněch králů a měst. K těm nešťastníkům patří lidé ze Sodomy a Gomory. O těch víme: „Sodomští byli před Hospodinem velice zlí a hříšní“ (13,13). Prohnilost z blahobytu a mravní rozklad. Co si pomyslel Abraham, když uslyšel tuto zprávu?

Nejprve pomyslel na Boží spravedlivý soud. Můžeme předpokládat, že každé úsměvné zadostiučinění zbožných, které se vzpamatuje, když Bůh trestá svět, a které se podobá obyčejné škodolibosti, pohnulo taky Abrahamem.

Potom však uprchlík vypráví, patrně na Abrahamův dotaz, že mezi zavlečenými je taky Lot a jeho manželka. Na co má teď Abraham pomyslet?

Lot si přece vybral úrodnou a na vláhu bohatou krajinu v okolí Sodomy a Gomory. Hledal přednosti oné krajiny, musí ji teď brát i s nedostatky. „Jak si kdo ustele, tak si lehne.“ „Co

kdo zaseje, to sklídí.“ „Co si kdo nadrobí, to musí sníst.“ „Spolu domluveni, spolu polapeni, spolu pověšeni.“ Lot byl dostatečně varován. „Komu není rady, tomu není pomoci“, tak a podobně by mohla znít slova vítězné samospravedlnosti.

Nevíme, co si myslel Abraham. Nesměl by však být člověkem, kdyby si nic takového nemyslel a kdyby mu podobné myšlenky byly naprosto cizí.

A ještě jinam směřují myšlenky a úvahy. Zpráva o Lotově neštěstí vyvolává otázku po užití zbraně. Abraham teď musí něco podniknout pro vysvobození svého synovce. Tu se hlásí otázka viny, spojená s válečnickým řemeslem. Nemůžeme si dovolit vyhnout se této otázce, pokud se objeví, jako například zde, protože pálí jako rozžhavené železo.

Nikdy se nerozumí samo sebou, že se věřící křesťan aktivně podílí při nasazení zbraní. Jestli však účast na tom, co dnes nazýváme „válkou“ a co se může zítra změnit v atomovou zkázu, je ještě vůbec křesťansky odpovědná, patří k hlubokým konfliktům svědomí, jichž nikdo nezůstane ušetřen.

Ti, kteří odmítají bojovat ve válce, nemusí být ještě psychopati, anarchisté a sektáři. Pode Písma svatého je docela dobře možné, že Bůh sám toho či onoho použije jako varovného znamení a nástroje, jako hlasu na poušti, který spěchá proti jednosměrce, kterou běžíme my, a z Božího pověření se nás ptá: Kam kráčíš, lidstvo? Kdo může dohlédnout na konec toho, co dnes nazýváte „válkou“? Cožpak není možné či dokonce pravděpodobné, že Bůh dává zaznít varovnému volání také v tomto pokolení, v tomto století jaderného štěpení? A vypadali někdy Boží poslové jinak než výstředně a pohoršlivě?

Otázka viny, spojená s válečnickým řemeslem, nemůže být cizí ani Abrahamovi. Co řekl Bůh Noemu, řekl taky Abrahamovi: „Kdo prolíje krev člověka, toho krev bude člověkem prolita, neboť člověka Bůh učinil, aby byl obrazem Božím“ (Gn 9,6). Nevztáhnout ruku na člověka. Kdo to udělá, vztáhne

ruku na Boží obraz. Tedy ruce pryč. Bůh neposlal Abrahama do světa jako válečníka a dobyvatele.

Není tu psáno, co si Abraham myslel o válce a míru. Ale nesměl by být „otcem všech věřících“, kdyby neměl svědomí pobouřené provozováním válečnického řemesla.

Co se po zprávě o Lotově uvěznění pak skutečně stalo, je v trojím pohledu, ba v každém případě nepochopitelné.

Předně, že Abraham táhl do války. Ukáže se, co se podle lidských ani Božích úvah nedalo čekat: Abraham vystupuje ze zálohy jako cizinec. Abraham, otec věřících, táhne do války.

Potom, jak táhne do války. Způsob jeho vedení války je nevidaný. Abraham nasadí své otroky. Titíž služebníci, o jejichž stálých třenicích se služebníky Lotovými byla řeč v předchozí kapitole, budou nasazeni k vysvobození Lota a bývalých soků. S nějakou zvlášť vysokou morálkou těchto „vojenských oddílů“ zde není možno počítat.

A pak ten počet! Čísla jsou v Bibli často zahalena tajemstvím. Tak i zde. Abraham táhne do války s 318 služebníky. I když k tomu připočteme jakousi posilu z řad zneprátelených sousedů, nemůže tu být řeč o oddílu vojska a už vůbec ne o armádě. Takový podnik je po vojenské stránce učiněný nesmysl. Právě tak je zhoła nepochopitelný výsledek této války. Abraham sice zařídí všechno lidsky samozřejmě a nutné: využije momentu překvapení, zaútočí současně z několika stran a k provedení operace zvolí noční hodinu. Že však „Hebrejec“ Abraham totálně porazí pětinasobného vítěze Kedorlaómera svými 318 služebníky a několika sprátelenými sousedy, pro to není naprosto žádné vysvětlení. Jde tu podobně, jako později v době Geodeónově, který porazil midjánské s třemi sty muži, o zřejmý Boží zásah. Zde jsou při díle neviditelné ruce. Neklamaně tu od samého začátku působí Boží andělé.

Tak stojíme před překvapivou skutečností, že tato válka a toto vítězství není lidskou, ale Boží válkou a Božím vítězstvím. K pochopení tohoto místa uvádí Kalvín, že Abraham je zde

„naplněn mocí Ducha svatého“. Kalvín zároveň upozornil na pokušení vyvodit z Abrahamova jednání nezadatelné právo na obranu a tak zdůvodnit teologii války. Stavěl se proti ní. Dodal: „Ovšem z toho nesmíme vyvodit zásadu, že bychom se směli spolu s těmi svými bránit násilím se zbraní v ruce.“

Tímto Abrahamovým vítězstvím nad Kedorlaómerem jsme poprvé postaveni před velké pohoršení Starého zákona. Je to tajemství skutečnosti, že Abrahamův Bůh vede válku. Tu se ozývají nářky nad „věčným proléváním krve ve Starém zákoně“. Ano, ve Starém zákoně teče hodně krve. Ale jen tam? Skutečná krev teče v Novém zákoně – na Velký pátek. Všechny krvavé oběti zvířat a řada krvavých válek Starého zákona ukazuje na jakési krvavé stopy, vedoucí ke Kristu, k Velkému pátku. A za veškerou krev Starého i Nového zákona stojí tajemství pašijí, Božího utrpení. Kde teče krev, tam nese utrpení sám Bůh. Krev v Bibli ukazuje na smírnou oběť samého Boha.

Tak se ptáme taky zde při příležitosti první ze všech biblických válek: Proč ten náhlý Boží zásah? Chce tím Bůh, vysvobozující Lota a s ním i krále Sodomy a Gomory, dát jim všem příležitost? Příležitost k obrácení, dříve než sáhne k drastičtějším opatřením? Ukazuje na podivuhodnou záchranu, která se tu děje na pokyn zdviženého Božího prstu? Chce zde dát Boží dobrotu hříšníkům podnět k pokání, dokud není pozdě?

Abrahamův Bůh nemá ve zvyku, aby udeřil bez varování. Božímu zásahu předcházejí zpravidla varovné signály, znamení Boží dobroty i vážnosti. Tak ani dnes nechybějí znamení Boží vážnosti a dobroty, volající toto pokolení k rozvaze a k obrácení, ujišťující a varující nás, že „Bohu se nikdo nebude posmívat“.

Že je to Bůh, Bůh sám, kdo v této zvláštní a jedinečné válce zasáhl a vedl svého služebníka Abrahama, ukazuje se na přímo úchvatné jednoznačnosti událostí, které se dějí bezprostředně po ukončení války. Abraham se takřka přes noc ocitá v situaci, o níž se mu ani nesnilo. Ocitá se v čele vítězného svazku měst.

Abraham, „Hebrejec“, vítěz nad Kedorlaómerem. Po vítězství přináší vzniklá situace lákavé pokušení. Jde o pokušení, při němž ďábel vede Pána na vysokou horu, ukáže mu všechnu moc, sílu a slávu všech království světa a přidá slib: „To všechno ti dám, budeš-li se mi klanět“ (L 4).

Podlehne Abraham na vrcholu světské moci pokušení? Bude tu moc vzývat? Stane se z něho mocnár a dobyvatel světa? Nepřestane být Abraham otcem věřících, jak tomu chtěl Bůh? Představuji si, jak andělé zadržují v neviditelnou dech při představě té hrozně možnosti takového odpadnutí od Boha.

A už stojí Abrahamem zachránění králové Sodomy a Gomory venku, aby vzdali hold vítězi a pojednali s ním o kořisti dřív, než někdo Abrahamovi znovu zkrří cestu. Náhle, jako by se vynořil z houští, stojí tu neznámý muž.

Je to král. V dosavadním průběhu války o něm nebyla jediným slovem zmínka. Nese významné jméno „Malkisedek“, česky „král spravedlnosti“. Jako jeho sídlo se udává „Šálem“, snad jde o Jeruzalém. Je velmi důležité, že šálem znamená spásu, pokoj. Král spravedlnosti a pokoje. Zároveň se o něm říká, že je „knězem Nejvyššího Boha.“

Tento Malkisedek, tento král spravedlnosti, bydlící na místě zvaném pokoj, kněz Nejvyššího Boha a co všechno ještě může tento neznámý být, je v tomto okamžiku rozhodnutí úzícího dech Božím nástrojem a prokazuje Abrahamovi andělskou službu.

Neznámý přináší Abrahamovi „chléb a víno“. Uvědomme si, co dnes v Boží církvi znamená „chléb a víno“. Obnovuje s Abrahamem „Boží smlouvu.“ Abraham bude obojí, „chléb a víno“ i potvrzení smlouvy po této válce moc potřebovat: „Požehnan buď Abraham Bohu Nejvyššímu, jemuž patří nebesa i země. Požehnan buď sám Bůh Nejvyšší, jenž ti vydal do rukou tvé protivníky“ (v. 19).

Zásah strážné Boží milosti zadrží Abrahama, aby se nestal vítězem podle měřítek tohoto světa. Jak málo byl válečníkem,

tak málo je teď vítězem. Bůh, sám Bůh „dal tvé nepřátele do tvých rukou“ a je tedy obojí, vojevůdce i vítěz.

Poté se nabízejí Abrahamovi hned dvě příležitosti, aby hmatatelně prokázal, jaké padlo rozhodnutí. Tajemnému neznámému, Malkisedekovi, dá ze všeho desátek. Ví, že tak přinese Bohu oběť díků.

Když mu pak zachráněný sodomský král předloží ne právě skromný návrh, že by mohli válečnou kořist, jež podle práva patří samému Abrahamovi, po dohodě rozdělit tak, že by si on, sodomský král, mohl vzít celou živou kořist, tedy lidi, a Abraham ukořistěné věci, odpoví Abraham drzounovi: „Pozdvihl jsem ruku k přísaze Hospodinu, Bohu Nejvyššímu, jemuž patří nebesa i země, že z ničeho, co je tvé, nevezmu nitku ani řemínek k opánkům, abys neřekl: Já jsem učinil Abrama bohatým“ (v. 22.23). Podivná odpověď. A co není v této kapitole podivné?

Abraham má srdce i ruce volné, volné k službě z Božího příkazu. Bůh zvítězil. Nejen nad Kedorlaómerem a jeho spojenci. Bůh zvítězil na celé čáře. A konečně nejen nad Abrahamem. Abraham zůstává otcem věřících.

Malkisedek však, král a zároveň kněz, který tak záhadně přichází a odchází, je zmíněn ve Starém zákoně ještě jednou. Je to v žalmu 110. Nikdo menší než přicházející král konečného času, Mesiáš, bude právě takový, král a kněz podle řádu Malkisedekova.

A taky v jednom novozákonním spisu, v listu Židům, je Malkisedek několikrát uveden jménem. Říká se tam, že je předznamenáním a přebrazem Krista. Kristus nepoleví, dokud nebudou dáni všichni Boží nepřátelé za podnož jeho trůnu (10,13). Porazí všechny, kdo se mu protíví. Kristus je zároveň král i kněz Nejvyššího, ten, který za nás přistupuje k trůnu Otcovu jako kněžský prosebník a přímluvce, protože jemu, králi, je dána veškerá moc.

Bylo-li Abrahamovi, otci všech věřících, tolik třeba po-

moci a přispění onoho kněžského krále, jak bychom teprve my neměli být odkázáni na přímlyvniou prosbu u nejvyššího trůnu! „Je válka! Je válka! Ó anděli Boží, braň, a promluv k tomu! Je bohužel válka – a toužím nemít na ní vinu!“

Kdopak na tom „nemá vinu“, vinu na sporech v malém i na válečném ryku ve světě? A kdo by nutně nepotřeboval vzhledem k poměrům na této planetě víru v toho krále, u jehož podnože budou nakonec ležet všichni jeho nepřátelé, mezi nimi i poslední nepřítel, smrt? Kdo by docela osobně nepotřeboval prosebníka a přímlyvce u nejvyššího trůnu? Kdo by mohl být zachráněn bez chleba a vína, ke kterému nás zve král a kněz u svého stolu v církvi? Amen.

Bože Otče!

Ukázal jsi nám ve svém slovu,
jak Abraham prolil krev a poznal tvoji milost.
Taky nás vidíš zapletené do záležitostí tohoto světa,
stižené mnohou spoluvinou.
Dej, ať je tvá obec osvobozena,
svobodná, jak jen ty ji můžeš osvobodit.
Nauč nás jít úzkou cestou následování,
mít na paměti těsnou bránu poslušnosti.
Chraň nás před bezstarostnou solidaritou se světem
a před sobeckým osamocněním.
Ty, který jsi v plnosti přišel do světa,
ty, který jsi miloval svět až po smrt na kříži,
avšak nejsi ze světa,
nauč nás stát oběma nohama na zemi,
a přece zde být hosty a zůstat cizinci.
Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
„Je válka! Je válka! Ó anděli Boží, braň,
a promluv k tomu! Je bohužel válka –
a toužím nemít na ní vinu!“

Dej bdělé svědomí všem, kdo vykonávají válečnou službu.
Všem, jejichž práce a povolání vede k výčtkám svědomí,
dej jasno a svobodu, jakou jsi daroval Abrahamovi.
A kudy kráčejí na osamělých cestách svědkové víry,
tam jim dej poznat, že mají v Kristu přímlyvce.
Prosíme tě za těžce nemocné.
Dej jim odvahu, aby unesli
bolest ve svém slabém těle.
Prosíme tě za naše občany v zemědělství,
dej ať setrvají v pevné víře,
chraň je bázlivosti i vzpurnosti.
Pane, Kriste, smiluj se nad křesťany,
Pane Ježíši Kriste, smiluj se nad Izraelem,
smiluj se nad národy
a dávej nám svůj pokoj.
Amen.

OTEC VĚŘÍCÍCH

Děkujeme za tuto příležitost,
kdy tě můžeme vzývat a slyšet tvé slovo.
Odstraň všechno, co rozděluje,
daruj, co nás s tebou spojuje.
Nic a nikdo nás nemůže od tebe odloučit.
Myslíme taky na ty, kdo tráví prázdniny,
jezdí po silnicích, bydlí v táborech,
dej jim požehnaný klid
při setkání s tvým slovem.
Dávej pokoj, kterým je obdařen Boží lid.
Poroučíme ti taky všechny, kteří zůstali doma,
ty, jež čeká tento týden více práce.
Buď blízko těm, kteří dnes nemají neděli.
Ať konají svoji povinnost bez reptání.
Kladeš na nás břemena,
abychom zakusili tvoji stálou pomoc
a byli za ni vděční.
Buď chválen každého dne,
v této ranní hodině
i na věky.
Amen.

Po těchto událostech se stalo k Abramovi ve vidění slovo Hospodinovo:

„Nic se neboj, Abrame, já jsem tvůj štít, tvá přehojná odměna.“

Abram však řekl: „Panovníku Hospodine, co mi chceš dát? Jsem stále bezdětný. Nárok na můj dům bude mít damašský Eliezer.“ Abram dále řekl: „Ach, nedopřáls mi potomka. To má být mým dědicem správce mého domu?“ Hospodin však

prohlásil: „Ten tvým dědicem nebude. Tvým dědicem bude ten, který vzejde z tvého lůna.“ Vyvedl ho ven a pravil: „Pohleď na nebe a sečti hvězdy, dokážeš-li je spočítat.“ A dodal: „Tak tomu bude s tvým potomstvem.“ Abram Hospodinovi uvěřil a on mu to připočetl jako spravedlnost. A řekl mu: „Já jsem Hospodin, já jsem tě vyvedl z Kaldajského Uru, abych ti dal do vlastnictví tuto zemi.“ Abram odpověděl: „Panovníku Hospodine, podle čeho poznám, že ji obdržím?“ A řekl mu: „Vezmi pro mne tříletou krávu a tříletou kozu a tříletého berana, hrdličku a holoubě.“ Vzal tedy pro něho to všechno, rozpůlil a dal vždy jednu půlku proti druhé; ptáky však nepůlil. Tu se na ta mrtvá těla slétli dravci a Abram je odháněl. Když se slunce chýlilo k západu, padly na Abrama mráčky. A hle, padl na něho přístrach a velká temnota. Tu Hospodin Abramovi řekl: „Věz naprosto jistě, že tvoji potomci budou žít jako hosté v zemi, která nebude jejich; budou tam otročit a budou tam pokořováni po čtyři sta let. Avšak proti pronárodu, jemuž budou otročit, povedu při. Potom odejdou s velkým jméním. Ty vejdeš ke svým otcům v pokoji, budeš pohřben v utěšeném stáří. Sem se vrátí teprve čtvrté pokolení, neboť dosud není dovršena míra Emorejcovy nepravosti.“ Když pak slunce zapadlo a nastala tma tmoucí, hle, objevila se dýmající pec a mezi těmi rozpůlenými kusy ohnivé pochodeň. V ten den uzavřel Hospodin s Abramem smlouvu:

„Tvému potomstvu dávám tuto zemi od řeky Egyptské až k řece veliké, řece Eufratu, zemi Kénijců, Kenazejců a Kadmónců, Chetejců, Perizejců a Refájců, Emorejců, Kenaanců, Girašejců a Jebúsejců.“

1. Mojžíšova 15,1 – 21

„Abram uvěřil Hospodinovi.“ Připusťme, že by někde stál Abrahamův pomník vytesaný z kamene nebo ulitý z bronzu

(naštěstí žádný není a snad nikdy nebude). Pokud by nějaký byl, musela by na něm být tato tři slova: „Abram uvěřil Hospodini.“ Že věří, je to první, co se o tomto muži dá říct.

Stojí tu jako člověk, který věří v Hospodina. Na předním místě v Bibli. Nestojí tu však k našemu úžasu, s jakým obdivujeme pomník nějaké zasloužilého státníka, umělce nebo dobrodince. Abrahamova víra v Hospodina není jeho zásluha. Podnět k víře totiž nevyšel z něho. Abraham se nerozhodl jednoho dne: „Ode dneška přestanu uctívat Měsíc a začnu věřit v Hospodina.“

Žádné podrobnosti neudávají, jak přišel Abraham k víře. Jedno je však jisté: Jednoho dne padl prostě Boží zrak na tohoto muže. Ukázal na něj Boží prst. Bůh s ním navázal kontakt a vyšel mu vstříc věčným slovem. Proč ze všech lidí, kteří žili na zemi – nemáme zdání, kolik jich už tehdy bylo – padla Boží volba na Abrahama, na muže z kaldejského Uru. To nikdo z lidí neví. Neví to ani sám Abraham. Jedině Bůh to ví. Protože se Bohu líbí být právě při Abrahamovi počátkem a dokonavatelem víry, tedy proto a jedině proto „Abram uvěřil Hospodini“. Tajemstvím tohoto muže je beze zbytku a jedině „Abrahamův Bůh“.

Jestliže se tu dále říká „on mu to připočetl jako spravedlnost“, jsme tím překvapeni. Vlastní Abrahamova zásluha, jak právě zjišťujeme, je přece vyloučena. Proč mu tedy Bůh připočítává víru jako spravedlnost? Bůh nám není povinen vysvětlovat, co dělá nebo nedělá, a už vůbec nám není za nic odpovědný. „Smiluji se, nad kým se smiluji, a slituji se, nad kým se slituji.“ Můžeme jen žasnout nad Bohem, protože jsme „ospravedlnováni zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši“.

Údiv zjišťujeme především na Abramovi. O dvě tisíciletí později přejde na apoštola Pavla. Uchopí ho tak neodolatelnou mocí, že celý svůj list Římanům vystaví na slovu: „Abraham uvěřil Hospodini a on mu to připočetl jako spravedlnost“. Tak se Bohu zalíbilo už při otci věřících, hledět jen k víře.

A nejen tato víra je jeho dílo a zásluha. Tak výlučná je Boží milost, zachraňující člověka.

Když potom Pavel toto slovo o Abrahamově víře tak mocně zvěstuje národům, pak jedině proto, že i nám chce říct: Co bylo možné Abrahamovi, je možné všem. Nikdo nemá právo vyloučit z této možnosti jednoho jediného svého bližního, z možnosti, kterou Bůh vyjádřil slovy: „Smiluji se, nad kým se smiluji.“ Ba nikdo není oprávněn sám se jí zříkat. Boží pohled může dnes padnout na někoho z nás. Bůh může na někoho z nás vztáhnout svůj prst. Jeho slovo může někomu z nás vyjít vstříc. Je možné, že dnes, teď hned, během této bohoslužby naváže Abrahamův Bůh spojení s tím či oním: „Jestliže dnes uslyšíte jeho hlas, nezatrvejte svá srdce.“

„Abraham uvěřil Hospodini.“ Víra je tak veliký projev přízně, že pochopíme onoho současníka, který prohlásil při rozhovoru v televizi, že závidí každému, kdo může věřit. I když je jinak závist ohavná, zde jde o závist tak říkajíc na správném místě. Může se nám stát to, co Abrahamovi. Jen se svou závistí tak moc nespěchejme! Nám všem se už častokrát stalo, že jsme lidem záviděli, protože jsme viděli jen jejich zevnějšek; kdybychom však věděli všechno, závist by nás přešla. Podobně by se nám to mohlo stát s Abrahamem. V každém případě je velmi poučné a prospěšné, jestliže nám dnešní kapitola dovolí „nahlédnout za kulisy“ nejen lecjakého zbožného, ale otce věřících.

„Jak si představuji věřícího?“ Na tuto otázku se nám zde nabízí odpověď. Komu je blízké pojetí, že věřící je nějakým „rozmazlým dítětem“, Božím „jedináčkem“, „favoritem osudu“, „nedělnátkem“ nebo třeba obyčejným „miláčkem štěstí“, má zde možnost opravit si svoji představu o štěstí věřícího. Víra je opravdu štěstí. Žádné není čistší, žádné vznešenější. Protože je však Božím darem, nesnadno se unese. Nic není lidské povaze tak cizí jako štěstí věřícího. Zjištění, že „Abraham uvěřil Hospodini a on mu to připočetl jako spravedlnost“, je zacíleno ke sdělení, že se zde udál zázrak. Víra je div všech divů.

Podívejme se na naši kapitolu z tohoto hlediska ještě blíže. Po vítězství nad Kedorlaómerem uvrhl čas, aby se Bůh setkal s Abrahamem nejen prostřednictvím kněžského krále Malkisedeka, ale přímo a osobně. Začínáme tušit, jak takové přímé setkání s Bohem je prožito a procítěno lidmi, kteří mu byli přítomni. „Po těchto událostech“, slyšíme zde, „stalo se k Abrahamovi ve vidění slovo Hospodinovo“ (v. 1). Boží slovo se zde, jak se později říká u proroků, stalo. Oslovení Božím slovem působí na lidi mocně, pohne jimi. Přitom se v rozhovoru objeví na straně člověka úlek. Když se přibližuje Duch svatý, co jiného může potkat hříšného člověka než úlek! Tak a nejinak je tomu v Novém zákoně, o vánocích a o velikonocích a kdykoli lidé zjistí, že zasáhl Bůh.

Bůh na to bere ohled a uklidňuje svůj protějšek slovy: „Nic se neboj, Abrame, já jsem tvůj štít, tvá přehojná odměna“ (v. 1). Bůh ho nechce zničit. Naopak, chce ho chránit a držet nad ním svůj štít. Abraham nemá být poškozen, nemá být při setkání s Bohem oloupen, ale naopak, obdarován a štědrě požehnan: „Já jsem tvůj štít, tvá přehojná odměna.“ Zřejmě povzbuzen tímto vsutku lidumilným Božím oslovením, vyrukuje Abraham se svou dávnou starostí, kterou v sobě nosí už tak dlouho. Od té doby, co mu Bůh zaslíbil tolik potomků jako písku na mořském břehu, protéklo Jordánem hodně vody; pokud však jde o potomky, nezměnilo se vůbec nic ani u Abrahama, ani u jeho ženy. Jako dříve, tak i teď jsou oba bezdětní.

Bůh přislíbil hodně, víc než hodně. Dosud nesplnil své slovo. Abraham to znenáhla pociťuje jako příkoří. A teď, když se mu tak nečekaně nabízí přednést svoji prosbu, chytí okamžik za pačesy: „Panovníku Hospodine, co mi chceš dát? Jsem stále bezdětný. Nárok na můj dům bude mít damašský Eliezer“ (v. 2). Ty budeš má největší odměna a dosud jsi mi nedaroval jednoho jediného potomka! Není to výsměch? A dál se z Abrahama valí zadržované zklamání: „Nedopřáls mi potomka. To má být můj dědicem správce mého domu“ (v. 3)?

Zde vpadne Bůh hašteřivci do řeči a krátce a prostě ho ujistí: „Ten tvým dědicem nebude. Tvým dědicem bude ten, který vzejde z tvého lůna“ (v. 4).

Pak ho Bůh vyvede do noci: „Pohleď na nebe a sečti hvězdy, dokážeš-li je spočítat. Tak tomu bude s tvým potomstvem“ (v. 5).

Abrahamova „hvězdná hodina“?

Jenže Abraham už není mladý, Abraham je zestárlý, bezdětný, nesplněným Božím slibem zklamaný věřící. Bůh mu teď jen znovu slovy zopakoval, co už dávno ví. Odkázáním na hvězdy se stalo zaslíbení slovy ještě méně věrohodné a bolestné napětí, v němž musel uvěřit tak velkému zaslíbení a přitom nic nevidět, se tím jen umocnilo. „Jak si představuji věřícího?“ Bůh sám nám tu poskytuje pohled do rozjitřeného nitra věřícího. A Abraham není mezi věřícími jen tak ledakdo.

Nic se nedivme, vypadá-li skutečný Abraham trochu jinak, rozhodně méně nevinně, než při vzpomínce na dětství, kdy měl věk chlapce z nedělní školy. Nedejme se překvapit mnohou duševní tísní, do níž může věřící upadnout! Odpor patří k víře. Odporovat není sice jediné, ale přece jen jedno ze znamení pravé víry. Přesto, že popírá, ba právě proto je a zůstává Abraham věřící. Člověk si skutečně oddechne, ba přímo zajásá, když bezprostředně po tomto zasmušilém vylití Abrahamova srdce se důrazně potvrzuje jeho víra slovy: „Abraham Hospodini uvěřil a on mu to připočetl jako spravedlnost.“

Ovšem Bůh, který vidí do srdce, ví, že jeho služebník se dosud nezabavil všeho svého nahromaděného trápení. Aniž by mu měl za zlé jeho prostoduchou otevřenost, jeho skrytý dětinský hněv, pokračuje teď Bůh sám v rozhovoru.

Co teď následuje, podobá se operaci, rozhodující o životě a smrti. Pacient přitom nezůstane ničeho ušetřen. Bůh přichází na kloub skrytým vadám a nasazuje nůž. Kromě chybějícího potomka souží a hněte muže z Ur jeho stálé bezdomoví. Bůh přece zaslíbil jemu a jeho potomkům taky zemi! Co z toho se dodnes

splnilo? Málo a vlastně nic. Abraham je „Hebrejec“ a tedy dosud jako předtím cizinec. Je dodnes poddaný a zde jen přebývá. O nějakém „povolení k osídlení“ dosud ani řeči. Taky zde ta trapná, takřka nesnesitelná trhлина mezi zaslíbením a naplněním!

U tohoto bolavého bodu Abrahamův Bůh začne: „Já jsem Hospodin, já jsem tě vyvedl z Kaldejského Uru, abych ti dal do vlastnictví tuto zemi“ (v.7). Na tuto přípověď se odváží Abraham vzepřít malověrným zvoláním: „Panovníku Hospodine, podle čeho poznám, že ji obdržím“ (v. 8)? V krajní tísní výry si Abraham na Bohu vyprošuje znamení. Znamení však nelze na Bohu vynutit. Tím více překvapí, když prosbu přece jen vyslyší a svému služebníkovvi vyhoví.

Abraham dostane znamení, kterému ihned porozumí, my je však zprvu nepochopíme. Má si opatřit tříletou krávu, tříletou kozu a tříletého berana, hrdličku a holoubě. Čtyřnožce – jde vesměs o obětní zvířata – má rozpúlit a dát vždy jednu půlku vpravo a jednu vlevo, vždy jednu proti druhé. Ptáky však nemá púlit, hrdličku má položit na jednu, holoubě na druhou stranu, takže mezi kusy, případně ptáky zůstane prostor k projití.

Proč to všechno? Je známo, že tehdy se, podle našich měřítek příliš obřadným způsobem, uzavíraly v Předním Orientu smlouvy. Oba smluvní partneři zpravidla přitom procházeli mezi položenými půlkami, zapřísahali se a zaklínali. Smysl byl v tom, že když jeden z nich smlouvu nesplnil a porušil, mělo se mu stát to, co zvířatům, jež byla rozpúlena. Dnes bychom šli k notáři a tam by se vyhotovily dvě listiny, které by obě strany podepsaly.

Tak hluboko se tedy sklonil Abrahamův Bůh ke svému nedůvěřivému služebníkovvi, že s ním uzavřel právoplatnou smlouvu po způsobu lidí! Dnes bychom řekli, že se Bůh dal přinutit a šel s Abrahamem „k notáři“!

Sem proniká světlo vánoc. Abrahamův Bůh je už zde právě ten Bůh, který později ve svém plném lidství sestoupí do životního prostředí člověka.

Abraham, který se vůči svému Bohu choval tak nakvašeně a ošklivě, prožívá v bezedném zahanbení během celého obřadu smrtelnou úzkost. Vidí, jak se na položené kusy vrhají dravci. Má to něco znamenat? Jestli ano, co tedy? Jde o něco jiného než o vyhlídku na nové boje a třenice, jež mu Bůh takto oznamuje?

Když pak zašlo slunce, upadl Abraham do hlubokého spánku, do nevysvětlitelného, nepřirozeného stavu: „A hle, padl na něho přístrach a veliká temnota“ (v. 12). Přitom dává Bůh pohlédnout svému služebníkovvi do daleké budoucnosti. Abraham bude mít své potomky. Ti zdědí zemi. Mluví o dalekých hranicích, které budou stanoveny a upevněny později, v době Šalomounově.

To, že jeho potomci budou v průběhu čtyř století jíst v jiné zemi cizí chléb, že budou utlačováni a vydáni nepřítelům všanc, na této skutečnosti nic nemění. Přesto mají zemi jistě obdržet. On však, Abraham, vejde v pokoji (poprvé se zde setkáváme s výrazem „šalom“) ke svým otcům a bude pohřben v utěšeném stáří (v. 15).

A k tomu všemu se Bůh tak říkajíc „písemně“ zavázal! Není zde sice psáno, že Bůh a Abraham prošli mezi těmi kusy. Tajemně se však říká, že po západu slunce prošla mezi těmi rozpúlenými kusy ohnivá pochodeň (v. 17). „Sebezjevení Boha je zde tak děsivě vznešené jako nikde jinde“ (Gerhard von Rad).

Abrahamův Bůh své zaslíbení splní. Budoucnost věřících však nebude mít ani červeň růží, ani modř oblohy. Bojem se dospěje k míru. Nocí ke světlu. Utrpením k slávě. Smrtí k životu. A věřící zde budou až do samého konce.

„Jak si představuji věřící?“ To jedno je třeba rozhodně říct – soudě podle Abrahama, který věřil v Hospodina – o vzezření věřících: Až do posledka, až do konce budou věřící znepokojováni.

Letos v únoru se konaly v Berlíně – přeplněné kongresové hale a prostřednictvím reproduktorů taky ve dvou přilehlých sálech – vynikající rozhovory o víře, uspořádané evangelickou

akademickou obcí univerzity. Hlavním řečníkem byl tiskový odborník, šéfredaktor časopisu s vysokým nákladem. Téma mu určili pořadatelé: „Jak si představuji křesťany.“ Moderní člověk tu po celý večer vyznával svoji víru v Boha. Byla to řada chval, vzdávaných Bohu a Kristu.

Zároveň to však byl hodinu a půl trvající soud nad křesťany, často po každé větě přerušovaný potleskem převážně akademické mládeže. Generální zúčtování s církví, která „přináší děti ke křtu jako k očkování“; s církví, v níž bylo možné, aby „každá válka byla posvěcena křesťanskými pastýři a prohlášena za spravedlivou, včetně války Hitlerovy“.

O nás, kteří si říkáme věřící, kteří se nazýváme křesťany, bylo řečeno, že věříme v Boha svými ústy, ale potají „důvěrujeme v blahobyť a atomovou bombu“. Dva tisíce let zkušeností s lidmi, jež se nazývají křesťany, učí, že „křesťanští vládcí porušovali smlouvy, nutili k určitému myšlení, znásilňovali lidské svědomí, zabíjeli, mučili a zotročovali“.

„Laické kázání“, jež důrazně a mocně vyzývalo k pokání a k obrácení.

Závěrem prohlásil jeden z přítomných profesorů teologie se zdůrazněním vážného pokání nad tím, co vyslechl, že „bohužel, s lítostí, spojen pevným poutem s církví, v níž žije a kterou miluje tělem i duší, musí říct „ano“ takřka ke každému slovu, jež bylo řečeno“.

Pokud jde o výzvu k pokání a k obrácení, nemáme co dodat. Buďme si však vědomi: Těmi k odpovědnosti volanými jsme my. My, „spojení s církví, v níž žijeme a kterou milujeme“. My křesťané, my věřící jsme napadáni zepředu i zezadu, zprava i zleva. Ale největší, skutečné napadání k nám přichází – shůry.

Je to žalobce, který na nás dnem i nocí dotírá. Žaluje na nás. Právem. Činí tak sám Bůh. Znepokojení shora má konečné slovo. Naše vlastní znepokojení je v tom, že my, o nichž se říká, že „Kristus dokonale zaplatil za všechny naše hříchy a osvobodil nás od veškeré moci ďábla“, že my jsme skutečně selhali a že

neustále a znovu hřešíme. Měli bychom si uvědomit, že nejen Abraham, že také my křesťané dosud a stále znovu hřešíme a umíráme a že jsme dosud a stále znovu závislí na odpuštění našich hříchů. Nejen otec Abraham, také my jsme jítřeni tím, že se „dosud“ nesplnilo, co bylo zaslíbeno.

Ale právě zde, v tomto našem nebolavějším bodu, kde se nás zmocňuje „přístrach a velká temnota“ spravedlivého soudu, zde nic nepomůže dělat to či ono, ale právě jen – věřit! Ne malomyslnost, ne sklíčenost, ne poraženectví a zoufalství, ale: víra! Abrahamův „přístrach a velká temnota“ v oné noci ukazují na tu událost, kdy Kristus nesl na kříži „přístrach a temnotu“. A kdo věří v tohoto Ukřižovaného, toho nemohou od Boha oddělit ani „přístrachy a temnoty“ posledního soudu.

K této víře patří také a především nepustit se zaslíbení, že církev, starý Jeruzalém, který se stále podobá nevěstce, zanikne, že přijde zaslíbený nový Jeruzalém, který „sestoupí od Boha jako nevěsta ozdobená šperky“. Stůj co stůj se držme zaslíbení nového nebe a nové země, v nichž přebývá spravedlnost. Taková je Abrahamova víra.

„Tak si představuji křesťany“: jako znepokojované. Ale jako věřící. Jako takové věřící, kteří žijí z odpuštění a ze zaslíbení.

„Abraham uvěřil Hospodinovi a on mu to připočetl jako spravedlnost.“ Amen.

Hospodine,
Bože Abrahamův, Izákův a Jákobův!
Děkujeme ti, že jsou věřící,
kterým je líto slabostí tvé církve.
Prosíme tě o probuzení a pravou obnovu.
Vyslyš naši prosbu o příchod tvého království.
Občerstvi ty, kteří čekáním zemdleli.
Kde život křesťanů uvadl a posmutněl,

dej novou, mocnou naději.
Obnov, Duchu svatý, důvěru,
že Kristus nenechá padnout ponižené.
Hospodine, smiluj se nad křesťany, nad židy, nad národy.
Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Prosíme za ty,
v jejichž životě se připozdívá, aby našli pokoj.
Dej, aby poznali své spasení.
Ukaž mladému muži, který už nevidí smysl života,
jedinečný úmysl, který s ním máš.
Ty jsi pomohl Abrahamovi v jeho znepokojení,
tys pro nás přikázal svému Synu projít
přístrachem pekla a nejhlubší temnotou.
Dej, ať si každý den připomínáme
toto svaté utrpení, plné milosti.
Chraň nás na naší cestě až ke skonu.
A dej, abychom jednou byli pro Krista připočtení k těm,
kteří tě na nové zemi
a pod novým nebem
věčně chválí.
Amen.

PANÍ SÁRA PLÁNUJE RODINU

Otče v nebesích!
Jediný, nesrovnatelný!
Představy, pojmy a měřítka
u tebe končí.
Jsi, který jsi.
Tvé jméno je Hospodin.
Svatý, trojjediný Bože!
Vzývám tě,
protože tě známe a milujeme.
Neznali bychom tě však, kdybys nás k sobě netáhl.
Dáváš pozor na zbloudilé. Uprchlé voláš zpět.
Stojíme před tebou unavení a prázdní.
Skláníš se dnes ke ztroskotaným.
Občerstvuješ ducha ponižených.
Za to tě chválíme a velebíme tvé jméno
zde a všude, kde jsou rozptýleny tvé děti.
Všechny je znáš.
Andělé v nebesích tě chválí,
Pane a Slitovníku.
A my tě teď prosíme:
„Hospodine, uslyš náš hlas,
když ti my nepatrní
oběť přinášíme zas.“
Amen.

Sáraj, žena Abramova, mu nerodila. Měla egyptskou otrokyni, která se jmenovala Hagar. Jednou řekla Sáraj Abramovi: „Hle, Hospodin mi nedopřál, abych rodila, vejdi tedy k mé otrokyni, snad budu mít syna z ní.“ Abram Sárajiny rady uposlechl. Vzala tedy Abramova žena Sáraj svou otrokyni,

Hagaru egyptskou, deset let po tom, co se Abram usadil v kenaanské zemi, a dala mu ji svému muži Abramovi za ženu. I vešel k Hagarě a ona otěhotněla. Když viděla, že je těhotná, přestala si své paní vážit. Tu řekla Sáráj Abramovi: „Mé příkoří musíš odčinit. Sama jsem ti dala svoji otrokyni do náruče, ale ona, jakmile uviděla, že je těhotná, přestala si mě vážit. Ať mezi mnou a tebou rozsoudí Hospodin.“ Abram Sáráji odvětil: „Hle, otrokyně je v tvých rukou, nalož s ní, jak uznáš za dobré.“ Od té doby ji Sáráj pokořovala tak, že Hagar od ní uprchla.

Nalezl ji Hospodinův posel ve stepi nad pramenem vody, nad pramenem při cestě do Šúru, a otázal se jí: „Hagaro, otrokyně Sáráje, odkud jsi přišla a kam jdeš?“ Odvětila: „Prchám od své paní Sáráje.“ Hospodinův posel jí řekl: „Navrať se ke své paní a pokoř se pod její ruku.“ Dále jí řekl: „Velice rozmnožím tvé potomstvo, takže je nebude možno ani spočítat.“ A dodal: „Hle, jsi těhotná, porodíš syna a dáš mu jméno Izmael (to je Slyší Bůh), neboť Hospodin tě ve tvém pokoření slyšel. Bude to člověk nezkrotný, jeho ruka bude proti všem a ruce budou proti němu; bude stát proti všem svým bratrům.“

I nazvala Hagar Hospodina, který k ní promluvil, „Bůh vševidoucí“, neboť řekla: „Zda právě zde jsem nesměla pohlédnout za tím, který mě vidí?“ Proto se ta studně nazývá Studnicí Živého, který mě vidí; je mezi Kádešem a Beredem.

Hagar porodila Abramovi syna. Abram nazval svého syna, kterého Hagar porodila, Izmael. Abramovi bylo osmdesát šest let, když mu Hagar porodila Izmaela.

1. Mojžíšova 16, 1–16

„Hle, Hospodin mi nedopřál, abych rodila“ (v. 2). Spozoruhodnou otevřeností je v Bibli vyložen a popisován lidský život, úsilí i bloudění; ovšem, čeho je třeba si všímat, je Hospodin: „Hle, Hospodin . . .“ Je nápadné, jak v této kapitole, překypující

vším příliš lidským, je připomínán Hospodin. Jak tu člověk míní a Bůh mění. „Hle, Hospodin mi nedopřál, abych rodila.“

Co paní Sára svému muži říká, je přece pravda. Co je však na tom dnešním čtenářům nápadné, je způsob, jakým se vyjadřuje. Svoji bezdětnost nepřijímá Sára ani její muž prostě jako přírodou danou skutečnost. Vidí v ní Boží zásah.

V Bibli Starého i Nového zákona není v přírodě skutečností, jež by nesouvisely s Bohem. Všechny přírodní pochody jsou viděny ve vztahu k Bohu. Je otázka, jestli se to, co nazýváme „přírodou“, vůbec v Bibli vyskytuje. „Příroda“ je pohanský pojem. Co nazývá antický i pohanský člověk „přírodou“, je v Bibli nazváno stvořením. Abrahamův Bůh je Stvořitel, Živitel, Vykupitel a Dokonavatel všeho stvoření.

Také udržování lidského rodu, rození dětí není v Bibli oblastí odloučenou od Boha. „Hle, děti jsou dar od Hospodina a ovoce těla je dar.“ A tak bezdětnost není jen prostým nedostatkem semene, vadou vejcovodu nebo lůna.

To znamená, že Abrahamův Bůh je taky Pánem bezdětnosti. Taky ta je zřejmě Božím darem. Darem důležitým, jak už Boží dary bývají, ale darem, který má zaslíbení: „Plesej, neplodná, která jsi nerodila, zvučně plesej a výskej, která ses v bolestech nesvíjela, protože synů osamělé bude více než synů provdané, praví Hospodin.“

Cožpak Bůh, který žehná dětem, nemůže požehnat taky bezdětnosti? Paní Sára říká, jak už pověděno, pravdu, když svému muži sdělí, že Hospodin jí nedopřál, aby rodila. To je bohužel jen polovina pravdy. A poloviční pravdy jsou zvlášť zálučné lži. Zamlčí totiž, že Bůh jí a jejímu muži přislíbil tolik potomků, kolik je v písku na mořském břehu a kolik je na obloze hvězd. Zatají, že měla uvěřit zaslíbení, které Bůh přímo Abrahamovi teprve nedávno slavnostně potvrdil, podepsal a zpečetil.

Svůj první slib dal sice Bůh už před deseti roky. Abrahamovi bylo tehdy pětasedmdesát, teď je mu šestaosmdesát. Pro

lidi dlouhá čekací doba. Zvláště ve stáří, kdy, jak známo, má člověk méně trpělivosti. Co je však deset roků pro Boha! Toto Bohem dané a výslovně opakované zaslíbení jako kdyby teď pro Sáru nebylo. O tom se teď výslovně nemluví. Její bezdětnost je pro ni osudová s konečnou platností. „Hle, Hospodin mi nedopřál, abych rodila.“

Teď se však musí něco stát. Když Bůh ani prstem nepohne, aby konečně splnil svůj slib, když se Abraham spokojí s Božím otálením, když mírný jako beránek natahuje všechno na dlouhé lokty, pak je už jen na ní jako na paní domu, aby využila svého práva.

Ujednáno, vykonáno. Sára teď uplatní své právo.

Co navrhuje svému muži, mělo v tehdejších Abrahamově světě platnost práva. Jde o originální řešení v jistých případech bezdětnosti, tehdy v Předním Orientu všeobecně právoplatné. V případě, že překážkou bezdětnosti byla žena a ne muž, měla manželka právo dát svému muži otrokyni jako náhradní, řekněme prozatímní matku. Právní výraz pro to zněl: „Porodit paní na kolena.“ Dítě, které přivede na svět, je přijato tak, jako kdyby je porodila sama paní. Tak je to napsáno v Chamurabiho zákoníku.

Máme dojem, že tento zákonodárce měl značné pochopení pro bezdětné z vládnoucí vrstvy, vůči otrokům byl však opravdu nelidský. Náhradní matka byla ponížena na pouhý předmět. Byla prostředkem k dosažení účelu. A když „mouřenínka splnila úkol“, mohla jít.

A vůbec tihle otroci v Bibli!

Problém, o kterém teď nemůžeme pojednat s patřičnou důkladností. Musíme se tu spokojit s několika náznaky. Otroctví není podle Boží vůle. Souvisí s padlým stvořením. Bůh je přechodně vyhlásil nad Izraelem jako soud a pak vysvobodil Izrael z egyptské země, z domu otroctví. V Izraeli samém je cizím importem.

V Novém zákoně sice není revolučně zrušeno, není násilím odstraněno. Je však zřejmé, že se nesnáší s tím, co Bible

nazývá lidskou důstojností. Ze středu křesťanské církve je odstraněno a překonáno v průběhu staletí křesťanským bratrstvím. Uskutečnilo se něco jako vypocení čehosi cizího z těla křesťanské církve. Proces, trvajícím až do dnešních dnů.

Trvale a stále znovu se vyskytuje otrocké, případně vrchnostenské smýšlení. Rasové poměry v USA, boje proti apartheidu v jižní Africe, diktátorské otroctví ve všech totalitně řízených státech ukazují, po lidsku řečeno, jak neodstranitelně vězí tento ostěn v těle národů.

Ale od doby, kdy od Kristova příchodu v těle musí být lidé otroky, zvedá se teplota, horečka třese tělem národů. Tak to má být. Svět, v němž jsou otroci, nebude, nemá a nesmí mít klid. Sám Bůh ten klid ruší. Zde platí: „Nebude pokoj, dokud nezvítězí tvá láska, dokud země nespočine u tvých nohou.“

Jednoho dne přijde Sára k Abrahamovi s návrhem, že mu půjčí svoji otrokyni Hagaru, kterou si přivedla z Egypta, aby s ní měl dítě, jak to dovoluje pohanský zákon. Tak se stane Sára pokušeňkou svého muže.

Pokušení ovšem nespočívá v prvé řadě v oblasti pohlaví, jak se snad mnohý domnívá. Je rafinovanější a nebezpečnější, protože se týká duchovna. Jak se srovnává Sářin návrh, který se pohybuje v mezích současné patřičnosti a zákona, s poslušností Abrahamovy víry? Nevypadá to, jako kdyby ze zoufalství musel Abraham Bohu napomáhat? Urychlit Boží záměr? Boha, který otálí, „postrčit“? Když se Bůh k ničemu nemá, tedy ho k potomku přinutit? K tomu Sára svým návrhem směřuje. Svým jednáním vzdoruje Abrahamovu Bohu. A Abraham tomuto pokušení podlehne.

Jako by byl tím nejlepším hrdinou „pod pantoflem“ – ovšem – že jím není – říká se: „Abraham Sárajiny rady uposlechl“ (v. 2).

Jinak je poslušný Božích slov. Právě teď ovšem slov své ženy. Tak uposlechl kdysi Adam hlasu Evy. A taky zde to není bez následků. Teď přijde, co přijít musí. Překvapivě brzy je patrná změna.

Z Abrahamových stanů je v té hodině zaplašen klid. Jakmile si je otrokyně jista svým pozeňnaným stavem, stoupne jí do hlavy její nová důstojnost. Vyhodí proti své paní trumf. Padne kosa na kámen. A – „mezi dvěma ženami vypadá Abraham jako ubohá figurka“ (Gunkel).

A jednoho dne to dojde tak daleko, že náhradní matka v pozeňnaném stavu ráno zmizí. Co tam tehdy odpovídalo všeobecným zvyklostem, podle nichž by si počínal tak říkajíc „každý“, co se zdálo tak prosté a rozumové, neskončilo v Abrahamových stanech zdaleka ke spokojenosti všech. Abraham nakonec uvidí hromadu střepů.

A teď jde o rozum. Je jedním z potřebných, nepostradatelných Božích darů. Máme ho užívat. Přijde ovšem na to, jak ho užíváme. Můžeme ho použít v odpovědnosti před Bohem. V poslušnosti. Pod vedením a při službě Bohu. Taky ho však můžeme bezbožně zneužít. Tak, že jedná svéhlavě, že se vyhýbá Boží ochraně i kontrole. A pak už moc nechybí, aby místo Boží všemohoucnosti, dobroty a moudrosti zavládla moc a násilí zlého, prohnaného a ničícího rozumu, který neuznává žádného pána.

To se stalo otci věřících a jeho ženě. Svěho rozumu začnou užívat bez Boha. Jejich rozum se dokonce postaví proti Bohu. Vždyť přece vědí, že Bůh má s nimi jiné plány. Záměrně osnují svůj vlastní plán. Odvážně vykročí k jeho uskutečnění. Zřejmě s předpokladem, že se Bůh později mile zatváří k jejich pochybné hře a řekne své ano, aby měl od nich pokoj.

Ale Abrahamův Bůh je Pán. „Hle, Hospodin . . .“

Na tomto místě nás text vede k tomu, ba nutí nás, abychom se dotkli žhavého železa. Sára zde zapojí, jak jsme právě viděli, do otázky narození dítěte, která je tak žhavá v době triumfující techniky, rozum.

Sára se ujímá plánování rodiny.

Máme – a když ano, tedy jak – užívat rozum v otázce rození dětí? Jak vidíme, dnes stojí proti sobě dva světy a dvojí

názor. Jeden představuje, trochu zjednodušeně řečeno, „svět Východu“, výrazně reprezentovaný početným, druhým největším národem na zemi, Indií.

Tam přichází na svět rok co rok milión dětí. Zároveň den po dni umírá obrovské množství dětí hladem. Tam bylo bezpochyby příkazem rozumu, aby se děti nerodily bez omezení a neplánovitě z těla matky přímo do bídý. Jistě bychom poradili tak zvaným „rozvojovým zemím“, aby s rozumem využívaly techniky k zamezení početí, k regulaci porodů čili k plánování rodiny.

Indické matky se dívají poněkud bezradně na západní apoštoly rozumu a odpovídají otázkou: „Máme lásku k dítěti potlačovat? omezovat? rozdělit? rozkrájet? Jde pak ještě o mateřskou lásku?“

A na druhé straně je zase „západní svět“, Evropa, Amerika. Že zde vládne rozum, mimo jiné i při plození dětí, nebude jistě nikdo popírat. Jenže se zeptáme, jak?

Vládne rozum u nás na západě tak, že to může být příkladem pro celý svět? Kdo má pravdu? Ten „z Východu“ se svou mateřskou láskou jako nevyšší instancí, nebo ten „ze Západu“ se svým rozumem jako nejvyšším principem?

Neříkejme příliš ukvapeně, že v právu jsme samozřejmě my. V nejedné oblasti jsme po počátečním okouzlení objevili čertovo kopýtko.

Zdá se nám, že oba mají i nemají pravdu. Oba mají pravdu potud, jestliže obojí, mateřskou lásku i rozum, považují za vzácný Boží dar. Mýlí se oba, pokud mateřské lásce bez Boha tak jako rozumu bez Boha připisují jejich pochybnou důležitost. U nás na tak zvaném Západě se z rozumu oproštěného od Boha stal velmi brzy netvor.

To platí pro každou technickou vymoženost, počínaje štěpením atomu až k plánování rodiny. Jakmile se rozum stane samovládce, začne působit nelidsky. Dábelsky. Ani mateřská láska, ani rozum se pro nás nemůže stát tím nejvyšším.

Ve všech těchto otázkách není nic nejvyšší, kromě toho jediného Nejvyššího. Je to Bůh Abrahamův. Ten, kterého zde paní Sára nazývá Hospodinem: „Hle, Hospodin mi nedopřál, abych rodila.“ „Hle Hospodin . . .“!

Na otázku, která zaujala v našem dvacátém století věřící jako žádná jiná, snad kromě sociálního problému a otázky míru: „Kolik dětí máme mít?“ se různě pokoušíme najít odpověď a mít jasno.

Předně je tu cesta zákona. Ten říká: každý má mít tolik dětí, kolik jen může, tečka. Odmítnout techniku k zamezení početí. To byla ještě nedávno cesta, po níž šla římskokatolická církev.

Na druhé straně byli někteří protestanté, kteří z této oblasti vyloučili Boha. Snad si mysleli, že tomu milý Bůh tak jako tak nerozumí. Věděli si líp rady než on. Byla to cesta svévolného a bezmyšlenkovitého užívání technických zábran početí, zároveň cesta falešně chápané „svobody křesťana“, cesta zvuče, kdy si každý počínal, jak se mu zachtělo.

Obojí, jak přísné církevní zákonictví, tak kulturně protestantská svévole jsou velmi problematické.

Rozhodující zůstává, jak jsme už naznačili, víra. Užívání rozumu, který je odpovědný víře. Jde o to, aby křesťansky věřící manžel a věřící manželka řešili tuto otázku ve víře, v odpovědnosti před Bohem a především v modlitbě, aby usilovali o správný postoj. Zde konkrétně platí: „Co není z víry, je hřích.“ Může-li a má-li kdo mít dítě, je výlučným rozhodnutím víry. Kdy a jak dalece zabránit početí, kdy se poradit s rozumem, je podřízeno kontrole víry.

Tak například manželský pár, který přijme ve víře tři děti, potřebuje tolik víry jako jiný, který řekne své „ano“ k pěti dětem; to podle množství osobních, rodinných, časových a okolnostmi podmíněných potíží, jež je třeba překonávat a nést vírou.

Nejlépe to můžeme vyjádřit dvěma úvahami: Máme tak mnoho či tak málo dětí, kolik máme víry. Tuto větu však

nesmíme obrátit. Podle počtu dětí nesmíme usuzovat na víru. Jinak by se mohlo stát, že by manželský pár neměl ani jedno dítě; úsudkem, že takový manželský pár nemá žádnou víru, se argumentující dopouští největšího bezpráví.

Rozhodující zůstává, aby Bůh při všech lidských úvahách, plánováních a rozhodnutích byl Pánem. Měli bychom si přát opravdu hodně víry, pevné důvěry v Boha, který je Stvořitelem, Spasitelem a Korunou všeho stvoření. Důvěrou vůči Bohu, o němž zde paní Sára říká: „Hle, Hospodin . . .“ Vůči Bohu Abrahamovu.

Vraťme se nyní k naší uprchlé otrokyni. Utíkala k jihu, zřejmě s úmyslem vrátit se do své rodné země, směrem k egyptské hranici. Tam kdesi zmizela. Cestou se musela často otáčet za případnými pronásledovateli. Za útěk otroka je určený trest.

Nedaleko hranic si u jedné oázy těhotná odpočine. Pojednou zjistí, že není sama. Je tu někdo, kdo ji zřejmě zná. Neznámý ji osloví jménem: „Hagar, otrokyně Sárájina, odkud jsi přišla a kam jdeš?“

Hagar pozná, že jde o Božího posla. Jeho podoba není popsána. O okřídlené bytosti ani slovo. Víme jen to, co neznámý říká: Po překvapujícím oslovení přichází rozkaz. Bůh od ní požaduje okamžitý návrat: „Navrať se ke své paní a pokoř se pod její ruku“ (v. 9). Na to Hagar neodpoví. Zdá se, že uvažuje. Uposlechně?

Pak mluví neznámý dál. Teď následuje opravdu lidsky přívětivá domluva a povzbuzení: Bůh jí dá tolik potomků, že je nikdo nedokáže spočítat. Dítě, které nosí pod srdcem, je syn. Dá mu jméno „Izmael“. Česky to znamená „Bůh vyslýchá“. „Neboť Hospodin tě ve tvém pokoření slyšel.“

Bude to divoký chlapec. Divoký kuň. Hrdý a plný touhy po svobodě. Boj bude jeho živlem. Izmael sice nebude vyvoleným nástupcem Abrahamovým, ale taky ne ztracencem. Bůh, který mu odepřel zvláštní milost vyvoleného, dá Izmaelovi štědře pocítit svoji dobrotu.

Přemožena ve svém vzdoru a zoufalství takovou Boží dobrotou, rozhodne se uprchnout k návratu. Je přemožena skutečností, že Bůh, Bůh Abrahama a Sáry, se jí osobně ujal, pohlédl na ni. Říká mu „Bůh, který mne vidí“. Nežli ho uviděla, spatřil on ji a ujal se jí. „Zaměřím-li k nebi, jsi tam, a když si ustelu v podsvětí, také tam budeš. I kdybych vzlétl na křídlech jitřní záře, chtěl přebývat při nejzazším moři, tvoje ruka mne tam doprovodí, tvá pravice se mě chopí.“ Bůh Abrahamův je „Bůh, který mne vidí“.

Hagar hledala na tom místě vodu. Našla víc než vodu. Protože tam našla Boha, nazvala to místo pro budoucnost: „Studnice Živého, který mne vidí“.

Hagara poslechne a otočí se. Ona, pohanská otrokyně tím zahanbuje Sárinu a Abrahamovu neposlušnost.

Sára, Abraham a Hagar. Na všechny tři klade svoji mocnou ruku Bůh Abrahamův, který odpouští, který však taky trestá hříšníky. Myslil jsem si, co by se stalo, kdyby někdo ty tři „pustil“ do televize. Soucit by se postaral o to, aby Hagar získala sympatie valné většiny diváků, protože se octla jako otrokyně a jako svobodná matka v úzkých.

Avšak Bůh, stojící mimo sympatie a antipatie, určil Abrahama, na tomto místě tak „nešťastnou figuru“, za nositele požehnání pro všechna pokolení země. O tuto volbu z milosti ho nikdo nemůže připravit. Ani špatně užitý rozum Sáry, ani Abrahamova neposlušnost.

To mu však nezabránilo ujmout se uprchlé otrokyně. Však on je Bůh, který dává svítit svému slunci na dobré i na zlé a který dává déšť spravedlivým i nespravedlivým.

Abrahamův Bůh je Bůh zvlášť zaměřené milosti, milosti velkoryse poskytované. Bůh, který slyší a vidí: „Hle, Hospodin . . .“ Amen.

Bože Otče!

Ano, ty jsi Bůh, který slyší a vidí,
který povolává a zavrhuje.

Máš soucit se ztracenými.

Prokazuješ nám to ve svém Synu,
který nás miluje.

V této chvíli tě zvlášť prosíme
za manželské dvojice.

Nauč nás, lidi této doby,
přijímat děti jako tvůj dar.

Prosíme tě za bezdětné.

Požehnej kříži, který nesou.

Dej, ať nezůstanou sami.

Obdař je dětmi způsobem, který znáš jen ty sám.

Prosíme za svobodné matky,

chraň je před malomyslností a zatvrzelostí.

Smiluj se nad rozvedenými,

ať nejsou nešťastní pro pomluvy.

Smiluj se nad sirotky.

Dej jim lidi,

kteří by je přijali jako rodiče.

Dej, aby se toto pokolení
odvrátilo od bludných cest.

Posvět všechny, kdo hledají pokoj,
ve Vietnamu a všude ve světě.

Zabraň všemu, co vede k atomové válce.

Smiluj se, Pane,

nad svou zemí, potřísněnou krví.

Naše duše touží po slově,
jež probudí nový život.

Dej nám sílu i důvěru,

která přemůže jařmo zbraní.

Amen.

PODIVNÁ ZÁLEŽITOST

Otče na nebesích!
Stvořiteli a Pane všech věcí.
Chválí tě dílo tvých rukou,
chválí tě slunce, měsíc a hvězdy,
tvá dobrota je nová každého jitra.
Tvoji andělé se ti klanějí,
slouží ti dnem i nocí.
Zástup, který nikdo nespočítá,
vzdává ti čest a vzývá tě
od věčnosti do věčnosti.
Taky my lidé tě chválíme,
protože tě známe a důvěřujeme ti.
Jako dar Ducha svatého
jsi vylil svoji lásku do našich srdcí.
Tvé jméno buď chváleno ve všech řečech
všemi, kdo mají lidskou tvář.
Děti a děti jejich dětí ať tě chválí
až do konce všech časů.
Přijmi, Otče, milostivě v této ranní hodině
taky naši chválu
a uděl nám své požehnání.
Amen.

Když bylo Abramovi devětaadvadesát let, ukázal se mu Hospodin a řekl: „Já jsem Bůh všemohoucí, chod' stále přede mnou, buď bezúhonný! Mezi sebe a tebe kladu svou smlouvu; převelice tě rozmnožím.“ Tu padl Abram na tvář a Bůh k němu mluvil: „Já jsem! A toto je má smlouva s tebou: Staneš se praotcem hlučícího davu pronárodů. Nebudeš se už nazývat Abram; tvé jméno bude Abraham. Určil jsem tě za otce hlučícího davu pronárodů.

Převelice tě rozplodím a učiním z tebe pronárody, i králové z tebe vzejdou. Smlouvu mezi sebou a tebou i tvým potomstvem ve všech pokoleních činím totiž smlouvou věčnou, že budu Bohem tobě i tvému potomstvu. A tobě i tvému potomstvu dávám do věčného vlastnictví zemi, v níž jsme hostem, tu celou zemi kenaanskou. A budu jim Bohem.“ Bůh dále Abrahamovi řekl: „Ty i tvoje potomstvo budete mou smlouvou zachovávat ve všech pokoleních. Znamením mé smlouvy mezi mnou a vámi i tvým potomstvem, kterou budete zachovávat, bude toto: Každý mezi vámi, kdo je mužského pohlaví, bude obřezán. Dáte obřezat své neobřezané tělo a to bude znamením smlouvy mezi mnou a vámi. Po všechna pokolení každý, kdo je mezi vámi mužského pohlaví, bude osmého dne po narození obřezán, doma zrozený i koupený za stříbro od kteréhokoli cizince, který není z tvého potomstva. Musí být obřezán každý zrozený v tvém domě i koupený za stříbro. Tak bude má smlouva pro znamení na vašem těle smlouvou věčnou. Neobřezanec, který by nedal své neobřezané tělo obřezat, bude ze svého lidu vyobcován; porušil mou smlouvu.“

Bůh také Abrahamovi řekl: „Svou ženu nebudeš už nazývat Sáráj, její jméno bude Sára (to je Kněžna). Požehnám ji a dám ti také z ní syna; požehnám ji a stane se matkou pronárodů a vzejdou z ní králové národů.“ Tu padl Abraham na tvář, usmál se a v duchu si řekl: „Což se může narodit syn stoletému? Cožpak bude Sára rodit v devadesáti?“ Proto Abraham Bohu řekl: „Kéž by Izmael žil v tvé blízkosti!“ Bůh však pravil: „A přece ti tvá žena Sára porodí syna a nazveš ho Izák (to je Smíšek). Svou smlouvu s ním ustavím pro jeho potomstvo jako smlouvu věčnou. A pokud jde o Izmaela, vyslyšel jsem tě: Hle, požehnám mu a rozplodím a rozmnožím ho převelice; zplodí dvanáct knížat a učiním z něho veliký národ. Ale svoji smlouvu ustavím s Izákem, kterého ti porodí Sára příštího roku v tomto čase.“ Bůh skončil rozmluvu s Abrahamem a vystoupil od něho.

Abraham tedy vzal svého syna Izmala a všechny zrozené ve svém domě i všechny koupené za stříbro, všechnu svou čeleď mužského pohlaví, a obřezal jejich neobřezané tělo hned toho dne, kdy k němu Bůh promluvil. Abrahamovi bylo devětadevadesát let, když jeho neobřezané tělo bylo obřezáno. Jeho synu Izmaelovi bylo třináct let, když bylo jeho neobřezané tělo obřezáno. Abraham i jeho syn Izmael byli obřezáni v týž den. Také všechna jeho čeleď, ať doma zrození či za stříbro od cizince koupení, byli obřezáni spolu s ním.

1. Mojžíšova 17, 1-27

„Já jsem Bůh všemouhoucí.“ „Mezi sebe a tebe kladu svou smlouvu.“ Toto je má smlouva s tebou“ (v. 1-4).

Tak mocně osloví Bůh Abrahama. Je to on, on osobně. On, Abrahamův Bůh, se s ním v této chvíli setkává.

Od posledního podobného setkání, o kterém víme, uplynulo třináct let. Tehdy bylo Abrahamovi 86 let. Teď je mu 99. O tomto úseku Abrahamova života nemáme žádných zpráv. Mezera v „biografii“ se zdá být výmluvným znamením, že v tomto mezidobí patriarchova života se nepříhodilo opravdu nic, co by stálo za zmínku.

Je to běžné pro život každého věřícího. Šedivou, uvadlou víru, období ochablosti prožije jednou každý. Chodíme do práce. Svoje běžné povinnosti plníme špatně nebo dobře. Běží „čas malých věcí“. O takovém čase není co zvláštního zaznamenat, nežli že uplynul. Stárneme.

Stav takového útlumu je při delším trvání zneklidňující. Z toho pak snadno vznikne dojem ztracených let. Začne se ozývat otázka po smyslu života. Myslíme s jistou lítostí na minulost, kdy jsme pociťovali Boží blízkost a těšilo nás přesvědčení, že Bůh s námi něco zamýšlí. Že nás v tomto světě bude k něčemu potřebovat. A pak se Bůh odmlčel. Nezvykle odml-

čel. Snad nás prostě ponechal stranou? Všechno skončilo? Udělali jsme někde chybu?

Zde se o tom nepíše, ale nemuseli bychom se divit, kdyby se taky praotec Abraham v té dlouhé přestávce Božího mlčení zabýval takovými otázkami. To znamená, že se vlastně ani ptát nemusel. Věděl přece přesně, že a kde udělal chybu. Z Izmaela, jehož narození od roku Izmaelova narození se Bůh v Abrahamově životě odmlčel. Že by Bůh svému služebníkovvi nemohl zapomenout někdejší chybný krok? Snad už proto ho poslal Bůh na „předčasný odpočinek“? nebo ho snad s konečnou platností propustil ze služby?

Teď však doba, kdy se Bůh distancoval, je naštěstí pryč. Nebe se nad Abrahamem vůči hledě vyjasňuje a mlčení skončí. Abrahamův Bůh znovu promluví.

„Já jsem Bůh všemouhoucí, choď stále přede mnou, buď bezúhonný.“ Vzhůru, Abrahame. Nenechal jsem tě bez povšimnutí, nepřehlédl jsem tě. „Choď stále přede mnou.“ Vstaň. Ještě zdaleka nejsi u cíle. Čeká tě ještě daleká cesta. „Choď stále přede mnou. Buď, bezúhonný.“ Doslova to znamená, buď dokonalý, nerozptýlený, plně se soustřeď. Buď celým srdcem připraven přijmout dary i úkoly, které ti Bůh určil. Tvůj život se dosud neztratil v písku, jak ses třeba obával. Naopak. To podstatné, čím bude korunován tvůj život, tě teprve čeká.

Ve výkladní skříni byla kniha s titulem: „Život začíná ve čtyřicítce.“ Praotci se tu sděluje: „Tvůj život začíná ve stove!“ Nepřestávej věřit, že u Boha je možné všechno: „Já jsem Bůh všemouhoucí.“ Jen se ničeho nezříkej.

Stojí za povšimnutí, že na to Abraham neřekne ani slovo. Je tím, co všechno Bůh říká, tak překvapen, že se zprvu nezmůže ani na slovo? V pokoře padne beze slova před Bohem. Abraham se tiše modlí. Řekne ne ke svým vlastním možnostem. Ano k Boží všemohoucnosti.

Němě vzývání všemouhoucího Boha. Abraham teď udělá to jedině správné: „Tu padl Abram na tvář“ (v. 3).

A s mužem, který tu před Božím majestátem leží na zemi, obnoví teď Všemohoucí svoji smlouvu. Zaznájí jeho slova. Abraham je už zná. Bůh opakuje.

Je nápadné, jak často a stále znovu opakuje Bůh svému služebníkovu slova věčné smlouvy. Jestliže muž ve 103. žalmu říká: „Hospodin je slitovný a milostivý, shovívavý, nejvyšší milosrdný“, když ukazuje na Boží shovívavost a trpělivost, pak říká to podstatné. Bůh opakuje trpělivě svému služebníkovu zaslíbení. A ujišťuje: „Staneš se praotcem hlučícího davu pronárodů.“ „Uřčil jsem tě za otce hlučícího davu pronárodů.“ „Učiním z tebe pronárody.“ „I králové z tebe vzejdou.“ „Smlouvu mezi sebou a tebou i tvým potomstvem ve všech pokoleních činím totiž smlouvou věčnou.“ „A tobě i tvému potomstvu dávám zemi, v níž jsi hostem.“ „Do věčného vlastnictví“ (v. 4–8).

Toto všechno už Abraham slyšel. Už nejednou. Už by to měl ostatně vědět sám. Bůh však opakuje. Bůh ví, jaká jsme stvoření, jako zapomnětlivá děcka. Jak je psáno, Abrahamův Bůh je „trpělivá a vlídná“ láska.

Objevuje se tu ovšem něco, o čem Abraham dosud nevěděl a co je mu nové. Především se změní jeho jméno a jméno jeho ženy. Dosud se jmenoval Abram, jeho žena Saraj, od nynějška se bude jmenovat Abraham a jeho žena Sára.

Jazykoví odborníci dodnes nepřišli na to, v čem vlastně tato změna jmen záleží. Nejčastěji se domnívají, že jde zřejmě o jakýsi způsob zdůraznění. Srovnejme Maria místo Marie, Johannes místo Jan.

Ostatně Sárj i Sára znamená „kněžna“. Abram i Abraham znamená doslova: „Můj Otec (rozumí se přirozeně Bůh) je vznešený.“

Vznešený není ovšem Abraham. Ten teď padl na tvář. Vznešený je můj Otec, který říká: „Já jsem Bůh všemohoucí.“ Jméno „Abraham“ tak označuje vzývání. Toto jméno vzdává čest Bohu. „Můj Otec je vznešený.“

A tu poprvé objeví další jméno. Říká se, že když Bůh Abraha-

movi oznámil, že kromě syna otrokyně, kromě Izmaela, kterého má s Hagarou, dá mu Sára taky dlouho očekávaného potomka, padl Abraham znovu na svou tvář. Tentokrát však nezůstal němý. V duchu si ve svém srdci, jen sám pro sebe pomyslel, že on, Abraham, bude brzy stoletý a Sáře bude devadesát. Abraham nemohl v té chvíli potlačit zjevný smích.

Bůh uslyší smích svého služebníka a nemá mu to k našemu i k jeho překvapení za zlé. Bůh velkoryse chápe záchvat smíchu svého služebníka. I když vlastně není k smíchu zaslíbit dvěma lidičkám, jednomu stoletému a jedné devadesátileté, vlastního syna. Takovým stařečkům se u nás blahopřeje v rozhlase. Na nesmělou Abrahamovu námitku, proč by to nemohl být Izmael, odpoví Bůh vážně a s jistotou: Bude to někdo jiný. Plod tvého těla a těla tvé manželky (v. 18n).

Bude se jmenovat Izák. Izák znamená česky „smíšek“. A do roka přijde na svět. „Smíšek“. Smějme se tedy! Kdo se směje naposled, ten se směje nejlíp! Často, když zasáhne Abrahamův Bůh, se rozum směje. Ať se tedy směje! „Ten, jenž trůní v nebesích, se směje, Panovníkovi jsou k smíchu.“

Jeden židovský vykladač zde poznamenává, že kdyby měl přijít Izák na svět podle představ našeho rozumu, Boží národ by už dávno na zemi nebyl. Izák však přichází na svět jako Boží zázrak. Existence Božího národa na zemi je založena na skutečnosti, že Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův činí zázraky.

Mimochodem řečeno: Je to s Kristovou církví jiné? „Narozený z Marie Panny.“ „Smíšek.“ Taky zde. A taky Kristova církev by už dávno zmizela ze světa, kdyby se její Pán narodil tak, jak je to rozumem přijatelné.

Tady si připomeneme výrok Jeremiáše Gotthelfa, vyslovený v jeho „Dědečkově neděli“. Starý muž říká své snaše: „Ubozí lidé, kteří nemají v hlavě nic kromě toho, co se dá pochopit!“ „Izák.“ „Smíšek.“ Zde je při díle ten, jenž se dá poznat Abrahamovi slovy: „Já jsem Bůh všemohoucí, choď stále přede mnou, buď bezúhonný.“ Buď zbožný. Buď s Bohem.

„Já jsem Bůh všemohoucí, choď stále přede mnou, buď bezúhonný (zbožný – s Bohem).“ „Mezi sebe a tebe kladu svou smlouvu.“ „Hle, uzavřel jsem s tebou smlouvu.“ Tak mocné zaslíbení je osobně dáno Abrahamovi. A Boží slovo stačí. Nemůže být ničím překonáno.

Bůh však zná náchylnost svých dítek k notorické malověrnosti. Taky na Abrahamovi, otci věřících, je tato nestálost, tato slabost zřejmá, dokonce příkladná. A Bůh s tímto sklonem k selhání u svých věřících počítá. Proto ještě připojí ke svému zcela postačujícímu slovu smlouvy, k podpoře víry, viditelné, masivní znamení. Ve Starém zákoně je to obřízka.

Odríznutí pokožky na pohlavním údu je prastarý obyčej, který je domovem především v Egyptě při severním údolí Nilu. Ale taky u Indiánů v Severní Americe. Taky se vyskytuje na ostrovech v jižní části Tichého oceánu. Řekové považovali tento obyčej za barbarský. Římané za něco neslušného a zvráceného. Kalvín o něm mimo jiné říká: „Mít znamení na přirození je trapná a podivná záležitost.“

Přesto, že člověk přijímá obřízku s trapným pocitem a s pohoršením, přesto, že jde o obyčej z temné doby pohanství, Abrahamovu Bohu to nebrání, aby obřízku neposvětil jako znamení smlouvy.

Logicky vzato, je to pro Boha vlastně potupa a ponížení. Bere je na sebe. Tím se poníží až kamsi do nejlidštějšího z lidského. Tak hluboko, že později se lidství jeho Syna stane skutečností včetně obřízky. Pavel píše Galatským: „Když se naplnil stanovený čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, podrobeného zákonu.“ A Lukáš sděluje: „Když uplynulo osm dní a nastal čas k jeho obřízce, dali mu jméno Ježíš.“

Ježíš nese znamení bratrství s Izraelem. Syn byl obřezán. Tak hluboce se skloní Abrahamův Bůh ke svému lidu.

Obřízka pak platí v Izraeli i později a stále častěji jako znamení očišťování. A jako obecné znamení příslušnosti k národu. Kdo nese toto znamení, ten dosvědčuje, že je semenem

Abrahamovým a tedy Božím vlastnictvím. A teď Bůh vyzývá Abrahama velmi naléhavě, aby toto znamení přijal. Obřízku je možno taky odmítnout. Kdo to udělá, vylučuje se z národa, který je Božím vlastnictvím. Kdo ji přijme, říká tím „ano“ k věčné Boží smlouvě.

Především je to hlava rodiny, na niž teď je, aby se rozhodla. Přijme-li Abraham obřízku, ukáže svým dětem na správnost jejich rozhodnutí. Na rozhodnutí celé rodiny. Je nutno se rozhodnout už u malých dětí. Osmý den po narození. Obřízka je brána tak vážně, že když padne osmý den na sobotu, pak má přednost před svěcením soboty, má být vykonána přesto, že je sobota.

Obřízkou jsou poznamenáni jen mužští příslušníci národa, kteří ji přijímají zástupně za Izraelitky. Bůh prikazuje obřezat i otroky. Obřezání se koná jednou. Poprvé a naposledy.

Po rozptýlení Božího lidu, počínaje časem babylónského vyhnanství, stává se obřízka vedle soboty vyznáním uprostřed pohanského světa neobřezaných.

Jednou, bylo to v době vlády císaře Hadriána, vládnoucího v letech 111 až 138 po Kristu, byla obřízka pro celou římskou říši státem zakázána. To znamená, že být židem bylo vlastně zakázáno. Následkem bylo mučednictví pro víru, samozřejmě taky zřeknutí se víry. Bylo pochopitelné, že z obřízky se stal zvyk. Byla považována za pouhou formalitu bez víry a bez závazku.

Proti zneužití bojovali proroci. Jeremiáš požaduje obřízku, která není provedena jen zevně na kůži, ale která by šla až „pod kůži“, obřízku srdce: „Hle, přicházejí dny, je výrok Hospodinu, kdy potrestám všechny, kteří se obřezávají, a přesto nejsou obřezaní“ (9,24).

Proti zneužití obřízky mluví taky Jan Křtitel, když před ním u Jordánu varuje Izrael: „Nemyslete si, že můžete říkat: Náš otec je Abraham! Pravím vám, že Bůh může Abrahamovi stvořit děti z tohoto kamení“ (Mt 3,9).

V témže smyslu vystupuje a jedná Pavel. Neukazuje však jen na povinnost ze zvyku, ale na víru. Taky Pavel nepožaduje změnu jen na kůži, ale v srdci mocí Ducha svatého.

Ano, Pavel vposledu prohlašuje pro toho, kdo věří v Krista, obřízku za překonanou. Jde tak daleko, že místo obřízky označuje za znamení očištění a sounáležitosti křest: „V Kristu jste obřezáni obřízkou, která není udělána lidskou rukou. Obřízka Kristova je odložením celého nevykoupěného těla. S Kristem jste byli ve křtu pohřbeni a spolu s ním také vzkříšeni vírou v Boha, jenž ho svou mocí vzkřísil z mrtvých. Když jste ještě byli mrtví ve svých vinách a duchovně neobřezáni, probudil nás k životu spolu s ním a všechny viny nám odpustil“ (Ko 2,11–13).

Nuže, ve víře v Krista, na niž jsme pokřtěni, platí, že „není už rozdíl mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši“ (Ga 3,28).

Můžeme brát nejen obřízku, ale taky křest povrchně nebo vážně. Můžeme třeba upozornit na všechny možné očištné symboly a rituální omývání, jak se objevují v různé podobě v některých náboženstvích, připomeňme si třeba dnes západním Evropanům dobře známé omývání v Gangu. Křest můžeme považovat za svůj křesťanský symbol očištění. Tím také je. Proč ne?

Dosud jsme však ještě nic neřekli o vlastním křtu ve jméno Otce, Syna i Ducha svatého. Křesťanský svět stojí a padá se vzkříšením a přítomností Krista v duchovním těle. Apoštol Pavel popisuje křest jako akt víry v Ukřižovaného a Vzkříšeného. Vírou vstěpujeme křtěnce ve smrt a tím zároveň ve vzkříšení Krista. Nebo, jak vyjadřujeme nevyslovitelné: Pohřbíme křtěnce v Kristovu smrt, aby měl taky podíl na životě a zmrtvýchvstání Krista. Vírou poroučíme křtěnce spásnému působení Krista tak dokonale a plně, že od nynějška už v životě i smrti nepatří sám sobě, ale je Božím vlastnictvím (Ř 6).

Právě tak jako židovi obřízka, je křesťanovi křest výzvou víry. My, dnes ráno zde shromáždění, jsme se vši vážností

postaveni před otázku, zda jsme ze svého křtu, ze své sounáležitosti s Kristem, vyvodili reálné důsledky a zda neseme příslušné ovoce. Jsou křesťané, jejichž křest nemá větší cenu nežli kus papíru. Jsou ovšem také křesťané, kteří svědčí upřímným srdcem o jedinečném a nezastupitelném daru a úloze křtu.

O Abrahamovi se na konci kapitoly říká, že byl poslušný Boha. Obřezal nejprve sebe, pak své otroky a taky syna Izmaela. Byl poslušný na slovo. Ještě toho dne, kdy k němu Bůh promluvil.

Praotec tak prožíval každého dne milost být činitelem slova, jež k němu Bůh promluvil, a nejen k němu, ale jeho prostřednictvím taky k nám: „Já jsem Bůh všemohoucí, choď stále přede mnou, buď bezúhonný“, doslova „zbožný“, s „Bohem“.

Kdo je pokřtěn, je plně „s Bohem“. Amen.

Bože Otče!

Vyznáváme před tebou s lítostí a bolestí,
že se často vyhýbáme tvému slovu
a uzavíráme se jeho vlivu.

Nejsme toho hodni,
abys k nám mluvil i nadále.

Pro Kristovo milosrdenství,
ponech svému shromáždění zvěstování slova.

Dej, aby se tvé slovo
stalo mezi námi zářivým světlem,
očišťujícím ohněm.

Děkujeme ti, Otče,
že jsi dovolil a přikázal křest.

Dej, aby křest byl upevněním víry
pro všechny, kdo jej přijali.

Utlačovaným ať je potvrzením jejich spásy,
vlastním a lhotejným k napomenutí.

Dej, ať rodiče, jdoucí s dětmi ke křtu,
jsou si vědomi své odpovědnosti.
Z učitelů a vychovatelů mládeže
učiň svědky pravdy,
jež osvobozuje i zavazuje.
Požehnej nedělním školám,
dětem i jejich rodinám.
Prosíme tě za pracovníky
a za děti tohoto sboru.
Dej jim dorůst v pokolení,
jež má bázeň před tebou,
jež ti důvěřuje a nade vše tě miluje.
Dej, ať se slovo, křest i večere Páně
stane solí a chlebem života.
Ať v tomto světě vejde tvé jméno ve známost
k-záchraně a spáse národů.
Amen.

SETKÁNÍ V POLEDNE

Děkujeme ti za každou hodinu,
v níž dáváš svítit slunci.
Děkujeme ti taky za nepříznivé počasí
tohoto uplynulého léta.
Tomu obojímu můžeš požehnat.
Pak nám to obojí bude k dobrému.
Děkujeme za prožité prázdniny.
Za práci, která je před námi.
Práce i odpočinek v příhodný čas,
to obojí je tvůj vzácný dar.
Přijmi náš dík za sílu mládí.
A za léta, o nichž říkáme, že v nich nemáme zalíbení.
Stáří a mládí, nemoc a uzdravení,
každý dar přichází z tvé dobrotivé ruky.
Především však děkujeme za tvé slovo,
které nám teď chceš darovat;
za tvé slovo, jež potěšuje a posiluje;
a za tvé slovo, jež napomíná a trestá.
To obojí je tvůj dar
a co od tebe přichází, milost nebo soud, je dobré.
Hospodine, tvá dobrota naplňuje nebesa,
tvá pravda dosahuje tam, kam plují mraky.
Chraň naše vycházení i vcházení
nyní i na věky.
Amen.

I ukázal se Hospodin Abrahamovi při božišti Mamre, když
seděl za denního horka ve dveřích stanu. Rozhlédl se a spatřil:
Hle, naproti němu stojí tři muži. Jakmile je spatřil, vyběhl jim ze
dveří stanu vstříc, sklonil se k zemi a řekl: „Panovníku, jestliže

jsem u tebe našel milost, nepomíjej svého služebníka. Dám přinést trochu vody, umyjte si nohy a zasedněte pod strom. Rád bych vám podal sousto chleba, abyste se posilnili; potom půjdete dál. Přece nepominete svého služebníka.“ Odvětili: „Učiň, jak říkáš.“

Abraham rychle odběhl do stanu k Sáře a řekl: „Rychle vezmi tři míry bílé mouky, zadělej a připrav podpopelné chleby.“ Sám se rozběhl k dobytku, vzal mladé a pěkné dobytče a dal mládenci, aby je rychle připravil. Potom vzal máslo a mléko i dobytče, jež připravil, a předložil jim to. Zatímco jedli, stál u nich pod stromem. Pak se ho otázali: „Kde je tvá žena Sára?“ Odpověděl: „Tady ve stanu.“ I řekl jeden z nich: „Po obvyklé době se k tobě určitě vrátím, a hle, tvá žena bude mít syna.“ Sára naslouchala za ním ve dveřích stanu. Abraham i Sára byli staří, sešli věkem, a Sáře již ustal běh ženský. Zasmála se v duchu a řekla si: „Když už jsem tak sešlá, má se mi dostat takové rozkoše? I můj pán je stařec.“ Tu Hospodin Abrahamovi řekl: „Pročpak se Sára směje a říká: ‚Což mohu opravdu родit, když už jsem tak stará?‘ Je to snad pro Hospodina nějaký div? V jistém čase, po obvyklé době, se k tobě vrátím a Sára bude mít syna.“ Sára však zapírala: „Nesmála jsem se“, protože se bála. On však řekl. „Ale ano, smála ses.“

1. Mojžíšova 18, 1–15

„Je Bohu něco nemožného?“ Otázka zaznívá po dlouhé době v tomto slunečném ránu. Neodpovídá se na ni snadno. Je to otázka po naší víře.

Otázku neklade ledakdo. Bůh Abrahamův se nás v této chvíli ptá, zda v něho věříme. Zda věříme, že mu nic není nemožno, že je mu možné všechno.

Jakási zkušební otázka. Jistě si ještě vzpomeneme na zkoušení u tabule, při němž jsme měli obstát. Snad jsme

obstáli na výbornou. Možná jen s obtížemi. Někdo třeba propadl, ale později se v životě přece osvědčil. Jak je to se zkouškou víry? Tu nemáme nikdy za sebou. Musíme v ní obstát každého dne znovu. Až ke zkoušce posledního dne. Ta nemine nikoho.

Jak je to tedy se zkouškou víry? Obstáli jsme? snad s vyznamenáním? nebo alespoň jakž takž? Kdo z nás, jak jsme tady, může říct, že nepropadl? Nikdy jsme ve své víře nepochybovali o Bohu? Chceme-li být upřímní, a to bychom přece chtěli, pak přiznejme, že v minulosti se v naší víře objevovalo ledaco zahanbujícího. Bolestné zkušenosti. Selhání.

Jinak řečeno, teoreticky opravdu věříme v Boha. Znali jsme první větu starokřesťanského vyznání víry, kterou jsme dosvědčovali Boží všemohoucnost: „Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země.“

Když však přišlo na věc, když se měla teorie obrátit v praxi, když jsme měli prokázat víru v Boha v konkrétní, všední situaci, vypadalo to v určitém okamžiku jinak.

Vedlo se nám pak jako matce rodu, Sáře. Potutelně se smála a říkala: „Myslíš, že to může být pravda?“ Ó, ten smích Sáry! Ó, tohle „Myslíš, že to může být pravda?“! Kdo by to neznal?

Proč se Sára směje? Proč Sára říká: „Myslíš, že to může být pravda?“ Proč Sára nemůže uvěřit? Co nám víru v Abrahama Boha stále znovu tak ztěžuje, to jsou, pokud to můžeme posoudit, dvě skutečnosti. Předně takový výrok není nikomu z nás cizí. Máme svůj pojem času, držíme se svého kalendáře, díváme se po svých hodinách. Přitom zapomínáme, že Bůh rozumí času jinak, že Boží kalendář nezná jen dny, týdny, měsíce a roky, že mu neujde žádná hodina, žádná minuta, ba ani vteřina, že současně počítá na desetiletí, století, tisíciletí, že počítá s věčností. A nedodržuje-li Bůh termíny, jak my jim rozumíme, pak jsme tu pohotově s úsudkem, že selhal. Přitom selhala trpělivost naší víry.

A pak to druhé. Souvisí to s naším příčinným vztahem k myšlení v pojmech. S vyhlídkou na úspěch. Člověk má přirozenou potřebu vidět výsledky. Neustále se domáhat jasného výsledku! Nesmlouvavý běh za zdarem, za úspěchem. Abrahamův Bůh však na nás chce, abychom tvořivě pracovali v jeho obrovské dílně a otázku po výsledku, starost o hotový produkt, obavu o úspěch přenechali v jakési důvěřivé bezstarostnosti jemu samému.

Našemu občanu v průmyslu, dnešnímu člověku vůbec, ať už pracuje kdekoli, neměla by vlastně tato situace být cizí; skoro každý dnes pracuje jako nepatrné kolečko k prospěchu celku. Na příklad v našem hodinářském průmyslu jsou mnohá „odvětví“ a „partie“, zaměstnávající se nepatrnými součástkami. Každý sedí u svého „etáblu“, jak říkají malému hodinářskému stolku. Potom přijde „partie“, v níž pracuje „kompletář“, který složí hotový výrobek.

Za mladých let, během tří měsíců práce v továrně na hodiny u nás na vesnici jsem záviděl „kompletářům“, kteří nakonec mohli držet v rukou kompletní, novotou zářící a jdoucí hodiny.

Je-li tomu tak v průmyslu, neměli bychom tím spíš tvořivě pracovat v Božím království každý na svém, Bohem přiděleném „etáblu“, na dílech a projektech, jež Bůh později, po deseti, stu, tisíci či ještě více letech přivede k dokonalosti, až to velký „kompletář“, završitel všech věcí, uzná za nutné a správné? Proč mu neponechat s radostí a potěšením starost o výsledek?

Ano, v oblasti základního výzkumu průmyslu a techniky se stává, že celá skupina vědců „vyvíjí“ po celý rok, po dobu dvou i více let nový typ nebo výrobek. Přitom je možné, jak nedávno vyprávěl jeden z postižených účastníků, že po tříletém výzkumu nakonec konkurenční firma přihlásí k patentování tentýž výrobek o 24 hodin dříve. Musíme-li vzít v úvahu možnost takové rány, takového zvratu v oblasti pomíjivých věcí, máme jako občané věčného království věšet hlavu při neúspěchu? Mů-

žeme-li mít trpělivost tam, kde jde o pouhý podíl na zisku, neměli bychom mít mnohem více jistoty a trpělivosti, jde-li o věčné věci Boží?

Ano, Abrahamův Bůh je schopen budovat své království i při selhání svých služebníků. Proto ta otázka, kterou nám klade Bůh, jenž se ptá po naší víře: „Pročpak se Sára směje a říká: Což mohu opravdu rodit, když už jsem tak stará? Je to snad pro Hospodina nějaký div?“

A teď máme jistý důvod děkovat Bohu za to, že nás neponechá v neznalosti o těchto nesnázích víry. Čtvrtý evangelista vypráví, jak Lazar v Betanii na smrt onemocněl. Obě jeho sestry oznámily Pánu vážnost situace. Místo aby Ježíš nechal všeho být a spěchal k loži nemocného, čekal ještě po dva dny. Když se konečně dostaví, ukáže se, že je pozdě. Lazar leží už čtyři dny pod zemí.

To je ono známé „otálení“. Bůh posecká, až člověk usoudí, že je pozdě. Toto tajemství „otálení“ nám velmi názorně ukazuje Boha už na prvním příkladu víry, na Abrahamovi a jeho manželce, na „otci věřících“.

Bůh si vyhlédl Abrahama k mimořádné důležité službě ve svém království. Přitom počkal, až bylo vyvolenému 75 let. Ve chvíli, kdy je pravděpodobné, že „už nemůže moc vyskakovat“, že už nedokáže nic světoborného, teprve v době, kdy by měl „odejít do penze“, tedy podle našeho mínění pozdě, příliš pozdě, ho Bůh povolá.

A pak přislíbí jemu a jeho manželce vlastního syna. Oba manželé jsou ve věku, kdy v naší terminologii uvažujeme: „Cosi nepravděpodobného; ale konečně, kdo ví? Bude-li z toho nad očekávání přece něco, pak mají co dělat, aby jim neujel vlak, pak si musí Bůh se splněním svého slibu pospíšet.“

Místo toho Abrahamův Bůh čeká. Čeká rok, deset let, čeká dvě a půl desetiletí. Mezitím opakuje a potvrzuje svůj slib. Ale „otálí“. Rok od roku jsou Abraham i Sára starší. Ze by se slíbené stalo skutečností, je stále méně pravděpodobné. Je promarňo-

vána jedna možnost za druhou. Jedny dveře po druhých se zavírají.

A pak, když jsou všechny dveře zavřeny, když nepravděpodobné se Abrahamovi a jeho manželce změni v nemožné, Bůh svůj slib splní. Tajemství těchto průtahů připravilo Abrahamovi starosti. Kolísá. Na rozdíl od některých nedůvěřivců věří, že Hospodinu není nic nemožno. Že u Boha je možné všechno.

Kdo však ještě nebo dosud nevěří, je Abrahamova manželka. Nemožnost stát se matkou prožívá zřejmě citlivěji než manžel: „Když už jsem sešla, má se mi dostát takové rozkoše? I můj pán je stařec“ (v. 12)! Řekne tu slovo, které v původním jazyce působí silně a trpce: Dalo by se přeložit „zvadlá“ nebo „odložená“.

Tato Sárina tíseň víry hraje v Božích plánech svoji stálou a důležitou roli. Bůh ví od samého začátku, jak víra svou nouzí ovlivňuje druhého. Smích Sáry, prozrazující nevíru, by mohl svým vlivem nakazit Abrahama. Abraham však nesmí zůstat se svou zpochybňovanou vírou sám. Nepotřebuje ochromení, ale potěšení a posilu. Jde tu o budoucnost Božího lidu, toho starozákonního, a taky o budoucnost církve, která přijde.

A tak, s ohledem na mdlobu svých dětí a služebníků, udělá Bůh, co ještě zbývá. Tak dochází k tomu, že Bůh navštíví Abrahama.

Kapitola začíná sdělením: „I ukázal se Hospodin Abrahamovi při božišti Mamre“ (v. 1). Bůh se setká s Abrahamem jako anděl. Kde se objevují andělé, tam jde zpravidla o něco mimořádného, důležitého. Jsou tři. V průběhu kapitoly se jedna postava několikrát mění. Brzy se píše o Bohu. Brzy nato o andělovi. Pak zase o třech andělech. Nakonec je řeč o dvou. Tato okolnost nás nemusí zarazet. Bůh, skutečný Bůh tu přichází v andělské podobě navštívit člověka.

Také to, že andělé jedí a pijí, nás má udivovat právě tak málo, jako že Vzkříšený jí a pije se svými učedníky o velikonočním večeru v Emauzích a později u jezera Tiberiadského. Taky

nejistota, od které chvíle vlastně Abraham poznal, že šlo o anděly, nebo že to byl dokonce Bůh, který ho přišel navštívit, zda od začátku, nebo teprve později, případně až dodatečně, má zde podřadnou důležitost.

Zde jde o to, že na návštěvu přišel sám Bůh. Může být taková událost jiná než tajuplná?

Je nám nápadné, že návštěva z neviditelná přichází se zdůrazněnou lidskostí. „I ukázal se mu Hospodin při božišti Mamre.“ Kdo to čte, čeká na mimořádné znamení, na světelné úkazy. S těmi anděly však, jak nám tu Bůh ukazuje, mohou se mít věci taky jinak. Jsou tu líčení jako tři muži. Jako poutníci v poušti, přicházející, mimochodem řečeno, v nemožnou hodinu, v největším horku dne.

Abraham sedí ve stínu při vstupu do stanu. Když otevře oči, uvidí, jak se doslova říká, „hle, naproti němu stojí tři muži“.

Abraham se zvedne, jde jim vstříc, skloní se k zemi a osloví je „panovníku“ s prosbou, aby jej, služebníka, nepominuli. Nabídne jim vodu k umytí nohou, stín pod stromem a skrovné sousto chleba.

Na celou tuto zdvořilou řeč řeknou cizinci prostě: „Učiň, jak říkáš.“

A pak rozvine Abraham pohostinnou činnost, na stoletého s neobyčejnou energií a čilostí, tak jak se zpravidla dělo ve stanech důstojného beduina: Sára má upéct podpopelné chleby. Jeden služebník má porazit tele, které Abraham vlastnoručně vybral ze stáda hovězího dobytka. Uctí vzácné hosty podle zvyku masem a chlebem, máslem a mlékem.

A po celou dobu, kdy jedí ve stínu stromů, zůstává domácí pán stát v patričním odstupu. Kalvín poznamenává na okraj k této osobní pohostinnosti: „Četné naše hostince svědčí proti nám. Ukazují, jak to jde u nás z kopce s tak přirozenou povinností, jakou je pohostinnost.“ Co by asi Kalvín říkal dnes!

Andělé, dokonce Bůh mezi lidmi! Dýcháme zde stejný vzduch hřejivého lidství a Boží blízkosti, jako když se o váno-

cích Bůh stává člověkem. Andělé jsou muži. Snad bychom mohli říci – andělé v civilu.

Jeden žurnalista psal ve známých curyšských novinách o andělech. Dejme tomu, píše, že se astronaut vrátí ze své kosmické cesty zpátky na zem a to první, co sdělí neodbytným reportérům je, že uviděl anděla. Ředitel společnosti, který mu chce blahopřát ke šťastnému přistání, poznamená něco o povedeném žertu. Ale ne, žerty stranou, viděl skutečně anděla. Ředitel teď ovšem chce vědět a pokračuje mírně podrážděn, co přinesl let zajímavého na záznamech měřicích přístrojů, jaké nové poznatky, jaké výsledky přináší expedice při svém návratu na zem. Nato astronaut: Viděl jsem anděla. Řekněme, že by se kosmický letec vrátil na zem s tímto tvrzením, co by se stalo? Ředitel by mu řekl, zda si uvědomuje, jak hříšně nákladný je takový kosmický podnik? Společnost teď ještě zaplatí účet kliniky za léčení nervů. A pak může jít.

Pro všechno na světě, proč by nemohl uvidět kosmonaut kdesi v kosmu anděla? Je snad pro Boha Abrahamova něco nemožného? Ale andělé, jak říká naše kapitola, mohou někoho potkat taky u vchodu do stanu, u domovních dveří. Mohou to být muži. Andělé v civilu. „Někteří, aniž to tušili, měli za hosty anděly“ (Žd 13,2).

A Kristus říká ve svém líčení posledního soudu, že kde by nás potkal člověk, který je hladový nebo nahý nebo nemocný nebo uvězněný nebo na útěku, tam nás potkává on, Kristus, tam nás potkává Bůh. A kde nepomůžeme „jednomu z těchto jeho nepatrných bratří“, kde je odmítneme, tam nepomůže jemu, tam odmítneme samého Krista.

Návštěva andělů není jen tak něco běžného!

Že návštěva andělů není běžná záležitost, zjišťuje teď taky Abraham. Znenadání, jako když se někdo v příjemné večerní besedě u krbu dotkne žhavého železa, jako když někdo poruší ticho trapnou otázkou, zeptají se Abrahama: „Kde je tvá žena Sára?“

Tehdy se ptal Bůh: „Adame, kde jsi?“ A tak se cítil Kain vyzván otázkou: „Kde je tvůj bratr Ábel?“ A tak se teď říká: „Kde je tvá žena Sára?“

Tak přicházejí cizinci k věci, ťuknou hřebík na hlavičku. „Tvá žena bude mít syna.“ Zní to jako vojenské hlášení. Odkud znají cizinci jméno jeho ženy? Sára, která poslouchala za vchodem do stanu, slyší, potutelně se směje a v samomluvě hořce poznamená: „Když už jsem tak sešlá (odložená), má se mi dostat takové rozkoše? I můj pán je stařec“ (v. 12).

A pak je Sára pro svůj smích vyzvána, aby promluvila, pokouší se o výmluvu – a lže. Nesmála se. „Protože se bála,“ říká se na vysvětlenou. Sára se smála proto, že měla malou víru. Teď je při selhání své víry usvědčena a „bojí se“. To Bohu stačí.

Že jsme byli odhaleni při selhání naší víry, že se za to stydíme, že se dokonce začínáme bát, že nemáme důvěru v Boží všemohoucnost, to Abrahamovu Bohu stačí.

Právě zde začíná ona nuzota, která má zaslíbení: „Blaze chudým v duchu, neboť jejich je království nebeské.“

A v průběhu této trapné, ale ozdravující rozmluvy položí Bůh otázku: „Je Hospodinu něco nemožno?“ Jak už řečeno, je to Bůh, kdo oslovuje Sáru v její malověrnosti či nevěře a kdo taky nás dnes vyzývá touto otázkou.

Taky nám jsou dána zaslíbení, s jejichž uskutečněním si Bůh dává na čas, přes celá staletí, tisíciletí. Zaslíbení, při jejichž uskutečnění můžeme spolupůsobit nepatrnou částičkou, snad zlomkem milimetru.

Tato víra, že můžeme být účastni při díle, že však jen Bůh sám může uskutečnit a přivést k cíli i nemožné, tato víra je křesťanskému sboru pobídkou a dává jí radostnost ušlechtilého zápasu, především ve službě přímlovami.

Člen Modrého kříže ví, že Bůh a jedině Bůh odstraní ze světa opilství a řadu jiných naruživostí. Nic mu však nepřekáží v tom, aby se na úsecích své fronty nezastal obětí pijáctví k jejich záchraně před útlakem a násilím.

A člen Červeného kříže, lékař se všemi svými pomocnicemi a spolupracovníky ví, že Bůh a jedině Bůh určí den, kdy „smrti již nebude, ani žalu ani nářku ani bolesti už nebude“. To mu však nijak nebrání, aby s plným nasazením nepomohl tu a tam nějakému člověku prodloužit život o několik let, a pokud to není možné, třeba jen o pár měsíců.

Bojovník za mír ve světě a mezi národy ví, že jen Bůh sám určí den, v němž dojde k tomu, že lidé „překují své meče na radlice, svá kopí na vinařské nože a nebudou se již cvičit v boji“. To mu však nevádí, aby se chopil každé nabízené příležitosti – je jich jistě dost – udělat něco proti válce a pro mír.

Že musíme na „nové nebe a novou zemi, ve kterých přebývá spravedlnost“ čekat, bereme dost bolestně na vědomí. Ale právě to nám dodává odvalu, abychom se dali bez váhání do boje za lidsky důstojné poměry, za sociální spravedlnost.

Onen den, kdy „už nebudou hladovět,“ je Boží den. Ovšem právě když toto víme, nemůže nám být lhostejné, že v Indii je hlad, že v Pákistánu a ve Vietnamu je válka, v Latinské Americe revoluce, v jižní Africe apartheid, v USA rasové nepokoje a ve Švýcarsku mamon z celého světa.

„Může být Hospodinu něco nemožného?“ Při zvěstování Kristova vtělení řekl anděl Marii: „U Boha není nic nemožného.“

Od příchodu Krista ví každý sbor, že v tomto ztraceném světě je možná záchrana.

To nejnemožnější, že ubohý hříšník může být v Kristu zachráněn, se stalo možným. Má snad být „Hospodinu něco nemožného“? Amen.

Děkujeme ti, Otče v nebesích,
že ses slitoval nad naší malověrností.
Protože nechceš, aby svět zahynul,
nepřestal jsi ani tohoto rána

pronášet své slovo,
probouzet víru
a posilovat naději.
Dej, aby taky dnešní tvoje slovo
povzbudilo tvoji obec,
aby se vzmužila v odporu proti každému bezpráví,
ať už vládne v nás či kolem nás.
Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Pomoz, aby v tomto světě nebylo jediného sboru,
který by nenesl znamení pokoje.
Dej našim současníkům poznání a naději,
že tvé slovo platí a tvé zaslíbení zůstává.
Dnes tě zvlášť prosíme
za rodiny misionářů, zavražděných v Kamerunu.
Chraň je, aby je neovládl hněv.
Vrahy poroučíme tvému milosrdenství.
Dej, aby došli poznání tvé pravdy
a byli spaseni.
Zachovej všem, kdo tě znají,
radost ve službě tvé věci,
až k hodině poslední.
Amen.

NOČNÍ PŘÍMLUVCE

Dal jsi nám pozemskou vlast
a dovoluješ nám, abychom ji milovali.
Děkujeme ti, že se všim,
co nám v našem národě přináší starost,
smíme přijít k tobě.
Dej, ať správně vidíme své chyby a slabosti.
Zbav nás pyšné sebejistoty,
ale i neplodné kritičnosti.
Nauč nás důvěřovat v pomoc tvého Ducha.
Vysvobod' náš národ z područí peněz.
Pomoz nám, pokud jsme tu hosty,
toužit především po tvém království.
Vyučuj mládež, aby hledala včas tvoji milost
a dbala tvých svatých přikázání.
Léty obtížné potěš útěchou,
že ty své budeš podpírat až do stáří.
A až nás odvoláš do věčného domova,
dej, ať nás najdeš věrné ve víře.
Pane, tvé království pokoje
není s ničím srovnatelné.
Tvá sláva nechť trvá věčně.
Amen.

Tu Hospodin řekl: „Mám Abrahamovi zamlčet, co hodlám učinit? Abraham se jistě stane velikým a zdatným národem a budou v něm požehnány všechny pronárody země. Důvěrně jsem se s ním sblížil, aby přikazoval svým synům a všem, kteří přijdou po něm: „Dbejte na Hospodinovu cestu a jednejte podle spravedlnosti a práva, ať Hospodin Abrahamovi splní, co mu přislíbil“. Hospodin dále pravil: „Křik ze Sodomy a Go-

mory je tak silný a jejich hřích je tak těžký, že už musím sestoupit a podívat se. Jestliže si počínají tak, jak je patrné z křiku, který ke mně přichází, je po nich veta; zjistím si, jak tomu je.“ Zatímco se muži odtud ubírali k Sodomě, Abraham zůstal stát před Hospodinem. I přistoupil Abraham a řekl: „Vyhladiš snad se svévolníkem i spravedlivého? Možná, že je v tom městě padesát spravedlivých; vyhladiš snad i je a nepromíneš tomu místu, přestože je v něm padesát spravedlivých? Přece bys neudělal něco takového a neusmrtil spolu se svévolníkem spravedlivého; pak by na tom byl spravedlivý stejně jako svévolník. To bys přece neudělal. Což Soudce vši země nejedná podle práva?“ Hospodin odpověděl: „Najdu-li v Sodomě, v tom městě, padesát spravedlivých, prominu kvůli nim celému místu.“ Abraham pokračoval: „Dovoluji si k Panovníkovi mluvit, ač jsem prach a popel: Možná, že bude do těch padesáti spravedlivých pět chybět. Zahladíš pro těch pět celé město?“ Odpověděl: „Nezahladím, najdu-li jich tam čtyřicet pět.“ On však k němu promluvil ještě dále: „Možná, že se jich tam najde čtyřicet.“ I řekl: „Ať se Panovník nerozhněvá, když budu mluvit dále: „Možná, že se jich tam najde třicet.“ Pravil: „Neučiním to, najdu-li jich tam třicet.“ Řekl pak: „Hle, dovoluji si promluvit k Panovníkovi znovu: Možná, že se jich tam najde dvacet.“ Pravil: „Nezahladím je kvůli těm dvaceti.“ Nato řekl: „Ať se Panovník nerozhněvá, promluví-li ještě jednou: Možná, že se jich tam najde deset.“ Pravil: „Nezahladím je ani kvůli těm deseti.“ Hospodin po skončení rozmluvy s Abrahamem odešel a Abraham se vrátil ke svému místu.

1. Mojžíšova 18, 17–33

„Abraham zůstal stát před Hospodinem“ (v. 22). Tak jsme osloveni právě dnes, v den díků, pokání a modliteb. To stačí.

S Boží pomocí chceme vírou přijmout nepochopitelné. Ale co je na tom nepochopitelného?

Abraham, jak se zde dovídáme, je pod dojmem zprávy, kterou právě přijal. Blíží se nevyhnutelná katastrofa. Obyvatelé celého města – vlastně dvou měst – celé krajiny budou zasaženi neštěstím.

Na první pohled jde o jednu z těch katastrof, o kterých se my, dnešní lidé, dovídáme z titulků novin, z rozhlasového zpravodajství nebo z filmových záběrů v televizi. Od té doby, co jsou v pohotovosti sdělovací prostředky po celém světě, přicházejí Jobovy zvěsti hned z Chile, z Japonska, z Jugoslávie, hned zase odjinud.

Lidská mysl je pak na dlouhou dobu otřesena. Zprávy vyvolávají vlnu upřímného soucitu. Organizují se pomocné akce. Sbírají se peníze. Snaha o pomoc je dobrá a ušlechtilá. Ukáže se, jak jsou si lidé na celém světě blízko. Láska k bližnímu se projevuje láskou ke vzdálenému.

Přicházejí však stále nové zprávy o neštěstí v místech blízkých i odlehlých. Ještě než oschnou slzy, než se zahojí rány, ustoupí včerejší události do pozadí. Stydíme se sami před sebou. Víme, že to není v pořádku. Ovšem příliv nových zpráv v nás vyvolává otrlou. Soucitné srdce není schopno vykonat víc. Po povinně projevené soustrasti se musíme vrátit k plnění svých všedních úkolů. Život jde dál, nezadržitelně dál.

„Abraham zůstal stát před Hospodinem.“

Ovšem teď je v biblickém zpravodajství o katastrofě Sodomy a Gomory podáno mnoho věcí podstatně jinak, než jak jsme to dnes zvyklí vidět a slyšet. Tuto odlišnost zde musíme pečlivě sledovat. Biblická zpráva o katastrofě odkývá pozadí. Dává nám nahlédnout do souvislostí, jež nás velmi překvapují.

Události v životě národů, včetně tak zvaných přírodních katastrof, zde nejsou neprozkoumatelné, právě tak živelné škody v přírodě nebo třeba jen funkční technické poruchy; ne, války a válečný křik, morové rány, drahota, zemětřesení na

všech možných místech mají v Bibli vždycky souvislost s Bohem.

Pokaždé, jak při dějinných, tak i přírodních událostech nám Písmo svaté dává nahlédnout do oné skryté centrály. Tam, kde je ředitelství. Šéf veškerého dění. Ten, který tu má jméno „Hospodin“. Nic pod sluncem ani nad sluncem se neděje bez dovolení a zásahu tohoto „Hospodina“. To má na mysli Ámos, prorokující zemětřesení, když říká: „Stane-li se v městě něco zlého, zda nejedná Hospodin?“

Třebaže tento biblický pohled je našemu moderně vytvářenému myšlení nejen nepochopitelný, ale i urážlivý a popuzující, nemůže nám nic bránit, abychom viděli a posuzovali události v lidském životě a v přírodě ze stanoviska Abrahama. Když Abraham přijal předzvěst o zániku Sodomy a Gomory, „zůstal stát před Hospodinem“.

A dále. Protože se nic neděje bez Boha Abrahama, neděje se taky nic bez účasti a odpovědnosti člověka.

Takže katastrofa Sodomy neznamena v žádném případě nepochopitelný osud. Chování lidí je přitom rozhodující. Obyvatelé těch měst byli, jak se nejednou říká, „velmi zkažení“. Hříchy z blahobytu. A potom: „Křik ze Sodomy a Gomory je silný a jejich hřích těžký“ (v 20).

„Křik.“ V původním textu zvláštní výraz z tehdejšího právního života. Je jím míněn vášnivý křik muže z lidu, kterým volá při žalobě a obžalobě, aby se u soudu domohl práva. V Sodomě a Gomore panuje to, čemu se dnes říká „do nebe volající sociální poměry“.

O takových poměrech víme něco i my; díky celosvětovému zpravodajství máme o hladovějící Indii představu žalujícího Lazara u dveří boháče.

Vzdechy, křiky a nářky zbídačených nacházejí však pozornost ve světové centrále. Donesou se až k Hospodinu. Tam naplňují míru Boží shovívavosti a trpělivosti. A míra je vrchovatě naplněna. A právě v den, kdy přeteče, udeří katastrofa.

A katastrofa je Boží odpovědí na „křik“, který stoupá k nebi z chudinských čtvrtí zde na zemi. Tak se Hospodin, před nímž stojí Abraham, projeví nejen jako vládce, ale taky jako soudce. A Bůh Abrahamův to myslí se svým soudem vážně.

Patrně se divíme, když zde Bůh Abrahamovi sděluje, že sestoupí na zem pro přesnější informaci na místě samém: „Musím sestoupit a podívat se, zda si počínají tak, jak je patno z křiku“ (v. 21). Jako by on, který všechno ví, musel něco dodatečně kontrolovat!

Jenže je to obráceně; Bůh bere ohled na naše lidské možnosti a dává nám na vědomí, že je-li nějaké město zralé pro soud, v žádném případě nezasáhne, ale shovívavě a trpělivě posečká a po pečlivém přezkoumání zamezí každému chybnému rozsudku.

Abraham věří, že Bůh – před nímž zde stojí – je spravedlivý soudce a „Abraham zůstal stát před Hospodinem“.

Ve skutečnosti neneseme naši lidskou odpovědnost jen za válku, drahotu či morovou ránu, ale taky, i když velmi skrytě, za tak zvané dění v přírodě, řekněme za počasí, které nám dělá v letošním deštivém létě takové starosti.

Počasí je záležitost meteorologická. Na tom nic nezměníme. Ale Bůh nás může navštívit i v počasí. Může k nám počasím promlouvat. Pročpak ne?

Ti starší z nás si snad vzpomenou na mimořádné povětrnostní poměry v Evropě před první světovou válkou: 18. května 1908 napadl sníh a způsobil v lesích a sadech katastrofu, jejíž stopy byly patrné ještě po létech. Pak v roce 1910 léto s lijáky, jakých nikdo nepamatoval. A bezprostředně nato rok 1911 s jiným extrémem: Od setby až po sklizeň ovsu nepadla na pole ani kapka.

Je snad vyloučeno, že by tehdy chtěl Bůh volat sebejistě, a proto nevědomé pokolení k rozumu a že by chtěl upozornit na příchod soudu?

A počasí těchto letních dnů! Ten počet narušení atmosférické

rovnováhy! Je naprosto vyloučeno, že Bůh tím chce připomenout sebevědomému, neuvěřitelně nezodpovědnému pokolení, že jsme Boží stvoření a že on je náš Pán, jemuž jsme odpovědni za to, jak zacházíme se stvořením?

Věřte, že se letos v létě, víc než si můžeme pomyslet, mnozí napřemýšleli o možných souvislostech mezi meteorologickými jevy a atomovými pokusy, v nichž kdesi ve světě stále a stále pokračují zpola pomatení současníci.

Ale, řekne si snad někdo, jak je to se souvislostí mezi neštěstím a lidskou odpovědností u té události, která se stala nedávno v naší zemi? V Mattmarku se ulomil kus ledovce, který zabil sto lidí. Copak chtěl Bůh říct celému světu touto „tragickou příhodou“?

Bylo by nejen necitelné, ale vysloveně pošetilé chtít zde mluvit o zvláštní odpovědnosti či dokonce vině postižených a jejich rodin.

A taky zde nás napadají myšlenky na souvislost s vinou. Soustřeďují se však spíš na kolektivní odpovědnost za budování elektráren. Že dnes patří výroba elektřiny nutně k našim všedním dnům, je samozřejmé. Vyrábíme, jezdíme, svítíme elektřinou, vaříme, dojíme, holíme se díky proudu a na „bílé uhlí“, na vodní elektrárny jsme odkázáni taky při práci s vysavačem či při sledování televize.

A přece se v poslední době ptáme, zda taky zde nepřicházíme k hranici, kde končí požadavek potřeby a začíná čistě peněžní zájem a prostý zisk kapitálu.

Taky pro nás Švýcarsy totiž platí, že nemůžeme sloužit Bohu i mamonu. Otázka, zda Bůh nebo mamon, volá pomalu taky v naší zemi po soudu. Takže neštěstí při stavbě elektrárny může znamenat mene tekel, zdvižený Boží prst.

Jako by před našima očima rostl a hrozil ten muž ze Starého zákona, o němž se píše: „Abraham zůstal stát před Hospodinem.“

Dříve než Bůh oznámí svému služebníkovu blízký zánik So-

domy a Gomory, nahlédneme do jakési Boží samomluvy (v. 17 a 19).

Hospodin uvažuje, zda má Abraham vědět o blížícím se soudu. Bůh ho ustanovil nositelem požehnání pro všechna pokolení země. Neměl by mu taky říct o tom, že se schyluje k soudu nad pokolením?

Ano, Bůh ho vyvolil za vychovatele, za otce, za učitele dětí a dalších pokolení. Není snad vhodné a správné, aby teď sdělil tomuto muži své další úmysly?

V tom smyslu se kdysi vyjádřil zmíněný Ámos, prorok zemětřesení, který řekl: „Ovšem, Panovník Hospodin nečiní nic, aniž by zjevil své tajemství prorokům, svým služebníkům“ (3,7).

Ale nemylme se: Takové zasvěcení do úmyslů Božího řízení je břemeno zvláštního druhu. Jestliže nás lidi svírá a tíží pouhá zpráva o přicházejících soudech, oč těžší je břemeno blížících se utrpení pro toho, kdo ví! Nebude toto, dnes říkáme prorocké vědění víc, než kolik může Abraham unést? Neohrozí to jeho víru v Boží zaslíbení? Neotřese to jistotou jeho víry? Nestane se z něho fatalista?

Taková ztráta jistoty není taky pro nás nic neznámého. Žádný věřící se dnes nemůže vyhnout tísnivému pocitu, že jedinec neznamená v celosvětových událostech nic. Plout proti proudu času je bez vyhlídek. Tak jako tak přijde, co přijít musí. Uprostřed nátlaků, vlád a násilí připadá si jedinec jako zrnko písku mezi betonovými bloky. Ve srovnání s obry, kteří manipulují dobovým děním, připadá si jedinec jako bezmocný trpaslík.

A přesto Bůh svému služebníkovi Abrahamovi důvěřuje, klade mu na duši břemeno vědění o bezprostředně hrozící katastrofě. A stane se zázrak: Abraham, otec věřících, se nestane fatalistou.

„Abraham zůstal stát před Hospodinem.“
Když mu Hospodin sdělil, co se Sodomou a Gomorou zamýšlí,

stane se něco neočekávaného, nepochopitelného, totiž že Abraham nepadne, ale – zůstane stát.

Postavit se před nákladní auto nebo před rychlík a chtít ho v plné jízdě zastavit je šílenství. Abraham se postaví před Všemohoucího, odmlouvá mu, odporuje vyhlášenému soudu. „Vyhladiš snad se svévolníkem i spravedlivého“ (v. 23)?

„Možná, že je v tom městě padesát spravedlivých; vyhladiš snad i je a nepromineš tomu místu, přestože je v něm padesát spravedlivých? Přece bys neudělal něco takového a neusmrtil spolu se svévolníkem spravedlivého; pak by na tom byl spravedlivý stejně jako svévolník. To bys neudělal. Což Soudce vši země nejedná podle práva“ (v. 24 a 25)?

Slovem i postojem proti Bohu, všemohoucímu Vládci a Soudci světa! Tento Abrahamův postoj vůči Bohu je tak smělý, že v jednom hebrejském textu se přímo vyslovuje domněnka, že zde snad došlo k záměně, že správně by tu mělo být: „Hospodin zůstal stát před Abrahamem.“

Abraham ví, že se nesluší, aby se postavil Bohu. Jde však o lidi. K dobru lidí se dovolává Boží odpuštějící milosti. A teď začne docela obyčejně smlouvat. Smlouvání je běžné na tržištích tohoto světa. Smlouvá se o věci. Zde se smlouvá o lidi.

Nikde pod sluncem se nesmlouvalo s Bohem tak výjimečně, tak neústupně a houževnatě. Spravedlivých by mohlo být o pět méně než padesát. Udeří Bůh kvůli těmto pěti? A smlouvání pokračuje. Teď je odvážnější. Smlouvá ještě třikrát po deseti.

A nakonec vezme srdce do dlaní: „Ať se Panovník nerozhněvá, promluví-li ještě jednou: Možná, že se jich tam najde deset“ (v. 32).

Co se tu děje úděsného?

Abraham ví, že je před Bohem bezmocnější než trpaslík, menší než zrnko písku. To, co zůstane v krematoriu, když se zavře opona, to je on: „Dovoluji si k panovníkovi mluvit, ač jsem prach a popel“ (v. 27).

Jak daleko je na dno propasti či k výšinám, tak je od něho vzdálena každá způsobilost, pro niž by směl před Bohem otevřít ústa. A stane se, že mu Bůh mluvit nezakáže. Příhodí se, že Bůh jeho přímlovu přijme: „Pravil: Nezahladím je ani kvůli těm deseti“ (v. 32).

Bůh přijímá Abrahamův nesouhlas a odpor. Pomyslíme tu na Ježíšovo podobenství o soudci, který se dal obměkčit neodbytným smlouváním jisté vdovy. Zeptejme se znovu: Co se tu děje úděsného?

Jediná námitka jediného člověka na nevyšším místě může zasáhnout do běhu světových událostí. Jednotlivec, který je prach a popel, pohne kolem světových událostí. V centrále je zřejmě ochota k naslouchání. Ředitelství je ochotno k rozmluvě. Abrahamův Bůh naprosto nezazlívá svým dětem a služebníkům takové odmlouvání a nesouhlas. Jde přece o lidi!

Bůh dokonce čeká na to, že k němu věřící přijdou, zadrží snažnou prosbou a přímlovnou modlitbou soud a budou prosit o odpuštění.

Bůh od svého lidu očekává odpor proti mocnostem zmaru.

Tím je nám řečeno, kde je skrytá, ale zároveň rozhodující místo křesťanské obce v čase a ve světě. Nejde o nic menšího než o to, že jsme povoláni být na straně Abrahamově a spolu s ním „stát před Hospodinem.“ V zastoupení Abrahama se přimlouvají za pokolení zralé pro soud!

Komu je úzko z hrozícího nebezpečí duchovní pýchy, ať si uvědomí, kdo je Abraham ve své podstatě jako přímlovce: Je prach a popel. Nic víc.

Právě zde nám nepřisluší zanotovat známou píseň o zbožném muži. Obdivovat víru toho muže jako výkon. Oslavovat třeba jedinou slabikou jeho odvalu a jeho vytrvalost nebo jakýmkoliv způsobem vysoko cenit „Abrahama jako přímlovce.“ Protože Bůh dal tomuto muži poznat své úmysly, byl to taky on, kdo mu přitom vložil do srdce ducha přímlovu.

Bylo by proto pošetilé a opovážlivé oslavovat zde někoho

jiného než toho Jednoho, který si neřádá smrti hříšníka, ale aby se obrátil a byl spasen, Boha, který je zde při díle, když se říká: „Abraham zůstal stát před Hospodinem.“

Nu, nemůžeme skončit, aniž bychom alespoň slovem neukázali na toho zcela jiného, který na kříži proměnil soud v milosrdenství. Který od té doby stojí ve dne i v noci před Hospodinem. Jako přímlovce a velekněz. A který řekl: „Zde je víc než Abraham!“

Ježíš Kristus nás teď volá ke svému stolu. Chce posílit naši víru. Amen.

Není jiného takového pomocníka
a přímlovce v nouzi, jako jsi ty.
Kdybys nestál na našem místě, padli bychom.
Pane, Otče v nebesích!

Děkujeme ti za dnešní posilu víry.
Dej novou odvalu a potěšení naděje těm,
kdo sami skryti slouží přímlovnou.
Působ přítomností svého Ducha,
aby každý den byl dnem modlitby.
Daruj a zachovej nám svobodu a mír.
Dopomoz utlačěným k jejich právu.
Smiluj se nad těmi, jež postihlo neštěstí.
Požehnej těm, kdo pečují o veřejné blaho.
Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Pane, Kriste, započti ty, kdo jsou dosud vzdáleni,
do své spásné přímlovu.
Děkujeme ti, že nás voláš ke svému stolu.
Dej, aby všichni, kdo dnes slyšeli tvé slovo,
našli s novou láskou cestu k bratru.
Blaze zemi a blaze městu,
kde ty kraluješ.
Amen.

BŮH, KTERÝ VYVRACÍ MĚSTA

Hospodine, Otče v nebesích!

Děkujeme ti, že se nám dáváš poznat
v milosti i soudu.

Jsi svatý;

nezmohli bychom se ani na jediné slovo,
kdybys chtěl s námi vést spor.

Smiluj se nad námi.

Spas nás a budeme spaseni.

Pomoz nám a bude nám pomoženo.

Děkujeme ti za jednoho starého bratra,
který sténá pod břemenem svého poznamenaného života.

Dej mu poznat, že tvoje dobrota je nová každého jitra
a že mu stačí tvá milost.

Děkujeme ti taky za jednoho mladého člověka,
který hledí zoufale vstříc budoucnosti.

Probud' v něm důvěru,

že tvá pravice není ukrácena,

že může pomáhat a zachraňovat.

Děkujeme ti, že nám dáváš dnes příležitost
slyšet tvé slovo.

Dej, ať k nám teď promluví tak,

aby nás zasáhlo a aby nám pomohlo.

Amen.

I přišli ti dva poslové večer do Sodomy. Lot seděl v sódomé bráně. Když je spatřil, povstal jim vstříc, sklonil se tváří k zemi a řekl: „Snažně prosím, moji páni, uchylte se do domu svého služebníka. Přenocujte, umyjte si nohy a za časného jitra půjdete svou cestou.“ Odvětili: „Nikoli, přenocujeme na tomto prostranství.“ On však na ně velice naléhal; uchýlili se tedy

k němu a vešli do jeho domu. Připravil jim hostinu, dal napéci nekvašené chleby a pojedli. Dříve než ulehli, mužové tohoto města, mladí i staří, obklíčili dům. Volali na Lota a řekli mu: „Kde máš ty muže, kteří k tobě této noci přišli? Vyveď nám je, abychom je poznali!“

Lot k nim vyšel ke vchodu, dveře však za sebou zavřel. Řekl: „Bratři moji, nedělejte prosím nic zlého. Hledte, mám dvě dcery, které muže nepoznaly. Jsem ochoten vám je vyvést a dělejte si s nimi, co se vám zlíbí. Jenom nic nedělejte těmto mužům! Vešli přece do stínu mého přístřeší.“ Oni však vzkřikli: „Klid' se!“ A hrozili: „Sám je tu jen jako host a bude dělat soudce! Že s tebou naložíme hůř než s nimi!“ Obořili se na toho muže, na Lota, a chystali se vyrazit dveře. Vtom ti muži vlastními rukama vtáhli Lota k sobě do domu a zavřeli dveře. Ale muže, kteří byli u vchodu do domu, malé i velké, ranili slepotou, takže nebyli schopni nalézt vchod. Tu řekli ti muži Lotovi: „Máš-li zde ještě někoho, zetě, syny, dcery, všechny, kteří v tomto městě patří k tobě, vyveď je z tohoto místa. My přinášíme tomuto místu zkázu, protože křik z něho je před Hospodinem tak velký, že nás Hospodin poslal, abychom je zničili.“ Lot tedy vyšel a promluvil ke svým zeťům, kteří si měli vzít jeho dcery. Řekl jim: „Vyděte hned z tohoto místa, poněvadž Hospodin chystá tomuto městu zkázu.“

Ale zeťům to připadalo, jako by žertoval.

Když vzešla jitřenka, nutili poslové Lota: „Ihned vezmi svou ženu a obě dcery, které tu máš, abys pro nepravost města nezahynul.“ Ale on váhal. Ti muži ho tedy uchopili za ruku, i jeho ženu a obě dcery – to shovívavost Hospodinova byla s ním – , vyvedli ho a dovolili mu odpočinout až za městem.

Když je Hospodin vyváděl ven, řekl: „Uteč, jde ti o život. Neohlížej se zpět a v celém tomto okrsku se nezastavuj. Uteč na horu, abys nezahynul.“ Lot jim však odvětil: „Ne tak prosím, Panovníku. Hle, tvůj služebník našel u tebe milost. Prokazuješ mi velké milosrdenství, že mě chceš zachovat při životě. Já však

nemohu na tu horu utéci, aby mě nepostihlo něco zlého a abych nezemřel. Hle, tamto město je blízko, tam bych se mohl utéci, je jen maličké. Smím tam utéci? Což není opravdu maličké? Tak zůstanu naživu.“ I řekl mu: „Vyhovím ti i v této věci; město, o kterém mluvíš, nepodvrátím. Uteč tam rychle, neboť nemohu nic učinit, dokud tam nevejdeš.“ Proto bylo to město nazváno Sóar (to je Maličké).

Slunce vycházelo nad zemí, když Lot vešel do Sóaru. Hospodin začal chrlit na Sodomu a Gomoru síru a oheň; od Hospodina z nebe to bylo. Tak podvrátil ta města i celý okrsek a zničil všechny obyvatele měst, i co rostlo na rolích. Lotova žena šla vzadu, ohlédla se a proměnila se v solný sloup.

Za časného jitra se Abraham vrátil k místu, kde stál před Hospodinem. Vyhlízel k Sodomě a Gomoře a spatřil, jak po celé krajině toho okrsku vystupuje ze země dým jako dým z hutě. Ale Bůh, když vyhlazoval města toho okrsku, pamatoval na Abrahama: poslal Lota pryč ze středu zkázy, když vyvracel města, v nichž se Lot usadil.

Lot pak vystoupil ze Sóaru a usadil se se svými dvěma dcerami na hoře, protože se bál usadit se v Sóaru. Usadil se s oběma dcerami v jeskyni. Tu řekla prvorozená té mladší: „Náš otec je stařec a není muže v zemi, aby k nám podle obyčeje celé země vešel. Pojd', dáme otci napít vína a budeme s ním ležet. Tak dáme život potomstvu ze svého otce.“ Daly mu té noci pít víno. Pak vešla prvorozená a ležela s otcem. On však nic nevěděl, ani když ulehla, ani když vstala. Příštího dne řekla prvorozená té mladší: „Hle, na dnešek jsem ležela s otcem já. Dáme mu pít víno i této noci a vejdeš ty a budeš s ním ležet. Tak dáme život potomstvu ze svého otce.“ Daly mu tedy pít vína i této noci a mladší přišla a ležela s ním. On však nic nevěděl, ani když ulehla, ani když vstala. Tak obě Lotovy dcery otěhotněly se svým otcem.

1. Mojžíšova 19, 1–36

Zde je Abrahamův Bůh při díle. Bůh, který kromě jiného taky vyvrací města.

Přitom si připomínáme slovo, kterým paní dr. Sölleová krátce oslovila množství posluchačů na církevním shromáždění v Kolíně: „Jak můžeme po Osvětími ještě věřit v Boha, který všechno řídí?“

Když v roce 1755 zemětřesení zničilo město Lisabon, byla tato otázka diskutována velmi horlivě. Lisabon není Sodoma. Osvětím už vůbec ne. Ale když nebylo v Sodomě deset spravedlivých, byly přece v Sodomě taky děti. Nevinné, nic netušící, které byly postiženy neštěstím spolu s ostatními.

Věříme opravdu, přes události v Lisabonu či Osvětími, v Boha, který všechno řídí. On je Bůh, který klade do úst proroka slova: „Já vytvářím světlo a tvořím tmu, působím pokoj a tvořím zlo, já Hospodin konám všechny tyto věci“ (Iz 45,7).

Bůh, který vyvrací města, není Bůh, kterému by mohli rozumět filozofové, ale Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův, Bůh, který nechal jediného nevinného volat a zemřít na kříži, Otec Ježíše Krista.

Je to Bůh, o němž v této temné kapitole čteme jasná slova: „Ale Bůh, když vyhlazoval města toho okrsku, pamatoval na Abrahama: poslal Lota pryč ze středu zkázy, když vyvracel města, v nichž se Lot usadil“ (v. 29).

Chyba byla v morálním postoji Sodomy a Gomory proti Bohu, který vyvrací města. Kdybychom měli právo a povinnost morálně se rozhořčit, pak vůči lidem, kteří bydleli v těchto městech. O životě a řádění na obou těchto místech se mluví v Brockhausově lexikonu, kde se stručně vysvětluje: „Sodomářství, zvrácené smilstvo. Sodoma a Gomora, dvě města u Mrtvého moře, zničená pro jejich hříšnost. Obraz neřesti a bezbožnosti.“

V této kapitole se otevřeně mluví o „zvráceném smilstvu“, o tom, co dnes nazýváme homosexualitou, a o krvesmilstvu, o kterém se dnes otevřeně takřka nemluví. Ano, Bible mluví tak

nepokrytě o všem lidském i nelidském, o padlém stvoření, že chápeme každého schopného a zbožného učitele, který se vážně ptá, zda je radno a žádoucí dát mladému člověku už při biřmování do rukou celou Bibli.

A přece jsou zde ty kapitoly. A jsou zde proto, abychom je vzali na vědomí. Varují před zvrácenou a rozplizlou mravností.

Bílému říkají bílé a černému černé. Neříkají zlému dobré a sladkému trpké. Ukazují s tvrdou, avšak osvobodivou srozumitelností, že Bůh hříchy nenávidí a trestá. Abrahamova Boha je třeba brát vážně. Nikdo se mu nebude posmívat. „Neklamte se. Co člověk seje, to také sklídí.“

Bůh Arahamův, Izákův a Jákobův, Otec Ježíše Krista je Bůh, který soudí zde na zemi a ohlašuje soud poslední. „Přijde soudit živé i mrtvé.“ Je spravedlivý soudce, o kterém se zde říká: „Ale Bůh, když vyhlazoval města tohoto okrsku, pamatoval na Abrahama: poslal Lota pryč ze středu zkázy.“

Ale přihlížet soudu, který Bůh vynáší nad bližními, ať už jde o současníky nebo jako zde o pozemšťany minulých tisíciletí, je nebezpečná věc. Každý z nás ví z mnoha zkušeností, jak snadno se přitom stane farizejem. Jak snadno, jak lehce ti, kteří před soudem nestojí, sklouznou do samospravedlivého smýšlení diváka a vysloví při něm různá rčení: „Tak, milý příteli, máš pravdu: svět je skrz naskrz zkažený! Každý člověk je darebák, kromě nás dvou, přirozeně.“

Lotova žena – ještě se k ní později vrátíme – je nám tu varovně zdviženým prstem. Přes výslovný zákaz se otočí, aby uviděla průběh soudu. Přitom se promění v solný sloup.

Přetlumočeno do naší doby to může být vyjádřeno takto: katastrofu vyfotografovat. Zachytit na barevné diapozitivy, které pak promítneme v užším kruhu přátel. Nebo je poskytneme časopisům. Televize by byla zvlášť vděčná a ještě vděčnější dobře honorovaný fotograf.

Boží soudy jsou však ke snímkování a k přihlížení nevhodné. Sami se přitom příliš angažujeme. Nad osudem tako-

vých, Boží rukou poznamenaných nešťastníků si máme uvědomit, že my, kteří jsme zde zůstali a byli ušetřeni, zasloužili bychom si totéž nebo ještě něco horšího. V tom smyslu píše později Pavel Římanům: „Myslíš si snad, když soudíš ty, kdo takto jednají, a sám činíš totéž, že ty ujdeš soudu Božímu? Či snad pohrdáš bohatstvím jeho dobroty, shovívavosti a velkomyšlnosti a neuvědomuješ si, že dobrotivost Boží tě chce přivést k pokání“ (Ř 2)?

„Ale Bůh, když vyhlazoval města tohoto okrsku, pamatoval na Abrahama: poslal Lota pryč ze středu zkázy.“ Toto „pamatoval na Abrahama“ a tato záchrana Lota znamená Boží dobrotu, trpělivost a shovívavost, která nás má vést k pokání.

Teď se pokusíme, aby k nám v tom smyslu kapitola promluvila:

V den, kdy Abraham smlouval a usiloval o záchranu obou měst – zatím nastal večer – přicházeli k městu Sodomě dva andělé. Lot, Abrahamův synovec, sedí v městské bráně. Nemyšleme si, že tam seděl docela sám. „Brána“ je místo, kde se zpravidla scházeli občané. Zde se soudilo. Zde se politizovalo. Zde byly uzavírány obchody.

Od té doby, co se rozešel s Abrahamem, stal se Lot v Sodomě občanem, usedlíkem. Aspoň si to myslel. Zatímco Abraham táhne zemí ve stanech, Lot bydlí ve městě, vlastní dům a má důvěrný vztah k obyvatelům Sodomy. Říká jim „milí bratři“.

Tím není řečeno, že by pro Sodomské byl ve všem všudy jedním z nich! Lot nemohl nikdy zapřít, co vyrostlo na lánu jeho života díky jeho bohabojnému strýci. Lot zůstal tím, co rozumíme pod pojmem „zbožný muž“. V druhé epištole Petrově se o něm říká, že byl „ve dne v noci sužován Sodomskými“. Moc dobře mu mezi nimi nikdy nebylo. Jak tam čteme, Bůh „spravedlivého Lota vysvobodil“.

Jako zbožný muž zůstal věrný jistým zásadám. Pod jeho „přístřeším“, jak se říká, je například pohostinnost posvátná,

a jak! V jeho rodině je pořádek. Ovšemže je teď občanem v bráně. Jeho dcery mají právě známost se Sodomskými. Zkrátka, Lot je teď obojí, je občan Božího království a zároveň občan Sodomy.

Jestliže ho jeden vykladač (von Rad) charakterizuje jako „křehkého spravedlivého“, opravdu vidíme, že je „křehce spravedlivý“, ale „zajímavým případem“ není. Podobáme se mu víc, než je nám milé a než si připouštíme. Lot se podobá běžnému Švýcarovi a průměrnému Evropanovi, který je pokřtěn a platí církevní daň.

A tohoto „velmi křehkého spravedlivého“ chce teď Bůh zachránit! „Ale Bůh, když vyhlazoval města toho okrsku, pamatoval na Abrahama: poslal Lota pryč ze středu zkázy.“

Když procházeli městem andělé, kteří mohli vypadat jako krásně urostlí mladíci, zvolili si k přenocování právě Lotův dům. Mohlo to vypadat jako náhoda, ovšem už při tom prvním styku a setkání je při díle Boží zachraňující ruka.

A teď přijde, třeba nečekaně, nutný důsledek: Od té chvíle, kdy andělé přestoupili Lotův práh, je jasně narušena rovnováha mezi pozemským a nebeským občanstvím, jíž dosáhl s takovou námahou a obratností. Nečekaně vezme za své Lotův dobrý vztah k městu. Oba andělští hosté působí jako dvě závaží v misce vah nebeského občanství. Lot znenadání, ať se mu to líbí nebo ne, je zase cizincem v Sodomě, cizím tělesem ve svém prostředí.

Že při všem snažení být loajálním občanem pocítí člověk obratem ruky tíhu cizoty, je zkušenost, která by neměla být žádnému křesťanu zcela neznámá.

Sotva vstoupili andělé na půdu Sodomy, začal ve městě zuřit ďábel! „Mladí i staří“, jak čteme, celé město obklíčilo Lotův dům. Vypukla bezedná zvrhlost, která se chce zmocnit obou mládenců. Lot se ukáže jako muž. Vystaví nebezpečí svůj život i čest a panenství obou svých dcer. „Vpravdě křehký spravedlivý“ – „dopustí se hříchu, chce se hříchem ubránit hříchu“ (von Rad).

Lot se pokusí zachránit oba své hosty. Přitom učiní zkušenosť, že se role pojednou obrátí. Zachráncem je zde Bůh. Oba andělé zachrání Lota. Hříchem zmámenou sebranku raní slepotou. Tím padlo poslední rozhodnutí: při noční návštěvě andělů nabízí Bůh poslední podání ruky. Tuto poslední příležitost občané Sodomy zřejmě zmeškali. Začíná probíhat soud. Zároveň Boží záchranná akce Lota a jeho rodiny.

Teď se stalo, že „Bůh, když vyhlazoval města tohoto okrsku, pamatoval na Abrahama: poslal Lota pryč ze středu zkázy“.

Teď začala záchrana Lota, při níž tak jasně vidíme Boží dobrotu, trpělivost a shovívavost otcovského srdce. Záře takového milosrdenství nás přímo oslňuje. Andělé teď oznámí svému hostiteli, že hodina soudu nad Sodomou udeřila: avšak on, jeho žena a jeho dvě dcery budou zachráněni.

Podle úmluvy s Abrahamem by Bůh, kdyby bylo ve městě deset spravedlivých, pro těch deset spravedlivých lhůtu a ušetřil by je. Ale v Sodomě nebylo deset spravedlivých. Ani pět. Je tu jen jeden. A ten je ještě k tomu, jak jsme viděli, „velmi křehký spravedlivý“. Abrahamův Bůh zachraňuje chybného Lota. A Bůh kromě toho zachraňuje taky Lotovu ženu a dcery. Tak veliké, tak velkorysé, tak velkolepé je jeho slitování.

A nad všechny prosby a chápání započte Bůh do svého spásného rozhodnutí taky oba budoucí muže obou dcer. „Máš-li zde ještě někoho, zetě, syny, dcery, všechny, kteří v tomto městě patří k tobě, vyveď je z tohoto místa“ (v. 12). Tak důkladně „pamatoval na Abrahama: poslal Lota pryč ze středu zkázy“.

Co se děje potom, je absurdní. Nastávající muži obou dcer, jimž Lot objasnil vážnost situace a přicházejícího soudu, se smějí. „Ale zeřům to připadalo, jako by žertoval.“ Zas je to tady, ten smích, který se ozve, kdykoli Bůh oznamuje svá spásná zaslíbení. Myslí si, že jejich budoucí tchán žertuje. Smích je však přeje.

„Tady vidíme, jak hrozné následky má jistota“ (Kalvín).

Jeden vykladač k tomu připojuje poznámku, že na chování obou budoucích zeťů se ukazuje, jak malý vliv měla Lotova víra na jeho okolí, jak slabá a jak neplodná zůstala tato víra po všechny ty roky. Lotova víra nebyla schopná získat pro Boha ani jedinou duši (Stockmayer).

Byla snad naše víra dosud přesvědčivá? věrohodná? nakažlivá? mocná? Koho jsme získali „pro Boha a jeho věc“? Koho z našich spolupracovníků? v nějakém spolku? v domě? v širokém příbuzenstvu? mezi vlastními dětmi?

Při palbě těchto otázek taky každého z nás přejde smích!

To, co přijde teď, je ještě otřesnější. Taky Lotově ženě a dcerám je zřejmě zatěžko přijmout nabízenou Boží ruku a dát se zachránit. Počínaly si jako holubi při požáru. Ti létají stále znovu zpátky do hořícího domu.

Sám Lot váhá a pochybuje. Stále znovu musí andělé lidi na útěku napomínat, protože nechtějí začít s vykonáním soudu, dokud je Lot ve městě (v. 22). Zase a znovu jsou andělé nuceni pobízet ke spěchu: „Uteč, jde ti o život, neohlížej se.“ „Uteč na horu, abys nezahynul“ (v. 17).

Dát se zachránit dá Lotovi takovou námahu, že andělé nakonec uchopí za ruku jeho ženu, jeho dcery i jej samého a násilím je vyvedou z města. Není to zvláštní? Opravdu zvláštní?

A je tomu tak jen u Lota a jeho blízkých, že se zdráhají, když je Bůh zachraňuje? Je vůbec lidem něco méně příjemné, je jim něco víc proti mysli, než aby chtěli být zachráněni? Aby jim něco víc proti mysli, než aby chtěli být zachráněni? Aby uznali, že potřebují Spasitele? Bylo to někdy jinak, nežli že kříž zbožné urážel a vzdělanci jím pohrdali? Kierkegaard měl toto propastné nepochopení na mysli, když řekl: „Nejvyšší lidská dokonalost je v touze po Bohu.“

Času, který nám ještě zbývá, využijeme ke třem závěrečným poznámkám:

Za prvé: Co se přihodí nahoře v jeskyni, to s oběma dcerami, které, hnány šíleným strachem z absolutní a definitivní osamě-

losti, opily otce, aby si od něho vynutily potomka, je zvláště po bezprostředně prožité záchráně tak otřesné, že si tu můžeme každý komentář ušetřit. To jediné, co by se tu mohlo poznamenat, by znělo asi tak: Protože Boží stvoření upadlo tak hluboko, protože s člověkem se to má tak, že i ten „opravdu křehce spravedlivý“ může na tom být jako zde Lot, neměli bychom se divit, že Bůh vposled, aby tohoto člověka zachránil, rozhodne se k tomu nad pomyslení svrchovanému činu a k docela jiné, mocné záchráně: k záchranné akci na kříži.

Za druhé: Ježíš mluví několikrát o zkáze Sodomy a Gomory. Jednou, když vysílá své učedníky. Mají zaslíbit judským městům Boží pokoj. Kde tento pokoj není přijat, nemají jej vnucovat, ale mají setřást prach svých nohou a jít dál: „Lehčeji bude zemi sodomské a gomorské v den soudu než tomu městu“ (Mt 10).

Záblesk naděje pro obyvatele Sodomy a Gomory při posledním soudu.

Jindy ve své řeči o svém druhém příchodu, varuje: „Vzpomeňte na Lotovu ženu“ (L 17)! Až znovu přijde, stane se, že bude hotov opustit, odejít. Nebude lpět na minulém, na pomíjivém, jako Lotova žena.

Bylo to při příležitosti jedné návštěvy u našich věřících bratří v Maďarsku koncem čtyřicátých let. Krátce předtím ztratili část svého značného majetku. V jednom budapeštském předměstí sedělo pospolu asi 35 mužů a žen. Bylo to v sobotu večer. Nesetkali jsme se, abychom prožívali pohodu, na to neměl nikdo náladu, ale abychom se společně povzbudili a posílili modlitbou.

Tu se stalo, že z úst jednoho přítomného člena sboru zaznělo slovo: „Vzpomeňte na Lotovu ženu.“ Neohlížejte se za ztrátou. Je čas soudu. Mohli bychom ztratit duši. To by bylo víc než všechny majetek.

To platí i dnes, být otevřený a povolný vůči Božímu zásahu záchrany a soudu. Žijeme v čase, kdy všechno dozrává. Připozdilo se víc, než si myslíš.

„Vzpomeňte na Lotovu ženu.“

Za třetí: Jistě nás napadlo, jak přímo skoupá na slovo je v této kapitole zpráva o průběhu vlastní katastrofy. Několik stručných poznámek: „Když vzešla jitřenka“ (v. 13). „Slunce vycházelo nad zemí.“ „Hospodin začal chrlit na Sodomu a Gomoru síru a oheň.“ „Tak podvrátil ta města i celý okrsek a zničil všechny obyvatele měst, i co rostlo na rolích.“ „Za časného jitra se Abraham vrátil k místu, kde stál před Hospodinem, a spatřil, jak po celé krajině toho okrsku vystupuje ze země dým jako z hutě“ (v. 23–29).

Ranní červánky – východ slunce – bezděky pomyslíme na duhu po potopě – a na člověka, který věří. Amen.

Hospodine, Otče v nebesích!
Zachránil jsi jednoho Lota bez zásluhy.
Učinil jsi ho přes jeho slabost
nástrojem své slávy.
Dej nám odvahu k naději,
že taky nás při nastávajících soudech
můžeš zachránit a použít ke své cti.
Ó Pane, smiluj se nad svou církví.
Nezavrhuj ji, když selže.
Kde je sebejistá a pyšná, kárej ji.
Kde má strach, posiluj ji svým slovem.
Dej, ať najde útěchu, když je napadána,
ať vyznává beze strachu.
K tomu ji vyzbroj plnou mocí svého Ducha.
Otče, smiluj se taky nad světem.
Pane, je to tvůj svět.
Ty jsi jej stvořil.
A ty jsi jej spasil ve svém Synu.
Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Dokonči své započaté dílo.

Bude nové nebe,
nová země,
nový Jeruzalém.
Do té doby nás udržuj při víře.
Nakonec dej, abychom zdědili království.
Amen.

Izák: „Smíšek“

Otče v nebesích!
Kdo se ti může přiblížit,
jestliže se odvrátíš a skryješ?
Kdo s tebou může hovořit, nepromluvíš-li ty první!
Nikdo tě nemůže poznat,
pokud se mu nedáš poznat sám.
Ještě než jsme si to uvědomili,
ty, Věčný, jsi nás miloval.
Děkujeme ti dnes za to, že jsi náš Otec.
Chceš k nám dnes promluvit svým slovem
a dovoluješ taky nám, nejen andělům,
abychom tě chválili a velebili.
Jsi milosrdný a shovívavý.
Prosíme tě o přítomnost tvého Ducha,
aby při nás dovršil zázrak víry
a vedl nás do veškeré pravdy.
Pane, Kriste, ty jsi pravda.
A ty jsi cesta
i tam, kde žádnou cestu nevidíme.
Žiješ a chceš, abychom taky žili.
Vždyť ty jsi náš život,
i když jsme bez života.
Trojjediný Pane a Bože!
Dej, ať z tohoto tvého dne vzejde požehnání.
Zde a v celém světě.
Pro blaho všech národů.
Aby tvé jméno bylo posvěceno.
Aby přišlo tvé království.
Amen.

Hospodin navštívil Sáru, jak řekl, a splnil jí, co slíbil. Sára otěhotněla a Abrahamovi, ačkoli byl stár, porodila syna v čase, který mu Bůh předpověděl.

Abraham dal svému narozenému synu, kterého mu Sára porodila, jméno Izák. Když mu bylo osm dní, Abraham svého syna Izáka obřezal, jak mu Bůh přikázal. Abrahamovi bylo sto let, když se mu syn Izák narodil. Tu Sára řekla: „Bůh mi dopřál, že se mohu smát. Se mnou ať se směje každý, kdo o tom uslyší.“ A dodala: „Kdo by byl Abrahamovi řekl, že Sára bude kojit syny? A přece jsem mu porodila syna, ačkoli je stár.“

Dítě rostlo a bylo odstaveno. V den, kdy Izáka odstavili, vystrojil Abraham veliké hody. Sára však viděla, že syn, jehož Abrahamovi porodila Hagar egyptská, je poštívač. Řekla Abrahamovi: „Zapuď tu otrokyni i jejího syna! Přece nebude syn té otrokyně dědicem spolu s mým synem Izákem.“ Ale Abraham se tím velmi trápil; vždyť šlo o jeho syna. Bůh však Abrahamovi řekl: „Netrap se pro chlapce a pro tu otrokyni; poslechni Sáru ve všem, co ti říká, neboť tvé potomstvo bude povoláno z Izáka. Učiním však národ i ze syna otrokyně, neboť také on je tvým potomkem.“

Za časného jitra vzal Abraham chléb a měch vody a dal Hagarě. Vložil jí dítě na ramena a propustil ji. Šla a bloudila po Beeršebské stepi. Když voda v měchu došla, odložila dítě pod jedním křoviskem.

Odešla a usedla opodál, co by lukem dostřelil, neboť si řekla: „Nemohu se dívat, jak dítě umírá.“ Usedla tam, zaúpěla a rozplakala se.

Bůh uslyšel hlas chlapce a Boží posel z nebe zavolal na Hagaru. Pravil jí: „Co je ti, Hagaro? Neboj se! Bůh slyšel hlas chlapce na tom místě, kde je. Vstaň, vezmi chlapce a pečuj o něj, já z něho učiním veliký národ.“ Tu jí Bůh otevřel oči a ona spatřila studni s vodou. Šla, naplnila měch vodou a dala chlapci napít. A Bůh byl s chlapcem. Když vyrostl, usadil se ve stepi

a stal se lučištníkem. Usadil se v Páranské stepi a jeho matka mu dala ženu z egyptské země.

1. Mojžíšova 21, 1-21

„Izák.“ „Smíšek.“ Je významné, že tu na počátku Bible nese toto jméno jeden z otců víry. Přitom je třeba si všimnout, že to nejsou rodiče, kteří dávají novorozenému toto podivné jméno. Je to Boží vůle a výslovný příkaz, aby se dítě jmenovalo „Izák“, „Smíšek“. Matka Sára pochopila určení tohoto jména Bohem jako Boží dar a jako úkol: „Bůh mi dopřál, že se mohu smát“, řekla.

Bůh nám daroval radost a smích. Smíme, ba máme se teď smát. Říká-li Luther: „Bůh na nás požaduje modlitbu“, pak by se zde dalo přímo říct: Bůh na nás zřejmě požaduje taky smích.

Pokud bylo někdy možno označit narození dítěte jako „radostnou událost“, pak je to tento případ. Oba rodiče byli dost staří, aby jim tu nebylo nic k smíchu, aby je smích naprosto přešel. Teď však v Abrahamových stanech vypukl smích. Narodilo se tu dítě, které má nést podle Boží vůle jméno „Izák“. „Bůh mi dopřál, že se mohu smát.“

Bůh Abrahamův chce bezpochyby taky nám dnes, v tomto podmračeném listopadovém dnu, kdy mnohým z nás není do smíchu, darovat smích.

To znamená, že dítě, které se tu narodilo, sice vypadá jako každé jiné, je však od samého začátku zahaleno tajemstvím. A zde jde o Boží tajemství. Izák není dítě lidsky plánovaného rodičovství. Izák je dítě Božího plánu spásy.

Z Abrahamových potomků, jichž bude víc než písku na mořském břehu a hvězd na obloze, má být Izák první z toho počtu. To znamená první, kdo přijal požehnání, a zároveň první nositel a prostředník požehnání.

Abraham už má jednoho vlastního syna. Izmaela (ještě se k němu vrátíme). Ten je taky Abrahamovo tělo a krev. Dědictví

Božího požehnání pro všechna pokolení země se však má vztahovat jen na Izáka. K této zvláštní službě vyvolil Bůh Izáka.

Ano, z Nového zákona – Pavel o tom mluví v listu Galatským (k. 4) a Římanům (k. 9) – je zřejmé, že rodová linie, kterou Bůh začal Abrahamem a v níž pokračoval Izákem, ústí přes Krista přímo do církve nové smlouvy.

Jeden vykladač (Delitzsch) upozorňuje na to, že ve verdunském kostele v severní Francii je ojedinělý oltářní obraz, představující Kristovo narození a zároveň znázorňující narození Izáka. V žádném případě není Izákovo narození ani zdaleka soukromou rodinnou záležitostí. Zde jde o prvořadou událost v Božím království.

Pokud měl někdo být na světě „smějícím se dědicem“, pak tento Izák. Izák se nesměje jen za sebe. Izák se směje za všechna pokolení země.

Novorozenec zatím neví, kdo je. Abraham to však ví. A taky Sáře je jasno. Bůh jim daroval smích. Jim i nám. Zde začíná naše cesta věčné spásy.

Takový smích, jaký zde připravil Bůh Sáře a Abrahamovi, nám vychází vstříc z celé Bible. Především zazáří pokaždé, když je zachráněn člověk, který prohlédne ve svém zvráceném životě, důvěřuje Bohu, obrátí se a přijme darem nový začátek.

Tam, kde velká hříšnice smí uslyšet na hostině u farizeje Šimona slova: „Jsou ti odpuštěny hříchy – tvá víra ti pomohla – jdi v pokoji“, tam je člověku znovu darován ztracený smích.

Nebo tam v Jerichu, v domě vrchního celníka Zachea, který myslel jen na svůj mamon; jednoho dne ho posedla touha uvidět Ježíše, vylezl na moruši a byl pak zasažen Ježíšovým zvoláním: „Dnes musím zůstat v tvém domě.“ A jak potom byl tento boháč vysvobozen ze své zlaté klece, jak Ježíš skoro slavnostně prohlásil: „Dnes přišlo spasení do tohoto domu“, a tehdy propukl v prostorách Zacheovy vily velký smích. Ten smích, který se mění v jásot, ve velkou radost a který může darovat jen Bůh.

Na smích toho, komu bylo darováno odpuštění a nový začátek, ukazuje Ježíš, jak známo, taky v podobnosti o synu, který jde do sebe, obrátí se a navrátí se k otci. A otec mu připraví hostinu: „Jezte a radujte se, protože tento můj syn byl mrtev a zase žije, ztratil se a je nalezen.“ A jak se pak píše, „začali se radovat“. V domě propukl velký smích, velká radost, jástot nad záchranou.

Tady si taky připomeneme jednoho starého a sešlého člověka, který by měl všechny možné důvody žalovat Bohu, který však vždycky, když mu někdo položil obvyklou otázku: „Jak se daří?“, odpověděl: „Mám za co děkovat.“

Něco z tohoto divu věčné radosti se nám dostává, když obec vždycky po večeri Páně jako díkůčinění zanotuje sloku: „Chvála, čest a sláva buď Bohu, Otci i Synu a Bohu, Duchu svatému na nejvyšším trůnu nebes. Jemu, trojjedinému Bohu, jaký byl na počátku, jaký je i zůstane, jemu děkuji bez ustání.“

Ano, Ježíš upozorňuje na to, že radost nad záchranou každého jednotlivého hříšníka překračuje všechny pozemské hranice a zaznívá ozvěnou ve věčných dálavách: „Pravím vám, že v nebi bude radost nad jedním hříšníkem, který činí pokání.“

Bohem darovaný smích tady na počátku Bible udává zároveň tón, intonuje Boží smích, který pak o vánocích naplňuje prostory země, vesmíru a nebes.

„Izák.“ „Smíšek.“ „Bůh mi dopřál, že se mohu smát.“

Kromě tohoto hlavního významu má však Izák ještě vedlejší smysl. Není jen Boží, ale taky ďábelský smích, rouhání Bohu a lidské opovržení, smích, který se stává posměchem, rouhavou pohanou a necitelným pošklebkem.

Jeden vykladač připojuje ke zprávě o Izákově narození poznámku, že toto líčení je urážkou našeho rozumu. To souhlasí. Stoletý, který zplodí dítě. Devadesátiletá, která otěhotní. Smrtná urážka rozumu.

V Bibli nezůstaneme jen při té jedné. Samson pochází z matky, která není schopná mít dítě přirozeným způsobem. Že

Anna, neplodná, dá život Samuelovi, že Zachariáš a Alžběta se stanou ve svém vysokém věku rodiči Jana Křtitele, že Panna Maria, která nepoznala muže, se stala matkou Páně – jsou samé urážky našeho rozumu.

Co v Bibli, počínaje prvním veršem, až k poslední kapitole poslední knihy, není urážkou našeho rozumu? Kde nemluví a nejedná Bůh, jehož myšlenky a cesty jsou vyšší než cesty a myšlenky filozofů?

Bůh, který neuráží rozum, by byl vymyšlený „Bůh filozofů“, ne však „Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův“.

Na tuto výzvu můžeme odpovědět, můžeme se tvářit, že byl uražen náš rozum, nebo se můžeme vzepřít a reagovat na Boží slovo a čin zlomyslným úsměškem skeptika nebo vulgárním výsměchem posměváčka.

Až se proslechne, říká Sára, že se Abraham stal otcem, a až se bude povídat, že Sára kojí, pak se nebudou muset Izákovi rodiče starat o posměch. Stanou se, jak teď říkáme, figurkami z humoristických listů. Sára a Abraham jsou na to připraveni.

Poslouchají však Boha a pojmenují novorozence „Izák“, „Smíšek“.

Kéž by bylo vždycky dost smíchu! Těm dvěma starým „Bůh dopřál, aby se mohli smát“. Směji se jako věřící.

Ovšem ne jako samospravedliví a domýšliví zbožní! V tom jim brání už jen vzpomínka na onu dobu, kdy sami, oba dva, se od plic smáli s bandou malověrných. Dosáhneme-li jednoho dne jako tady Sára a Abraham pevné víry, pak můžeme být jako oni jen zahanbeni nezaslouženou dobrotou Boha, který se nad námi smiloval.

Abrahamův Bůh daruje bez ustání dobrý smích, smích víry, upřímný smích těch, kteří ho o něj prosí.

Teď se však v této kapitole taky pláče.

Vzpomeňme si, jak před léty Abraham, na nátlak Sáry, když Bůh se svým zaslíbením stále a stále otálel, použil egyptskou otrokyni Hagaru k tomu, aby si na Bohu vynutil potomka.

Tato někdejší svévole, tento husarský kousek proti Božím plánům, uspíší teď pozdní následky.

Neposlušnost, i když odpuštěná, může mít bolestné následky. Taková je teď Abrahamova zkušenost. Co si předtím nadrobil, to teď musí sníst.

Onen Izmael je při Izákově narození na prahu jinošství. Když Sára vidí, jak silný chlapec otrokyně dovádí s jejím malým Izákem, začíná mít starosti, že by se mohl stát nebezpečným sokem jejího Izáka a dokonce ho připravit o Bohem stanovené dědičné požehnání. Při jisté příležitosti se napětí vyhroťí.

V Předním Orientu bylo tehdy dítě živeno po dva, po tři roky mateřským mlékem. Teprve potom bylo odstaveno. Jak je všeobecným zvykem, pořádá se v tomto čase taky u Abrahama rodinná slavnost. Přitom se to stalo.

Sára žádá po svém manželovi, aby Hagar a Izmael byli vyloučeni z rodiny. „Ale Abraham se tím velmi trápil; vždyť šlo o jeho syna“ (v. 11).

Nato čeká Abrahama bezesná noc. Co se po něm žádá, je k nářku. Marně hledá u Boha podporu proti nelidskému požadavku Sáry. Boží rozhodnutí, že má taky teď, jako kdysi při zplození Izmaela, uposlechnout hlasu své ženy, je mu soudem. Boj mezi otcovským srdcem a Boží vůlí je nepředstavitelný.

Že Abraham nakonec ustoupí nátlaku své ženy, lépe řečeno Boží vůle, je akt hlubokého pokání.

Časně zrána Abraham vstane. Rozloučení je krátké. Zavazadlo na cestu velmi skrovné. Jen s vodou a chlebem, bez doprovodu služebníka, bez soumara, odejde Hagar ven na poušť, kde zakrátko spolu se svým synem hledí tváří v tvář smrti hladem.

Její chování je obrazem vzdorné ženy, která se vzepne – a zhroutí. Vyčerpaného chlapce položí se zřejmým vzdorem a beznadějí pod křovisko a odejde: „Nemohu se dívat, jak dítě umírá.“ Vzdálena od umírajícího chlapce na dostřel šípu

usedne na písek. Tam ji Bůh ponechá jejímu vzdornému zoufalství.

Naproti tomu Bůh vyslyší sténání umírajícího chlapce. Kvůli chlapci ukáže Bůh matce jámu s vodou, která zde byla už předtím; Hagar jen nebyla schopna ji ve svém duševním rozpoložení uvidět. A to je teď záchrana pro ni i pro jejího syna.

I když Izmael nebude hrát tak jako Izák roli uskutečnění Božího plánu spásy, přece s ním Bůh nenaloží nelidsky. Bůh zachrání Izmaelovi život. Stane se z něho pravý světoobčan. Bude si vědět rady. Stráví svůj život jako náčelník beduínů v poušti mezi Palestinou a Egyptem.

„Jeho matka mu dala ženu z egyptské země.“ Tak se stal Izmael praotcem mocného národa.

Jestliže jsme mohli mluvit při Izákově narození o „urážce rozumu“, pak při vyhnání Izmaela je to urážka citu pro spravedlnost. Náš demokratický rozum pociťuje rozdílné jednání s oběma syny jako nespravedlivé. Ale co chceme Bohu vyčítat, jak se vyjádřil jeden vykladač, „vždyť on při všem tvrdohlavém chování lidí sleduje své velké cíle“ (von Rad).

Nemělo by větší smysl, nebylo by správnější, místo soudit se s Abrahamovým Bohem, ztišit se před ním a přemýšlet o tom, jaký smysl má náš vlastní život? Zda Bůh nesleduje taky při mé tvrdohlavosti své velké cíle? Zda mne může potřebovat, zda mu mohu sloužit? Zda mne chce upotřebit při budování syého království, i kdybych snad byl nakonec jen pomocníkem nebo přidavačem bez jakéhokoli nároku?

Nebo se má můj pobyt na této planetě vyčerpat tím, že se ožením, přivedu na svět potomky, že si budu vědět rady a že budu úspěšný?

Jak bychom byli šťastni, kdybychom jednou na věčnosti mohli zažít překvapení, že jsme nežili jen pro pomíjivé věci jako Izmael, ale že jsme směli být přes selhání při budování věčného království jako Izák!

Tím jsme se znovu vrátili k Izákovu narození. „Izák“ –

„Smíšek“ – „Bůh mi dopřál, že se mohu smát“. Ve skutečnosti záchrany jsme tam viděli důvod k božskému smíchu. K němu přibude další. Smí-li věřící učinit zkušenost, že Bůh drží slovo, že zaslíbení přechází ve splnění, pak je to pro něho dalším důvodem k smíchu.

Takto splněné zaslíbení měli Abraham a Sára zakusit při Izákově narození jedinečným způsobem. Oba museli dlouho čekat. První božský příslib byl vysloven pětadvacet let před Izákovým narozením.

Čím déle musí věřící čekat na splnění, tím větší je jásot. Něčemu z toho jásotu můžeme porozumět, když se oběma rodičům splní dávné zaslíbení. Třikrát po sobě se zde hned na počátku kapitoly zjišťuje, že se všechno stalo tak, „jak řekl“ – „co slíbil“ – „jak Bůh předpověděl“ (v. 1.2).

A znovu táhne celou Biblií smích nad splněným zaslíbením.

Tak se smál Mojžíš, když se směl z hory Nebo, dřív než zavřel oči, alespoň podívat dolů na zaslíbenou zemi.

Po tomto smíchu lačněli proroci. Neznali větší zadostiučinění a radost, než když směli uvidět a zakusit, že Bůh potvrdil a uskutečnil slovo, jež jim bylo svěřeno.

Tento prorocký smích se konečně soustřeďuje k hodině, kdy se „naplnil čas a Bůh poslal svého Syna“. Odlesk tohoto smíchu se vznášel nad Marií a Josefem ve stáji, nad pastýři na poli, nad mudrci, kteří šli v noci za betlémskou hvězdou.

Mocný smích splnění pronikl z věčných dálav, které nemohly obsáhnout jásot, takže anděl zvolal na zem: „Zvěstuji vám velikou radost, která bude pro všechny lid. Dnes se vám narodil Spasitel.“ A nebeské zástupy přijaly jásot a volaly, až se to ozývalo po celém světě: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj mezi lidmi; Bůh v nich má zalíbení.“

Později zazáří nad Simeonem a Annou: „Nyní propouštíš v pokoji svého služebníka, Pane, neboť mé oči viděly tvé spasení.“

Kdo však čeká na splnění Božích zaslíbení, „kdo vytrvá až do konce“, bude posláze stát s oním velkým zástupem, který nikdo nespočítá; tam budou oděni do bílého roucha s palmovými ratolestmi v rukou, budou chválit Boha dnem i nocí, protože Bůh drží slovo a slavně splní, co zaslíbil.

Jak velký to bude nakonec smích!

Ano, jednou budeme připočteni k těm, jimž ježíš přislíbil: „Blaze vám, kdo nyní pláčete, neboť se budete smát.“ Toto zaslíbení platí především těm, kteří přes všechny úspěchy a vítězství protibožských sil v tomto světě snášejí utrpení a při všem protivenství se drží své víry.

Při vší pochybnosti o nesplněném zaslíbení, při všech úspěších společenských sil, platí nemalomyslnět, ale uvědomit si, že jejich zeď má trhliny. A že stojí na hliněných nohou.

Co řekl Heinrich Leuthold v hněvu, lze říci taky ve víře: „Smějeme se veličinám, které jimi nejsou.“

Viděno splněním Božích plánů, platí: „Kdo se směje naposled, ten se směje nejlíp.“ Ostatně, je psáno o těch, kteří se jako Abraham a Sára přes svoji slabost drží Božího zaslíbení a přes všechny úsměšky se nedají odradit od svého smíchu, že nakonec „budou jejich ústa naplněna smíchem.“

„Když Hospodin úděl Sijónu změnil, bylo nám jak ve snu. Tehdy naše ústa naplnil smích a náš jazyk plesal. Tehdy se říkalo mezi pronárody: Hospodin s nimi učinil velké věci. Hospodin s námi učinil veliké věci, radovali jsme se“ (Ž 126).

Takový bude nakonec smích, který kdysi začal narozením Izáka a slovy matky Sary: „Bůh mi dopřál, že se mohu smát.“ „Izák.“ „Smíšek.“ Amen.

Pane, Otče v nebesích!

Nauč nás věřit ve svoji všemohoucnost, spravedlnost a dobrotu.

Ukaž těm, kdo nechápou tvá dopuštění a řízení,

že máš se svými lidmi pokojné záměry.

Nauč nás doufat,

že tvé království přijde.

Ty víš, kolik je mezi námi

zklamaných a unavených

pro pokušení k hříchu,

pro vítězství zloby,

pro moc smrti.

Pomoz nám čekat na onen den,

kdy budou všichni tvoji nepřátelé ležet u tvých nohou.

Nauč nás smát se nad veličinami, které jimi nejsou.

Nauč nás počítat v každé situaci s tvým vítězstvím.

A nauč nás milovat.

Ty vidíš, jak v mnohých ustydla láska.

Přimlouváme se především

za místa útočiště a pomoci,

za nemocnice a pečovatelské domovy.

Dej, aby si mladí lidé zvolili povolání pečovatelů.

A taky službu tvým slovem.

Dej všem, kteří slouží lidem,

ducha přátelsví a trpělivosti.

Rozhojní v tomto čase lásku,

kteřá nehledá svůj prospěch.

Zabraň všemu, co vede k atomové válce.

A nedej, abychom byli odloučeni od lásky,

kteřá je v Ježíši Kristu.

Amen.

Oběť

Hospodine, Otče v nebesích!

Co jsi před léty zaslíbil otcům, je pravda.

Založil jsi na zemi své království

a budeš dále budovat, co jsi započal.

Tvé dílo nebude nikdo omezovat

a tvá práce neskončí,

dokud nebude každý jazyk vyznávat,

že jsi Pán.

A před tebou budou všichni padat na kolena.

Probud' v nás v tomto posvátném čase poznání,

že jsi Pán nebes,

vesmíru i země.

Velký a věčný Bože,

dej nám přístup ke svému slovu

a až znovu přijdeš v moci a slávě,

abys řekl své poslední slovo,

dej, aby mnohým z nás

bylo slovem požehnání.

Amen.

Po těchto událostech chtěl Bůh Abrahama vyzkoušet. Řekl mu: „Abrahame!“ ten odvětil: „Tu jsem.“ A Bůh řekl: „Vezmi svého jediného syna Izáka, kterého miluješ, odejdi do země Mórija a tam ho obětuj jako oběť zápalnou na jedné hoře, o níž ti povím!“ Za časného jitra osedlal tedy Abraham osla, vzal s sebou dva své služebníky a svého syna Izáka, našťípál dříví k zápalné oběti a vydal se k místu, o němž mu Bůh pověděl. Když se Abraham třetího dne rozhlédl a spatřil v dálce to místo, řekl služebníkům: „Počkejte tu s oslem, já s chlapcem půjdeme dále, vzdáme poctu Bohu a pak se k vám vrátíme.“ Abraham

vzal dříví k oběti zápalné a vložil je na svého syna Izáka; sám vzal oheň a obětní nůž. A šli oba pospolu. Tu Izák svého otce Abrahama oslovil: „Otče!“ Ten odvětil: „Copak, můj synu?“ Izák se otázal: „Hle, oheň a dříví je zde. Kde však je beránek k zápalné oběti?“ Nato Abraham řekl: „Můj synu, Bůh sám si vyhlédne beránka k oběti zápalné.“ A šli oba spolu dál.

Když přišli na místo, o němž mu Bůh pověděl, vybudoval tam Abraham oltář, narovnal dříví, svázal svého syna Izáka do kozelce a položil ho na oltář, nahoru na dříví. I vztáhl Abraham ruku po obětním noži, aby svého syna zabil jako obětního beránka. Vtom na něho z nebe volá Hospodinův posel: „Abrahame, Abrahame!“ Ten odvětil: „Tu jsem.“ A posel řekl: „Nevztahuj na chlapce ruku, nic mu nedělej! Právě teď jsem poznal, že jsi bohobojný, neboť jsi mi neodepřel svého jediného syna.“ Abraham se rozhlédl a vidí, že vzadu je beran, který uvízl svými rohy v houští. Šel tedy, vzal berana a obětoval jej v zápalnou oběť místo svého syna. Tomu místu dal Abraham jméno „Hospodin vidí.“ Dosud se tu říká: „Na hoře Hospodinově se uvidí.“ Hospodinův posel zavolal pak z nebe na Abrahama podruhé: „Přisáhl jsem při sobě, je výrok Hospodinův, protože jsi to učinil a neodepřel jsi mi svého jediného syna, jistotně ti požehnám a tvé potomstvo jistotně rozmnožím jako nebeské hvězdy a jako písek na mořském břehu. Tvé potomstvo obdrží bránu svých nepřátel a ve tvém potomstvu dojdou požehnání všechny pronárody země, protože jsi uposlechl mého hlasu.“ Abraham se pak vrátil k služebníkům. Vydali se spolu na cestu do Beer-šeby, neboť tam Abraham sídlil.

1. Mojžíšova 22, 1–19

„Po těch událostech chtěl Bůh Abrahama vyzkoušet. Řekl mu: Abrahame!“ (v. 1). Teď je to Bůh, kdo mluví. Bůh zde

jedná. Všimnout si toho je důležité. Ten, kdo zde ztratí Boha jen na okamžik ze zřetele, nic nepochopí.

Jinými slovy, co by znamenal tento příběh, kdyby nebyl v Bibli! Co by znamenala Izákova oběť bez Boha! Muž – chlapec. Muž tomu chlapci prořizne nožem hrdlo. Když se o něčem takovém čte v novinách, je připsáno vysvětlení, že vrah před tím zločinem vypil litr vína, tři láhve piva a pět rumů.

Nebo: Onen jinak dobromyslný, spíš tichý mladý obchodník, o kterém jsme četli v novinách, že prohnal kulku hlavou napřed své ženě, pak svým dvěma dětem a nakonec sobě. Prohlásili o něm, že trpěl otravou ledvin a už nebyl při zdravém rozumu. Zkrátka, opilci a blázni takové věci dělají.

Abraham však není ani šílený, ani opilý. Co zde dělá, děje se po strízlivé úvaze a s jasným rozumem. Důvodem tohoto činu není ani alkohol, ani duševní choroba, ale Bůh, Abrahamův Bůh.

Rozuměli jsme dobře – Bůh.

Bůh zde přikazuje muži, aby prořízl dítěti hrdlo. Onen muž je otec toho dítěte. To dítě je jeho tělo a krev. Abraham a jeho žena čekali na toto dítě desítky let. Když konečně přišlo, ozýval se v Abrahamových stanech velký smích, vypukl jásot, jaký si neumíme představit. A teď na něm Bůh žádá právě toto dítě!

Může se stát, známe dost případů, že rodiče ztratí dítě při nemoci nebo při úrazu. Může to být jediný, nadějný syn. Je-li tak těžce zkoušeným dána milost, pak se po čase nejhlubšího otřesu skloní pod mocnou Boží ruku a řeknou s Jóbem: „Hospodin dal, Hospodin vzal; jméno Hospodinovo buď požehnáno.“

Ale Abraham nemá své dítě prostě ztratit, on, otec, má dítě svého stáří vlastnoručně zabít nožem.

V „Náměstkovi“ Rolfa Hochhutha jeden židovský stařec, který má být se ženou a dětmi převezzen ve vagónu do plynové komory, přemlouvá Boha: „Nenech mne zemřít ve vagónu. Ne před očima vnuků!“

„Ty hrozný Bože!“ „Ty nesmírný Bože!“ nazývá ve své nejvyšší úzkosti Boha, v něhož věří. Abraham mohl křičet takto: „Ne mou vlastní rukou!“ „Ne před očima mého dítěte!“ – „Po těchto událostech chtěl Bůh Abrahama vyzkoušet“ (v. 1).

Kdo si chce dál představit, co otec Abraham lidsky prodělal, když ho Bůh zkoušel, ať sáhne po knize dánského spisovatele Sörena Kierkegaarda. Tam se uvažuje o Abrahamových utrpeních do všech možných podrobností. Však kniha taky nese příznačný titul „Bázeň a třesení“.

Kierkegaard ukazuje na skutečnost, že zde nejde jen o úzkost otcovského srdce. O tu taky. Ale vlastní, nejhlubší úzkostí není zde zraněná láska, ale napadená víra. Zde máme co činit s napadením.

Co znamená napadení víry, bude nám zřejmé ze srovnání, které Kierkegaard ukáže mezi biblickým Abrahamem a řeckým Agamemnonem. Taky u pohanů se stává, že bohům jsou obětovány děti. Nejznámějším příkladem je onen řecký hrdina a král Agamemnon, který musí táhnout do války proti Trójánům. Flotila 1200 válečných lodí je připravena u pobřeží Aulidy k vyplutí, když nastane naprosté bezvětří, které zpochybní celou výpravu. V krajní nouzi se král jako nejvyšší velitel rozhodne obětovat Diovi to nejdražší, svoji dceru Ifigenii, aby seslal vítr do plachet.

Tato oběť měla smysl a byla lidsky pochopitelná. Král obětuje svoji dceru pro záchranu vlasti! Látka k uctění hrdiny a k vylíčení velikosti lidské duše. To fascinovalo nejvyšší duchy (srv. taky Karl Würzburger: Abraham a Agamemnon. Srovnávací studie 1960).

Smysl oběti, kterou zde Abrahamův Bůh žádá, je však skrytý, tak skrytý, že oběť připadá našemu rozumu nesmyslná a našemu citu nelidská. Vždyť zde jde o syna zaslíbení. O zvláštní tajemství Izáka. V tomto Izákovi mají být přece požehnány všechny čeledi země! Taková je Boží přípověď.

Pro tuto přípověď Abraham a Sára stále znovu čekali. Po-

tom, když se za rok a den přípověď splnila, Bohu děkovali. Ba, Abraham pro ochranu tohoto významného požehnaného uposlechl a Izmaele teprve nedávno vyloučil z rodiny, protože Izák, syn zaslíbení, byl Izmaelovou přítomností ohrožen.

A teď, po tom všem, nechceme věřit svému sluchu, má Abraham syna zaslíbení usmrtit!

Co to znamená? Bůh si to mezitím rozmyslel? Odvolá Bůh své opakované a slavnostně dané slovo? Má-li být Izák obětován, pak není v sázce jen manželské štěstí dvou rodičů, válečné štěstí jednoho národa, ale mír všech pokolení země a spása světa!

Kalvín nepřehání, když zde poznamenává: „Vypadá to, jako by chtěl Bůh pošlapat naději, danou Abrahamovi.“

Jen ten, kdo způsobil, že je zde všechna patriarchy naděje a víra zkoušena, začne tušit Abrahamovu trýzeň muk a přímo pekelných úzkostí. Takovou zkoušku zná vlastně jen věřící. Ti, kteří pevně doufají, jsou, než přijde hodina rozhodnutí, silně zklamáni. Tak se zkouška stává těžce zaslouženým štěstím věřících a doufajících.

Zkouška se stává přímo poznávacím znamením, že jde o víru. Nepřijde-li zkouška, pak je to znepokojující znamení, že nejde o víru.

Tento smysl má Lutherův výrok: „Ušetří-li Bůh někoho zkoušky, je to horší než deset zkoušek.“ Ano, nebýt zkoušek by bylo tou nejtěžší zkouškou.

Tak to jistě myslí i Jakub se svojí jedinečnou útěchou: „Blahoslavený člověk, který obstojí ve zkoušce; když se osvědčí, dostane vavřín života, jež Pán zaslíbil těm, kdo ho milují“ (Jk 1).

A teď je velmi poučné zjistit, na čem zkouší Bůh víru otce všech věřících.

Přítom někoho jistě překvapí, že se Bůh neptá Abrahamovy víry především na její skutečný postoj, ale na její ochotu k poslušnosti. Abrahamova Boha v první řadě žhavě zajímá, zda

jsme ochotni vyvodit ze své víry důsledky a rozhodnout se.

Pro toho, kdo potká tohoto Boha, řekl kdysi Blumhardt mladší, končí „zbožná netečnost“ (Sv. 2, str. 500 d.). Tomu se stala víra závaznou.

Jako stojí zpřímá nováček před generálem, tak zpřímá stojí před Bohem zmocněnci a služebníci Starého zákona. Jako mladý Samuel: „Mluv, Hospodine, tvůj služebník slyší.“ nebo jako mladý Izajáš v chrámě. Ten na Boží výzvu: „Koho pošlu a kdo nám půjde?“ odpoví: „Hle, zde jsem, pošli mne!“

Nebo právě jako zde jistě neuslyšíme, že by Abraham dvakrát říkal: „Hle, zde jsem, pošli mne!“ Boží vůle je mu rozkazem.

Tato bezpodmínečná poslušnost víry není ovšem Bohem požadována jen ve Starém zákoně, ale právě tak jasně a nevyhnutelně taky v Novém zákoně.

Představme si to ráno u jezera Genezaretského, kdy Petr „na tvé slovo“ vypluje a rozhodí síť, aby pak na další příkaz: „Pojď za mnou“ spolu se svým bratrem a s příbuznými opustil síť, břeh a otcovský dům.

Pak ta Kristova slova: „Kdo miluje otce nebo matku víc nežli mne, není mne hoden; kdo miluje syna nebo dceru víc nežli mne, není mne hoden“ (Mt 10). A ještě ostřeji u Lukáše: „Kdo přichází ke mně a nedovede se zříci svého otce a matky, své ženy a dětí, svých bratrů a sester, ano i sám sebe, nemůže být můj mučedníkem“ (k. 14).

Tak zkouší Bůh víru otce všech věřících. Tak zkouší i víru učedníků a apoštolů.

A tak jsme posléze taky my dnes ráno tázáni na poslušný postoj naší víry.

A teď nastane ve sledu myšlenek při obětování Izáka obrat, který nás jistě velmi překvapí: Abraham věří a uposlechne, jako by se to rozumělo samo sebou.

Není to první zkouška víry, v níž zde má otec Abraham obstát. V průběhu našich pojednání jsme už několikrát prožili,

že „otec věřících“ při zkoušce neobstál, např. tehdy, když kvůli hladu opustil zaslíbenou zemi a hledal v Egyptě chleba a existenci. V těch chvílích, kdy při zkoušce víry propadl, byl nám Abraham lidsky příjemně bližší. Společné selhání utváří mezi námi lidmi jakousi solidaritu.

Teď však – obětování Izáka! Něco jako generální zkouška! A Abraham tentokrát přes všechno očekávání nepropadne. Obstojí při nejhroznější zkoušce, jakou si umíme představit. Abrahamovo chování je v těchto nejčernějších třech dnech jeho života naprosto a na celé čáře jiné, naprosto jiné, než jak jsme čekali a jak jsme se obávali.

Pro to je jen jedno jediné nezvratné vysvětlení: je to přítomnost Ducha svatého, který ve zkoušeném působí poslušnost, poslušnost víry jako div. Abrahamova víra, v níž působí sám Bůh, je teď dětsky prostá, silná a plná.

Abraham si zde, právě zde! počíná nečekaně tiše. Ani stopa po smrtelných úzkostech a pekelných mukách, jak jsme čekali. O hádce a vzdoru, o výbuchu ani slovo, ani slabika, ani hláska. Taky tu není na Abrahamovi vidět ani stín po přemrštěných požadavcích nebo třeba jen po napětí.

Nejde jen o hádanku, před níž se staví tato událost obětování Izáka, jde o zázrak.

Jako člověk, který prostě dělá, může a smí dělat, co mu Bůh přikázal, vstane Abraham časně po té noci, kdy dostal příkaz obětovat Izáka, naseká dříví, připraví oheň, osedlá osla a vydá se s Izákem v doprovodu dvou služebníků na cestu, jako kdyby chtěl navštívit souseda nebo dohlédnout, jak pasou ovčáci. Žádné scény při loučení. Sára jako by tu nebyla. Jako kdysi, když opustil vlast, přátele a otcovský dům, aby vstoupil do země, kterou mu Bůh ukáže, tak opouští tohoto rána svůj stan a jde na horu, o níž mu Bůh poví (v. 2).

Tak putují jeden den. Druhý. Už začal třetí den putování. Tu zanechává Abraham za sebou dva služebníky i zvíře. Opustí je s příkazem, aby počkali zde, odkud on a jeho syn nedojdou až

na místo, kde budou vzývat Boha, to znamená, kde budou Boha uctívat a chválit, a dokud se nevrátí.

Chlapci teď dává nést dříví. On sám nese oheň a nůž. Při další cestě se chlapec ptá po obětním zvířeti. Oslovuje ho „otče“. A Abraham odpovídá se stejnou něžností „můj synu“. „Můj synu, Bůh sám si vyhlédne beránka k oběti zápalné“ (v. 8).

Bůh si vyhlédne, to je jeho starost. „Bůh si vyhlédne“ je ostatně, mimochodem řečeno, přesně to slovo, které latinsky zní: „Dominus providebit.“ Bůh obstará.

Podvkrát je ticho přerušeno zjištěním: „Oba šli spolu dál.“ Na místě určeném Bohem vybudoval Abraham oltář a narovnal dříví. Svázal syna do kozelce. Zvláštní, syn se dal svázat. Bez odporu. Ani ústa neotevřel.

Pak položí otec svého syna na dříví. A Abraham sáhne po noži. Napřáhne k ráně. Uslyší opakované Boží zvolání: „Abrahame, Abrahame!“ „Nevztahuj na chlapce ruku, nic mu nedělej! Právě teď jsem poznal, že jsi bohobojný, neboť jsi mi neodepřel svého jediného syna“ (v. 11.12).

Když Abraham vzhlédl, uviděl obětní zvíře, které uvízlo v houští, šel tedy a obětoval je „v zápalnou oběť místo svého syna“ (v. 13).

A Abraham přijímá tento zvrat, který zřejmě nečekal. Že je toho schopen, je další zázrak.

Někdo by se tu rád zeptal Abrahamova Boha na smysl této zkoušky a taky, jestli je toto způsob, jakým si zahrává s lidmi?

Přijde nám tu na mysl Schillerova balada „Rukavička“, v níž jedna dáma během předvádění dravé zvěře nechá úmyslně spadnout rukavičku do arény mezi lvy a tygry. A teď vyzve svého ctitele, aby rukavičku zvedl, jestli ji miluje. Ten s nasazením svého života její vůli splní. Blahosklonně se na něho usměje. On jí však hodí rukavičku do tváře a s trpkostí od ní odejde se slovy: „Po vašem díku, dámo, netoužím.“

Takovou trpkost by mohl pocítit Abraham vůči Bohu. Abrahamova víra však zůstává dětsky prostá, silná a plná.

O tom není pochyb: O čem se zde vypráví jako o „obětování Izáka“, není Abrahamův výkon. Je to zázračný Boží čin.

A teď nás napadne: Je to nakonec vůbec smysl této události? Ta ukazuje skutečně adventním zaslíbením Izákovy oběti na onu docela jinou oběť, kterou později přinese sám Bůh.

Taky na hoře. Vždyť jeden Izák jako oběť zdaleka nestačí. K vyplnění propasti mezi Bohem a námi je třeba úplně jiného zásahu. Zde Bůh v poslední chvíli nezvolá „zadrž“. Pak bude kladivo bušit a nůž řezat. A oběť bude dokonána až k trpkému konci, oběť, v níž se bude obětovat Bůh. Oběť Otce, který obětuje Syna.

Takřka slovo od slova připomíná zpráva o obětování Izáka novozákonní pašijové události. Abrahamův pokyn služebníkům, aby zůstali zde, zatím co on půjde dál, aby se modlil, nepřipomíná to Getsemane?

A když pak Izák nese dříví, na němž má být obětován!

Jak se dal Izák bez odporu svázat? Pak obětní beránek, který uvízil v houští! Nezapomeňme na velký obrat třetího dne!

A není to jako velikonoční jásos, co nakonec vypukne, Boží jásos vyjáděrný slovy: „Teď jsem poznal, že jsi bohobojný, neboť jsi mi neodepřel svého jediného syna!“

A jak potom Bůh sám při sobě přísahá – při kom jiném by mohl Bůh přísahat? – přísahou plnou jásotu, vítězství a triumfu, v níž potvrzuje své zaslíbení v plném rozsahu dokonce nad prosbu a chápání. Abrahamových potomků teď bude neodvolatelně tolik jako písku na mořském břehu a jako hvězd na obloze. A v jeho potomcích, v jejichž řadě je Izák první, budou národy země požehnány, „Protože jsi uposlechl mého hlasu“ (v. 18).

Nezní to jako to poslední vítězné: „Dokonáno jest!“ Jako jásavé zvolání apoštola: „V poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži. Proto ho Bůh vyvýšil nade vše a dal mu jméno nad každé jméno.“

Ovšemže Abraham není Kristus. Abraham však na Krista ukazuje. Obětování Izáka prorocky předchází oběť Velkého

pátku. V Ježíši Kristu se ze všech zaslíbení stává s konečnou platností ano a amen.

Ukažme dnes závěrem na jedno z těchto zaslíbení, která mají v Kristu nezrušitelnou platnost. Zní: „Protože Kristus sám prošel zkouškou utrpení, může pomoci těm, na které přicházejí zkoušky“ (Žd 2). A: „Bůh je věrný: nedopustí, abyste byli podrobena zkoušce, kterou byste nemohli vydržet, nýbrž se zkouškou vám připraví východisko a dá vám sílu, abyste mohli obstát“ (1 K 10,13).

Protože Kristus za nás a předběžně už taky za Abrahama prodělal pokušení a zvítězil nad ním, má Kristus taky plnou moc vyslyšet onu zvláštní – a jak jsme dnes viděli – tak velice naléhavou a potřebnou prosbu. Dovoluje nám ji a přikazuje ve své modlitbě. Zní takto: „A neuvod' nás v pokušení, ale zbav nás od zlého.“

Amen.

Věčný Bože, Otče v nebesích!
Neměnná je tvá věrnost ve slovu, které jsi dal.
Jím ses zapřisáhl Abrahamovi sám při sobě.
Tobě však není skryta
taky žádná malověra a vrtkavost tvých dětí a služebníků.
Uzdrav svoji církev z falešného učení,
které tvrdí, že tvé slovo neplatí.
Taky nás však chraň před domýšlivou jistotou,
která staví na liteře a disponuje tvým slovem.
Všude, kde v této době
přichází tvá obec do výhně zkoušek,
dej, aby její víra byla pročištěna a upevněna.
O odvážnou víru tě teď prosíme
zvláště za bratry a sestry
v misijních oblastech
Indonézie a Afriky.

Stůj taky při zkouškách víry bratří v Americe
v jejich vyznavačském boji proti válce ve Vietnamu.
Dej, aby víra ve tvůj pokoj byla silnější
než spolehnutí na moc zbraní.
Myslíme dnes před tebou
taky na své spoluobčany v zemědělství.
V boji proti nákaze dobytka je chraň
před malomyslností a zatrpklostí.
A kde v blízkosti či v dáli
jsou křesťané utlačováni pro svoji víru,
kdekoli trpí lidé pro své přesvědčení,
dej jim zkušenost, že ty, Pane Kriste,
můžeš pomáhat těm, kdo jsou pokoušeni.
Amen.

HROB PRO SÁRU

Bože Otče!

Děkujeme ti bez ustání

a taky tohoto rána,

že jsou na světě lidé,

kteří slyší a které nepřestáváš

v Kristu probouzet k víře.

V každé chvíli, i v této ti děkujeme za to,

že víra nese neustále ovoce

v lásce k bratřím,

v lásce ke všem lidem,

i v lásce k nepřátelům.

Nemůžeme ti být dost vděční za to,

žes povolal a omilostnil

taky nás v tomto sboru věřících.

V této hodině tě teď prosíme:

otevři svým slovem náš zrak

pro tajemství svého království.

Dej nám v působení svého Ducha poznat,

jak bohaté je dědictví, jež jsi nám přislíbil,

jak jsi věrný ve svých zaslíbeních,

a jak nezměrná je tvá moc,

v níž činíš, co jsi zaslíbil.

Před tebou, svatý Pane,

je plná radost

a věčné vzývání.

Amen.

Sára byla živa sto dvacet sedm let; to jsou léta Sárina života. Zemřela v Kirjat-arbě, což je Chebrón v kenaanské zemi. Abraham přišel, aby nad Sárrou nařikal a oplakával ji. Pak

od zemřelé vstal a promluvil k Chetejcům: „Jsem tu u vás host a přistěhovalec. Dejte mi u vás do vlastnictví hrob, kam bych zemřelou pohřbil.“ Chetejci Abrahamovi odpověděli: „Slyš nás, pane. Jsi mezi námi jako kníže Boží; pochovej svou zemřelou v nejlepším z našich hrobů. Nikdo z nás ti neodepře svůj hrob, abys mohl zemřelou pohřbit.“ Abraham se nato Chetejcům, lidu té země, uklonil a promluvil k nim dále: „Souhlasíte-li, abych zde svou zemřelou pohřbil, slyšte vy mne: Přimluvte se za mne u Efróna, syna Sócharova, ať mi přenechá svou makpelskou jeskyni, která je na konci jeho pole; ať mi ji před vámi přenechané za plnou cenu stříbra, abych měl vlastní hrob.“ Efrón chetejský tedy Abrahamovi v přítomnosti Chetejců odpověděl přede všemi, kteří měli přístup do rady v bráně toho města: „Nikoli, pane; slyš ty mne. To pole je tvé, i ta jeskyně na něm je tvá; dávám ti ji před očima synů svého lidu. Tam pochovej svou zemřelou.“ I uklonil se Abraham před lidem té země a v přítomnosti lidu té země pravil Efrónovi: „Raději slyš ty mne. Dám za to pole stříbro. Vezmi je ode mne a já tam svou zemřelou pochovám.“ Efrón Abraham odpověděl: „Pane, slyš ty mne. Pozemek má cenu čtyř set šekelů stříbra. Co to pro nás znamená? Jen pochovej svou zemřelou.“ Abraham souhlasil a odvážil Efrónovi a stříbro, jak on sám v přítomnosti Chetejců navrhl, čtyři sta šekelů stříbra, běžných mezi obchodníky.

Tak připadalo Efrónovo pole v Makpele naproti Mamre, pole i s jeskyní na něm a všechno stromoví na poli i na všem jeho pomezí kolem, do Abrahamova majetku před očima Chetejců, všech, kdo měli přístup do rady v bráně jeho města. Abraham potom svou ženu Sárrou pohřbil v té jeskyni na poli v Makpele naproti Mamre, jež je u Chebrónu v kenaanské zemi. Tak připadlo pole Chetejců i s jeskyní na něm Abrahamovi, aby měl vlastní hrob.

1. Mojžíšova 23, 1–20

„Jsi mezi námi jako kníže Boží“ (v. 6). Záleží na tom, zda to všichni přítomní myslí upřímně; jestli ano, zda vědí, co říkají. V každém případě vydávají obyvatelé Chebrónu Abrahamovi dobré vysvědčení. Praotec zřejmě ovlivnil tyto pohany v průběhu let, která mezi nimi strávil. Pravděpodobně na něm viděli, že on sám má něco, co jim chybí, něco velikého, knížecího. Snad šlo o směr závisti, obdivu, úcty, snad dokonce o bázeň. To bylo podnětem, že ho oslovili: „Jsi mezi námi jako kníže Boží.“

Slovo z Ježíšova kázání na hoře: „Vy jste světlo světa. Tak ať svítí světlo vaše před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a vzdali slávu vašemu Otci v nebesích“, našlo, jak se zdá, splnění na Abrahamovi. Zřejmě nastavěl světlo pod nádobu, a tak se stal svému pohanskému okolí „městem ležícím na hoře“.

Bůh ví, že zde můžeme jen těžce potlačit vzdech: Kéž bychom také my, členové církve, měli tak kladný vliv na ty, kteří nás pozorují a kritizují, ať už jde o tajně věřící nebo nevěřící! Jsme tak zvyklí na pravý opak, že by nám strnulo srdce a krev by nám stoupla do tváří, kdyby nás jednoho dne někdo jako křesťany oslovil: „Jsi mezi námi jako kníže Boží.“

A jestliže se teď ptáme: Co je na Abrahamovi to vznešené, to knížecí?, přijde nám na mysl jediné slovo: Bůh.

Abraham má Boha – totiž ne, opačně – Bůh má Abrahama. Bůh si Abrahama všiml, zajímal se o něj, povolal ho z velkého množství lidských stvoření, sáhl po něm, vyvedl ho. Jemu a jeho ženě zaslíbil Bůh syna, který bude mít význam pro všechny lidi. A Bůh jim toho syna skutečně daroval.

A pak mu Bůh ukázal zemi. Ta má patřit jemu, potom Izákovi a jeho potomkům. Má se rozkládat „od řeky Egyptské až k řece veliké, řece Eufratu“ (1M 15,18).

Toto Boží vyvolení dělá z Abrahama knížete, nejen nějakého knížete, knížete dědičné krve nebo statků, ani duchovního knížete, ale výlučně „knížete Božího“.

Čím k tomu Abraham přispěje, je prostá skutečnost, že věří. Je „otcem věřících“.

A taky víra není jeho zásluha. Taky víra, a ta především, je dar. Boží, zcela nezasloužený dar. Byl-li kdy nějaký „kníže z milosti“, pak tedy otec Abraham.

Snad je to v ústech chebrónských pohanů jen pouhá zdvořilostní forma, kterou zde užívají, jemně naznačená poklona, v nejhorším případě jedna z mnohých společenských lží.

Ať tak či onak, Abraham je z Boží milosti „mezi námi jako kníže Boží“.

Abraham nezůstal sám Božím knížetem. Bůh mu vzbudil děti, syny a dcery. Kdo od nynějška věří tak jako Abraham, v Abrahamova Boha, je mezi lidmi knížecím synem, knížecí dcerou Boží.

Čtenář Bible se může setkat s jedním Abrahamovým synem v muži z 16. žalmu. Slyšíme, jak říká: „Ty jsi, Panovníku, moje dobro, nad tebe není.“

O šťastném člověku se říká, že „udělal štěstí“; jestliže však někdo našel své štěstí v Bohu, pak „štěstí udělalo“ jej.

A toto Boží štěstí takřka není možné popsat slovy. „Bůh bude navěky skála mého srdce a můj podíl.“ Připadl mu ten velký, opravdu velký podíl.

A patří-li ke štěstí, že je nestálé, pak hodnota Božího štěstí se nemění. Nepřestává být štěstím ani tehdy, když všechno štěstí mimo Boha a bez Boha ztrpne – v hodině smrti: „V bezpečí přebývá i mé tělo“, říká, jak slyšíme, muž v 16. žalmu.

A nakonec přejde jeho řeč v jásot: „V moci podsvětí mě neponecháš, nedopustíš, aby se tvůj věrný octl v jámě. Stezku života mi dáváš poznat; vrcholem radosti je být s tebou, ve tvé pravici je neskonalé blaho.“

Tak asi vypadají ta Boží knížata. Neznají žádné štěstí kromě Boha. Mohou ale taky vypadat jako muž ze 73. žalmu, jehož „tělo i srdce chradne“ a „jemuž je v Boží blízkosti dobře“.

Jak vypadá Abraham? Boží kníže leží vedle ve stanu na zemi. Pláče a nařiká. Právě se stal vdovcem. Vedle něho leží

mrtvola jeho ženy. Dosáhla věku 127 let. V původním textu se říká neobyčejně rozvláčně, jak se zdá, že jí bylo „sto let a dvacet let a sedm let“.

Tato rozvláčnost zde není bez významu. Když bylo Sáře devadesát, porodila syna zaslíbení. Tím byl vlastní smysl jejího života naplněn. A teď jí Bůh přidá nad míru svého zaslíbení a dopřeje jí sta let. A pak přidá ještě dvojnásobek, dvacet let. A nakonec k tomu přidá ještě celých sedm let.

Rozvláčný způsob vyjádření tím chce říct, že Bůh neplní svá zaslíbení minimálně a přesně, ale nad prosby a chápání.

Teď je mrtvá. Slovo, že „jsi prach a v prach se navrátíš“ platí dosud, a tedy taky pro Abrahama. Sklání se před ním. A pláče a nařiká.

Mohli bychom si myslet, že to snad dělá jen naoko, protože takový pláč nad zesnulou je prostě zvyk a mrav. Nechápeme však, proč by Boží kníže neměl opravdu plakat a naříkat.

Jsou ovšem taky křesťané, kteří mají přemrštěný názor, že pláč a nárek u lůžka zemřelých a při loučení je křesťana nedůstojný. Tady si můžeme přecíst, že otec věřících se za své slzy nestydí.

Na tomto místě zastává Kalvín názor, že věřící má právo být člověkem a při skonu milého příbuzného se chovat lidsky: „Může být,“ říká, „že Abraham přitom překročil míru právě proto, že byl člověkem. Ale tváří v tvář smrti zůstat bez pohnutí není duchovní velikost, ale otrlost nebo vzdorovitost.“

Potom, když Abraham nezapřel a nepotlačil svoji povahu, ale dal jí volný průběh, když se vyplakal, vstal od mrtvoly. Nepláče a nenařiká jako ti, kteří nemají naději. Otec věřících ví to, co muž ze 16. žalmu: „V moci podsvětí mě neponecháš, nedopustíš, aby se tvůj věrný octl v jámě.“

Ba Kristu říká o praotci překvapivé slovo: „Váš otec Abraham zajásal, že spatří můj den; spatřil jej a zaradoval se“ (J 8).

Boží kníže má v srdci víru. Abraham věří už dávno před velikonoce v živoucího Boha. V tomto smyslu vidí den Ježíše Krista, velikonoční den. A proto pláče a nařiká, potom však vstane od mrtvoly a připraví potřebné.

Ale co je tu potřebného?

Tak přicházíme k vyprávění o známém zakoupení země Abrahamem spolu s občanstvím v Chebrónu. Zjišťujeme, jak praotec začíná vyjednávání tím, že se prohlásí za přistěhovalce: „Jsem tu u vás host a přistěhovalec.“ Jak jeho zdůrazněnou pokoru zdvořile přijímají a odmítají ji slovy: „Jsi mezi námi jako kníže Boží.“

Nikdo mu nemá bránit, aby pohřbil své mrtvé v jejich zemi. Jejich nejkrásnější hroby jsou mu k dispozici. Jak nato vysloví Abraham určité jméno a označí konkrétní objekt, který chce koupit, totiž jeskyni váženého občana Efróna. Jak tento majitel jeskyně potřikrát opakuje, že ji Abrahamovi daruje, což při zastřeném a zdvořilém způsobu vyjadřování v orientálním obchodě znamená, že by se o tom dalo mluvit a obchod uzavřít.

Jak se potom Abraham podruhé pokloní a trvá na tom, že jeskyni koupí a že ji zaplatí v hotovosti. Jak nakonec majitel vysloví nestoudnou kupní cenu a připojí licoměrnou otázku: „Co to pro nás znamená!“

Jak byl nakonec kup před svědky uzavřen, peníze před očitými svědky vyplaceny, jak bylo veřejně oznámeno do-slovné znění kupní smlouvy: Jde o jeskyni, stromoví na poli a na všem pomezí kolem.

Znalci se nestačí dost divit, jak mistrovský kousek představuje zakoupení země od zdvořile vychytralého, sedmkrát mazaného a protřelého orientálce.

Těmito poznámkami o kultuře se tu pochopitelně nic nevysvětluje. Nanejvýš to pomáhá naší evropské domyšlivé převaze, našemu pohrdání a našemu notorickému pomlouvání prohaného orientálce a žida, na což podle našeho mínění máme právo jen a jen my Evropané.

Nápadná je úporná vytrvalost, s níž Abraham trvá na tom, aby mu hrob nebyl ani darován, ani zapůjčen, ale aby jej získal koupí, aby jej veřejnoprávně prohlásil za svůj pozemek. Budeme si muset v této souvislosti všimnout toho, jak důležitou roli hraje kult zesnulých u všech pohanů všech dob, až po nejnovější zvyky v Severní Americe. (Srv. „Smrt v Holly-woodu“.)

Nejnádhernější stavební díla, která vytvořili pohané, pyramidy a mauzolea, jsou místa uctívání zemřelých. Člověk, včetně člověka atomového věku, má sklon k různým zvykům ve svém vztahu k zemřelým. Ne bez důvodu se proto celý Starý zákon vytrvale brání uctívání mrtvých a s tím spojené nádhery.

Stopy toho se najdou i v Novém zákoně.

Abrahamovi by toto nebezpečí nemělo být cizí. Můžeme si pomyslet, že zde byl důvod, proč stál tak pevně na tom, že oddělí hřbitov pro své potomky od hřbitova pohanů. Nebezpečí náказы od pohanů kultem zemřelých je zvlášť velké. Toto vysvětlení má něco do sebe, neodhaluje však vlastní podstatu, o kterou jde.

Na čem vlastně při tomto podrobném líčení zakoupení země záleží, není tu ovšem vyjádřeno slovy. Na počátku a na konci kapitoly (v. 2 a 19) je však zdůrazněno, že Chebrón, že získané pole a Efrónova jeskyně leží „v kenaanské zemi“. A právě země Kanaan byla Bohem zaslíbena Abrahamovi a jeho potomkům.

A praotec žil dosud skutečně v zemi, kterou mu Bůh zaslíbil, jako cizozemec. Žádný stavební pozemek, žádné pole a žádná pastvina mu nepatří. Žije ve stanu a vede kočovný život. Jako poloviční nomád táhne zemí a pase svá zvířata v okrajových oblastech, v zemi nikoho, o kterou nemá žádný usedlík zájem.

A teď, po smrti své ženy zjišťuje, že nemá ani kousek vlastní země k pochování. Boží kníže je dosud skutečně „králem bez země“.

Každému švýcarskému občanovi, i tomu nejchudšímu, zaručuje zákon právo, aby dostal zdarma zemi k pohřbu. Z počtu 41.298,35 čtverečních kilometrů švýcarské půdy dostane každý majitel domovského listu dva čtverečné metry zdarma.

Abraham je však v zaslíbené zemi cizincem. Bůh to tak chce a Abraham říká k této jeho vůli své ano. Chce být i nadále Boží „poutník a tulák“. Věří, že jeho potomci zdědí zemi, věří i potom, kdy sám zůstane až do smrti cizincem bez majetku. Abraham věří až do posledka, i když nic nevidí.

Teď by však chtěl získat koupí alespoň symbolicky, v náznaku, ne pro sebe za svého života, nýbrž alespoň pro mrtvolu své manželky nutný kousíček země. Hrob v zemi Kanaan jako znamení a záruku toho, že Boží slovo je pravda a že Boží zaslíbení se splní na celé zemi. To je důvod, proč zde Abraham vyjednává s tak nápadnou tvrdošíjností.

Ve vlastním smyslu slova vlastně nevyjednává s Chetity, ale s Bohem. I když Abraham zůstane až do posledního dechu cizincem a přistěhovalcem, vůbec to neznamena, že se proto zřekne zaslíbené země. Až doposledka bere Boha za slovo. Zde bere Boha za slovo zakoupením kusu země pro hrob. Ano, je „králem bez země“. Věří však v Boha, který mu zaslíbil zemi, a s touto vírou přistoupí do blízkosti onoho slova, jímž Kristus otevírá výhled tichým, kteří obdrží zemi.

Takový kníže je Abraham. „Mezi námi jako kníže Boží.“

Všechna tato Boží knížata Starého zákona, počínaje Abrahamem, ukazují však nakonec na toho, o němž se v první kapitole, prvním verši Nového zákona říká: „Listina rodu Ježíše Krista, syna Davidova, syna Abrahamova“ (Mt 1,1).

Tu přijdou znovu pohané z Dalekého východu, budou se klanět a vyznají: „Jsi mezi námi jako kníže Boží.“ A jak vypadá tento pozdní Abrahamův potomek? Leží v plenkách. U zvířat. V jeslích.

A později o sobě řekne, že lišky mají doupat a ptáci hnízda, že

však Syn člověka nemá, kde by hlavu složil. Nakonec mu vezmou i šaty. A pak je pochován. V zapůjčeném hrobě. Ale Bůh nechce, „aby jeho svatý zetlel.“

Nakonec jde jako kníže tam, kde před ním ani po něm nikdo nebyl jako kníže nad smrtí. On je pravý vlastník hrobů. Je mu dána všechna moc na nebi i na zemi. A kde se od té doby shromáždí dva nebo tři, kteří v něho věří, tam je „Boží kníže mezi námi“.

Ne náhodou si vzpomínám v této souvislosti na knihu bernského historika dr. Arnolda Jaggiho, která vyšla nedávno pod titulem „Evropa a svět“. Neobsahuje o mnoho víc, než co kdysi slyšel školák, gymnazista a student v hodinách dějepisu. Dnes se to však čte úplně jinak.

Při strohém, netendenčním pohledu na objevení a dobytí okolního světa námi Evropany se červenáme studem. Přitom si uděláme matnou představu, kolik tento nejmenší kontinent uchvátil ve světě za posledních 500 let zlata, otroků a především půdy. Jsme ořesení žravým, bezohledným jednáním svých předků.

Pět set let „chleba pro bratry“ neodčiní to, v čem jsme během pěti století chybovali, zčásti pod maskou křesťanství.

Můžeme být jen rádi, že v této polovině tisíciletí nechyběli lidé podobní Abrahamovi. Španělský jezuita František Xavier na Dálném východě a skotský protestant David Livingstone, abychom vybrali alespoň některé, jsou čestnou výjimkou. Na nich a na jejich působení viděli domorodci, že uvěřili slovu Páně, které zaslubuje zemi těm, kteří poskytují pomoc, a pokorným, nikoli uchvatitelům a kolonizátorům.

Takže díky Bohu nechybějí „knížata Boží milosti mezi námi“.

A mezi námi dnes? Jsou takoví? Zeptejme se konkrétně: Jsou taky při nákaze honby za půdou, jež nás dnes zachvátila a pustoší víc než dobytčí mor ve stájích, současníci, kteří nemají půdu? Jistě.

A jsou taky takoví, kteří nemusí závidět jiným, těm, kteří mohou označit kus půdy za svůj vlastní? Jsou mezi námi taky radostní cizinci a příchozí, kteří v tomto světě netouží po ničem víc než po dvou čtverečních metrech na hrob, protože nechtějí vědět o žádném štěstí mimo Boha? Protože klidně čekají na město, jehož základem i stavitelem je Bůh? Jedním slovem, jsou taky „knížata Boží mezi námi“?

Tak smíme, tak máme věřit. Měl jsem nedávno příležitost vidět jednoho z nich. Dostal o vánocích jako obyčejně od své náboženské obce kalendář s každodenními biblickými úvahami, k tomu novou desetifrankovou bankovku jako malý peněžní dárek. Roztřeseným písmem poděkoval za kalendář. Každý den se těší na boží slovo. Ta desetifranková bankovka byla přiložena k dopisu. Je to málo, ale dává ji ze srdce, ať ji přidají ke sbírce „chléb pro bratry“.

To učinil človíček malého vzrůstu, který byl při odvodu na vojnu pod míru. Tak asi vypadají současníci, o kterých můžeme říct: „Jsi mezi námi jako kníže Boží.“ Amen.

Bože Otče!

Nedávej nám, věčně bohatý Bože,

peníze a cenné papíry,

ale smýšlení Abrahama,

který věří, i když nic nevidí.

Nedávej nám zábavu a rozptýlení,

ale velikou radost, jež tě chválí a velebí.

Nedávej nám usedlosti a půdu,

ale usilovnou touhu

po tvém království a jeho spravedlnosti,

touhu po novém nebi a po nové zemi,

kde přebývá spravedlnost a pokoj.

Nedávej nám armády a atomovou výzbroj,

ale Ducha, který nás uvede do veškeré pravdy.

A pro Kristovo milosrdenství
rozohňuj mezi námi smýšlení Abrahamovo.
Prosíme tě dnes za všechny, kteří jsou na cestě
k onomu městu, jehož Pán a Stavitel jsi ty.
Zvláště před tebou myslíme na ony dvě diakonky,
jež ti slouží v Africe mezi chudými a nemocnými.
Chraň je před každým zlem, požehnej jejich víře,
aby tvá sláva byla v oné krajině rozhojněna.
Požehnej těm, kteří se zasazují o mír ve Vietnamu,
a dej, aby tak činili s upřímností a láskou.
A konečně:
Požehnej mezi námi akci „chléb pro bratry“,
aby byla znamením upřímné lítosti
nad množstvím páchaného bezpráví.
Pane a Lékaři nás všech,
ty můžeš obvazovat a léčit,
ty můžeš pomáhat a zachraňovat.
Jaķ nikdo jiný.
Amen.

NEVĚSTA PRO IZÁKA

Otče světla,
Pane nad temnotou!
Ze zmatku světa
a ze tmy, která je v nás,
hledáme dnes tvoji tvář.
Dej, ať nám září.
Ve svém slovu nám otevři
pochopení pro své velké skutky.
Dej nám zrak, schopný spatřit tvé divy,
i to, co je dovoleno a přikázáno.
Dej nám poznat tajemství svého Syna,
jeho osobu a jeho dílo,
jeho utrpení, jeho potupu i jeho vítězství.
A že přijde,
aby dokončil, co bylo započato.
Dej, ať tvé velké světlo zazáří
do naší prosté neděle
a do nastávajícího týdne.
Nemůžeme jít sami.
Vedeš-li nás ovšem ty, kam nechceme,
zachovej naši důvěru, že nás vedeš ty sám.
Dej, ať se v malých starostech i radostech
neuchýlíme od velkého cíle.
Ty jsi alfa i omega,
ty jsi počátek i konec,
ty jsi včera, dnes a na věky.
Amen.

Abraham byl stařec pokročilého věku. Hospodin mu ve
všem požehnal. I řekl Abraham služebníku, správci svého

domu, který vládl vším, co mu patřilo: „Polož ruku na můj klín. Zavazuji tě přísahou při Hospodinu, Bohu nebes a Bohu země, abys sebral pro mého syna ženu z dcer Kenaanců, mezi nimiž sídlím. Půjdeš do mé země a do mého rodiště a vezmeš odtamtud ženu pro mého syna Izáka.“ Služebník mu na to odpověděl: „Co když mě ta žena nebude chtít následovat sem, do této země? Mám tvého syna zavést zpátky do země, z níž jsi vyšel?“ Abraham řekl: „Chraň se tam mého syna zavést! Hospodin, Bůh nebes, který mě vzal z domu mého otce a z mé rodné země, promluvil ke mně a přísahal mi, že tuto zemi dá mému potomstvu; on sám vyšel před tebou svého posla, a ty budeš moci vzít odtamtud ženu pro mého syna. Kdyby tě snad ta žena nechtěla následovat, budeš své přísahy zproštěn. Jen tam mého syna nezaváděj!“ I položil služebník ruku na klín svého pána Abrahama a odpřísáhl mu to.

Služebník tedy vzal deset velbloudů svého pána a jel. Vybaven všelijakými drahocennostmi svého pána vydal se na cestu do aramského Dvojříčí, do města Náchorova. Před městem zastavil velbloudy u studně s vodou. Bylo to navečer, v době, kdy ženy vycházívaly čerpat vodu. Tu řekl: „Hospodine, Bože mého pána Abrahama, dopřej mi to prosím a prokaž milosrdenství mému pánu Abrahamovi. Hle, stojím nad pramenem a dcery mužů města vycházejí čerpat vodu. Dívce, která přijde, řeknu: Nakloň svůj džbán, abych se napil. Odpovědi: „Jen pij, a také tvé velbloudy napojím“, předurčil jsi ji pro svého služebníka Izáka. Podle toho poznám, že jsi mému pánu prokázal milosrdenství.“ Ještě než domluvil, přišla Rebeka, která se narodila Betúeolovi, synu Milky, ženy Abrahamova bratra Náchora. Měla na rameni džbán. Byla to dívka velmi půvabného vzhledu, panna, muž ji dosud nepoznal. Sestoupila k prameni, naplnila svůj džbán a vystoupila. Služebník jí přiběhl naproti a řekl: „Dej mi prosím doušek vody ze džbánu.“ Odpověděla: „Jen se napij, můj pane.“ A rychle spustila džbán na ruku a dala mu pít. Když mu dala napít, řekla:

„Načerpám i tvým velbloudům, aby se napili.“ Rychle vylila vodu ze svého džbánu do napajedla a znovu odběhla ke studni čerpat, aby napojila i všechny jeho velbloudy. Muž ji přitom mlčky pozoroval, aby poznal, zda Hospodin dává jeho cestě zdar, či nikoli.

Když se velbloudi napili, vzal muž zlatý nosní kroužek o váze půl šekelu a dva náramky pro ni o váze deseti šekelů zlata. Řekl: „Pověz mi prosím, či jsi dcera? Bylo by pro vás v domě tvého otce místo k přenocování?“ Odpověděla mu: „Jsem dcera Betúela, syna Milky, kterého porodila Náchorovi.“ A dodala: „Slámy i obroku máme dost, i místo k přenocování.“ Tu padl muž na kolena, klaněl se Hospodinu a řekl: „Požehnaný buď Hospodin, Bůh mého pána Abrahama, že od mého pána neodňal své milosrdenství a svou věrnost. Dovedl mě až do domu bratří mého pána.“

Dívka odběhla a oznámila rodině své matky, co a jak se stalo. Rebeka měla bratra jménem Lában. Lában běžel ven k tomu muži u pramene. Viděl totiž nosní kroužek a na sestřiných rukou náramky a slyšel slova své sestry Rebečky, o čem s ní ten muž mluvil. Přišel k tomu muži, který dosud stál u velbloudů nad pramenem, a řekl: „Pojď, požehnaný Hospodinu! Proč stojíš venku? Už jsem připravil dům i místo pro velbloudy.“ I vešel ten muž do domu a odstrojil velbloudy. Lában dal velbloudům slámu a obrok; jemu a jeho mužům dal vodu k umytí nohou. Pak dal před něho prostřít, aby pojedl. On však řekl: „Nebudu jíst, dokud nevyřídím svou záležitost.“ Lában odpověděl: „Mluv.“ Právil tedy: „Jsem služebník Abrahamův. Hospodin mému pánu velmi požehnal, takže je zámožný. Dal mu brav a skot, stříbro a zlato, otroky a otrokyně, velbloudy a osly. A Sára, žena mého pána, ač velmi stará, porodila mému pánu syna. Jemu dá všechno, co má. Mne pak můj pán zavázal přísahou: „Nevezmeš pro mého syna ženu z dcer Kenaanců, v jejichž zemi sídlím. Půjdeš do domu mého otce a k mé čeledi a vezmeš odtamtud ženu pro mého syna.“ Nato jsem svému

pánu řekl: „Možná, že se mnou ta žena nepůjde.“ Odvětil mi: „Hospodin, před nímž chodím, pošle s tebou svého posla a dá tvé cestě zdar. Ty pak vezmeš pro mého syna ženu z mé čeledi a z domu mého otce. Svého závazku se zprostitíš tehdy, když dojdeš k mé čeledi: Nedají-li ti ji, budeš svého závazku zproštěn.“ Dnes jsem přišel k prameni a řekl jsem: „Hospodine, Bože mého pána Abraham, kéž bys dal zdar cestě, po níž jdu!“ Hle, stojím nad pramenem. Dívce, která přijde čerpat vodu, řeknu: „Dej mi prosím napít ze svého džbánu trochu vody.“ Jestliže mi ona řekne: „Jen se napij, a také tvým velbloudům načerpám“, bude to žena, kterou synu mého pána předurčil Hospodin. Ještě jsem sám u sebe nedomluvil, když tu přišla Rebeka se džbánem na rameni. Sestoupila k prameni a čerpala vodu. Řekl jsem jí: „Dej mi prosím napít!“ Rychle spustila džbán s ramene a řekla: „Jen se napij, a také tvé velbloudy napojím.“ Napil jsem se a ona napojila i velbloudy. Pak jsem se jí zeptal: „Čí jsi dcera?“ Odvětila: „Jsem dcera Betúela, syna Náchora, kterého mu porodila Milka.“ Navlékl jsem jí tento kroužek do nosu a náramky na ruce. Padl jsem na kolena a klaněl se Hospodinu. Dobrořečil jsem Hospodinu, Bohu mého pána Abrahama, že mě vedl cestou, abych mohl dceru pánova bratra přivést pro jeho syna. A teď mi povězte, chcete-li mému pánu prokázat milosrdenství a věrnost. Ne-li, povězte mi, a já se obrátím napravo nebo nalevo.“

Lában i Betúel odpověděli: „Toto vyšlo od Hospodina a my nemůžeme tobě říci ani zlé ani dobré. Hle, tady je Rebeka. Vezmi si ji a jdi, ať se stane ženou syna tvého pána, jak mluvil Hospodin.“ Jakmile Abrahamův služebník uslyšel jejich slova, poklonil se Hospodinu až k zemi. Potom vyňal stříbrné a zlaté předměty a látky a dal je Rebece, též jejímu bratrovi a její matce dal vzácné dary. Pak jedli a pili, on i mužové, kteří byli s ním, a přenocovali. Když ráno vstali, řekl: „Propusťte mě k mému pánu.“ Ale její bratr a matka odvětili: „Ať s námi dívka ještě nějaký čas zůstane, aspoň deset dní; potom půjde.“ On však jim

řekl: „Nezdržujte mě, když Hospodin dopřál mé cestě zdaru. Propusťte mě, ať mohu jít k svému pánu.“ Odvětil: „Zavoláme dívku a zeptáme se přímo jí.“ Zavolali Rebeku a otázali se jí: „Půjdeš s tímto mužem?“ Řekla: „Půjdu.“ Propustili tedy svou sestru Rebeku a její chůvu i Abrahamova služebníka a jeho muže. Rebece požehnali slovy: „Sestro naše, buď matkou nesčíselných tisíců, tvé potomstvo ať obsadí bránu těch, kteří je nenávidí!“

Rebeka a její dívky vsedly hned potom na velbloudy a následovaly toho muže. Tak dostal služebník Rebeku a odešel.

Izák právě přicházel od Studnice Živého, který mě vidí, neboť sídlil v Negebu. Vyšel totiž k večeru na pole a byl zamyšlen. Tu se rozhlédl a spatřil přicházet velbloudy. I Rebeka se rozhlédla a spatřila Izáka. Sesedla z velblouda a otázala se služebníka: „Kdo je ten muž, který nám jde na poli vstříc?“ Služebník odvětil: „To je můj pán.“ Vzala tedy roušku a zahalila se. Služebník podal Izákovi zprávu o všem, co vykonal. Izák pak uvedl Rebeku do stanu své matky Sáry. Vzal si ji a stala se jeho ženou. A zamiloval si ji. Tak našel útěchu po smrti své matky.

1. Mojžíšova 24, 1-67

„Hospodin, Bůh nebes, vyšle před tebou svého posla“ (v. 7). V nebi u Boha, tak vysoko nahoře, začíná Abrahamův rozhovor s jeho věrným služebníkem. Přitom nejde především o nějakou světobornou věc. Vždyť jde jen o sňatek!

Na nebi se odehrávají taky všední záležitosti. Zemi a co se na ní děje, bere Abrahamův Bůh vážně.

Současník létající do vesmíru to sice nechce uznat. Stalo se módou, mluvit o této planetě s opovržením jako o malém rádobydobru, jako o zrnku písku ve vesmíru, které se přeceňuje. Ovšem rozhodně to není v první řadě sama země, která se

dělá důležitá, a taky ne člověk; je to právě Bůh, jenž dává své zemi smysl a význam, jenž ji určuje za dějiště svého jednání, za svoji oblast a výsostné území.

A Bůh se nás nemusel napřed ptát, jestli to považujeme za správné nebo za nesprávné. Ve svrchovaném procesu volby Bůh vyhledal a určil tuto zemi k tomu, aby byla místem přebývání a oblastí působení jeho nejvznešenějších stvoření, jeho lidí. A právě proto, v zájmu člověka, má nebe na této zemi zájem.

Proto teď Abraham klidně spí a má obětovat v záležitosti sňatku nebe a rozhovor se svým služebníkem má začít vznešenými slovy: „Hospodin, Bůh nebes . . . vyšle před tebou posla.“

Tak je Bible, Boží slovo, nejen jedinečnou pozemskou, ale taky vynikající lidskou knihou. Je obtížné objevit na širém světě nějakou písemnost, která líčí člověka v jeho lidství tak obsáhle jako Bible.

Všechno lidské – příliš lidské, nadlidské a podlidské, dokonce i všechno nelidské je tu pospolu se vším vznešeným, krásným a nejušlechtlejším lidstvím.

A s trpělivostí a vytrvalostí nepodobnou pravdě zůstává Abrahamův Bůh ve styku s touto planetou a s jejími obyvateli. Bůh nesesílá z nebe na zem jen nějaké kosmické rakety, ne, někoho většího, totiž anděly jako posly. Jeden posel zasahuje, jak zde slyšíme, do rodinných záležitostí jednoho polovičního kočovníka Předního Orientu.

S takovým svatým zaujetím se zabývá Bůh zemí a námi lidmi, že se nakonec stalo to, co nedávno nazval jeden žurnalista „největším kosmickým podnikem všech dob“. Poslal svého Syna, který se stal člověkem. Abychom mohli o něčem takovém číst, musíme otevřít Bibli.

Myslitelé a básníci sice vypověděli, vyzpívali a napsali o zemi a o lidech ledaco vznešeného i nízkého, nicméně tématem básníků všech národů a časů je člověk. Nezapomenutelné je zpodobení člověka u Homéra. Nezapomenutelné jsou

staré písně Niebelungů, vyprávějící o „radosti a potěšení, o pláči a nářku“. Zrození a smrt, svatba a zpěv nad hrobem. Smuteční pochod a vídeňský valčík.

Tak jsme svědky taky v našem pokračujícím čtení této první knihy v Bibli – poslední pohřbu matky Sáry, dnes námluv a svatby. Taky zde jde o „radost, potěšení“, o „pláč a nářek“.

Ale že se „Hospodin, Bůh nebes“ osobně zajímá o malé radosti i utrpení svých lidí tak svatě, milosrdně, trpělivě a s plně vznešenou dobrotou, tak navýsost osobně, že nakonec přijde na svět Syn nebes, zúčastní se svatby a postará se o víno, je přítomen na pohřbu a z rakve vrátí vdově jediného syna, něco takového čteme jen v této knize, kterou jsme zde otevřeli.

Jistěže je země malá a že člověk je malý. Jistěže jsou nebesa velká a že Bůh je velký. Ale to největší ze všeho přece jenom je, že velký Bůh nebes miluje malou zemi a malého člověka.

Že je Bůh Abrahamův příliš povýšený a vznešený, než aby se zabýval bezvýznamnými záležitostmi člověka, může si myslet a tvrdit jen ten, kdo nic neví nebo nechce vědět o knize, v níž takřka před 4000 roky uvádí pastevec rozhovor se svým služebníkem o svatbě svého syna slovy: „Hospodin, Bůh nebes . . . vyšle před tebou svého posla.“

Že zde Pán a Bůh nebes potřebuje andělského posla, aby uskutečnil na zemi svoji vládu, aby prosadil svoji vůli, aby budoval své království, je přece podivuhodné.

Ale že k tomu použije taky lidi, lidi malé kromě jednoho, že Bůh potřebuje ke své službě hříšné lidi, je ještě větší div.

Před tento boží div nás staví kapitola, kterou jsme otevřeli, jedna z nejlidštějších v Bibli. A teď nahlédneme do jejího obsahu, k čemu zde Bůh lidi potřebuje.

Především Abrahama. Bůh ho potřeboval. A jak! Co zde Abraham svému služebníkově říká, popisuje stručně celý jeho životní příběh, který je Božím příběhem v jeho životě: „Hospodin, Bůh nebes, který mě vzal z domu mého otce a z mé rodné

země, promluvil ke mně a přísahal mi, že tuto zemi dá mému potomstvu“ (v. 7).

Tak přijal Bůh Abrahama do služby, sáhl po něm, vyvedl ho z jeho rodné země, mluvil s ním, jemu a jeho potomkům zaslíbil tuto zemi, obdařil ho požehnáním pro všechna pokolení země.

A teď, když Abraham zestárl a musel se vyrovnat se skutečností, že jsou jeho roky sečteny, má před očima to, co převyšuje jiné problémy jeho stáří, tajemství zaslíbení, které přesahuje jeho smrt a jeho hrob do blízké, vzdálené a nejbudověnější budoucnosti.

A teď, na stopě myšlenkového pochodu, kterým přebíhá Boží zaslíbení do budoucnosti, vidí Abraham rozevřenou skulinu: Jeho syn Izák, který byl započten do Božího zaslíbení, je ještě svobodný. Zdá se, že útlocitný a zádumčivý Izák velmi trpěl ztrátou své matky Sáry, a proto se dosud neoženil. Jeho otec se tedy vidí přinucen iniciativně se ujmout této záležitosti.

Můžeme se ovšem zeptat, jestli v tom není taky trochu oné obecně lidské starostlivosti, obvyklé u stárnoucích rodičů při pohledu na budoucnost jejich dětí. Proč ne? Ale při všem osobním, co je s tím spojeno, obracejí se zde Abrahamovy myšlenky a rozhodnutí k úkolu nositele požehnání, kterým Bůh pocítil jej a jeho potomky.

Abrahamova starost je v tomto případě Boží starostí. Je potěšující, že Bůh bere každou obyčejnou rodinnou záležitost vážně. A zde jde o víc. Soukromá záležitost se zde stala věcí Božího království. To znamená, že ne Abraham, ale Bůh chce, aby se Izák, budoucí nositel požehnání, oženil a měl potomky. A Bůh pro své zaslíbení zabrání, aby to byla žena z pohanského prostředí.

Otec v nebesích vidí zřejmě nerad pohany ve smíšeném manželství svých dětí.

Protože Bůh zná slabosti těch svých, vždycky je důrazně varoval před spřízněním s pohany. Toto varování před smíše-

nými sňatky mezi Božím lidem a pronárody patří ke stálým důrazům Starého zákona.

Ano, dosahuje až do Nového zákona, až k apoštolskému příkazu: „Nemilujte tento svět“, čímž je zde řečeno: neutápějte se ve světě. A taky k pastýřské radě: „Nedejte se zapráhnout do cizího jha spolu s nevěřícími.“

Tato zdrženlivost při smíšených sňatcích s pohany je dnes vysoce aktuální a je, čím více se národy a náboženství sblížují a mísí, stále naléhavější. Jistě se může stát, že věřící křesťan v takovém manželském svazku nepoleví ve víře, ale ještě ji spíše prohloubí a posílí své vyznání víry. Jistě se může stát, že křesťan-sky indiferentní partner zraje postojem svého křesťanského partnera a stane se křesťanem. Jistě může nastat, co píše Pavel Korinským: „Nevěřící muž je posvěcen manželstvím s věřící ženou a nevěřící žena manželstvím s věřícím mužem“ (1 K 7).

Boží slovo nám však radí, abychom nepočítali s takovým zázrakem jedinečné Boží pomoci, a závěrem brali na lehkou váhu pochybná smíšená manželství s pohany.

Pokud jde ovšem o otázku manželství mezi různými vyznáními uvnitř křesťanstva, je tu pastýřská rada dlouholeté, moudré a věřící farářky, již mají být členové a její obce pamětlivi: Má ve zvyku je napomínat, aby ve vztahu k jinověrcům ctili jejich víru, to znamená, projevíli přátelství a ochotu. Souseda jinověrce máme přátelsky zdravít přes plot zahrady, podat mu přes plot ruku.

Příliš však přecházet tam a zpět, stále dávat hlavy dohromady a nakonec se tvářit, jako kdyby žádný plot nebyl, to by vedlo dříve či později k nevěrohodnosti, ke zklamání a k lhosti.

V každém případě: Abraham má starost, aby se jeho synovi dostalo věřící životní družky. K tomu ho nevedou ani ekonomické, ani především rasové ohledy. Nejnaléhavější Abrahamovou starostí je, aby nevěřící životní družka neomezovala Izáka v jeho Bohem určeném poslání, být lidstvu nositelem zaslíbení.

Abraham taky s nápadnou rozhodností zamítne možnost, že by některá dcera z přízně v Mezopotámii mohla přijít do Kenaánu a že by se pak Izák vrátil do Meziříčí.

Izák má zůstat za všech okolností v zaslíbené zemi. Cesta zpět do země původu, z níž Bůh přivedl Abrahama, by znamenala vědomou neposlušnost. Abraham je přesvědčen, že „Hospodin, Bůh nebes“, který ho až dosud vodil a upotřebil k službě, dá mu taky úspěch při zcela výjimečných námluvách, přímo andělským zásahem: „Hospodin, Bůh nebes, vyšle před tebou svého posla.“

S tímto vyjádřením důvěry v Boha propustí Abraham svého služebníka, aby splnil svůj úkol.

A teď tento služebník.

Jeho vztah k Abrahamovi se stal jasným, stoletími zářícím příkladem oddaného služebníka. Když uvážíme, kolik tvrdosti a nespravedlnosti zatěžuje vztah pán – služebník ve všech národech a dobách, pak napínáme sluch. Jsou páni, v jejichž domech je víc prokletí dělníků než tašek na střeše jejich vil. Abraham má „na střeše“ svého stanu modlitby svého služebníka.

Už to je hodně, když vztah mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem je takový, že jeden hledá pro druhého to nejlepší. Že se však dělník tak zasadí o svého chlebodáře, jak se to děje zde, že věří, doufá a modlí se, to se už dotýká říše divů.

Že je naopak nějaký představený spojen se svým podřízeným takovou vírou, že mu jeho poslání, námluvy svého syna, to největší, to nejsvětější, vloží podle Božího příkazu v důvěře do rukou, to už není jen dojemné a krásné, to je zázrak.

Kalvín zde má pravdu ve své poznámce: „Takový služebník byl opravdovým darem Božím služebníkově Abrahamovi.“

Má se za to, že jde o Eliezera z Damašku, o němž se Abraham zmiňuje už dříve (k. 15). Jeho jméno tu však není uvedeno. Je to náhoda nebo pouhé přehlédnutí?

Bezejmenný tu pracuje na Abrahamově záležitosti, ba víc, na Boží záležitosti, koná andělskou službu.

A teď ten služebník, jehož jméno je známo v nebi – vidíme ho, jak připravuje karavanu s deseti velbloudy, obtěžkanými všemožnými vzácnostmi, kořením, zlatem. Spolu se svým doprovodem, s pohaněči velbloudů, se vydá na cestu.

Pak ho vidíme u studny nedaleko cíle. Jak se tam ve své nouzi modlí. Tušíme břemeno úkolu, jež na něm spočívá. Prosí Boha svého pána, Boha Abrahamova, o všemocnou podporu.

Jde tak daleko, že prosí Boha o znamení. Ano, odváží se, on, nepatrný člověk, navrhnout Bohu dokonce určité znamení: V případě, že půjde po cestě dívka, která jemu, neznámému cizinci dá pít a kromě toho bude ochotna dát napít i jeho zvířatům – bude to ona. Dívka, přátelská vůči lidem a milá ke zvířatům. Kdopak by tu nepochopil onu zkušenou selku? Dcerám na vdávání ve svém příbuzenstvu a v sousedství říkávala, že když někdo zachází hrubě se zvířaty ve stáji, měla by se mít před ním na pozoru, protože s lidmi taky jistě nevychází v dobrém.

Moudrost vesnice.

Škoda jen, že to neplatí taky obráceně. Ne každý, kdo se chová velmi přátelsky ke psu, kočce nebo andulce, je taky vlídný k sousedům nebo k vnučeti.

Moudrost města.

Budoucí Izákova žena by však měla mít obojí, přátelství k lidem a lásku ke zvířatům. A ještě nedokončil modlitbu – „dříve než zavolají, odpovím“ – přichází ke studni dívka.

Objevuje se znamení, jež služebník vyprosil, přesahující jeho prosby a pochopení. Dívka není jen laskavá vůči cizinci a jeho zvířatům, ale má nadto ještě krásnou postavu a tvář.

A není to nějaká vesnická dcera, patří k Abrahamovu příbuzenstvu, je to Rebeka, dcera Betúelova, který je synem Náchora, Abrahamova bratra.

Ještě když nabírala vodu, setrvá služebník v tiché modlitbě a získává tak plnou vnitřní jistotu: „Muž ji přítom mlčky

pozoroval, aby poznal, zda Hospodin dává jeho cestě zdar, či nikoli“ (v. 21).

A potom krátký rozhovor mezi bezejmenným a Rebekou. Vejde do stanu její rodiny. Shromážděná rodinná rada.

Jak se cizinec za cenu přestoupení dobrých mravů v orientálním domě zdráhá třeba jen dotknout sousta, dokud se nezproští svého úkolu.

Zeširoka vykládá před shromážděným přibuzenstvem o zvláštních námluvách.

Nečekaná shoda, nechat dceru a sestru odejít, při čemž není jisté, co působilo víc, pohled na deset nádherných zvířat, vůně koření a lesk zlata nebo poslova řeč víry.

Tato řeč je jediným vyznáním víry: „Hospodin mě dovedl až do domu bratří mého pána“ (v. 27).

Nápadně rychlé rozhodnutí a souhlas dcery: „Zavolali Rebeku a otázali se jí: Půjdeš s tímto mužem? Řekla: Půjdu“ (v. 58).

Není pochyb, že všechno, co se stalo a přihodilo, učinil a Rebeku s Izákem spojil Abrahamův Bůh.

A potom, jak neznámý příštího rána znovu bez ohledu na zvyky a mravy spěchá s návratem: „Nezdržujte mě, když Hospodin dopřál mé cestě zdaru“ (v. 56).

Krátké rozloučení, dlouhá cesta domů.

Večer vyšel Izák na pole, Luther překládá, „aby se modlil“.

V původním textu se říká, „aby přemýšlel“. Taky to může znamenat, „aby truchlil“.

Opravdu to nemusely být jen povznášející myšlenky, jež mu při vzpomínce na zesnulou matku a při očekávání budoucích věcí táhly hlavou. Proč by se neměl Izák v takové zádumčivé úzkosti a v napětí taky modlit?

První setkání se děje přesně podle platných mravů: „Sesedla z velblouda . . . vzala roušku a zahalila se“ (v. 64.65).

A „Izák pak uvedl Rebeku do stanu své matky Sáry“.

A zase úplně lidsky: „Tak našel útěchu po smrti své matky.“ A teď to nejkrásnější, manželství bylo šťastné: „Vzal si Rebeku a stala se jeho ženou. A zamiloval si ji“ (v. 67).

Tady pozor na pořadí! V románové literatuře to bývá opačně. Zde se především hodně miluje. A pak snad dojde ke sňatku. Pak se ukáže láska k někomu jinému. A pak se chopí své práce rozvodový soudce.

V Písmu svatém začínají námluvy modlitbou a úpěnlivou prosbou.

Pak je možno se ve jménu Božím odvázat kroku do manželství a ve věrnosti se probouzí stále větší a větší obliba, protože „Hospodin dopřál cestě zdar“.

Nejen svatební cestě, ale cestě celým životem!

Závěrem otázka, která se při tom či onom hlásila a neměla by zůstat zamlčena: Dnes jsme mohli být svědky podivuhodného vyslyšení modlitby.

Jak se bezejmenný setkal u studny s Rebekou. Jak se potom přidává jedno k druhému a jak Bůh „všechno tak skvěle řídí“. Jak se modlitba rychle mění v uskutečnění. Jako na přání, ne-li jako na objednávku!

Odpovídá to našim podobným zkušenostem s modlitbou? A co když se vyslyšení modlitby nedostaví hned „obratem pošty“? Uděláme rozhodně dobře, když si jasně uvědomíme, že se tato kapitola dotkla dnes mezi námi stovek ran. „Namlouvat si a být namlouván“ nebyla za starých časů maličkost. Taky dnes je pro naše syny a dcery volba životního partnera obtížnější, než si sami uvědomují.

Rozličné a spleť jsou cesty, po kterých je třeba se brát. Pro jedny je to cesta do práce, která vede k setkání a k seznámení. Pro jiné vede cesta přes taneční parket. Nebo přes lyžařskou sjezdovku. Někdy to může být cesta do kostela. Pročpak ne? Nebo cesta přes inzerát v novinách. Taky cílevědomě připravovaná cesta do manželství může být prostředkem a cestou ke sňatku.

Ale ať už tyto cesty k manželství vypadají po lidské stránce jakkoli, taky dnešní, mladý, ke sňatku zralý člověk je tak jako Izák odkázán na pomocníky, kteří se s ním a za něj modlí, věří a doufají.

Rozhodující bude i dnes přesvědčení víry, že až do těch osobních věcí je to „Hospodin, který mne vede“, přesvědčení, že kde se dva lidé najdou pro život, mají v tom ruce andělé. Bez Božího vedení, odkázán sám na sebe, jsem ve svých důležitých i všedních rozhodováních svého života ztracen. A jestliže cesta víry vypadá sotva kdy tak zázračně jako zde u Izákových námluv, po cestě vede přece jen a v první řadě Bůh.

Ba, má-li se stát, že cesta k manželství vůbec nevede, ale jen ke „světu bez partnera“, mohou jít i svobodní cestou, po níž je Bůh vede a na níž je předcházejí andělé.

Jakpak to bylo v Abrahamově životě s vyslyšením modlitby? Rychlé štěstí, okamžité splnění, jež zde měl zakusit při námluvách pro Izáka, není u Abrahama opravdu nic běžného, najde o pravidlo, ale o výjimku.

Po celý jeho dlouhý život byla jeho cesta víry spojena s čekáním, se stále novým čekáním, s nadějí i s úzkostí, s hledáním a blouděním, s omyly a selháním. Deset, dvacet, pětadvacet let, tak dlouhé byly čekací lhůty, než se dočkal Abraham, otec věřících, vyslyšení modlitby a splnění zaslíbení.

Není překvapivě rychlé vyslyšení, které teď ve svém vysokém věku, úplně na konci, přímo na prahu věčnosti směl zakusit při sňatku svého syna, něco jako Boží laskavost? Jako uskutečněné slovo zaslíbení, že „navečer vzejde světlo“?

Abrahamova víra byla dostatečně prostá, aby mohl přijmout tuto Boží „zvláštnost“ plný údivu a vděčnosti. On, otec věřících, by uvěřil i tehdy, kdyby Rebeke nikdy neviděl.

Není tato zkušenost víry starého Abrahama jakýmsi přátelským pokynem všem zkušným? Něco jako „vydržet“? Jako „kdo vytrvá až do konce, bude spasen“?

Taky my jednou po životě zkoušek víry budeme moci říci:

„Nezdržujte mě, když Hospodin dopřál mé cestě zdaru.“ Bůh Abrahamův je věrný Bůh. Amen.

Pane, Kriste, který žiješ a panuješ!
Máš moc nad anděly,
nad násilím a démony.
Jsi taky Pánem nad srdcem lidí.
Zjednáváš si u mocných tohoto světa
vážnost před svou svatostí a všemohoucností.
Dej malomyslným důvěru ve tvoji pomoc.
Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Vlej velkou sílu i do našeho malého života.
Pošli svého posla taky před námi.
Ano, Pane, Kriste, ty sám nás předcházej,
abychom i my mohli říci:
„Hospodin dává mé cestě zdar.“
Dnes tě zvláště prosíme
za děti této doby.
Dej jim zbožné otce a matky,
věřící prarodiče a učitele.
Synům a dcerám
dej najít bohabojné partnery.
Smiluj se nad vdovami a nad sirotky.
Shlédni milostivě na rozvedené a na jejich děti.
Smiluj se nade všemi, kteří trpí v manželství.
Svobodným dej poznat,
jak štědře dovedeš žehnat.
Tak nás ved' po cestě, která je nám přikázána
a předcházej nás alespoň o jeden krok.
Ty jsi cesta,
ty jsi pravda.
Ty jsi život na věky.
Amen.

LITERATURA

- Karl Barth: Kirchliche Dogmatik, Zürich 1957/1964.
Johannes Calvin: Auslegung der Heiligen Schrift, I. Band,
Genesis, Neukirchen 1956.
Franz Delitzsch: Genesis, Leipzig 1887.
Hermann Gunkel: Genesis, Göttingen 1964.
Gerhard von Rad: Das erste Buch Mose, Göttingen 1964.
Helmuth Frey: Das Buch des Glaubens, I. Mose Kap. 12–25,
Stuttgart 1964.
Jakob Kroeker: Die Patriarchen oder Die Grundlagen des
Glaubens, Gießen und Basel 1959.
Otto Stockmayer: Abraham, der Vater der Gläubigen,
Gießen 1953.

Biblické citace v českém překladu: Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona, ekumenický překlad, Praha 1985.

OBSAH

Předmluva autora

1. Povolání	1. Mojžíšova 12,1–9	7
2. Abrahamův Bůh	1. Mojžíšova 12,10–20	18
3. Blahobyť – a rozepře!	1. Mojžíšova 13,1–18	28
4. Abraham a válečnické řemeslo	1. Mojžíšova 14,1–24	38
5. Otec věřících	1. Mojžíšova 15,1–21	50
6. Paní Sára plánuje rodinu	1. Mojžíšova 16,1–16	61
7. Podivná záležitost	1. Mojžíšova 17,1–27	72
8. Setkání v poledne	1. Mojžíšova 18,1–15	83
9. Noční přímluva	1. Mojžíšova 18,17–33	94
10. Bůh, který vyvrací města	1. Mojžíšova 19,1–36	104
11. Izák: „Smišek“	1. Mojžíšova 21,1–21	116
12. Oběť	1. Mojžíšova 22,1–19	127
13. Hrob pro Sáru	1. Mojžíšova 23,1–20	138
14. Nevěsta pro Izáka	1. Mojžíšova 24,1–67	149
Literatura		165

WALTER LÜTHI

JÁKOB

VÝKLAD 1. KNIHY MOJŽÍŠOVY,
KAPITOLA 25 AŽ 50
ŠESTNÁCT KÁZÁNÍ S ÚVODNÍMI
A ZÁVĚREČNÝMI MODLITBAMI

PŘELOŽIL LADISLAV KOPECKÝ

Aus dem vergriffenen Buch WALTER LÜTHI, JAKOB,
Friedrich Reinhardt Verlag, Basel 1968

ISBN 80-7000-072-4

Předmluva autora		7
Abraham, nositel požehnání světa	1. Mojžíšova 25, 1-18	9
Jákoob vyvolen - Ezau zavržen	1. Mojžíšova 25, 19-34	18
Izákovy příběhy	1. Mojžíšova 26, 1-35	29
Jákoob získá lští požehnání prvorozenému	1. Mojžíšova 27, 1-46	39
Jákoobův sen	1. Mojžíšova 28, 1-22	49
Léta Jákoobova putování	1. Mojžíšova 32, 1-21	60
Izrael zápasí s Bohem	1. Mojžíšova 32, 22-33	70
Jákoobův návrat a smíření	1. Mojžíšova 33, 1-20	78
Skandály a úmrtí v domě zaslíbení	1. Mojžíšova 34 a 35	86
Josef, mistr snů	1. Mojžíšova 37, 1-36	96
Pokoušený	1. Mojžíšova 39, 1-23	106
Chléb pro bratry	1. Mojžíšova 40 a 41	115
Záchrana pro hříšníky	1. Mojžíšova 42 - 45	128
Poutníci a cizinci	1. Mojžíšova 46 a 47	143
Jákoob odchází, požehnání zůstává	1. Mojžíšova 48 a 49	155
Bůh však zamýšlel dobro	1. Mojžíšova 50, 1-26	167
Nahlédnutí do literatury		177

Když probíhal kurs „školení laiků“, sešli se jednoho večera u krbu jeho účastníci, „vedoucí osobnosti“ sborového života z různých krajů naší země. Se zájmem a s upřímností hovořili o problémech svých náboženských obcí. Jako je Marcellus v Shakespearově Hamletu toho názoru, že je „něco shnilého ve státě dánském“, tak se všichni shodli na tom, že v církvi je něco nemocného. Příznaky nemoci jsou různé. Někdy se objevují jako mrtvý tradicionalismus. Ale taky horlivé církevní mnohodělničení by nám nemělo zastírat bídu církve. Překvapivě se účastníci rozhovoru shodli na tom, že středem církevního života je bohoslužba. Vlastní ohnisko nemoci je v kázání. Proto očekávají obnovu církve od zvěstování, od Slova.

Príslušný farář by se mohl velmi poučit, když jeden z účastníků vyjádřil své přání po kázání „ze života“ a když jiný se hned myšlenky chopil, vymezil ji, upřesnil a zastával při tom názor, že je třeba dbát na to, aby v křesťanském kázání šlo o velikonoční blízkost života, a ne o senzační zprávu z tisku.

Zvláštním dojmem zapůsobil v rozhovoru příspěvek jednoho přítomného lékaře. Přihlásil se s naléhavým přáním, aby kázání nebylo jen vyjádřením farářova soukromého mínění, ale aby bylo orientováno na Slovo, aby vycházelo ze Slova a bylo jeho výkladem.

Ale, připojil výrazem z oblasti svého povolání, velmi často postrádá v kázání kostru. Tak jako lidské tělo není beztvarym shlukem svalů, ale je neseno a členěno kostrou, tak by to mělo být i s výkladem Bible. Kázání by mělo mít rád a členění, jinak bude připadat posluchači jako pestrá všeho chuť.

V dalším průběhu rozhovoru se ukázalo, že tento lékař postrádá u některých kázání učení. Naše pokolení nutně potřebuje kázání s jasným křesťanským učením, tedy „kázání s kostrou“. To neznámá, že by kázání muselo být dogmatickou přednáškou o učení, ale tak jako je v těle stavba z kostí,

mělo by být v kázaném slovu skrytě obsaženo učení.

Takový je názor lékaře, který se účastní bohoslužeb ve své náboženské obci a je dobrým znalcem „prostých lidí“. Je zřejmě toho mínění, že by „prostí lidé“ neměli být podceňováni. Že by bylo omylem považovat bohoslužbu za něco laciného. O tom, kdo dnes navštíví neočekávaně místo, kde se otevírá Bible, si můžeme něco domyslet. Návštěvník kostela je náročný. Očekává, jak plyne ze zmíněného rozhovoru, kázání „pro život“, tedy kázání blízké velikonoční zvěsti, s jasně obsaženým křesťanským učáním. Nemysleli jsme si, že tento křesťanský „laik“ vyřeší problém. Šli jsme dále za cílem, kterého bychom rádi dosáhli.

V první neděli roku 1964, 5. ledna jsme začali vykládat při bohoslužbě 1. knihu Mojžíšovu. 2. července 1967, po třech a půl letech, jsme dospěli k 50. kapitole. Z toho vyšlo tiskem na podzim 1966 prvních 11 kapitol v prvním svazku pod názvem „Adam“. V druhém svazku s titulem „Abraham“ následovaly na podzim 1967 kapitoly 12 až 24.

A teď je na řadě třetí svazek s 16 kázáními na kapitoly 25 až 50. Má název „Jákoab“. V něm je líčen vývoj rodiny patriarchů Božího lidu. Hlavním tématem je zde Izrael, lid zaslíbení. Lidé přitom zúčastnění, Jákoab, jeho syn Josef a jeho bratři jsou většinou vším možným kromě vzorů ctností. Jejich chyby a slabosti, jejich selhání a jejich mylné činy jsou často vystaveny přímo v neuvěřitelné nahotě. A na lidech s takovými vlastnostmi Bůh plní své zaslíbení, že je učiní požehnaním pro Izrael a pro všechna pokolení země.

Dějiny patriarchů jsou dějinami velkých hříšníků, na nichž Bůh zjevuje své ještě větší slitování.

A tak se stává alfou i omegou příběhu Jákoaba a jeho synů Ježíš Kristus ve Starém zákoně, Kristus, věčná spása hříšníků.

Bern, po velikonočích 1968

A u t o r

ABRAHAM, NOSITEL POŽEHNÁNÍ SVĚTU

Hospodine, Bože Abrahamův, Izákův a Jákobův,
Otče našeho Pána Ježíše Krista,
ve svém milosrdenství
jsi nás znovuzrodil k naději,
dáváš nám podíl na svém vítězství,
činíš z nás občany svého království.
Za to tě nemůžeme po celou věčnost
dost chválit a velebit.
Dej, ať zůstaneme s tebou spojeni.
Osvobod' nás od falešné soběstačnosti,
vždyť ty sám jsi naše jistota,
ty jsi pramen života.
Ty dáváš novou odvahu zemdlým.
Posiluj a občerstvuj nás v této ranní hodině
svým oživujícím slovem
při vzývání, chvále a díky.
Zachovej v nás lásku, která nikdy nezanikne.
A rozhoňuj v této obci radost,
bázlivým dávej naději.
Buď záštitou těch, kdo trpí bezpráví.
Dej nám schopnost k ochotě
vyhledávat osamělé
v prostotě a důvěře víry,
aby se mnozí radovali z toho,
že Kristus vstal z mrtvých,
že skutečně vstal
a že znovu přijde.

Amen.

Abraham si vzal opět ženu; jmenovala se Ketúra. Porodila mu Zimrána a Jokšána, Mudána a Midjána, Jišbáka a Šúacha.

Jokšán zplodil Šebu a Dedána. Synové Dedánovi byli Ašúrejci a Letúšejci a Leumėjci. Midjánovi synové byli Ěfa a Ěfer a Chanók, Abída a Eldáa. Ti všichni jsou synové Ketúřini. Abraham však všechno, co měl, odkázal Izákovi. Synům svých ženin, které měl, dal dary a ještě za svého života je poslal od svého syna Izáka zpět na východ, do země východní. Toto jsou léta Abrahamova života, jichž se dožil: sto sedmdesát pět let. I zesnul Abraham a zemřel v utěšeném stáří, stár a sytý dnů, a byl připojen k svému lidu. Jeho synové Izák a Izmael ho pochovali do makpelské jeskyně na poli Efróna, syna Chetejce Sóchara, naproti Mamre. To pole koupil Abraham od Chetejců. Tam byl pochován Abraham i jeho žena Sára. Po Abrahamově smrti požehnal Bůh jeho synu Izákovi. A Izák sídlil u Studnice Živého, který mě vidí.

Toto je rodopis Abrahamova syna Izmaela, kterého Abrahamovi porodila Sářina otrokyně Hagar egyptská. Toto jsou jména Izmaelových synů, podle nichž jsou pojmenovány jejich rody: Izmaelův prvorozený Nebajót, Kédar, Adbeel a Mibsám, Mišma, Dúma a Masa, Chadad, Téma, Jetúr, Náfiš a Kedma. To jsou Izmaelovi synové, a to jsou jejich jména podle jejich dvorců a hradišť; dvanáct předáků jejich národů. A toto jsou léta Izmaelova života: sto třicet sedm let. I zesnul a zemřel a byl připojen k svému lidu. Jeho synové bydlili od Chavily až po Šúru proti Egyptu a směrem k Asýrii. Izmael se položil proti všem svým bratřím.

1. Mojžíšova 25, 1 - 18

Počátek historie praotců zaznívá Božím zaslíbením Abrahamovi: „Požehnám tě a staneš se požehnaním. V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země” (k. 12). A dnes to poslední, co je nám o Abrahamovi sděleno než zemře, je znovu slovo požehnaní. Otec všech věřících je tedy požehnaný. V životě tohoto muže je „požehnaní” psáno velkými písmeny. Obsah tohoto života by mohl být vyjádřen jedním slovem - požehnaní. Boží požehnaní je zde alfou i omegou. A teď požehnaní pokračuje. Abraham odchází - požehnaní zůstává. „Po Abrahamově smrti požehnal Bůh jeho synu Izákovi” (v. 11).

Co nám však říká „požehnaní”? Tím slovem se označuje všechno možné. Některé výroky minulosti považovaly za požehnaní déšť. To ještě když rolník na Bohu Stvořiteli vyprošoval příznivé počasí a úrodnost polí. Tehdy se sázely brambory zvané „požehnaní pole”. Tu a tam se četl na stěně domku více či méně pěkně provedený nápis: „Bez Božího požehnaní marné všechno namáhání.” Když se říkalo o budoucí matce, že je „v požehnaném stavu” a když porodit ještě znamenalo být „požehnaná dítětem”. Tehdy se umírající „rozžehnával se životem”. Tehdy vládl názor, že „požehnaní rodičů buduje domovy dětí”. Tehdy byla v naší vesnici továrna na hodiny, v níž seděly ve výrobních halách u dlouhých stolů svobodné dělnice a zpívaly své zádumčivé lidové písně, z nichž jedna zvláště oblíbená končila slovy: „Dej mi své požehnaní, drahá máti, drahá máti, žehnej mi.” Nejde vůbec o idealizování zašlých časů. Bůh ví, že tehdy se taky kdejaký šejdír oháněl požehnaním a nestyděl se nazývat podvodný zisk a bezohledně získaný majetek „Božím požehnaním”. Dnes se o Božím požehnaní tolik nemluví. Vypočítavé zkoumání budoucích možností bylo zaměřeno za prosbu věřícího o požehnaní. Teď se tomu říká prognóza a kalkulace. Je to alespoň upřímné, ale není to všechno. Nedávno přinesl tisk řadu pravidelně uveřejňovaných předpovědí, kde mezi mnoha čísly bylo oznámeno, že dnes umírá denně deset tisíc lidí hladem. Že v roce 2000 se bude muset uživit místo tří - šest miliard lidí. Takové předpovědi jsou většinou temně zabarveny. Pro příští generace nic povzbuzujícího! Takové propočty nemusí být bez užitku, pokud se z nich vyvodí příslušné závěry a předběžná opatření. Ale jestli se v našich předpovědích neobjeví ani slovo o Božím požehnaní, nebo jestli je přitom Boží požehnaní vědomě vykalkulováno, tedy se někdy večer člověk nad novinami zeptá, zda jsou ta čísla bez Boha správná. Zda se nedělá základní početní chyba tam, kde se nepočítá s Božím požehnaním. Zda na Božím požehnaní nezávisí jen něco nebo hodně, ale doslova všechno. Tyto úvahy ukazují, že bez ohledu na století čísel a statistik, i když to zní zastarale, se pro celý náš svět a pro všechny časy stalo kdysi něco základního a rozhodného, když Bůh řekl Abrahamovi: „V tobě dojdou požehnaní všechny čeledi země.”

A když po Abrahamově skonu udělil jeho synovi stejné požehnání: „A po Abrahamově smrti požehnal Bůh jeho synu Izákovi“ (v. 11).

Co konkrétně představuje „požehnání“, pokud nemáme zůstat jen u poučně-poetického způsobu vyjadřování? Boží požehnání je zkrátka a dobře skutečnost, že Bůh chce naše dobro. Že Bůh je ochoten se k nám ve své přízni sklonit. Bůh pro nás. Bůh s námi. Ještě jasnější je to z protikladu, z negace: Kdyby nám Bůh odmítl svoji přízeň, kdyby Bůh nebyl s námi, ale proti nám, pak by to nebylo požehnání, ale prokletí. A Boží prokletí by znamenalo náš zánik. Boží požehnání je však záchrana, spása. Když k nám Bůh obrátí svoji tvář, když nad námi Bůh rozjasní svoji tvář, pak pod jejím vlivem, jako když po chladné zimě zasvitne teplé slunce, ožije zemdlené stvoření, všechno se zelená a kvete. V duchu vidíme starce a stařeny, jak v předjarním slunci sedí na prostranství před kostelem. V tomto smyslu prosí muž v 80. žalmu: „Hospodine, ukaž svou tvář a budeme zachráněni.“ Tak je to i v áronském požehnání, které je nám v evangelické církvi zvláště důvěrně známé, protože zpravidla na závěr bohoslužby tímto Božím slovem prosíme o požehnání: „Ať Hospodin ti žehná a chrání tě, ať Hospodin rozjasní nad tebou svou tvář a je ti milostiv, ať Hospodin obrátí k tobě svou tvář a obdaří tě pokojem“ (Nu 6, 24–26). (Další o požehnání je v kázání „Jáko odchází, požehnání zůstává“.)

Teď však po těchto všeobecných úvahách ukážeme na zvláštní význam, který přísluší Abrahamovu požehnání. Pokud jde o Abrahama, požehná Bůh nejen jeho osobě, nejen jeho rodině, ale dává a uděluje tomuto jedinci požehnání pro jiné. Ano, Bůh zaslubuje jedinci Abrahamovi své požehnání pro všechny čeledi země, zaručuje Abrahamovi, že národy země nezničí, ale že je zachrání. Podobně jako Adam vlastní vinou nakazil bacilem hříchu celý svět, tak Abraham se stal bez vlastní zásluhy nositelem požehnání světu. Z tohoto hlediska není možno ani domyslet, jak zvláštní význam je přisouzen tomuto jedinému člověku, jak nepředstavitelná odpovědnost na něho doléhá. Kdyby to nebylo pošetilé, člověk by se až zalekl, čeho se Bůh odvážil. Jednomu člověku – Abraham je se vším všudy člověk jako my – jednomu

člověku svěřit tak vysokou, nejvyšší, ano „nesouměřitelnou“ (Buber) hodnotu! Bůh však přesně ví, co tím riskuje. Cenný poklad má v patrnosti. Při běžném vyprávění Abrahamovy historie můžeme pozorovat jedno, totiž skutečnost, že pokud ten poklad nebyl zmařen, nebyla to Abrahamova zásluha. Pokud šlo o Abrahama – mohlo to dopadnout jen o vlásek špatně s Božím požehnáním národům. Tehdy, když Abraham utekl do Egypta! Kdyby ho Bůh nepřivedl zpět! – A potom, když neuvěřil božím zaslíbení a na nátlak Sáry povolil a přistoupil na tu krajně nebezpečnou aféru s Hagarou a Izmaelem, která ohrozila svěřený poklad požehnání – kdyby to Bůh tehdy závčas nespátl a nezasáhl! – Díky bdělému Bohu, který nespí a nedřímá, nebylo u Abrahama změřeno svěřené požehnání světu. Díky Boží věrnosti zůstalo v platnosti: „V tobě dojdou požehnání všechny čeledi země.“ Až po Abrahamův hrob a dokonce až za hrob dostal Bůh slovu zaslíbení. „A po Abrahamově smrti požehnal Bůh jeho synu Izákovi.“

Přibližně sto let směl být Abraham v Boží službě nositelem požehnání světu. Zárné znamení Boží věrnosti. Autoři textu zdůrazňují tuto jistě ne samozřejmou trpělivost a připomínají přitom ze dnů Abrahamova stáří jednotlivosti, jež by čtenář, upřímně řečeno, raději nevěděl. Abrahamovo stáří, po lidsku vyjádřeno, není jeho vrcholem. Že praotec ve stařeckém věku, neví se přesně kdy, přes tu lekci, která mu byla při skandálu s Hagarou a Izmaelem udělena, se znovu oženil se ženou Ketúrou a měl s ní dalších šest synů, a když pak šlo o dědictví, dal všechnen svůj majetek Izákovi a přitom odbyl všechny ostatní potomky dary, a jak se výslovně píše, poslal je pryč, to všechno mohlo být správné podle tehdy platného práva, ba víc než správné. Abraham by dětem svých ženin nebyl právně vůbec nic povinen – ale čtenáře se to přece jen trapně dotkne. Člověk by si rád představil stáří a odchod otce všech věřících, by dokonce nositele požehnání světu trochu jinak než na takové nízké úrovni. Skoro se zdá, že stáří nechrání před pošestilostí ani Abrahama. Otec Abraham nám zde může připadat jako zetlelý kmen stromu, na kterém znovu vyrážejí bujné výhonky. Kalvín vyjadřuje tuto nevšednost pozdního Abrahamova sňatku slovy: „Tady vidíme, jak neslavně se praotec

zachoval." A přece je dobře, že zbožní bibličtí svědkové nezastřeli tuto skvrnu na Abrahamově obraze a že událost nezatajili. Pokušení tu mohlo být dost značné. Ukazují, s jakým křehkým materiálem budoval Bůh už odedávna své království. Provždy bude platit: „V tobě dojdou požehnání všechny čeledi země." A taky: „Po Abrahamově smrti požehnal Bůh jeho synu Izákovi" (v. 11).

Život nositele požehnání světu pak končí nápadně prostě. Abraham má, jak se píše, „utěšené stáří". Nu, někdo jiný je má taky. I ten nejhorší darebák může mít „utěšené stáří". A mnohým, kterým bychom to srdečně přáli, není ušetřeno trápení těla i duše. Abraham je ušetřen všech starostí. Že by se musel hladově držet zbytku života, dokonce i tohoto ponížení je ušetřen. Zemřel „stár a sytý dnů". Měl už všeho dost. Byl sytý a jak často čteme, „byl připojen ke svému lidu." Nositel požehnání světu zemřel jako soukromník. Po životě plném všemožných zkoušek víry se mu teď dařilo všechno. Dokonce i zestárnout. A – zemřít! „Toto jsou léta Abrahama života, jichž se dožil: sto sedmdesát pět let. I zesnul Abraham a zemřel v utěšeném stáří, stár a sytý dnů, a byl připojen k svému lidu" (v. 7.8). Taky pohřbení se mu ještě podařilo. Izmael, kterého svého času Abraham zapudil i s jeho matkou, přispěchal k otcově pohřbu. Izák a Izmael ho svorně pochovali do rodinného hrobu, jako by se bylo mezi nimi nic nestalo. „Jeho synové Izák a Izmael ho pochovali do makpelské jeskyně... Tam byl pochován Abraham i jeho žena Sára" (v. 9.10). Všechno se nakonec událo v rámci zvyklostí. Jako by šlo o řadového občana. Přestal být Abraham krátce před cílem nositelem požehnání světu? Stal se nakonec opravdu soukromou osobou? Propustil ho Bůh ze služby? Ne, Bůh ho zachoval až ke konci pro službu požehnáním. Co mohlo vypadat jako propuštění ze služby, může být prostou Boží přízní. Bůh dodržel svému služebníku slovo až do konce. Ba, až za práh smrti: Bůh ustanovil Izáka jako Abrahamova nástupce při službě, kterou sloužil světu požehnáním. Stojíme tu s údivem před zázrakem Boží věrnosti a slitování. Dále jsou zvláště nápadné, právě na tomto místě, zmínky o Izmaelovi a jeho potomcích. Izmael, tělesný syn soukromníka Abrahama, dá život dvanácti synům. Z nich se stane

dvanáct zdatných kmenových náčelníků, „knížat", jak čteme. Syn z klína ženiny se rozhojní po způsobu národů tohoto světa. O Izmaelovi se tu říká: „Položil se proti všem svým bratřím" (v. 18). Doslova: „Položil se před tváří všech svých bratří." Kompetentní znalec (von Rad) dokonce navrhuje: „Položil se všem svým bratřím před nosem." Tak to bylo v životě národů obvyklé: bezprávi a násilí. A taky Izmael dosáhl vysokého stáří. Dožil se 137 let. A taky o něm čteme: „I zesnul a zemřel a byl připojen k svému lidu" (v. 17). Vysoce významné! Říká se tu, že přes Izmaelovo soukromé občanství, tedy přesto, že nepatřil ke zvláště vyvolenému Božímú národu, ani on, ani jeho násilničtí potomci, není přece vyloučen ze všudypřítomné Boží dobroty. Boží požehnání je a taky zůstává požehnáním národům, požehnáním světu. Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův „dává svému slunci svítit na zlé i dobré a dešť posílá na spravedlivé i nespravedlivé" (Mt 5,45). Opravdu dojemně radostné poselství: Svatí nositelé Božího požehnání nejsou bez chyby, a přece jim Bůh dává, aby byli nositeli požehnání. A taky národy, lidé světa, přijímající požehnání, přijímající požehnání, jsou všechno možné, jen ne dokonalí. To ovšem nebrání velkému otcovskému srdci, aby je nepřipočetlo k příjemcům Božího požehnání. Dokonce na takovém Izmaelovi, který „se položil všem svým bratřím před nosem", spočine paprsek věčné dobroty.

Jak je to zvláštní, jak nesmírně vzácné, když tento Bůh učiní z věřícího hříšníka nositele požehnání a z hříšného světského člověka příjemce tohoto požehnání! Přestal být Bůh třikrát svatý, přestal se hněvat na své hříšné děti, na své stvoření? Tato otázka nám připomíná, že jsme při svých úvahách dospěli tam, kde musí být vysloveno jméno, jež je nad každé jméno. Kristus, jediný bez hříchu, musel zemřít už za hříchy Abrahama, Izáka a Jákoba a taky za hříchy Izmaele a národů světa. Tohoto jediného určil Bůh, aby nesl prokletí světa. Na kříži proměnil prokletí v požehnání a tak se stal zároveň nositelem požehnání světu. Stalo se na Velký pátek s působností až k Abrahamovi, prvnímu nositeli požehnání světu, a pak dále pro všechny služebníky a posly požehnání. Učedníky Petra, Tomáše, Pavla a další, lidi omylné jako Abraham, ubohé hříšníky, určuje a volí Bůh za nositele požehnání světu

a posílá je až k nejbližším horizontům světa, aby povolávali učedníky ze všech národů. Ani církev Nového zákona, ani Boží lid Starého zákona není nevinným nositelem požehnání světu. a přece má a smí být církev nositelkou požehnání, pokud bude trvat země. Brány pekelné ji nepřemohou. A taky příjemci požehnání, národy, nepřestanou si navzájem „sedět před nosem“ jako Izmael. Budou církev dokonce pronásledovat a zabíjet. a přece jim Bůh nepřestane i nadále nabízet své požehnání.

A teď my, příslušníci církve, smíme být účastni, jako kdysi Abraham a potom učedníci, Božího požehnání kdykoli a kdekoli. Smíme být nositeli požehnání a stáváme se tak listonoši. Co by se stalo s listonošem, kdyby si svěřenou poštu ponechal? Byl by obžalován z podvodu. Bylo by na něj podáno oznámení pro podvod, byl by potrestán a propuštěn. Jako Boží listonoši nemáme si Boží zvěst nechat pro sebe, ale máme ji předávat adresátům. A adresáty jsou dnes jako kdysi všechna pokolení země. Národy, které jako kdysi Izmael si navzájem „sedí před nosem“, jsou milosrdným Bohem započteny do jeho spásného úradku: obyvatelé Konga, Indonézie, severního a jižního Vietnamu, Američané mezi oběma oceány, kosmonauti i atomoví zbrojaři, kteří by si „seděli před nosem“ třeba i na Měsíci, stále obávaní Číňané, ale taky my v tomto městě, kteří sedíme jeden druhému „před nosem“ ve svých panelácích. Po širém světě Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův, Otec Ježíše Krista drží své slovo a zachovává své požehnání. Pro dnešek si zapamatujme: Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův jednou provždy a neodvolatelně nestvořil prokletou, ale požehnanou zemi. Jeho vůle se projevuje žehnáním. Amen.

Ježíši Kriste!

Všechno závisí na tvém požehnání.
Kdo si dá od tebe požehnat,
může být požehnaním pro mnohé;
bez tebe však nic nemůže učinit,
ani doma, ani v širém světě.
Jednou jsi k sobě zavolal děti,
kladl jsi na ně ruce,

žehnal jsi jim a jejich matkám.

Přijali požehnání.

Ty však víš, Pane,

jak daleko se ti toto pokolení vzdálilo.

Jak si nevážíme tvého požehnání.

Odpusť naši poštilost a nevděk.

Pro své milosrdenství nepřestávej

žehnat dětem, otcům a matkám, žákům a učitelům.

Na kříži jsi prokázal lásku svým nepřátelům.

A přikázal jsi těm svým,

aby žehnali, kam přijdou.

Děkujeme ti, že tvé požehnání je tak mocné,

a prosíme tě: Zabraň všemu, co vede k atomové válce.

Ano, obrátil jsi prokletí v požehnání.

Pomoz nám uvěřit ve tvé požehnání.

Pomoz nám uvěřit,

že lidstvo nevyhladí samo sebe.

Nakonec jsi vztáhl své ruce.

Požehnal jsi učedníkům

a učinil jsi je požehnaním

pro všechny národy i pro svůj národ Izrael.

Ty jsi milosrdný tisícům pokolení,

dej, aby mnozí patřili k těm,

kterým jednou řekneš:

„Pojďte, požehnaní,

ujměte se království.“

Amen.

JÁKOB VYVOLEN - EZAU ZAVRŽEN

Otče našeho Pána Ježíše Krista,
Bože Abrahamův, Izákův a Jákobův!
Jak vysoko je nebe nad zemí,
tak vyšší jsou cesty tvé než cesty naše.
Přebýváš v nepřístupitelném světle,
před tebou umlká celý svět.
Dej, ať se v této ranní hodině ztišíme také my.
Očisti nás od pošetilství našich přání.
Veď nás k poznání, že jsi jiný, docela jiný.
Jsi větší než naše pocity a představy;
kdo jsme my, že se odvažujeme
otevřít ústa ve tvé přítomnosti!
Sklonil ses k nám
v Ježíši Kristu, svém věčném Synu.
Nikdo ti není příliš malý.
Slyšíš křik našich dětí,
sténání němého stvoření.
Přijmi milostivě naše zpěvy a modlitby.
Proto tě, velký Bože, chválíme;
Pane, velebíme tvoji sílu;
jaký jsi byl po všechny časy,
tak zůstaň na věky.
Amen.

Toto je rodopis Abrahamova syna Izáka: Abraham zplodil Izáka. Izákovi bylo čtyřicet let, když si vzal za ženu Rebeku, dceru Aramejce Betúela z Rovin aramských, sestru Aramejce Lábana. Izák prosil Hospodina za svou ženu, protože byla neplodná. Hospodin jeho prosby přijal, a jeho žena Rebeka otěhotněla. Děti se však začaly v jejím těle strkat. Tu řekla: „Je-li tomu tak, co mě čeká?“ A šla se dotázat Hospodina. Hospodin jí řekl:

„Ve tvém životě jsou dva pronárody. Oba národy se rozejdou,

jen co z tebe vyjdou. Jeden národ bude zdatnější než druhý, bezpočetný bude sloužit počtem skrovnějšímu.”

Potom se naplnily dny, kdy měla родit. A hle, v jejím životě byla dvojčata. První vyšel celý červenohnědý a chlupatý jako kožíšek; toho pojmenovala Ezau. Potom vyšel jeho bratr a rukou držel Ezaua za patu; ten dostal jméno Jákob. Při jejich narození bylo Izákovi šedesát let. Když chlapci dospěli, stal se Ezau mužem znalým lovu, mužem pole, kdežto Jákob byl muž bezúhonný a sídlil ve stanech. Izák miloval Ezaua, protože z lovu měl co do úst, kdežto Rebeka milovala Jákoba. Jákob jednou připravil krmi. Tu přišel Ezau z pole znavený a řekl Jákobovi: „Dej mi zhltnout trochu toho červeného, toho krvavého, jsem znaven k smrti.” Proto se jmenuje Edóm (to je Červený). Jákob však řekl: „Prodej mi dnes své prvorozenství!” Ezau na to odvětil: „Stejně mám blízko k smrti, k čemu je mi prvorozenství!” Jákob řekl: „Odpřísáhni mi to dnes.” A on mu to odpřísáhl, a tak své prvorozenství prodal Jákobovi. Jákob dal pak Ezauovi chléb a čočkovou krmi. Ten pojedl, napil se, vstal a odešel. Tak Ezau pohrdl prvorozenstvím.

1. Mojžíšova 25, 19–34

Po celých dvacet let čeká Izák na narození svého syna Jákoba, protože Rebeka je neplodná. Čtenáři Bible je nápadné, jak často při narození vyvoleného Božího nástroje se znovu vrací skutečnost neplodnosti. Právě tak je tomu v případě Sáry, Izákovy matky. Bude se to opakovat, až bude přicházet na svět Samuel, jehož matka Anna nesla osud neplodné ženy. Alžběta, matka Jana Křtitele, počne a porodí syna ve věku odumírající ženskosti. Někdo může tuto nápadnou skutečnost odbyt příkrým tvrzením, že jde o pohádkový motiv, v Orientu velmi častý v těchto dětech vyslyšených modliteb ukazuje Bible nesporně na nepochopitelný Boží zásah. Jako řidiče upozorňuje vykřičník u vozovky na blízké stavení, tak je neplodnost matek takových synů v určitém okamžiku vykřičníkem Božím. Pozor! Stavení. Bůh je zde při stavbě svého království. Boží stavení. Takovým nejpádnějším vykřičníkem u vozovky je pak v Novém zákoně narození Ježíšovo z Marie Panny, čímž je jasně řečeno, že narození

jednorozeného Syna se může stát a vysvětlit jen shůry, z nebe, jediné z Boží vůle, tedy naprosto ne z člověka či z nějakých lidských předpokladů. Tak nám narození Jákoba z neplodné matky představuje nedotknutelné tajemství Boha, který vyslýchá modlitbu: „Izák prosil Hospodina za svou ženu, protože byla neplodná. Hospodin jeho prosby přijal, a jeho žena Rebeka otěhotněla” (v. 21).

Co však zázrakem začne, má taky zázračné pokračování. Vzácné, jedinečné Boží slovo, jež zazní sluchu vysoce těhotné Rebeky: „Ve tvém životě jsou dva pronárody. Oba národy se rozejdou, jen co z tebe vyjdou. Jeden národ bude zdatnější než druhý, bezpočetný bude sloužit počtem skrovnějšímu” (v. 23). Co má znamenat to záhadné slovo? Jde o narození Jákoba a Ezaua. Bližší průvodní okolnosti jsou tu plné problémů, jež nedaly spát některým křesťanským duchům. Předně apoštolu Pavlovi. Jeho podněty pak církevnímu otcí Augustinovi. Potom reformátorům, především Kalvínovi, ale taky Lutherovi. V Církevní dogmatice osmdesátiletého Karla Bartha můžeme číst mnoho užitečného. Kdysi za mladých let jsem slyšel na sjezdu mládeže nerudné prohlášení již zesnulého profesora Emila Brunnera. Nerad diskutuje o predestinaci. Clovek hromadí své otázky. A nakonec je tak chytrý jako předtím. Pokud se teď o tom zmiňujeme, jsme si vědomi i své neschopnosti. Činíme tak proto, že přečtená kapitola to vyžaduje. Nechceme se vyhnout výzvě, která nás v tomto textu oslovuje. Přitom se utěšujeme, při své řeči i při naslouchání – obojí není snadné – že je při nás zaslíbení Ducha svatého, který je s námi a který nás uvádí do veškeré pravdy. A konečně nesmíme zapomenout na nadějnou a povzbudivou skutečnost, že „v Kristu jsou skryty všechny poklady moudrosti a poznání” (Ko 2). V tomto zářivém a zároveň šerém tajemství vyvolení a zavržení, v tak zvané predestinaci, má Kristus první a poslední slovo.

Vyvolení. To existuje. Tajemství vyvolení si nemůžeme z Bible odmyslet. Vyvolení spočívá na skutečnosti, že Bůh nejedná se svými lidmi podle jednotvárné šablony, jako by to byla čísla, prefabrikované dlaždice nebo strojní součástky. Bůh nakládá s každým individuálně a přitom dává průchod své vlastní volbě. Nejprve v nejužším smyslu slova. Pro zvlášť

ožehavé úkoly ve svém království vyhledává své lidi podle svého dobrého zdání. Vede je a pokud víme, zavčas na ně pamatuje, bere je do ústraní a vyzbrojuje je vši tichostí pro zvláštní službu v budoucnu, aby je pak měl v dané chvíli pohotově a mohl je pověřit zvláštní službou. Máme v čerstvé paměti, jak jednal s Abrahamem. Jak si ho vybral z jeho rodiny a jak ho vyvedl z rodné země. Víme, jak je Mojžíš připravován pro svůj budoucí úkol.

Bůh sám nám poskytuje pohled na pečlivé sledování do budoucna směřujících kroků mladého Samuela. Jeremiáš dostane jednoho dne překvapivé sdělení: „Dříve než jsem tě vytvořil v životě matky, znal jsem tě, dříve než jsi vyšel z lůna, posvětil jsem tě, dal jsem tě pronárodům za proroka” (1,5). Galatským dá Pavel vědět, že Bůh s ním jednal podobně jako s Jeremiášem. Když Pavel připravuje tažení proti křesťanům a začíná je uskutečňovat, takřka hmatatelně si uvědomí, že ho bůh ze své milosti vyvolil už v těle matky za apoštola Ježíše Krista (Ga 1,15). Všichni patriarchové, služebníci a proroci, učedníci a apoštolové jsou v tomto smyslu vyvolení Boží. Ježíš má patrně na mysli toto svaté vyvolení, tento užší výběr ke zvláštní službě v Božím království, když říká slovo, nad kterým jsme se už všichni zamýšleli: „Mnoho je povolanych, ale málo vyvolených” (Mt 22,14). Jedním z těchto mála vyvolených se teď právě stane taky Jákob. Tato užší volba ke zvláštní službě je vysoce tajuplná. Není však překážkou našemu dalšímu porozumění. Jistě víme taky z našich řad, že každý nemůže umět všechno. Sama myšlenka, že pro zvláštní úkoly je třeba odborníků, je nám velmi dobře známá. Jen pošetilec by však mohl vyslovit myšlenku, že těmto v užším smyslu vyvoleným Božím je třeba závidět. Na tyto vyvolené čeká tolik utrpení, protiventství a těžkých trampot, že není co závidět. Ba právě tito vybraní Boží služebníci jsou často voděni po cestách, na nichž je vidíme spíše jako zavržené než jako vyvolené.

Písmo svaté však zná taky vyvolené v širším smyslu slova. Jsou to prostí věřící. Jak jinak je možno vůbec dospět k víře, ne-li zázrakem vyvolení z milosti! Co by bylo s vírou nás všech, kdyby Bůh na nás neshlédl, kdyby na nás neukázal a neujal se nás! Kdyby v nás nepůsobil jako Duch! Vyvole-

nými v tomto smyslu jsou všichni, kteří žijí z toho, že Bůh je jim milostiv. Bůh má jistě pro každého věřícího, i pro toho, kdo není odborníkem pro věci Božího království, připravený úkol, ovšem tak říkajíc skromnější, skrytější. Tito v širším smyslu vyvolení jsou příslušníky starozákonního Božího lidu i údy novozákonní obce. K tomuto širšímu vyvolení z milosti nepatří jen někteří, ale mnozí. „Mnozí jsou povoláni.“ Mnozí uslyší z kříže, že je „Boží mocí ke spasení každého, kdo věří“. Ba, je to Bohem zvolený úmysl, který mu leží na srdci, aby všem lidem bylo pomoci, aby došli k poznání Krista. Aby vyvolení nabídl všem lidem, posílá Ježíš apoštoly až na konec lidmi obydleného světa. Vždyt „Bůh všechny uzavřel pod neposlušnost, aby se nad všemi slitoval“ (Ř 11,32). Je opravdu nápadné, že s tímto obecným vyvolením jsou spojena slova „mnozí“ a „všichni“. S jak velkorysou bezstarostností, s jakým rozmachem rozsévá například v podobenství rozsévač zrna do širého světa, ať padnou kamkoli. A jednou, nakonec, budou Boží vyvolení „stádem, které nikdo nespočítá“, množstvím, jež svým počtem překročí představu našich počtů, jež postaví naši násobilku vzhůru nohama.

Jestliže si ovšem tozumně ujasníme výběr odborníků pro Boží království, jak jsme se už zmínili, pak to nemůžeme říct o tomto vyvolení z milosti, jež v sobě zahrnuje každého věřícího. Bůh, který pro své vyvolení z milosti předpokládá a vyžaduje víru, působí nám lidem jakousi úzkost. Tento způsob Boží velkorysosti nám nestačí. Kdesi v hloubi srdce bychom chtěli ještě velkorysejšího Boha, takového, který s vírou vůbec nespočítá. Naší přirozenosti by vyhovoval takový „milý Pánbůh“, před nímž by byl blahoslavený každý podle svého stříhu. Že by vyvolení přicházelo cestou víry, dokonce víry v Ježíše Krista – ne! Bůh, který u lidí hledá víru, je přece Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův, Otec Ježíše Krista, ne však Bůh velkých či malých filozofů. Toto omezení vůči biblickému Bohu, vyžadujícímu víru, je však ještě patřičně zostřeno okolností, že v domácnosti Božího království nejsou jen vyvolení, ale, i když teprve v druhé řadě, taky zavržení. Taky zavržení si z Bible nemůžeme odmyslet. Je taky možné, že nebudeme vyvolení, že zůstaneme Bohem nezpozorováni, nepovšimnutí, přehlédnutí a že tak můžeme být zavržení. Vyvolení

není patrně něčím lidsky samozřejmým. Bohu je vyhrazeno rozhodnutí, koho vyvolí a koho nikoli. Bůh je zcela svobodný. „Smiluj se, nad kým se smiluji, a slituj se, nad kým se slituji.“ Aby tato svoboda rozhodování byla zřejmá, zachovává si Bůh možnost vyvolení a zavržení. Tak je psáno už o dvou prvních bratrích. Bůh shlédl na Ábela a na jeho obětní dar, na Kaina však a na jeho obětní dar neshlédl. Pak se setkáváme s vyvolením a zavržením u Izáka a Izmaela. Pak myslíme na Mojžíše, kterého Bůh miluje, a na faraóna, jehož srdce zatvrdí. David se stane „mužem podle Božího srdce“, Saul je zavržen a končí špatně. Vidíme Petra a Jidáše jíst u jednoho stolu stejný chléb. Pijí z jednoho a téhož kalicha. Nad jedním září světlo vyvolení, na druhém spočívá temnota zavržení. Na Velký pátek slyšíme a vidíme oba s Ježíšem ukřižované po pravici a po levici. A ke svým učedníkům mluví oné noci sám Pán a říká: „Té noci budou dva na jednom loži, jeden bude přijat a druhý zanechán“ (L 17,34). Je skutečně obojí, vyvolení a zavržení, pozitivní a negativní předurčení.

A právě v kapitole, kterou jsme si otevřeli, je tento problém vyhrocen nanejvýš ostře. Jákob a Ezau nejen pracují na jednom a témž poli, nejen melou na tomtéž mlýnku, nejen leží na stejném lůžku, ale taky v jednom a tomtéž mateřském těle. Dvojičata. Blíž už si lidé nemohou být. A oba jsou vyvolení a zavržení rozdělení už v těle matky: „Ve tvém životě jsou dva pronárody. Oba národy se rozejdou, jen co z tebe vyjdou. Jeden národ bude zdatnější než druhý, bezpočetný bude sloužit počtem skrovnějšímu.“ Toto vyvolení a zavržení v téže matce nás nepřestává zneklidňovat. K tomu říká prorok Malachiáš (1,2): „Což nebyl Ezau Jákobův bratr? je výrok Hospodinův. Jákoba jsem si zamiloval, Ezaua však nenávidím.“ A Pavel cituje v listu Římanům Malachiáše slovy: „Jákoba jsem si zamiloval, ale Ezaua jsem odmítl“ (Ř 9,13).

Ezau zavržen, Jákob vyvolen. Jsme tu bezradní. Vezme-li na pomoc rozum, je nám nanejvýš trapně, protože tak si nepomůžeme. A uděláme-li to přece, dospějeme do trapných nesnází bezedného buď – nebo. Buď platí, co o dobru a zlu sami víme, co chápeme jako mravní řád světa, nebo přitakáme Bohu, který tak vznešeně jedná a mluví o dobru a zlu, jak to tlumočí tento přečtený biblický oddíl. Cit pro mravnost je zde

dotčen, ne-li docela potupen a zrazen. Jaký je to Bůh, tenhle Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův, který něco takového připustí a dokonce nařídí! S nevolí a pocitem trapnosti se tu vnucuje otázka po původu zavržení jednoho z bratří a vyvolení toho druhého. Na jednání obou opravdu nevidíme důvod, proč by měl Bůh jednoho nenávidět a druhého milovat. Světlé i stinné vlastnosti obou jsou přibližně v rovnováze. Je tu Ezau, starší, celý chlupatý, větrem ošlehaný lovec. Na pohled drsný člověk. Dnes bychom řekli sportovní typ. V každém případě muž od hlavy až k patě. Ezau má jen sympatií svého otce, který má rád stravu mužů, zvěřinu. Německý teolog Hermann Gunkel tady řekl, ještě před vládou nacistů: „Ezau je sympatický germánské představě, ne židovské.“ Gunkel chce zřejmě říct, že Ezau odpovídá představě německého muže. Smysl pro duchovno zde ovšem ustupuje do pozadí. Rád jí, dobře a ne málo. I když dosud nezná plzeňské, pitím nepohrdá. Když dá jednoho dne posvátné Boží zaslíbení za něco, co asi nezná, ukáže se jako muž s nenasytanou chutí, který si ani neuvědomuje, co dělá: „Pojedl, napil se, vstal a odešel. Tak Ezau pohrdl prvorozenstvím“ (v. 34). Vedle něho dvojče, bratr Jákob. Pastýř. Rád sedá ve stínu stanu. Má bledý obličej. Rád vaří. Maminčin miláček. Kromě toho je vychytralý. Myslí na své výhody. Jednoho dne získá od svého bratra v jeho slabé chvíli drze a zároveň korektně a právoplatně prvorozenství za jakousi červenou kaši. Přitom se ukazuje, co ho víc přitahovalo, po čem víc toužil, zda po přednostech prvorozeného nebo po posvátném tajemství zaslíbení. Proč je tedy jeden zavržený a druhý vyvolený? Dokonce už v těle matky; dříve než mohl jeden vůbec něco udělat a než se druhý mohl provinit chybným krokem. Z bouře námitek a otázek se tu tvrdě a naléhavě ozývá otázka po Boží lásce a spravedlnosti. To že je milující a spravedlivý Bůh?

Bratři a sestry! Bůh je jiný. A jinak jiný než u biskupa Robinsona. Představy, které si zpravidla děláme o Bohu, o jeho lásce a spravedlnosti, se neshodují s Boží skutečností. Ale kdepak je ta Boží skutečnost? Jak vypadá? Jak si ji máme představit? Ani při nejlepší vůli nepochopíme, v jaké výši či hlubině můžeme poznat Boží spravedlnost a lásku, kromě „Ježíše Krista,

v němž jsou skryty všechny poklady moudrosti a poznání“ (Ko 2,3). Na tísnivou otázku po Boží lásce a spravedlnosti zná odpověď Kristus, ano, Ježíš je ta odpověď. Je-li někdo vyvoleným Božím, pak je to on. Jednorozený Syn není teprve v těle matky, ale od věčnosti ten vyvolený, můžeme říci od počátku vyvolený. A tento Otcův jedinečný vyvolený přichází do tohoto světa. A co zde dělá? Táhne k sobě jako Boží magnet ty, jež zavrhl svět. Ti se okolo něho tak houfují, že nakonec sám vypadá jako zavržený. A nejen tak vypadá, on zavržený opravdu je. Od věčnosti vyvolený je v tajemství kříže pro celou věčnost zavržený. Vyvolený se tak pro nás zavržený stal zavrženým? Ten celým masám tajuplný je skutečnou Boží láskou a spravedlností. A kdo věří v tohoto ukřižovaného, dává platnost jeho osobě a dílu podle Božího dovolení a ustanovení, dostane podíl na Kristově věčném vyvolení. Zde dochází k jedinečné proměně: Kristus snímá naše víc než zasloužené zavržení a mění je za naprosto nezasloužené vyvolení. V Kristu jsme postupně obojí: zavržení i vyvolení. Pro Krista nemá vyvolený žádnou zásluhu, zavržený žádnou omluvu. Zde je všechno milost. Komu on je milostiv, tomu je milostiv.

Další otázka: jestliže Bůh ve svobodě svého majestátu Ezaua nenávidí a Jákoba miluje, v suverenitě předchozího rozhodnutí dokonce už v těle matky, jak je to s celým naším lidským počínáním? s naším rozhodováním? a s lidskou odpovědností vůbec? Logicky by se dalo čekat, že lidé, kteří vědí o tajemství predestinace, že ti, kteří jsou nesení a pobádáni milostivým Božím vyvolením, mohli by si ve svém životě počínat naprosto pasívně. Vždyť Bůh přece už všechno rozhodl! Co já ještě mohu? Ať se chovám tak nebo onak, na věci nic nezměním. Je to však překvapivě jinak, než jak logicky ukazuje náš rozum. Je velmi nápadné, že lidé vědí o milostivém Božím vyvolení, jsou připraveni k oběti toho posledního a k bezvýhradné oddanosti. Kdo směl svoje zavržení složit u Krista a tak se ho zprostit, ten se zbytečně neptá, co má dělat. Od té chvíle až k poslednímu vydechnutí děkuje. Nejen teoreticky, ale prakticky. Celou silou a neustále.

A už je tu další otázka: Můžeme my lidé, my křesťané rozeznat, kdo patří k vyvoleným a kdo k zavrženým? Víme, že takové dělení lidí na zbožné a bezbožné, věřící a nevěřící, na

křesťany kostelní, vlažné a světáky je obvyklé a běžné. Jistě, Bůh ví o všech těchto rozdílech. Pro nás lidi však takové třídění a klasifikování znamená pokušení a nebezpečí. Kristus zná ty své. Jen Kristus. A Ježíš nás varuje s velkou naléhavostí, abychom si nehráli na soudce: „Nesudte, abyste nebyli souzeni“. Příslušné apoštolské napomenutí známe: „Nevyslovujte soudy předčasně.“ Kdo však podléhá nebezpečí sudičství, toho nakonec čeká překvapení. Je nápadné, jak opakovaně se v evangeliích ozývá Ježíšovo varovné slovo o posledních, kteří budou první, a o prvních, kteří budou poslední. Ve známém podobenství o posledním soudu Ježíš ukazuje, jak velké bude překvapení na obou stranách. Pro ty po pravici, jimž řekne: „Pojďte, požehnání mého Otce, ujměte se království, které je vám připraveno od založení světa“, to bude překvapení. Ani se neodvážili doufat, že by někdy mohli patřit k požehnaným, k vyvoleným. A teď slyší, že jsou zázrakem sami takto osloveni. Ale ti druzí, ti po levici, jimž řekne: „Jděte ode mne, prokletí“, taky ti budou „jako z nebe spadlí,“ pokud přece jen počítali a najisto si mysleli, že patří mezi vyvolené. Už bude rozhodnuto a rozsouzeno. To ovšem není naše věc, jak jasně zjišťuje Písmo svaté. My však, pro něž Kristus nesl na kříži zavržení, nejsme povoláni za soudce. Žít vírou v Krista a v téže víře zemřít, je dost. Působit na bližní vírou, nadějí a láskou, aby přešli ze zavržených mezi vyvolené, to budíž naší službou pro rozhodnutí při posledním soudu.

Vyslovme ještě alespoň jednu otázku. Při biblickém výroku je nápadné, že je tu řeč o národu a národech: „Ve tvém životě jsou dva pronárody. Oba národy se rozejdou, jen co z tebe vyjdou. Jeden národ bude zdatnější než druhý.“ Jsou podle toho taky vyvolené a zavržené národy a rasy? Tato otázka nás přivádí na horkou půdu. Tím upoutala naši pozornost národnost jako modla. Francouz si kdysi myslel, že patří mezi velké, vyvolené národy. Angličan si to taky myslel. To pomalu bolestně odeznělo. Němec hrál taky po dobu dvanácti let roli vyvoleného národa. Dokonce si dělal nárok na tisíc let vyvolení. Od konce války bloudí mezi národy představa vyvolených Rusů a Američanů. Brzy to snad budou Číňané. A přirozeně, po jisté době – především Švýcarsko! Švýcar, který nepochybně všechno lépe ví a zná a má. A tak se to v novodobých

dějinách hemží bohy a démony. A když k tomu připočteme rasy! Po dva tisíce let jsme my běloši viděli svoji rasu jako vyvolenou a ostatní jako zavržené a nestyděli jsme se svoji domýšlivou přesilou dokázat a zdůvodňovat dokonce z Bible. Jednoho dne se nad nás pozvednou žlutí. A černí. Pak propukne v životě národů učiněný tanec démonů. Proti těmto národním rasovým tlakům, uzemním a násilnostem je jen jedno rozhodné a zřetelné Ne. Byl jen jeden vyvolený národ. Izrael. Po ukřižování Krista jsou bez rozdílu všichni lidé, kteří uvěřili, ať už židé nebo pohané, povoláni k vyvolení. Ani příslušnost k národu, ani domovský list, ani krev, ani barva pleti, ale jediné víra rozhoduje o vyvolení nebo zavržení.

A poslední slovo: Mohu si pomyslet, ba mohu si být jist, že teď mezi námi sedí někdo, kdo na sebe pohlíží negativně a myslí si, že je beznadějně ztracen a s konečnou platností zavržen. Ten ať dnes vezme na vědomí: Není to Kristus, ale pokušitel, kdo mu to našeptává, pokušitel, který nás chce zničit. Kristus mluví jinak. Tak jak opravdu zaměnil Kristus na kříži naše zavržení ve vyvolení, tak každý, kdo v něho věří, není ztracen, ale zachráněn. Kristus nám dnes nabízí vyvolení. My, kteří jsme to teď slyšeli, jsme určeni k vyvolení. Tak to opravdu řekl: „Přišel jsem, abych hledal a spasil, co zahynulo.“ Amen.

Pane, Kriste!

Kdo by se chtěl s tebou přít,
nemohl by z tisíce věcí ani na jednu odpovědět.
Daruj nám a posiluj v nás víru,
že jsi nesl na kříži naše zavržení
a že jsi nám zjednal věčné usmíření.
Za to ti děkuje tato shromážděná obec.
Prosíme tě za tvoji církev po celém světě.
Zbav ji její vlastní spravedlnosti,
duchovní pýchy a hříchu sudičství, v němž není lásky.
Odhal nám bílým naši povýšenost.
Dej, ať my Švýcaři a Evropané
činíme skutečné pokání a znovu nás vyzbrojí
ke službě svědectví mezi národy.
Smiluj se nad svým izraelským národem.

Smiluj se nad světem pohanů.
Ať nezahořknou pro utrpené bezpráví.
Ty sám jim znovu otevři dveře víry,
aby i při naší hříšnosti poznali, kdo jsi,
a znovu ti začali důvěřovat.
Ty přece nechceš, aby všechno zaniklo,
ale aby mnozí byli zachráněni.
Zabraň všemu, co vede k atomové válce.
Zvláště ti dnes poroučíme všechny,
kteří trpí událostmi ve světě.
Ať nepochybují o tom, že buduješ a dokončíš království.
Buď blízko trudnomyslným v jejich temnotě.
Jak nepochopitelné jsou tvé soudy
a jak nevyzpytatelné tvé cesty!
Všechny věci jsou od tebe, jsou díky tobě a ukazují k tobě.
Tobě patří čest na věky.
Amen.

IZÁKOVY PŘÍBĚHY

Otče v nebesích,
děkujeme ti za příležitost
ke slyšení tvého Slova.
Můžeme zpívat a k tobě se modlit.
Až po tuto chvíli nepřestáváš
volat k sobě vzdálené,
potěšovat ubohé a obtížené.
Hledáš a zachraňuješ, co se ztratilo.
A co je mrtvé, probouzíš k životu.
Zaslíbil jsi, že budeš s těmi,
kdo se shromažďují ve tvém jménu.
Dej, ať je tato bohoslužba
setkáním s tebou.
V duchu a pravdě.
Odstraň, co nás od tebe odděluje
a naplň nás radostí,
s níž ti budeme vzdávat čest.
Vyzbroj nás v tento svůj den
sílou z výsosti,
abychom činili tvoji vůli,
pokud nám dáváš život.
A až nás odvoláš, dej, ať nalezneme
útěchu věčné spásy,
kterou jsi zaslíbil těm,
kdo tě milují.

Amen.

V zemi nastal opět hlad, jiný než onen první, který byl za dnů Abrahamových. Izák tedy odešel do Geraru k abímelekoví, pelištejskému králi. Ukázal se mu totiž Hospodin a pravil: „Nesestupuj do Egypta. Přebývej v zemi, o níž ti řeknu. Pobývej v této

zemi jako host. Já budu s tebou a požehnám ti, tobě a tvému potomstvu dám všechny tyto země. Tak splním přísahu, již jsem se zapřisáhl tvému otci Abrahamovi: „Tvé potomstvo rozmnožím jako nebeské hvězdy; tvému potomstvu dám všechny tyto země. V tvém potomstvu dojdou požehnání všechny pronárody země.“ To proto, že Abraham uposlechl mého hlasu a dbal na to, co jsem mu svěřil: na má přikázání, nařízení a zákony.“ Izák se tedy usadil v Geraru. Když se muži toho místa vyptávali na jeho ženu, řekl: „Je to má sestra.“ Báł se totiž říci, že je to jeho žena, aby ho muži toho místa kvůli Rebece nezabili, neboť byla půvabného vzhledu. Jednou, když tam byl už delší dobu, vyhlédl z okna abímelek, pelištejský král, a spatřil Izáka, jak se laská se svou ženou Rebekou. Předvolal tedy abímelek Izáka a řekl: „To je určitě tvá žena. Pročpak jsi mi řekl, že je to tvá sestra?“ Izák odpověděl: „Řekl jsem to, abych kvůli ní nepřišel o život.“ Abímelek pravil: „Cos nám to učinil? Málem by byl někdo z lidu spal s tvou ženou a uvedl bys na nás vinu!“ Proto abímelek přikázal všemu lidu: „Kdo by se dotkl tohoto muže nebo jeho ženy, bude bez milosti usmrčen.“

Izák začal v té zemi sít a sklídlil toho roku stonásobně; tak mu Hospodin požehnal. Tak se ten muž rozmohl a rozmáhal se stále víc, až se stal velice zámožným. Měl stáda bravu a stáda skotu i četnou čeládku. Pelištejci mu proto záviděli.

Pelištejci zasypali všechny studně, které vykopali Abrahamovi služebníci za Izákova otce Abrahama, a naplnili je prachem. Abímelek řekl: „Odejdi od nás, neboť jsi mnohem mocnější než my.“ Izák tedy odtud odešel, utábořil se v Gerarském úvalu a usadil se tam. Znova kopal studně, které vykopali za dnů jeho otce Abrahama a které po Abrahamově smrti Pelištejci zasypali. Pojmenoval je stejně jako jeho otec. Izákovi služebníci kopalí v tom úvalu a přišli na studni pramenité vody. Ale gerarští pastýři se s pastýři Izákovými přeli: „Ta voda patří nám!“ Proto studni pojmenovali Esek (to je Váda), že se s ním vadili. Vykopali tedy jinou studni. O tu se také přeli, proto ji pojmenovali Sitná (to je Sočení). Pak postoupil dál a vykopal další studni; o tu se již nepřeli. Pojmenová ji Rechobót (to je Prostorná) a řekl: „Teď už nám Hospodin poskytl prostor, abychom se mohli na zemi rozplodit.“ Odtud vystoupil do Beer-šeby. Tu noc se mu ukázal Hospodin a pravil:

„Já jsem Bůh tvého otce Abrahama. Neboj se, jsem s tebou. Požehnám ti a rozmnožím tvé potomstvo kvůli Abrahamovi, svému služebníku.“

Izák tam vybudoval oltář a vzýval Hospodinovo jméno. Postavil tam také svůj stan a jeho služebníci mu vyhloubili studni.

Tu k němu přišel z Geraru abímelek se svým přítelem Achuzatem a pikol, velitel jeho vojska. Izák se jich otázal: „Proč jste ke mně přišli? Vždyt jste mě nenáviděli a vypověděli jste mě.“ Odpověděli: „Shledali jsme, že je s tebou Hospodin. Proto jsme si řekli: Ať nás stihne kletka, nás i tebe, porušíme-li smlouvu, kterou s tebou chceme uzavřít. Neučiniš nám nic zlého, jako jsme se ani my nedotkli tebe. Prokazovali jsme ti jen dobro a propustili jsme tě v pokoji. Jsi přece Hospodinův požehnaný!“ Izák jim vystrojil hody, i jedli a pili. Za časného jitra se zavázali vzájemnou přísahou. Potom je Izák propustil a oni od něho odešli v pokoji. Právě toho dne přišli Izákovi služebníci a pověděli mu o studni, kterou vykopali. Řekli mu: „Našli jsme vodu!“ Nazvali ji Šíbea (to je Přisežná). Proto se to místo jmenuje Beer-šeba (to je Studně přísahy) až podnes.

Když bylo Ezauovi čtyřicet let, vzal si ženu Jehúditu, dceru Chetejce Beera, a Basematu, dceru Chetejce Elóna. Ty působily Izákovi a Rebece jen hořké trápení.

1. Mojžíšova 26, 1 - 35

„Neboj se, jsem s tebou. Požehnám ti a rozmnožím tvé potomstvo jako nebeské hvězdy. Tvému potomstvu dám všechny tyto země“ (v.24.4). Starému Izákovi se tu sděluje, že zaslíbení, která Bůh svého času vyslovil nad otcem Abrahamem, platí teď nezkráceně a v plné míře taky jemu, Izákovi. Tím dává Bůh Izákovi na vědomí, že přestal být, tak jako jeho otec, jen soukromou osobou. Můžeme říct, že Izák má teď jistý význam pro Boží království. Požehnání, které teď Bůh udělí taky jemu, znamená něco mnohem obsažnějšího, než co rozumíme požehnaním, o něž prosíme Boha jako jednotlivci. Boží požehnání zde neznamená splnění lidských přání, ale uskutečnění Božích záměrů. Izák je zde sice, tak jako předtím jeho otec, požehnan, ale ani on nemá požehnání jen pro sebe,

ale pro „všechna pokolení země“, kterým Bůh zamýšlí požehnání. Požehnání je sice přisouzeno Izákovi osobně, ale projevuje se jako nadosobní. V Božím království nejde o to, mít požehnání, ale být požehnaním.

Ale teď tu opravdu nejde jen o Izáka, jde taky o nás. Jde o všechny věřící všech časů. Ani my si nemůžeme dost dobře uvědomit, že víra se týká „všech národů země“. Nám stále hrozí ono osudové chřadnutí, ono zálučné oslabení naší křesťanské víry ve víru ryze soukromou, sobeckou. Každý věřící je členem sboru a tím přestává být jednotlivcem. Emil Brunner kdysi řekl: „Člověk může být sám vším možným, jen ne křesťanem.“ Ukažme si, co to prakticky znamená! Kde se někdo modlí, i když je sám v tiché komůrce, nebo kde jsou dva či tři pospolu, tam je Kristus v jejich středu. Kristus ovšem má své údy ve všech církvích, obecnstvích i sektách. Ano, kde se obec modlí a přimlouvá jako dnes ráno zde nebo někde jinde, tam vzniká neviditelné spojení s oním bezpočetným zástupem dokonalých, kteří bez ustání chválí a velebí Boha. Požehnání, jež udělí Bůh Izákovi pro „všechny národy země“, se dokonce ani nezastaví na hranici věřící obce, ale šíří se do všech oblastí světa, obydleného lidmi a různými tvory. Sem je jako do siločar Boží vlády zahrnuta hospodářská oblast, taky politika a každodenní světové události. Víím dobře, jak těžko se můžeme vyznat ve změti informací a jejich vyvracení, ale co provedla nám v mnohém směru milá Severní Amerika ve Vietnamu na Dálném východě, je pro nás křesťany zahanbu- jící a skličující. Válku mezi dvěma nepřáteli musíme pro všesvětové zaslíbení Izákovi pocítovat jako zhanobení naší víry. A taky je národní slon, který bezohledně dupe po myšce. A jde dokonce o „křesťanského“ slona a „pohanskou“ myšku! (Vím, že s tím mají co dělat i ostatní sloni.) Ale vědomí, že ten velký a silný přivolává na sebe každým vítězstvím nad tím malým Boží soud, nám teď ve dne v noci bude brát klid. Pro Boží všenárodní zaslíbení Izákovi jsme účastní a spoluodpo- vědni při veškerém počínání nejen jednotlivců, ale i národů, národností a kontinentů. V tomto Božím zaslíbení Izákovi jde o to, jak už řečeno, být Božím požehnaním. Každému z nás se zde dnes ráno prikazuje: Už se nespokoj jen s tím, že máš Boží požehnání; začni konečně být Božím požehnaním. Pro nás to

teď znamená: „Neboj se, jsem s tebou a požehnám ti. A ve tvém pokolení budou požehnány všechny národy země.“

Milý Izák má ostatně ze tří důvodů zapotřebí, aby Bůh tak pádně potvrdil přenesení požehnání národům z otce Abra- hama na něho.

1. Je tu především otázka odkazu a tradice. Požehnání zde přešlo z otce Abrahama na syna Izáka. Jak je třeba takovému „dědičnému procesu“ rozumět? Je třeba si uvědomit, že sice můžeme od svých rodičů zdědit ledaco: aktiva i pasiva. Majetek i dluhy. Dobré i nedobré schopnosti, vlastnosti a zvyky. Nadání i slabé stránky. Ale jak je to s vírou? Můžeme ji zdědit? Jistě, můžeme ji dostat v oblasti víry jako dobrou tradici otcovského domu. Snad pravidelnou modlitbou u stolu. Nebo nedělní cestu do kostela. Známe rodiny, kde je dobrým zvykem, aby každou neděli alespoň jeden její člen šel na kázání. Nic nám není vzdálenější, než tyto dobré tradice podceňovat. Ty však nejsou dostačující. Víra, jež je pouhou tradicí, umírá. Ustrne. Zde selhává, co nazýváme dědictvím. Vírou nemůžeme disponovat jako majetkem a dědictvím. Ve věcech víry nemůžeme lehkomyšlně opakovat s básníkem: „Cos po svých otcích podědil, to získej, by to tvoje bylo“ (Goethe, Faust). Taky ji nemůžeme získat. Víra není nikdy nic jiného než dar milosti, který Bůh může udělit nebo odepřít. Víra je neustálý zázrak. Div, který se děje „každého jitra znovu“, jak se zpívá v jedné písni. Tak Izákovi nemůže být uděleno Abrahamovo požehnání jinak, než jen opravdu novým Božím zásahem, obdarováním a zaslíbením. Aby se div všech divů, víra, objevil u dětí a vnuků, za to se rodiče a prarodiče nemohou nikdy dost horlivě modlit. Taková pří- mluva není nikdy marná. Avšak Bůh přenáší své požehnání vždycky znovu z generace na generaci, tak jako zde z Abra- hama na Izáka. Ve smyly žalmu, kde se říká: „Hospodinovo milosrdenství je od věků na věky s těmi, kteří se ho bojí, jeho spravedlnost i se syny synů, s těmi, kteří dodržují jeho smlouvu, kteří pamatují na jeho ustanovení a plní je“ (Ž 103).

2. Druhý důvod, proč je Izákovi třeba mocné přímluvy a obnovy požehnání, je v Izákově osobě. Izák má, jak přístě uvidíme, ženu s pevnou vůlí. Rebeka je osobnost. Izák má syna a nástupce vyhraněné povahy. Jákob byl lidský formát,

jaký se často nevidí. Především však má Izák, i když vím, že to říkám lidsky pošetile, vynikajícího otce. Říká-li Kierkegaard: „Abrahama nepředčí žádný básník“, pak tím jistě myslí, že žádná postava nebyla tak geniálně charakterizována, tak vylíčena a popsána, jako praotec Abraham. V tomto okolí a v této blízkosti, řečeno lidsky prostě, vyjímá se Izák jako bledý a zastíněný. Jeho osoba je vysloveně neoriginální, nezajímavá. Básníci by se pro něho ani trochu nenadchli. Vykladači o něm hovoří s náznakem vlídného soucitu. Tak tedy dnešní kapitola odbude trochu zkrátka „Izákovy příběhy“. Opravdu, Izák svůj život víc protrpí než utváří. V mládí položen otcem na obětní oltář, pak soužen starostmi a nepříjemnostmi v rodině, stává se nakonec slepým starcem. Stále je nějak vláčen a postrkován. Především však žije ve stínu svého otce. V kapitole, kterou jsme otevřeli, je jméno zesnulého Abrahama uvedeno ještě nejméně šestkrát. Pro vzpomínku na otce Abrahama zachází s Izákem abímelek s jakousi shovívavostí. Izák přichází ke studni, kdysi vykopanou otcem. Stopa po Abarahamovi není dosud v písku pouště zahlazena. Dává studním stejná jména, jaká jim kdysi dal otec. Bůh v této kapitole dokonce výslovně říká a znovu opakuje, že požehnání synovi kvůli jeho otci, při čemž je tím míněno především zaslíbení dané otci, a pak taky Abrahamova pokušenost víry (v. 24.3). Dokonce bychom mohli mluvit, řečeno moderním výrazem, o otcovském komplexu. A co on sám, Izák? Je synem otce Abrahama. Je otcem syna Jáкова. Je mužem ženy Rebeky. Sám Izák však není nikdo a nic. Raduj se však, Izáku. Jsi totiž přece jen něco a někdo. To, čím jsi, je od Boha. A to je to největší a nejlepší, čím někdo může být. Jsi nástrojem v Božích rukou. Může být někdo větší, významnější, než nositel zaslíbení, prostředník požehnání všem národům? Nikdo nemůže dát větší příslib než ten, jaký zde dostal Izák: „Neboj se, jsem s tebou. Požehnám ti a tvé potomstvo rozmnožím jako nebeské hvězdy. V tvém potomstvu dojdou požehnání všechny pronárody země!“

Malá poznámka. Izák, ten, který při pohledu na sebe není nikdo a nic, dostal časem ve svém společenském postavení řadu bratrů a sester. Myslím na jistého rolníka, který spolu se svou rodinou sloužil svému otci, protože ten držel svůj statek

i vládu pevně v rukou až do pozdního stařeckého věku a nechtěl ustoupit, dokud mu smrt nevyrvala žezlo z ruky. Po dědově skonu byl vnuk už otcem rodiny a převzal dvorec. Otec mezi dědem a vnukem doslova vypadl, po celý svůj život nebyl ničím, jen pouhou spojnicí. Nebo mám na mysli některého zaměstnance v řadě oborů veřejné správy našeho spolkového města. Sevřen mezi dlouhověké představené a ctižádostivé kariéristy, kteří ho předbíhají, odsedí si v kanceláři svých osm hodin a čeká s ochromenými křídly na konečný den odchodu do důchodu. Izákovské postavy. Je nápadné, kolik potká člověk mladých lidí, které tíží vědomí, že musí žít v mamutím světě. Bojí se být „kolečkem ve velkém podniku“. Jen stěží nacházejí v takovém životě vůbec nějaký smysl. Izákovské existence. Člověk je nikdo a nic. Má-li ovšem náš život smysl, má-li svůj obsah a svůj význam daný Bohem, pak blaze nám! Pak už nezáleží na tom, čím jsme v očích jiných nebo svých, ale jak nás vidí Bůh. Žádný básník a žádný fotograf, žádný tvůrce televizních pořadů, žádný tisk a žádné veřejné mínění nemůže udělat člověka tím, čím ho udělá Bůh. Dáme-li svůj malý život velkému Bohu tak, aby byl k požehnání, pak blaze nám! Při zaslíbení „Neboj se, jsem s tebou, ve tvém potomstvu dojdou požehnání všechny pronárody země“, může žít člověk radostně, i když je nikdo a nic. Pak je člověk docela blízko tomu Bohem omilostněnému, který byl mezi apoštoly poslední a nejmenší a který o sobě řekl: „Milostí Boží jsem to, co jsem.“

3. A pak třetí důvod, proč je třeba malému Izákovi velkého Božího zaslíbení. Izák je ve své víře napadán a uváděn v pokušení. Malá je jeho síla a velké zkoušky a pokušení. Ty v této kapitole vidíme hned na třech místech. Jedno je větší a nebezpečnější než druhé. První je bída, nedostatek. Tře bídu – a při tom má být nositelem Božího požehnání všem národům! Je to velká zkouška. V pokušení, jež na něho útočí, by malý Izák nikdy neobstál, kdyby nad ním nebděla strážná Boží ruka. Vypukne hlad a první Izákova reakce je – vystěhovat se do Egypta. Právě tak, jak svého času jeho otec. Tu se mu však do cesty postaví Bůh: „Ukázal se mu Hospodin a pravil: Nesestupuj do Egypta. Pobývej v této zemi jako host. Já budu s tebou“ (v. 2.3). Záchrana? Slabý Izák by pravděpodobně, na

rozdíl od otce Abrahama, úděl cizince v Egyptě vůbec nepřežil. Izák sice uposlechne, ale dostane strach, právě jako jeho otec v Egyptě. Protože jeho Rebeka je krásná, lze jako jeho otec a vydává ji za svoji sestru. Zdá se, že Izák zdědil v hojné míře alespoň slabé stránky svého otce! A Bůh ho stráží i zde. Ještě než při té lži dojde k vážnému ohrožení Rebeky, je podvod odhalen (zdánlivě!) pouhou náhodou a Izák i s Rebekou se octnou pod právní ochranou země. Jak jasná je zde Boží ochrana Izáka! „Neboj se, jsem s tebou a požehnám ti.” Hlad nemůže zabránit požehnání, jež smí Izák předávat všem národům.

Po hladu následuje opak, nadbytek. Po lidsku viděno, nezměřitelné požehnání nad Izákovými polnostmi, jež přinášely stonásobné výnosy, udělalo z Izáka boháče s bravem a skotem, se statky, se služebníky a služebnicemi. „Tak mu Hospodin požehnal” (v. 12). Zbohatl tak, že se o něm říká: „Tak se ten muž vzmožil a vzmáhal se stále víc, až se stal velice zámožným” (v. 13). Ten nikdo a nic, ta pouhá spojnice a náhradník se pro své bohatství stane přes noc mocným mužem! Situace, která krajně pokouší. Případné momentální pocity méněcennosti mohou teď být překonány a nahrazeny domýšlivostí a ješitností zbohatlíka. Nad Izákem však bdí strážná Boží ruka. Bůh využije zřídka, velmi zřídka, nepřízně usedlíků, odporné závisti obyvatel. Izákovy stromy neporostou až do nebe. Začali ho napadat tam, kde z východu přišlý majitel stád byl nejzranitelnější. Odvedli mu vodu. Jako cizinec si to Izák musí nechat líbit. Ustoupí. Mimochodem, odpovídá to jeho povaze. Při čtení těchto „Izákových příběhů” okolo sporů o studny, které byly před 4000 roky zasypány, se nás překvapivě dotkne, co jsme minulý týden četli v denním tisku o stavbě rafinerie nafty v Cressieru. Jak velice je znepokojeno obyvatelstvo celé krajiny katastrofální hrozbou, že všechna podzemní voda v údolí by mohla být znečištěna naftou. Boj o pitnou vodu pro lidi i zvířata mohl by jednoho dne nabýt takových rozměrů, že by vedle toho mohla vypadat Izákova nouze o vodu jako idyla. Bůh však užije závisti a nepřízně obyvatel, aby Izáka, bohatého a vlivného muže, ochránil před pýchou. Ani bohatství nemá zmařit požehnání, jež má Izák předat všem národům: „Neboj se, já jsem s tebou

a tvému potomstvu požehnám a rozmnožím je. V tvém potomstvu dojdou požehnání všechny pronárody země.”

Třetí pokušení, se kterým se taky setká otec Izák, je nejrafinovanější. Je opravdu dáblské. Zpočátku ani nepozorujeme, že jde o pokušení. Jednoho dne přitáhne král v doprovodu svých ministrů a generálního štábu před Izákovy stany a žádá o rozmluvu. Mluví zčásti otevřeně, zčásti zastřeně o tom, že zde v zemi není tajemstvím, jak mocnému a silnému Bohu Izák slouží. Po mnoha snad i upřímných poklonách dojde král tak daleko, že prosí Izáka o spojenectví v obraně i ve výboji. Izák je respektovaným majestátem! Izák a přízeň vladaře! Muž, pouhá nula, pouhá spojovací čárka a náhradník budí obavy králů! Po pokušení chudoby a bohatství přichází teď pokušení moci a cti. Živě tu vidíme ďábla, jak vyvedl Ježíše na vysokou horu, ukázal mu všechna království tohoto světa a řekl: „Toto všechno ti dám, padneš-li přede mnou a budeš se mi klanět.” Padne Izák? Jinak řečeno, dá se Izák ovlivnit poctou knížat? Stane se smlouva s abímelekem předehrou k přátelství s domácími obyvateli? Prolomí Izák hranici, kterou položil Bůh mezi jeho rodinu a pohany už za časů Abrahama? Povede nakonec zakoušená přízeň vlivných lidí k tomu, aby Izák přestal být „cizincem v této zemi”? Boží cizinec mezi národy a zároveň nositel Božího požehnání pro všechny národy země? Bůh je mu strážcem i při tomto hrozném pokušení. A zase velmi zvláštním způsobem. Jde sotva o náhodu nebo prostý výsledek jakéhosi redakčního rozmaru, že právě na tomto místě, na konci této kapitoly, čteme poznámku o Ezauovi. Bůh tentokrát použije jako nástroj Izákovy záchrany jeho syna Ezaua. V té době se začal Ezau přátelit s místními dívkami a hned nato se s dvěma z nich oženil: „Ty působily Izákovi a Rebece jen hořké trápení” (v. 35). Starosti a úlek z toho, jak pohansky se Ezau zachoval, otevřely Izákovi i Rebece oči pro splynutí a pohanstvím, jež taky jim teď hrozilo v přátelství okolního světa. V nejužším rodinném kruhu, doslova na vlastním těle pocítili následky toho, co Starý zákon nazývá „cizoložstvím”, obrácení se k jiným bohům. Tak se Bůh postará o to a bdí nad tím, aby Izák zůstal Izákem, nikým a ničím u lidí, ale před Bohem nositelem zaslíbení a prostředníkem požehnání národům. A tento

Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův je Otec Ježíše Krista a je taky náš Bůh. Jeho slovo Izákovi platí se stejným důrazem a v plném rozsahu taky nám: „Neboj se, jsem s tebou a požehnám ti. A ve tvém potomstvu budou požehnány a všechny pronárody země.” Amen.

Otče v nebesích!

Děkujeme ti za tvůj příslib,
že naše nepatrné bytí naplníš
velkým požehnáním.

Prosíme tě za naše mladé současníky.

Dej jejich životu obsah, směr a smysl.

Dej jim poznat, kde ti mohou sloužit.

Ukaž těm, kteří žijí bez řádu a vzpurně,
kde je jejich místo ve tvém království.

Nauč toto pokolení rozlišovat,

co je velké a co malé,

co je důležité a co pomíjivé.

Na silnicích ochraňuj všechny

před nenadálou smrtí.

Dej, abychom si uvědomili, že jsme všichni

poutníky k tvému věčnému cíli.

Myslíme teď pře tebou na jednoho cizince v nemocnici.

Ať najde pokoj a jistotu.

Pane, po celém světě vidíš

Boj všech proti všem.

Dej poznat vítězům i poraženým,

jaký jsi Bůh.

Zabraň všemu, co vede k atomové válce.

Dej, ať už brzy přijde den, kdy přijdeš

k soudu a k záchraně.

Amen.

JÁKOB ZÍSKÁ LSTÍ POŽEHNÁNÍ PRVOROZENÉMU

Bože, Otče!

Tvoje dobrota sahá až do nebe,

tvoje pravda až tam, kam plují oblaka.

Země je podnoží tvých nohou.

Nebesa nebes tě neobsáhnou.

A přece –

hledíš, velký Bože, na nás malé.

Máš svůj příbytek ve sklíčených srdcích.

Pane, promluv dnes taky k nám.

Dej, abychom tvému slovu dovedli rozumět.

Aby nás svojí silou uchopilo.

Aby nás znovu učinilo schopnými víry.

A naděje a lásky.

Promluv i k jiným, kteří jsou ti vzdáleni,

protože dosud nepoznali,

jak jsi milosrdný a laskavý.

Probuď v tomto pokolení, v tomto čase

hlad a žízeň po tvém slovu,

po tvém stole, po chlebu života

a po kalichu požehnání.

Probuď novou bázeň před tvou svatostí.

Radost z naplnění tvé vůle.

Touhu po onom lepším světě.

Po spravedlnosti a pokoji na zemi.

Novou dychtivost po tvém království,

které jsi zaslíbil.

Tvé slovo je svící našim nohám

a světlem na cestě.

Amen.

Když Izák zestárl, jeho oči vyhasly, takže neviděl. I zavolal svého staršího syna Ezaua a řekl mu: „Můj synu!” On mu odvětil: „Tu jsem.” Izák řekl: „Hle, už jsem starý a neznám den své smrti. Vezmi si nyní zbraně, toulec a luk, vyjdi na pole a něco pro mě ulov. Připrav mi oblíbenou pochoutku a přines mi ji, ať se najím, abych ti mohl požehnat, dříve než umřu.” Když Izák mluvil se svým synem Ezauem, Rebeka naslouchala. Sotva Ezau odešel na pole, aby něco ulovil a přinesl úlovek, poradila Rebeka svému synu Jákobovi: „Hle, slyšela jsem rozmluvu tvého otce s tvým bratrem Ezauem; řekl mu: „Přines mi úlovek a připrav mi pochoutku, ať se najím, abych ti před smrtí požehnal před Hospodínem.” A proto, můj synu, poslechni mě ve všem, co ti přikážu. Dojdi ke stádu a dones mi z něho dvě pěkná kůzlata. Připravím z nich tvému otci oblíbenou pochoutku a ty mu ji odneseš; on se nají a před smrtí ti požehná.” Jákob však své matce Rebece odvětil: „Můj bratr Ezau je přece chlupatý, a já jsem holý. Co když si otec na mě sáhne? Bude mě mít za podvodníka a místo požehnání na sebe uvedu zlořečení.” Matka mu řekla: „Takové zlořečení ať padne na mne, můj synu. Jen mě poslechni, jdi a dones mi kůzlata.” Šel tedy pro ně a přinesl je matce; ona pak připravila otcovu oblíbenou pochoutku. Potom Rebeka vzala šaty svého staršího syna Ezaua, ty nejlepší, které měla doma u sebe, a oblékla svého mladšího syna Jákoba. Jeho ruce i hladký krk ovinula kůzlečími kůzkami. Nakonec dala svému synu Jákobovi do rukou připravenou pochoutku a chléb. I vešel k svému otci a řekl: „Můj otče!” On odvětil: „Tu jsem. Který jsi ty, můj synu?” Jákob řekl svému otci: „Já jsem Ezau, tvůj prvorozený. Učinil jsem, co jsi mi uložil. Nuže, posaď se prosím a pojez z mého úlovku, abys mi mohl požehnat.” Izák však synovi řekl: „Jak to, žes to tak rychle našel, můj synu?” Odvětil: „To mi dopřál Hospodin, tvůj Bůh.” Izák řekl Jákobovi: „Přístup, synu, sáhnu si na tebe, jsi-li můj syn Ezau nebo ne.” Jákob tedy přistoupil k svému otci Izákovi, on na něho sáhl a řekl: „Hlas je to Jákobův, ale ruce jsou Ezauovy.” Nepoznal ho, protože ruce byly chlupaté jako ruce jeho bratra Ezaua. A požehnal mu. Řekl: „Ty jsi tedy můj Ezau.” On odvětil: „Jsem.” Pak řekl: „Předlož mi, ať pojím z úlovku svého syna, abych ti mohl požehnat.” I předložil mu a on jedl. Přinesl mu i víno a on pil. Nato jeho otec Izák řekl: „Přístup prosím a polib mě, můj synu!” Přistoupil tedy

a políbil ho. Když Izák ucítil vůni jeho šatu, požehnal mu slovy: „Hle, vůně mého syna jako vůně pole, jemuž žehná Hospodin. Dej ti Bůh z rosy nebes a ze žírnosti země, i hojnost obilí a moštu. Ať ti slouží lidská pokolení, ať se ti klanějí národy. Budeš panovat nad svými bratry a synové tvé matky se ti budou klanět. Kdo prokleje tebe, bude proklet, kdo žehnat bude tobě, sám bude požehnan.”

Když Izák udělil Jákobovi požehnání a sotvaže Jákob od svého otce odešel, přišel jeho bratr Ezau z lovu. Také on připravil pochoutku, přinesl ji otci a řekl: „Nechť můj otec povstane a nají se z úlovku svého syna, aby mi mohl požehnat.” Jeho otec Izák se ho otázal: „Kdo jsi?” Odvětil: „Jsem tvůj syn Ezau, tvůj prvorozený.” Tu se Izák roztrásl a zalomcovalo jím zděšení: „Kdo to vlastně ulovil úlovek a přinesl mi jej? Ode všeho jsem pojedl, dříve než jsi přišel! A požehnal jsem mu! Požehnaný taky zůstane.” Jak Ezau uslyšel otcova slova, dal se do hrozného a hořkého křiku a naléhal na otce: „Požehnej mně, také mně, otče!” On odvětil: „Přišel lstivě tvůj bratr a vzal ti požehnání.” Ezau řekl: „Právem dostal jméno Jákob (to je Úskočný). Už dvakrát se mnou jednal úskočně. Připravil mě o mé prvorozenství a nyní i o požehnání.” A otázal se: „Pro mne už požehnání nemáš?” Izák Ezauovi odpověděl: „Hle, ustanovil jsem, aby nad tebou panoval, a všechny jeho bratry jsem mu dal za služebníky. Zabezpečil jsem jej obilím a moštěm. Co bych mohl udělat pro tebe, můj synu?” Ezau otci odpověděl: „Což máš jen to jediné požehnání, otče? Požehnej mně, také mně, otče!” A Ezau zaúpěl a rozplakal se. Jeho otec Izák tedy odpověděl:

„Tvé sídliště bude bez žírnosti země, bez rosy shůry, rosy nebeské. Bude tě živit meč, avšak svému bratru budeš sloužit. Jen když se budeš toulat bez domova, setřeseš jeho jho ze své šíje.”

I zanevřel Ezau na Jákoba pro požehnání, jímž mu jeho otec požehnal. A řekl sám sobě: „Mému otci se blíží dny truchlení; zabiji svého bratra Jákoba.” Když byla Rebeka oznámena slova jejího staršího syna Ezaua, dala si zavolat svého mladšího syna Jákoba a řekla mu: „Tvůj bratr Ezau pomýšlí na pomstu. Chce tě zabít. Proto mě nyní poslechni, můj synu: Ihned urchni k mému bratru Lábanovi do Cháranu. Zůstaneš u něho nějaký čas, dokud rozhořčení tvého bratra nepomine. Až se bratrův hněv od tebe odvrátí a on zapomene, cos mu udělal, pošlu pro tebe

a vezmu tě odtamtud. Proč mám být zbavena vás obou v jednom dni?" Izákovi pak Rebeka řekla: „Zprotivilo se mi žít s dcerami chetejskými. Vezme-li si Jákob ženu z chetejských dcer, jako jsou tyhle dcery této země, k čemu mi život?"

1. Mojžíšova 27, 1 - 46

„Tu se Izák roztrásl a zalomcovalo jím zděšení“ (v. 3). Snad nás to překvapí, řekneme-li, že v této značně temné kapitole jde o místo, jímž proniká světlo. A můžeme být znovu překvapeni, vyjádříme-li naději, že by se něco z Izákova „zděšení, které jím zalomcovalo“, mohlo v této ranní hodině přenést taky na nás. Z toho by mohla být jistě požehnaná neděle. Léčivý úlek je totiž taky Boží dar. A ne zrovna nejmenší.

Třebaže jde o kapitolu, kterou už od dětství důvěrně známe, nemůže Duchu svatému nic zabránit, abychom ji dnes neprožili nově. Jinak než tehdy v nedělní škole, když se ve spravedlivém hněvu zatínaly drobné pěsti nad lstivým Jákobem a nad zlou Rebekou a když jsme poslouchali a přemáhali slzy lítosti nad ubohým osleplým starým otcem Izákem a ze soucitu nad potupeným, oklamaným a plačícím Ezauem. Místo slz a soucitu nám dnes Duch svatý daruje něco účinnějšího. Dá nám spoluprožívat „zděšení, které zalomcovalo“ otcem Izákem. Po této předběžné poznámce nahlédneme do této kapitoly, pokud je to našemu poznání možné. Nejprve je tu znovu řeč o velkém požehnání, o tajemství praotců. „Abych ti mohl požehnat, dříve než umřu“ (v. 4). Tak Izák přes své stáří, kdy je člověk trochu zapomnětlivý, nezapomněl, kdo je a co znamená: Je nositelem Božích zaslíbení a prostředníkem požehnání všem národům země. Izák si je taky jasně vědom své odpovědnosti před Bohem. Je přes svoji křehkost a slabost stáří, ba blízkost smrti, je při všem, co činí, při naprosto jasném vědomí. Izák taky ví, že jeho dny jsou sečteny a má jasně na paměti, že má vyřídit ještě různé záležitosti. A mezi tím mnohým, co má ještě teď dát do pořádku, leží mu především na mysli to jedno, co dává jeho životu smysl a obsah, totiž požehnání, které mu Bůh svěřil prostřednictvím otce Abrahama. To požehnání teď musí, ještě než zemře, předat budoucímu nositeli požehnání. Tu si Izák

přesně ví rady, kdo má být v tomto úřadě jeho nástupcem. Bude to jeden z jeho synů. Ne však starší Ezau, ale proti všem běžným zvyklostem a mravům, mladší Jákob. Tak to tehdy, ještě před narozením dvojčat, vyjádřil Boží výrok: „Starší bude sloužit mladšímu.“ Je to jasný případ. Bůh rozhodl. Izák má už jen uposlechnout. Ale teď přišlo něco zvláštního, totiž že Izák přesto, čeho si byl vědom a přes výslovnou Boží vůli si vzal do hlavy, že učiní nositelem požehnání Ezaua, nikoli Jákoba. Už jednou nohou v hrobě, Izák k tomu přistoupil. Možná říci, že se na smrtelném loži staví proti Bohu. Hrozné! Příšerné!

Ano, příšerné. Ale, je-li Izák, pokud jde o jeho vyvolení být praotcem, taky zvláštní případ, tedy my prostí věřící, pokud jde o lidské jednání, máme příbuznější povahu než si myslíme a než je nám milé. Jistě, Izák je zbožný člověk. Víru si z jeho života nemůžeme odmyslet. Taky nechybějí znamení, že s jeho vírou je to vážné. Taky už ve svém životě vyvodil ze svého přesvědčení něco důsledků a podal tak důkaz, že nejde jen o vyznání rtů. Co je ovšem zvláštní. Tady je určitý bod. A v tom bodu má Izák svoji hlavu. V tomto bodu, pokud jde o následníka a prostředníka požehnání, chtěl by si dovolit on, Izák, být jiného mínění – než Bůh. Opravdu podivné, zvláštní. Jak těsně tu vedle sebe stojí poslušnost a neposlušnost! Jako dvě ruce položené na sebe. Jako dvě sklížené vrstvy překližky. Ale popustíme uzdu myšlenkám, je tomu tak se spojením, smíšením a blízkostí poslušnosti a svévole jen u otce Izáka? Nejsou v životě každého věřícího jeden, dva nebo více „izákovských bodů“, kdy je naše svévole v neshodě s vůlí Boží? Kdy si nedáme říct a myslíme si, že je možno nedbat Boží vůle? Snad to má něco společného s penězi, že máme výhrady vůči Bohu. Snad s naším politickým přesvědčením, které se po desetiletí řídí naším oblíbeným deníkem a do kterého si nedáme mluvit ani Bibli. Snad je to zaměřením našeho povolání nebo jiným cílem, který jsme si určili a před nímž se nechceme dát odradit ani Bohem.

Nebo třeba jako u Izáka, plány v rodině. Nebo nedobrý vztah k druhému pohlaví. Takové „izákovské body“, kterými se víceméně vědomě a vytrvale vyhýbáme Božímu vlivu, by nám všem neměly být cizí. A tak vzniká ono ochromené

rádoby křesťanství, ono nerozhodné náboženství, jaké bychom mohli všichni dobře znát. Je třeba si tuto otázku položit. Jinak se vystavujeme nebezpečí, že upadneme při čtení takové kapitoly do role pouhých diváků. Nebo do role přísedících u soudu nad Izákem. Ale poznání, v jak těsné blízkosti může být poslušnost a neposlušnost, je důvodem k úděsu nad sebou samým. A právě tento úlek by mohl vést k zaslíbení. Blaze tomu, kdo je schopen zděsit se sám nad sebou.

A teď se podívejme, co otec Izák podnikne, aby v otázce požehnání prosadil svoji vůli proti Bohu v hodině jedenácté. Nechyběla mu rozumná úvaha a rozvážné počínání. Už předem se nepočítá s Rebekou. Ženy myslí ve věcech víry často jinak než muži. Jednoho dne si dá potají zavolat staršího Ezaua ke svému lůžku. Mezi čtyřma očima se mu svěří, že ještě před svou smrtí, jejíž blízkost cítí, mu udělí požehnání. To se nestane jen tak, bude to slavnostní akt, odpovídající důležitosti úmyslu a proto spojený s hostinou. Ezau má jít a jako často, tak i teď ještě naposledy ulovit pro Izáka zvěřinu. Ale Ezau, který ví, že právo prvorozeného prodal svému bratru Jákobovi, který je si vědom, že služba nositele zaslíbení je samým Bohem prisouzena Jákobovi, odejde bez prodlení na lov. Toto přání splní svému otci velmi rád! Kéž by se mu jen podařilo vyvrát na svého bratra, kterého neměl v lásce. Záměr proti Jákobovi a Rebece a tedy záměr proti Bohu(!) je dobře promyšlen. Jenže Izák a Ezau dělají účet bez Boha. A – bez Rebeky.

Rebeka tajně naslouchala. Není to právě milé, když se vykladač (Gunkel) neubrání poznámce: „Naslouchá-li žena, jde o životně důležitý tah“, čímž chce s opovržlivým pohledem na ženy říct, že naslouchat a špehovat je ženám vlastní. Jako by nebylo zvědavých mužů! Rebeka je rozhodnuta čelit hrozícímu nebezpečí svým přirozeným nadáním, inteligencí a instinktem. Času není nazbyt. Je třeba předstihnout Ezaua stůj co stůj. Všechno je zajištěno s potřebnou obezřelostí. Každá možnost je vzata v úvahu. Hmat slepého má být oklamán kůží z kůzlete. Citlivý čich slepce obléknutím Ezauových šatů. Jákobovy pochybnosti, že by otec mohl podvod odhalit a místo požehnání že by ho stihl prokletím,

rozptýlí matka Rebeka bez váhání prohlášením, že všechnu odpovědnost bere na sebe. Jákob tedy rychle jde, ovšem s bázní a třesením, ke smluvenému činu. A podvod se zdaří. Izák napíná své čtyři smysly (jeden mu chybí) k nejvyšší bdělosti. Nicméně, podvod se zdaří.

Nejpodlejší způsob podvodu. Oklamat vlastního muže a otce s takovou dávkou prohnání! Provést něco takového je trestuhodné před Bohem i před lidmi. „Oko, které se vysmívá otci – vyklovou havraní od potoka, nebo je sezobou supí mláďata“, říká jedno Šalomounovo přísloví. Trest zostruje okolnost, že jde o neduživého člověka. Kdo zneužije slabosti invalidy, může být ujistěn, že tím probouzí Boží hněv, říká svatý zákon Izraele: „Nebudeš zlořečit hluchému a slepému nepoložíš do cesty překážku (nenastavíš mu nohu), ale budeš se bát svého Boha. Já jsem Hospodin“ (Lv 19, 14). Podvod je tu páchan na otci a na slepci. K tomu ještě přistupuje pláštík zbožnosti, která jej zahaluje. V okamžiku, kdy je Jákob slepým otcem dotázán, jak je možné, že lov a příprava hostiny proběhla v neuvěřitelně krátkém čase, odpoví: „To mi dopřál Hospodin, tvůj Bůh.“ Lež a Bůh, Bůh a lež vycházejí z úst jedním dechem. Vědomé zneužití Božího jména. Rouhání. A „Hospodin nenechá bez trestu toho, kdo by jeho jména zneužíval“.

Můžeme se pokusit o pohled na chování Rebeky a Jákoba za polehčujících okolností. Ať už tato pohnutka je či není na prvním místě, prostě ovlivní podvod Rebeky, takže její muž je ochráněn, jak jen možno u nositele Božího požehnání, před zpronevěřením svěřeného požehnání. Před zneužitím úřadu na nejvyšší úrovni. Zneužití úřadu v Božím království. Hříchu Rebeky užije Bůh ke spáse Izáka, ba víc, ke spáse národů. Bůh může opravdu hřích svých dětí a služebníků vzít do svých svatých rukou a proměnit jej v požehnání. Toto není nikde tak jasně patrné, jako při Kristově utrpení, při jeho zatčení, odsouzení a ukřižování. Celá propast zvrácenosti, jež se tam otevře, zloba a zatvrzelost zákoníků a kněží, prohnání Pontia Piláta, surovost vojáků, zaslepenost davu, selhání všech úředníků, zapření Petra a Jidášova zrada, celé to pozvižení pekla musí pod svatou Boží rukou sloužit tomu, aby byla umožněna a dokonána spása světa. To je však Boží věc. Hřích zúčastně-

ných nemůže nic ospravedlnit. „Svody sice nutně přicházejí, ale běda tomu, skrze koho přijdou.” Tak podvod Rebeky není prominut, ani ospravedlněn skutečností, že Bůh jej užije k záchraně Izáka. V Božím království neplatí, že účel světi prostředky. Rebeku postihne trest. Nejbolestnější, jaký může potkat matku. Její synově se nasmrt zneprátní. Byly pokusy omluvit taky Jákobovo chování. Poukazovalo se na jeho počáteční zdrženlivost. Na jeho výčitky svědomí. Na jeho úzkost. Jeden vykladač poznamenává tam, kde Jákob přichází ke svému slepému otci: „Zde se otrásají celé dějiny lidstva” (Hermann Kutter). Odpovědnost, která v těchto hodinách leží na Jákobovi (a na všech zúčastněných), je v každém případě nepředstavitelně veliká. Nikdo z nás není oprávněn plést na ně bič, jestliže selhali. Ovšem omluvit Jákobovo selhání nelze. Však ho taky postihne trest. Bude to dvacetileté vyhnanství. Jákob slouží jinému Bohu než „úskočný Odysseus, který získal díky svému chytráctví přízeň a oblibu moudré Athény” (Gunkel). Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův je Bůh, který hřích nenávidí a trestá.

Až potom vyjde podvod najevo, je rozdíl v reakci Ezaua a Izáka pozoruhodný. Ezau hlasitě pláče. Není to však pláč chápacího. Jsou to slzy sebelítosti. Je to bezmocné kvílení vzteku, spojené se spíláním, ano hrozbou, že po otcově smrti svého bratra sprovedí ze světa. Ezau dostane nakonec od Izáka taky slib požehnání, to však nezmírní jeho útočnost proti jeho mladšímu bratru. V Ezauově nerozumném a hněvivém pláči vidí Kalvín jistě nikoli neprávem něco z nářku a skřipění zubů při posledním soudu. Naprosto jiné je však chování otce Izáka. „Tu se Izák roztrásl a zalomcovalo jím zděšení.” Doslova: „Izák se nadmíru ulekl velkým úlekem” (Delitzsch). Von Rad k tomu říká: „Při úleku starce užije vypravěč superlativ, jaký sotva kde jinde ve vyprávění Genese uslyšíme.” Co to znamená? Proč, vinou koho a vůči komu je otec Izák tak hluboce otřesen? Jeho chování je opravdu velmi nápadné. Žádné slzy. Žádné výhrůžky. Žádné proklínání. Taky ani nejmenší pokus a prohlášení neplatnosti uděleného požehnání. Naopak věcné potvrzení: „Požehnal jsem mu a požehnaný taky zůstane.” Celé Izákovo chování prozrazuje, že ten, kterého osobně s takovou bolestí zasáhl

nečekaný vývoj událostí, musí v tom vidět zásah, setkání s Bohem. Izák byl ve svém životě mnohého ušetřen. Po celý svůj život byl bez přestání chráněn. Nikdy však nebyl ochráněn tak, jak tohoto dne. Ani toho dne, kdy ho jeho otec chtěl zabít na obětním oltáři. Dnes je Izák ochráněn před svéhlavým prosazením sebe proti Bohu. Ochráněn, jak už řečeno, před zneužitím úřadu na úrovni Božího království.

Tak se vysvětluje Izákovo ohromující zděšení. Jde o otřes, který je vyvolán setkáním s Bohem. Ví, že je přistižen. Postaven před Bohem. Do toho se jistě taky mísí zděšení nad zlomyslností Rebeky a Jákoba. Ovšem, vlastní úděs dosahuje hloubky, v níž se člověk zděsí před Bohem a zhrozí se – sám sebe. Jde o posvátný úžas, podobný, jaký mají na mysli evangelia Nového zákona, když na řadě míst uvádějí, že lidé se nad Ježíšovými slovy a skutky zděsili. Je tu něco z úžasu celníka, jenž jednoho dne prožije v chrámě Boží blízkost a přítomnost a může jen zavřít oči a bít se v prsa. Něco z úleku vrchního celníka Zachea v Jerichu, kterého znenadání zavolá Ježíš z jeho moruše u cesty a kterému po spasitelném otřesu řekne: „Dnes přišlo spasení do tohoto domu.” Je tu něco z otřesu Petrova, když jednoho jitra poznal na břehu v Ježíši poprvé Pána, padl před ním na kolena a zvolal: „Odejdi ode mne, vždyť já jsem člověk hříšný.” A když svého Pána naposledy potkal na dvoře velekněze, u ohně, a potom když kohout třikrát zakokrhal, vytratil se do noci „nadmíru zděšen”. „A hořce se rozplakal.” Něco z otřesu Saula tam na pustém místě, když ho potkal Kristus jím pronásledovaný a zasáhl ho, když ho zachvátila hrůza, takže po tři dny byl slepý, nejedl a nepil. Je to úžas pokání, o němž Pán říká, že působí radost v nebi, kdykoli se děje na zemi. Této milosti se teď dostává praotci, jistě neobvyklým způsobem, to však nic nemění na tom, že jde o vzácný Boží dar. Lidově se mluví o „čiré hrůze”, která jímá člověka. „Tu se Izák roztrásl a zalomcovalo jím zděšení.” Ve vlastním smyslu toho slova jde o „čiré” zděšení. Kdyby se teď mohl udát div milosti a někdo z nás by pocítil závan takového Izákova zděšení, pak by dnešní neděle byla opravdu požehnaná. Amen.

Nebeský Otče!
Děkujeme ti za tvoje slovo,
živé a mocné.
Dej, ať nás pronikne
a odhalí myšlení našeho srdce.
Daruj nám ten užitečný úlek
nad skrytou neposlušností,
která tě zarmucuje a hněvá.
Pro Kristovo milosrdenství
nám odpusť naše skryté hříchy,
které ty, zpytateli srdcí, jistě znáš.
Pane Kriste!
Způsob ve své církvi div pokání,
obrácení a návratu k tobě.
Řiď kroky národů a jejich vlád
na cestě pokoje.
Ó Pane, dej pokoj hlavám i srdcím,
dej pokoj domovům.
Překonej každou rozepři, hádku a šarvátku
mezi blízkými i dalekými.
Dej, ať národy nedojdou klidu,
dokud klid nenajdou v tobě,
a svět ať pozná,
že ty jsi Pán
a Spasitel světa.

Amen.

JÁKOBŮV SEN

Věčný Bože, ty jsi Pán všech věků, Pán světa.
Bože Abrahamův, Izákův a Jákobův.
Otče našeho Pána Ježíše Krista.
Tebe oslavují andělé a blahoslavení,
vzývají tě ve tvé slávě.
Ty, věčný, jsi Pánem taky této hodiny,
jsi na tomto místě přítomen ve svém Slovu.
Ducha svatého jsi zaslíbil těm,
kdo tě o to celým srdcem prosí.
Dej, ať se naše nitro ztiší.
Otevři náš zrak pro své velké věci,
pro přístup k tajemství svého království.
A mluv, Pane a Příkazateli,
řekni každému, kdo je v trápení, co má dělat.
Pane, dej, ať nikdo z přítomných, ať zblízka či zdaleka,
Neodejde odtud bez požehnání.
Dej, ať z tvého slova vzejde světlo a síla
ke splnění tvých záměrů,
k prosazení tvé vlády na zemi
a ke cti tvého jména.

Amen.

I povolal Izák Jákoba a požehnal mu. Prikázal mu: „Neberte si ženu z dcer kenaanských. Odejděte do Rovin aramských do domu Betúela, otce tvé matky, a odtud si vezměte ženu z dcer jejího bratra Lášana. Kéž ti Bůh všemohoucí požehná, rozplodí tě a rozmnoží. Bude z tebe společenství lidských pokolení. Kéž ti dá požehnání Abrahamovo, tobě i tvému potomstvu, abys obdržel zemi, v níž jsi hostem a kterou Bůh dal Abrahamovi.” Pak Izák Jákoba propustil a ten šel do Rovin aramských k Lášanovi, synu Aramejce Betúela, bratru Jákobovy a Ezauovy matky Rebeky. Ezau viděl, že Izák Jákobovi požehnal a poslal ho do Rovin

aramských, aby si odtamtud vzal ženu; že mu při požehnání přikázal, aby si nebral ženu z dcer kenaanských; že Jákob otce i matku uposlechl a odešel do Rovin aramských. Viděl též, že kenaanské dcery jsou jeho otci Izákovi odporné. Šel tedy Ezau k Izmaelovi a přibral si ke svým ženám ještě Machalatu, dceru Abrahamova syna Izmaela, sestru Nebajótovu.

Jákob vyšel z Beer-šeby a šel do Cháranu. Dorazil na jedno místo a přenocoval tam, neboť slunce již zapadalo. Vzal jeden z kamenů, které na tom místě byly, postavil je v hlavách a na tom místě ulehl. Měl sen: Hle, na zemi stojí žebřík, jehož vrchol dosahuje k nebesům a po něm vystupují a sestupují poslové Boží. Nad ním stojí Hospodin a praví: „Já jsem tvůj Hospodin, Bůh tvého otce Abrahama a Bůh Izákův. Zemi, na níž ležíš, dám tobě a tvému potomstvu. Tvého potomstva bude jako prachu země. Rozmůžeš se na západ i na východ, na sever i na jih. V tobě a v tvém potomstvu dojdou požehnání všechny čeledi země. Hle, já jsem s tebou. Budu tě střežit všude, kam půjdeš, a zase tě přivedu do této země. Nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem slíbil.

Tu procitl Jákob ze spánku a zvolal: „Jistě je na tomto místě Hospodin, a já jsem to nevěděl!“ Báł se a řekl: „Jakou bázeň vzbuzuje toto místo! Není to nic jiného než Dům Boží, je to brána nebeská.“ Za časného jitra vzal Jákob kámen, který měl v hlavách, a postavil jej jako posvátný sloup; svrchu jej polil olejem. Tomu místu dal jméno Bét-el (to je Dům Boží). Původně se to město jmenovalo Lúz. Jákob se tu zavázal slibem: „Bude-li Bůh se mnou, bude-li mě střežit na cestě, na níž jsem se vydal, dá-li mi chléb k jídlu a šat k odívání a navrátím-li se v pokoji do domu svého otce, bude mi Hospodin Bohem. Tento kámen, který jsem postavil jako posvátný sloup, stane se domem Božím. A ze všeho, co mi dáš, odvedu ti poctivě desátky.“

1. Mojžíšova 28, 1 - 22

„Nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem slíbil“ (v. 15). To je slovo pro dnešní neděli. Slovo k Jákobovi. A slovo k nám. Zde jde o platné Boží zaslíbení. Proto čteme tyto příběhy ze života praotců. Dnes budeme pokračovat tam, kde jsme před týdnem skončili.

Krátce poté, co Abrahamovo požehnání bylo otcem Izákem

přeneseno na Jákoba, můžeme uvidět Jákoba na útěku. Však útěky jsou v Božím království na denním pořádku. Četní Boží služebníci nesli úděl uprchlíků. Tak Mojžíš uprchl z Egypta a pobýval čtyřicet roků v pusté krajině, protože Bůh ho chtěl ochránit a zachovat pro službu v Izraeli. Tak Eliáš uprchl po Božím rozsudku na hoře Karmel, aby unikl zásahu dobovačné královny Jezabel. Mezi žalmy je jeden, připsaný Davidovi, líčící na útěku úklady jeho úhlavního nepřítele Saula. Dojemná motlitba uprchlíka. Tam je zapsána úpěnlivě prosba: „O mém vyhnanství si vedeš záznam; ukládej si do měchu mé slzy“ (Ž 56,9). Tady můžeme vytušit krajní tíseň uprchlíkova utrpení.

Tak utíkal později apoštol Pavel z Damašku, kde mu usilovali o život po odchodu ze synagogy, když přijal křesťanskou víru. Víme, za jakých dramatických okolností se to tehdy událo, když ho v noci spouštěli v koši z městských hradeb. Jako uprchlík opustil později za noci a v mlze po krátkém působení Ikonium v Malé Asii, potom Tesaloniku v Makedonii.

Tak tedy radí Kristus ve své řeči o posledních trampotách svých věrných, kteří mají utéct do hor. Dokonce sám pán využil možnosti útěku. Hned po jeho narození unikli jeho rodiče zásluhou Heroda útekem do Egypta. Opakovaně se o něm v evangeliích píše, že unikl nástrahám svých nepřátel útekem, protože, jak dodává, „ještě nepřišla jeho hodina“.

Bible často přihlíží ke zvláštní nouzi uprchlíka. V Desateru je doprodiní odpočinku přislíbeno tak cizinci, „který žije ve tvých branách“. Později v apoštolském napomenutí: „Ochotně poskytujte pohostinství.“ A sám Pán ve svém slovu o posledním soudu: „Byl jsem na cestách a ujali jste se mne.“

Tak se táhne nedozírný proud uprchlíků starozákonního i novozákonního Božího lidu staletími a tisíciletími. Až po naše současné dny. Ze všech těchto postav je praotec Jákob takřka první v řadě. Jákob však není jen první biblický uprchlík, je taky obdarován zvláštním zaslíbením, jež září nad veškerou ubohostí uprchlíka: „Nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem slíbil.“

Jákobův útek se ovšem děje za zvláštních okolností. Jákob musí utíkat před svým vlastním bratrem. Jákob se doma svým

vlastním počínáním znemožnil. Jákobova matka se pokouší zastříti vinu zdůvodněním, že si její syn vezme v dalekém Cháranu za ženu dceru jejího bratra Lábanu (27,41 až 28,2). To však nic nemění na skutečnosti, že uprchlík Jákob může sám za své provinění a že Bůh posílá za vinou trest.

Co však činí Jákobův útěk zvláště závažným, je skutečnost, že Jákob neutíká z ledajaké „drahé vlasti“, z kdekákeho otcovského domu. Jákob je utečenec ze země, kterou Bůh zaslíbil jeho dědovi Abrahamovi, jeho otci Izákovi a pak prostřednictvím otce Izáka taky jemu, k požehnání všem dalším potomkům. Měli být příchozími v zaslíbené zemi. Taková byla Boží vůle. Teď je však Jákob utečencem ze zaslíbené země.

Otec Izák mu tedy požehnal. Od té podvodné aféry mu teď požehnal ještě účinněji než prve (28, 3.4). Izákovo požehnání však nemohlo zabránit Jákobovu útěku ze zaslíbené země. Jak okolnosti nasvědčují, Izákovo požehnání zůstalo neplatné a neúčinné. Trpká nutnost tohoto útěku vyvolává dojem, že Bůh, ano Bůh způsobil podvodníkův pád a že Boží zaslíbení se vlastní Jákobovou vinou proměnilo v číši trpkosti.

Když někdo ve slabé chvíli promarní celou výplatu, z níž musí žít jeho rodina, pak je v této chvíli vystřízlivění hrozné. Teď to zřejmě vypadá tak, že chlácholivá útěcha obou rodičů na tom nic nezmění. Rebeka mluví o několika dnech, než se uklidní rozhněvaný Ezau (27,44). Jákob zřejmě promarní nejen živobytí pro rodinu, ale taky svěřené Boží požehnání potomkům, početným jako písek na mořském břehu a jako hvězdy na obloze.

Prach pouště, po němž teď šlapou jeho nohy, hvězdy, které teď nad ním stojí na noční obloze, úděsně připomínají Jákobovi jeho početné potomstvo, jehož požehnání s největší pravděpodobností promarnil a ztratil ve slabé chvíli. Ale „budu tě střežit všude, kam půjdeš.“ „Nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem ti slíbil.“

A dnes vidíme provinilého uprchlíka na cestě. Ve volné přírodě. Pod otevřenou hvězdnou oblohou. Kámen pod hlavou, usne večer po prvním dnu svého putování. A stane se též noci, že Bůh s ním ve snu naváže spojení a dá se mu poznat. Bůh si k tomu najde zvláštní příležitost ve snu.

Toto setkání za noci znamenalo pro Jákoba neobyčejně vzrušující událost. Mocné pohnutí vyvolané příhodou bylo vyjádřeno slovy. Je nápadné, že se zde nejméně třikrát vyskytuje slovo „hle“. Kde se v Bibli objeví toto „hle“, tam jde o něco mimořádného. O něco z onoho světa. Tam se projeví vlom do tohoto světa. Tam se ohlašuje přítomnost Boha. Boží zjevení. A teď zde jde právě o to.

Tuto kapitolu známe od dětství jako „Jákobův sen“. Ano, zde sní Jákob. Ale mohli bychom správněji mluvit o „Božím snu“. Tento sen vnukne Jákobovi Bůh. Ano, v něm je přítomen Bůh. Přitom má Jákob vidění a slyšení. Co vidí, je sice nápadnější, neobvyklejší, ale důležitější je to, co slyší. Vyslovené je to hlavní.

Jákob vidí ve snu jakési stupně. Žebřík, který jedním koncem stojí na zemi. Druhým dosahuje do nebe. Něco jako vzdušný most. Spojení mezi nebem a zemí. Kdyby šlo jen o Jákobův sen, o stav jeho nitra, o sen člověka, pak by se Jákob viděl, jak sám vystupuje po žebříku. Vzestup, neomezený vzestup je prastarou touhou lidské duše. Vztáhnout ruku po hvězdách není snem člověka teprve ve století kosmických letů a dobývání Měsíce. Lidské snění směřuje zdola vzhůru.

Tento sen je však od Boha. Bůh je v něm přítomen. Děj zde směřuje shora dolů. Nikoli vzhůru k nebi, ale dolů k zemi. Nebeský sen směřuje k zemi.

Jákob skutečně nevidí na žebříku sebe, ani jiné zástupce lidského pokolení. Vidí jiné postavy. Jejich podobu není možno popsat slovy. Jsou z onoho světa. Jsou to služební Boží stvoření. Jsou to – abychom použili výrazu, jehož význam byl setřen častým zneužíváním – jsou to andělé. Jak spící pozná, že jde o anděly, není zde řečeno. Bůh je v tomto snu jistě přítomen. „Po něm vystupují i sestupují poslové Boží“ (v. 12).

A „brána nebeská“ (v.17) je otevřena. Zvláštní. Za Jákobem se právě zavřely dveře jeho otcovského domu. Teď nad sebou vidí otevřené dveře věčného Božího domu!

V této kapitole se podruhé během našich výkladů této první Mojžíšovy knihy Písma svatého setkáváme s anděly, stvořeními z onoho světa. Poprvé to bylo tam, kde dva lidé byli po svém hříchu vyhnáni z Božího ráje. „Cherubové s míhajícími

se plamenným mečem” jim zabrání návratu do ráje. A zvláštní, zde smí teď jiný hříšník vidět anděly, ukazující na otevřenou Boží bránu!

Ale co by byli tito andělé, kteří tiše vystupují do nebe a zase sestupují, co by byla dokořán otevřená nebeská brána, kdyby ústa nebes zůstala zavřena a kdyby Bůh nepromluvil! Podívejme se! Teď otevřou nebesa svá ústa. Teď přijde velká hodina, v níž se prolomí mlčení nebes. Bůh promluví té noci k Jákobovi.

Bůh promluví sice už dříve k Jákobovi prostřednictvím otce Abrahama a Izáka, jeho předků. Teď však mluví Bůh sám. Bezprostředně.

Bůh tu neřekne Jákobovi nic nového. Jen opakuje, co mu už předtím sdělil prostřednictvím Izáka: „V tobě a v tvém potomstvu dojde požehnání celé lidstvo.” Ale teď mluví s Jákobem sám Bůh. Přímo od Boha se mu dostane osobního ujištění, že požehnání otce Izáka, i když ho Jákob dosáhl lstí, nabylo platnosti: „Nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem ti slíbil.” „Dokud neučiním všechno,” překládá Luther, „co jsem ti přislíbil.”

Bůh činí, co slíbil. Všechno se splní. Co všechno? Zaslíbení začíná v těsné Jákobově blízkosti a pokračuje až do vzdálené budoucnosti. Nejprve má být Jákob ochráněn. Nezahyne v cizině, jak se zřejmě, ne bez důvodu obával. „Hle, já jsem s tebou. Budu tě střežit všude, kam půjdeš” (v. 15). Bůh mu dá chléb, oděv a střechu nad hlavou. „A zase tě přivedu do této země.”

Bůh mu nejprve přislíbil toto. Potom však jeho zaslíbení ukazuje dále vpřed. Z Jákoba vzejde národ: Izrael. A v jeho potomstvu dojde požehnání celé lidstvo (v. 14). Taky to je obsaženo v zaslíbení. A toto platí: „Nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem slíbil.”

Zaslíbení dané otcům však zasahuje a vede dál do příštích událostí. Další budoucnost přinese ještě něco jiného než vzdušný most, přinese víc než žebřík ve snu. Mezi nebem a zemí budou vystupovat a sestupovat nejen služebné bytosti, nejen andělé. Kdosi jiný, On sestoupí až do těch nejnižších míst a vystoupí až na nebesa. Stane se živým mostem, prostředníkem mezi nebem a zemí.

Až přijde čas, uslyšíme v adventu anděly. Osloví Alžbětu zachariáše a taky Pannu Marii. Oznámi příchod Syna člověka. A andělé o vánocích budou zvěstovat nad betlémskými poli narození Božího Syna, Boha, který se stal člověkem. A jednoho dne řeknou andělé o velikonocích: „Není zde. Vstal z mrtvých, jak řekl.” Protrhl a prolomil hranici mezi smrtí a životem. Vstal z mrtvých, opravdu vstal z mrtvých. To všechno je již obsaženo v zaslíbení otcům v Božím snu oné noci: „Nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem slíbil.”

A potom; a potom ten den nanebevzetí, kdy jim připověděl, že je mu dána veškerá moc na nebi i na zemi. A že s nimi bude po všechny dny až do skonání tohoto věku. A pak byl před jejich zraky vzat vzhůru. A je psáno, že přišli dva muži v bílém rouchu, obrátili se k učedníkům a řekli jim: „Muži z Galileje, co tu stojíte a hledíte k nebi? Tento Ježíš, který byl od vás vzat do nebe, znovu přijde právě tak, jak jste ho viděli odcházet” (Sk 1,11).

Mocná předzvěst, konečné zaslíbení, kdy ti dva muži v bílém rouchu jen opakuji, co on sám ke konci přislíbil: Přijde znovu. Budou před ním shromážděny všechny národy. A přijde den soudu. Tak dalekosáhlé je Boží zaslíbení našim otcům víry: „Učiním všechno, co jsem slíbil.” Všechno!

Pak je tu zvláštní poznámka, Jákob ráno po té noci nejásal radostí, neroztančil se blahem, jak bychom snad mohli očekávat. Ne. „Bál se a řekl: Jakou bázeň vzbuzuje toto místo!” (v. 17). Další znamení toho, že šlo o Boží znamení, ne o lidské snění.

Jeden vykladač zde právem poznamenává: Jákobovi bylo při procitnutí „jako člověku, který nevěděl, že spal na okraji propasti” (Delitzsch) a po probuzení se k smrti polekal. Jákob tu spal opravdu na samém okraji propasti. Nejde ovšem o propast ve Švýcarských Alpách. Taky ne o jícn pekla. Jde o propast věčnosti. O „hranici” nebe a země. Spící byl v přítomnosti Boží. Může tu čekat člověka něco jiného než úlek? „Pán Bůh je přítomen, /klanějme se jemu, / přistupujme s bázní k němu!” „Jistě je na tomto místě Hospodin a já jsem to nevěděl” (v. 16).

Jákobův úlek onoho rána nás jasně upozorňuje na to, abychom „Jákobův sen” nepodceňovali, nezlehčovali

a nezjednodušovali. Zde jde o setkání na vyšší úrovni. O setkání Boha s Jákobem. A pokud je to Boží vůle, taky o setkání s námi. Zde jde o jasnou a tím taky o útočnou, nikoliv váhavou výzvu naší víře. Jákob je tu dotázán, zda věří tomu, co slyšel. A nám je teď položena otázka, jsme-li ochotni slyšet, přijmout a uvěřit, že veškeré Boží zaslíbení je Ano a Amen v Ježíši Kristu.

Víra Izraele ve starém a Novém zákoně nespočívá prostě jen na několika poučkách, na vědomostech či několika mravních zásadách, křesťanská víra je bytostně založena – na zaslíbení. Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův má svůj plán, svůj úmysl se svým světem a se svým člověkem. Bůh jistě chce, abychom ho vzývali. Především však očekává, že se budeme pevně, věrně držet jeho zaslíbení. To je ona poslušnost, kterou od nás požaduje.

Toto vážné přijetí Božího zaslíbení budeme muset osvědčit, až dnes budeme číst nedělní vydání novin. Ta trvalá přestřelka propagandy pro a proti, navzájem si odporujících informací, v níž dnes žijeme (ledaco nám připomíná tisk třicátých let), všechny ty zprávy o násilích a lžích, o „válkách a válečné vřavě“ nesmějí nás přimět k bezmocnému nářku a světobolu. Čtení novin je dnes zase víc než kdy jindy výzvou naší víře. Věříme zaslíbení, že Bůh při všech světových krizích a válkách cílevědomě a nezadržitelně vede a buduje své království! Věříme, že Bůh „učíní všechno, co zaslíbil“?

A když vidíme jednotlivé lidi trpět a umírat v nemocnici nebo doma mezi čtyřmi stěnami – věříme zaslíbení, že Kristus nese tíhu nemoci a překonává smrt? A že to platí, i když procházím dlouho trvající chorobou, i když umírám? Věříme v poselství této kapitoly: „Nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem ti slíbil“?

A všechna jeho zaslíbení jsou Ano a Amen vrcholí v příslibu, že znovu přijde a na konci času dokoná započaté království spravedlnosti a pokoje. Nepředstavujme si však druhý příchod Kritův příliš fotogenicky – fotografování by nás pak všechny přešlo – zaslíbení jeho příchodu v sobě obsahuje neustálé očekávání příštích věcí.

Bůh od svých věřících očekává, že jsou lidmi budoucnosti, jimž se každého jitra v novém dni ohlašuje a jimž hýbe jistota:

„Ještě něco přijde. Do světa přijde ještě něco lepšího, než je v něm dnes“ (Chr. Blumhardt). Staví se dál. Ještě přijde něco velikého, posledního dokonalého. Príslib je obsažen už v zaslíbení otcům: „Nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem ti slíbil.“ Věříme tomu?

Príslib platí taky pro každého z nás osobně. Naší velké i drobné práci. Chce vstoupit do našeho dne, chce nám požehnat a učinit nás požehnaním. To znamená, že chce vejít do naší, vždycky jen malé víry. Do naší vždycky jen nejisté naděje. Chce vejít do našeho bezvýsledného pokusu pomoci a lásky. Chce nás strhnout do mocné sítě lásky a světla, kterou rozprostřel přes celou tuto svoji zemi.

Jen si nenechme přerůst přes hlavu otázku, jež v nás rezonuje – vždyť to zaslíbil už před dvěma tisíci roky, od té doby uplynulo už hodně času, a dosud nepřišel. Víme to? Jistě, dosud nepřišel tak, jak si to rádi představujeme na základě svých jistých vyličení posledního času. Přichází však každého dne. Vstoupil už do mého i do tvého života. Znovu nás denně prostupuje, taky v dnešní neděli, takřka po milimetrech, po pídích, po krůčcích proniká do našeho nitra a dává náš život jako požehnaní našemu národu a národům. Věříme tomu?

Tak vypadá výzva víry, které se můžeme s váháním i radostí uleknout. Zaslíbení otcům je stále platné: „Nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem slíbil.“

Nakonec slyšíme o uprchlíkovi Jákobovi, že toho rána před dalším putováním učinil památník z kamene, na kterém spal: Zde mne potkal Bůh. A učinil příslib: dá-li mu Bůh v cizině chléb, oděv a přístřeší a přivede-li ho jednou živého zpátky, pak na tomto místě při spáteční cestě do zaslíbené země postaví svatyni, Bétel, Boží dům a dá Bohu desátky ze všeho, co má.

Tento praotecv příslib bychom měli hodnotit jen jako úlisné smlouvání s Bohem. Je dokonce možné se domnívat, že prosba o chléb, oděv a přístřeší je ubohý pád z povznesení minulé noci do každodenní šedi, sklouznutí do všednosti. Kdo vytýká Jákobovi takovou maličkost, nebyl asi nikdy na útěku. Nikdy nezakusil, co znamená chleba, oděv a přístřeší pro toho, kdo prchá ze země.

A ostatně – nejsme sice uprchlíci; ale jak je to, když tu

společně potkáváme Boha při zpěvu, modlitbě a díkyčinění, ve světle a ochraně Slova – v bezpečí prostřeného stolu, a když pak po kázání odtud odcházíme – každý jde svou cestou a pak v pondělí ráno do práce – cožpak na nás nečeká tíseň uprostřed obyčejných a pomíjivých věcí, zápas o víru v drobných potřebách a úzkostech, z nichž pozůstává všední život? Pohrdal snad Kristus těmito prostými věcmi, když pojal do své velké motlidby malou prosbu o vezdejší chléb?

A pokud jde o Jákobův příslib – cožpak nečekáme taky my od své účasti na kázání takový účinek, že budeme důvěrnější, že budeme ochotnější a poslušnější Boží vůle, že s trochou radosti, nadšení, zanícení budeme konat, co chce Bůh? Vždyť se trochu radujeme z toho, že Bůh toho osamělého člověka, který nemá nic než svoji únavu, poctí tak slavným zaslíbením! Zaslíbení, že v něm, hříšném uprchlíkovi, budou požehnány všechny čeledi země, má i pro toho nejnepatrnějšího mezi námi svoji platnost.

A v neposlední řadě – radujeme se aspoň trochu z toho, že starosti našeho všedního dne, starosti v manželství, rodinné problémy, péče o děti, nakonec i problémy obživy a bydlení jsou řešeny za pomoci Božího slova a ve světle slavného zaslíbení: „V tobě budou požehnána všechna pokolení země” a „nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem slíbil.” Amen.

Bože, Otče!

Činíš, co jsi zaslíbil.

Potvrdil jsi nám to dnes ve svém Slovu.

Budiž ti za to chvála, úcta a velebení!

Přijdeš znovu v moci a slávě,

přicházíš už teď každého dne v prostotě

a jsi tam, kde dva v tebe věří.

Dej, ať je prosba mezi věřícími účinná.

Posiluj všechny, kteří kdekoli bojují dobrý boj

proti nevědomosti, nemoci a bídě.

Proti bezpráví, útisku a lži.

Za spravedlnost a pevný mír.

Dej státníkům obezřelost a odvahu,

majetným pokoru a lásku,

ducha pravdy těm, kdo píší a hovoří.

Aby se děla tvá vůle jako v nebi, tak i na zemi.

Zabraň všemu, co vede k atomové válce.

Veď národy o krok blíže k cíli,

kde je spravedlnost a ovoce pokoje.

S touhou vyhlížíme onen den.

Pak shromáždíš národy a náboženství,

vykoupíš svůj Izrael. Svoji obec přivedeš k dokonalosti

a celý svět bude muset uznat,

že jsi Pán

až na věky.

Amen.

Otče v nebesích!

Od věčnosti v jednotě se Synem i Duchem.

Svatý, trojjediný Bože!

Nauč nás modlit se jako tehdy, když jsi učil učedníky.

Ať tě vzýváme v duchu a v pravdě.

Probuď svoji obec k věrné přimluvě,
obec věrnou v síle tvé věrnosti.

Slituj se nad vlašností našich bohoslužeb.

Otevři náš zrak pro své velké skutky.

Nechť modlitba vzbudí znamení a divy

jako kdysi, když se pohnul stánek

a nový duch způsobil obnovu.

Daruj nám víru, jež hory přenáší.

Dej nám ve své církvi naději,

jež povzbuzuje znavené a sklíčené.

Dej dnes mnohým v našem národě

ve svém Slovu a ve svaté večeři

zakusit ve své posvátné a milostné přítomnosti,

aby tato neděle byla požehnaná.

Amen.

Za časného jitra políbil Lában své vnuky a dcery, požehnal jim a vrátil se opět ke svému domovu. Jákob šel svou cestou. Tu se s ním srazili Boží poslové. Jakmile je Jákob spatřil, zvolal: „To je tábor Boží“, a to místo pojmenoval Machanajim (to je Tábořiště).

Pak Jákob vyslal napřed posly ke svému bratru Ezauovi do země Seíru, na pole Edómské, a přikázal jim: „Vyřídte mému pánu Ezauovi toto: Tvůj otrok Jákob vzkazuje: Až dosud jsem prodléval jako host u Lábanu. Mám voly a osly, ovce, služebníky a služky. Posílám o tom zprávu tobě, svému pánu, abych získal tvoji přízeň.“ Poslové se vrátili k Jákobovi a řekli: „Přišli jsme k tvému bratru Ezauovi, ale on ti už jde vztríc a je s ním čtyři sta mužů.“ Tu padla na Jákoba veliká bázeň a tíseň. Rozděлил proto

lid, který byl s ním, i brav a skot a velbloudy do dvou táborů, neboť si řekl: „Přijde-li Ezau k prvnímu táboru a pobije jej, může ještě zbylý tábor vyváznout.“ Dále Jákob řekl: „Bože mého otce Abrahama a Bože mého otce Izáka, Hospodine, tys mi pravil: ‚Navrať se do své země a do svého rodiště a já se postarám, aby se ti dobře vedlo. Nejsm hoden veškerého tvého milosrdenství a vši tvé věrnosti, které jsi svému služebníku prokázal. Tento Jordán jsem překročil s holí, a teď mám dva tábory. Vytrhni mě prosím z ruky mého bratra, z ruky Ezauovy, neboť se ho bojím, aby nepřišel a nezabil mě, matku nad dětmi. Ty jsi přece řekl: ‚Určitě se postarám o tvé dobro a tvé potomstvo rozmnožím jako mořský písek, jež nelze pro množství sečíst.‘“ A přenocoval tam té noci. Pak vzal z toho, co vyzískal, dar na usmířenou pro svého bratra Ezaua: dvě stě koz a dvacet kozlů, dvě stě bahnic a dvacet beranů, třicet velbloudic se sajícími mláďaty, čtyřicet krav a deset býků, dvacet oslic a deset oslů. To vše předal svým služebníkům, každé stádečko zvlášť, a řekl jim: „Jděte napřed a ponechte mezi jednotlivými stádečky odstup.“ A prvnímu přikázal: „Až se s tebou setká můj bratr Ezau a zeptá se tě, či jsi a kam jdeš a či je to, co ženeš před sebou, odvětiš: ‚Je to dar od tvého otroka Jákoba, poslaný jeho pánu Ezauovi; on sám je za námi.‘“ Tak přikázal i druhému a třetímu a všem, kteří šli za stádečky. Řekl: „V tomto smyslu mluďte s Ezauem, až na něj narazíte. A dodejte: ‚Také tvůj otrok Jákob je za námi, neboť řekl: Darem, který jde přede mnou, chci ho usmířit a teprve potom spatřit jeho tvář. Snad mě přijme milostivě.‘ Šli tedy napřed s darem, zatímco on přenocoval té noci v táboře.

1. Mojžíšova 32, 1 – 21

Když musel Jákob utéct před svým rozhněvaným bratrem, domnívala se při rozloučení matka Rebeka, že Ezaua po několika dnech hněv přejde. Jákob se bude moci vrátit domů. A dnes právě vidíme Jákoba, jak se vrací domů. Z několika dnů se staly roky. Už je tomu dvacet let, co s holí v ruce překročil tu hraniční řeku jako urchlík. Dnes tu stojí znovu. Jde znovu o obrat v jeho životě. Má mnoho služebníků a děveček; ženou před sebou stáda jeho ovcí, oslů a hovězího dobytka. Co však korunuje jeho bohatství, je jeho početná rodina. Jákob se vrací z ciziny jako otec ne méně než jedenácti

synů. To bohatství má ovšem svoji zvláštní stránku. Taky tomu dnes rozumíme: Čím víc člověk má, tím víc může ztratit. S rostoucím majetkem přibývá slov. Praotec Jákob se bojí. Neví totiž, zda se hněv jeho bratra v průběhu dvaceti let utišil, nebo zda snad jeho nenávist nevzplála ještě víc. Zprávy služebníků, jež Jákob poslal v obavách s bohatými dary vztríc svému bratru, znějí varovně: Ezau se připravuje na odchod z tábořiště a chystá se přijít se čtyřmi stovkami svých mužů. Zpráva vzbuzuje nejhorší obavy: „Tu padla na Jákoba veliká bázeň a tíseň” (v. 8).

Teď se v té úzkosti něco přihodí. Není to tak samozřejmé, jak si někteří myslí. Jákob se modlí. Říká se, že nouze vede k modlitbě. Je to pravda? Nesnaží se lidé v nouzi být spíše domýšliví? Nevede je někdy nouze ke kletbám a ke vzteku? Nesvádí nás nouze příliš snadno ke všelijakým nerozváženostem? Nejsme v nouzi zvlášť náchylní k pokušením? Není modlitba v nouzi spíš zvláštní výjimkou, zatímco beznaděje je pravidlem? Nervovým zhroucením? Vede-li nouze k modlitbě, tedy zasáhl Bůh. Modlitba je vždy darem milosti, zvláště v nouzi. Že se zde děje zázrak, že zde Bůh vkládá Jákobovi modlitbu do srdce, je zřejmé ze znění modlitby. Jak se Jákob modlí? Pochopitelně taky prosí Boha, což se dá v takové situaci zvláště pochopit, aby mu Bůh v jeho nouzi pomohl: „Vytrhni mě prosím z ruky mého bratra, z ruky Ezauovy, neboť se ho bojím, aby nepřišel a nezabil mě, matku nad dětmi” (v. 12). Ale ten vlastní Boží div, který se zde stane, je vlastně v Jákobově modlitbě. Jákob se v nouzi nejen modlí, Jákob v nouzi děkuje. Psychologicky je pro to vysvětlení. Bůh je zde při díle: „Nejsem hoden veškerého tvého milosrdenství a vši tvé věrnosti, které jsi svému služebníku prokázal. Tento Jordán jsem překročil s holí, a teď mám dva tábory” (v. 11). A Jákobův dík není nabubřelý a přepjatý. Vychází z kajícího srdce. Neváhá modlit se k Bohu jako ke „svému Bohu”. Volá k Bohu svých otců, k Bohu Abrahamovu a Izákovu. Před Bohem se ve své úzkosti nedovolává žádných zásluh. Cokoli zlého přijde, to si zaslouží. To jediné, na co se odvažuje odvolat, jsou Boží zaslíbení, Boží slovo dané otcům a u něho, potomka, už víckrát osvědčené. Tak se modlitba díky – další div – stává modlitbou pokání: „Nejsem hoden...”

Je to však doslova Boží div, jestliže se modlí lidé, kterým se vede dobře. Před několika měsíci přinesla pošta oznámení o narození dítěte. Kdesi v naší zemi se stala radostná událost, kterou právem manželé sdělují svým příbuzným, přátelům a známým. Nemohli bychom mít dotyčnému manželskému páru za zlé, kdyby v přemíře rodičovského štěstí napsal: „Sláva, potomek!” Na onom oznámení však bylo jen jméno novorozeného. Pod ním několik not, pak číslo písně a sloky podle zpěvníku. Kdo si dal práci s vyhledáním, četl: „Ach vím, jsem příliš malý / a netroufám si pět / své chvály králů Králi; / jsem jenom zvadlý květ. / Protože patřím Bohu / a mezi jeho lid, / tak přece Pána mohu / na světě velebit.” Co tam vyznávají dva mladí a šťastní rodiče, vyznává praotec Jákob ve své tísní: „Nejsem hoden...” A v obou případech, v soužení i v radosti, je modlitba děkovná i kající Božím divem. Nic nám nebrání počítat s tím, že dnes, v této ranní hodině, může se stát tento zázrak mezi námi.

A teď už jsme zvědaví, co asi podivuhodného prožil Jákob během těch dvaceti uplynulých let, o nichž s ohlédnutím říká dvě slova, „milosrdenství a věrnost”. Kdo chce o nich přesné poučení, ať si doma přečte kapitoly 29, 30 a 31. Nám musí stačit, že si těch dvacet let přiblížíme ve zpětném pohledu několika obrazy.

První obraz: Jákob a Lában.

Tehdy na útěku před svým bratrem, po oné nezapomenutelné noci, kdy ve snu uviděl žebřík, anděly a otevřené nebe, putoval příštího rána dál na východ. Poslušný rady své matky hledal uprchlík asyl u strýce Lábanu, bratra Rebeky. Celým jeho majetkem byla poutnická hůl. Jákobův příchod do cíle cesty dopadl znamenitě. Pastýři té krajiny se večer shromáždili při napájení u studny. Sdělili cizinci, že kámen na studnici je tak těžký, že pokaždé musí čekat, až přijdou všichni pastýři, aby jej spojenými silami odklopili. Jak krátce poté tam přišla Ráchel, mladší ze dvou Lábanových dcer, nabrat vody a jak Jákob sám odvalil kámen. Tento bravurní kousek mu zřejmě zjednal v té chvíli potřebný respekt v celé krajině a v neposlední řadě taky v Lábanově domě. Pak následovalo srdečné přijetí ve strýcově rodině. Navzájem se políbili. Jákobovi, dojatému takovou přízní, tekly slzy proudem. Lában se

zachoval ke svému synovci jako šlechetný člověk, který chce jen dobro. Po měsíční zkoušce dokonce sdělil milý strýc svému synovci, že u něho samozřejmě nemusí pracovat zadarmo. Je to jen slušné a spravedlivé, že Jákob bude za svoji práci odměněn. Nebude to odměna, jaká se vyplácí sloužícímu. Ostatně Jákob je příbuzný. Nic není tak nasnadě, jako že se přižení do příbuzenstva a stane se spoluvlastníkem. Lában upozoroval, že se Jákob zamiloval do Ráchel. Proto ten návrh, který nám připadá podivný, ale podle tehdejších zvyklostí bude Jákob u Lábanu po sedm roků pracovat a pak jako odměnu dostane Ráchel za manželku. Jákob je tím nadšen. Léta míjejí, jako kdyby ubíhaly pouhé dny, tak velice miloval svoji Ráchel. O významu zakoupení nevěsty v dnešní Africe nám nabízí obraz Walter Trobisch v korespondenci, vydané v knize „Měl jsem rád jednu dívku“, ale poctivec a dobrý strýček Lában se odhalí bez nadsázky řečeno, jako sedmkrát mazaná šelma. V závoji svatební noci dá Lában svému synovci za ženu místo Ráchel svoji starší dceru Leu a s úlisností úhoře mu učiní přátelskou nabídku, aby sloužil ještě dalších sedm let a pak by mohl dostat obě dcery. Takové ukázky mazaných podvodů předvádí Lában svému synovci v průběhu dvaceti let jako na běžícím pásu, takže Jákob si trpce stěžuje: „Obelstil mě a desetkrát změnil svou mzdu“ (31,7). Tak vběhne lstivý Jákob do rukou mistra lsti. Lában ho svojí prohnáním vysoce předčil. Jákob má na svém vlastním těle pocítit, co znamená, když mu milý příbuzný dá pár pohlavků a podrazí mu nohy. A teď se stane zázrak, že Jákob po té dlouhé řadě zklamání nezatrpkne vůči Bohu a celému světu. Je mu zřejmě dána milost, že v tomto Lábanovi pozná metlu, Boží výchovný nástroj. Bůh trestá, kárá a vychovává lstivého Jákoba ještě lstivějším Lábanem. A Bůh trestá své děti a služebníky, protože je miluje. Při pokorném a vděčném poznání těchto skrytých souvislostí Jákob při pohledu zpět na své trpké životní zkušenosti se přes to všechno modlí a děkuje slovy: „Nejsem hoden veškerého tvého milosrdenství a vši tvé věrnosti, které jsi svému služebníku prokázal.“

Druhý obraz: Lea a Ráchel. Obě sestry, které si Jákob podvodnými machinacemi svého strýce a tchána vzal za ženy, mají protichůdné povahy. Lea má „matné oči“ (původní text).

Má nevýrazný obličej. Je vysloveně nehezká. Její blízcí ji povýšeně přehlížejí. Naopak Ráchel je vyslovená kráska. Sympatická. U všech oblíbená. Podmaňuje si srdce v bouři. Jákobova oblíbenkyně. Lidé si ji předcházejí. Před Bohem jsou však pořadí a hodnocení jiná než u lidí. U Boha mohou být poslední první a první poslední. Bůh se ujme nejprve ponížených, pokořených, nesličných. Krása a elegance cti. Jsou ještě dnes vysoko v kursu. Naše pokolení propadlo kultu takové krásy. Už ve starověku byl národ, který psal „Krása“ s velkým písmenem. Staří Řekové. V Božím lidu, v Božím království nestojí však na prvním místě krása a elegance, ale „milosrdenství a věrnost“. Bezpochyby bylo něco z biblického poznání v té písničce, kterou jsme kdysi ve věku šlágrů z celého hrdla zpívali: „Nejsem boháč na té zemi, / nemám ani krásnou tvář. / Žena přece ujde se mi, / poušť má v péči Hospodář.“ Tak je to dnes s tou krásou spojeným a do krásy zblázněným pokolením: Milosrdenství je víc než krása. Věrnost je víc než elegance.

Třetí obraz: Jákobovy manželské a rodinné poměry.

V době, kdy jsme stále více znepokojeni rostoucím rozpadem manželství a rodiny, takže v našem národě ze sto dětí deset osirí v důsledku rozvodu, napadá nás, že nebezpečná polygamie se vloudila do rodin starozákonních praotců pod vlivem pohanských zvyků. Bůh nás však nenechá ani na chvíli na pochybách, že manželství jednoho muže a jedné ženy je podle jeho vůle a řádu: „Muž opustí svého otce i matku a přilne ke své ženě a stane se jedním tělem.“ Napadá nás, jak Bůh ve starém zákoně přímo bezohledně dává najevo a odhaluje zlé následky nelidských situací v manželství, kde je více žen. Jákob teď má, jak je to v mnohoženství nevyhnutelné, jednu milostnici a jednu ženu odstrčenou, méněcennou. Příčina nekonečných potíží a nevýslovného žalu. O ubohosti mnohoženství nabízí Jákobův příběh jasný a zřetelný obraz. Lea, Jákobem méně milovaná, dá svému muži rychle po sobě čtyři syny. Milostnice Ráchel však stále dítě nemá. Tento stav bezdětnosti není schopna unést. Vnutí tedy svému muži svoji otrokyni Bilhu a daruje mu alespoň tímto nouzovým způsobem dva syny. Zřetelný výraz její závisti, akt netrpělivosti a vzdoru. Tím ale otevře cestu nekonečným těžkostem.

Jako odvetnou ránu sokyni dá teď taky Lea svému muži za ženu svoji služku Zilpu, jež mu porodila další dva syny. Nato se Lea sama znovu stala matkou a dala svému muži devátého a desátého syna. Teď se však Ráchel ve své závisti přestane ovládat. Začne svému muži dělat scény. Protože chce dítě, použije pohanských kouzel, tak zvaných jablíček lásky. Jindy pohrozila sebevraždou: „Dej mi syny! Nedáš-li, umřu” (k.30). Teprve později, když má Jákob deset synů od tří žen, smí se konečně Ráchel stát matkou. Její syn je Josef, narozený jako jedenáctý. Jedenáct synů. Směsice čtyř matek, které se navzájem nesnášejí! Jákob je si vědom, že poměry v jeho manželství a v rodině jsou vysoce explozivní, jako nabitý dynamitem. Nevyletí-li tato míchanice jednoho dne do vzduchu, bude to zázrak. Je to ostatně vždycky zázrak, je to vždycky důvod k díkům, drží-li manželství a rodina pohromadě. To platí i pro manželství jednoho muže a jedné ženy. Že však je velká Jákobova rodina až do této chvíle pospolu, není jeho zásluha. Co drží pohromadě manželství a rodiny hříšných lidí, je Boží milosrdenství a věrnost. Jen sám Bůh zná počet a jména manželů, kteří dnes mají důvod děkovat s praotcem Jákobem: „Nejsem hoden veškerého tvého milosrdenství a vši tvé věrnosti, které jsi svému služebníku prokázal.”

Čtvrtý obraz: Jákobovo bohatství a rozloučení s Lábanem.

Jak známo, ani Jákob není anděl. Ukazuje se to na způsobu, jakým přišel ke svému blahobytu. Po mnoha podvodech svého tchána následuje Jákobova odvěta. Pomocí chytře vymyšleného triku při chovu dobytka se mu podaří přetáhnout na svoji stranu během několika málo let větší a lepší polovinu stád ovcí. Ale Jákobovy rychle rostoucí stavy dobytka vzbudí v Lábanovi pozornost a rozhořčení. Blahobyt je vždycky více či méně na obtíž soudržnosti lidí. To jsme svého času viděli u Abrahama a Lota. Jákobův majetek při rostoucím počtu dobytka je taky zde příčinou rozchodu s jeho strýcem a tchánem. Jákob zvolí způsob útěku a s třídním náskokem opustí Lábanovo příbuzenstvo během slavnosti stříhání ovcí. Je mnohoznačné, že jak Lea, tak i Ráchel, což vůbec není samozřejmé, opustí svého otce a následují svého muže do nejistoty. Už mají zřejmě dost jeho nenasytě

stařecké chamtivosti. Lában pak začne pronásledovat prchajícího zetě, dožene ho a Jákoba by zabil, kdyby Bůh zuřivci, jenž viděl, jak ztácí své kožešiny, nezastoupil cestu. Jen vztyčený Boží prst přinutí Lábana, i když se skřipáním zubů, k povolnosti a uzavře jakousi smlouvu o rozdělení na moje a tvoje. Ještě v posledním okamžiku, jak čteme, se přišlo na to, že někdo Lábana při odchodu velmi zle okradl. Ukázalo se, že zmizeli Lábanovi rodinní bužci. Zlodějkou je Ráchel. Při pečlivém prohledávání Jákobova stanu Ráchel unikne odhalení a jisté smrti jen tak, že si sedne na lup, skrytý v torbě sedla svého velblouda, a chladnokrevně lže svému otci do tváře, že se nemůže zvednout ze sedla pro svůj měsíční běh, který ji činí nečistou a pro který se k ní nikdo nesmí přiblížit. Povážlivé, víc než povážlivé rodinné poměry, které tu vycházejí najevo! Tito otcové a matky, muži a ženy, strýcové a synovci, neteře a tety jsou schopni lži, podvodu a krádeže v obludném rozsahu lakoty a touhy po majetku. Řekli bychom – beznadějně. A Jákob zná Boha, jenž ty své chrání před výsměchem. Zakusil během těch dvaceti let Boží dobrotu i Boží přísnost. Ví, že Bůh stíhá vinu otců na dětech do třetího i čtvrtého pokolení. Taky ovšem ví, že tento Bůh prokazuje milosrdenství tisícům pokolení. A Jákob důvěřuje Božímu milosrdenství a věrnosti. Je to týž Bůh, který nakonec hříchy otců a matek, mužů a žen, strýců a synovců, neteří a tet vynese na kříž. Na Krista, přímo na Krista odkazuje Jákob všechny lidi všech časů, žijící v beznadějných manželských a rodinných poměrech, když se při ohlédnutí po své rodině modlí: „Nejsem hoden veškerého tvého milosrdenství, které jsi svému služebníku prokázal.”

A nakonec. Co se zde praotec Jákob modlí, je ještě tajemnější, uvážíme-li, že tu nejde jen o ostudné příběhy soukromé rodiny, ale o počátky historie Izraele, Božího lidu, o přímé svědky Ježíše Krista. Nahlížíme zde do kuchyně, z níž vychází Boží lid. A jaké jedovaté páry z té kuchyně vycházejí! Otevřenost a nezastíraná pravdivost vyprávění je v Izraeli jedinečná. V národech všech míst a časů je to jiné. Ty mají nejvyšší zájem na tom, aby jejich potomci nabyli toho nejlepšího dojmu, aby svým potomkům předaly ten nejlepší dojem o jejich původu. Proto všechno, co se týká začátků historie, barví na růžovo.

Prapředci nepřítelé jsou naopak vyličení pokud možno nepříznivě. Náš národ tu není vyjímkou. Rudolf Habsburský, jak je líčen v našich učebnicích, byl liška a měl všechny špatné vlastnosti. Naproti tomu naši předkové na počátcích dějin byli takřka bez výjimky vzory spravedlnosti a ctností. Takového černobílého líčení můžeme být dnes svědky při poledních či večerních zprávách. Zde vystupuje Vilém Tell, náš bojovník za svobodu a proti sociálnímu bezpráví, samozřejmě jako hrdina. Ovšem kdekoli v širém světě povstávají bojovníci za svobodu proti bezpráví a násilí, nejsou nazýváni dějepisci Telly, ale buřiči. **J e d e n** národ zřejmě nemá takové vědomé či nevědomé falšování dějin zapotřebí: Izrael, Boží lid, jehož praotec Jákob píše dvě velká slova nad temné počátky jeho historie: „Milosrdenství a věrnost.“ Jedině Boží lid si zřejmě může dovolit stát zde bez příkras a zastírání své hříchem poskvrněné existence. Boží obec nežije ze své vlastní spravedlnosti a Božího slitování. Střed a cíl její historie je onen jedinečný Král, který nás dnes pozval ke svému stolu, kterého Jákob ještě nezná, ale kterého má jistě na mysli, když se modlí: „Nejsem hoden veškerého tvého milosrdenství a vši tvé věrnosti, které jsi svému služebníku prokázal.“ Amen.

Otče v nebesích!

Dej dnes našemu národu, starým i mladým,
den zamyšlení a rozvážení.

Ukaž každému z nás, kdy byl nevěrný
a neposlušný tvých přikázání.

Ať se ulekne a rmoutíme
ne nad zlem a slabostí,
ale nad sebou a nad svým selháním.

Uzdrav náš národ ze samospravedlnosti.

Překonej v naší zemi touhu po penězích.

Nauč nás myslet v blahobytu na ty,
jimž chybí to nejnnutnější.

Vyzbroj nás však taky nadějí a důvěrou,
že odpouštíš hříchy a daruješ nový počátek
a chceš použít chybných lidí
při stavbě svého království.

Posiluj všechny, kteří jako občané v úřadech

usilují o pokoj a spravedlivé poměry.

Těm, kteří slouží v nemocnicích a domovech,
dej pověření a radostnost.

Posly svého Slova vyzbroj plnou mocí,
aby mnozí v tebe uvěřili,

aby tvoje jméno bylo známé po celé zemi

a aby tvé království přišlo ke všem národům a rasám.

Amen.

Otče v nebesích!

Ty znáš srdce lidí, vidíš naši nuzotu a nesnáze, když teď stojíme před tebou,

abychom tě vzývali a naslouchali tvému slovu.

Pane, Kriste, přítomný každého dne i v této chvíli, nauč nás, jak se máme modlit.

Duchu svatý, pomoz, ať povstaneme ze své slabosti,

vzdal od nás, co nás rozděluje a co nás klame,

otevři náš sluch ke slyšení Slova,

otevři srdce i ústa k chvále díkům,

otevři naše ruce i příbytky ke službě a pomoci.

Přijmi, Otče, naši nedostatečnou chválu.

Požehnej nám v této hodině

a uděl nám své požehnání.

Amen.

A té noci vstal, vzal obě své ženy i obě své služky a jedenáct svých synů a přebrodil se přes Jabok. Vzal je a převedl je přes potok se vším, co měl. Pak zůstal Jákob sám a tu s ním kdosi zápolil, dokud nevěšla jitřenka. Když viděl, že Jákoba nepřemůže, poranil mu při zápolení kyčelní kloub, takže se mu vykloubil. Neznámý řekl: „Pust mě, vzešla jitřenka.“ Jákob však odpověděl: „Nepustím tě, dokud mi nepožehnáš.“ Otázal se: „Jak se jmenuješ?“ Odpověděl: „Jákob.“ Tu řekl: „Nebudou tě už jmenovat Jákob (to je Úskočný), nýbrž Izrael (to je Zápasící Bůh), neboť jsi jako kníže zápasil s Bohem i s lidmi a obstál.“ a Jákob ho žádal: „Pověz mi přece své jméno!“ Ale on odpověděl: „Proč se ptáš na mé jméno?“ A požehnal mu tam. I pojmenoval Jákob to místo Peniel (to je Tvář Boží), neboť řekl: „Viděl jsem Boha tváří v tvář a byl mi zachován život.“ Slunce mu vzešlo, když minul Penúel, ale v kyčli byl chromý. Synové Izraelovi nejedli až po dnes šlachy při kyčelním kloubu, protože Bůh poranil Jákobovi šlachy kyčelního kloubu.

1. Mojžíšova 32, 23 - 33

Proč vykřikne Jákob na konci tohoto nočního zápasu: „Nepustím tě, jestliže mi nepožehnáš?“ Cožpak Jákobovi dosud není požehnáno? Jestliže někdo musel uprchnout s poutnickou holí v ruce a jestliže se pak vrací jako uprchlík po dvaceti letech se stády ovcí a skotu, se služebníky a děvečkami, s dvěma ženami a dvěma ženinami a s jedenácti syny, není to dostatečné požehnání? Chce Jákob ještě více ovcí, ještě více skotu, ještě více žen, ještě více dětí? Podlehl démonu nenasytlosti, který je svázán majetkem, jak říká lidová moudrost: „Čím více má, tím více chce.“ U Jákoba bychom to mohli čekat. Nic lidského mu není cizí. To však není důvod jeho prosby o požehnání.

Nebo snad Jákob tomuto požehnání nedůvěřuje? Přichází mu na mysl víc než pochybný způsob, jak ke svým ovcím, ke svým ženám a dětem přišel? Přichází k poznání, že by to všechno nemuselo být boží požehnání, ale pouhý úspěch? A jak pochybný úspěch! Má teď dojem, že je třeba, aby znovu prosil Boha o požehnání, o skutečné požehnání? I to by bylo možné. K takovému spásnému sebepoznání bychom mohli tomuto úspěšnému muži jen blahopřát. Ani o to však nejde.

Nebo má Jákob prostě strach? Strach ze svého bratra Ezaua? Mohl by se mu Ezau mstít? Připravit ho o majetek? Zmocnit se jeho rodiny? Zabít ho? Taky k takovému smrtelnému strachu by měl Jákob v oné noci všechny důvody. Stojí před bezprostředním setkáním s Ezauem. Při návratu domů musí počítat s nejhorším. Není to však strach z bratra, pro který vykřikne: „Nepustím tě...“

Můžeme si živě představit, přímo vykreslit, co může během dlouhé noci v naprostém osamění projít hlavou člověku, který je plný úzkosti očekávání, jež visí ve vzduchu. Biblický text o tom nic neříká. Jak bylo Jákobovi, co si myslel a cítil, popsal by spisovatel obsírně, dlouze a důkladně. Bible však jako často mlčí o psychologicky postižitelných pochodech, o vnitřním životě zúčastněných. Biblické vylíčení takových událostí bývá stručné a kusé. Ve skutečnosti nevíme, co se v Jákobovi dělo.

Jedno však víme: Jákob nemá proti sobě oné noci jen svého bratra a jen lidi jako možné protivníky. Nezápasí tu s tělem a krví. Jeho soupeři nejsou jen andělé s démoni, vrchnosti, knížactva a mocnosti. Ani ztělesněný ďábel není nejhorším

soupeřem. Je jen jeden – tu se tají dech – s nímž tu vlastně jako s obávaným soupeřem je třeba počítat: Bůh. Stojí v oné noci Jákob tváří v tvář Bohu? Je Bůh tím protivníkem, s nímž Jákob zápasí?

A ještě jedno víme. Tenhle Jákob má hodně co ztratit. Víc než ovce a skot, ba víc než ženy a děti. Dokonce ztráta jeho života nebyla to nejcennější, oč může Jákob přijít. Bůh mu dal své zaslíbení. Svůj příslib. Své slovo. Jako v jeho dědovi Abrahamovi a v jeho otci Izákovi, tak taky v Jákobovi mají být požehnány všechny čeledi země. Toto slovo – tu se znovu tají dech – Boží slovo může Jákob ztratit. Jákob může přijít o požehnání, které je mu svěřeno pro všechny čeledi země. Jákob může ztratit své pověření, být prostředníkem požehnání, nositelem požehnání světa. Kdo může ztratit něco tak velkého, má všechny důvody pro to, aby se bál a křičel: „Nepustím tě, dokud mi nepožehnáš.“

Noční setkání znamená pro Jákoba opravdu boj s Bohem. Jákob zápasí před Bohem, vlastně s Bohem o to, aby si to Bůh se svým daným slovem nerozmyslel, aby mu přislíbené požehnání ponechal. Zde jde právě o to a o nic menšího.

Teď se podívejme, pokud je to možné, takřka z pomezí bojiště, co se oné noci přihodí u řeky Jaboku, Jákob nejprve převede svá stáda a svoji rodinu přes hraniční řeku Jabok. Nakonec se vrátí na druhý, teď už opuštěný břeh. „Pak zůstal sám“, jak čteme. Pak následuje sdělení: „Tu s ním kdosi zápolil, dokud nevzešla jitřenka.“ Tento noční soupeř, označený jako „kdosi“, je Bůh.

Bůh sestoupil, aby bojoval s Jákobem. Bůh to udělat musel. Mohl svého služebníka propustit. Bez meškání. Ať jde, odkud přišel. Velcí a mocní páni to dělají. Avšak Pán všech pánů sestoupí a přijme „vyjednávání“. Dává Jákobovi příležitost, aby své poslání nositel požehnání obhájil, aby se postavil proti odnětí požehnání světu. A Jákob bojuje o požehnání jako lev. Po celou noc. „Dokud nevzešla jitřenka.“ Když Jákob nepolevoval a v zápase pokračoval, Bůh ho uchopil trochu pevněji a „poranil mu kyčelní kloub“, takže se mu vykloubil.

A Bůh ho vyzve, aby boj vzdal, protože se mezitím rozednilo. Zní to odvážně, mohla to být odvahou zoufalce či bezmocného vzdoru, když teď na to kulhající Jákob odpoví:

„Nepustím tě, dokud mi nepožehnáš.“

Pak se ho Bůh ptá po jeho legitimaci. Co mu dává plnou moc a oprávnění se tak neústupně bránit? Kdo dal někomu právo bojovat s Bohem? Nezasloužil si Jákob tisíckrát, aby Bůh vzal své slovo zpět a zrušil zaslíbené požehnání? Kdo je vlastně Jákob, že se opovažuje odporovat, vzdorovat?

Bůh přirozeně ví, jak se Jákob jmenuje. Teď mu však chce dát příležitost, aby sám vyslovil, sám doznal, kdo je. Proto ta otázka: „Jak se jmenuješ?“ A Jákob má tu milost, aby doznal: „Jákob.“ Lstivý Jákob. Je nic a nikdo, je jen Jákob. Nemůže se odvolat na žádnou zásluhu. Naopak: Bůh má tisíceré právo, aby své slovo zrušil, aby mu odňal službu žehnáním. Aby ho vyškrtl ze seznamu.

Jákob má jedinou zbraň. Bůh mu dal své slovo a této zbraně, kterou mu dal sám Bůh do rukou, Jákob teď v boji proti Bohu použije. A touto zbraní se nechá Bůh bít. Ne až v Novém zákoně, ale už ve Starém zákoně se Bůh nechá bít.

A Jákob vítězí. Bůh se nechá porazit mužem, který nemá nic než slovo, nic než zaslíbení. Bůh mu dá odpověď. „Nebudu tě už jmenovat Jákob, nýbž Izrael, neboť jsi zápasil s Bohem i s lidmi a obstáls.“ Od té chvíle už to nebude lstivý Jákob, ale Izrael, zápasící s Bohem. Protože „jsi zápasil s Bohem“. Zápolil o Boží slovo. Zápolil o Boží požehnání světu.

A zvítězil.

Ta změna jména je víc než formální záležitost. Zde padne skutečně poprvé jméno národa, který bude povolán, aby žil z Božího zaslíbení, z Božího slova. Aby toto slovo zvěstoval mezi národy. Zde padne jméno Izrael. Jméno národa, který jako žádný jiný bojoval a trpěl pro Boží požehnání světu.

Izrael, národ, z něhož vzešel ten, který jako skutečný bojovník s Bohem, jako vlastní „Izrael“ zápolil za noci v Getsemane s Bohem. Který protřpěl zápas na kříži. A zvítězil. Zvítězil pro svět. Zvítězil pro nás. Potom vyslal své zplnomocněnce. „Jděte a získávejte učedníky ze všech národů a křtíte je.“

Posílá ty své jako svůj Izrael k národům. Jako své Boží bojovníky. Tak je slovo onoho jitra zaslíbeno nejen Jákobovi z příběhu praotců, ale taky nám, každému z nás: „Nebudu tě

už jmenovat Jákob, nýbrž Izrael, neboť jsi jako kníže zápasil s Bohem i s lidmi a obstál.”

Jsme teď Božími bojovníky pro víru v toho jednoho zápasícího s Bohem, Ježíše Krista. Tento jeden se pustil do zápasu s ďáblem. A zvítězil. Postavil se smrti. A zvítězil. Především však bojoval s Bohem o svět, který si nic od Boha nevyprosil, o svět, ztracený pro vlastní hřích. A zvítězil nad spravedlivým Božím hněvem.

Tím, že Kristus zvítězil v boji o spásu světa, nemá být ovšem řečeno, že máme složit ruce v klín.

Jistě není každý z nás Eliáš, Jeremiáš nebo Samuel, ti se přeli s Bohem o svůj národ. Nejsme Job, který po nocích zápolil s Bohem o odpověď. Nedoprál mu klidu, dokud odpověď nedostal. Nejsme Mojžíš, který na poušti, když národ selhal, vstoupil do skalní rozsedliny, bojoval s Bohem o svůj národ a nakonec řekl: „Tento lid se dopustil velikého hříchu. Můžeš jim tento hřích odpustit? Ne-li, vymaž mě ze své knihy, kterou píšeš” (Ex 32,31). Nejsme Abraham, který zápolí před Bohem pod hvězdnou oblohou o záchranu měst Sodomy a Gomory. Taky nejsme Jákob, zápasící s Bohem až k poranění kyčelního kloubu o požehnání světa.

A přece bych se teď odvážil tvrdit: Dnes ráno tu není mezi námi nikoho, kdo by nebyl ve víře povolán k boji a ke Kristově vítězství jako bojovník či bojovnice s Bohem.

Myslíme teď na oba Blumhardty, otce a syna. Někteří z vás rozumějí, proč se zde to jméno objevuje. Oba tito bojovníci s Bohem se horlivě účastní boje o záchranu osamělých lidí, až do dřeně oblasti tělesného a duševního onemocnění. Až k hospodářské a politické bídě a bezpráví. Jak oba dovedou zatřást svými současníky, bez váhavosti a falešné skromnosti při svých motlitbách a snažných prosbách k Bohu. Počínají si před Bohem rozhodně. Berou ho za slovo. Smlouvají s ním. Připomínají mu jeho zaslíbení. Nedají odpočinout jeho sluchu. Jsou neúnavní v motlitbách, bez ustání připomínají záchranu ztracených. Využívají toho, co nabízí Kristus, že totiž křesťan smí neodbytně prosit, když jde o blaho a spásu druhých. Neodbytně jako onen muž z podobenství, který uprostřed noci probudí souseda, aby vyprosil chléb pro svého přítele. Neodbytně jako ona vdova, která žádala soudce

o zastání. Odvážně a bez ohledů jako Jákob v oné noci. Myslíme v této souvislosti taky na zakladatele Červeného a Modrého kříže. Na Armádu spásy. Na přední bojovníky za práva národů a za mír.

Na bojující s Bohem, kteří Boha nenechávají v klidu, dokud neudělají několik drobných krůčků vstříc onomu dni, kdy už nebude ani stopy po smrti, po utrpení, po nářku, po bolesti a slzách.

To se ví, každý taky není Blumhardt, Bovet, Dunant nebo generál Booth. Jako zápasící s Bohem nejsme generály. Všichni se teprve vzděláváme. Jsme teprve nováčky. Jsme však všichni vyzváni k boji. K zápasu s Bohem. Zde se nesmíme spokojit s předchozími zápasy. Nemůžeme se nezbývat tím konečným. Nemůžeme opomíjet beznadějně.

Běžně se v manželství stává, že muž či žena důvěruje po celá desetiletí svému partnerovi. Rodiče mohou, pokud je Bůh zachová při životě, mít k dítěti, jež jim dělá starosti, „lásku, která ve všechno doufá”.

Bojovníky s Bohem můžeme být jako voliči bez hodnosti a jména, když například při dnešních volbách jdeme k urně, protože jde o zdražení alkoholu. Kdybychom mohli hlasovat o zdražení chleba, museli bychom říci ne. Protože zde však jde o zdražení požitku, klade si každý z nás otázku, co je důležitější. Peněžní zájmy nebo blaho slabého bratra? A tu je jasné, jak se máme rozhodnout. V tomto hlasování je bezpochyby slabý, ohrožený člen národa, jemuž je k užitku náš zápas s Bohem.

Bojová hesla Boží armády nezaznívají zpravidla příliš silně a imponantně. Bojovým pokřikem v boji s Bohem může být nevýrazný společný zpěv v poloprázdném vesnickém kostele, v němž s nadějí věří v Boží vládu i přes všeobecnou lhostejnost několi starých žen a dva, tři mladí lidé.

A Bůh nepohrdá ani dětmi, jež jsou přítomny jako „čekatelé”.

Tak smí a má obec, která věří v Kristovo vítězství, být v tomto světě armádou, zástupem bojovníků a bojovnic s Bohem. A bojové zvolání tohoto mírového sboru je zvolání Jákobovo: „Nepustím tě, dokud mi nepožehnáš!”

Tu vyvstává ještě jedna otázka. Nevyhýbejme se jí: Nesmýš-

líme moc vysoko, když zápolíme s Bohem? Nečíhá tu nebezpečí pýchy? Vychloubání?

Jistě. Bůh zná tuto možnost a počítá s ní. Napadá mě, že Bůh často takové lidi, jež zvlášť povolává jako nositele požehnání, nejprve zkouší a podrobuje své vůli. Otcí Bodelschwinghovi, který směl zvěstovat slovo božího zaslíbení a požehnání jako jeden z prvních v šerém a dusném světě epileptiků, vzal Bůh všechny čtyři jeho děti, které během čtrnácti dnů zemřely na následky černého kašle. Potom tohoto utrpením poznamenaného člověka učinil Bůh zakladatelem Bethelských ústavů a poslal ho na zvlášť vypjatý úsek fronty jako zápasícího s Bohem.

A onoho muže z Taršíše, kterého dal Bůh za požehnání národům světa jako nikoho jiného, onoho Pavla – Bůh nejprve pokořil. Sklátil k zemi, slepý vstal před Damaškem z písku pouště. Později mu Bůh uložil nést nevyhlášenou nemoc. „Abych se nepovyšoval pro výjimečnost zjevení, jichž se mi dostalo, byl mi dán do těla osten, posel satanův, který mne sráží, abych se nepovyšoval” (2K 12,7).

A teď ten úskočný Jákob, který se smí jmenovat Izrael, bojující s Bohem! Ráno po probdělé noci zjišťuje s vděčným údivem, že dosud žije. Jákob se rozhodne nazvat toto místo podivuhodného setkání „Penúel”, to znamená „Boží tvář”. Rekl totiž: „Viděl jsem Boha tváří v tvář a byl mi zachován život.”

Jákob je však kulhavý posel. Řízný krok válečníka je tomuto bojovníku s Bohem jasně odepřen. Zvláštní, ojedinělý způsob, jak Bůh projevuje svoji bojovou sílu! Jinak by byli při odvodech tělesně postižení a duševně méněcenní vyřazení. Vyloučení.

Boží odvody jsou jiné. Izrael má mít událost oné noci v paměti pro všechny časy. Proto nařízení a předpis, nejíst z poražených zvířat šlachy při kyčelním kloubu (v.33). O Jákobovi se říká: „Slunce mu vzešlo, když minul Penúel, ale v kyčli byl chromý” (v.32).

Nad kulhavým bojovníkem s Bohem vychází slunce. Amen.

Pane, Otče v nebesích!

Priznáváme, že ti často děláme ostudu,
stavíme světlo pod nádobu
a nenecháme je zářit ve tmě.

Probud' ze spánku mrtvé křesťanství,
vyzbroj znovu svoji církev radostným vyznáváním.

K neúnavnému zápasu o tvoji říši.

Prosíme o srdce otevřené tvému slovu
v rodinách, kde žijí staří i mladí.

Daruj rodičům víru pro svědectví dětem.

Lidi na sklonku dnů posiluj jistotou spásy.

Působ svým duchem v oblasti
škol a vzdělávacích ústavů.

V kancelářích redakcí a u konferenčních stolů.

Ať je všechno prostoupeno kvasem tvé vlády.

I mezi národy v širém světě.

Posiluj všechny, kteří usilují o spravedlivé poměry.

Kterí věří v pokoj, převyšující každé pomýšlení.

Zabraň všemu, co vede k atomové válce.

Dej, Otče, svým svědkům sílu a odvahu,
nadějnou víru a vroucí lásku.

Nepustíme tě, dokud nám nepožehnáš.

Amen.

JÁKOBŮV NÁVRAT A SMÍŘENÍ

Otče v nebesích!
Opět jsi pro nás připravil neděli,
přivedls nás k sobě,
protože jsi dobrý.
Znovu nám dnes dovoluješ,
abychom stáli před tebou jako tvá obec.
V modlitbě tě smíme oslovovat jako Otče,
zvěstovat tvé velké skutky
a jak jsi milosrdný ve svém Synu.
Ano, znovu a znovu nás voláš ke svému stolu
ne jako cizince a hosty,
ale jako své syny a dcery.
Dej, aby tvá mnohá a nezasloužená dobrota
naplňovala naše srdce vděčností a radostí.
Dej, ať v této ranní hodině
něco světla a tepla pronikne naše myslí,
abychom dovedli s větší důvěrou
čelit obtížím v rodině a v povolání.
Především však, milý nebeský Otče,
dej, aby tvé jméno bylo uctíváno
mezi křesťany, ať jsou kdekoli,
i v tomto obecenství
dnes a kdykoli v budoucnosti.
Amen.

Potom se Jákob rozhlédl a vidí, že přichází Ezau a s ním čtyři sta mužů, i rozdělil zvlášť děti Lejiny a Rácheliny a obou otrokyně. Dopředu postavil otrokyně a jejich děti, za ně Leu s jejími dětmi a Ráchel s Josefem dozadu. Sám se ubíral před nimi a sedmkrát se poklonil až k zemi, než k svému bratrovi přistoupil. Ezau se k němu rozběhl a objal ho, padl mu kolem krku a políbil ho; oba zaplakali. Pak se Ezau rozhlédl a spatřil ženy a děti. Tázal se ho: „Koho to máš za sebou?“ Jákob odpověděl: „To jsou děti, jimiž

Bůh milostivě obdaroval tvého otroka.” Mezi tím přistoupily otrokyně se svými dětmi a poklonily se. Pak přistoupila i Lea a její děti a poklonily se. Naposled přistoupil Josef s Ráchel a poklonily se. Ezau se otázal: „K čemu je celý ten tábor, s kterým jsem se setkal?” Odpověděl: „Abych získal přízeň svého pána.” Ezau řekl: „Mám dost, bratře. Ponech si, co máš.” Ale Jákob naléhal: „Jestliže jsem získal tvoji přízeň, přijmi prosím ode mne tento dar, vždyť smím vidět tvou tvář, a to je jako bych viděl tvář Boží. Tak přívětivě jsi mě přijal! Přijmi prosím z mého požehnání, co jsem ti přinesl, neboť Bůh se nade mnou smiloval a mám všeho dost.” Tak ho nutil, až Ezau přijal. A navrhl: „Vydejme se na cestu, půjdu s tebou.” Ale on mu odpověděl: „Můj pán ví, že děti jsou útlé a že mám s sebou březí ovce a krávy. Budou-li hnány po celý den, všechny ovce uhynou. Necht se prosím můj pán ubírá před svým otrokem a já potáhnu pomalu, jak může jít stádo, které je přede mnou, a jak mohou děti; pak přijdu k svému pánu do Seiru.” Ezau na to řekl: „Dovol, abych ti tu ponechal několik svých lidí.” On však odpověděl: „K čemu to! Jen když jsem získal přízeň svého pána.” A tak se Ezau toho dne vrátil svou cestou do Seiru, kdežto Jákob vytáhl do Sukótu a vystavěl dům a pro svůj dobytek udělal přístřešky. Proto pojmenoval to místo Sukót (to je Přístřešky).

Potom přišel Jákob cestou z rovin aramských pokojně k městu Šekenu, které je v zemi kenaanské. Utábořil se před městem a od synů Chamóra, otce Šekamova, koupil za sto kesít díl pole, na němž si postavil stan. I zřídil tam oltář a nazval jej Ěl je Bůh Izraelův.

1. Mojžíšova 33, 1 – 20

„Bratr”, „Můj bratr.” „Smím vidět tvou tvář a to je jako bych viděl tvář Boží.” „Bratr” je slovo, s nímž se setkáváme v textu dnešní kapitoly. „Bratr” – když to slyšíme, chce se nám zajásat, a možná taky – zaúpět. O starých přátelstvích se říká, že nerezavějí, že jsou trvalá a pevná. Stará nepřátelství však bývají zarputilá. A teď uvažme, že jsme v této chvíli přítomni smíření dvou mužů, kteří byli po dvacel let nepřáteli! A ještě k tomu to přece původně byli rodní bratři! Nepřátelství mezi bratry jsou nejbolestnější. A teď, jak už řečeno, se tu vypráví, jak se tito

dva zneprátení bratři smířili. Zúčastnění jsou si ve významu této hodiny zřejmě vědomi. Jestliže se tu píše: „Ezau se k němu rozběhl a objal ho, padl mu kolem krku a políbil ho; oba zaplakali” (v. 4), pak to můžeme odbyť jako sentimentality, nebo to ryze evropsky zesměšnit jako „pravou orientální obradnost”. Nemáme důvod k domněnce, že ti dva tu hrají divadlo a že se jeden druhému předvádí. Jestliže vypravěč říká výslovně o obou mužích, že „oba zaplakali”, pak to bez pochyby znamená, že při jejich prvním setkání byly city obou ryzí. Zde jsme svědky oblevy.

Zkrátka a dobře: „Jaké dobro, jaké blaho, kde bratři bydlí svorně!” Přitom by to někdo mohl pocítit jako vadu na krásu a litovat, že tento příběh je právě jen příběh. No dobře. V pořádku. Něco poučného, chcete-li. Scéna sbratření se ovšem odehrává kdesi daleko od nás, časově i místně. Jaký to má pro nás praktický význam, jestliže si dva zneprátení náčelníci nomádů podají bratrsky ruku několik tisíc kilometrů daleko před několika tisíciletími! Jen se nevyjadřujeme příliš odmítavě. I když šlo ve skutečnosti o pouhé lidské sbratření, může to mít význam i pro nás. Friedrich Dürrenmatt v doslovu k dramatu „Fyzikové” dovozuje, že každá myšlenka, která kdykoli, kdekoli a komukoli na tomto světě byly vyslovena, je skutečnost. A tak každé slovo, každý čin má svůj vliv, který je vyzařován časem i prostorem. A ještě k tomu tak silná myšlenka jako „bratr”, upřímně míněná dvěma lidmi! Slovo „bratr”, které si vymění dva jedinci! Na neposledním místě bratrské chování, bratrský skutek! Naše počínání v myšlenkách, slovech i skutcích má větší vliv na dění ve světě, než si můžeme pomyslet. Kdybychom si zpřítomnili tuto skutečnost, byli bychom ve svém myšlení uvážlivější, při výběru slov a v každodenních vzájemných vztazích obezřetnější. A kdyby to, co jsme dnes ráno četli, byl pouhý příběh, příběh o dvou rozvaděných majitelích stád, kteří po mnoha letech uzavřou mír, kdyby to byla jen pěkná historka pro děti – kdo ví? Kdo by se mohl dopídit, jaký vliv měla dosud tato historka od té doby v těch místech, kde se vypráví? Myslím, že příběh o smíření mezi Jákobem a Ezauem by mohl mít na dorůstající mládež prospěšnější vliv, než věčné vyprávění o válkách, které poslouchá v hodinách zeměpisu a dějepisu.

Zde však jde, jak jsme si už naznačili, víc než o dávnou příhodu, ještě o něco jiného než o sbratření obou nepřátel. Je načase si uvědomit, že jsme otevřeli Bibli. Tedy knihu, v níž nemáme zprávy o svědectví o jakýchsi událostech, ale o velkých Božích skutcích. Že je zde Bůh při díle, což ovšem není zprvu na Jákobově počínání patrné. Jeho situace onoho jitra vypadá zatím ještě pochybně a hrozivě. Ze strachu posílá bratrovi velké množství skotu a bravu. Ale Jákob sám moc nevěří, že by tyto bohaté dary zapůsobily. Mohlo by to vypadat, jako by chtěl svého bratra nečistým způsobem podplatit, jako by si ho chtěl koupit. Ezau by mohl takový úmysl prohlédnout a tím více rozmrzet. Jákob to ví a přes všechno množství darů si nedělá iluzi. Zkrátka, použijí-li čtyři stovky Ezauových mužů zbraň, je Jákob i s těmi svými ztracen. Způsob jakým uspořádá seskupení, prozrazuje, že s touto možností počítá. Obě služebnice s jejich dětmi postaví do čela průvodu. Pak jde Lea se svými dětmi. Teprve vzadu milovaná žena a milovaný syn, Ráchel a Josef. Uvažuje, že při tomto postavení ti, kteří jsou jeho srdci nejvíce vzdáleni, zachytí v případě krvavého masakru první těžký úder. S tím pochopitelně spojuje slabou naději, že ti nejbližší v koloně by mohli mít šanci uniknout. Tuto krutou úvahu bychom mohli Jákobovi zazlívát. Ovšem okolnost, že jde sám v čele, že jedná jako muž, vzbuzuje určitý respekt. A tak jde vztříc Ezauovi. „Sedmkrát se poklonil až k zemi, než k svému bratru přistoupil” (v. 3). Z jisté listiny ze 14. stol. před Kristem se můžeme dovědět, že jakýsi poddaný se před svým pánem a králem sklonil sedmkrát k zemi. To znamená, že Jákob přiznává sedmi poklonami své služebnictví a uznává Ezaua za svého pána. Přitom je připraven na všechno. Poddán na milost a nemilost. Co z obojího bude?

Teprve teď může Jákob poznat změnu, kterou činí Ezau k jeho prospěchu. V tom, co se teď nad všechno očekávání děje, vidí krok za krokem Boží zásah. Na přátelský Ezauův dotaz, kdo jsou všechny tyto ženy a děti, dostane odpověď: „To jsou děti, jimiž Bůh milostivě obdaroval tvého otroka” (v. 5). A teď se zřejmou důvěřivostí přistupují ženy s dětmi a klaní se. Aby odstranil každou nejasnost, zkoumá Ezau dále, co mají znamenat všechna ta stáda, která přicházejí s Jákobem.

Jákob, teď už důvěřující, se odváží popravdě přiznat, že tím vším si chtěl bratra získat a usmířit. Ezau zprvu odmítá: „Mám dost, bratře. Ponech si, co máš.“ Ale Jákob naléhá: „Přijmi, prosím, z mého požehnání, co jsem ti přinesl, neboť Bůh se nade mnou smiloval a mám všeho dost“ (v. 11). A teď si všimněme. Člověk, jenž není bratrem, nemá nikdy dost. Taky Jákob a Ezau neměli nikdy dost. A teď každý z nich říká: „Mám dost.“ Není pochyb, u obou mužů se stal zázrak. Bůh, který zná srdce lidí a má nad nimi moc, je zde při díle. Zde se nejen sbírají dva lidé, zde se děje víc, sám Bůh při nich uskutečnil smíření.

Že zde dva zneprátelené bratry smířil Bůh, není náš názor a domněnka, ale Jákobova zkušenost. Dosvědčuje to svému bratru i nám tajuplným slovem. Vzhledem k tomu, co právě prožil. V předcházející kapitole se vypráví, jak Jákob za dlouhé, deštivé noci potkal Boha. Přitom se obával, že by při setkání mohl zahynout. Pohled na svatou tvář by mohl jemu, hříšnému člověku, přivodit smrt. Ale ráno po oné noci ho slyšíme jásat: „Viděl jsem Boha tváří v tvář a byl mi zachován život“ (32, 31). Bůh na něj milostivě pohlédl, smířil se s Jákobem a Jákoba smířil se sebou. Pod silným dojmem této v noci prožité zkušenosti dává teď Jákob to noční setkání s Bohem do souvislosti s bratrem. Po tom prožitku velikého daru milosti, kdy mohl spatřit Boží smířlivou tvář, připadá mu pohled na smířlivou tvář bratra jako druhý Boží dar. Jákob vidí toho jitra na tváři svého bratra odlesk toho, co v předešlé noci spatřil na Boží milostivé tváři. Smíření s Bohem předcházelo, teď po smíření s Bohem následovalo smíření s bratrem. Protože Jákob mohl na Boží tváři vidět Otce, smí teď na tváři Ezauově vidět bratra. Takový je smysl vysoce významného výroku: „Smím vidět tvou tvář, a to je jako bych viděl tvář Boží“ (v. 10).

A nejen Jákob, taky my jsme směli pohledět na Boží tvář. A taky my jsme neuviděli v Bohu svého nepřítele, ale svého Otce. Boží tvář jsme spatřili v jeho Synu, v Kristu, ovšem úplně jinak než Jákob v oné noci: „Kdo vidí mne, vidí Otce.“ Ovšem, je to předně „tělo plné krve a ran“, jeho utrpení způsobené našimi hříchy, které nám Otec musí ukázat. Ale potom „jsme spatřili jeho slávu, slávu, jakou má od Otce jednorozený

Syn, plný milosti a pravdy“ (J 1,14). A „jeho tvář zářila jako slunce“ (Mt 17). A Syn nám výslovně dovolil a přikázal oslovovat Boha jako Otce. A „Boží Duch osvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti“. Nepřijali jsme ducha otroctví, abychom opět propadli strachu, ale přijali jsme ducha synovství, v němž voláme „Abba, milý Otče“ (Ř 8). Smíme volat „Otče náš“! Smíme jásat jako děti!

A teď, když jsme v Kristu směli uvidět Boží tvář, očekává od nás Bůh, že uvidíme taky tvář bratra. Po smíření s Otcem, je-li upřímné, nemůže přijít nic jiného než smíření s bratrem. Jakkak je to s naším bratrstvím? O dvou prvních bratrech, Kainovi a Ábelovi, se říká, že se potkali na poli a „Kain hleděl k zemi.“ Ani se na svého bratra nepodíval. A pak ho zabil. Napřed se nedíváme do tváře a potom zabíjíme. Stále a stále znovu se tak dělo odedávna. My, kteří jsme se zde shromáždili, snad nemáme na rukou krev nějaké oběti. Ale kdybychom se teď na chvíli zamysleli, kdybychom nechali okolo sebe projít všechny ty tváře, jež jsme v životě potkali, ve svém sousedství, na pracovišti, v úzkém kruhu, v rodině – pak by nám snad přišlo na mysl několik tváří, které bychom už nikdy nechtěli vidět, které bychom si už nikdy nepřáli potkat. A podobně to může být u těch druhých s naší tváří. Tak se do nás během let a desetiletí vloudila a v nás zahořela všelijaká skrytá i zjevná nepřátelství. Ale Bůh, kterému musí být naše tvář protivná, který však na nás pro Kristovo milosrdenství hledí přece jen milostivě, teď od nás očekává, že se znovu obrátíme tváří ke svému bratru. Máme to udělat raději dnes než zítra. Není radno smíření odkládat. Nejpozději na věčnosti ve zjevené Boží přítomnosti budeme hledět jeden druhému do tváře. Bůh, jež smíme oslovovat „Otče náš, kterýž jsi v nebesích“, očekává teď od nás, že vstaneme od modlitby, že po kázání odejdeme a budeme se dívat po svém bratru. „Bratr.“ „Můj bratr.“ „Smím vidět tvou tvář, a to je jako bych viděl tvář Boží.“

A jak je to obecně? V širém světě? Naše dnešní pokolení se dočkalo báječné schopnosti, vidět tváře lidí z celého světa, vidět na dálku. Jsou nám milé tyto lidské tváře, přiblížené televizí, časopisy a denním tiskem? Vidíme bezpočetné lidi z celého světa jako bratry? Tady bychom zaúpěli. Podle země

a povolání, podle národnosti a rasy, podle té či oné „polokoule“ se díváme do tváří rádi nebo s odporem. Podle místa, kde žijeme, nám připadá hnědý či žlutý, černý nebo bílý lidský obličej jako úsměvný přítel nebo jako úšklebek úhlavního nepřítele, z něhož máme strach, kterého se varujeme, proti kterému musíme zbrojit. Svět je dodnes pod vlivem studené války rozdělen na dva nepřátelské tábory. Z hranic, o jejichž překonání jsme ještě před nedávnem snili, se přes noc staly hroby. A tak zdi a železná opona patří k obrazu světa. A za studenou válkou je skryta horká, která už dnes tu a tam hoří jasným plamenem a která může zítra zachvátit celé kontinenty a smluvní bloky. A pak vyústění v hodinu ničivé bomby. To Bůh nechce. Bůh ukázal lidstvu svoji tvář jako otec. A přeje si, abychom tvář bližního viděli jako bratra. Abychom poznali jej, Boha a bratra. „Smím vidět tvoji tvář a to je jako bych viděl tvář Boží.“

A konečně je pozornému čtenáři zřejmá Jákobova zdrženlivost, na niž Jákob pamatuje po smíření s Ezauem. Odmítá, když mu chce dát Ezau čtyři sta mužů jako ochranný doprovod. Bude klidně následovat svého bratra, který se svými bojovníky volí jiný způsob pochodu než Jákob s některými malými dětmi a ještě neodstavenými kusy stáda, což mu ovšem nezabrání dát se úplně jinou cestou. Z této zřejmé snahy, zachovat jistý odstup i po smíření s Ezauem, můžeme usoudit, že Jákob celé té záležitosti dosud nevěří. Zdá se však, že vykladač (Delitzsch) zde právem upozorňuje, že při smíření ještě nejde o sbratření, o rovnostářství. Vyvolení Jákoba jako nositele požehnání zůstává i nadále a ukládá mu povinnost, nebýt ani se světem, ani se svým bratrem Ezauem ve všem zajedno. Má příkaz, kterým se mu také nadále ukládá jistá zdrženlivost i vůči bratru. „Má se zápasící s Bohem znovu proměnit v chytráka a zbabělce? Postavení, kterého je si Jákob na základě požehnání prvorozeného vědom, jej zavazuje střežit právě teď před Ezauem svoji samostatnost“ (Franz Delitzsch). Že si je Jákob právě teď vědom svého zvláštního pověření, je dále patrné ze skutečnosti, že ve městě Šekemu zřídí oltář a nazve jej „Bůh Izraelův“ (v. 20). Tento odstup vůči bratru nemění nic na skutečnosti, že tohoto rána Bůh oba smířil a že tedy přestali být nepřáteli. Jákobovo slovo: „Smím

vidět tvoji tvář a to je, jako bych viděl tvář Boží“, nepozbývá platnost.

Tento den právě slaví evangeličtí křesťané jako památku reformace. Rozhodující Lutherova otázka zněla: Jak se přidřím milostivého Boha, jak získám pokoj s Bohem? A odpověď, kterou vysloví, z níž vyplyne obnovení křesťanské víry, zněla: Jedině v Kristu, jediné z milosti, jediné ve víře, dosvědčené v Písmu svatém. Tato otázka a tato odpověď má rozhodující platnost, pokud bude trvat svět a lidé. A druhá otázka se rovná první: Jak získám smíření s bližními? Jak dosáhnu pokoje s bližním? Odpověď je stejná: To pochopím jediné v Kristu, jediné z milosti, jediné ve víře, dosvědčené v Písmu svatém. Jedině v Kristu budeme schopni vidět tvář bratra, jako bychom viděli tvář Boží.

A právě dnes nám Bůh prostřel stůl. On, Otec, nám, dětem. Chce nám ukázat, že jsme bratři. Amen.

Pane, Kriste, děkujeme ti,
že jsi prosil o jednotu věřících.
Odpusť nám naši nesvornost,
která přináší tobě urážku
a ďáblu radost.
Bože, svatý Duchu,
pomoz nám v naší slabosti.
Pomoz, abychom statečněji
vyznávali svoji víru,
ochotněji se modlili jeden za druhého,
abychom společně radostněji doufali,
navzájem se vroucně milovali,
aby svět poznal,
že ty, svatý a milosrdný Bože,
jsi v Kristu náš Otec,
my pak bratři a sestry,
děti ve tvém domě,
pomocníci a pomocnice ve tvém království.
Až do dne, kdy dokončíš své dílo
v moci a slávě.
Amen.

Bože, Otče!
 Promluvil jsi dřívě,
 než bylo nebe a země.
 Dřívě než tu byl člověk, který by tě uslyšel,
 řekl jsi: Budiž světlo,
 a stalo se tak.
 Promluvil jsi,
 když se tvoji lidé od tebe odvrátili,
 bloudili a na tebe zapomněli.
 Slovem svých služebníků
 jsi je zavolal, ukáznil a káral.
 Za tuto tvoji неотřesitelnou věrnost
 tě ze srdce chválíme a děkujeme ti.
 Mluvil jsi, když se naplnil čas
 a tvé slovo se stalo tělem
 a přebývalo mezi námi.
 A tvé slovo je pravda a život.
 Tobě buď chvála a čest i úcta
 od věčnosti do věčnosti.
 A nyní, Pane, který jsi promlouval
 prostřednictvím otců, proroků a apoštolů,
 naposledy prostřednictvím svého Syna.
 promluv i dnes.
 Nemlč, i když jsme si to zasloužili.
 Duchu svatý, Duchu pravdy,
 vezmi naše slova a daruj nám Slovo!
 Věčné Slovo pro dnešní den,
 pro tuto ranní hodinu.
 Tráva usychá, květ vadne,
 tvé Slovo však zůstává
 na věky.

Amen.

Dína, kterou Jákobovi porodila Lea, si vyšla, aby se podívala na dceru té země. Uviděl ji Šekem, syn Chivejce Chamóra, knížete země, vzal ji a ležel s ní, a tak ji ponížil. Přilnul však k Díně, dceři Jákobově, celou duší, zamiloval si tu dívku a vemlouval se do jejího srdce. Svému otci Chamórovi pak Šekem řekl: „Vezmi mně to děvčátko za ženu.“ Když Jákob uslyšel, že Šekem jeho dceru Dínu poskrvnil, byli jeho synové na poli s dobyt看em. Jákob mlčel, dokud nepřišli. Šekemův otec Chamór pak vyšel k Jákobovi, aby s ním promluvil. Jákobovi synové přišli z pole, jakmile o tom uslyšeli. Bolestně to ty muže ranilo a velmi se rozlítli. Vždyť spáchal v Izraeli hanebnost, ležel s dcerou Jákobovou, a to je nepřipustné. Chamór s nimi mluvil takto: „Můj syn Šekem lpí na vaší dceři celou duší. Dejte mu ji prosím za ženu. Spřízněte se s námi, dávejte své dcery nám a berte si dcery naše. Můžete sídlit s námi, je před vámi celá země. Usadte se, volně v ní obchodujte a mějte ji jako svou vlastní.“ Také Šekem jejímu otci a jejím bratrům řekl: „Kéž bych získal vaši přízeň. Dám vám, oč mě požádáte. Určete mi jakkoli veliké věno i dar. Dám vám, oč mě požádáte, jen mi tu dívku dejte za ženu!“ Avšak Jákob i synové odpověděli Šekemovi a jeho otci Chamórovi lstivě. Jednali tak proto, že jejich sestru Dínu poskrvnil. Řekli jim: „To my nemůžeme udělat, abychom dali svou sestru muži neobřezanému, byla by to pro nás potupa. Svolíme jen tehdy, budete-li jako my: dá-li se u vás každý mužského pohlaví obřezat. Pak vám budeme dávat své dcery a my budeme brát dcery vaše, usídlíme se u vás a staneme se jedním lidem. Jestliže nás neuposlechnete a nedáte se obřezat, vezmeme svou dceru a odejdeme.“ Chamórovi i jeho synu Šekemovi se jeho slova líbila. Mládenec nemeškal a vykonal to, neboť si Jákobovu dceru oblíbil. V otcově domě byl ze všech nejváženější.

Chamór a jeho syn Šekem přišli k bráně svého města a promluvili k mužům svého města: „Tito muži se k nám chovají pokojně. Ať se tedy usídlí v zemi a volně v ní obchodují. Ať je pro ně tato země na všechny strany otevřená. My si budeme brát za ženy jejich dcery a budeme jim dávat dcery své. Avšak aby s námi bydlili jako jeden lid, svolí ti muži jen tehdy, dá-li se u nás každý mužského pohlaví obřezat, jako jsou obřezáni oni. Nebudou tak jejich stáda a majetek i všechen jejich dobytek patřit nám? Budme jen svolni a oni se u nás usídlí.“ Poslechli tedy Chamóra

a jeho syna Šekema všichni, kdo měli právo vycházet k bráně jeho města; dal se obřezat každý mužského pohlaví, kdo vycházel k bráně jeho města. Ale třetího dne, když byli v bolestech, vtrhli bezpečně do města s mečem v ruce dva Jákobovi synové, Šimeón a Lévi, bratři Díny, a všechny mužského pohlaví povraždili. Zavraždili mečem také Chamóra a jeho syna Šekema, vzali z Šekemova domu Dínu a odešli. Na pobité potom přišli Jákobovi synové a za poskvrnění své sestry město vyloupili. Pobrali jejich brav a skot a jejich osly a co bylo v městě i na poli. Zajali všechny jejich děti a jejich ženy a uloupili všechno jejich jmění, vše, co bylo v domě. I řekl Jákob Šimeónovi a Lévimu: „Přivedete mě do zkázy, způsobili jste, že vzbuzuji nelibost u obyvatel země, u Kenaanců a Perizejců. Mám málo lidí. Seberou-li se proti mně, pobijí mě a budu vyhuben já i můj dům.“ Odvětili: „Což směl s naší sestrou zacházet jako s děvčkou?“

1. Mojžíšova 34, 1 – 31

I řekl Bůh Jákobovi: „Vstaň a vstup do Bét-elu, usáď se tam a udělej tam oltář Bohu, který se ti ukázal, když jsi prchal před svým bratrem Ezauem.“ Jákob tedy řekl svému domu i všem, kteří byli s ním: „Zbavte se cizích bohů, které máte mezi sebou! Očistě se, převlékněte si šat, budeme putovat do Bét-elu. Chci tam udělat oltář Bohu, který mi odpověděl v den mého soužení a byl se mnou na cestě, kterou jsem šel.“ Odevzdali tedy Jákobovi všechny cizí bůžky, které u sebe měli, i všechny náušnice a Jákob je zakopal pod svatým stromem u Šekemu. Potom táhli dál. Na okolní města padl děs Boží; proto Jákobovy syny pronásledovali. Tak přišel Jákob i všechen lid, který byl s ním, do Lúzu, to je do Bét-elu v zemi kenaanské. Tam vybudoval oltář a vzýval na tom místě Boha Bét-elu, neboť se mu tam zjevil sám Bůh, když prchal před svým bratrem. Zde zemřela Rebečina chůva Debora a byla pochována dole u Bét-elu pod posvátným dubem, který pojmenoval Posvátný dub pláče.

I ukázal se Bůh znovu Jákobovi, když přišel z Rovin aramských, a požehnal mu slovy:

„Tvé jméno bylo Jákob; už nebudeš zván Jákob, tvé jméno bude Izrael.“ A dal mu jméno Izrael. Dále mu Bůh řekl: „Já jsem Bůh všemohoucí. Plod' a množ se; vzejde z tebe národ a spole-

čenství pronárodů, i králové vzejdou z tvých beder. Zemi, kterou jsem dal Abrahamovi a Izákovi, tu dám tobě; tvému potomstvu dám tuto zemi.“

Potom Bůh vystoupil od něho z toho místa, kde s ním mluvil. A Jákob na tom místě, kde s ním mluvil, postavil posvátný sloup, sloup kamenný, a vykonal na něm úlitbu: polil jej svrchu olejem. Místu, kde s ním mluvil Bůh, dal jméno Bét-el. Potom z Bét-elu odtáhli. A když už byli nedaleko Efraty, Ráchel porodila; měla však těžký porod. Když těžce rodila, pravila jí porodní bába: „Neboj se, máš zase syna!“ Ve chvíli, kdy umírala a život z ní unikal, pojmenovali ho Ben-óni (to je Syn mého zmaru), ale otec ho nazval Ben-jamín (to je Syn zdaru). Ráchel umřela a byla pohřbena u cesty do Efraty, což je Betlém. Jákob nad jejím hrobem postavil pamětní sloup, a to je památník Ráchelina hrobu až dodnes. Potom táhl Izrael dál a postavil svůj stan opodál Migdal-ederu. Když Izrael přebýval v oné zemi, šel Rúben a ležel s ženinou svého otce Bilhou. Izrael se o tom doslechl...

Synů Jákobových bylo dvanáct. Synové Lejini: Rúben, Jákobův prvorozený, Šimeón a Lévi, Juda, Isachar a Zabulón. Synové Rácheliny: Josef a Benjamin. Synové Rácheliny otrokyně Bilhy: Dan a Neftalí. A synové Lejiny otrokyně Zilpy: Gád a Ašer. To jsou synové Jákobovi, kteří se mu narodili v Rovinách aramských. Jákob přišel k svému otci Izákovi do Mamre, do Kirjat-arby, což je Chebrón, kde Abraham a Izák pobývali jako hosté. Izák se dožil sto osmdesáti let. I zesnul Izák a zemřel a byl připojen ke svému lidu, stár a syt dnů. Jeho synové Ezau a Jákob ho pochovali.

1. Mojžíšova 35, 1– 29

Jedno místo z přečtených kapitol nás zvlášť oslovuje. Je to příslib Jákobovi: „Já jsem Bůh všemohoucí. Plod' a množ se. Vzejde z tebe národ a společenství pronárodů, i králové vzejdou z tvých beder“ (35,11). Co platilo pro Abrahama a Izáka, platí taky pro Jákoba a jeho potomky: Bůh totiž chce a bude mít mezi všemi národy země lid, kterému věnuje zvláštní pozornost. Který vybaví zvláštním způsobem. Který vezme do své školy. Kterému dá zvláštní pověření, být právě Božím národem. V tomto světě. Mezi všemi národy země.

Reprezentovat zde, zastupovat Boží věc. Avšak Boží věc, kterou má Izrael reprezentovat, není nic menšího, nežli že Bůh vznáší nárok jako Stvořitel světa být taky vlastníkem, majitelem světa. Abrahama, Izáka a teď taky Jákoba učiní Bůh praotci tohoto svého vyvoleného národa na zemi. Opakuje a potvrzuje zde výslovně zaslíbení, dané svému služebníkovvi. A jak jsme si všimli, výslovně zde upozorňuje na to, že jednou daný slib taky dodrží, svému zaslíbení učiní zadosť: „Já jsem Bůh všemohoucí. Vzejde z tebe národ a společenství pronárodů, i králové vzejdou z tvých beder.”

Bůh, který zde své mocné zaslíbení Jákovvi opakuje a potvrzuje, je taky náš Bůh. Z králů, kteří vzejdou z Jákovova rodu, jsou nám známi zejména dva. Předně je to král David. A pak tisíc let po Davidovi ten druhý, pocházející „z domu a rodu Davidova”. Toho zvěstuje anděl Gabriel Marii slovy: „Na věky bude kralovat nad rodem Jákovvým a jeho království nebude konce” (L 1,33). V tajemství svého lidství spojí Kristus Král tento svět neodvolatelně s Bohem. Bůh zcela prostupuje tuto zemi tak, že svého Syna učiní člověkem. V tajemství Velkého pátku je s konečnou platností dokončeno dílo záchrany člověka. A nabídnuto všem národům země. V tajemství velikonoc Bůh neodvolatelně překonává smrt. A potom, v tajemství nanebevstoupení ustaví Bůh na této zemi s konečnou platností své panství. Jeden lid, „obecnství ze všech národů”, má od té doby pověření, „očekávat příchod plnosti” (1K 13). Věřit v Bohem dané slovo. Od té doby žije Boží obec v adventu. Advent znamená věřit v nový příchod Kristův a v konečné vítězství jeho království na zemi. Věřit, že v něm všechna zaslíbení jsou Ano a Amen. Věřit, že vládne mocí a prostředky tak, aby mohl prosadit nebo dokonce vnutit proti všem překážkám a vzdorům své království. Jemu je totiž dána „veškerá moc na nebi i v zemi”.

V posledních dnech bylo nápadné, jak spontánně se tu a tam vyjádřil ne jeden člen církve, těšící se na přicházející advent. Ano, to máme a smíme: těšit se na advent. Je to spojeno taky se starými, známými písněmi, které můžeme v tomto posvátném čase zase zpívat. Taky s radostí očekáváme milé vánoční návštěvy. Taky svíce potěší srdce jako symboly světla, překonávajícího tmu. Víme o rodině, která po

třicet let dostávala na počátku adventu do manželů z Izraele adventní věnec, letos však dárci pro nemoc nic neposlali a tak bude věnec celé rodině chybět. V době adventu je mnoho hezkého, co potěšuje mysl. Ovšem to jedno, co utváří advent, není svíce a vůně jehličí, nýbrž Boží slovo, radostné ujistění, že Bůh splnil své zaslíbení. Co je hezčí než všechno krásné, je naděje pro svět. Abrahamovi, Izákovi a teď taky Jákovvi vyslovený Boží slib: „Já jsem Bůh všemohoucí. Plod a množ se. Vzejde z tebe národ a společenství pronárodů, i králové vzejdou z tvých beder.”

Jistý průmyslník, zcestovalý člověk se širokými horizonty, vyprávěl minulý týden dojemnými a nadšenými slovy o světovém ekumenickém hnutí, v němž se pracuje s duchovní silou na obnově Kristovy církve. V téže souvislosti pak hovořil o „kázáníčkách, jež jsou konána po celé zemi”. Kdyby tato poznámka byla míněna pohrdavě, mohli bychom se i tak držet naděje, že v tomto našem „kázáníčku” osvědčuje Bůh své velké zaslíbení a my můžeme věřit, že Bůh jím jistě nepohrdne. Bůh abrahamův a Izákův nepohrdl ani Jákovvým „kázáníčkem”, ale přes jeho slabost a pochybnosti nad ním vyslovil zaslíbení: „Já jsem Bůh všemohoucí - národ - společenství pronárodů - králové.”

Jákovv totiž na tom vůbec není dobře právě v těch dnech, kdy mu Bůh potvrzuje mocné zaslíbení. Když se dívá na výsledek jako Boží reprezentant a jako pověřený nositel požehnání světu, pak má všechny důvody mluvit o „kázáníčku” sklíčeně. Jeho blízké okolí ukazuje na všechno možné, jen ne na Boží vládu. Má rodinné starosti. Nesnáze a zármutek. Kdo dnes z nás přítomných má rodinné starosti, může vidět v Jákovvi druhá v utrpení.

V předcházející kapitole (34, 1 - 5) se vypráví, jak se jeho jediná dcera Dina zapletla se synem představitele města do nepěkné milostné aféry. Jákovva dcera a tím i celá jeho rodina se octla v lidských řečech. A něco takového má být Boží muž!

Dva Jákovvi synové, Šimeón a Lévi, se pak rozhodli pomstít svoji poníženou a zneuctěnou sestru a pošpiněnou čest rodiny. Počínali si přitom tak prohnaným a lstivým způsobem, že k jednomu skandálu připojili další, ještě závaž-

nější. Nejdříve oba vyjednávali s šekemským panstvem. Došlo opravdu k potěšitelným rozhovorům. Přitom diskutovali taky o otázkách víry. Stalo se nečekané, když někteří z nich uvěřili v Boha Abrahamova, Izákova a Jákobova. Podmínkou přijetí této víry je však obrízka. Synové z vysokých šekemských kruhů vzali znamení příslušnosti k Izraeli vážně! Nato však Šimon a Lévi zábranu a oslabvení, jež zpravidla přichází po tomto nepatrném operačním zásahu zneužili a podnikli na šekémské muže bleskový útok, při kterém plenili a vraždili (34, 6 - 29).

Nad vrcholnou prohnáním tohoto činu svých synů Jákob užasne: „Přivedete mě do zkázy, způsobili jste, že vzbuzuji nelibost u obyvatel země. Pobijí mě a zahynu já i můj dům“ (34,30). Jákob očekává pro sebe a pro celou svoji rodinu pohromu. Ale co může být horšího než to nejhorší. Jeho synové poskvrnili svým rouhavým chováním jméno Boha, kterému slouží Jákob.

Další rána padne na Jákobovu hlavu. Po dvou rodinných skandálech následuje třetí. O něco později vešlo ve známost, že další jeho syn, Ruben, jeho nejstarší, měl opletačky s Bilhou, jednou z Jákobových ženin (35, 22). Zápach z Jákobových rodinných poměrů stoupá až do nebe. Jákob je vyřízený. Před lidmi, a co horšího, před Bohem. Teď se proti němu a jeho synům bouří celý národ a beze stopy ho smete z povrchu země! Teď jen aby sám Bůh nepřerušil svůj vztah k Jákobovi a jeho domu!

A tu se v těch dnech stane, že se Bůh Jákobovi ozve: „I řekl Bůh Jákobovi: Vstaň a vystup do Bét-elu, usaď se tam a udělej tam oltář Bohu, který se ti ukázal, když jsi prchal před svým bratrem Ezauem“ (35,1). Bůh s ním mluví. S někým, kdo není hoden nést své jméno! A Bůh mu dává nový úkol. Má táhnout do dobře známého Bét-elu a postavit tam oltář! Na místo, kde se volá, ba vykřikuje Boží jméno. Jákob má svoje „kázáníčko“ rozhlášovat v zemi kolem dokola. A právě v této totálně ztracené situaci opakuje a potvrzuje Bůh svému těžce potrefenému služebníku staré zaslíbení: „Já jsem Bůh všemohoucí. Plod a množ se. Vzejde z tebe národ a společenství pronárodů, i králové vzejdou z tvých beder. Zemi, kterou jsem dal Abrahamovi a Izákovi, tu dám tobě. Tvému potomstvu dám tuto zemi.“

Tu se rozjasní. Tak zářivě rozjasní, že se ptáme, jak je možné, že Jákobovi bude dáno tolik světla, tolik nečekané a nezasloužené Boží dobroty. Ve svém listu Římanům posílá Pavel příjemcům Boží dobroty slovo napomenutí, platné pro všechny časy: „Pohrdáš bohatstvím jeho dobroty, shovívavosti a velkomyslnosti, a neuvědomuješ si, že dobrotivost Boží tě chce přivést k pokání?“ (Ř 2,4). Apoštol tím naznačuje, jak pokání vzniká. Právě pokání není vyvoláno nadávkami, výhrůzkami a svoláváním blesků, ale Boží dobrotou. Jestliže nás tedy Bůh zahrnuje dobrotou jako Jákoba, pak od nás očekává, že mu doznáme a že je odložíme. Pokání je proces ozdravení a obnovení.

A právě tento div opravdového pokání má se teď stát na Jákobovi. Teď vyzve celou svoji rodinu, aby se kajícně odevzdala Bohu: „Zbavte se cizích bohů, které máte mezi sebou! Očistte se, převlékněte si šat“ (35,2). A že potom ti jeho své dobře skryté bůžky neskryjí ještě líp, ale oprostí se od nich, je všechno možné, jen ne samozřejmé. Přemíra boží dobroty tu vyvolává zázrak generální zpovědi a generální očisty celého domu. Nastala skutečná obleva. Celý ten podivuhodný děj živě připomíná adventní události v Izraeli bezprostředně před svým prvním veřejným Ježíšovým vystoupením tam dole v Jordánu. Když Jan Křtitel ohlašoval brzký příchod mesiášského krále, zval a vyzýval lidi k pokání a obrácení. Izrael přicházel proudem z Jeruzaléma i celého Judska a přijímal křest na odpuštění hříchů.

V této souvislosti jsme teď přirozeně taky my dotázáni na „cizí božstva“, kterým jsme sloužili a propadli. Otevřeně i skrytě. Vědomě teď upouštíme od uvádění jejich jmen. Takové nálepky model vedou obyčejně jen k tomu, že ukazujeme farizejsky na druhé. Teď se spokojíme zjištěním, že „cizí božstva“ zde jsou. V nepříjemném množství. Přivlastnili jsem si je. Ne, oni ovládli nás. Jsme jimi posedlí: v rodinách, při hospodaření, v politice. Ve vědě. V kulturní oblasti. Taky v církvích. Na kazatelkách a pod nimi. U oltářů. Je třeba jako v době Jákobově a jako za dnů Jana Křtitele mocného vanutí Ducha svatého, abychom modly odhalili, abychom se z jejich sevření osvobodili. Věrný Duchu svatý, působ ve své církvi adventní pokání jako tehdy, když dostal Jákob od Boha dovo-

lení, stavět dál po celé zemi oltáře a pronášet „kázáníčka“, vždyť: „Já jsem Bůh všemohoucí. Vzejde z tebe národ a společenství pronárodů, i králové vzejdou z tvých beder.“ Ale taky „zbavte se cizích bohů, které máte mezi sebou!“ A „odevzdali tedy Jákobovi všechny cizí bůžky, které u sebe měli“ (35,4).

Konečně si připomeňme, že v této kapitole, kdy mu Bůh pro svoji přehojnou dobrotu opakuje a potvrzuje staré zaslíbení, musí Jákob přetrpět nejen tři rodinné skandály, ale k tomu ještě tři úmrtí. Toto nahromaděné utrpení přímo bije do očí.

Především je zmíněna smrt jednoho zřejmě velmi starého služebníka rodiny. Jde o chůvu Jákobovy matky Rebeky. O smrti Rebeky samé není nic známo. Zdá se, že se šťastného návratu svého miláčka Jáкова domů nedožila. Zdá se, že zvláštní zmínka o smrti její chůvy má ten smysl, aby připomněla zesnulou matku Rebeku.

A pak na cestě do Bét-elu dojde ke slehnutí paní Ráchel. Po Josefovi může dát život vytouženému druhému synovi. Při porodu však umírá. Ve chvíli, kdy z ní unikal život, dala novorozenému jméno „Bén-óni“, to je „Syn mého zmaru“. Jákob však nesouhlasil. Ať se jmenuje „Ben-jamín“, doslova „Syn zdaru“. Dítěti bude přisouzeno jméno bolesti, bude dítětem zaslíbení, požehnání. Tak září taky nad tímto skonem světlo adventního zaslíbení. Taky zde má naděje poslední slovo.

Jako třetí případ úmrtí v rodině je pak zmíněn skon starce Izáka: „Izák se dožil sto osmdesáti let. I zesnul Izák a zemřel a byl připojen k svému lidu, stár a sytý dnů“ (35, 28.29). Izák smí zemřít „stár a sytý dnů“. „To nemá co činit s tupou rezignací“ (Karel Barth). Izák smí zřejmě spatřit, že naplnil smysl svého života. Ve světle zaslíbení, jež Bůh Jákobovi právě obnovil, ve víře v Boha, který je milosrdný tisícům pokolení, smí otec Izák zavřít oči. „Stár a sytý dnů.“ „Kdo takto umírá, šťastně umírá.“

Tak tři skandály a tři případy úmrtí připomínají v Jákobově rodině, že smrt je odplatou za hřích. I my půjdeme tou cestou. Ale to poslední, co nám Bůh dává na vědomí, je, že přijde. Přijde Boží panství. Stále odkládané, ale nezadržitelné. Jdeme jednosměrnou ulicí smrti. Jeden nám přijde v protisměru naproti jako vítěz nad smrtí.

Zaslíbení, že Boží slovo platí a že Bůh splní co slíbil, prozařuje Izákův skon. Svítí Izákovi k dalšímu životu. Dává světlo a sílu taky onomu obyvateli jistého veřejného chudobince, který před několika dny napsal slova, jež zde s jeho dovolením předávám jako pozdrav: „Taky u nás“, říká se v adventním pozdravu z chudobince, „nastal advent. Nálada není nejlepší, jako vždycky v posvátném čase. Jisté vzpomínky zatěžují. Je hodně nemocných. Skoro každý týden někdo zemře. Lidé nás opouštějí. Držím se Písma. Jedině Slovo pomáhá.“

Ano, jediné Slovo pomáhá. Slovo všemohoucího Boha. Amen.

Bože Otče!

Dej, ať přijde advent

do našich srdcí a příbytků.

Dej lásku, která nehledá svůj prospěch.

Ovlivňuj naše děti svým Slovem.

Starým dej útěchu svého pokoje.

Dej, ať přijde advent

na místech práce.

Dej prostor náhledu,

že před tebou není správné,

žijí-li jedni v přebytku

a druhým chybí, co nutně potřebují.

Dej, ať duch adventu vstoupí

do života národů.

Řiď volby do našich nejvyšších úřadů.

Dej sekretáři OSN

trpělivost, moudrost a odvahu.

Požehnej snahám o spravedlnost ve Rhodesii,

zápasu o spravedlivý mír ve Vietnamu.

Dej, ať nastane advent v církvích.

Obnovuj je svým Slovem.

A dej jim – dej nám plnomocné vyznání

tvého milosrdenství a všemohoucnosti.

Dej, ať jsou křesťané zajedno tak,

jako ty Otče jsi zajedno se svým Synem.

Ať brzy přijde den,

kdy žádný věřící už nebude odloučen.

Amen.

Otče v nebesích!

Děkujeme ti, že teď můžeme být zde,
že smíme tvým slovem uzavřít jeden týden
a začít další.

Od počátku našeho života až po tuto hodinu
jsi k nám nepřestal promlouvat
a naslouchat našim zpěvům a molitbám.

Ať jsou požehnáni ti, kteří nás kdysi pokřtili.
Požehnané sestry a požehnaní bratři,
kteří nám v nedělní škole vyprávěli
o tvých velkých skutcích.

Ať jsou požehnaní rodiče a učitelé,
kteří nám vštěpovali lásku k Tvému Slovu.

Promlouvej k nám i v této chvíli
v přítomnosti svého Ducha.

Kárej a potěšuj nás,
kde jsme se svojí neposlušností
vymkli tvé dobrotě i tvé přísnosti.

Buď se všemi, kteří dnes v tomto městě
a kdekoli ve světě slyší tvé slovo,
aby svět poznal, že jsi při díle
svojí milostí a soudem.

Hospodine, ty ponižuješ i povyšuješ,
můžeš usmrtit i oživit.

Tvé království má vládu nade vším.
Chvalte Hospodina všichni jeho andělé,
jeho služebníci, činící jeho vůli.

Chval Hospodina všechno jeho dílo
na všech místech jeho panování.

Duše má, chval Hospodina.

Amen.

I usadil se Jákob v zemi, v níž jeho otec pobýval jako host,

v zemi kenaanské. To je rodopis Jákobův. Sedmnáctiletý Josef pásal se svými bratry ovce. Byl to mládenec, který býval se syny žen svého otce, Bilhy a Zilpy. Josef přinášel svému otci o svých bratrech zlé zprávy. Izrael Josefa miloval ze všech svých synů nejvíce; vždyť to byl syn jeho stáří. Proto mu udělal pestře tkanou suknicí. Když bratři viděli, že ho otec miluje nade všechny bratry, začali ho nenávidět a nepromluvili na něho pokojného slova.

Jednou měl Josef sen a pověděl jej svým bratrům; nenáviděli ho pak ještě více. Rekl jim totiž: „Slyšte prosím, jaký jsem měl sen: Vážeme na poli snopy. Tu povstane můj snop a zůstane stát. A hle, vaše snopy obcházejí kolem něho a klanějí se mému snopu.“

Bratři mu odpověděli: „To budeš nad námi kralovat jako král či mezi námi vládnout jako vladař?“ A nenáviděli ho pro jeho sny a pro jeho slova ještě víc. Měl pak ještě jiný sen a vypravoval jej svým bratrům: „Měl jsem opět sen: Klanělo se mi slunce, měsíc a jedenáct hvězd.“ To vyprávěl otci a bratrům. Otec ho okřikl: „Jaký žes to měl sen? Že i já, tvá matka a tvoji bratři přijdeme, abychom se před tebou skláněli k zemi?“ Bratři na něho žártili, ale otec na to nepřestával myslet.

Bratři pak odešli, aby pásli ovce svého otce v Šekemu. Tu Izrael řekl Josefovi: „Zdalipak nepasou tvoji bratři v Šekemu? Pojď, rád bych tě za nimi poslal.“ On mu odvětil: „Tu jsem.“ Izrael mu řekl: „Jdi a podívej se, je-li s tvými bratry a s ovce všem v pořádku, a podej mi zprávu.“ Poslal ho tedy z chebrónské doliny a on přišel do Šekemu. Tu ho našel nějaký muž, jak bloudí po poli, a zeptal se ho: „Co hledáš?“ Odvětil: „Hledám své bratry. Pověz mi prosím, kde pasou.“ Muž mu řekl: „Odtáhli odtud. Slyšel jsem, jak říkají: ‚Pojďme do Dótanu.‘“ Josef tedy šel za svými bratry a našel je v Dótanu. Jakmile ho v dálce spatřili, ještě než se k nim přiblížil, smluvili se proti němu, že ho usmrtí. Rekl si mezi sebou: „Hle, mistr snů sem přichází! Pojďme, zabijme ho! Pak ho vhodíme do některé cisterny a řekneme: Sežrala ho divá zvěř. A uvidíme, co bude z jeho snů!“ Když to uslyšel Rúben, rozhodl se vysvobodit ho z jejich rukou. Zvolal: „Přece ho nebudeme ubíjet!“ Dále jim Rúben řekl: „Neprolévejte krev. Vhodte ho do cisterny, která je v stepi, ale ruku na něj nevztahujte!“ Chtěl ho z rukou bratrů vysvobodit a přivést k otci. Jakmile Josef přišel k bratrům, strhli z něho suknicí, tu suknicí

pestře tkanou, kterou měl na sobě. Vzali ho a hodili do cisterny. Cisterna byla prázdná, bez vody.

Pak se posadili, aby jedli chléb. Tu se rozhlédli a spatřili, jak od Gileádu přichází karavana Izmaelců; jejich velbloudi nesli ladanum, mastix a masti. Táhli s tím dolů do Egypta. Juda řekl bratrům: „Čeho dosáhneme, když svého bratra zabijeme a jeho krev zatajíme? Pojdte, prodejme ho Izmaelcům, ale sami na něho nesahejme; vždyť je to náš rodný bratr.“ Bratři ho uposlechli. Když midjánští obchodníci jeli kolem, vytáhli Josefa z cisterny a prodali ho Izmaelcům za dvacet šekelů stříbra. Ti přivedli Josefa do Egypta. Když se Ruben vrátil k cisterně, vidí, že tam Josef není. Roztrhl své roucho, vrátil se k bratrům a nařikal: „Ten hoch tam není. Co si jen, co si jen počnu?“

Tu vzali bratři Josefovou suknici, porazili kozla a suknici namočili v krvi. Tu pestře tkanou suknici pak dali donést otci se vzkazem: „Tohle jsme našli. Pozorně si to prosím prohlédni: Je to suknice tvého syna, nebo není?“ Když si ji prohlédl, zvolal: „Suknice je mého syna! Sežrala ho divá zvěř! Rozsápán, rozsápán je Josef!“ I roztrhl Jákob svůj šat, přes bedra přehodil zíněné roucho a truchlil pro syna mnoho dní. Přišli všichni jeho synové a všechny jeho dcery, aby ho potěšili, ale on se potěšit nedal. Nařikal: „Ve smutku sestoupím za synem do podsvětí.“ Tak oplakával otec Josefa. A Medanci ho prodali do Egypta faraónovu dvořanu Potifarovi, veliteli tělesné stráže.

1. Mojžišova 37, 1 - 36

Kde je zde Bůh? Při čtení této kapitoly jsem na tom jako jistý vykladač, který zjistil, že o Bohu zde vůbec není řeč. V domněnce, že se mohl mýlit, čteme pozorně. Čteme verš po verši, znovu od začátku do konce, o Bohu tu skutečně není řeč. Co tu vidíme podrobně vylíčeno, je člověk a jeho povaha. A **jak** je zde člověk líčen! Od Goetha až po Thomase Manna jsme zajedno v tom, že máme před sebou jedno z nejlepších vyprávění světové literatury. Rozhodně počítejme s tím, že mnozí z nás si ještě dovedou vzpomenout, jak jim v raném dětství vyprávěli příběh o dobrém Josefovi a jeho zlých bratrích. Jak jsme tehdy byli pobouřeni takovým zlem a jak jsme byli pohnuti k slzám nad velikostí lidského utrpení. Co jsme tu právě přečetli z Bible, není sice pro nás dospělé o nic

méně pobuřující a otřesné; ale jistě si zde musíme uvědomit, co napsal kdysi Pavel Koríťanům: „Dokud jsem byl dítě, mluvil jsem jako dítě, smýšlel jsem jako dítě, usuzoval jsem jako dítě; když jsem se stal mužem, překonal jsem to, co je dětinské.“ Pokusíme se teď několika otázkami rozšířit a prohloubit, co je nám tak důvěrně známo.

Jedna z těchto otázek, ta rozhodující, byla právě vyslovena. „Kde je zde Bůh?“ Bůh zde je, ovšem skrytý, občas k nepoznání zastřený. Ale je zde. Za každou jednotlivou scénou. Za každým z jednajících. Za každým veršem a v každém slovu. Nezapomínejme, že Josefova historie není jen prostou literaturou, i když jí taky může být. Je ovšem zapsána v knize, která zvěstuje velké Boží skutky. A příběh Josefa a jeho bratrů začíná touto kapitolou. Začíná dávno před těmito událostmi. A má velmi dlouhé pokračování. A právě z tohoto začátku a z tohoto pokračování jasně vyplývá: Bůh je zde při díle. Bůh je zde. Pokud zde někoho otázka po Bohu zneklidňuje a pročte si znovu celou kapitolu, může ke svému překvapení zjistit, že Bůh je zde dokonce dvakrát zmíněn doslova a jmenovitě. Je nápadné, že otec Jákob dostává zde na dvou místech jméno a titul, který mu Bůh propůjčil v rozhodující hodině jeho života: „Izrael“. Český to znamená „zápasící s Bohem“. Zapaťmatujme si to. Není to zanedbatelné. Jákob může zde, ano, taky zde - být „Izrael“, zápasící s Bohem.

Jákob - Izrael, to budiž hned připomenuto, zde vůbec nevy-padá tak, jak bychom si rádi představili nositele tohoto titulu. Hned na počátku jsou tu odhaleny jeho dvě poměrně hrubé chyby při výchově. Co si zde tento otec dovoluje, je podle mínění každého pedagoga neodpustitelné. Ježí se z toho vlasy. Jákob - Izrael si při výchově svých synů počíná protekčně. Dává přednost Josefovi. Zásadně se tu prohřešuje proti jasnému a základnímu předpokladu, proti abecedě veškeré výchovy. Nakonec Josefa dokonce viditelně vyzna-mená tak, že mu dá zhotovit zvláštní plášť. Je tím míněn oděv, který překrývá paže a nohy. Oblek s rukávy, užívaný lidmi, kteří nemusí pracovat. Knížecí, panský oděv. Tak zneužije otec Jákob sedmnáctiletého k dozoru nad jeho staršími bratry. Josef má otci přinést zprávy o nekalostech, kterých se bratři dopouštějí za otcovými zády. Jak jinak! Důvodem tohoto

počinání je stařecká slabost: „Izrael miloval Josefa ze všech svých synů nejvíce. Vždyť to byl syn jeho stáří. Proto mu udělal pestré tkanou suknicí.” Nadržování ve stáří.

Následky tohoto chybného výchovného počinání na sebe nedaly dlouho čekat. Jákob svým počináním způsobil, že bratři začali Josefa nenávidět. Co k tomu říct? Svobodní a mladí rodiče mezi námi budou ochotni takovou scestnou výchovu ostře odsoudit. Starší z nás se snad vyjádří zdrženlivěji. Jeden mladý vesnický farář pořádal kdysi ve svém sboru v rámci rodičovských večerů řadu odborných přednášek o výchově. Po cestě domů z první takové přednášky se ptá své matky, jež se starala svobodnému synovi o domácnost, jak se jí to líbilo. Výborně. Ostatních večerů se však nezúčastní. Ale maminko, pročpak? Protože při sledování výchovných přednášek si stále připomínám, co jsem udělala špatně a co už nikdy nezměním. Možná se teď někdo z nás bude cítit podobně. Ale Bůh je zde. Ten Bůh, který je větší než naše výchovné umění nebo selhání, je zde. V Bibli je jen jeden Vychovatel, který nedělá chyby. A tento Jediný bere Jákobovu stařeckou slabost a stařeckou pošetilost do svých rukou. A v Božích rukou dostává taky ten zpropadený šat, „panský šat s rukávy”, prorocký význam pro budoucnost. Bůh ví, že se z Josefa stane pán.

K panskému šatu přistoupí ještě Josefovy sny. Známe je. Sen o jedenácti snopech, které se klaní Josefovu snopu. Další sen o jedenácti hvězdách, o slunci a měsíci, které se sklánějí před Josefem. Psychoanalyticky vysvětleno, prozrazují tyto sny smýšlení drzého výrostka. Pokud nechceme mluvit o domýšlivosti výstředního udavače. Rostoucí nenávisť bratrů se tím pochopitelně rozžhavila do běla: „To budeš nad námi kralovat jako král či mezi námi vládnout jako vladař?” Po druhém snu dokonce otec považuje za nutné zasáhnout: „Jaký žes to měl sen? Že i já, tvá matka a tvoji bratři přijdeme, abychom se před tebou skláněli k zemi?” Snad z toho všeho, co bratři a teď i otec tuší a usuzují z Josefových řečí, se mnohé může stát a oni budou přitom – nikdo z lidí není bez hříchu, ani světec – ale Bůh je zde. A Bůh to ví lépe. Josefovy sny nejsou jen jakési jedovaté výpary hříšné duše. Zde jde, aniž by si toho byl Josef vědom, o Boží vnuknutí. O Boží předpověď

budoucnosti. Podle skrytého Božího úmyslu je Josef muž, který měl přijít. Víc než to. Budoucí zachránce Izraele. Přijde den, kdy bratři a otec se před Josefem skutečně skloní.

Ano, Josefovy sny prorocky ukazují, protože při tom jde o Boží vnuknutí, do příští, nejbližší budoucnosti. Nepochopitelná, jako sen zářivá jsou zaslíbení, jež Bůh vysloví věřícím, dětem a služebníkům. Vyberme si některé z nich: „Tvoje spravedlnost září jako světlo, jako polední jas tvoje právo” (Ž 37,6). „Prozíraví budou zářit jako záře oblohy, a ti, kteří mnohým dopomáhají k spravedlnosti, jako hvězdy na věky a navždy” (Da 12,3). O chudých a pronásledovaných říká Kristus, že „takovým patří království boží.” Učedníkům zaslubuje: „Amen, pravím vám, až se Syn člověka při obnovení všeho posadí na trůn své slávy, tehdy i vy, kteří jste mě následovali, usednete na dvanáct trůnů a budete soudit dvanáct pokolení Izraele” (Mt 19,28). A Petr píše bratrstvu lidu Kristova: „Vy jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid náležející Bohu, abyste hlásali mocné skutky toho, kdo vás povolal ze tmy do svého podivuhodného světla” (1P 2,9).

Na tak slavná zaslíbení mohou lidé, jimž jsou Boží tajemství cizí, reagovat jen nepochopením, a proto opovržením a posměchem, případně závistí a nenávisť. Protože to Kristus ví, říká stejným lidem, jimž přislubuje zářná zaslíbení: „Posílám vás jako ovce mezi vlky.” A: „Všichni vás budou nenávidět.” Rána, způsobená takovým nepochopením, takovým opovržením, ano, takovou nenávisť, je teď v chování bratří vůči Josefovi, který má sny, Boží sny.

Zde ovšem hrozí nedorozumění, s nímž se můžeme setkat. Nemusí to být vždycky tak zvaný svět, který nenávidí Božího snílka. Dost často jde u nevráživců, jako zde v Josefově případě, o bratry. Byli to bratři, kteří později proroka a snílka Jeremiáše spustili po provazech do jámy plné bahna. A nebyl to právě svět, ale bratři, kteří Pána nad pány uváděli v posměch a odsoudili jako rouhače. Ve svých závěrečných slovech předpovídá Ježíš svým věrným, že přijdou časy, kdy se budou lidé v křesťanské obci „navzájem osočovat”. A že „nepřítelem člověka bude jeho vlastní rodina” (Mt 10,36). On sám „přišel do svého vlastního, ale jeho vlastní ho nepřijali”.

Praotec Jákob ostatně tuší, jak se zdá, něco z těchto božských zákulisí a souvislostí, říká se však o něm, když Josefa pro jeho sny pokáral: „Otec na to nepřestával myslet” (v.11). Podobně se říká o matce Marii po návštěvě pastýřů v betlémské jeskyni: „Maria to všechno v mysli zachovávala a rozvažovala o tom” (L 2,19). Otcí Jákobovi je dána milost tušit, že tu při snech jeho druhého nejmladšího může jít o něco, co prorok později vyjadřuje slovy: „Stane se potom – vyleji svého ducha na každé tělo. Vaši synové i vaše dcery budou prorokovat, a vaši starci budou mít sny, vaši jinoši budou mít prorocká vidění” (Joel 3).

Josef je takový jinoch, který má prorocká vidění a sny. Je dobře, že jsou mládenci a dívky, které mají dobré známky na vysvědčení. Uspokojivé či dokonce vynikající závěrečné zkoušky. Mají diplomy. Je nutné a dobré, že jsou synové a dcery, které mají plány. Jejich snahou je vybojovat si v tomto světě pokud možno vedoucí postavení. Je však dobré, že v Bernu je jedna dcera, která jednoho dne uložila k ledu svoji kariéru odbornice, jak píše v jednom dopise, a „jen tak z lásky” pomáhá v Peru ovazovat a léčit rány způsobené hrozným zemětřesením. Běda světu, v němž by už nebylo dcer, jež by pomáhaly ošetřovat a léčit „jen tak z lásky”. Běda světu, v němž jsou už jen mládenci, kteří mají diplomy, v němž však vymírají synové a dcery s prorockým viděním. Božích snů je třeba.

Ve všech dobách to ovšem neměli snadné, ti Boží snůlkové. Kolik je míst a místeček, postavení a postaveníček, čekajících na syny a dcery s pěkným vysvědčením – pro Boží snůlky však „není místo v příbytku”. Tak zde rozhoduje bezedná nenávisť bratrů o Josefově smrti. O násilném odstranění. Blíže okolnosti nepřekonatelné krutosti lidského srdce, jež tu vycházejí najevo, jsou známy. Snahy Rubena a přímluva Judova mohou odvrátit, co zde neklamně hrozí. Co se však teď stane, je víc než úděsné: „Žranice” a hodokvas bratrů na pokraji jámy, v níž jiný bratr hladoví a žizní. Bratr je prodán za směšně nízkou cenu dvaceti stříbrných kupcům táhnoucím tudy do Egypta. Podvod se zvířecí krví nasáklou v pestře tkané sukničce jako skutečnost a důkaz, že Josef se stal obětí neštěstí, za něž nemůže být činěn odpovědným nikdo z lidí, přičemž se vina připisuje nerozumným zvířatům.

Kalvín k tomu poznamenává: „Pohané by z toho udělali truchlohru s odstrašujícím odvetným soudem. Žádný pohanský vypravěč příběhů však nezná skutek, při kterém se devět bratrů domluví, že svého nevinného bratra zabijí.” K takovému rozměru a triumfu zla je třeba až démonické zvrhlosti věřících v Boha a neposlušnosti zbloudilých bratrů.

A přece – Bůh je zde. Sice je zde ďábel zřejmě při díle. Ovšem ďábel zde u kormidla nesedí. Boží záchranná ruka se projeví v jednání a úsilí Rubena a Judy. „Bůh je zde v pluku / a vede něčí ruku.”

Při pohledu na krutost radím neukvapit se příliš s odsudkem zdárného počínu těchto bratrů. Pak by se na nás mohlo vztahovat Ježíšovo napomenutí: „Jakým soudem soudíte, takovým budete souzeni.” Jistě se nikdo z nás neprohřešil obchodem s otroky, jak se to děje tady mezi bratry. Jsme příliš kultivovaní, než abychom se navzájem jako tady v Josefově příběhu prodávali jako kusy dobytka. Neumývejme si však ruce příliš kvapně v nevinosti. Evropan dvacátého století neprodává bratra jako kus. Prodáváme se navzájem po kilech. Jak je to míněno? Bude stačit několik náznaků, abychom mohli zavřít dveře před laciným farizejstvím.

Předně obecná úvaha se vztahem k naší době. Co nazýváme svým světem je tak rozmanité a skrytě spojené a závislé, že se bez ustání stáváme spoluviníky mnohé utrpení, mnohého bezpráví, na němž sice nemáme přímý podíl, jehož jsme však příčinou jako uživatelé.

Zvýší-li se například úrok z kapitálu o čtvrt procenta, co na tom. Může snad za to daňový poplatník? Ale Bůh ví, kolika krůpějemi potu, krve a slz platí čtvrtprocentní zvýšení úroků dnešní pracující. A na této manipulaci s úroky mám spoluvinu taky já, i když jsem ji sám nezavinil.

Pokud však jde o obchod s otroky – Bůh sám ví, jaký obchod s lidmi se většinou skrývá v takzvaném problému zahraničních dělníků. Myslíme přitom na ženu, na matku, na dítě někde v jižní Itálii, ve Španělsku, v Řecku nebo ve vzdáleném Turecku. Vidíme, jak se loučí s manželem, se synem, s otcem. A tušíme něco z trpké úzkosti, jakou přitom prožívají. Je prodán za dvacet stříbrných jako obchodní zboží „do Egypta”.

Můžeme se ovšem pokusit o výmluvu jako pan Albert

Speer, jeden z nejschopnějších Hitlerových spolupracovníků, autor obřích staveb nacistického Německa, nakonec dokonce zbrojařský ministr, který prý říkal: „Jsem jenom architekt.“ „Můj úkol je ryze technický a hospodářský“ (Joachim C. Fest: „Technická morálka“). Před Bohem Abrahamovým, Izákovým a Jákobovým se nám nikdy nepodaří vyhnout spoluodpovědnosti za celek poukazem na naši odbornou činnost. Co se děje v určité době, týká se všech. Nic mi nepomůže tvrzení: „Jsem architekt.“ „Jsem technik.“ „Jsem farář.“

Nebudeme hovořit o bezstarostném „žráci“ na pokraji jámy, v níž bratr Josef hladoví a strádá. Zřetelně to připomíná obraz okupačních národů, jež zasedají třikrát až pětkrát denně ke „žranici“ na pokraji jámy, v níž bratr umírá hladem.

Ale Bůh je zde. Protože svět, ve kterém žijeme, je takový, jaký je, protože my lidé jsme takoví, jak se nám to jeví v Josefově příběhu, který nás už nedojímá, proto je Bůh zde. Proto je Bůh při díle. A je to záchranné dílo, při němž je Bůh zde. Lidé jako tamti na okraji jámy v Předním Orientu jsou lidé jako my a potřebují záchranu. Zachránce potřebujeme nutněji než ten prodaný do Egypta. Soudce a zachránce je při díle tehdy jako dnes.

Ohlédněme se ještě na chvíli za otcem Jákobem. Jeho utrpení je nesmírné. Pohled na krví zbrocenou suknicí jeho syna a zpráva, že ho roztrhalo zvíře, zasáhne starého muže jako blesk. Utěšenky jeho synů jsou pokrytecké a tedy marné. Na celá léta se vkrade noc beznadějného zármutku do mysli otce Jákoba. Jákob je zlomený muž. Byl už po dlouhý čas kulhavým poutníkem. Smrt jeho syna mu dodala: „V žalu sestoupím za synem do podsvětí“ (v. 35).

A přece je Jákob „Izrael“. Podvakerát je v této kapitole nazván „Izraelem“, zápasícím s Bohem. Tak mohou vypadat ti Boží hrdinové víry. Tak sklíčeně. Tak zdrceně. A přece jsou „Izrael“. A právě zde, kde zápasící s Bohem nemůže ani pohnout prstem, kdy sám potřebuje zachránce, kdy potřebuje lékaře, právě zde je Bůh při díle a buduje své království.

Když staré Jákobovy oči neviděly nic než jámu, svůj vlastní názor a hrob synův, byl už Josef na cestě. Právě on se stane zachránce. Když velikonočního rána neviděli učedníci nic než prázdný hrob, byl už zachránce vzkříšen. Amen.

Otče v nebesích!

Právě jsi nám řekl svým slovem,
kdo jsi ty a kdo jsme my.

Nikdo není spravedlivý, ani jeden.

Pro své milosrdenství nám odpusť naši vinu.

Posiluj naši víru,

že nám nikdy nepřestaneš být přítomen.

Unavené a sklíčené posiluj naději,

že budeš své království i tam, kde selháváme.

Především nám dopomáhej, Otče, k dokonalejší lásce.

Pomáhej, abychom pomáhali a léčili,

kde se setkáváme s lidmi v nouzi.

Zvláště prosíme, abys byl přítomen

dílu přeměny příbytků v domovy.

Posiluj všechny k nové obětavosti,

která na různých místech naší země

slouží nepatrným bratřím.

Prosíme, abys pomáhal Modrému kříži.

Žehnej meditačním týdnům,

evangelizaci příštích dnů v tomto městě.

Všude, kde lidé bojují o mír a spravedlnost

je posiluj, musí-li čelit odporu.

Zabraň všemu, co vede k atomové válce.

Dej, ať se tvoji věřící stávají zápasícími s Bohem

v přímlově a vyznání,

ve slovu i v účinném skutku,

aby toto pokolení poznalo, že jsi zde,

že vládneš a své dílo dokonáš.

Amen.

Otče v nebesích!
 Děkujeme ti za příležitost,
 kterou nám teď zrovna daruješ,
 když nás stavíš pod své Slovo.
 Měj dík za příslib
 tvé přítomnosti v Duchu svatém.
 Otevři náš sluch, učiň naše srdce povolné
 uvěřit nepochopitelnému,
 doufat v nepravděpodobné
 a od tebe očekávat, co je člověku nemožné.
 Připrav nás dnes pro další týden
 ke službě království, jež buduješ.
 Pomoz ve své síle podpírat slabé,
 ve svém světle napomáhat bloudícím.
 Ty, který jsi trpělivý, uč nás trpělivosti;
 Jsi milosrdný, uč nás milosrdenství.
 Miloval jsi nás, ještě když jsme byli nepřáteli.
 Nauč nás milovat
 a dobře činit těm, kteří nenávidí,
 aby při nás lidé viděli ovoce víry
 a tvé jméno chválili.
 Amen.

Josef byl odveden dolů do Egypta. Od Izmaelců, kteří ho tam dovedli, si ho koupil Egyptan Potifar, faraónův dvořan, velitel tělesné stráže. S Josefem však byl Hospodin, takže ho provázela zdar; byl v domě svého egyptského pána. Jeho pán viděl, že je s ním Hospodin a že všemu, co on činí, dopřává Hospodin zdar. Josef proto získal jeho přízeň a posluhoval mu. Potifar ho ustanovil správcem svého domu a svěřil mu všechno, co měl. A od té chvíle, co ho Egyptan ustanovil ve svém domě nade vším, co měl, žehnal Hospodin jeho domu kvůli Josefovi. Hospodinovo požehnaní bylo na všem, co měl, v domě i na poli. Ponechal tedy

všechno, co měl, v rukou Josefových. Nestaral se přitom o nic, leda o chléb, který jedl. Josef byl krásné postavy, krásného vzhledu.

Po těchto událostech se stalo, že se žena jeho pána do Josefa zahleděla a naléhala: „Spi se mnou!” Ale on odmítl a ženě svého pána řekl: „Pokud mě tu můj pán má, nestará se o nic, co je v domě; svěřil mi všechno, co má. V tomto domě není nikdo větší než já. Nevyňal z mé správy nic, jen tebe, protože jsi jeho manželka. Jak bych se tedy mohl dopustit takové špatnosti a prohřešit se proti Bohu!” A třebaže se Josefovi nabízela den co den, nevyhověl jí, aby k ní ulehl a byl s ní. Jednoho dne přišel do domu, aby vykonával svou práci. Nikdo z domácích v domě nebyl. Tu ho chytila za oděv se slovy: „Spi se mnou!” Ale on jí nechal svůj oděv v ruce a utekl ven, křikem přivolala služebnictvo a vykládala jim: „Hledte, přivedli nám Hebrejce, a on se u nás bude miliskovat! Přišel za mnou a chtěl se mnou spát. Proto jsem se dala do takového křiku. Jak slyšel, že se dávám do křiku a volám, nechal svůj oděv u mne a vyběhl ven.” Uložila oděv u sebe, dokud nepřišel jeho pán domů. Jemu vykládala totéž: „Přišel za mnou ten hebrejský otrok, jehož jsi k nám přivedl, a chtěl se se mnou miliskovat. Když jsem se dala do křiku a volala, nechal svůj oděv u mne a utekl ven.” Jakmile Josefův pán uslyšel slova své ženy, která ho ujišťovala: „Jak říkám, tohle mi provedl tvůj otrok”, vzplanul hněvem, vzal Josefa a vsadil ho do pevnosti, tam, kde byli věznění královi vězňové. Tak se Josef ocitl v pevnosti. Ale Hospodin byl s ním, rozprostřel nad ním své milosrdenství a zjednal mu přízeň u velitele pevnosti; ten Josefovi svěřil všechny vězně v pevnosti. Řídil vše, co se tam mělo dělat. Velitel pevnosti nedohlížel na nic, co mu svěřil, poněvadž s Josefem byl Hospodin; všemu, co činil, dopřával Hospodin zdar.

1. Mojžíšova 39, 1 – 23

„Hospodin byl s ním.” Nejméně čtyřikrát se to v přečtené kapitole opakuje a tak i zdůrazňuje. Kdyby to bylo všechno, co víme o Josefovi, stačilo by to. „Hospodin byl s ním”, nic většího už není možno o člověku říct. Kdyby tato slova jednou, až zavřeme oči, mohla být napsána na našem úmrtním oznámení, mohli bychom to považovat za štěstí.

Jak to, že byl Bůh s Josefem? Ta otázka je oprávněná a potřebná. Není vůbec samozřejmé, že Bůh je s člověkem. Pochopitelnější by bylo, kdyby Bůh byl proti Josefovi. A proti nám. Odpověď na tuto otázku je trochu složitější. Musíme se při tom vrátit až k Josefovu pradědovi. Bůh dal nejdříve Abrahamovi, pak Josefovu dědovi Izákovi a končně Josefovu otci Jákobovi slib a pak všem třem opakovaně potvrdil: „Požehnám ti a budeš požehnaním.“ A „v tobě dojdou požehnaní veškeré čeledi země“. Této okolnosti a té prosté skutečnosti, že Bůh dodržuje slib, vděčí teď Josef za to, že „Hospodin byl s ním“.

Ano, jen mít takové pradědy, dědy a otce! Ale co když je člověk nemá?

My máme víc. Víc než vznešený původ. Víc než příznivý souhrn zděděných vlastností. Dokonce víc než zaslíbení založené na praotcích. „Zde je víc než Abraham.“ Věříme v Toho, v němž všechna zaslíbení Abrahamova, Izákova a Jákobova jsou Ano a Amen. Nám zaručuje Ježíš Kristus, že Bůh je s námi. Dnes ráno, v tuto hodinu, v této chvíli je nám sděleno a v Ježíši Kristu potvrzeno, že Bůh je s námi. A tak se v dnešní neděli pokusíme odložit všechny oprávněné pochyby, každou zdůvodnitelnou malomyslnost a dát si Pavlem potvrdit, že Bůh je s námi: „Je-li Bůh s námi, kdo proti nám? On neušetřil svého vlastního Syna, ale za nás za všechny jej vydal; jak by nám spolu s ním nedarovat všechno“ (Ř 8,31.32)?

Samozřejmě je teď nutno počítat s tím, že tento velkorysý příslib způsobí mnohému z nás nemalé potíže. Je třeba přiznat, že naše srdce je tu pohotově s námitkami. Vždyť nám nechybějí důkazy, že Bůh je proti nám. Vždyť v povolání prožíváme všelijaké zvraty, nečinnost i neúspěch. Jiný kdesi nařiká pro tělesné utrpení, jež není k vyléčení. Tady je už po desetiletí chronicky nemocné manželství. Tam se trápí kdosi osamělý, mající strach před každým víkendem. Pak jsou mezi námi rodiče, kteří mají se svými dětmi víc trápení než radosti. Tam zasáhne nepochopitelná smrt a uchvátí jediného syna. Takže nám v žádném případě nechybějí opačné důkazy: Ne, ne, Bůh není s námi. Lidé, s nimiž by byl Bůh, by vypadali jinak. Jak by museli podlo našeho mínění vypadat? Jak vypadá Josef, o němž se tu tvrdí: „Bůh byl s ním“?

Josef, jak jsme se nakonec dověděli, byl svými bratry prodán. Musí teď nést osud otroka. Víme, jakému ponížení a týrání je otrok vystaven. Nejprve byl zavlčen do ciziny. Do Egypta. Vláčeli ho dlouho od jednoho k druhému. Pak našel s konečnou platností kupce v Potifarovi, faraonově úředníku. Deportace do ciziny, syn svobodného majitele velkých stád zmizí při obchodování s otroky. A kdybychom nevěděli o Josefovi nic víc, než co se tu říká: „Bůh byl s ním“, stačilo by to. Tak mohou skutečně vypadat lidé s nimiž je Bůh. Jeremiáš žil po celá desetiletí uprostřed svého národa nepochopen. Jako kamenný host. Posmíváný, nenáviděný a nepochopený. Ale „Bůh byl s ním“. Job ztratil všechno své jmění, všechny děti a nakonec i své zdraví. Přitom „Bůh byl s ním“. Jan Křtitel žije na pokraji pouště. Ve sklepení Herodesova hradu byl zavražděn. A „Bůh byl s ním“. „Pětkrát jsem byl odsouzen ke čtyřiceti ranám bez jedné, třikrát jsem byl trestán holí, jednou jsem byl kamenován, třikrát jsem ztroskotal s lodí.“ A to říká Pavel, Bohem vyvolený. „Bůh byl s ním.“ Ano, Bůh nebyl s nikým tak jako s tím jediným, který zvolal mocným hlasem z kříže: „Bože můj, proč jsi mne opustil?“ Tak mohou vypadat ti milovaní, oblíbenci, vyvolenci Boží. Trampoty, postihy, rány a odříkání všeho možného nejsou důkazem, že Bůh není s námi. Spíš jsou důkazem pro. „Koho Hospodin miluje, toho trestá jako otec syna, v němž má zalíbení.“ Jakési vypálené znamení vyvolených dostane teď Josef.

Teď však může Bůh svým vyvoleným – podle své svobodné vůle a jak za dobré uzná – dát taky plné štěstí a úspěch. Oblibu místo odmítnutí. Bydliště místo cizoty. O prvních křesťanech se nejprve říká, než přišlo pronásledování a rozehnání: „Byli všemu lidu milí a Pán denně přidával k jejich společenství“ (Sk 2,47). „Lid je měl v úctě.“ byla to doba srdečných sympatií. Sám Ježíš prožíval příznivou dobu, kdy se zvětšoval počet příznivců a tím i jakýsi úspěšný vzestup: „Prospíval na duchu i na těle a byl milý Bohu i lidem“ (L2,52), říká se o něm zpočátku. „Učil v jejich synagogách a všichni ho velmi chválili“ (L 4, 15). Jde to tak daleko, že jeho protivníci nařikají: „Vidíte, že nic nezmůžete! Celý svět se dal za ním“ (J 12,19). Nezapomeňme na jeho podivuhodný vjezd do Jeruzaléma.

Tak teď daruje Bůh taky jakémusi Josefovi v cizotě

a otroctví uznání a vzestup. Josef je jistě muž s nadprůměrným nadáním. Co však dělá Josefa Josefem, není jeho zdatnost, ale tajemství požehnání. Josef patří k nositelům Božího požehnání. Od toho dne, kdy Josef vstoupil do Potífarova domu, dělá se tajemná proměna: „Od té chvíle žehnal Hospodin domu Egyptana kvůli Josefovi.” Ne snad proto, aby domácí pán, jak to bývá v poučných vyprávěních, díky Josefovi uvěřil. Potífar však zpozoroval účinky požehnání a dával je do souvislosti s přítomností hebrejského otroka. Proto dal Josefovi přednostní postavení a časem neomezenou důvěru. A Josef „hledal pro město to nejlepší”. K tomuto místu Kalvín poznamenává: „Milost, kterou Bůh prokazuje těm svým, je dost štědrá, aby částí svých milosrdných skutků svlažila taky nevěřící.” Boží přehojná milost je zde vším. „Hospodin byl s Josefem.” V tom to vězí.

Než konečně přistoupíme k vyprávění o pokoušení Josefa, je třeba ještě něco poznamenat k lepšímu pochopení. Některým z nás bylo jistě nápadné, že jsme vynechali následující 38. kapitolu. Ne snad, že jsou tam věcně a otevřeně líčeny sexuální příhody, které jsou mezi křesťany stále ještě tabu – jinak bychom museli vynechat kapitolu o pokušení Josefa. Někteří vykladači míní, že 38. kapitola je „nepotřebná vsuvka”, „rušivé přerušování jinak pěkně uzavřeného Josefova příběhu”. Zdá se nám však, že vložené vyprávění 38. kapitoly má přece jen hlubší smysl a že je Božím záměrem její vsunutí bezprostředně před pokušení Josefa.

Je tam totiž vylíčen nanejvýš trapný skandál, který způsobí Juda se svojí snachou Támar. Ta sedí zahalena jako nevěstka u cesty. Juda s ní zhřeší a stojí tu před celým světem jako smilník. A teď zjistíme, že právě tento Juda a tato Támar se objevují na počátku Nového zákona v Kristově rodokmenu. Oba patří k lidské přízni Spasitele světa. To je velmi důležité a nepřehlédnutelné.

Ježíš Kristus nezavrhuje smilníky a cizoložníky. Přijímá sexuální hříšníky pod moc své odpouštějící milosti. Ne snad, že by podceňoval hřích proti sedmému přikázání. Naopak: „Každý, kdo hledí na ženu chtivě, již s ní cizoložil ve svém srdci.” Cizoložství je postaveno pod Boží trestající soud. O tom nepřipouští Kristus ani stopu pochybnosti. Vychází

však tomuto zvláštnímu druhu hříšníků a hříšnic vstříc a naléhavě jim nabízí svoji odpouštějící milost. Přijde-li k němu jeden nebo jedna z těchto hluboce padlých, nalezne záchranu a spásu.

Připomeňme v této souvislosti známou scénu, kdy farizeové přivléknou před Krista velkou hříšnici dopadenou při cizoložství a čekají, že ji odsoudí. Jeho odpověď však zní: „Kdo z vás je bez hříchu, první hoď na ni kamenem.” A oni se beze slova vytratili. Všichni, od nejmladšího až po starce. Pokud jde o sedmé přikázání, není nikdo bez hříchu. Tu je každý z nás odkázán na Boží odpouštěcí milost. A nemá být zapomenuto jeho známé slovo: Celníci a nevěstky činící pokání a přijímající odpuštění, předejdou do nebeského království farizeje, kteří si počínají pokrytecky, jako by, pokud jde o sedmé přikázání, nepotřebovali lékaře. Taky je přímo hmatatelné, že událost s Judou a Támar zde není náhodou, ale že je umístěna s Božím záměrem bezprostředně před vyprávění o pokušení Josefa. Bůh nás zde varuje před nebezpečím, které nám zde při čtení Josefovy historie krok za krokem hrozí: před pokryteckými farizeji v nás. Kámen, kterým chceme hodit po Potífarově manželce, je nám tu vyražen z ruky. Kdo z nás tu **není** odkázán na Boží odpouštěcí milost? Tím je konečně cesta k události o pokušení Josefa otevřena.

Jedinou lidskou Josefovou povinností, jež by mohla být hodnocena jako příčina jeho vzestupu a úspěchu, je jeho vnější vzezření. Jeho babička Rebeka a jeho matka Ráchel byly vyslovené krasavice. A taky z Josefa se stal krásný muž. Má, jak se výslovně říká, hezkou postavu a krásnou tvář. U muslimů platil Josef za ideál mužské ztepilosti. V květnaté mluvě perské poezie byl nazván „lunou Kenaanu” (Fr. Delitzsch). Rozhodně má všechno, co patří k dobře vyhlížejícímu mladému muži. I krása je Boží dar. Není malý a bez nebezpečí. A právě toto vyznamenání, jež mu jeho vrstevníci jistě příležitostně závidí, stane se mu, lidsky vyjádřeno, osudným. Příhoda s Potífarovou ženou je ve vyprávění podána tak drasticky, že k jejímu pochopení není třeba mnoha slov. Dáma tvrdě naléhá na mladého, dobře vypadajícího muže mocí svého kouzla. Tak tvrdě, že Josef jí, lidsky řečeno,

musí podlehnout. Nepovyšujme se proto jako soudci nad odsouzeníhodnou, která takovou měrou odhodila svoji ženskou důstojnost. Neházejme po ní kamenem. Je už dost veřejně označena a ponižena. Poukážeme jen na jedno: Potifarova žena nepatří jen minulosti. Takové žijí v našich městech a vesnicích. A nejen v určitém „prostředí“. Stín Potifarovy ženy, duch pokušení obchází. Je při díle v módních salonech, udávajících tón. Ve filmových ateliérech. V redakčních kancelářích některých ilustrovaných časopisů. V televizních studiích. Jednoznačně v povzdechu onoho sympatického mladého dělníka, který se „ve dne v noci brání útočným zbraním žen, často bez úspěchu“. V dalším rozhovoru se ukázalo, že pod „útočnými zbraněmi žen“ rozuměl nejnovější model dámských šatů. Ale, milí pánové, odložte kameny! Neříkejte: „To jsou ty ženy!“ Na těch zmíněných místech moderní výroby obrázků jsou činni v rozhodující míře muži. Že Josef „útočné zbraně“ ženských půvabů vposledku nepodleh, není zde líčeno jako bravurní kousek mužské ctnosti a odolnosti. Zde jde o Boží div. Snad je to vděčnost vůči přízni jeho pána, co ho zdržuje. Snad je to cudnost jako myšlenek; Josef taky nechce hanebně zneužít upřímné důvěry, kterou mu jeho majitel prokazuje. Vlastní důvod jeho úspěšné odolnosti je však výrazně popsán slovy, jež se táhnou celou kapitolou jako stříbrná nit: „Hospodin byl s ním.“

A jak je Bůh s Josefem! Paradoxním způsobem tak, že Bůh je proti Josefovi. Bůh mu uzavře cestu. Bůh se mu postaví na odpor. Josefa vezme ve vězení sám sobě. Jak blízko bylo k tomu, aby si Josef namluvil, že soucit s politováníhodnou ženou mu přímo nabízí povolnost. Nebo že uvažoval, jak ji manželství zoufale neuspokojovalo, že to vlastně není manželství a že tedy nejde o cizoložství. Nebo si mohl namluvit, že jde konec konců o pohany. Vždyť se ocitl na území, jež nepatřilo k panství Boha Abrahama, Izákova a Jákobova. Ale všem těmto planým myšlenkám, výmluvám a východům z nouze při útěku před Bohem je učiněna přítrž. „Bůh byl s ním“, přičemž byl Bůh proti němu: „Jak bych se mohl dopustit takové špatnosti a prohřešit se proti Bohu!“ Josef měl bázeň před Bohem. A Bůh dává Josefovi odvahu k rozhodnosti: „Běž pryč.“ „Dej mi pokoj.“ „Nech si zajít

chuť!“ Bůh mu dopomůže k jediné možnosti v tomto případě, totiž – k útěku. Josefův útek od Potifarovy ženy probíhá vysloveně dramaticky. Plášť zůstává v rukou pokořené pokušitelky.

Tak zakouší Josef milost, která ho zachránila před hříchem. Je milost odpouštějící a záchranná. Milost, která je odpuštěním spáchaného hříchu, a milost, jež ochraňuje před hříchem dosud nevykonaným. Kristus, Pán veškeré milosti, učí svoji obec prosit o obojí: „Odpust' nám naše viny“ a „neuvoď nás v pokušení, ale zbav nás od zlého.“

To ostatní je známo. Můžeme se vyjádřit stručně. Falešná láska se změnila v nenávist. Strašná msta zhrzené ženy. Nový Josefův pád. První stupeň sestupu: Odvlečení do ciziny. Druhý stupeň sestupu: Upadnutí do otroctví. Třetí stupeň sestupu: Žalářování a zajetí. Cizinec – otrok – trestanec. A teď je nasnadě otázka: Má Bůh přístup taky do státního vězení egyptského faraona? Přestane teď Bůh být s Josefem? Taky zde a právě zde platí i nadále: „Hospodin byl s Josefem.“

Teď nemůžeme jinak, než s dojetím v srdci vzpomenout v této chvíli těch a do naší úvahy zahrnout ty, kteří jako křesťané nebo jinak smýšlející dýchají vzduch věznic, kteří žijí v útlaku, jak píší naše noviny, v Rusku a v Číně, v NDR a v Čechách, v Maďarsku, v Jugoslávii. Přitom však nesmíme zapomenout, kolik je křesťanů nebo jinak smýšlejících taky v takzv. „svobodných zemích“, kteří musí spoluodpovídat za věci, – o nichž noviny přirozeně mlčí – na něž není křesťanská odpověď. Mnohá svědomí trpí taky v Severní Americe, v Recku, ve Španělsku, v Západním Německu a taky v kantonu Bern. Ať kdekoli na světě má člověk své smýšlení a stojí za svým přesvědčením, musí očekávat ne-li přímo utrpení, tedy, taky u nás, alespoň nepříjemnosti. Těm všem je tato kapitola o Josefově vzestupu a pádu zaslíbením a povzbuzením. Hospodin byl s Josefem, když se ocitl pod pokušitelčíným terorem lásky. A Hospodin nebyl s Josefem o nic méně, když bylo terorizováno jeho smýšlení ve státním egyptském vězení.

Boží odpouštějící a záchranná milost stačí na moc, vládu a násilnost. Je pravda, že Kristu je dána veškerá moc na nebi i na zemi. Bůh má ve svých rukou, aby se zajetí žaláře stalo

časem požehnáním. O Josefovi, cizinci, otroku a vězni, platí:
„Hospodin byl s ním.” Amen.

Otče v nebesích!

Stvoř v nás čisté srdce

a dej nám nového, stálého ducha.

Nezavrhuj nás od své tváře

a neodnímej od nás Ducha svého svatého.

Utěšuj nás znovu svojí pomocí

a vyzbroj nás radostným duchem.

Ty jsi vpravdě Bůh, který odpouští hříchy.

Dej, ať mezi národy je tvé odpuštění

silou, jež dává pokoj.

Posiluj zejména upřímnou ochotu k jednání
ve vietnamské válce.

A zabraň všemu, co vede k atomovému zničení.

Buď dnes s naší milou mládeží, jež je

jako Josef vystavena svodům v duchu doby.

Dej, ať se vrátí k tobě

a získá novou odvahu.

U tebe je útočiště a bezpečí,

záchrana v nouzi a nepravosti těchto dnů.

Prosíme tě taky za staré lidi,

kteří se v nové době nevyznají.

Dej, ať si i oni zachovají svoji víru až do konce.

A všechny, kteří trpí pro své smýšlení,

přijmi pod ochranu své lásky.

Ochraňuj je svojí láskou před hněvem a hořkostí,

aby jejich postoj byl dobrým vyznáním.

A jednou po všech bojích a utrpeních

dej, ať jsme připočteni k těm,

kteří smějí vejít v onen pokoj,

jenž je připraven pro Boží lid.

Amen.

CHLĚB PRO BRATRY

Bože Otče,

v tento den, který daruješ svému lidu,

dáváš nám čas ke ztišení,

a my chceme najít klid pro své tělo

a pokoj pro svoji duši.

Teď k nám promluvíš slovem

svých apoštolů a proroků.

Chceš nás občerstvit mocí Ducha svatého.

Za to ti děkujeme a chválíme tvé milosrdenství.

Vyslovujeme poděkování taky za uplynulý týden,

který jsi nám věnoval, dárce všech dobrých darů.

Budiž ti chvála a čest za všechno, co se zdařilo.

Odpusť nám, co jsme zmařili nebo zmeškali.

A dej, aby odvaha k boji za dobro

byla v nás posílena.

Dej, ať znovu poznáme, že žiješ a vládneš.

Pomoz nám usilovat především o tvé království,

aby tvé jméno bylo uznáno a ctěno,

aby se tvá vůle děla jak na zemi, tak i v nebi.

Amen.

I stalo se po těch událostech, že číšník egyptského krále a pekař se prohřešili proti svému pánu, egyptskému králi. Faraó se na oba své dvořany rozlítíl, na nejvyššího číšníka a na nejvyššího pekaře, a dal je do vazby v domě velitele tělesné stráže při pevnosti, kde byl uvězněn Josef. Velitel tělesné stráže Josefa ustanovil, aby jim posluhoval. Na nějaký čas byli ve vazbě. Tu oba dva měli sen, číšník i pekař egyptského krále, uvěznění v pevnosti; téže noci měl každý svůj sen, volající po výkladu. Když k nim Josef ráno přišel, viděl, jak jsou sklíčení. Zeptal se faraónových dvořanů, kteří s ním byli v domě jeho pána ve vazbě: „Proč jste dnes tak zamlklí?” Odvětili mu: „Měli jsme sen, avšak není tu nikdo, kdo by jej vyložil.” Josef jim na to řekl: „Což

vykládat sny není věc Boží? Jen mi je vypravujte." Nejvyšší číšník vypravoval tedy Josefovi svůj sen: „Ve snu jsem pojednou před sebou viděl vinnou révu a na té révě tři výhonky. Sotva réva vypučela, hned rozkvetla a její hrozny dozrály. V ruce jsem měl faraónovu číši. Bral jsem hrozny, vytlačoval je do faraónovy číše a podával jsem mu ji do ruky." Josef mu pravil: „Toto je výklad snu: Tři výhonky jsou tři dny; již po třech dnech tvou hlavu faraó povýší a tvou hodnost ti vrátí. Budeš faraónovi podávat do ruky jeho číši podle dřívějšího práva, kdy jsi býval jeho číšníkem. Vzpomeneš-li si na mě, až se ti dobře povede, prokaž mně milosrdenství: upozorni na mě faraóna a vyvedeš mě z tohoto domu. Vždyť jsem byl ukraden z hebrejské země a zde jsem se nedopustil naprosto ničeho, zač by mě měli vsadit do jámy."

Když nejvyšší pekař viděl, že Josef dobře vykládá, řekl mu: „Také já jsem měl sen: Hle, měl jsem na hlavě tři košíky pečiva. V nejhořejším košíku byly všelijaké pokrmy, upečené pro faraóna. A ptáci je jedli z košíku na mé hlavě." Josef odpověděl: „Toto je výklad snu: Tři košíky jsou tři dny. Již po třech dnech tvou hlavu faraó povýší nad tebe – oběsí tě na dřevě. A ptáci budou z tebe rvát maso." Stalo se pak třetího dne, v den faraónových narozenin, že faraó vystrojil hody pro všechny své služebníky. Uprostřed svých služebníků povýšil hlavu nejvyššího číšníka a hlavu nejvyššího pekaře: nejvyššího číšníka znovu dosadil do jeho číšnického úřadu, aby podával faraónovi do ruky číši, a nejvyššího pekaře oběsil, jak jim vyložil Josef. Nejvyšší číšník si však na Josefa nevzpomněl; zapomněl na něho.

Po dvou letech se stalo, že faraó měl sen: Stojí u Nilu. Pojednou z Nilu vystupuje sedm krav nápadně krásných a vykrmených a popásají se na říční trávě. A hle, za nimi vystupuje z Nilu jiných sedm krav, nápadně šeredných a vyhublých, a postaví se vedle těch sedmi krav na břehu. A ty nápadně šeredné a vyhublé sežraly sedm krav nápadně krásných a vykrmených. Vtom faraó procitl. Když zase usnul, měl druhý sen. Sedm klasů bohatých a pěkných vyrůstá z jednoho stébela. A hle, za nimi vyráží sedm klasů hluchých a sežehlých východním větrem. A ty hluché klasy pohltily sedm klasů bohatých a plných. Faraó procitl; takový to byl sen. Když nastalo jitro, byl tak rozrušen, že si dal zavolat všechny egyptské věštky a mudrce. Vyprávěl jim své sny, ale žádný mu je nedovedl vyložit. Až prom-

luvil k faraónovi nejvyšší číšník: „Musím dnes připomenout svůj prohrěšek: Faraó se kdysi na své služebníky rozlil a dal mě spolu s nejvyšším pekařem do vazby v domě velitele tělesné stráže. Jedné noci jsme oba měli sen; každý z nás měl sen, který volal po výkladu. Byl tam s námi hebrejský mládenec, otrok velitele tělesné stráže. Vypravovali jsme mu své sny a on nám je vyložil; každému vyložil, co jeho sen znamená. A vskutku, jak nám vyložil, tak se i stalo; mně faraó vrátil hodnost, ale pekaře dal oběsit."

Faraó si tedy dal zavolat Josefa. Okamžitě ho propustili z jámy. Oholil se, převlékl si plášť a přišel k faraónovi. Faraó Josefovi řekl: „Měl jsem sen a nikdo mi jej nedovede vyložit. Doslechl jsem se, že tobě stačí sen slyšet a už jej vyložíš." Josef faraónovi odpověděl: „Ne já, ale Bůh dá faraónovi uspokojivou odpověď." Faraó tedy k Josefovi mluvil: „Zdalo se mi, že stojím na břehu Nilu. Pojednou z Nilu vystupuje sedm krav vykrmených a krásného vzhledu a popásají se na říční trávě. A hle, za nimi vystupuje jiných sedm krav, nevzhledných, velice bídného vzrůstu a vychrtlých. Něco tak šeredného jsem neviděl v celé egyptské zemi. A ty vychrtlé a šeredné krávy sežraly prvních sedm krav vykrmených. Ačkoli se dostaly do jejich útroh, nebylo znát, že tam jsou. Zůstaly nápadně šeredné jako předtím. V tom jsem procitl. Pak jsem ve snu viděl: Z jednoho stébela vyrůstá sedm klasů plných a pěkných. A hle, za nimi vyráží sedm klasů jalových, hluchých a sežehlých východním větrem. A ty hluché klasy pohltily sedm klasů pěkných. Rekl jsem to věštcům, ale nikdo mi nedovedl podat výklad." Josef faraónovi odvětil: „Faraónův sen je jeden a týž. Bůh faraónovi oznámil, co učiní. Sedm pěkných krav, to je sedm let. Také sedm pěkných klasů je sedm let. Je to jeden sen. Sedm vychrtlých a šeredných krav, vystupujících za nimi, je sedm let, stejně jako sedm prázdných a východním větrem sežehlých klasů; to bude sedm let hladu. Když jsem faraónovi řekl: Bůh faraónovi ukázal, co učiní, mínil jsem toto: Přichází sedm let velké hojnosti v celé egyptské zemi. Po nich však nastane sedm let hladu a všechna hojnost v egyptské zemi bude zapomenuta. Hlad zemi úplně zničí. V zemi nebude po hojnosti ani potuchy pro hlad, který potom nastane, neboť bude velmi krutý. Dvakrát byl sen faraónovi opakován proto, že slovo od Boha je nezvratné a Bůh to brzy vykoná. Ať se tedy nyní faraó

poohlédne po zkušeném a moudrém muži a dosadí ho za správce egyptské země. Necht' faraó ustanoví v zemi dohlizetele a po sedm let hojnosti necht' vybírá pětinu výnosu egyptské země. Ať po dobu příštích sedmi úrodných let shromazďují všechnu potravu a ve městech ať uskladňují pod faraónovu moc obilí a hlídají je. Tato potrava zabezpečí zemi na sedm let hladu, která přijdou na egyptskou zemi. A země nezajde hladem."

Tato řeč se faraónovi i všem jeho služebníkům zalíbila, faraó svým služebníkům tedy řekl: „Zda najdeme podobného muže, v němž je duch Boží?“ Josefovi pak řekl: „Když ti to vše dal Bůh poznat, nikdo nebude tak zkušený a moudrý jako ty. Budeš správcem mého domu a všechen můj lid bude poslouchat tvé rozkazy. Budu tě převyšovat jen trůnem.“ Faraó mu dále řekl: „Hleď, ustanovuji tě správcem celé egyptské země.“ A faraó sňal z ruky svůj prsten, dal jej na ruku Josefovi, oblékl ho do šatů z jemné látky a na šíji mu zavěsil zlatý řetěz. Dal ho vozit na voze pro svého zástupce a volat před ním: „Na kolena!“ Tak ho učinil správcem celé egyptské země. Faraó Josefovi ještě řekl: „Já jsem faraó. Bez tebe nikdo nehne rukou ani nohou v celé egyptské zemi.“ A faraó Josefa pojmenoval Safenat Paneach (to je po egyptsku Zachránce světa) a dal mu za manželku Asenatu, dceru Potífery, kněze z Ónu. Tak vzešel Josef nad egyptskou zemí jako slunce.

Josefovi bylo třicet let, když stanul před faraónem, králem egyptským. Josef pak vyšel od faraóna a procházel celou egyptskou zemí. Země vydávala po sedm let přebohatou hojnost. Shromazďoval tedy všechnu potravu po sedm let hojnosti, která v egyptské zemi nastala, a zásoby ukládal ve městech; v každém městě uložil potravu z okolních polí. Nashromazďil takové množství obilí, jako je písku v moři, takže přestali počítat, neboť se už počítat nedalo. Ještě než přišel rok hladu, narodili se Josefovi dva synové, které mu porodila Asenat, dcera Potífery, kněze z Ónu. Prvorozenému dal Josef jméno Manases (to je Bůh dal zapomenuti), neboť řekl: „Bůh mi dal zapomenout na všechno mé trápení a na celý dům mého otce.“ Druhému dal jméno Efraim (to je Bůh dal plodnost), neboť řekl: „Bůh mě učinil plodným v zemi mého utrpení.“

Sedm let hojnosti v egyptské zemi skončilo a nastalo sedm let hladu, jak řekl Josef. Ve všech zemích byl hlad, ale v celé

egyptské zemi měli chléb. Když všechen lid egyptské země začal hladovět a křičel k faraónovi o chléb, pravil faraó celému Egyptu: „Jděte k Josefovi a učiňte, cokoli vám řekne.“ Hlad byl po celé zemi. Tu Josef otevřel všechny sklady a prodával Egyptu obilí, neboť hlad tvrdě doléhal na egyptskou zemi. A všechny země přicházely do Egypta, aby nakupovaly u Josefa obilí, protože hlad tvrdě dolehl na celý svět.

1. Mojžíšova 40 a 41

„Bůh faraónovi ukázal, co učiní“ (Gn 41,28). Bůh vnuke Josefovi, jak má radit a co mluvit (Gn 40,8; 41,16). Celkem osmkrát zasvitne v obou kapitolách Boží jméno jako světlo u cesty. Zřejmě nemáme nechat bez povšimnutí ani nadechnutí, ani jediný okamžik: Zde mluví Bůh. Zde jedná Bůh.

A Bůh zde nesděljuje jen faraónovi, co má v úmyslu. Bůh zde říká nejen Josefovi, ale taky nám, co máme mluvit. A zde nejde jen o obecné a nezávazné pravdy, ale o poučení a pokyny v určité, konkrétní věci. Bůh se vyjadřuje v přečteném biblickém oddíle k problému, který nás dnes stále více pálí až v konečcích prstů, který však je, jak slyšíme, prastarý.

Zde jde o otázku boje proti hladu.

Egypt byl tehdy dodavatelem obilí nejen pro vlastní potřebu, ale taky pro národy v širokém okruhu. A teď, jak tu čteme, klepe na dveře této obilní komory mnoha tehdejších národů hlad. Před obilní produkcí Egypta nestojí jen jedno, dvě nebo tři, ale – nepředstavitelné! – přímo sedm hubených let!

„Bůh faraónovi ukázal, co učiní.“ To je první, co Bůh faraónovi říká: Sedm let po sobě se neurodí. Bez Božího dopuštění by těchto sedm kritických let nenastalo.

Zde se nevyhnutelně hlásí otázka, jíž jistě nikdo z nás nezůstane ušetřen. Může být vyvolána buď osobně zakoušeným utrpením nebo pohledem na cizí neštěstí. Jak může Bůh něco takového dopustit? Je Bůh takový, jak ho líčí moderní spisovatel, když bez okolků prohlašuje: „Svět je mučírna“, „Bůh je trýznitel“ a „směje se přitom“? (Friedrich Dürrenmatt). Ptáme se: Je Bůh opravdu posměšný trýznitel?

Není to opačně, že Bůh se dává mučit? Že je tím, který se

našemu neštěstí nesměje, ale sám trpí výsměch? Dokonce na kříži?

Jistě, Bůh Bible dopouští neúrodná léta. Ukazuje-li nám však Bible něco nad slunce jasně na místě, kde jsme ji dnes otevřeli, pak je to skutečnost, že Otec Ježíše Krista, Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův, Bůh tohoto Josefa nechce, aby lidé zemřeli hladem. Bůh Bible je vyslovený nepřítel hladu. Jestliže by lidé na Boží zemi museli umírat hladem, pak by to bylo pro Boha urážkou z dvojího hlediska: Byla by tím dotčena Boží stvořitelská čest. Jako když by otec nebyl schopen uživit svoji rodinu! A byla by urážena čest Boha jako Spasitele. Jako by Bůh nebyl Otec, který v Ježíši Kristu poslal na svět Spasitele a nás neučinil jeho bratry. Jeho bratry a bratry navzájem! Lidé bratři, lidé v Kristu a zároveň lidé, kteří musí zemřít hladu? Ne! Hladu je vyhlášen boj! Šach mat hladu! Už tehdy, před čtyřmi tisíci roky! A dnes právě tak.

Taková je Boží slitovná vůle.

Na tomto památném a výrazném Božím boji proti hladu tehdy v Egyptě teď zjišťujeme dvojí:

Především je zde jasně patrné, jak Bůh ochotně a velkoryse ve svém boji proti hladu nasazuje síly a možnosti lidí. Jak nechá přijít ke slovu naši vrozenou náklonnost a snahu po plánování, zařizování a organizování. Bůh je dovolí rozvinout v řádný sedmiletý plán. Plánované hospodářství. Hospodářský plán velkého stylu. Odpovědnost je stanovena a vymezena. Jedinec je postaven do vedení. Vybaven zvláštní mocí. Prohlášen odpovědným za všechno. A teď se tu vypráví, jak faraón ustanovil Josefa druhým mužem v říši, pečetní prsten ze své královské ruky navlékl Josefovi na prst. Jak ho odpovídajícím způsobem „oblékl do šatů z jemné látky“. Jak mu na šíji zavěsil zlatý řetěz. Jak ho dal vozit „ve voze pro svého zástupce“, tedy bezprostředně za králem, vodil ho zemí a přede vším národem ho dal prohlásit otcem země. A dává-li to slavnostní prohlášení ve známost: „Já jsem farao. Bez tebe nikdo nehne rukou ani nohou v celé egyptské zemi“ (Gn 41,44), pak se to může zdát někomu z dnešních čtenářů orientálně přehnané nebo dokonce nadneseně teatrální. Ve skutečnosti je však tato ceremonie přesně promyšlena a věcně zdůvodněna: Zde jde o upevnění vrchnostenské autority, jež

je nutná k provedení velkolepého podniku. Provádění sedmiletého plánu přinese těžkosti a bude narážet na překážky. Proti plánovaným stavbám se zvedne odpor. Odvod dvaceti procent výnosu žní nebude všem pochuti. Zřízení potřebných skladišť a obilných sil si vyžádá mnoho potu. Bude třeba počítat s tichou opozicí. Muž, který má provádět tyto práce, bude mít skutečnou autoritu. Ta je mu už dopředu udělena s náležitou důkladností.

A jestliže se dále říká, že faraón přikročí k sňatku mimořádného zplnomocněnce s Asenatou, dcerou Potifery, velekněze z Ónu, pak to není ani vedlejší detail, ani pouhá dekorace ke zkrášlení celku, ale střízlivá úvaha a věcná nutnost (Gn 41,45). Kdo je vlastně Josef? Nový muž je, prostě řečeno, zanícený začátečník. Mladík teprve třicetiletý. A především cizinec. Přiřazený do místní rodiny. Přijetí přímo do nejvyšší kasty, k níž patří kněz, je dobře uvážené státnické opatření. Ve faraónově říši se plánuje přesně. Ale Bůh na naše lidské plány nedbá. On je použije, aby mu sloužily.

Co však by byla všechna faraónova námaha bez Boha?

Celým tímto lidským plánováním, a to je to druhé a důležitější, čeho je třeba si zde všimnout, se táhne předvídavý, milosrdný plán Boží. Toto Boží plánování je ovšem přímým účastníkům dlouho a značně neprůhledně skryto. Toto reálné, ale dobře skryté plánování, zásahy a dopuštění Boží prožívá bolestně především Josef. Stále novým lidským selháváním a proviněním vede Bůh svůj úmysl k cíli: Nejdříve je sedmnáctiletý prodán do Egypta. Vinou Potifarovy ženy se dostane nevinně do státního vězení. Tam ho slyšíme, jak říká s potlačovanou trpkostí: „Byl jsem ukraden z hebrejské země“ (Gn 40,15). Pak mu Bůh dá, aby se setkal ve vězení s nejvyšším číšníkem a nejvyšším pekařem (k.40). Zde je to Bůh, který mu zjeví význam snů. Josef to výslovně prohlásí oběma spoluvězňům a ostatně později taky faraónovi. Zde nejde o lidskou předpověď, nejde o tajnou vědu a už vůbec ne o pohanské věštecké umění, jež nikdy nechybělo ani v tehdejší Egyptě, ani na všech jiných místech a ve všech dobách – ne, jde o vnuknutí shůry, o Boží zjevení. „Vykládat sny je věc Boží“ (40,8). „Ne já, ale Bůh dá faraónovi uspokojivou odpověď“ (41,16). Zde si budme vědomi, že toto prohlášení, jež Josef

vysloví nejprve ve vězení a pak před faraónem, je dráždilem, frontálním útokem proti všemu, co má svoji hodnotu a jméno u egyptského dvora, ve školách a chrámech.

A z Božího úradku předpoví Josef nejvyššímu číšníku dobré a pekaři zlé. Pro naše lidské myšlení je to velmi překvapující. Ovšem i pekařova smrt patří ke skrytému Božímu řízení. Sdělení o pekařově neštěstí je pro Josefa přímo znamením pravosti jeho řeči a rady. Zde se nám skýtá pohled na sladkou nouzi a svaté břemeno pravého prorocství. Mluvit podle přání lidí, slíbit každému růžovou budoucnost není v Bibli až za časů Jeremjášových, ale už za dnů Josefa v Egyptě, znakem lživého a falešného prorocství. Bůh svobodně uděluje milost či odsuzuje. Milostí i soudem vládne jeho skrytá moudrost a dobrota.

Tento Bůh „přivolává světlo a působí tmu“.

A potom Bůh dopustí, že nejvyšší číšník na svého bývalého spoluvězně a dobrodince po sdělení podivuhodného výkladu zapomene. Toto zapomenutí je i při pokusech o morální výklad, lidsky řečeno, nepochopitelné. Je skrytým Božím úmyslem, aby Josef strávil v egyptském státním vězení další dva roky. Když si nejvyšší číšník po dvou letech na Hebrejce zase vzpomněl, stalo se tak proto, že Bůh považoval čas za naplněný.

A „Bůh říká faraónovi, co chce učinit“. Dává mu poznat blížící se nebezpečí hladu. Toto včasné varování není zanedbatelným znamením Boží dobroty. A Bůh udělí faraónovi tu milost, aby varování nebral na lehkou váhu. Bůh nám lidem nesděluje budoucí, aby uspokojil naši zvědavost, ale abychom se vzpamatovali, dokud je čas.

A Bůh dává faraónovi v pravou hodinu pravého člověka. Bez skrytého Božího řízení by se v Egyptě ani zdaleka nenašel nějaký rozumný člověk, který by přišel na myšlenku, povýšit třicetiletého „ukradeného Hebrejce“ přímo ze státního vězení a k tomu ještě v hodině pro národ největšího nebezpečí, na státního prezidenta. Faraón však má tu milost, která není dána každé hlavě státu, rozpoznat, jaká hodina udeřila a zavčas ohlásí nutná předběžná opatření.

„Bůh říká faraónovi, co chce učinit“, aby faraón sám pro sebe věděl, co má udělat. Takový je Boží úmysl a vůle.

Především však Bůh, Bůh Bible nechce, aby lidé umírali hladem. A teď očekává Stvořitel, který má pro všechny své lidi dostatek potravy, že nejen oni Egypťané v druhém tisíciletí před Kristem, ale taky my Evropané, Američané, Asiaté a Afričané druhého tisíciletí po Kristu vynaložíme celou sílu, fantazii a inteligenci, abychom s pomocí vědy a techniky vyřešili problém hladu ve světě. Bůh nám, lidem dvacátého století, dal tak vysokou míru vědění a možností, abychom jich správně užívali, což dnes znamená: k potírání stávajícího a svými rozměry nepředstavitelně hrozícího hladu ve světě.

K tomu se můžeme krátce zmínit, že světová moře mohou k potravě podstatně přispět. Je prokázáno, že hektar moře může poskytnout právě tolik výživných látek, jako stejná plocha na pevnině. Přitom je plocha moře dvojnásobná ve srovnání s plochou pevniny. Dokonce sedmkrát větší než využitelná část půdy.

Tak je nesporně prokázáno, že překonání hladu ve světě je dnes technicky řešitelný problém. Co však znamená lidská věda a technika, selže-li přitom člověk? Jestliže problémy, které by byly samy o sobě řešitelné, vyřešeny nebudou, pak je překážka v lidském faktoru. Co je platná všechna technická genialita, užívá-li člověk technických vymožeností zvráceným způsobem? Jestliže v tak vyspělé a vysoce pokrokové době jako je naše jsou oběti hladu, pak to není osud, ale prostě hřích.

Tento náš hřích je třeba uznat.

Nedělejme si žádné iluze. Je třeba dalekosáhlé změny smýšlení, zkrátka a dobře toho, čemu Bible říká „činit pokání“. Pokud jde o řešení světového problému hladu, musíme my Evropané, Američané, Asiaté provést pronikavou změnu smýšlení ve vztahu k celému problému. Tato nutná změna smýšlení je tak hluboká a obsáhlá, že se toho až lekáme. Činit pokání překračuje a přesahuje lidské síly, a proto není schopností, ale darem. Pokání je jedním z velkých Božích divů. Slyšeli jsme dnes z Bible, jak v oněch dávných dobách a zemích dovedl jeden člověk změnit smýšlení, protože mu to dal Bůh. Bůh dal faraónovi pokoru, s níž si dal radit a pomáhat ústy hebrejského mladíka. Jestliže kdysi jakýsi faraón sestoupil pod vlivem Božího Ducha ze svého

vysokého velblouda, jak bychom neměli my jako Evropané sestoupit ze svého vysokého koně, abychom přijali darem pokyny a směrnice Písma svatého?

Není pochyb, že Bůh chce působit taky dnes zde mezi námi a darovat nám to jedno, co je při pohledu a nebezpečí hladu ve světě nutné: pokání, doznání, obrácení.

A pokud se nemýlíme, je Bůh v tomto ohledu už mocně při díle. Pokud jde o pokání, doznání a změnu smýšlení, už se přece jen něco stalo. Totiž že my, kteří se dnes počítáme k bohatým národům, vděčíme za své bohatství docela jistě takzvanému koloniálnímu systému. Že jsme zčásti zbohatli ze zbídačení chudých národů. Že vzhled do souvislosti nám dává poznat, jak náš obrovský koloniální dluh pomalu, pomalu narůstá, že je ho přespříliš a že se ozývá v dějepisných čítankách a v hodinách zeměpisu na našich školách. Jsou to nadějná znamení, že nám Bůh nabízí vzácný dar pokání.

Obchodními smlouvami, celními úmluvami a úvěrovými opatřeními chudé národy oběma rukama odírat a pouštět jim žilou, aby se jim pak malíčkem udělila almužna, to je nesmysl a vědomá lež. Zde svítá tu a tam v okruhu zemí blahobytu a to je další slibné znamení, že Bůh promlouvá a že je při díle.

Jistě budou muset být k odstranění hladu ve světě taky poraženy „posvátné krávy“. To vyžaduje zase poznání, změnu smýšlení a pokání. Samozřejmě v Indii! Ale „posvátné krávy“ jsou taky jinde než v Indii. Kdosi se nedávno vyjádřil, že nemají čtyři nohy, ale čtyři kola. Přitom narážel na naše luxusní vozy.

Nebo když se dovídáme z jistých krajů Latinské Ameriky, že jedno procento obyvatel vlastní osmdesát procent půdy. Vidíme to všichni. Vojenská moc ruku v ruce s církví. Do nebe volající poměry ve vlastnictví půdy. Nejsou to taky „posvátné krávy“? Které tu a tam v Evropě jsou zralé k porážce?

„Posvátná kráva“ by mohla taky přijít v uniformě. Národy a kontinenty mohou vidět ve válečném zbrojení svůj nedotknutelný statek, zřítelnici oka, svoji nejsvětější svátost. Na výdaje za zbrojení poskytují fantastické úvěry, zatímco ve stejné době třetina lidstva hladoví. Není taková obrana země pochybná? Hlad ve světě je pro národ nebezpečím číslo jedna. A tomuto nebezpečí se nemůžeme bránit teprve na hranicích

země. Obranné boje proti hrozícímu povstání zoufalých hladových mas nemohou být vedeny blízko hranic výsostného území, ale venku v oblasti hladu. Tento názor začíná pomalu získávat v hlavách prostor.

V naznačeném smyslu je třeba značné změny smýšlení a pokání, které je tak nutné i tak radikální a zpochybňující dosavadní lidské myšlení, že dnes jsme v boji proti hladu ve světě právě jako tehdy faraon odkázáni na Boží vnuknutí a pomoc.

Co však máme dělat my, lidé v církvi? Co by mělo být naším zvláštním přispěním?

Nás, kteří teď zde sedíme v lavicích a přemýšlíme o starém biblickém příběhu, o faraónově boji s tehdejšími hladem ve světě? Nejsme faraón. Nedisponujeme prostředky faraónovy moci. Jsme většinou drobní lidé. Ale nepatřil Josef k malým, k docela malým lidem v Egyptě? A Bůh ho potřeboval. Bůh má zřejmě upotřebení pro malé lidi.

Zkrátka, co máme dělat?

Nehledejme příliš zešířoka a vysoko. Udělejme napřed něco, věduce o jisté pochybnosti tohoto konání, i nadále ve prospěch akce „Chléb pro bratry“. Právě když jsme si vědomi takřka jen symbolické účinku tohoto úsilí, přece nepřestávejme připomínat toto znamení svým současníkům jako výstrahu.

Dnes ráno se u snídaně hovořilo o tom, že by se v záležitosti hladu ve světě neměla ztrácet velká slova. Je nutno učinit třeba jen nepatrný začátek. Jeden z účastníků rozhovoru dal praktický podnět, aby se teď hned, dnes, začalo jedním procentem z výplaty jako s příspěvkem v boji proti hladu ve světě.

V lednovém čísle „Kontaktu“, časopisu svazu křesťanské mládeže, je uveden rozhovor mezi školačkou a jejím otcem. Dítě se bez okolků pustilo do svého otce, protože po jídle začal klidně číst noviny. Na zadní straně listu četla nadpis: „Hladomor v Indii“. Na její otázku, oč vlastně jde, se rozpřel mezi otcem a dítětem rozhovor o hladu ve světě a o jeho potírání. Nakonec otec zpozoroval, že dítě chce odejít, ale váhalo, protože by zřejmě chtělo něco říct. Co ještě chceš? Už nic nechce. Vlastně přece ještě něco. Mělo v úmyslu požádat otce,

aby mu koupil nové šaty. Zatím si však ty staré s pomocí matky přešije. Pokud dítě upozorovalo něco z napětí mezi světem blahobytu a světem hladu, pak tu platí: „Nebudete-li jako děti...”

V Kolumbii žije prostý katolický kněz. Jednoho dne přestane snášet tiché soužití církve s mocí majetných. Pověsí sutanu na hřebík. Přejde k revolucionářům. Stane se „revolucionářem z lásky” a prohlásí, že mši bude zase sloužit, až chudí nebudou muset být jeho nepřáteli. Pak je zastřelen policijnými oddíly. Z mučednické smrti tohoto kněze může vzejít nedozírné požehnání.

Jistě bychom se taky museli ve století hladu ve světě začít nově modlit čtvrtou prosbu Otčenáše: „Chléb náš (!) vezdejší dej nám (!) dnes.”

Taky bychom měli uvážit, že prosba za veřejné činitele, za vykonavatele vedoucích funkcí v hospodářství a politice musí se díť s novým úmyslem. Faraon je odkázán rozhodujícím způsobem na Josefa. Obec věřících dluží světu Josefovu službu, dnes jako tehdy, dnes více než kdy jindy.

Jedno je jisté: Bůh, který do středu světa postavil svůj stůl – vysloveně jeden stůl! – nechce, aby lidé umírali hladem. Bůh, který v době faraonově a Josefově vyhlásil boj hladu, neustane, dokud se nesplní zaslíbení: „Už nebudou hladovět a žíznit.” Amen.

Otče v nebesích!

Zraky všech se obracejí k tobě,
a ty jim dáváš jejich pokrm v pravý čas.

Otevíráš svoji dlaň

a sytíš ochotně všechno, co tu žije.

Víš, že dnes přes svoji dobrotu
umírají lidé na tvé bohaté zemi hladem.

Odpusť nám, kteří žijeme v nadbytku,
tento velký hřích.

Pane Kriste, který jsi učil učedníky modlitbě,
nauč taky nás správně modlit o vezdejší chléb,

abychom taky my otevřeli svoji dlaň
a lámali chléb hladovým.

Kdysi jsi poslal Josefa, aby bojoval s hladem.

Na poušti jsi živil svůj lid chlebem z nebe.
Dej, ať ochotně bojujeme proti hladu ve světě.

Vylil jsi Ducha svého svatého

a nebyl mezi nimi jediný, kdo by měl nedostatek.

Vlij taky do našich srdcí ducha lásky,

abychom radostněji konali dobro a sdíleli s druhými.

Ty, který jsi řekl: „Hladověl jsem a dali jste mi jíst”,

nauč nás poznat, jak se k tobě chováme,

co jsme učinili komukoli z tvých nejmenších bratří.

Zabraň všemu, co vede k atomové válce,

a dej, abychom si uvědomili, že jsme bratři,

protože ty jsi v Kristu náš Otec.

Amen.

Otče v nebesích!

Přistupujeme-li teď společně před tebe, přijmi milostivě naši chválu a vzývání. Prosíme, dovol nám s úctou prozpěvovat a vyslyš naši molitbu.

Děkujeme ti za to, že ti ve světě neklidu a strachu můžeme důvěřovat, tebe si vážit a milovat tě, protože ty nás v Kristu znáš a miluješ. Pomoz nám v setkání se slovem Bible tak, abychom se v něm setkali s tvým Slovem a s tebou samým.

Překonej silou svého Ducha sklíčenost, malomyslnost a vzdor a dej, abychom mohli odejít z tohoto místa znovu posílení v naději a k pomoci všude, kde se setkáváme s lidmi, jimž bychom mohli pomoci.

A dej, ať den našeho dnešního zvěstování je požehnáním pro mnohé:

„Ty jsi pramen života a my vidíme světlo ve tvém světle.“
Amen.

Když Jákob viděl, že v Egyptě prodávají obilí, vytkl svým synům: „Co se díváte jeden na druhého?“ A řekl: „Slyšel jsem, že v Egyptě prodávají obilí. Sestupte tam a nakupte je pro nás, ať zůstaneme naživu a nezemřeme.“ Deset Josefových bratrů tedy sestoupilo nakoupit v Egyptě obilí. Josefova bratra Benjamína s nimi Jákob neposlal, protože si řekl: „Aby snad nepřišel o život!“ Izraelovi synové přišli spolu s jinými nakoupit obilí, protože v kenaanské zemi byl hlad. Josef byl říšským správcem a prodával obilí všemu lidu země. Když přišli jeho bratři, skláněli

se před ním tváří k zemi. Josef spatřil své bratry a poznal je, ale sám se jim nedal poznat a mluvil s nimi tvrdě. Otázal se jich: „Odkud jste přišli?“ Odvětili: „Z kenaanské země, abychom nakoupili potravu.“

Ačkoli Josef své bratry poznal, oni ho nepoznali. Tu si vzpomněl na sny, které se mu o nich zdály. Křikl na ně: „Jste vyzvědači! Přišli jste obhlédnout nechráněná místa země.“ Ohradili se: „Nikoli, pane; tvoji otroci přišli nakoupit potravu. Všichni jsme synové jednoho muže, jsme poctiví lidé. Tvoji otroci nikdy nebyli vyzvědači.“ Ale on trval na svém: „Ne, přišli jste obhlédnout nechráněná místa země.“ Odvětili: „Tvých otroků bylo dvanáct. Jsme bratři, synové jednoho muže z kenaanské země. Nejmladší je teď u otce a jeden – ten už není.“ Ale Josef stál na svém: „Je to tak, jak jsem řekl. Jste vyzvědači. Takto budete prověřeni: Jakože živ je farao, nevyjdete odtud, dokud sem nepřijde váš nejmladší bratr. Vyšlete jednoho z vás, aby ho přivedl; vy zůstanete v poutech. Tak budou vaše výpovědi ověřeny, mluvíte-li pravdu. Když ne, jakože živ je farao, jste vyzvědači.“ A vsadil je do vazby.

Třetího dne jim Josef řekl: „Toto udělejte a zůstanete na živu. Bojím se Boha. Jestliže jste poctiví, zůstane jeden z vás spoután ve vězení; ostatní půjdete a donesete obilí, aby vaše rodiny nehladověly. Svého nejmladšího bratra přiveďte ke mně; tak se prokáže pravdivost vašich odpovědí a nezemřete.“ I učinili tak. A řekli si navzájem: „Jistě jsme se provinili proti svému bratru; viděli jsme jeho tíseň, když nás prosil o smilování, ale nevyslyšeli jsme ho. Proto jsme přišli do tísně teď my.“ Rúben jim odpověděl: „Cožpak jsem vám neřikal, abyste se na tom hochovi neprohřešovali? Neposlechli jste, a teď jsme voláni za jeho krev k odpovědnosti.“ Nevěděli, že jim Josef rozumí, neboť s nimi mluvil skrze tlumočnicka. Josef se od nich odvrátil a zaplakal. Pak se k nim obrátil a mluvil s nimi. Potom z nich vybral Simeóna a před jejich očima ho spoutal. Nato dal příkaz, aby naplnili jejich měchy obilím, vrátili každému do jeho pytle stříbro a dali jim potravu na cestu. Učinili tak. Bratři naložili nakoupené obilí na osly a odjeli. Když pak na místě, kde nocovali, rozvázal jeden z nich pytel, aby dal svému oslu obrok, uviděl své stříbro navrchu žoku. Zvolal na bratry: „Mé stříbro je tady! Zde v žoku!“ Zůstali jako bez sebe, roztrásli se a říkal jeden druhému: „Co nám to jen Bůh učinil?“

Když přišli k svému otci Jákobovi do kenaaské země, pověděli mu všechno, co je potkalo: „Ten muž, pán země, mluvil s námi tvrdě a měl nás za vyzvědače. Říkali jsme mu, že jsme poctiví lidé, že nejsme vyzvědači, že nás bylo dvanáct bratrů, synů našeho otce; jeden, ten už není, a nejmladší že je teď u otce v kenaanské zemi. Ale ten muž, pán té země, odvětil: „Ze jste poctiví poznám podle toho: Jednoho ze svých bratrů necháte u mne. Vezměte si obilí, aby vaše rodiny nehladověly, a jděte. Svého nejmladšího bratra pak přiveďte ke mně. Tak poznám, že nejste vyzvědači, že jste poctiví. Potom vám vašeho bratra vydám a můžete v zemi volně obchodovat.“ Když vyprazdňovali pytle, našel každý ve svém pytli váček se stříbrem. Jakmile oni i otec spatřili váčky se stříbrem, padla na ně bázeň. Otec Jákob jim řekl: „Připravujete mě o děti. Nemám Josefa ani Šimeóna, a Benjamina mi chcete vzít. To všechno na mne dolehlo!“ Nato Rúben svému otci pravil: „Můžeš usmrtit dva z mých synů, jestliže ti Benjamina nepřivedu. Svěř mi ho, já ti ho přivedu zpátky!“ Ale on řekl: „Můj syn s vámi do Egypta nesestoupí. Jeho bratr je mrtev, zůstal sám. Kdyby na cestě, kterou se budete ubírat, přišel o život, uvalili byste na mě šediny žal a přivedli mě do podsvětí.“

Hlad těžce doléhal na zemi dále. Když spotřebovali obilí, které dovezli z Egypta, řekl jim Otec: „Nakupte nám znovu trochu potravy.“ Juda odvětil: „Ten muž nás důrazně varoval a prohlásil: „Mou tvář nespátříte, nebude-li s vámi váš bratr. Jsi-li ochoten pustit s námi našeho bratra, sestoupíme do Egypta a nakoupíme ti potravu. Nejsi-li však ochoten ho pustit, nese-stoupíme. Ten muž nám přece řekl: „Mou tvář nespátříte, nebude-li s vámi váš bratr.“ Izrael se otázal: „Proč jste jednali vůči mně tak bezohledně a pověděli tomu muži, že máte ještě bratra?“ Odvětili: „Ten muž se nás neodbytně vyptával na nás a na náš rod. Ptal se: „Je ještě na živu váš otec? Máte ještě bratra?“ Pověděli jsme mu jen to, nač se přímo zeptal. Což jsme vůbec nemohli tušit, že řekne: „Přiveďte svého bratra dolů?““ Potom se na otce Izraele obrátil Juda: „Pust' toho chlapce se mnou, ať můžeme jít. Tak zůstaneme naživu a nezemřeme – ani my ani ty ani naši maličci. Já sám se za něho zaručuji, můžeš mě volat k odpovědnosti. Jestli ti ho nepřivedu a nepostavím před tebe, prohřešil jsem se proti tobě na celý život. Vždyť kdybychom nebyli otáleli, mohli jsme být už dvakrát zpátky.“

Otec Izrael jim řekl: „Když to tak musí být, učinite toto: Vezměte si do nádob něco opěvovaných vzácností země a doneste je dolů tomu muži jak dar: trochu mastixu a trochu medu, ladanum a masti, pistácie a mandle. Vezměte s sebou dvojnásobnou částku stříbra a stříbro, které vám bylo vráceno do žoků, osobně vraťte; snad to byl omyl. Vezměte i svého bratra a hned se vraťte k tomu muži. Sám Bůh všemohoucí ať vás obdaří před tváří toho muže slitováním, aby propustil vašeho druhého bratra i Benjamina. Teď zůstanu úplně bez dětí!“

Ti muži tedy vzali onen dar, vzali ho s sebou dvojnásobnou částku stříbra a Benjamina, vydali se na cestu, sestoupili do Egypta a postavili se před Josefem. Když Josef spatřil, že Benjamin je s nimi, řekl správci svého domu: „Uved ty muže do domu, poraz hned dobytče a připrav je, neboť ti muži budou jíst v poledne se mnou.“

Muž udělal, co mu Josef řekl, a uvedl je do jeho domu. Ale ti muži se báli, že byli uvedeni do domu Josefova, a říkali si: „To jsme předvedeni kvůli tomu stříbru, které nám bylo posledně vráceno do žoků. Teď se na nás vyřítí, přepadnou nás a zajmou nás i s našimi osly jako otroky.“ Proto přistoupili k muži, který byl správcem Josefova domu, a ve dveřích domu se s ním domlouvali. Říkali: „Dovol, pane; my jsme posledně sestoupili, bychom nakoupili potravu. Když jsme vstoupili do noclehárny, rozvázali jsme žoky. A hle, každý měl své stříbro ve svém žoku navrchu, v plné váze. Vracíme je tedy osobně zpět. Přinesli jsme s sebou ještě jiné stříbro, abychom nakoupili potravu. Nevíme, kdo nám vložil naše stříbro do žoků.“ Ale on řekl: „Upokojte se, nic se nebojte. Bůh váš a Bůh vašeho otce vám dal do žoků ten skrytý poklad. Vaše stříbro jsem přece přijal.“ A vyvedl k nim Šimeóna.

Když správce uvedl ty muže do Josefova domu, dal jim vodu, aby si umyli nohy, a jejich oslům dal obrok. Oni zatím připravili dar pro Josefa, až v poledne přijde; slyšeli totiž, že tam mají stolovat. Jakmile Josef vkročil do domu, přinesli mu tam svůj dar a klaněli se mu až k zemi. Zeptal se jich, jak se jim vede, a otázal se: „Zdalipak se vede dobře vašemu starému otci, o němž jste mluvili? Je ještě na živu?“ Odpověděli: „Tvému otroku, našemu otci, se vede dobře, je dosud živ.“ Padli na kolena a klaněli se mu. Tu se rozhlédl a spatřil svého bratra Benjamina, syna své matky,

a tázal se: „Toto je váš nejmladší bratr, o kterém jste se mnou mluvili?“ A dodal: „Bůh ti buď milostiv, můj synu!“ Nato se Josef rychle vzdálil. Byl hluboce pohnut a dojat nad bratrem až k pláči: vešel proto do pokojíku a rozplakal se tam. Potom si umyl obličej, vyšel a s přemáháním řekl: „Podávejte jídlo.“ Podávali zvláště jemu, zvláště jim a zvláště Egyptanům, kteří s ním jídali; Egyptané totiž nesmějí stolovat s Hebrejci, poněvadž je to pro ně ohavnost. A seděli před ním od prvorozeného, jak náleželo prvorozenému, až po nejmladšího, každý podle svého věku. Jeden jako druhý trnuli úžasem. Potom je Josef uctil u svého stolu; nejvíc ze všech, pětkrát víc než ostatní, však uctil Benjamína. Hodovali s ním a hojně se s ním napili.

Josef pak přikázal správci svého domu: „Napln žoky těch mužů potravou, kolik jen budou moci unést, a stříbro každého z nich vlož navrch do jejich žoku. Můj kalich, ten stříbrný, vlož navrch do žoku nejmladšího spolu se stříbrem za zakoupené obilí.“ I učinil, jak mu Josef uložil. Ráno za svítání byli ti muži propuštěni se svými osly. Když vyšli z města a nebyli ještě daleko, řekl Josef správci svého domu: „Pronásleduj ty muže. Až je dostihneš, řekni jim: ‚Proč jste se za dobro odvděčili zlem? Což jste nevzali to, z čeho můj pán pije a čeho používá k věštění? Zle jste se zachovali, že jste to udělali.‘“ Když je správce dostihl, řekl jim ta slova. Odvětili mu: „Proč mluví můj pán taková slova? Tvoji otroci jsou daleci toho, aby udělali něco takového! Vždyť stříbro, které jsme našli navrchu ve svých žocích, jsme ti přinesli ze země kenaanské zpět. Jak bychom mohli ukrást stříbro nebo zlato z domu tvého pána? U koho z tvých otroků se to najde, ten ať zemře a my se staneme otroky svého pána!“ Správce souhlasil: „Dobře, ať je po vašem. Ten, u koho se to najde, se stane mým otrokem; vy budete bez viny.“ Každý rychle složil svůj žok na zem a rozvázal jej. Nastala prohlídka; začala nejstarším a skončila u nejmladšího. Kalich se našel v žoku Benjamínově.

Tu roztrhli svůj šat, náklad naložili na osly a vrátili se do města. Tak přišel Juda se svými bratry do Josefova domu. Josef tam ještě byl; i padli před ním k zemi. Josef se na ně rozkřikl: „Co jste to spáchali za čin? Což nevíte, že muž jako já všechno uhodne?“ Juda odvětil: „Co můžeme svému pánu říci? Jak to omluvíme? Čím se ospravedlníme? Sám Bůh stihá tvoje otroky za jejich provinění. Teď jsme otroky svého pána, my i ten, u něhož

se kalich našel.“ Josef řekl: „Takového jednání jsem dalek; mým otrokem se stane jen ten, u něhož se našel kalich, a vy odejdete v pokoji ke svému otci.“

Juda k němu přistoupil a řekl: „Dovol, můj pane, aby tvůj otrok směl promluvit ke svému pánu. Ať proti tvému otroku nevzplane tvůj hněv. Ty jsi přece jako sám farao. Můj pán se svých otroků vyptával: ‚Máte ještě otce nebo bratra?‘ My jsme svému pánu odvětili: ‚Máme ještě starého otce a malého hochu, kterého zplodil ve svém stáří. Jeho bratr je mrtev, zůstal tedy po své matce sám; jeho otec jej miluje.‘ Nato jsi svým otrokům řekl: ‚Přiveďte ho sem ke mně, chci ho vidět na vlastní oči.‘ My jsme svému pánu odvětili: ‚Ten chlapec nemůže svého otce opustit. Opustí-li jej, otec zemře.‘ Ale ty jsi svým otrokům řekl: ‚Nepřijde-li sem s vámi váš nejmladší bratr, nikdy nespátríte mou tvář.‘ Když jsme pak přišli ke tvému otroku, mému otci, oznámili jsme mu slova svého pána. Později náš otec řekl: ‚Nakupte nám znovu trochu potravy!‘ My jsme odvětili: ‚Nemůžeme sestoupit. Sestoupíme tam jen tehdy, bude-li s námi náš nejmladší bratr. Tvář toho muže nespátríme, nebude-li náš nejmladší bratr s námi.‘ Tvůj otrok, náš otec, nám řekl: ‚Vy víte, že mi má žena porodila dva syny. Jeden mi odešel. Naříkal jsem: Rozsápán, je rozsápán. Už jsem ho nespátril. Vezmete-li mi i tohoto a přijde-li o život, uvalíte na mé šediny neštěstí a přivedete mě do podsvětí.‘ Co teď, až přijdu k tvému otroku, svému otci. A chlapec, na němž lpi celou svou duší, s námi nebude? Jakmile spatří, že chlapec s námi není, umře. Tvoji otroci uvalí žal na šediny tvého otroka, našeho otce, a přivedou ho do podsvětí. Tvůj otrok se za toho chlapce, aby ho otec pustil, zaručil takto: ‚Nepřivedu-li ho k tobě, prohřeším se proti svému otci na celý život.‘ Proto dovol, aby tvůj otrok zůstal u svého pána v otroctví namísto tohoto chlapce, a chlapec ať smí se svými bratry odejít. Jak bych mohl k svému otci přijít, kdyby chlapec nebyl se mnou? Což bych se mohl dívat na utrpení, které by mého otce postihlo?“

Josef se už nemohl ovládnout před všemi, kdo stáli kolem něho, a křikl: „Jděte všichni pryč!“ Tak u něho nezůstal nikdo, když se dal poznat svým bratrům. Hlasitě se rozplakal. Slyšeli to Egyptané, slyšel to dům faraonův. Tu řekl bratrům: „Já jsem Josef. Můj otec vskutku ještě žije?“ Bratři mu však nemohli odpovědět; tak se zhrozili. Josef je proto vyzval: „Přistupte ke mně.“

Když přistoupili, řekl jim: „Já jsem váš bratr Josef, kterého jste prodali do Egypta. Avšak netrapte se teď a nevyčítejte si, že jste mě sem prodali, neboť mě před vámi vyslal Bůh pro zachování života. V zemi trvá po dva roky hlad a ještě pět let nebude orba ani žeň. Bůh mě poslal před vámi, aby zajistil vaše potomstvo na zemi a aby vás zachoval při životě pro veliké vysvobození. A tak jste mě sem neposlali vy, ale Bůh. On mě učinil otcem faraónovým, pánem celého jeho domu a vladařem v celé egyptské zemi. Putujte rychle k otci a řekněte mu: ‚Toto praví tvůj syn Josef: Bůh mě učinil pánem celého Egypta. Nerozpakuj se a sestup ke mně. Budeš bydlet v zemi Gošenu, a tak mi budeš nablízku i se svými syny a vnuky, s bravem a skotem i se vším, co je tvé. Postarám se tam o tebe, neboť bude ještě pět let hladu, abys neměl nouzi ani ty ani tvůj dům ani nic z toho, co je tvé.‘ Vidíte na vlastní oči, i můj bratr Benjamín to vidí, že jsem to já sám, kdo s vámi mluvím. Povězte to otci, jakou vážnost mám v Egyptě, a vše, co jste viděli. Pospěšte si a přiveďte ho sem.“ Padl svému bratru Benjamínovi kolem krku a rozplakal se a Benjamín plakal na jeho šíji. Políbil také všechny bratry, sklonil se k nim a plakal. Teprve potom se bratři rozhovořili.

Do faraónova domu se donesla zpráva: „Přišli Josefovi bratři.“ Bylo to milé faraónovi i jeho služebníkům. Faraó tedy Josefovi řekl: „Pověz bratrům: Učiňte toto: Naložte na soumary náklad a dojděte do kenaanské země, vezměte otce a své rodiny a přijďte ke mně. Dám vám to nejlepší, co egyptská země má, a budete jíst tuk země. Prikazuji ti, abys jim řekl: Učiňte toto: Vezměte z egyptské země pro své děti a ženy povozy, dovezte svého otce a přijďte. Nelitujte ze svých věcí ničeho, protože budete mít to nejlepší z celé egyptské země.“ Izraelovi synové tak učinili. Josef jim podle faraónova příkazu vydal povozy a dal jim zásobu potravy na cestu. Všem jim dal sváteční pláště, Benjamínovi však dal tři sta šekenů stříbra a pět svátečních plášťů. A svému otci poslal tyto věci: deset oslů, kteří nesli nejlepší egyptské věci, deset oslic, které nesly obilí a chléb, a stravu otci na cestu. Pak své bratry propustil. Když odcházeli, řekl jim: „Jen mezi sebou nevolejte po cestě hádky!“

I vystoupili z Egypta a přišli do země kenaanské k svému otci Jákobovi. Oznámili mu: „Josef ještě žije, a dokonce je vladařem nad celou egyptskou zemí!“ On však zůstal netečný, protože jim

nevěřil. Vypravovali mu tedy všechno, co k nim Josef mluvil. Teprve když spatřil povozy, které Josef poslal, aby ho odvezly, okřál duch jejich otce Jákoba. „Stáčí,“ zvolal Izrael, „můj syn Josef žije! Půjdu, abych ho ještě před smrtí uviděl.“

1. Mojžíšova 42 až 45

„Co nám to jen Bůh učinil?“ (42, 28). Slyšíme, že se tak ptají Josefovi bratři. Bůh je zde tedy při díle. Zúčastnění si to uvědomují. Všichni. Tak Josef jako jeho bratři a jako otec Jákob. A taky si zde připomeneme, že v příběhu Josefa a jeho bratří, který má tak zvláštní lidský důraz, máme co činit s Bohem. „Co nám to jen Bůh učinil?“

Dosud se stalo všechno tak, jak to sdělil svého času z Božího příkazu Josef faraónovi. Přišlo opravdu sedm tučných let. Teď právě uplynula. Bylo dbáno Josefových pokynů, pilně shromažďovat zásoby pro čas nouze. A to proto, jak jsme posledně viděli, že Bůh nechce, aby jeho lidé zemřeli hladem.

V kapitolách, na jejichž obsah dnes myslíme, otevírá se nám další rozhodující pohled na Boží dobrotivý a starostlivý záměr:

Je jistě Boží vůle, aby všichni jeho lidé, ať už ho znají, ať už v něho věří nebo ne, kromě jiných taky pohanští Egyptané, neumírali hlady. Taky oni jsou jeho stvořením. Taky jim sesílá déšť. Bůh působí, aby jeho slunce zářilo nade vším, co má lidskou tvář. Ale, a právě to je třeba si zde uvědomit, mezi všemi lidmi na zemi dbal Bůh zvláště na to, aby zachoval při životě Abrahama, Izáka, Jákoba a jeho syny. Vždyť Bůh dal Jákobovi jméno „Izrael“. Tím je předznamenán budoucí lid Izrael. Od nynějška bere na sebe Boží zaslíbení vůči Izraeli jako národu stále zřetelnější podobu. Zde jde především o to, aby jeho budoucí Izrael nezahynul při nějaké přírodní katastrofě. Všechna jeho zaslíbení, daná Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi, by tím pozbyla platnosti. Vůle Boží, stát Abrahamovi v daném slovu, ať to stojí co stojí, je teď naprosto jasná.

Je přímo hmatatelné, že celá tato historie bohatá na zážitky a plná hříchů, jak se Josef dostal do Egypta, jak byl povýšen na otce země a šéfa potírání hladu, byla Bohem připuštěna

a řízena, a to s jedním, daleko vpřed vidoucím božským úmyslem, zachovat při životě jeho Izrael. Ba určitě v té věci nepřeháníme, zjišťujeme-li: Protože chce Bůh zachránit svůj Izrael před hladomorem, budou spolu s ním zachráněni taky Egypťané a ostatní okolní národy: Bůh učiní z pohanů spoluúčastníky, podílníky na prospěchu při záchraně svých vyvolených. Jde ostatně o Josefa samého, který se dává svým bratřím poznat, a všemu, co s nimi prožil, dává tento historicky záchranný význam, když jim řekne: „Netrapte se teď a nevyčítejte si, že jste mě sem prodali, neboť mě před vámi vyslal Bůh pro zachování života. Bůh mě poslal před vámi, aby zajistil vaše potomstvo na zemi a aby vás zachoval při životě pro velké vysvobození. A tak jste mě sem neposlali vy, ale Bůh. On mě učinil otcem faraónovým, pánem celého jeho domu a vladařem v celé egyptské zemi” (k. 45, 5–8).

Jak došlo na spleťtých cestách k záchraně Izraele, je obsahem této kapitoly.

Hladomor dosáhl už i v zaslíbené zemi tak hroznivé podoby, že jeho otec Jákob řekl jednoho dne svým synům: „Slyšel jsem, že v Egyptě prodávají obilí. Sestupte tam a nakupte je pro nás, ať zůstaneme naživu a nezemřeme” (42,2). Jakmile padlo slovo „Egypt”, všiml si Jákob, jak se mnohoznačně setkávají zraky jeho synů a zeptal se: „Co se díváte jeden na druhého?” potom propustí těch deset. Benjamín, otcův miláček, tu zůstane: „Aby snad nepřišel o život!” Pak Jákobovi synové vykoučují z domu. Spolu s mnoha ostatními lidmi, kteří jsou ohroženi stejným osudem, vidíme je na cestě za hledáním potravy. Ne náhodou je zde Jákob označen jménem „Izrael”. Izrael, Boží vyvolený, musí teď stát v řadě ruku v ruce s hladovějícími pohany před egyptskými sýpkami. Josef si zřejmě vyhradil vrchní dozor nad vydáváním obilí zahraničním kupcům. Deset Hebrejců přijal Josef v audienci a ihned je poznal. Oni však svého bratra nepoznali. Jak před ním leželi na zemi, poznal Josef jasně podivuhodné souvislosti Božího záchranného plánu: „A Josef pomyslel na sny, jež se mu o nich zdály.” Vzpomínáme si na tyto sny o snopech a o hvězdách, jež se mu klaněly. Josef se teď ujišťuje s ohlednutím na sám počátek, že se uskutečnil Boží úmysl a rozhodnutí záchrany.

Co je nám teď na chování při setkání s jeho bratry nápadné, je jeho tvrdost. Hraní s neúprosností: „Nedal se jim poznat a mluvil s nimi tvrdě” (42,7). Tak, že je tváří v tvář obvinil jako cizí špióny, což se skoro podobalo rozsudku smrti. Tak, že Josef přes pokusy zoufalých ujišťování trvá na svém podetření ze špionáže. Tak, že je, zřejmě aby zkrátka, dal na tři dny zavřít. Tak, že je konečně po zadržení Šimeóna jako rukojmího propustí a přikáže, aby mu už nechodili na oči, leda že by s sebou přivedli svého nejmladšího bratra Benjamína. Je to tvrdé, tvrdé pro všechny zúčastněné. V neposlední řadě i pro starého otce Jákoba. Kalvín zde vidí opakovaně záminku k napomenutí, nebrat si v tomto jednání Josefa za svůj vzor. Josef je v tomto ohledu vším možným, jen ne vzorem. Natož ta záležitost s těmi penězi, jež dá vložit každému do jeho pytle s obilím. Nemohou tomu rozumět jinak než jako pokusu být později uvržen do podezření z krádeže, což je přivádí k novému zděšení. Vykladač jde tak daleko, že tu hovoří o „bezcitné komedii”, kterou hraje se svými bratry: „Jakmile oni i otec spatřili váčky se stříbrem, padla na ně bázeň” (k. 42,35). Nakonec dožene Josef zkoušku svých bratrů až do krajnosti. Benjamínovi dá zavázat pohár pravdy do pytle s obilím (k.44). Nepřišel by moderní hodnotitel na myšlenku, že mohlo jít o sadismus? Soudci, kteří se nezaleknou vymýšlení mozku, takovou metodu užívají.

„Josef s nimi mluvil tvrdě.” Je však Josef skutečně tak tvrdý? Není taky o Josefovi mezi řádky řečeno: „Josef se od nich odvrátil a zaplakal” (42,24)? A když nakonec tam, kde odloží masku, čteme slova: „Hlasitě se rozplakal. Slyšeli to Egypťané, slyšel to dům faraónův” (45,2), ukazuje to na tvrdost? Neměli bychom zde vidět spíš opak, že Josef je měkkota?

Popravdě, nebylo by správné, kdybychom tu Josefovi vyčítali tvrdost srdce. Je-li zde někdo tvrdý, pak to není Josef, ale Bůh. Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův, v jehož službě a z jehož příkazu Josef takto jedná. Bůh má totiž svůj určitý vážný důvod, proč od Josefa vyžaduje, aby tvrdě zasáhl proti vlastní, spíš citlivé povaze. Bůh chce, jak jsme viděli, dát potravu a chléb Josefovým bratřím, Izraeli, Egypťanům, všem lidem. Chléb. Dobrý dar. Ne nadarmo je jedna z proseb Otče-

naše prosbou o vezdejší chléb. Člověk žije z chleba. Ale Bůh nám chce dát něco víc a něco většího, než životní potřeby: „Ne jenom chlebem bude živ člověk, ale každým slovem, které vychází z Božích úst.“ Rozhodující slovo z Božích úst zní: „Odpuštění“.

Bůh chce zachránit náš lidský, pomíjivý život. Ale Boží vůle k záchraně se tím neuspokojí. Bůh má pro své děti připraveno „nehynoucí, neposkvřené a nevadnoucí dědictví“. Cílem jeho záměrů je věčná záchrana, odpuštění hříchů. Josefovi bratři se ptali: „Proč nám to Bůh učinil?“ A zde je odpověď: Proto, právě proto, že Bůh je nevýslovně dobrý. Proto, že Bůh nechce, aby naše tělo zahynulo ve své pomíjivosti hladem. A protože Bůh ve svém slítování už vůbec nechce, aby naše duše došla věčného zahynutí v hříchu. Proto Bůh toto učinil Josefovým bratřím. Kde jde o naši věčnou spásu, dovede být Bůh tvrdý. Jak tvrdý, poznáme s konečnou platností na Velký pátek.

Zpřítomněme si teď přesně, co se zde děje. Když se bratři vůči Josefovi nevýslovně hrubě provinili, když ho prodali za nelidských podmínek do Egypta a svému otci s dábelskou rafinovaností lhali, bylo Josefovi sedmnáct. Potom uběhlo 13 let, během kterých byl v Egyptě nejprve otrokem a pak vězněm. Když ho faraón jmenoval otcem země bylo mu třicet. Když k tomu přičteme dalších sedm tučných roků které uplynuly, je to celkem dvacet let pobytu v Egyptě. A teď k tomu připočteme taky první hubená léta nejméně 22 roků uplynulo od životního hříchu Josefových bratrů. V každém případě od té doby všechno dobře zarostlo trávou. Lidsky řečeno, vina je promlčena. Větrům zaváta. Už se o ní nemluví. Vyjádřeno božskou řečí nemůže ovšem žádná tráva vinu zakrýt. Žádný vítr nemůže vinu zavát. Co znamená promlčení viny v království věčného Boha? S lidskou vinou se může vypořádat jen Bůh, který odpouští. Jedině odpuštění překonává lidskou vinu. Z tohoto důvodu Bůh Josefovým bratřím – a nejen jim, taky nám – neodpouští staré viny prostě mlčky. Protože Bůh pomáhá dokonale, protože maří hřích odpuštěním, proto zasahuje tak tvrdě. Je na tom něco z tvrdosti chirurgů, vyřezávajících ohnisko nemoci.

Řešení problémů lidské viny bývá srovnáváno celkem

právem se snahami o překonání moderního problému odpadových vod. Po dlouhou, příliš dlouhou dobu se odváděla odpadová voda a ostatní odpadky prostě do země. Do ní se vsákla nebo byla odvedena přímo do potoka, do řeky, do moře. Tato metoda vsakování vedla, jak víme, tak daleko, že ani země, ani vody nebyly schopné zvládnout množství nečistot. Kalu bylo příliš mnoho. To vedlo nakonec k naprostému znečištění vod. A co nejhoršího, podzemních vod a vodních zdrojů. Nakonec to nešlo jinak, než že bylo nutno zřídit čističky, pokud neměli být otráveni lidé i zvířata.

A tak jako s odpadky a odpadními vodami je to s lidským hříchem. Pouhé přikrytí nebo vsáknutí vede, řekli bychom, neodvratně k obecnému zničení lidstva. „Čistička“ je i tady nutná. Jen s tím rozdílem, že zde nestačí lidské finanční náklady a námaha. Bůh sám se proto o „čističky“ postaral. Bez něho to nejde. A Boha to stálo mnoho, stálo ho to to nejlepší, ba všechno. Bůh nechce, aby jeho lidstvo zničil hřích. Proto je tvrdý. Odkrývá vykonaný hřích. Aby jej odpustil v oběti svého Syna. Boží „čistička“ se jmenuje odpuštění.

Zde vidíme, jak právě bratři a ostatně taky Jákob, Josefův otec, jsou do této Boží „čističky“ vtaženi. Bůh si přitom počíná tak, že nespěchá. To znamená, že Bůh nám lidem dává čas, abychom své hříchy uznali a doznali. Čas pokání. Bůh může počkat, až přijdeme k rozumu. Když jsem jako dítě naslouchal Josefově historii, nedovedl jsem nikdy pochopit, že Josef po svém vysvobození a povýšení v Egyptě nepodal bez odkladu domů zprávu svému otci a bratrům. Kdybych byl na Josefově místě, tak jsem si to vždycky představoval, pak bych ihned, spěšně, poslal do Kenaanu zprávu tohoto obsahu: „Jsem naživu. Jsem v Egyptě místokrálem. Vše v pořádku. Nemějte o mne starost. Váš syn a bratr Josef.“ Místo toho je Josef tvrdý. Čeká. Celý rok. Sedm let. A déle.

Josef je tvrdý a čeká, protože Bůh čeká a je tvrdý. Bůh nechá věci uzrát. A teď přišla ta hodina. A Josefovi bratři pozorují, že po nich sáhla Boží ruka. Proto se tak tázavě po sobě dívají, když otec Jákob mluví poprvé o Egyptu. A když je tam s nimi jednáno jako s vyzvědači, znovu se po sobě dívají. Jak to bylo tehdy, když jejich otec poslal za nimi Josefa na pole, aby je špehoval? Jak tehdy jednali se slídilem? A když se pak trýznivý

výslech před Egyptanem stal nesnesitelný dívali se Josefovi bratři zase jeden na druhého. A pak se stalo, že jeden druhému řekl: „Jistě jsme se provinili proti svému bratru. Viděli jsme jeho tíseň, když nás prosil o smilování, ale nevyšly jsme ho. Proto jsme přišli do tísně teď my” (42,21). A Ruben svažtil čelo a řekl: „Cožpak jsem vám neříkal, abyste se na tom hochovi neprohřešovali? Neposlechli jste a teď jsme voláni za jeho krev k odpovědnosti” (42, 21.22).

Stal se zázrak. Je to ten největší myslitelný zázrak na zemi: Josefovi bratři uznávají svoji vinu. Lidé jsou tu zajedno a setkávají se v tuto hodinu s Bohem. S tím Bohem, který kdysi řekl: „Jakou měrou měříte, takovou Bůh naměří vám.” Josefův otec a bratři, ba Josef sám jsou tu ve svaté a milosrdné Boží „čističce”.

Pak přinesou domů chléb. Vlastně víc než chléb. Přinášejí domů poznání, že je svatý Bůh. Který nesnese posměch. Který trestá hřích. A jednoho dne, po dalších mučivých hodinách v Boží „čističce”, po další cestě do Egypta (k.44) přivezou si domů poznání a potěšující zkušenost, že je milostivý Bůh, odpouštějící hříchy těm, kdo je poznávají, kdo jich litují a kdo je přiznávají.

A co my? Co si dnes přineseme domů z kázání? Pochopitelně tomu či onomu z nás při úvaze nad tímto literárně tak cenným a lidsky tak dojemným příběhem o Josefovi a jeho bratrích přijde na mysl hřích, kterého se v životě dopustil. Hřích proti bližnímu. Hřích proti otci a matce. Proti bratru a sestře. Hřích proti manželce a dítěti. Je taky myslitelné, že při čtení této kapitoly pomyslíme na hřích, na němž se podílíme jako příslušníci svého národa.

V místním biografu je právě promítán film dvou českých režisérů „Obchod na korze”. Děj se odehrává v době pronásledování Židů v jednom českém městečku. Hlavním představitelem je prostý stolař. Na něm se otřesným způsobem ukazuje, jaká mohla být spolovina tehdejšího současníka na vraždění Židů Třetí říše v zemi, kterou zaprodal Hitler západním mocnostem.

Jakési světské kázání o pokání. Při zhlédnutí filmu jsem si říkal, kéž by taky v naší zemi byli dva autoři, kteří by nám Švýcarům ukázali živě, bez patosu a právě tak přesvědčivě náš

podíl a naši spoluvinu na oné vraždě, která se udála za naší severní hranicí! Látky by bylo dost! Toto kající kázání našemu švýcarskému lidu stále ještě chybí. Bůh na ně čeká. Co se ještě musí stát, než dojdeme k názoru, do jaké spoluviny na bídě v širém světě jsme jako Švýcaři zapleteni!

Onen český stolař nebyl schopen unést, když se mu otevřely oči, poznání své spoluviny. Oběsil se. Kající kázání světu to nemůže vyjádřit jinak: Spolu domluveni, spolu polapeni, spolu pověšeni. Soud nad sebou samým. Tak zní odpověď bez Boha.

Boží odpověď však zní jinak: Už jsme dnes o ní slyšeli. Ukazuje vposledu taky na jednoho, kterého pověsili. Jde o tesaře z galilejského městečka Nazaretu. Syn, který ve jménu a z příkazu Otce řeší problém viny lidstva tak, že jde za nás na kříž. Tolik ho to stojí.

Dnes jsme sem přišli obtíženi různými hříchy. Bude-li Bůh chtít, pak jako Josefovi bratři odejdeme domů s odpuštěním v srdci. Amen.

Otče v nebesích!

Ty jsi nás odedávna miloval,
a proto jsi nás táhl k sobě.

Zachránil jsi kdysi Noema z vod potopy
a svého služebníka Abrahama z temnoty pohanství.

Ty jsi neopustil Jáкова pro jeho věrnost,
nenechal jsi zahynout Josefovy bratry v jejich hříchu.

Svého služebníka Mojžíše a svůj lid
jsi vyvedl z egyptského otroctví.

To jsi učinil pro svoji dobrotu a slitování.

Taky však víš o mocnostech,
jež nás chtějí od tebe oddělit a zničit.

Moc peněz, pokušení krve.

Avšak, Pane Kriste, ty jsi nám dal naději,
že povýšen potáhneš nás k sobě.

Tento tvůj příslib nám dává odvahu k prosbě:
Táhni k sobě vzdálené, kteří tě dosud neznají,
a blízké, kteří jsou sebejistí a sytí.

Táhni k sobě ponížené a bezprávné,
kteří volají z hlubokosti, nemajíce záchránce.

Smiluj se nad vysoko postavenými a mocnými.
Nenech bohaté odejít s prázdnou.
Táhni k sobě taky svůj Izrael,
který zvlášť miluješ.
Táhni všechny národnosti do svého slitování,
smiluj se nad všemi, kdo tě vzývají,
ale i nad těmi, kteří o tobě nechtějí vědět.
Nechť ti, kteří ti patří, brzy prožijí den,
kdy znovu přijdeš v síle a slávě
a kdy se splní tvé slovo, jež zní:
„Hle, příbytek Boží uprostřed lidí,
Bůh bude přebývat mezi nimi
a oni budou jeho lid
a ty budeš jejich Bůh.“
Na věky. Amen.

POUTNÍCI A CIZINCI

Otče v nebesích, děkujeme ti,
že dnes smíme být shromážděni
ve skrytosti tvé svaté přítomnosti.
Teď nás chceš oslovit,
ukázat nám kdo jsi
a že tvoje úmysly s námi jsou dobré.
Dals dnes vyjít svému slunci,
děkujeme ti i za déšť.
Jak velké a mnohé jsou tvé skutky!
Země je plná tvé dobroty.
Měj dík za svůj nejvyšší dar,
za posilu z výsosti, za Ducha svatého.
Musíme se stydět,
že na tebe, Dárce, zapomínáme.
a proto se bratrsky nedělíme o to, co dáváš.
Hašteříme se mezi sebou.
Všude se válčí.
A zneužívá se tvé dobré jméno.
Pane Kriste, pro své milosrdenství
nám odpusť náš hřích,
který je větší, než si uvědomujeme.
Pěstuj mezi námi lásku a věrnost
a dej nám dnes svou naději
a víru ve vítězství tvé vlády na zemi.
Ty jsi jedl chléb s hříšníky,
sedal jsi s celníky u jednoho stolu.
Přiď, Pane Ježíši, buď taky naším hostem,
a taky nám požehnej, co jsi nám daroval.
Amen.

*Izrael se vydal na cestu se vším, co měl. Když přišel do Beer-
šeby, obětoval Bohu svého otce Izáka oběti. I řekl Bůh Izraelovi
v nočních viděních: „Jákobe! Jákobe!“ A on odvětil: „Tu jsem.“*

Bůh pravil: „Já jsem Bůh, Bůh tvého otce. Neboj se sestoupit do Egypta; učiním tě tam velikým národem. Já sestoupím do Egypta s tebou a já tě také určitě vyvedu. Josef ti vlastní rukou zatlačí oči.“ Jákob se tedy zvedl z Beer-šeby a Izraelovi synové vysadili svého otce Jákoba i své dívky a ženy na povozy, které pro ně farao poslal. Vzali svá stáda i jmění, jehož nabyli v zemi kenaanské, a přišli do Egypta, Jákob a s ním celé jeho potomstvo. Přivedli do Egypta všechno své potomstvo, své syny a vnuky, své dcery a vnučky.

Toto jsou jména synů Izraelových, kteří vstoupili do Egypta: Jákob a jeho synové. Jákobův prvorozený syn Rúben; jeho synové Chanók a Palú, Chesrón a Karmí. Synové Šimeónovi: Jemúel, Jámin a Óhad, Jákin a Sóchar a Šaul, syn ženy Kenaanské. Synové Léviho: Geršón, Kehat a Merarí. Synové Judovi: Er, Óhan a Šela, Peres a Zerach; Er a Ónan však zemřeli v zemi Kenaanu. Synové Peresovi byli Chesrón a Chámul. Synové Isacharovi: Tóla a Púva, Jób a Šimrón. Synové Zabúlonovi: Sered, Elón a Jachleel. To všichni jsou synové Lejini, které Jákobovi porodila v Rovinách aramských stejně jako dceru Dínu. Celkem třiatřicet synů a dcer. Synové Gádovi: Siffón a Chagí, Šúni a Esbón, Éri, Aródi a Aréli. Synové Ašerovi: Jimna a Jišva, Jišví a Beria a jejich sestra Serach; synové Beriovi byli Cheber a Malkiel. To jsou synové Zilpy, kterou dal Lában své dceři Leji, a ona je porodila Jákobovi, šestnáct duší. Synové Jákobovy ženy Ráchel: Josef a Benjamín. Josefovi se narodili v zemi egyptské Manases a Efrajim, které mu porodila Asenat, dcera ónského kněze Potífery. Synové Benjamínovi: Bela, Beker a Ašbel, Géra a Naamán, Échi a Róš, Mupím a Chupín a Ard. To jsou synové Rácheliny, kteří se narodili Jákobovi, celkem čtrnáct duší. Synové Danovi: Chuším. Synové Neftalího: Jachseel a Gúni, Jeser a Šilem. To jsou synové Bilhy, kterou dal Lában své dceři Ráchel, a ona je porodila Jákobovi, celkem sedm duší. Celkový počet těch, kdo vstoupili do Egypta s Jákobem, z jehož beder vzešli, byl šedesát šest duší kromě žen Jákobových synů. K tomu synové Josefovi, kteří se mu narodili v Egyptě, dva. Všech duší domu Jákobova, které vešly do Egypta, bylo sedmdesát.

Jákob poslal před sebou k Josefovi Judu, aby dal předem pokyny do Gošenu. Pak vstoupili do země Gošenu. Josef dal zapřáhnout do vozu a vyjel svému otci Izraelovi vstříc do Gošenu.

Když se setkali, padl mu kolem krku a na jeho šíji se rozplakal. Izrael Josefovi řekl: „Teď už mohu zemřít, když jsem spatřil tvou tvář a vím, že jsi ještě živ.“ Josef svým bratrům a rodině svého otce pravil: „Pojedu a ohlásím to faraónovi. Řeknu mu: ‚Přišli ke mně z kenaanské země moji bratři a rodina mého otce. Ti muži jsou pastýři ovcí, chovatelé stád. Přišli se svým bravem a skotem a se vším, co mají.‘ Až vás farao zavolá a otáže se, jaké je vaše zaměstnání, řeknete: ‚Tvoji otroci jsou od svého mládí až doposud chovateli stád, stejně jako naši otcové.‘ To proto, abyste se mohli usídlit v zemi Gošenu, neboť pro Egyptany jsou všichni pastýři ovcí ohavností.“

Josef šel a oznámil faraónovi: „Můj otec a moji bratři se svým bravem a skotem i se vším, co mají, přišli ze země kenaanské. Jsou tu v zemi Gošenu.“ Potom vzal ze svých bratrů pět mužů a postavil je před faraóna. Farao se jeho bratrů otázal: „Jaké je vaše zaměstnání?“ Oni mu odvětili: „Tvoji otroci jsou pastýři ovcí stejně jako naši otcové.“ A řekli faraónovi: „Přišli jsme, abychom v této zemi pobývali jako hosté, poněvadž pro ovce tvých otroků nebyla žádná pastva; na kenaanskou zemi těžce dolehl hlad. Dej svolení, ať tvoji otroci mohou sídlit v zemi Gošenu.“ Farao řekl Josefovi: „Tvůj otec a tvoji bratři přišli přece k tobě. Egyptská země je před tebou. Usídlí tedy otce a bratry v nejlepší části země. Ať sídlí v zemi Gošenu. Máš-li za to, že jsou mezi nimi schopní muži, ustanov je správci nad mými stády.“ Pak uvedl Josef svého otce Jákoba a postavil jej před faraóna, a Jákob faraónovi požehnal. Farao se Jákoba otázal: „Kolik je let tvého života?“ Jákob mu odvětil: „Dnů mého putování je sto třicet let. Léta mého života byla nečetná a zlá, nedosáhla let života mých otců za dnů jejich putování.“ Když Jákob faraónovi požehnal, vyšel od něho. Josef pak svého otce a bratry usadil a dal jim trvalé vlastnictví v zemi egyptské, v nejlepší její části, v zemi Ramesesu, podle faraónova rozkazu. A opatroval svého otce i bratry chlebem, celý dům svého otce až po ty nejmenší.

V celé zemi nebyl chléb; hlad doléhal velice těžce. Země egyptská i země kenaanská byly hladem vyčerpány. Za obilí, které nakupovali, vybral Josef všechno stříbro, co se ho jen v zemi egyptské a kenaanské našlo, a odvedli je do faraónova domu. Tak došlo v zemi egyptské i kenaanské stříbro a všichni Egyptané přicházeli k Josefovi a žádali: „Dej nám chleba; copak ti máme

umírat před očima jen proto, že nemáme stříbro?" Josef rozhodl: „Když nemáte stříbro, dejte svá stáda a já vám za ně dám chléb." Přiváděli tedy svá stáda k Josefovi a Josef jim dával chléb za koně, za stáda bravu a skotu a za osly. Pečoval o ně tím, že jim v onom roce poskytoval za všechna jejich stáda chléb. Tak uplynul onen rok. V příštím roce však přišli znovu a řekli mu: „Nebudeme před pánem tajit, že stříbro došlo a stáda dobytka už taky patří pánovi. Jak pán vidí, zůstala nám už jen těla a půda. Proč ti máme umírat před očima, my i naše půda? Kup nás i s naší půdou za chléb a budeme i se svou půdou faraónovými otroky. Vydej osivo, abychom zůstali na živu a nezemřeli a naše půda aby nezpustla." Josef tedy skoupil všechnu egyptskou půdu pro faraóna. Všichni Egypťané prodávali svá pole, neboť na ně tvrdě doléhal hlad. Země se tak stala vlastnictvím faraónovým. A lid od jednoho konce egyptského pomezí až ke druhému uvedl pod správu měst. Pouze půdu kněží nekupoval, neboť kněží měli od faraóna své duchody a žili z duchodů, které jim farao dával; proto svou půdu nemuseli prodat. Josef potom řekl lidu: „Dnes jsem koupil pro faraóna i vaši půdu. Zde máte osivo a půdu osejte. Pětinu z úrody budete odevzdávat faraónovi a čtyři díly zůstanou k osetí pole a pro obživu vaši a vašich domů a pro obživu vašich dětí." Odpověděli: „Tys nás zachoval při životě! Jen když získáme přízeň svého pána! Budeme faraónovými otroky." Josef tedy vydal o Egyptské půdě nařízení dodnes platné: pětina úrody patří faraónovi. Faraónovým vlastnictvím se nestala jediná půda kněží.

Izrael se usadil v egyptské zemi, na území Gošenu. Zabydleli se v ní, rozplodili se a velmi rozmnožili.

Jákob žil v egyptské zemi ještě sedmnáct let; všech let Jákovova života bylo sto čtyřicet sedm. Když se přiblížil den Izraelovy smrti, zavolal svého syna Josefa a řekl mu: „Jestliže jsem získal tvoji přízeň, vlož prosím ruku na můj klín a prokaž mi milosrdenství a věrnost: Nepohrbívej mě prosím v Egyptě! Až ulehnu ke svým otcům, vynes mě z Egypta a pochovej mě v jejich hrobě." Odpověděl: „Zachovám se podle tvých slov." Izrael řekl: „Přisahej mi." Tedy mu přísahal. I poklonil se Izrael k hlavám lůžka.

Při setkání praotce Jáкова s egyptským faraónem začíná rozhovor faraónovou otázkou: „Kolik je let tvého života?" (47,8). Egypťan je, jak se zdá, dobrý znalec lidí. Ví, že starci a stařeny nemají vcelku nic proti tomu, když jim někdo položí otázku v souvislosti s jejich věkem. Věk patří k jejich oblíbeným hovorům. Jak všedně zní vladařova otázka, tak neobvykle zní Jákovova odpověď: „Dnů mého putování je sto třicet let. Léta mého života byla nečetná a zlá, nedosáhla let života mých otců za dnů jejich putování." Jákovův život byl plný utrpení. Ne bez jeho viny. Ve srovnání se 175 lety Abrahamovými a dokonce 180 lety Izákovými nazývá Jákob délku svých 130 jar pobytu na zemi krátkou. Je však důležité, že život svých otců a taky svůj vlastní nazývá putováním. Toto slovo se překládá jako „vandrovaní". Cesta poutníka. Kdekoli se otcové zdržují, jsou cizinci. Lidmi na cestě, poutníky.

Putování. Našemu sluchu to zní poněkud vzdáleně a zbožně. Sentimentálně a poeticky. Ale „putování" jako znamení života je pro křesťany směrodatné. Nejen praotcové, podle Nového zákona je každý křesťan poutník. Jsme zde „cizinci a přistěhovalci" (Žd 11,13). „Nemáme zde trvalý domov, nýbrž vyhlížíme město, které přijde" (Žd 13,14). Ovšem to ještě neznamená, že jako světoběžníci půjdeme bezúčelně a bezcílně světovými dějinami. Co odlišuje poutníka od tuláka, je vědomí, že je Bohem poslán, usměrňován a Bohu zavázán. Poutník má pověření. Má v zastoupení svých bližních věřit v Boží vládu a nasadit své síly pro Boží království a jeho vítězství na zemi.

Není z tohoto světa, ale v Boží službě stojí zároveň v tomto světě. A tomuto poslání, věřit ve starém světě a ve starých poměrech „v nové nebe a v novou zemi, ve kterých přebývá spravedlnost", má poutník zůstat věrný za všech okolností po celý svůj život. Věrnost ve službě víry, naděje a lásky je znamením pravého biblického putování.

V poslední době se nápadně množí setkání s lidmi, kteří pochybují o smyslu svého života, pokud si přímo nezoufají. Přitom nejde vždycky jen o ztracené existence. Nezřídka jde o výslovné talenty, o mladé lidi, kteří by podle původu a vzdělání měli všechny šance, v tomto světě uspět. Záhadná je tato šířavá nedůvěra vůči běžným vyhlídkám do budoucnosti,

vůči životním ideálům a plánům! Je to jako tušení, právě u mladých současníků, jako předtucha toho, že nestačí být dítětem tohoto světa. Je to jako touha po životním stylu, jež není možno uskutečnit na vlastní pěst, touha po existenci, jejímž základem, obsahem, smyslem a cílem není „člověk sám“, ale Bůh! Stesk po domově, stesk po dálkách, stesk po skutečném tajemství pravého poutnictví.

Opravdovým poutníkem je právě praotec Jákob, což můžeme, jak už řečeno, vyrozumět z jeho odpovědi faraónovi: „Dnů mého putování je sto třicet let...“ Příkaz, který Abraham, Izák a Jákob dostali od Boha, nemůže být vyjádřen přesněji než slovem – víra. Služba, přikázaná jim Bohem, znamemá držet se vírou známého Božího zaslíbení: Předně, že Bůh vyvolil v tomto světě národ, který učinil nositelem požehnání pro všechny národy. Potom, a to je druhá polovina zaslíbení, že tento národ jako Boží vlastnictví nesídlí kdovídkde ve světě, ale na určitém místě na zemi, v „zaslíbené zemi“, v Kenaanu. Přidržet se vírou tohoto dvojího zaslíbení, ať to stojí co stojí, znamená pro Jákoba stát se poutníkem. Jákob není vzor ctnosti. Různá jeho selhání jsou známá. A teď musí nést následky. Co však tomuto muži zůstává na jeho bludných cestách, je víra v Boží zaslíbení. Jak se Jákob této víry drží při vši své křehkosti a slabosti, dosvědčují obě přečtené kapitoly, z nichž si teď krátce přiblížíme čtyři obrazy:

1. Odchod z Kenaanu.

Od té doby, co se podruhé vrátili Jákobovi synové ze své druhé cesty do Egypta, otec ví, že jeho, přes dvacet let nezvěstný a za mrtvého považovaný syn Josef žije a je v Egyptě v krajně překvapivém postavení. Jákob pak, i když po jistém váhání, přijal nakonec pozvání svého nalezeného syna a s celou rodinou se přestěhoval do Egypta, kde o něho Josef pečoval. Při použití faraónem velkoryse poskytnutých dopravních prostředků vidíme teď Jákoba, jak se právě šťastně vydal s celým svým doprovodem na cestu.

Na hranici mezi Kenaanem a Egyptem, v Beer-šebě, následuje nepředvídaná zastávka. Vystěhovalce přepadne ochromující úzkost. Kdo se domnívá, že by mohlo jít o ustrašenost, jež může být starci přirozeně na překážku při každé změně, zvláště při takovém rozhodujícím kroku, zlehčuje situaci.

Pokud zde byla slabost stáří, pak touha po shledání s Josefem byla určitě větší. Zde však jde o něco úplně jiného. Poutník si nemůže dělat, co chce. Musí se držet Božího vedení. Je otázka, co je teď Boží vůlí, jež kříží vystěhovalci cestu. Jákob nehodlá opustit jakousi vlast, ale zaslíbenou zemi. Ze vzpomínek se mu vynořuje osudná zkušenost, kterou kdysi prožil Abraham při svém odbočení do Egypta. Izákovi byla při hladomoru cesta do Egypta výslovně zakázána. Je to, co u otců podvkrát vzbudilo Boží nelibost, Jákobovi dovoleno? Neocit se teď, když ukázal zaslíbené zemi záda, na cestě neposlušnosti? Není zde na tom Jákob tak, že všechno ztratí pro časnost i pro věčnost? Nezpronevřuje se svému povolání a poslání, věřit Božímu zaslíbení? V tomto vzdoru, který nezůstává daleko za hrůzou v Bét-elu, potkává ho v noci Bůh. A Bůh mu dává do Egypta volno: „Já jsem Bůh tvého otce. Neboj se sestoupit do Egypta; učiním tě tam velikým národem“ (46,3). Ano, Izrael se později v průběhu staletí trvalého otroctví v Egyptě pevně přidrží slova zaslíbení oné noci v Beer-šebě, jež zní: „Já sestoupím do Egypta s tebou a já tě také určitě vyvedu“ (46,4). Taková je Boží vůle. Jákob má teď zelenou, aby pokračoval ve své pouti do Egypta.

Shledání s Josefem krátce poté patří k lidsky nejdojemnějším: „Padl mu kolem krku a na jeho šíji se rozplakal.“ A když se konečně Jákob natolik vzpomene, že je znovu schopen promluvit, slyšíme z jeho úst slova: „Teď už mohu zemřít, když jsem spatřil tvou tvář.“ Tu září nad Jákobem něco ze světla konečného cíle. I když snad byla jeho cesta poutníka dočasně temná, něco nad ním září jako nad oním poutníkem v Novém zákoně, nad oním starým Simeonem, když držel narozeného Ježíše v náručí. Jeho volání nám připomíná slova Jákobova: „Nyní propouštíš v pokoji svého služebníka, Pane, neboť mé oči viděli tvé spasení“ (L 2). Nebo jako Pavel, ten se – taky k poutníkům – na konci svého života vyjádří takto: „Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokončil, víru zachoval. Nyní je pro mne připraven vavříin spravedlnosti, který mi dá v onen den Pán, ten spravedlivý soudce. A nejen mně, nýbrž všem, kdo s láskou vyhlížejí jeho příchod“ (2 Tm 4). Tak to září nad poutníkovou hlavou. Zdaleka může spatřit cíl. Zatím nikdo nelitoval, stal-li se poutníkem na zemi.

2. Při audienci u faraona.

Neobyčejná, velmi vzácná událost. Izrael a Egypt se setkávají. Je tu mocný král Předního Orientu, který v poslední době při katastrofálním hladu soustředil pod svoji korunu podle Josefových rad veškeré peníze, všechny dobytek, taky půdu v soukromém majetku a vlastně i osobní svobodu všech Egypťanů, s výjimkou kněží (k. 47, 13-26). Spojení moci a majetku, při němž si s hrůzou připomeneme moderní totalitní bloky. Tady faraón, praobraz slunečného krále. A tam Jákob. Právě přišel z krajiny, postižené hladem. Stotřicetiletý vrásčitý stařec. Od té noci v Bét-elu, od poranění kyčelního kloubu kulhá. Není bez prostředků. Co však je Jákobův majetek rolníka ve srovnání s faraónovým kulturním bohatstvím! Jákob, praobraz člověka na cestě, Jákob poutník. Faraón „jim dal trvalé vlastnictví v zemi egyptské, v nejlepší její části“ (47,11). Zeptejme se však, zda Jákob může konečně nabídnout faraónovi víc? Dvakrát monarchovi poželhal. Činí to při výkonu svého úřadu jako nositel Božího požehnání. Co by byli velikáni světových dějin bez požehnání malého Jákoba! „Jákob poželhal faraónovi.“

3. Izrael

Dosud šlo o jednu rodinu. I když se Izrael stal postupně širokým příbuzenstvem, byla to stále ještě velká rodina. Zaslíbení Izraeli bylo však vysloveno pro velký národ. Je zřejmé, že přesídlením do Egypta se rodina Izrael stává národem Izrael. Jsou tu uváděna jména. Každý jednotlivec v Izraeli je uveden jménem. Sedmdesát duší, co je to na Egypt! Sedmdesát duší, kapička, která se snadno ztratí v egyptském písku!

Ještě k tomu jsou to pastevcí. Jistě nás napadne, jak velmi Josef klade na srdce svým přistěhovaným příbuzným, aby nezapírali svůj původ. Josef je si jistě vědom, co znamenají pastevcí v očích Egypťanů. V Egyptě sedí na předním místě kněží. Jsou s odstupem nejvyšší kastou. Právě kněží. Neměli by kněží být spíše poutníky? Hrozné, když se z kněží stane kasta. A ještě k tomu nejvznešenější „vrchnost“! Pastevci však naproti tomu nemají v Egyptě ani svůj stav, ani pojmenování. Jejich řemeslo není jen v opovržení, ale je nábožensky poskvřňující a je lépe se mu vyhnout. Ovšem, Izraelité nemají chtít být ničím jiným než pastevcí. Josef se za své příbuzné nestydí.

Ale za celou touto otázkou nestojí úvahy sociální nebo společenské. Taky jde o tajemství vyvolení Izraele.

Jen aby Izrael zůstal v Egyptě Izraelem! To je Jákobovo a taky Josefovo vroucí přání. Jestliže je faraón usídlí v provincii Gošenu, v kraji pastevců, bude Izrael bydlet na nejvýše položeném egyptském území, ale zároveň vzdálen a uzavřen. Egypt má být Izraeli místem pobytu, ne však domovem. Čekárnou na cestě poutníků. Ne však cílem cesty. Konečnou stanicí je a zůstane zaslíbená země. Toto snažné přání: V Egyptě a přece ne z Egypta, ve světě a přece ne ze světa zůstane podle Josefových úvah nejlépe zajištěno, když Izrael bude v krajině Gošenu národem pastevců u hranic země. Zde jde nepochybně o zamezení případné „egyptizaci“ Izraele. Zde k nám zaznívají ona slova apoštola Pavla, jimiž kdysi oslovil v Korintu druhy své pouti: „Pohleďte, bratři koho si Bůh povolává: Není mezi vámi mnoho moudrých podle lidského soudu, ani mnoho mocných, ani mnoho urozených. Ale co je světu bláznovstvím, to vyvolil Bůh, aby zahanbil moudré, a co je slabé, vyvolil Bůh, aby zahanbil silné, aby se tak žádný člověk nemohl vychloubat před Bohem“ (1 K 1). Izrael, ani jako národ usídlený v Egyptě, nemá zapomenout na tajemství poutnického stavu. Proto sídlí jako pastevecký v krajině Gošenu.

4. Jákobovo poslední přání.

Jákob, který se už dlouhý čas jmenuje taky Izrael, žil pak v Egyptě ještě plných 17 let. Jednoho dne dal k sobě zavolat Josefa a předložil mu na první pohled podivné přání: Jednou by chtěl být pochován nikoli v Egyptě, ale v zaslíbené zemi. Jákob nechce mít v Egyptě „řadový hrob“. Toto přání starého muže je poněkud ožehavé. V záležitostech pohřbívání se vyznají egyptští odborníci jako sotva který jiný národ. V pochovávání zesnulých jsou takřka mistry světa. A teď pohrdá tady ten přivandrovalec kvůli své mrtvole egyptskou pohřební kulturou? Co si to dovoluje? Jákob počítá zcela zřejmě s tím, že splnění jeho přání narazí na těžkosti. Proto žádá po svém synovi přísežné ujištění. Jákobovo přání nechápejme se sentimentální přezíravostí. Nejde ani o kulturně egyptské, ani o moderně dojemné hřbitovní myšlenky, jež ho pohnou k tomu, aby svůj pohřeb považoval nadneseně za

„status confessionis“, za vyznání víry. Taky v této otázce pohřbu jde především a znovu zcela prostě o věrnost k povolání, o přidržení se izraelského poutničení. Převoz Jákobových kostí do Kenaanu má být Izraeli, pokud dlí v Egyptě, připomínkou, že jeho vlastní není Egypt, ale zaslíbená země. Tak je Jákob pamětliv toho, že má zůstat svému povolání věrný až do své smrti. Izrael má být po všechny časy putujícím národem. Národem onoho putování, jež má Boží zaslíbení.

Izrael a Egypt, Egypt a Izrael. Toto téma zaplňuje dnes sloupce světového tisku. Jsme pod dojmem skutečnosti, jak staré a zároveň současné, jak vzdálené a zároveň blízké jsou události v úvodní části Bible. Izrael, Boží lid, byl po nejdelší dobu své existence národem na cestě. Cizinec a Boží poutník. Před devatenácti roky, na počátku hrozných událostí Hitlerovy třetí říše, to byla národnost. Usedlá v Palestině. Tím, že se stal národností, vzal na sebe nejen šance, ale taky rizika národnosti. A k rizikům národnosti patří taky válka. Tak se teď ve světovém měřítku dostal stát Izraelitů do hry sil velmocí. Do jaké míry zaktivizovala zájem blízkost velmocí, suezského kanálu a nezanedbatelná předoorientální naleziště ropy a také zřejmý zájem o malé země a národy, stojí za úvahu.

Ale nerozlučný a nerozeznatelný od národnosti Izraelitů je taky Boží lid Izrael, národ zaslíbení. A kromě libovolného území na mapě zemí je onen kus půdy až po dnešní den skutečně zaslíbenou zemí. Bůh Izraele nezavrhl. Izrael, jako Bohu samému známý ostatek, je zde skrytý taky v dnešní zemi Izraelitů. Jinými slovy: egyptský soused tu nemá co činit jen s národností Izraelitů, ale taky s národem zaslíbení. Kdo se dotkne Božího lidu, zasáhne Boží oko. Kdo vztáhne ruku na Izrael, přivolává na sebe Boží soud. Egyptský ministerský předseda by nebyl prvním diktátorem, který si přišel pro svoji smrt a zmar k Božímu lidu, k Izraeli. Faraón nežil jen před tisíciletími z Jákobova požehnání. Když se Jákobovo požehnání změnilo v kletbu, byl faraón ztracen.

Avšak my Švýcaři teď stojíme znovu a opět bez úhony. Ale nemluvme ve svých jistě dobře míněných prohlášeních a protestech příliš důrazně o egyptských hříšnicích. Je to teprve něco přes dva roky, co proběhlo naším tiskem poplašné volání, protože tehdy vešlo ve známost, že 338 menších

i větších Švýcarských firem navázalo obchodní a průmyslové spojení s Egyptem. Z nich 78 dodávalo do Egypta, jehož předseda vlády už tehdy kletbami vyhrožoval Izraeli, strojní součásti, sloužící válečnému vyzbrojení Egypta. Osm jmenovitých švýcarských podniků zaměstnávalo tehdy v Egyptě technické odborníky. V Národní radě, 300 metrů od tohoto kostela, bylo tehdy v této otázce vydáno z nejvyššího místa prohlášení, že údaje o těchto dodávkách jsou pravdivé, ale bohužel chybí zákonný podklad k zamezení hospodářského náboru v naší zemi. Tak je to s naší opěvovanou švýcarskou láskou k míru. Jde-li o milované peníze, pak se nebojíme podporovat vojensky a technicky přepad Izraele Egyptem. Tím se ovšem taky my dotýkáme zřítelnice Božího oka.

K tomu už jen jednu poznámku: Viděli jsme, že faraon tehdy žil z Jákobova požehnání. My Švýcaři teď žijeme z Božího odpuštění. Amen.

Otče v nebesích!

Ty víš, jak jsme sklíčení

událostmi na Dálném i Blízkém východě.

Tys nám dnes svým Slovem

připomněl, jak jsme spojeni a spoluvinni

na všem, co se děje v politice.

Smiluj se nad námi.

Nechals tehdy Jákoba, aby táhl

jako cizinec a poutník do Egypta,

určil jsi ho faraonovi k požehnání.

Dej, ať je taky tvoje církev ochotna

putovat tímto světem a časem.

Dej, ať tvůj lid je i dnes požehnaním.

Smiluj se nad lidmi v Severním i Jižním Vietnamu.

Smiluj se nad velmocemi.

jež vedou války na bedrech malých.

Smiluj se nad Egyptem a jeho vládou.

Buď i dnes přítelem a ochráncem Izraele,

strážným, který nespí a nedříme.

Ty, který usměrňuješ srdce jako potoky vod,

postav se zničujícím silám.

Zabraň všemu, co vede k atomové válce.

A dej, ať všichni, kdo v tebe věří,
neumdlévají a neklesají na mysli.
Pomoz nám bojovat dobrý boj
při zachování víry,
při dokončení cesty
a dosažení cíle,
ježž jsi zaslíbil těm,
kteří setrvají až do konce všeho putování.
Amen.

JÁKOB ODCHÁZÍ, POŽEHNÁNÍ ZŮSTÁVÁ

Otče v nebesích!
Děkujeme ti,
že po všech trampotách tohoto týdne
smíme společně předstoupit před tebe.
Dej, aby naše myšlení a chápání,
zmatené rozpory ve světských událostech
se vyjasnily ve světle tvého Slova.
Přijmi nás v této chvíli pod vedení svého Ducha.
Daruj nám ve zpěvu, modlitbách a naslouchání
novou naději víry
a spoj nás, Pane,
s údy své církve po všem světě,
v neustálé chvále, díku, pláči i nářku.
Ty jsi za nás všechny zemřel,
ty žiješ a znáš ty své
a shromáždíš je, dosud rozptýlené,
v onen den tam,
kde tě všichni budou vzývat před tvou tvář
a kdy bude jeden pastýř a jedno stádo.
Amen.

Po těchto událostech pověděli Josefovi: „Tvůj otec je nemocen.“ Vzal tedy Josef s sebou oba své syny, Manasesa a Efrajima. I oznámili Jákobovi: „Přichází k tobě tvůj syn Josef. „Tu se Izrael vzchopil a posadil se na lůžku. Jákob Josefovi řekl: „Bůh všemohoucí se mi ukázal v Lúzu v kenaanské zemi a požehnal mi slovy: ‚Hle, rozplodím tě a rozmnožím a učiním tě společenstvím lidských pokolení. Tuto zemi dávám do věčného vlastnictví tvému potomstvu.‘ Oba synové, kteří se ti v egyptské zemi narodili před mým příchodem k tobě do Egypta, budou nyní moji. Efrajim a Manases jsou moji jako Rúben a Šimeón. Děti pak, které zplodíš po nich, budou tvé; ve svém dědictví se budou nazývat jmény svých bratrů. Když jsem přicházel z Rovin aram-

ských, zemřela mi před očima Ráchel; bylo to v kenaanské zemi na cestě nedaleko Efraty a pochoval jsem ji tam u cesty do Efraty, to je do Betléma." Izrael pohleděl na Josefovy syny a zeptal se: „Kdo to je?" Otec řekl: „Nuže, přiveď je ke mně, abych jim požehnal." Izrael měl totiž oči obtížené stářím a špatně viděl. Josef je k němu přivedl, on je políbil a objal. Izrael Josefovi řekl: „Nedoufal jsem, že ještě někdy uvidím tvou tvář, a hle, Bůh mi dopřál vidět i tvé potomky." Poté je Josef odvedl od jeho kolenou a sklonil se tváří až k zemi. Vzal oba, pravou rukou Efrajima a postavil ho k Izraelově levici, levou rukou Manasesa a postavil ho k Izraelově pravici. I vztáhl Izrael pravici a položil ji na hlavu Efrajima, který byl mladší, a levici na hlavu Manasesovu. Zkřížil ruce úmyslně, ačkoli prvorozený byl Manases.

Požehnal Josefovi takto:

„Bůh, před nímž ustavičně chodívali moji otcové Abraham a Izák, Bůh, Pastýř, který mě vodí od počátku až do dnes, Anděl, Vykupitel, jenž před vším zlým mě chránil, ať požehná těm chlapcům. Ať se v nich hlásá mé jméno a jméno mých otců Abrahama a Izáka; ať se nesmírně rozmnoží uprostřed země."

Josef viděl, že otec položil pravou ruku na hlavu Efrajimovu, a nelíbilo se mu to. Uchopil tedy otcovu ruku, aby ji přenesl z hlavy Efrajimovy na hlavu Manasesovu. Řekl mu: „Ne tak, otče, vždyť prvorozený je tento. Polož svou pravici na jeho hlavu." Otec však odmítl: „Vím, synu, vím. Také on se stane lidem a také on vzroste. Jeho mladší bratr jej však přeroste a jeho potomstvo naplní pronárody." A toho dne jim požehnal:

„Tvým jménem bude Izrael žehnat: Bůh tě učiní jako Efrajima a Manasesa."

Tak povýšil Efrajima nad Manasesa. Josefovi Izrael řekl: „Hle, já umírám, ale Bůh bude s vámi a přivede vás zpátky do země vašich otců. Tobě dávám o jeden díl víc než tvým bratrům; získal jsem jej z rukou Emorejců svým mečem a svým lukem."

I povolal Jákob své syny a řekl:

„Sejděte se, oznámím vám, co v budoucnu vás potká. Shromážděte se a slyšte, synové Jákobovi, slyšte Izraele, svého otce.

Rúbene, tys můj prvorozený, síla má a prvotina mého mužství; povzneseností a mocí překypuješ. Přetekls jak vody; nebudeš však první, protože jsi vstoupil na otcovo lože. Tehdy znesvětils je. Na mé lůžko vstoupil! Šimeón a Lévi, bratři, jejich zbraně –

nástroj násilí. V jejich kruh ať nevstupuje moje duše, s jejich spolkem zajedno ať není moje sláva, neboť v hněvu povraždili muže, ve svém rozvášnění ochromili býky. Buď proklet jejich hněv, že byl tak prudký, jejich prchlivost, že byla tak krutá. Rozdělím je v Jákobovi, rozptýlím je v Izraeli. Tobě, Judu, tobě vzdají čest tví bratři. Na šíji nepřátel dopadne tvá ruka; synové tvého otce se ti budou klanět. Mládě lví je Juda. S úlovkem, můj synu, vstoupil jsi vzhůru. Stočil se a odpočíval jako lev, jak lvíce. Kdo ho donutí, aby povstal? Juda nikdy nebude zbaven žezla ani palcátu, jenž u nohou mu leží, dokud nepřijde ten, který z něho vzejde; toho budou poslouchat lidská pokolení. Svě oslátko si přiváže k vinné révě, mládě své oslice k révovi. Oděv svůj vypere ve víně, háv knížecí v krvi hroznů. Oči bude mít tmavší než víno, zuby bělejší než mléko. Zabalón se rozloží k břehům moře, tam, kde lodě kotví, dosáhne až k Sidónu svým bokem. Isachar, to kostnatý je osel. Mezi dvěma ohradami odpočívá. Uviděl, jak dobré odpočinutí mít bude a že rozkošná je země; sehnul hřbet a břemena nosil, podrobil se otrockým pracím. Dan, ten povede pře svého lidu jako jeden z kmenů Izraele. Hadem na cestě buď Dan, buď na stezce růžkatou zmijí, jež do paty uštkne koně, že se jeho jezdec skácí nazpět. – Ve tvou spásu naději jsem složil, Hospodine! Na Gáda se vrhne horda, on však hordě té do týla vpadne. Ašerův chléb bude tučnost sama, lahůdky i králům bude skýtat. Neftalí, laň vypuštěná, promlouvá úchvatnými slovy. Josef, toť mladý plodonosný štěp, plodonosný štěp nad pramenem, přes zeď pnou se jeho ratolesti. Hořkostí ho naplnili, ohrožovali ho, střelci úklady mu nastavili. Jeho luk si zachová svou pružnost, jeho paže svoji svěžest. Z rukou Přesilného Jákobova vzejde pastýř, kámen Izraele, z rukou Boha tvého otce. Kéž pomáhá tobě, kéž ti Všemohoucí žehná shora hojným požehnáním nebes, hojným požehnáním tůně propastné, jež odpočívá dole, hojným požehnáním prsů, požehnáním lůna. Požehnání tvého otce překonají požehnání horstev věčných, pahorků dávno-věkových dary vytoužené. Ať přijdou na hlavu Josefovu, na temeno zasvěcence mezi bratry. Benjamín svůj úlovek rve jako vlk, co odvrlekl, požírá hned ráno, večer dělí kořist."

To jsou všechny izraelské kmeny, celkem dvanáct, a toto k nim mluvil jejich otec, když jim žehnal. Každému požehnal zvláštním požehnáním. Také jim přikázal: „Až budu připojen ke svému

lidu, pochovejte mě k mým otcům do jeskyně, která je na poli Chetejce Efróna, do jeskyně na poli v Makpele, naproti Mamre v kenaanské zemi; to pole koupil Abraham od Chetejce Efróna, aby měl vlastní hrob. Tam pochovali Abrahama a jeho ženu Sáru, tam pochovali Izáka a jeho ženu Rebeku, a tam jsem pochoval Leu. To pole bylo i s jeskyní získáno od Chetejců." Když Jákob dokončil příkazy svým synům, uložil se opět na lože a zesnul. Tak byl připojen k svému lidu.

1. Mojžíšova 48 a 49

„Smekněte klobouk, děti, jdeme k úmrtnímu loži.“

Těmito slovy nadepisuje Heinrich Pestalozzi v „Lienhardovi a Gertrudě“ kapitolu, v níž líčí skon požehnané a žehnající matky. Zde teď umírá otec. Jákobova hodinka přišla. Slyšíme tu, jak to nakonec s Jákobem vypadá bezprostředně před tím, než se uloží na svém loži a skoná (49,33). Někdy se zabýváme myšlenkou, že bychom rádi viděli, co budeme mluvit a co si budeme myslet, až budeme sami jednou v podobné situaci. Jaké to bude, až my se uložíme na lože a budeme se loučit?

Jákobova poslední slova jsou slovy požehnání. Praotec smí nakonec žehnat.

Smekněte klobouk, děti, zde se uděluje požehnání!

Co to však znamená? Co se děje, když někdo „žehná“? Požehnání je způsob modlitby. Přímluvné modlitby. Kdo žehná, vyprošuje shůry Boží milost a přízeň pro člověka a jeho konání. Při požehnání jde o to, aby Bůh byl nakloněn lidskému konání. Žehnající slovo modlitby může být doprovázeno znamením, při němž žehnající vztahuje ruce nad požehnaným nebo je klade na jeho čelo. Slovo „požehnání“ má svůj cizí původ v latinském „signum“, znamení.

Ve Starém zákoně se toto slovo vyskytuje asi 400krát. Zde patří požehnání k povinnostem kněze: „Budete žehnat synům Izraele těmito slovy: Ať Hospodin ti žehná a chrání tě, ať Hospodin rozjasní nad tebou tvou tvář a je ti milostiv, ať Hospodin obrátí k tobě svou tvář a obdaří tě pokojem“ (Nu 6).

V Novém zákoně je to Kristus, v němž Bůh uděluje své požehnání nám lidem. Máme tu na mysli onen známý výjev,

kdy matky k němu přinášely své malé děti, aby jim požehnal: „Vzkládal na ně ruce a žehnal jim“ (Mk 10,16).

A Lukáš podává zprávu, že Vzkříšený vstoupil vposledu na nebe s rukama pozvednutýma k žehnání, ne se zařatými pěstmi nebo hrozivě zvednutým prstem.

V každém případě je třeba vidět, že požehnání přichází shůry. Od Boha. Ve Starém zákoně prostřednictvím kněze, v Novém zákoně v Kristu, prostředníku požehnání.

O své újmě nemůže žehnat nikdo z lidí. Bůh sám, dárce všech dobrých a dokonalých darů, může požehnání darovat. Člověk tedy může žehnat, jen když předtím sám obdržel požehnání od Boha.

Mezi lidmi platí za netaktní darovat dále věc, kterou jsme dostali. Vypadá to, jako bychom si jí nevážili. Při požehnání to však nejde jinak, nežli že dále darujeme, co nám předtím bylo darováno. Nežli zde praotec jedná, tedy výslovně prohlašuje, že tak může učinit jen proto, že jenu samému už předtím bylo požehnáno: „Bůh všemohoucí se mi ukázal v Lúzu v kenaanské zemi a požehnal mi“ (48,3).

Teď tedy zde může praotec Jákob požehnat na svém smrtelném loži svým dětem a vnukům. Může pro ně vyprosit Boží milost a dobrotu.

Máme si být vědomi, jaký význam má tato událost. Oč tu jde? Požehnáním, jež zde vyprošuje svým potomkům, je docela jistě míněno obecné „štěstí, zdraví, mnohá léta“. Nepřehlédněme však zvláštnost, jež tkví v tom, co vysoce významného se zde děje. Zde jde o zcela určité požehnání, předzvěděné Bohem dlouho dopředu, související s vyvolením Izraele jako Božího lidu.

Zde jde o požehnání, v němž všechny národy země mají být požehnány. Bůh je udělil nejprve Abrahamovi. Prostřednictvím Izáka přešlo na Jákoba.

Nic menšího než toto jedinečné a nezaměnitelné smí teď Jákob udělit dále. Ne nadarmo stojí na počátku těchto dvou kapitol o požehnání hned dvakrát pozornému čtenáři Bible dobře známé „Hle!“ „Hle!“ To poslední, co praotec Jákob podnikne, není ovšem vyřizování soukromých záležitostí, ale úřední jednání, mající význam pro Boží království. Zde je uděleno vyznamenání tak zvláštního druhu, že zůstává v plat-

nosti přes Mojžíše a Davida až ke slovu požehnání, jež zaznělo z Ježíšových úst naposledy v hodině jeho smrti z kříže a jež zní: „Otče, odpusť jim.”

Smekněte klobouk, děti, zde se žehná.

Že však teď Bůh toto své požehnání v Kristu svěří a dovolí taky svým věřícím, že Bůh své požehnání klade do nesvatých lidských úst a do lidských rukou, že věřící, že křesťané smějí žehnat, není vůbec samozřejmé. Bůh jistě ví, čeho nesmírného se tím odvažuje. Riskuje tím velmi mnoho. Kdo mu zaručí, že s jeho požehnáním se nedopustíme nepřístojností? Že nezpůsobíme neštěstí!

V novinách jsme teď viděli obrázek a četli sdělení: „V San Francisku požehnal biskup episkopální církve v Kalifornii mírovou pochodeň, která má být nesena americkým kontinentem do Washingtonu na protest proti válce ve Vietnamu a proti ohrožení atomovou bombou. Ta pochodeň byla zapálena u památníku obětí atomové bomby v Hirošimě.” Blaze církvi, která má takového biskupa! Který taktó žehná! Bohužel to může s požehnáním vypadat i jinak.

Pokoušení mít svaté Boží požehnání v nesvatém držení, zneužít je ke zhoubným cílům je hrozné ve všech dobách. A nebezpečí zneužití se nezmenšilo tím, že se požehnání církevně zajistilo a úředně nařídilo. Nejednou přitom myslíme v první řadě na temné rejdy některých způsobů čarodějství. S lítostí a zahanbením vzpomínáme na zneužití, jež bohatě prováděla církev s Božím požehnáním ve vztahu k národům a národnostem. Pomysleme jen na neblahou roli, již hrálo požehnání ve válečných časech. Na „požehnání kanonům”, které ovšem, buď Bohu požalováno, se nestalo bezdůvodně heslem ateistů proti církvi. Nežli vzlétlo letadlo, nesoucí atomovou bombu do Hirošimy, byla nad ním vyslovena motlitba požehnání. V Japonsku se nemluví nadarmo o „křesťanské bombě”!

A tak je sotva nějaká hrubost, sotva které do nebe volající bezpráví, jež by nenašlo kněžoura, který by k němu nepřidal své požehnání.

Vyprávění o tom, jak umírající Jákob žehná svým dvěma vnukům, je, pokud jde o naše lidské zacházení s Božím požehnáním, nepřehlédnutelným, zdviženým Božím prstem.

Našemu notorickému sklonu ke svévolnému a hříšnému manipulování se svatým Božím požehnáním se zde se vši nutnou jasností zasouvá závora.

Bůh nežehná, komu a jak chceme my. Bůh žehná, komu a jak chce on. On je Pán požehnání. Bůh sám.

Podíváme se teď na vyprávění trochu blíže.

Po zprávě, že jeho otec na smrt onemocněl, odebere se Josef neprodleně za ním tam do Gošenu, k úmrtnímu loži. Josef nepřichází sám. Přivádí s sebou oba své syny. Prvorozného Manasesa. A mladšího Efrajima. Zřejmě v očekávání, že jim umírající požehná.

Neznamená to nic menšího, nežli že Josef chce obě svoje děti vmanipulovat do zvláštního požehnání Izraele. Tento úmysl, tato snaha Josefova, jak mezi vykladači zdůrazňuje zejména Kalvín, stojí opravdu za povšimnutí.

Připomněli jsem si tu, že Josef byl svého času přijat sňatkem do nejvyšší kasty Egypťanů. Asenat, dcera velekněze Potífera v On, je jeho manželka. Je to matka jeho dětí. Za těchto okolností je možno spočítat na prstech, že Josefovi potomci se svým způsobem myšlení, ve svých životních zvyklostech, především však ve své víře, byli ovlivněni Egypťany.

Těmito kapitolami o požehnání se musel intenzivně zabývat malíř Rembrandt. V uměleckém muzeu města Kasselu je obraz, představující požehnání oběma Josefovým dětem. Patří k uměleckým dílům, na které člověk tak brzy nezapomene, pokud je jednou spatřil.

Rembrandt se svobodně rozhodl, že Josefova egyptská manželka a matka obou chlapců, ozdobená šperky, je taky přítomna u Jákovova úmrtního lože, ovšem biblický text o tom nic neříká.

Nepřipadá nám, jako by chtěl Rembrandt přítomností egyptské dámy říct: Podívejte se! Pohádková kariéra, všechny úspěchy, všechny přednosti a egyptské poklady nedokázaly odvrátit Josefa od víry jeho otců!?

Podívejte se! Zde je Egypt se svojí mocí a nádherou, reprezentovaný touto ženou - a tam je pastevec. Osleplý stařec. Poznamenaný smrtí. Nemá co nabídnout - kromě slova. Božího slova! Toto slovo sice slibuje Jákovovým potomkům

zemi. Ale Jákob a jeho otcové dosud bydleli v této zemi jen jako cizinci ve stanech. A v této hodině není Jákob také už ani cizinec v zemi zaslíbení. Musel ji opustit, aby nezemřel hladu.

Zde je bohatství a nadbytek. Tam Slovo. Jen jedno Slovo. Zaslíbení budoucnosti. Z bezzubých úst umírajícího pastevce. A Josef ve své nouzi volí Slovo. Touží mít pro sebe a pro své potomky požehnání svého otce.

Zázrak.

Zde máme jasně před sebou zázrak vyvolení. Taková volba by byla bezpochyby nad síly jednoho člověka. Není to v poslední řadě Josef, kdo tu zvolí požehnání. Je to opačně: Boží požehnání tu zvolí Josefa.

Z Josefa a jeho potomků se nestanou Egyptané. Jako Izraelité zůstanou Božími dětmi a dědici.

A „hle“, tu při nastávajícím žehnání se stane něco zvláštního, něco naprosto překvapivého, co nepostrádá jistý božský humor:

Josef zde sice stojí, jak už naznačeno, pod vlivem vyvolení. To mu však nezabrání, aby zůstal člověkem. Člověkem se svými protiklady. Člověkem se svým zvláštním přáním. Člověkem se svou zatvrzelostí. Hříšným člověkem. A tak si Josef postavil hlavu, že Manases, jeho prvorozený, dostane Jákobovo požehnání jako první. Tedy požehnání, jež udělí umírající svou pravou rukou.

Aby prosadil svoji vůli a dosáhl svého cíle, umístí Josef oba své chlapce před starým slepým otcem tak, že Manasesa postaví vlevo před Jákoba, tam, kde je otcova pravá ruka. Manases má, podle Josefovy vůle, dostat za všech okolností požehnání z pravé ruky, tedy požehnání prvorozenému. Efrajima, mladšího, postaví Josef naopak tam, kde má stařec svoji levou ruku. Josef má zřejmě starost, aby se otci nestal omyl při jeho neduživosti a chatrnosti, aby se nestal možný omyl záměny.

A co se teď nestane! Josef nevěří svým očím. Umírající, který nevidí, zkříží své žehnající ruce. Jákobova pravice se klade na hlavu mladšího Efrajima. Jeho levá se pak položí na hlavu prvorozeného. Zvláštní, opravdu zvláštní!

Není pochyb, že je to Boží Duch, který umírajícímu slepci vede a kříží ruce. Zde není rozhodující ani Josefova svévole,

ani Jákobův úmysl, ale výsostná Boží vůle. Jiné vysvětlení není možné. Božího požehnání je dosaženo. Zacítil však Bůh, ne člověk!

Josef si nejprve myslí, že se otec pomátl. Už není při smyslech. Pokusí se ho opravit: „Ne tak, otče, vždyť prvorozený je tento. Polož svou pravici na jeho hlavu“ (48,18). Rembrandt to ztvárnil tak dramaticky, že na obraze se Josef pokouší ruku svého otce dokonce odsunout. Starý muž však odpoví nápadně jasně, jistě a uvážlivě: „Vím, synu, vím.“

A hle, Jákob požehná oběma křížem.

Tím je všechno, doslova každé svévolné manipulování Božím požehnáním s celou svou pochybností postaveno na pranýř. Bůh žehná. I když svěří požehnání našim rukám, je to on, kdo žehná. Komu je milostiv, tomu je milostiv. Nad kým se smiluje, nad tím se smiluje. A tak je to zde s konečnou platností a neodvolatelně určeno: Boží požehnání je Boží požehnání. A pokud vůbec v nějakém případě, pak platí o našem lidském požehnání, o našem zprostředkování a předávání požehnání slovo: „Jako jsou nebesa vyšší než země, tak převyšují cesty mé cesty vaše a úmysly mé úmysly vaše.“

Tu si umíme jen těžko představit, jak směšné připadá naše zaujaté požehnání Božímu pohledu. Když jsme například v těchto letních týdnech během konfliktu na Blízkém východě Izraelitům žehnali a Arabové proklínali. Nebo obráceně. Co však brání Bohu, aby žehnal oběma? Izrael svou pravici a Arabové svou levici, přičemž požehnání levicí je taky požehnání. Nebo pomysleme, jak s jistou samozřejmostí na tak zv. Západě už léta a desetiletí žehnáme pravou rukou západu a levou Východu. A ti na druhé straně jsou snad ochotni dělat to opačně, když svému Východu žehnají pravou rukou a našemu Západu levou. Kdo nám však zaručí, že právě teď, když udílíme všelijakým způsobem svévolně a zaujatě požehnání, Bůh nežehná tak jako Jákob křížem?

Potom se umírající praotec loučí se všemi svými syny. Každý z nich je osloven jménem. Každý podle svého dosavadního jednání je chválen nebo napomínán. A každý dostane přiděleno místo, jež zaujme v zemi zaslíbení. A taky u tohoto požehnání je nápadné, jakým posvátným a milosrdným způsobem přitom rozhoduje Boží svobodné, Boží suverénní

ustanovení a rozhodnutí. Žehnající Bůh může obojí: dát přednost i postavit stranou. Kárat i odměňovat. Ano, Bůh si vyhrazuje prokletí jistých selhání svých požehnaných.

Přitom mezi žehnanými deseti synů Jákobových je třeba vyzvednout především tato dvě: Požehnaní Judovi a Josefovi.

Josef je přirovnán ke stromu, rostoucímu u pramene. Jeho ratolesti rostou až nad zeď. To znamená přes hranice zaslíbené země. Do širého světa národů. Tak požehnaní Josefovi prolomí všechna místní omezení.

Požehnaní Judovi však neprolomí jen všechna omezení místní, ale i časová. Z Judy povstane Jeden, jemuž nebude nikdy vzato žezlo. Vláda, kterou tento tajemný Příchozí nastolí, bude věčným královstvím: „Toho poslouchat budou národy” (49,10). Z kmene Judova, to znamená z domu a rodu Davidova přijde nakonec ten, který se postaví jednoho dne před Piláta a řekne: „Mé království není z tohoto světa.” A pak se tam dále říká: „Pilát se ho otázal: Ty jsi král Židů? On mu odpověděl: Ty sám to říkáš.”

To je ten král z Judy, který nakonec znovu přijde a shromáždí před sebou všechny národy. „I oddělí jedny od druhých, jako pastýř odděluje ovce od kozlů. Tehdy řekne těm po levici: Pojdte, požehnaní!” A potom nastane k podivení všech velmi překvapivý výběr a třídění, těm po pravici k radosti, těm po levici ke zděšení. Dopadne to úplně jinak, než všichni čekali.

Požehnaní křížem.

Kdopak by ostatně nechtěl patřit k požehnaným, k dědicům království, jež je „vyvoleným připraveno od stvoření světa”! Kdopak by byl takovým nic netušícím pošetilcem, že by mu Boží požehnaní nic neříkalo! Existuje jistá povídka Jeremiáše Gotthelfa. Jedna z jeho mála známých. Rozsahem a literární formou jedna z málo významných a nevelkých. Svým obsahem však jedna z nejvýznamnějších a největších. Dal jí název „Požehnaní a nepožehnaní”. Pojednává o rolníkovu synu Klausovi. Dvůr, na němž jako jediný dědic vyrostl, je široko daleko nejbohatší. K tomu leží v zásobách a v bance nahromaděná a uložena výsledek práce pilných předků.

Tento Klaus však nad sebou neuznává autoritu. Cítí se být zcela svým vlastním pánem a podle toho si počíná. Najde si

ženu, taky bohatou, k tomu krásnou a o nic méně samostatnou. Svatba, na kterou je pozvána celá vesnice a polovina obyvatel údolí, trvá tři dny.

Pozvaní, jak káže zvyk a mrav, přinesou své svatební dary. Dítě nebo tovaryš, který má dar předat, činí to jako vždy slovy: Otec a matka, případně pan mistr a paní mistrová dávají pozdravovat, posílají tady maličkost a přejí Boží štěstí a požehnaní. Nato odpoví rozjařený mladý manžel: „To nebylo třeba. K čemu mi to bude. Mám věci dost. Žádné štěstí a požehnaní nepotřebuji.”

Ta řeč mladého drzouna se roznáší po okolí. Každý, kdo o ní slyší, je zděšen. Někteří pocítí strach. Rouhače by mohl srazit Boží blesk. Bůh by mohl postihnout všechny, kteří se zúčastnili té rouhačovy svatby.

Spisovatel pak dále líčí, jak ten pár mladých rolníků kočíroval svůj život bez Božího přispění a požehnaní. A kde se nakonec bez Boha zastavili.

My současníci neříkáme tak drze a jednoduše, že něco zmůžeme bez Božího požehnaní. Ale my to „zmůžeme”. Tiše a samozřejmě bez Boha. Z těchto věcí lidé hrůzu nemají. To patří k pravidlu a řádu.

Jen tu a tam o tom někdo začíná přemýšlet, kam to lidský rod může bez Božího požehnaní dotáhnout. Amen.

Všechny dobré dary, všechno, co máme, přichází, Bože, od tebe.

Požehnaní a zlořečení, tma i světlo, to obojí je ve tvé všemohoucí ruce.

Ale jak rozmanitě, svatý Bože, svévolně, tvoje církev

zneužila dobroty tvého požehnaní!

Nikdo není hoden být požehnaný

a nikdo z nás není schopen žehnat.

A přece, pro své milosrdenství

nám žehnej a dej, ať jsme požehnaním.

Pane, Kriste!

Kdo v tobě zůstává, přináší hojně ovoce;

bez tebe nemůžeme učinit nic.

Když ti spílali, ty jsi žehnal.

Daruj nám žehnající zrak,
dej nám žehnající myšlenky
a žehnající ruce.
Žehnej těm, kdo pracují pro blaho národů,
kdo se snaží o skutečný mír ve Vietnamu,
pro své zaslíbení žehnej Izraeli,
dej Arabům poznat,
že jsi taky jejich Bůh a Otec.
Žehnej svým církvím při jejich službě Slovem,
žehnej svým dětem a dědicům,
žehnej všem, kdo nesou lidskou tvář,
ať bydlí kdekoli.
Na tvém požehnání závisí mnoho,
ba všechno.
Amen.

BŮH VŠAK ZAMÝŠLEL DOBRO

Otče v nebesích!
Děkujeme ti, že na nás myslíš,
dáváš nám, abychom tě měli stále na mysli.
Hledáme tě, protože jsi nás dnes hledal.
Protože jsi věrný a dobrotivý,
táhl jsi nás vždycky k sobě
už od našeho dětství.
Taky v této ranní hodině.
Ty, věčný, chceš mít obecnství
s námi smrtelnými.
Přijmi milostivě naši chválu
a pomoz nám naslouchat kázání tak,
aby nám dalo novou sílu,
uschopnilo nás k poslušnosti
a tvé působení aby se mezi námi rozhojnilo.
Dej, ať všichni, kteří zde a po všem světě
jsou před tebou shromážděni, slyší tvé Slovo
a radují se ve víře z tvého vítězství.
Ty své jedinečné dílo dokonáš
jako spasitel a soudce věků.
Amen.

Tu padl Josef na tvář svého otce, plakal nad ním a líbal ho. Potom přikázal svým služebníkům lékařům, aby otce nabalzamovali. Lékaři balzamovali Izraele plných čtyřicet dní; tak dlouho totiž trvá balzamování. Egypťané ho oplakávali sedmdesát dní. Když přešly dny smutku, promluvil Josef k nejbližším faraónovým: „Jestliže jsem získal vaši přízeň, předložte faraónovi mou prosbu: Můj otec mě zapřisáhl slovy: ‚Hle, já umírám. Pochovej mě v mé hrobce, kterou jsem si vytesal v kenaanské zemi.‘ Dovol, abych tam vystoupil a pochoval svého otce; pak se navrátím.” Faraó řekl: „Jen vystup a pohřbi svého otce, jak tě zapřisáhl.” I šel Josef pochovat svého otce a šli s ním všichni

faraónovi služebníci, starší jeho domu i všichni starší egyptské země, celý Josefův dům a jeho bratři i dům jeho otce. V zemi Gošenu zanechali pouze své dítky, svůj brav a skot. Vytáhlo s ním též vozatajstvo a jezdecko. Byl to velmi slavný průvod. Když přišli do Goren-atádu, který je u Jordánu, dali se do velkého a velmi ponurého nářku. Josef tu uspořádal za svého otce sedmidenní smuteční slavnost. Kenaanci, obyvatelé této země, viděli smuteční slavnost v Goren-atádu a pravili: „Egypt má těžký smutek!“ Proto pojmenovali to místo, které je u Jordánu, Abel-misrajim (to je smutek Egypta). Pak synové učinili, jak jim otec přikázal. Donesli ho do kenaanské země a pochovali ho v jeskyni na poli v Makpele; to pole naproti Mamre koupil Abraham od Chetejce Efróna, aby měl vlastní hrob. Po otcově pohřbu se Josef vrátil do Egypta se svými bratry a se všemi, kteří s ním vyšli pochovat jeho otce.

Když si Josefovi bratři uvědomili, že je jejich otec mrtev, řekli si: „Jen aby na nás Josef nezanevřel a neoplatil nám všechno zlo, kterého jsem se na něm dopustil.“ Proto mu vzkázali: „Tvůj otec před smrtí přikázal: Josefovi řekněte toto: ‚Ach, odpusť prosím svým bratrům přestoupení a hřích, neboť se na tobě dopustili zlého činu. Odpusť prosím služebníkům Boha tvého otce to přestoupení.‘ Josef se nad jejich vzkazem rozplakal. Pak přišli bratři sami, padli před ním a řekli: „Tu jsme, měj nás za otroky!“ Josef jim však odvětil: „Nebojte se. Což jsem Bůh? Vy jste proti mně zamýšleli zlo, Bůh však zamýšlel dobro; tím, co se stalo, jak dnes vidíme, zachoval na živu četný lid. Nebojte se už tedy; postarám se o vás i o vaše děti.“ Tak se těšil a promlouval jim k srdci.

Josef sídlil v Egyptě i s domem svého otce a byl živ sto deset let. Syny Efrajimovy viděl do třetího pokolení. Též synové Makíra, syna Manasesova, se zrodili na Josefova kolena. Potom Josef svým bratrům řekl: „Já umírám, ale Bůh vás jistě navštíví a vyvede vás odtud do země, kterou přísězně slíbil Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi.“ A zapřisáhl syny Izraelovy slovy: „Bůh vás jistě navštíví a pak odtud vynesete mé kosti.“

I umřel Josef, když mu bylo sto deset let; nabalzamovali ho a položili do rakve v Egyptě.

1. Mojžíšova 50, 1 - 26

„Vy jste zamýšleli zlo, Bůh však zamýšlel dobro.“ Už je to tři a půl roku, co jsme začali tuto první knihu Písma svatého číst a promýšlet. Tehdy jsme zjistili, že všechno dobře začíná, protože je to Bůh, který činí počátek všem věcem. Ano, Bůh sám je ten počátek. S nadějí jsme se tehdy odvážili říct: „Počátek dobrý - všechno dobré.“

Toto ubezpečení bylo pak v průběhu událostí vystaveno tvrdým zkouškám. Nejprve jsme uviděli lidi v neporušeném světě. V narušeném obecnství s Bohem. A mezi sebou navzájem. A pak jejich náhlý pád do neposlušnosti. Tam začala jejich bída. Bůh je potrestal, ale nedal jim padnout. „Lidé zamýšleli zlo, ale Bůh zamýšlel dobro.“

Pak jsme slyšeli o bratrovraždě. Jako bezprostřední následek toho rozšíření mravní zkázy a bezpráví na zemi. Jak se Bůh rozhodl pro potopu. Zachránil však Noema a jeho rodinu. Protože nechtěl vyhladit lidský rod, nechtěl zničit lidské pokolení. „Lidé zamýšleli zlo, ale Bůh zamýšlel dobro.“

Po velké potopě nevíry. Zabřednutí lidí do zapomenutí na Boha a do pohanství. Hromadné povstání při stavbě v Babyloně. Znovu se zdálo, že je zase všemu konec. Člověk je neodvolatelně beznadějný případ. Ale uprostřed obecného soumraku a odcizení si Bůh vyvolí svého služebníka Abrahama. Učiní ho otcem všech věřících. Nositelem požehnání světu. „Lidé zamýšleli zlo, ale Bůh zamýšlel dobro.“

Potom jsme však viděli tohoto otce Abrahama, jak podléhá pokušení a neposlušnosti. Izáka v jeho bezmoci a slabosti. Jákoba, kterého nazývá ve svém románu o prorocích Thomas Mann prostě a ne bez hněvu „starým ničemou“. I praotcové jsou lidé. S hrůzou a rozechvěním zjišťujeme, že i Boží vyvolení „zamýšleli zlo“. Před jedním zlem je však Bůh ochránil. A to jedno zlo byla nevíra. Bůh na nich učinil zázrak víry. „Abraham, Izák a Jákob věřili v Boha a on jim to připočetl jako spravedlnost.“ Tak bychom mohli taky události patriarchů nadepsat - ano, mohli bychom obsah celé této první knihy Písma svatého stručně shrnout slovy: „Vy jste zamýšleli zlo, ale Bůh zamýšlel dobro.“

A dnes jsme tedy dospěli k poslední kapitole této první Mojžíšovy knihy. Neměli bychom se divit, že se tu dlouze a ze široka mluví o pohřebních slavnostech. Ale tak už to ve

světě chodí. To poslední je oznámení matričnímu úřadu. Poslední účinek všeho toho zla, jež my lidé můžeme spáchat, je nakonec naše smrt. U praotců tomu bylo jinak. Ale i zde, při znění umírácků nepřestává platit: „Vy jste zamýšleli zlo, ale Bůh zamýšlel dobro.”

Podívejme se, co se tady, v domě Abrahama, Izáka a Jákoba nakonec ještě přihodí. Říká se zde, že po skonu otce Jákoba se Josef nejprve čistě v soukromí a bez pohledů veřejnosti oddá své bolesti. Ta je upřímná a plná citu. „Tu padl Josef na tvář svého otce, plakal nad ním a líbal ho” (v.1). Když se takto projevila osobní bolest, pak je nutno, jak je to obvyklé až po dnešní dny, připravit všechno potřebné k pohřbu. Ovšem v Egyptě to nebylo jednoduché. Egypt je klasická země kultu zemřelých.

Egyptané věří v další život po smrti. Silou nezkrotné fantazie si představovali přímé pokračování po způsobu tohoto života. Proto bylo pro ně nemyslitelné a nemožné přenechat tělo rozkladu. A právě proto vyvinuli až puntičkářsky vymyšlenou a vypracovanou techniku uchování mrtvol. Znamenalo to pro ně prodloužení života. Z mrtvoly udělali mumii (perské „mum” znamená vosk).

Při egyptském mumifikování se postupovalo tak, že nejprve byl nosními otvory odstraněn zakřiveným železem mozek z hlavy a potom útroby z těla. V místech rychlému rozkladu podléhajících měkkých částí byla vyplněna lebka a tělo konzervačními tekutinami a látkami. Pak byla mrtvola ponechána po čtyřicet dnů ve vaně, naplněné taky konzervačními prostředky. Nakonec byla mrtvola ovinuta mokřými pruhy látky, usušena a tak proměněna v mumii. Tímto způsobem uchovaný člověk byl pak položen nebo postaven do jakési skříně, která mu ozdobena mohla sloužit za bytovou buňku nebo jakýsi druh obytné místnosti.

Rádi bychom se usmáli tomuto zvětňujícímu umění Egyptanů. Kdo však četl knihu Angličana Evelyny Wagha „Smrt v Hollywoodu”, jakého je v jistých kruzích užito kosmetického umění za hříšné peníze, aby byl zesnulému zachován původní výraz, tomu přejde chuť vysmívat se naivním Egyptanům. A teď s překvapením slyšíme, že Josef dává svého otce mumifikovat. Byli povoláni specialisté (Luther předkládá

„lékaři”). Balzamování probíhá zřejmě podle egyptského způsobu. Taky u Jákoba je udána doba čtyřiceti dnů. K tomu všeobecný národní smutek. V případě faraonů trvá v Egyptě 72 dnů. Jákobovi je určeno 70 dnů. Jen dva dny pod absolutním maximem. Je nařízen státní pohřeb.

Podle královského příkazu se pak seřadí královský průvod. Ten je složen ze všech Jákobových potomků, schopných cesty, kromě dětí. Diplomatský sbor tvoří čestný doprovod. Početná vojenská eskorta obstarává potřebnou ochranu. Průvod, který by lákal k záběru každého moderního televizního autora, filmového tvůrce a reportážního odborníka, dá se na pochod ve své exotické nádheře nikoli obvyklou přímější a nejkratší obchodní a karavanní cestou na sever, ale na severovýchod, značnou oklikou pouští, podél Mrtvého moře do údolí Jordánu. Po příchodu do kenaanské země byla Jákobova mumie po předchozím sedmidenním smutku pochována v jeskyni, kterou kdysi získal otec Abraham. Po obřadu se průvod vydá zpět do Egypta.

Státní pohřeb. Poslední rozloučení první třídy. Podle egyptského způsobu. Ptáme se: Byl to vrchol nebo úpadek? Je to všechno, co zůstalo z Abrahama, Izáka a Jákoba? Kdo se tu však přesně zaposlouchal, zjistí, že s tím vším egyptským, co k tomu patří, se musí počítat. Je myslitelné a lidsky pochopitelné, že Jákobovi synové nebyli o nic méně pyšní na knížecí poctu, jaké se dostalo jejich otci, pastevci ze země Gosenu. Ale přece si všimněme: Vlastní smysl široce založeného vyprávění je taky zde jako v celé historii praotců zaslíbení, jež dochází splnění. Boží slovo. Bůh zaslíbil otcům zemi Kanaan jako dědictví. Víra ve splnění tohoto zaslíbení byla Jákobovi před jeho skolem důvodem, aby od svého syna Josefa přijal přísežný slib, že ho jednou nepochová v Egyptě, ale v zaslíbené zemi. Tento slib teď Josef plní. Tak podrobně jako v celé šíři zde jde o Boží slovo. Proti naivnímu zvětňování mumifikací mrtvol stojí tu víra ve věčnou platnost a spolehlivost slova, jež dal otcům Bůh. Jinými slovy: celý pompézní nákladný pohřeb Egyptanů, ať už to vědí nebo ne, slouží k tomu, aby slovo dané Bohem došlo splnění. A pokud tam byli účastníci, kteří v celém tom pohřebním procesu viděli jen veřejnou podívanou s politickým pozadím, jen divadlo, pokud to faraón

viděl skutečně jen jako okázalost, pak i zde platí: „Vy jste zamýšleli zlo, Bůh však zamýšlel dobro.”

Ostatně pochování, které ve zprávě o Jákobově pohřbu působí spíš trapně, je taky pro nás problém. Taky my máme daleko k řešení. Nechtěli bychom pochopitelně jít tak daleko jako Robert Oehninger ve svém čtivém románu „Pohřeb Oskara Lieberherra.”

Zde se pojednává o vesnickém faráři, který ve svém povolání ztroskotává. Kvůli pohřbům. Je přesvědčen, že mu zůstává jen volba a alternativa, buď říkat při pohřbech pravdu, šokovat a být pro obec neúnosný nebo konat dál „krásná rozloučení”. Taková, při nichž se oslavně lže a přikrašluje. Nemilosrdná pravda nebo lživé ohledy. Kde nastává toto buď – anebo, tam je čas pověsit talár na hřebík. Raději dnes než zítra. Je však třeba najít cestu, kde láska a pravda, pravda a láska nejsou vyhroceny do protikladů, ale navzájem se vyrovnají. Je třeba říkat pravdu s láskou. Držet se lásky v pravdomluvnosti. Pohodlná střední cesta? Úzká stezka! Každý pohřeb je pro faráře ve skutečnosti žhavým zápasem o pravdu. Zápasem, v němž nemusí obstát. Farář v Oehningersově románu, toho je třeba si všimnout, zůstává osamocen. Bez obce. Proto ve svém povolání ztroskotá. Pokud vůbec na nějakém místě, tedy je to v krematoriu, kde je duchovní mluvčí odkázán na přímluvnou a bdělou sounáležitost obce. Taky zde nejde o uctívání mrtvých, ale o Boží čest. Služba u rakve není v lidském slovu, ale ve slově Božím. „Všechno tvorstvo je tráva a všechna jeho spolehlivost jako polní kvítí. Tráva usychá, květ vadne, ale slovo Boha našeho je stále navěky.”

Jestliže při rozloučeních i v atmosféře naplněné novopohanskou oslavou mrtvých podnikne a zazní Boží slovo, pak je to pokaždé zvláštní Boží div. Zázrak, ukazující na to, že ve smutečním shromáždění je několik lidí ze sboru, kteří bděle a v modlitbě pomáhají a prosí za toho, kdo stojí vpředu u řečnického pultu, kde se zápasí na úzké stezce pravdy v lásce a lásky v pravdě. A tak se taky může splnit u některého z našich pohřbů slovo jako za praotce Jákoba: „Lidé zamýšleli zlo, Bůh však zamýšlel dobro.”

Jak víme, nezřídka se stává, především při odchodu rodičů,

že vzápětí poté se mezi pozůstalými, mezi dětmi a dědici objeví spory. Přesně to se teď děje bezprostředně po smrti praotce Jákoba. Sotva otec zavřel oči, v jeho synech se hned ozvou vzpomínky na minulost.

U rakve otce nebo matky se vzpomínky bolestně hlásí. Nejmenší nesrovnalost a neshoda, každé zraňující slovo, každý trapný výstup, každá rozporná scéna dostává pak váhu nezměnitelného a neodvolatelného. Jde pozůstalému vztríc jako obžaloba a výhrůžka. A jaké hoře působili Josefovi bratři svému otci za jeho života, není jistě maličkost. A jak se zachovali ke svému bratru Josefovi! Nejlépe to může být popsáno slovy Adalberta von Chamisse: „Co tě jednou hluboce a doopravdy zranilo, to zůstane navždy v morku tvých kostí.” Celou tuto minulost nelze překonat. Jákobových synů se zmocňuje strach. Strach z Josefa. Teď, když už Josef nemusí brát ohled na otce, začne jim to jistě vracet i s úroky. V této lidsky řečeno zcela blízké obavě spojí se Josefovi bratři brzy po návratu z pohřbu prostřednictvím nejmenované osoby s Josefem a prosí ho pro společnou víru naléhavě o odpuštění všech násilností, které nechtějí ani zapřít, ani přikrášlit.

Nápadná je Josefova reakce: „Josef se nad jejich vzkazem rozplakal” (v.17). Vzpomínka na všechno, co vytrpěl? Nebo na zesnulého otce? Nebo ho bolí, že mu bratři připisují pomstu a odplatu? Těžko říct, co je příčinou Josefových slz. Když Josef znovu nabyl duševního klidu, učinil to jedině správně a užitečně: Připomene bratřím, že tu mají co činit s Bohem. Postaví se spolu s nimi před Boha. Minulost, přítomnost i budoucnost jich všech je v Božích rukou. Bůh promluvil. Nepřeslechnutelně promluvil. Co k tomu má on, Josef, přidat? A Bůh jednal. Bůh zasáhl. A jak! Co vymysleli a provedli bratři na násilnostech, to Bůh obrátil v dobro. A nejen k dobru Josefa osobně, ale taky zesnulého otce v čase jeho života. K dobru bratří. Bůh užil Josefa jako nástroje, aby zachránil celou rodinu, ba všechnen budoucí Boží lid před hladomorem a zachoval ho při životě. Bůh při tomto svém záchranném díle musel jistě bít a trestat. „Ale Bůh zamýšlel dobro.”

Měl teď být Josef, po tom všem, Bohu nápomocný? Měl by něco napravit? To by byl odvážlivý, k soudu sahající vzdor.

Opovázlivost, rouhání. Něco takového teď nepřichází v úvahu. Josef nijak nepřikrášluje a neomlouvá hanebné počínání svých bratrů. Jen docela prostě zjišťuje, co učinil Bůh. A všechno, co by on, Josef mohl udělat, bylo by pokažením dobrých Božích úmyslů. A právě tady vysloví Josefova ústa ono významné slovo: „Vy jste proti mně zamýšleli zlo, Bůh však zamýšlel dobro. Tím, co se stalo, jak dnes vidíme, zachoval naživu četný lid.”

Je mlhavou, často až mučivou záhada, proč má Bůh trpělivost s lidmi, kteří „zamýšlejí zlo”. Proč jim poskytuje čas a příležitost ke zlu. Až k jeho zdaru. Tak Bůh bratrům dovolí, aby se jim podařilo prodat Josefa a oklamat otce Jákoba. Zdá se, že Bůh přihlíží zlu ve světě. Běh světa, celé světové dějiny, toto „moře krve a slz” je plné takového záhadného úspěchu a triumfu zla.

Tato neprůhledná záhada, s níž si každý měsíc člověk láme hlavu, se nezastaví ani před Ježíšem Kristem. Ba právě na díle a osobě Ježíšově, na Spasiteli světa je zvlášť bolestně a tajuplně patrný tento úspěch zla, tento triumf zloby, tato vláda tmy. Jidáši se podařilo zradit jeho pána. Petrovi jeho trojí zapření. Slídicům se ho podařilo zatknout. Veleradě se podařilo odsoudit Ježíše k smrti. Nakonec se Pontiovi Pilátovi podařilo Ježíše ukřižovat.

Je však jasným, zářivým tajemstvím, že Bůh bere do svých všemohoucích rukou chyby, hříchy a viny lidí a obrací zlo v dobro. Hřích Josefových bratrů promění Bůh v záchranu Izraele. Z popravky Krista učiní Bůh spásu světa. A z Velkého pátku učiní Bůh velikonoční div. Při nanebevstoupení učiní Bůh z trpícího služebníka vladaře, jemuž propůjčuje všechnu moc na nebi i na zemi. Tak dává Bůh odpověď na starou, palčivou Jobovu otázku, proč má zlo ve světě úspěch. Úspěch zla nemá konečnou platnost. Je vždycky jen dočasný. Poslední slovo má Bůh. On je Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův, který ze zla činí dobro. Tuto víru vyjadřuje Josef slovy: „Vy jste zamýšleli zlo, Bůh však zamýšlel dobro.” Zde jde o Josefovo vyznání víry. Josef věří v Boží zaslíbení a v konečné vítězství, i když ve svých 110 letech umírá. I když učinil opatření, aby jednou byly jeho pozůstatky přeneseny tam, kam směřuje Boží zaslíbení, na něž je spolehnutí. Do zaslíbené země.

Co v Josefovi nakonec zůstává, je jako u jeho otce, děda i praděda, víra. Slepá víra. Josefovou smrtí a pohřbem v žádném případě všechno nekončí. Pro Izrael teď budou následovat roky, desetiletí, staletí otroctví. Občas to bude vypadat, jako kdyby Izrael mohl být v Egyptě pohlcen vlnami zmaru. Až jednoho dne – strádání Izraelitů se stalo nesnesitelné – u břehu Nilu pluje na vlnách ošatka z rákosí, z níž se ozývá hlas chlapečka. Ten chlapeček se bude jmenovat Mojžíš. Tak Abrahamova, Izákova, Jákobova a teď taky Josefova víra nedojde zahanbení: „Vy jste zamýšleli zlo, Bůh však zamýšlel dobro.”

Tato Josefova víra se teď nabízí taky nám. Nemáme jí méně zapotřebí než děti Izraele v egyptském otroctví. Ve většině z nás, v nás všech hlodá jako zálučná rakovina otrěsná otázka: „Co bude s národy, co bude s lidstvem?”

Co klade do úst Friedrich Dürrenmatt ve své hře „Fyzikové” onomu vězněnému přírodovědci v jeho závěrečném slovu, že radioaktivní Země se nakonec stane „modře zářící pouští”, zatěžuje jako ponurá vidina budoucnosti myšlení a cítění mnoha současníků. Ve filmu „Předčasná dospělost” zaječí v pozdní hodině pivem poznamenaný hlas Gymnazisty: „Jezme, pijme, zítra budeme radioaktivní.”

Na to odpovídá na Božím slovu založená Josefova víra, jež může být i naší vírou, že všechny budoucí války a katastrofy na světě nevyústí ve zničení světa, ale v nový příchod Kristův. Bůh, který učinil počátek, učiní i konec. Bůh, který sám je počátkem, bude taky koncem. „Vy jste zamýšleli zlo, Bůh však zamýšlel dobro.” Amen.

Otče v nebesích!
Věčný Pane a Vládce,
Původce a Počátku,
všemohoucí Tvůrce člověka
a všeho stvoření.
Chválíme tě na zemi,
chválí tě andělé a blahoslavení.
Znáš je všechny jménem.
Pane, Kriste, jednorozený Synu,
počátku i dokonavateli spasení,

poslaný jako Zachránce lidí,
vzal jsi na sebe hřích,
překonal jsi smrt,
zmařil jsi dílo ďábla,
uchránil jsi svět od zkázy.

Přijdeš znovu,
slavný a s velkou mocí,
abys soudil a zachránil
jako král věčného království.

A jedno stádce, jež nikdo nespočítá,
bude tě ctít bez ustání.

Věrný, svatý Bože!

Utěšiteli, průvodce a pomocníku sboru,
pomoz nám setrvat až do konce,
aby mnozí byli zachráněni

a věčně tě oslavovali a chválili
tváří v tvář.

Amen.

NAHLÉDNUTÍ DO LITERATURY

Karel Barth: Kirchliche Dogmatik, Zürich 1957/64.

Johanes Calvin: Auslegung der Heiligen Schrift, 1. Band,
Genesis, Neukirchen 1956.

Franz Delitzsch: Genesis, Leipzig 1887.

Hermann Gunkel: Genesis, Göttingen 1964.

Gerhard von Rad: Das erste Buch Mose, Göttingen 1964.

Claus Westermann: Tausend Jahre und ein Tag, Stuttgart
1965.

Hellmuth Frey: Das Buch des Kampfes, Stuttgart 1964.

Hellmuth Frey: Das Buch der Führung, Stuttgart 1964.

Ernst Miescher: Göttliches und Menschliches im Spiegel
der Geschichte Josephs, Basel 1892.

Jakob Kroeker: Das Wachstum des Glaubens, Chemnitz
1913.

Hermann Kutter: Vor dir ist Freude die Fülle, St. Gallen
1946.

Erich Schick: Vom Segnen, Stuttgart 1964.

Fritz Schwarz: Segen und Fluch des Geldes, Bern 1945.

Thomas Mann: Joseph und seine Brüder, Frankfurt a/Main
1965.

Walter Trobisch: „Ich liebte ein Mädchen“, Göttingen
1966.

(Problém koupení nevěsty.)

Evelyn Waugh: Tod in Hollywood, Zürich 1960.

(Moderní kosmetika mrtvol.)

WALTER LÜTHI
JÁKOB

Výklad 1. knihy Mojžíšovy, kapitola 25 – 30
Z německého originálu přeložil Ladislav Kopecký.
Odborná revize ThDr. Anna Lukešová.
Grafická úprava, obálka a frontispis Miroslav Rada.
Vydal Blahoslav v Evangelickém nakladatelství v Praze,
1992.

1. vydání.

Odpovědná redaktorka vydavatelství Blahoslav Jana
Wienerová.

Vytiskla Novina, s. p. Jihlava
AA 12,46 VA 12,84